

شیعرو پەخشانی سوارە

لێكدانەوێ و شێگردنەوێ
بەرھەمەکانی سوارە ئیلخانی زادە

کۆکردنەوێ و نامەکردنی
محەممەد بەهرمەور

هەرلێر: ۲۰۱۱

- * ناوی کتیب: شعر و پەخشانی سواره
- لیکدانمۆه و شیکردنمۆه ی پەرەمەکانی سواره
- * کۆکردنمۆه نامادەکردنی: محەممەد پەرەمۆر
- * پلاوکراوەی ئەکادیمیای کوردی، ژمارە (١٢٧)
- * پیت چنن: سواره فتووحی
- * نەخشەسازی: رزگار محسن
- * بەرگ: عوسمان پیرداود
- * سەرپەرشتیاری چاپ: د.عوسمان دەشتی
- * تیراژ: ٥٠٠ دانە
- * چاپخانەی حاجی هاشم - هەولێر
- * لە بەریتۆبەرایەتی گشتی کتیبخانە گشتییەکان ژمارەی سپاردنی (٧٥٥) سالی (٢٠١١)ی
- پێدراوه.

۵	پیشہ کی
۹	کورہی ژبانی سوارہ
۱۱	سوارہ و پخشانی کوردی / محمد محمد بہرہ و ہر
۳۹	سوارہ / عزیز کہ پخوسرہوی
۴۵	ناوریک و ہر سوارہ / ح . بہرین
۴۹	سوارہ لہر تیشکی نوو سراوہ کانی دا / محمد شریفی
۶۳	دہ سال دوی کاک سوارہ / سہ لہ ددین موہتہ دی
۷۵	چاوخساندنیک بہ سہر شیعی ... / باوکی تارا
۸۵	پہخنہ لہ سہر پہخنہ شیعی ... (۱) / مارف ناغایی
۹۳	پہخنہ لہ سہر پہخنہ شیعی ... (۲) / مارف ناغایی
۱۰۱	وہلامی پہخنہ / علی رتبار
۱۰۹	بہرہ و شار / سہ لہ ددین عہرہ بی (ناشتی)
۱۱۹	ژبانامہی سوارہ / عومہر ٹیلخانی
۱۳۱	سوارہ بوت نییہ! / جلال مدلہ کشا
۱۳۵	کین گوتوویہ "سوارہ بوتہ"؟ / عومہر ٹیلخانی
۱۴۳	لیکدانہوی خہوہ ہر دینہ (۱) / مارف ناغایی
۱۵۵	لیکدانہوی خہوہ ہر دینہ (۲) / مارف ناغایی
۱۶۵	سوارہ / محمد محمد حمہ باقی
۱۷۳	ہتندیک تیپینی لہ سہر لیکدانہوی ... محمد قازی
۱۸۱	وہلامی پہخنہ / مارف ناغایی
۱۸۵	درہوشانہوی سوارہ / شہمال
۱۸۹	دو صمیمی / صلاح الدین عربی (آشتی)
۱۹۵	کوا شہنگہ سوار؟ / سہ لہ ددین عہرہ بی (ناشتی)
۲۰۱	پاش پیشہ کی / سہ لہ ددین عہرہ بی (ناشتی)
۲۰۵	سوارہ و دوو جار مدرگ / عومہر ٹیلخانی
۲۰۷	کوا شہنگہ سوار / مدنسور حامیدی
۲۱۵	سوارہ و سن سہرنج / عہدو الخالق یہ عقوبی

۲۲۳	کتابتیک له گفتوگودا / سلاحه ددین موته دی
۲۵۷	سپهبری "سواره" هیشتا... / سلاحه ددین موته دی
۲۷۹	خوتندنه و په کی تازهی سلاحه ددین موته دی له سر...
۳۱۹	شپهبری سواره، گوږمی دووهم / ره بهر مه محمودزاده
۳۴۹	وتووېژ له گڼل فاتح شېخولئیسلامی
۳۶۱	له نه فسانه ی «نېما» وه تا «خو بهر دینه» ی... / مراد نه غزه می
۳۷۳	له نیتوان هله وپه لږدا / جه عفر حوسین یوور (هیدی)
۳۷۷	کورته وه لامېک و روونکردنه و په کی / محمد شریفی
۳۷۹	روونکردنه و په کی روونکردنه و په کی / علی خزی
۳۸۵	ناسق و وه بیر هیتانه و په کی / محمد بهر وهر
۳۸۹	وینه کانی سواره
۳۹۳	سهر چاوه کان

کاک سواره به روانه‌ت نووسراوه‌کانی زۆر نین، به‌لام به‌پیتی روانگهی خاوه‌ن رایان نه‌ونده‌ی که هه‌پیتی و که‌وتۆته‌ ده‌ست خه‌لک، به‌وه‌زن سووک و به‌قیسمه‌ت گرانه. له‌ لایه‌کی دیکه‌شه‌وه، نه‌و رهمز و راز و وێچواندنه‌ جوانانه‌ی که له‌ نووسراوه‌کانی‌دا به‌یانی کردوون و ده‌وله‌مه‌ندی و ده‌سه‌لاتی زمان و نه‌ده‌یه‌یاتی کۆمه‌لگای کوردواری پێ درخستوون، سرنجی هه‌موو لایه‌کی بۆ لای خۆی راکێشاوه. هه‌موو نه‌و تایه‌مه‌ندیانه‌ وایان کردوه که «سواره» وه‌ک تاقه‌سواری نه‌و مه‌یدانه‌ ناو و ناوبانگ ده‌رکا و نووسراوه‌کانی به‌نه‌ سه‌رچاوه‌ی لێکۆڵینه‌وه‌ی خۆتندکارانی گهرمێن و کوێستان. هه‌ر بۆیه‌ تاكو ئێستا چه‌ندین خۆتندکار له‌م دیو و له‌و دیو، «تێزه‌ی خۆتندنی بالای خۆیان، له‌سه‌ر نووسراوه‌کانی سواره‌ نووسیوه‌ و زۆر به‌ گرینگ لێیان وه‌رگیراوه‌.

«کتیبه‌ی سواره و په‌خشانی کوردی»، لێکدانه‌وه‌یه‌کی کورته‌ له‌سه‌ر «تاپۆ و بوومه‌لێل»ی کاک سواره و کۆکراوه‌ی به‌شێک له‌و نووسراوانه‌یه‌ که له‌سه‌ر به‌رهمه‌ه‌کانی سواره‌ نووسراوان و پێکه‌وه‌ له‌ توتی کتیبیکدا به‌ چاپم گه‌یاندوون.

له‌نێو نووسراوه‌کانی سواره‌دا شیعری «خه‌وه‌به‌ردینه‌» زیاتر له‌ هه‌موویان ناوبانگی ده‌رکردوه‌ و تاكو ئێستا چه‌ند که‌شیک نه‌و شیعریان مانا کردۆته‌وه‌، به‌لام له‌به‌ر نه‌وه‌ی نه‌و لێکدانه‌وانه‌ به‌ ته‌واوی مه‌به‌ستی شیعری «خه‌وه‌به‌ردینه‌»یان نه‌پێکاوه‌. زۆر له‌مه‌تره‌ خۆنه‌رانی به‌ نه‌مه‌گی کورد به‌ ناواتی نه‌وه‌ بوون یه‌کێک هه‌بێ و خه‌وه‌به‌ردینه‌ مانا به‌کاته‌وه‌ و خۆنه‌رانی خۆشه‌ویست له‌و چاوه‌روانییه‌ بێنێته‌ ده‌ر، نه‌و که‌سه‌ش ده‌لێن کاک سه‌لاحه‌ددین موه‌ته‌دی نامۆزای شاعیره‌. هه‌رچه‌ند کاک سه‌لاحه‌ددین جارێک له‌ چاوپێکه‌وتنێکی ته‌له‌ویزیۆنیدا به‌ ناوی «کتیبیک له‌ گفتوگۆدا» له‌سه‌ر خه‌وه‌به‌ردینه‌ قسه‌ی کرد، به‌لام له‌به‌ر ده‌رفه‌تی کورتی به‌رنامه‌که‌ نه‌یتوانی هه‌موو نامانجه‌کانی خه‌وه‌به‌ردینه‌ لێک داته‌وه‌ و خۆنه‌ران رازی بکا.

کاک سه‌لاح زۆر جار به‌لێنی نه‌وه‌ی داوه‌ له‌ وه‌خت و کاتی پێویستدا قسه‌ له‌سه‌ر خه‌وه‌به‌ردینه‌ بکا. دیاره‌ کات و ساته‌که‌ هاتۆته‌ دی و نه‌وه‌تا جارتیکی دیکه‌ له‌ که‌شه‌وه‌ایه‌کی نازاد و دۆستانه‌دا، به‌ شێه‌یی و به‌ شێوازیکی پێکۆپتیکتر و تێروته‌سه‌لتر، له‌گه‌ڵ پێشه‌کییه‌کی میژوویی سه‌بارته‌ به‌و هه‌لومه‌رجه‌ی «خه‌وه‌به‌ردینه‌»ی تیدا خولقاوه‌، هه‌روه‌ها درکاندنی بێتک بابه‌تی تازه‌تر، وه‌ک شیعری «کچی به‌یان». که‌ بۆکێ کوتراوه‌. و... به‌ تێروانیکیکی شیاو و زانستیانه‌ «خه‌وه‌به‌ردینه‌»ی خستۆته‌ به‌ر باس و لێکۆڵینه‌وه‌.

هەر وەك كۆتەم كاك سواره نووسراوهكانى زۆر نىن و نهوهندهش كه نووسىونى به تهواوى نهكهوتونه دست خەلك و به ناتهواوى و پچر پچر لىزه و لهوى باسى دهكرى. وەك شيعرى «سوره قەلا. داىكى بهلا». شيعرى «ديوارى چين» كه كاك سەلاح بو چهشنه باسى نيههروكهكهى دهكا:

«سەردەمىتەكه زەمانە شت زۆر دەروختىن، ديوارى چين سەردەمى پروخانىتى». به داخهوه كاك سەلاح هېچ روونكردهوهيك لەسەر بەسەرھاتى نەو شيعره به دەستەو نادا و به سەرىدا تىپەدەپەرى. نهوهندهى من ناگادار بىم. نهوه وههولەين جاره كه شيعرى «ديوارى چين» وەك شيعرى سواره باسى لىن دهكرى، هەلبەت باسى ديوارى چين له شيعرى «شەنگە سواره» يشدا هاتوو و دەلەن:

پروخانى كۆشكى له پۆلا

ديوارى چين و پەيگەرى بولەههول

به داخهوه شوينهوار و بەرھەمى زۆرى شاعيران و نووسەرانى كورد لەبەر نەبوونى نازادى يا ونبوون يا تىپەدچوون، كه سوارەش بەدەر لەوان نىيە و له كاتى خۆيدا نووسراوهكانى نەپارىزراون و نىستا به شك و گومانەوه باسيان لىن دهكرى. جىنگاى خۆيەنى نهوش بۆ ميژوو بەلیم: سواره دۆستى واى هەبووه كه نووسراوهكانى وەك داىكى چاك بۆ له نامىز گرتوه و له فەوتان رزگارى كردوون، بەلام تاكو نىستا نيشانى هېچ كەسى نەداون.

سالى ۱۳۸۸ى هەتاوى كۆتەيك به ناوى «خەوهەردينه - سەرجهمى شيعره كوردپههكانى سواره نيلخانىزاده» نامادهكردنى «نەفشين بههاري زەپ» چاپ بوو. نووسەر له لاپەرە ۹ى پيشەكى كۆتەيكەدا بۆچوونى خۆى دەرپهوه و دەلەن: «يەك له دۆستان ناغاي «مەم» له جەنگەى قسەوباسى كه لەسەر شيعرى سواره بوو و باسم لهوه دهكرد كه دەمەوى شيعرهكانى كۆكەمەوه و ئەگەر كرا له چاپى دەم، فەرەموى: «من بۆخۆم دۆستى نزىكى سواره بوم و دەستنووسىك له شيعرهكانى سوارەم له لايە كه بۆ خۆى خۆندووويهتوه و ئەمن پاكنووسم كردوو، پىت خوش بىن دەتدەم و بۆ خوشم هەر چيم پىن بكري، درىخى ناكەم». ناغاي «بههاري زەپ» له درىزەى قسەكانيدا دەلەن: «نەو برادەر دەفتەرىكى دامى كه بۆخۆى لهگەل سوارهدا خۆندەپويانەوه و هەلەكانيان راست كردبۆوه و له برى جىندا سواره بۆخۆى چەند وشەر پستەى گۆرپبوو» كارم بەوه نىيە كه ناغاي «بههاري زەپ» چۆنى كەلك لەم دەستنووسەى كاك سواره وەرگرتوه و چۆن خۆى له شيعره فارسىپههكانى سواره بواردوو؟ ئەمە مەبەستى من نىيە.

ئەمجا با بزەين ناغاي «مەم» كه به قەولى خۆى دۆستى نزىكى سواره بووه و

دهستووسی شیعره‌کانی سواره‌ی له لایه، له‌هرچی رایگرتوه و بۆ تاكو نیستا نه و گه‌نجینه نه‌ده‌بیهی ده‌سته‌کە‌ی شار‌دۆته‌وه؟ یانی ده‌ستایه‌تی ناغای «مەم» له‌گه‌ل کاک سواره، هەر بۆ نه‌دی به‌وه که دهستووسی شیعره‌کانی بۆ به‌شارته‌وه؟ هیچ شک له‌وه‌دا نییه که ناغای «مەم» به‌شیک له نووسراوه‌کانی کاک سواره‌ی له لاهوه و له‌م باره‌وه پتیه‌ندی له‌گه‌ل گیراوه، به‌لام به داخه‌وه وه‌لامی بۆ زۆره‌یان ته‌نیا نه‌وه به‌وه که: «له لام نه‌ماون». بێن گومان ناغای «مەم» یه‌ک‌تیک به‌وه له‌و پرووناکبیره نه‌یشت‌مانیه‌روه‌رانه‌ی سه‌رده‌می سواره و ده‌بێن ناگاداری رۆژنامه‌وه بلاو‌کراوه‌کانی کوردیش به‌و‌بێ، به تایبه‌ت له‌سه‌ر نه‌و نووسراوه‌ی که له‌سه‌ر که‌سایه‌تی و به‌ره‌می نه‌ده‌بیهی سواره نووسراون. ده‌سته‌کانی سواره تاكو نیستا به ده‌یان وتارو مه‌قاله‌یان له‌سه‌ر سواره بلاو به‌ته‌وه و هەر یه‌که‌ی لایه‌ن‌تکیان شی کردۆته‌وه، به‌لام ناغای «مەم» نه‌ک هیچ لایه‌ن‌تکی شار‌اوه‌ی سواره‌ی شی نه‌کردۆته‌وه، به‌لکو ده‌ستی به‌ سه‌ر دهست‌ووسه‌که‌شیدا گرت‌وه.

نیستاش نه‌چوه به‌جێ، هیوادارم ناغای «مەم» دوا‌ی ناشکرکردنی ده‌ست‌ووسه‌کانی سواره که له لای خۆی پاراستوونی - یا به‌ل‌تین زیندانی کردوون - نه‌رکی پرووناکبیری خۆی به‌جێ به‌نێن و هەرچی زووتر به‌یانگه‌یه‌نیته ده‌ستی خوێنه‌ران و به‌یتیه هۆی داكوژانی نه‌و شه‌رقه‌له‌مانه‌ی که له‌سه‌ر هیندیک له شیعره‌کانی سواره گومان‌یان دروست کرد‌وه، چونکه له زۆره‌ی نه‌و کۆبوونه‌وه و به‌ژانه‌ی که سه‌باره‌ت به سواره به‌پتیه ده‌چن، هه‌روه‌ها له نووسراوه و کتێباندا دێن هەر جاره‌ی به‌رینگ به شیعره‌کی سواره ده‌گرن و ده‌لێن هێ سواره نییه.

ده‌بێن نامه‌ژه به‌و خاله‌ش به‌که‌م که به‌شیک به‌رچاو له‌و وتارانه‌ی نێوناخی نه‌و کتێبه‌ کران، پتیشتر له کتێبی «سواره و په‌خشانی کوردی» دا بلاو کراوه‌وه.

محمد محمد پهره‌وه‌ر

گورته‌ی ژياني سواره

کاک سواره، سالی ۱۳۱۶ی هه‌تاوی له گوندی تورجانی بۆکان له دایک بوو. خوێندنی سه‌ره‌تایی له مه‌کته‌م‌بخانه‌ی تایبته‌ له لای ماموستا شیخ نه‌حمه‌د که‌س نه‌زانی له گوندی قه‌ره‌گوێز ده‌ست پێکه‌رد. سێ کلاسی هه‌وێلی ناوه‌ندی له بۆکان خوێندن، بۆ ته‌واوکردنی ناوه‌ندی ده‌چێته ته‌وریز. سالی ۱۳۴۱ی هه‌تاوی دیپلۆمی له ده‌بیرستانی «لوقمان»ی ته‌وریز وه‌رگرت. هه‌ر نه‌و ساڵه له تاقیکردنه‌وه‌ی زانستگه‌ی تاران وه‌رگیرا و له کۆلیجی حقوقي به‌شی قه‌زایی ده‌ستی کرد به خوێندن.

سواره، سالی ۱۳۴۳ی هه‌تاوی بۆ ماوه‌ی شه‌ش مانگ له به‌ندیخانه‌ی «قزلقه‌لا»ی تاران که‌وته ژێر بێهره‌حمانه‌ترین نه‌شکه‌نجه و نازاری ساواک، به‌لام پاله‌وانانه خۆی راگرت و شیعه‌ مه‌شه‌هوره‌که‌ی «سووره‌قه‌لا، دایکی به‌لا»ی هه‌ر له‌و زیندانه‌دا هۆنیه‌وه.

سواره، دوا‌ی نه‌وه‌ی له زیندان هاته‌ ده‌ر، خوێندنی زانستگای درێژه‌ پێدا و سالی ۱۳۴۷ی هه‌تاوی خوێندنه‌که‌ی ته‌واو کرد. سالی ۱۳۴۶ی هه‌تاوی له به‌شی کوردی را‌دیۆی تاران ده‌ستی به کار کرد و بوو به کاربه‌ده‌ستی ده‌وله‌ت.

سالی ۱۳۵۴ی هه‌تاوی به هۆی ته‌سادو‌فی ماشێن له تاران، له نه‌خۆشخانه‌ی «میساقیه» کۆچی دوا‌یی کرد و تهرمه‌که‌ی هێنرایه‌وه گۆرستانی به‌مه‌اله‌که‌ی له گوندی «حه‌مامیان»ی بۆکان.

سواره و په‌خشانی کوردی

محمد محمد به‌هره‌و

نووسین له سەر به‌ره‌مه‌کانی کاک سواره پیتیستی به له‌خۆ رادیتن و شاره‌زارییه‌کی زۆر له سەر رابردووی نهم نووسهره هه‌یه، به‌لام من پتیم وایه هه‌ر کەس له قه‌ده‌ر به‌رشت و توانای خۆی ده‌کړی را و بۆچوونی. هه‌له‌بت به‌پیتی به‌لگه. ده‌ریسێ.

من نامه‌وێ باسی نه‌وه به‌کم که کاک سواره له پله‌ی هونه‌ری شیع‌ر و شاعیریدا، چ ده‌ورو شتیوازیتکی بووه و تا چ راده‌یه‌ک لهم به‌واره‌دا سه‌رکه‌وتوو بووه، یان چ ئالوگۆزیتکی به‌ سه‌ر قوتناخه‌کانی شیع‌ردا هه‌تاوه. نه‌وه نه‌رکی توێژنه‌رانه. تا‌کو ئیتستا به‌ ده‌یان کەس لهم مه‌یدانه‌دا قه‌له‌مه‌یان که‌وتۆته گه‌ر و به‌یر و بۆچوونی خۆیان سه‌به‌رته به‌م شاعیره مه‌زنه ده‌ری‌بووه و لیک‌دانه‌وه‌کانیان له زۆریه‌ی گۆفار و جه‌وته‌نامه و وه‌رزنامه‌کاندا به‌لاو بو‌ونه‌وه.

هه‌ر وه‌ک ده‌زانن، کاک سواره ته‌نیا شاعیر نه‌بوو، له نووسینی په‌خشانیشدا لێ‌وه‌شاهویی و شاره‌زاریی خۆی سه‌لماندووه. نه‌و به‌ قه‌له‌مه‌ سه‌راوییه‌کی به‌شتیکی به‌رچاوی لهم مه‌یدانه‌ش به‌ داوه و به‌یه‌خدا‌ربوونی په‌خشانی کوردی که له لایه‌ن به‌ره‌ی مامۆستانیان: هه‌ژار، هه‌یمن، قه‌زنجی، شو‌کوهر مسته‌فا و... به‌ هه‌ند ده‌گه‌یڕێ و گه‌شه ده‌کا، سواره به‌ره‌وی زیاتری پێ‌ده‌دا و ده‌بیته هه‌ی سه‌ره‌له‌دانیتکی نوێ له په‌خشان و نه‌ده‌بیاتی کوردی. که وابوو به‌ی لیک‌دانه‌وه و شیک‌ردنه‌وه‌ی ناستی تا‌پۆ و به‌ومه‌لیت، هه‌له‌سه‌نگاندنی په‌خشانی کوردی، هه‌له‌سه‌نگاندنیتکی نا‌ته‌واوه.

به‌ته‌کانی کتێبی تا‌پۆ و به‌ومه‌لیت، دووه‌مین شتی‌نه‌واری په‌ریایه‌خ و گرینگ‌کی کاک سواره‌یه‌ که کاتی خۆی له رادیۆ به‌لاو ده‌بو‌ونه‌وه کۆی پتر له شیتست به‌رنه‌نامه‌یه و هه‌ر به‌رنه‌نامه‌یه‌ک لایه‌نیتکی ژبانی کۆمه‌لگای کورده‌واری. به‌ نا‌حه‌ز و جوانه‌وه. شی ده‌کاته‌وه و به‌رزیی و ده‌وله‌مه‌ندیی په‌خشانی کوردی، به‌ شتی‌وه‌یه‌کی جوان و سه‌رئه‌ج‌اکیش ده‌خاته‌وه. به‌به‌ته‌کانی "تا‌پۆ و به‌ومه‌لیت" سالی ۱۳۵۱ سه‌ره‌تا له رادیۆ تاران و له پاشان له رادیۆ کرماشان و مه‌ها‌باد به‌لاو ده‌به‌نه‌وه، لێ‌ره‌دا پیتی‌سته‌ نا‌ما‌ژه به‌و خاله به‌کم که نه‌و سه‌رده‌می کتێب و نووسراوه‌ی کوردی زۆر که‌م بوون و نه‌وه‌ی هه‌شی‌بون ته‌نیا ژماریتکی که‌م له روونا‌کبه‌یران، نه‌ویش به‌ زه‌حه‌مت و به‌ نه‌ه‌تی وه‌گه‌یریان ده‌که‌وت و ده‌یان‌خوێندنه‌وه.

کاتێک کاک سواره، له رادیۆ ته‌له‌ویزیۆن به‌و به‌ کاربه‌ده‌ستی ده‌وله‌ت، تا‌قمێک له روونا‌کبه‌یران پیتی هه‌له‌به‌زێنه‌وه، له‌به‌ر نه‌وه‌ی نهم نا‌وه‌نده له ژێر چاوه‌دێری توندی ده‌وله‌تدا

هو، بۆ كهسايه تى سياسى، به تاييه ت كهسيكى وهك سواره جىگاي گومان و پرسىار هو، ناخر كاك سواره، به پىتى رابردوى سياسى، دژى نهم چه شنه دام و دهزگايانه هو و له زىندانى قزلقه لادا يه كىك هو لهو به ندىيه بو ترانه ي كه وهك "قارهمان" و نه بهز ناوبانگى دهركرد و قه لاي خوڤاگرى هاويه ندىيه كانى پتهوتر كرد و وړى زىندانىيه كانى برده سه ر.

كاك سواره، يه كىك هو لهو كهسايه تىيه سياسىيه كانى، كهسايه تى به نه ده بيات كرده باوو رابردوى خوڤى له بىر نه برده وه. هه لومه رچى قوس ته وه و نووسىنى به رنامه كانى تاڤ و هو مه لىلى كه لاله كردن و له به لىنگوڤى دوژمن بۆ به رژه وندى و قازانجى نه ده بى نه ته وه كه ي نه وه پرى كه لك و ده رده گرئ و بىروپرواي سياسى خوڤى. هه ر وهك له نو سوراوه كانى دا دى نه بهرچاو. كرده نى تو ناخنى نهم به رنامه نه.

كاك سواره، بۆ گىترانى سياسه ت و نى شتمانى به رستى له بىيانوو ده كه پرى و به هه ر شىوه يهك و له هه ر شوڤىك ده رفه تى بۆ ده ره خسا، هه ستى نى شتمانى به روه رى خوڤى ده رده پرى ناو ته ي تام و چىژى به رنامه كه ي ده كرده. له به رنامه يه كدا، شىهرىكى نىوه چلى ياساڤى شاعىرىكى كه له كه ي ده كا ته ده سىكى به رنامه كه و ده لى:

"**رۆله من بهرم له تو زهاتره...**", دياره نهمه له كا تىكا ده لى كه له نىرانى نهو سه رده مه دا كه م كه س له خوڤى را ده دى له م بواره بدوڤى. كه له به مو به بند بو": به لام كاك سواره، هه ل و ده رفه ت ده قوژى ته وه و له درژه ي به رنامه كه يدا باسى:

تفهنگ، سهنگه ر، شوڤش، برىنى گولله، سه رۆك و شهيد ده كا و به نىوه چلى چه ند نىوه شىعرى نى شتمانى دى كه له به رنامه كه يدا ده كو نچىتن:

"**دارى نازادى به خوڤن ناو نه رفى قه ت بهر ناگرئ، له ده ورى ده ست و تفهنگ كه رىم كه رۆڤى غه بات له حاس تى هه لمه تى ته رت چ ناگرئ بهر كه، پتى ناوڤ بۆ شه هيدى و ده من شىوڤن و گرئ**".

نهم تاڤۆيه، ته واو سياسى و نى شتمانىيه و لهو هه لومه رچه ناسكه دا شوڤىكى گرىنگى له سه ر كه شانموى هه ستى نه ته وا يه تى گوڤگر و خوڤنه ر دانا وه. سواره، له م به رنامه كورتانه ي كه له راڤۆ به لاو ده بو نه وه، ده رد و زام و مه ينه ت و نى شى هاويه شى كوڤمه لگاي، سنوورى ده ستر كرده دوژمنى لاسار و داگىر كه رى نه ته وى كوردى وه لا دنا و زو لم و زۆرى نهم دوژمه سوتند خوڤانه ي كورد ستانى له هه ر به شىكى نهم خا كه پىروژه له قا و ده دا. له به رنامه يه كى تر دا سووتانى كوڤندىكى كورد ستانى عىراق به ده ستى خوڤن پىژانى به عسى داگىر كه ر ده كا ته تا به لۆيهك و سرنجى خوڤنه ران را ده كى شى، هه ستى نه ته وا يه تى ده بو ژى ته وه ده لى:

نهگمر ناده میزاد جادووی له بیر چونه وهی نه بویه، چۆن نه پترانی له ژور باری خه ما خۆی رابگری؟".

پتم وایه، سواره، بهو قه له مه جادووی نواندوه و به چارپیکه وتی نهم هونه ره به رزه ی هونه رمه ند، که وا له م چهند دیره دا خولقاندوونی، خهم و په راره ی رابردوو - نهگمر له بیرش مابن - فهراموژی دهکا و له ناخه وه نافه رین ده نیری بۆ نهم قه له مه به هیز و جوانه مهرگه .

کاک سواره، پتر دانه نی بۆ نهو مرۆفانه ی که له پتناو سه ره مستی گه له که یاندا گیانیان ده به خشن و ده بنه هۆی شه کاوه یی نالای نه ته وه که یان. نهو شانازیان پتیه دهکا و به هه وینی سه ره رزی گیانیان دانه نی و به شه هیدی سه ره زیان ناو دیر دهکا .

له زۆره ی ولاتان، شه هید، هه وینی شانازی و ره مزی سه رکه وتنه . سواره، له رسته یه کدا جوانترین تابلۆ بۆ شه هیدی نه ته وه که ی ده خولقینی:

"لشی خاوتنی شه هیدیک له ناو سه نگه را که وتیه و به خوتنی پاک ی په ردی مه تره تر نه مشابوو." ره نگه تابلۆی وا سه رنجرا کیش و جوان و پر نیوه رۆک به بیر ی که م که سدا هاتی.

کاک سواره، کوپه عه شیرت بوو، تیکه لای له گه ل خه لک زۆر بوو، ره نگه هه ر نهو با به ته بوو پیته هۆی نه وه ی که دهر د و نیش و زامی نهم گه له چه وساهه زیاتر هه ست پینکا و هه ر زمانی نهوان بکاته هه وینی په خسانی دهوله مه ندی نه ده بی کورده واری و لهو رتیه وه به شکۆتری بکا .

سواره، له هه ر شتیک ده دوئ ده لپی به سه ر خۆی هاتوه و ره نگه ره مزی سه رکه وتنی کاک سواره هه ر له مه دا بن. له «تاپۆیک» دا له خه می کیو تیک ده دوئ که دایکی له هیرشیک ی قه رۆکه ی دوژمه دا له خوتنی خۆی ده که وزی، نهم ده نه دلته زنه به م شیه ده ده ره ی:

"دایکی دوو جار به رگی سه وری کردۆته بهر، جاریک که نه بوو به به وک و نه هات بۆ کۆشکی ره نگا و ره نگ ی به خت و نهوین، نهو جار ی له زمان دایکی به وه بهستبوو، به لام جاری دوو هه م خۆی دیه و ی که دایکی جلی سه وری کرده بهر و بهو به به وگی مر دن."

ره نگه تا کو نیستا به قه له می که م که س، تابلۆی ناوا جوان بۆ مر دنی دایک، نه خشابن. نهم نهو سه راوه یه به وه زن سووک و به قیسه ت گرانه، نهو راستیه مان بۆ دهر ده خا که سواره، له لایه که وه پتر دانه نی بۆ دایک و لهو لا تر وه نه وه مان وه بهر دینیته وه که به ره ی ژنانیش چه شنی پیساوان له گۆره پانی شه ر و له سه ر خاکی نیشتمان، خوتنیان ده رۆی و سه رشۆری دوژمن ده سه لیتن. ههروه ها به هاو به شیی نافه رته ان گۆره پانی خه بات بهر بلاوتر ده بی و ههستی شۆرشگیری په ره ده گری.

"خواهی گه وره هۆزێکی لستمێشه و خاندەن، هه‌موو پیاوی مەردی مەبدان، هه‌موو ژنی پاکداوێن، سەرچاوی نوێن و ژبان، هه‌موو هه‌ستیار و دهره‌وون‌چولن، لته‌پراوه، له‌ مال و زه‌وی تاراوه، نه‌گرتی به‌گوتری بیچاره یا ناوی به‌ته‌ن ناواره؟"

شه‌ر دیاره‌یه‌کی ناخۆش و ماله‌تیرانه‌که‌ره، به‌لام نه‌وه داگیرکه‌رانن که شه‌ر به‌ سه‌ر که‌لانی چه‌وساوه به‌تایبه‌ت به‌ سه‌ر گه‌لی کوردی نه‌به‌زدا داده‌سه‌په‌تن، چونکه به‌ بیانوی شه‌ر نه‌یه‌ری بی‌به‌زه‌یییان ده‌رحه‌ق به‌ مال و منالی خۆیه‌خه‌تکارانی پتگای نازادی نه‌نجام ده‌دا و ده‌ستیان له‌ هه‌یج چه‌شنه‌ جێنایه‌تیک نه‌گه‌یه‌تموه، بۆ نه‌وه‌ی وهری پروناگیران و خه‌باتکاران به‌رووخه‌تن، به‌لام وهری پۆلانی پترووانی پتگای نازادی و سه‌رچاوی په‌شتیوانی له‌ به‌نه‌هاتوی گه‌لی کورد، نه‌خشه و په‌لانی دوژمنی له‌ هه‌موو کاتی‌که‌ کردۆته‌ به‌لقی سه‌رناو و باسکی به‌ هه‌زی پۆله‌کانی به‌هه‌تر کردوه.

کاک سواره، دژایه‌تی خۆی هه‌مبه‌ر شه‌ر له‌ چه‌ند دێتیکدا و له‌ زمان دایکێکی کورد، به‌م شێوه‌ را‌ده‌گه‌یه‌تی:

"ده‌نگی لای لایه‌ی دایک دێته‌ به‌ر گوێم و نه‌ڕۆم بۆ گه‌شتیک له‌ جیهانی جوانی شه‌هر و مۆسه‌قادا. شه‌پۆلی نه‌رمی ده‌نگی به‌سۆز نه‌مما و نه‌مگه‌یه‌نشته‌ جێگایه‌ک که‌ نه‌تر شه‌ر نه‌یت! کۆلاره‌ی فێرکه‌ گه‌رووی گه‌یه‌ری چا و که‌له‌شتی به‌یانی ناوایی نه‌به‌ستن."

کاک سواره پۆلی هونه‌رمه‌ند له‌نیو کۆمه‌لگادا ده‌خاته‌ به‌ر باس و لیکۆلینه‌وه، زۆر شاره‌زایانه‌ به‌چوونی خۆی به‌رامبه‌ر به‌م چه‌ینه‌ ده‌رده‌یه‌ی و به‌ نه‌سرتیکی پ‌ه‌وان و جوان شی ده‌کاته‌وه، به‌ لیزگی وشه‌ شیرنه‌کانی نه‌سری کۆمه‌لی کوردواری ده‌رازته‌یه‌وه و له‌ تاپۆیه‌کا سه‌رنجی خۆنه‌رانی به‌رنامه‌که‌ی بۆ په‌خشانی ده‌وله‌مه‌ندی کۆمه‌له‌که‌ی را‌ده‌کێشێ:

"باسی هونه‌ریش هه‌ر یه‌ک باسه‌، هه‌ر باسی جوانی و شه‌خۆیه، به‌لام هه‌ر که‌س به‌ چه‌شن به‌ تانه‌پۆی هونه‌را نه‌چن و له‌ روانگی تایبه‌تی خۆیه‌وه نه‌روانه‌شته‌ سه‌ر جیهانی به‌ژۆن و هه‌میشه‌ به‌هاری هونه‌ر. نه‌له‌ی هونه‌ر کۆشه‌تیکي به‌رزه به‌ هه‌زار په‌نجه‌ره‌وه که‌ هه‌ر کام له‌و په‌نجه‌ره‌نه‌ به‌ره‌و جیهانه‌تیکي جیاوازه‌ نه‌گه‌یه‌تموه. جیهانه‌تیک به‌ جێنگه‌له‌تیک کاتی پ‌ایزه‌وه که‌ گه‌له‌پ‌زان پ‌ه‌وی ته‌ن کردوه و به‌ له‌و‌ه‌ی هه‌ر که‌زه‌یه‌ک گه‌له‌یه‌ک به‌ سه‌مای مه‌رگه‌وه به‌ره‌و زه‌وی شه‌ر نه‌یه‌تموه."

مه‌رگ بۆ هه‌موو به‌ونه‌مه‌ریک، ته‌نانه‌ت گه‌یا و گ‌ژیش ناخۆشه، به‌لام کاک سواره به‌ که‌لک و مه‌رگ‌ته‌ن له‌ وشه‌ی "سه‌ما" که‌ تایبه‌ته‌ بۆ شادی و زه‌ماو‌ه‌ند، وه‌رینی گه‌له‌ی وه‌ری پ‌ایزی، که‌ به‌ره‌و نه‌مان هه‌نگاو ده‌نی، له‌ به‌یر ده‌باهاته‌وه و به‌ وشه‌ی "سه‌ما" که‌ له‌ پ‌ه‌ش مه‌رگه، مه‌رگ له‌ به‌یر مه‌رۆڤ نه‌باهاته‌وه.

سواره، شاعیر و خەلکی ناسایی دەخاته بەر نیگایەکی وردبێنانەوه و دەنوسن:

"شاعیر لەگەڵ خەلکی ناسایی تەنیا جیاوازی لەوهدا نییه که جادووگەری بە دەسلاتی هەرقەیی وتارە و نەتوانن بە تەردەستی و پەسپۆری گەوهەری وشە بەهۆنێتەوه، بەلکو گەورەترین جیاوازی ئەمەیه که شاعیر بە هەستی تێژ و چاوی وردبێنەوه زووتر هەست بە مەبەستی ژبان ئەکا و ئەزانن کام کۆسپ و قوژت و گرێی دێتە سەر ڕێگا. شاعیر ناییتە شاعیر تا لە پێش هەموو شتێکا نەبێتە کۆمەڵناس، نەبێتە نوێنگەیی ئاواتی سەبەینتی کۆمەڵو مەکتبی زانباری دوێنتی کۆمەڵ..."

کاک سواره وەک کۆمەڵناسێکی شارەزا و خاوەن برۆ، لەم چەند رستە کورتەدا دنیایەکی تێبینی بەنرخ و گرینگ دەخاتە ڕوو. ئەو ئەرکی شاعیر زۆر بە گرینگ دەزانن و لای وایە شاعیر دەبێت خاوەنی ئەم تایبەتە قەدیبێانە بێت که ناماژەیی پێکەردوون، سەرەنجام ئەم رستە جوان و بەنرخەش پێشکێش بە بارەگای هونەر دەکا:

"هونەرەمەند ئەندازباری کۆشکی ئاواتی بەیانی گەلە."

مەسەلەی چینیایەتی، قەسە و باسیکی دوورودریژی لە سەرە و نیستاش نەبراوەتەوه و ڕەنگە بەم زووانەش تۆبەر نەبێت.

کاک سواره، که لە چینیایەتی ددوێ، وا هەست پێدەکەری که ئەو کۆری ڕەعیەتە و زۆلم و زۆری دەورانی دەرەبەگایەتی چێژتووه و بە لەش و گیان هەستی پێکەردووه. بۆ دەربرینی ئەم هەستە، کورتەچیرۆکیکی کوردی بە زمانێکی پەتی و ڕەسەن، که دەرەدەلی دایکیکی دینەتییە بۆ کۆڕەکی - بەلام پڕ نیوهرۆک و دلەزێن دەکا تە دیاری بۆ گۆتگرانی بەرنامەکی و دایرانی خۆی لە خووخەدی دەرەبەگایەتی. دایکی کۆڕە پوورە پیرۆزە و تاپۆکە ناوی "چاوه‌روانی" یە، بە یەکەوه سرنج دەرەینە بەشتیک لە چیرۆکەکه:

"بەلێ مێرزا، ئاغا کردیە سەرمان که بچن بۆ دێی ئەویەری ئەم کێتو و لەوێ هێلگە و مەشیک بکەن بۆ مێوانەکانی ئاغا. نەخۆش بوو. لەشی وەک بێرشکەیی سەر سێتێل لە چەلوچۆدا بوو. ددانی ددانی نەدەگرت: پێش ئەوه گزیری ئاغا بێتە سەرمان بە چەند لێفەیی گەرم داهێوشتییوو. تەندووڕەکەشم بۆ نێل دابوو. نازانی ئەو ڕۆژە چ تۆف و سەرمایەک بوو. تفت هەلاویشتەبا لە حەوا دەبێست. گزیری ئاغا هات و کوتی، ئەمێن زوو برۆا و زوو بگەرێتەوه. من کوتم، نەخۆشە و چەلوچۆتیی، ناتوانن بچن. گزیری ئاغا کوتی، چارە نییه، لەرمانی ئاغا، مێوانی هەهه. من لەبەری پارامەوه، داوێنم دادا، بە سەر دەست و پێیدا کهوتم، وەری نەگرت. بەم حالەوه هەستا ڕۆشت. لاڵایم گاتن، پووزەوانەکانی دەرپوون، کالەیی شەری لە پێدا بوو. کاتێ گەشتە سەر ئەم پردهی بەرمالی خۆمان نێتر لەبەر چاوم گوم بوو."

کړېده په باوه نه پېژنا و نېمړو په دېواري کې سېي و بهرچاري پټواري نه گرت. نو رڼه ده
زستانی په سمر هاتوه و من چاوم لم ناسقه په کې نه گه پټموه. دلتهام نه گه پټموه. نو
منی خوش دوی. دایکې پسر و لېلمواری غزی خوش نوئ.

پوره پسرز پټهنگ بو و من گریانم پټ پچوک بو.

دواړین دټپي کاک سواره له بهرامبهر نم دایکې بټ نهوا و دل برینداردا نمه بو.
"بلتی لم کوشکانهش، رڼوک غوره او نه توږئ ۱۱".

به پټی نم نووسراوید، کاک سواره، سهره رای سوننه تشکینی، دوی چینایه تیش بووه و
ده توانین بټرین، هاندهر و رټوټینکی چاک بووه لم بوارد. دیاره هیچ شتیک به یې
زحمت و تیکوټشان ناگاته نه غچام.

کاک سواره، له تاوږه کی دیکدا له سر کار و جوړلنموه پټ داده گړی و دهلی:

"تمنیا پک شته که همیشه تازه، کار، کار که جگه له شان مانایه کی تری نیمه.
ژبانی بټ کار وک رڼکی بټ بهمان، وک قسه دی بټ تمه زول، وک همیشه له
چټکایه مانموه وهاپه"

هر چند نم دینه بهروالت ناساییه و لهوانیه رڼی چندین جار له گه لی پروبه پرو
بینموه، که چی هستی پټ ناکه یې و تمنیا نهوانی دور دپروان نم جیواواییه هست
پټه کمن. بټ گومان سواره، په کټکه لهو که سانه و هله کوته ی سرده می خویدتی و به گوتی
بارودوخی کوته لایه تی، سیاسی، نابووری و فخرهنگی نهو سرده می نویسه.

تنز دیارده کی شارسناییه و نووسرانی بهناویانگی وک: چیتخوف، ناناتول فرانس،
نارت بوخوالد، عزیز نسین، لم مهیداندا قله میان کوته گم و به نووسینی تنزی
سیاسی و کوته لایه تی، زولم و زورداری زلمان و ملهورانیان له قاو داوه. زور مه به ست له
دلی کوته لاهن که به ناشکر ناگوچیتن دهر بټرین، بهلام له قالبی تنزدا تا راده ک
دهرده خرتن و کوته لاهن ده ریانده گرن، دنگزی لی ده که ویتسه و زور زو جیتی خوی
ده کاتموه، بهلام جیتی داخه که له نیتو کوته لگای کورده وایدا تنز شوټینکی بهر ته سکی بټ
ته رخا کراوه و نووسه راغان بټ نم ناسقه کم دپروان. کاک سواره، له بهرنامه کی تاو و
بوومه لیتلدا، به کورتی نامازه به تنز و چشه کانی دهکا:

"تنز، به چشه نویستیک نه گوتی که لهودا مه بهستی کوته لایه تی، به شتویدکی
گالته چیمانه دهر نه خرتی. له راستیدا نویسینی جیدی و ناسایی له گه شتوید تنز هر یک
باری کوته لاهن بهمان هیه، بهلام له شتوید تنزدا له قشمری و گمپ و گالته کملک
وهر نه گمړی بټ نهوی له تالایی دهر پټی راسته قینه کم کاتموه. تنز چشن و جوری زوره و

گۆشتخۆره، بهلام ئادهمیزاد گۆشت نهخوا، گۆ و گیا نهخوا، میوه نهخوا... تۆ هیچ درندهک نهمناسی که قهسایی دانایی؟

کاک سواره، له زۆری تایۆکانیدا، باسیکی کۆمه لایهتی دینیتته گۆپۆ و ددر و مهینهتی کۆمه لگای کورد هوار، راسته وخۆ یان له سهر بنه مای پرووداوێکی کۆمه لایهتی دهکاته بهرنامهیهکی سهریه وخۆ و سرنجی اکیش. سواره پرووداو دهکان نهونده به جوانی ریتک دهخا وا دهزانی پرووداوێکه و به سهر خۆی هاتوه. له هه مان کاتیشا چاره سهری گرفته کان بۆ خۆتێهر دیاری دهکا.

"ئسکه ندر شاخی ههیه" چیرۆکیکی سهریه وخۆیه و له ودا باسی پیاوێکی نه من سی سالی ریکو ریتک و مات و مه لول و خه م بار دهکا. له سه ره تاوه باسی رواله تی پیاو ده که دهکا، له پاشان له زمان کا بهر اکوه باسی خه م دهکا و ده نووسی:

کوتم: "باسی خه م نهکی. لات وا نییه نه گهر به درگهتی خه م که له سهر سووک بێ؟"
کوئی: "نه زله یی ئسکه ندر و شاخه تی. "کوتم: "نه مه یستوه" کوئی: "تله یین
ئسکه ندر شاخی هه بوو. ههر سه رتاشیک سه ری نه تاشی به م رازه ی نه زاتی: به لام هه مو یان به ده ستووری ئسکه ندر نه کوژان. تا په کتیک له و سه رتاشانه که خزمی سه ره یی ئسکه ندر بوو به ره ل لا کرا. سه رتاش به نه یینی نه ژیا و نه شینه توانی رازی ئسکه ندر به درگه تی، تا تووشی نه خۆشی هات. هه که مان به تان کو ت، تۆ رازیکت هه یه و له دل تا بو ته گرێ. نه گهر رازه که ده ر خه ی رزگار نه بی. سه رتاش ناچار چوه قامه شه لاتیکه وه و له وێ چهند جار له ژیر له یوه کوئی: "ئسکه ندر شاخی هه یه."

ها، نه م ده نگه ی کرد به گه رووی زه ل و قامه شه کانا. ههر کات "ها" نه هات یا ههر کات زه لێکی نه و قامه شه لانه نه کرا به به لۆق و به لۆق و نه ژۆر نه فووی پیا نه کرد، نه م ده نگه له گه رووی قامه شه گان هه ل ده ستا: "ئسکه ندر شاخی هه یه!"

نه م نه زله پره له مه به ست و وشه و رسته ی جوان، که ههر کام له وانه پتو یستی به لیکدانه وه یه کی تیر و ته مه ل هه یه، به لام زۆر به کوئی ناما ژه یه که به مه به ستی نه زله که ده کم.

له م نه زله دا، نه وه مان بۆ ددر ده کوئی، گهر ئاده میزاد نه توانی به نازادی بهیر به کاته وه، تووشی نه م چه شنه نازارانه و هه زاران گیر و گرفت و که ند و کۆسی تر ده بی، هه روه ها له هه موو بوارد کانی ژیا ندا دوا ده کوئی. چونکه ئاده میزاد به نازادی له دایک بووه و ده بی نازادانه ش بهیر به کاته وه. بنه مای هه موو پتیشه و تنیک نازادییه، نازادی بوار و به ستینه بۆ پتیشه و تنی باری نابووری، سیاسی، کۆمه لایه تی و گه شه کردنی هونه ر به هه موو چه شنه کانییه وه.

کاک سواره، یه کیتکه لهو پروونا کبیرانه ی که به تهاوای ناگاداره له سهر شتیه ی ژیا نی دانیشترانی ناوایی. کوژ و کۆبوونه وه کان، گیروگرفتی رۆژانه، چۆنیه تی دیوه خانی ناغا، فه قیری و ده سکورتی و بیه نه نوایی قهره کان، گزیری و زۆر شتی تر به زمانیکی شیرین و په تی ده گێرتنه وه و له دیوه خانی "ناغا" وه ده ست پیده کا:

"شهمان شوهره یی گردبوو به قسمی پرپه وچ. هه ندێ کۆتوبو یان که به یانی راوی قه ل و سراوی و پۆز خۆشه و هه ندێک لایه نگری راوی که مروتشک بوون. سه ری شه و هه ندێ له رمشایه سه کان یا له سه رمای ماله که یان رایان گردبوو یا له بۆله ی خه زانیان له بهر نه که یی که له قه ل و لینه کردنی زمه مری زستان و که وتوبی ماله که یان، له مالا تارانده وونی و پرو یان گردبوو دیوه خانی ناغا یا گزیر ده نگي داهوون به یانی به مری سه ریانی ناغا پالان و هاته وون بلیتن و مروه ریان نه سه یا به اړته وه که به یانی نه چن بۆ شار و ماله که یان نه بهن بۆ ده زمانگا."

به خوتنده وه ی نه م چه ند دێه، له لایه ک لایه نگری کاک سواره مان بۆ ده رده که وێ له چینی هه زار و له لایه کیش له قاودانی زو له م و زۆری چینی ده ره به گ که به راستی ژیا نیان له کۆمه لگای کورده واری گردبوو ژان و کهس نه یه دوێرا له به رامبه ریاندا بلیتن له ل. بۆ جیاوازی نه م دوو چینه سه رنج بده نه دیه نی زستان و خولقینه ری کاک سواره:

"پاش ماوه به ک دێ دامرکا بوو. ده نگي لوور ی گورگ و وه ری سه گ ته کهل لوور ی های ساری زستان به و که به مری له کۆلانه کان را ته په چا و نه یکر به گه رده لول و چال و قوولی ته ک نه کرده وه، سه رما وه گ هانی مر دو ی سه رگه ردان خشکه ی نه کرد بۆ که لته ن و قوونی ناو ماله کانی ناوایی، به لام له دیوه خانی ناغا که یی سه قه به قه لا شکاری وشک، له شی پهاوی خا و نه کرده وه و مرگه تی خه وکی خۆشی پته و بو."

له شوتینیکی ترا ده نووسن: "نه گه ر جه و تیار بۆ خۆی به چیتن و بۆ خۆی به رویتنه وه، ده ره به گ کوا کۆشکی چه ند قاتی بۆ به رز نه پته وه؟"

کاک سواره، سه نگه ر به ره مزی قه لای هه رمانی گه ل ده زانی و هه ر جاره ی به شتیه به ک ده یکاته نه ی ناخانی تا پۆکانی و جوا نترین نه سر و په خشانی کور دییان بیه ده راز ته یته وه و نه ده بیاتی ده و له مه مند ی کور دییان بیه ده و له مه مند تر ده کا.

هه ره وها تۆره مه ی گه له که ی له به رامبه ر چه کی ماله وێرانکه ری دوژمندا وه خه به ر دیتن و به گژ جه لاده که یدا ده باته وه.

مه به سته له م کاره، له لایه ک وره و هتیز وه به رنا نه و له لایه کیش درنده یی دوژمنی بۆ شی ده کا ته وه. له تا پۆیه که دا به ناوی شه رگه ده نووسن:

"سڀ ٻڙهه ڪه سوڙي نيسرالميلي شهر لٿرلوه، نه مڙ ناگر له هه مو رڙڻيڪ به تهنتر هو. وهڪ بلتسههڪ ڪه به رڙتته پووش و هلاش نه پته نه پوهه و نه هاته پتشموه. نه تڪوت ماري سوچهي سوڙهه و گهرماي هاوڻ وروڙانڊويه تي، لوڙهي مهرگ به وچان نه هات، گهروڙي تهنوي تڙپ و رشاش خوتني گمهي لاهه کاني قوم قوم نه خواردهوه، به لام سوکنايي نه دهات، لهو سمنگهه دا ڪه مني تڙدا هوڻ. دوو لهشي به گيان درڙڙ هوڻ. په گيان دستي گرتهو به زامي سمرسپنه پوهه و به دهر و تيشهوه گياني دهرچوڙو. نهوي ترهان ڪه تازه موڙي پيش و سميتي ٻڙ ڪردهو، به دم بزهه ڪوهه هه ناسي دوايي هه لکتشاهو." هه مو ڪس پتي وايه ڪه دوو لايهني شهر، ٻڙ لٽيڪ دورن و هيچ هاويه شيڪيان له نيتواندا نيهه، به لام ڪاڪ سواره، لهم ته شبيهه جواندها، دڙي نه م ٻڙچونه به شتيوهه ڪي عالمانه به بيان ده ڪا:

"مردن وهڪ دهرلٽيڪي ٻڙ، سهاي تههه و نهواني داڀوشي. مردن تههه شتيڪ هو ڪه له نهولمانا جهوازي نه هو. ههردووک لاهان لٽي نه ترسايڻ و ههردووک لاشمان ٻڙي نهچوڻ، لهه بهرم ڪردهوه نه گهر وهڪ له سهر مردن پتڪها توڙيڻ و بهواسان ٻڙهه يهڪ، ٻڙيان وهه بهايهين، نهستته نه م لاهه دوڙمنه ڪه له سمنگهري منا ڪوڙلوهه و نه م ههوالهي من ڪه وردههڪ لتهروهر گياني دهرچو، زيندو هوڻ و نهسته له جياتي شهر و ڪوشتار، من باسي توڙم ٻڙ نه م لاهه نه ڪرڊ ڪه نه ڪرا دوست به و دوڙمن نه به و نهوش به گومان باستيڪي ههرو ڪه ٻڙ مني بهگترتشموه سههارت به دايڪي چاوهرواني، سههارت به نهگاي سل و رهوهي چاوڪي کارماڙي."

نا لتهردها ٻڙمان دهردههڪوٽي ڪاڪ سواره، شهري به ڪردهوههڪي ناحهزه. ههرچهنڊ داگيرڪهران، نه تهوهه کاني به شخوراو به دهسپيڪي شهر دهزانن، به لام نهوه دوڙمني نه تهوهه کاني چهوساوهن ڪه ٻڙ ماني خويان و شاردنهوهي راستيهه کان گيرهشيتوني دهڪن و شهر ساز دهڪن.

ڪاڪ سواره، ٻڙ ناگاداري ڪوڙمڻ له هڙڪاره کاني شهر، له گڻل شهر ڪه رتيڪي پيرا نه ڪه وڙته ناخواتن و بهم شتيوهه مههسته ڪه دهخاته بهر تڙينهوهه و دهنووسن:

"هه مو ڪس شهر يڪي دڙينهوهي نه م بهرسيارهيه، ڪه ٻڙچ شهر نه ڪا؟ ٻڙجي نه ڪوڙي؟ به لام هيچ ڪس دهری ناخا. شهر ڪه رتيڪي پير لهه بهر خويوهه نه لٽي:

"شهر ٻڙ نازلدي، مردن ٻڙيانا" له نه نجهاما نه لٽي: "به لام له شهر ناخوشتتر نه مهه يه ڪه ته مسلم بهوڻ و سهرشوڙ ڪردغان به ناخوش نه بهن."

به پراستي نه م هه مو ته شبيهه جوانانه ههر يهڪي پهراوتيڪن ڪه نه ڪري سمدان لاهه به بيان

آب دریا گر کنی در کوزه‌ای چند گنجد قسمت یک روزه‌ای

آب دریا را گر نتوان چشمید هم به قدر تشنگی باید چشمید

به‌لام نه‌گهرچی ناتوانین هم‌وو ناوی ده‌ریا هه‌لم‌ئین، لاتی کم به نه‌ندازی تینوویه‌تی نه‌بی به‌قینه‌وه.

کاک سواره، مریدی گۆزانه و پیز و حورمه‌تیک‌ی تاییه‌تی بۆ‌داده‌تی و پینج به‌رنامه‌ی له‌سەر نهم شاعیره مه‌زنه نووسیوه و به وردی باسی کردووه و لیتردا تنیا به هینانه‌وهی چهند وینه و غومنه‌یه‌ک له بۆ‌چوونه‌کانی له‌سەر مامۆستا گۆزان نهم باسه کوتایی پین‌دینم.

گۆزان جگه له ده‌سه‌لاتی هه‌ره زۆر و هه‌ستی ناسکی له شه‌ردا خاوه‌نی پله‌وپا‌یه‌یه‌کی تاییه‌ته که له شاعیرانی تری جها نه‌کاته‌وه. گۆزان ده‌سه‌تیک‌هر و دامه‌زێنه‌ری شێوه‌یه‌کی نوڤیه که پاش خۆی بۆ‌ته ریمازی شاعیران و نه‌توانین ب‌لێن قافله‌سالاری کاروانی شه‌ری نوڤی کوردی مامۆستا "گۆزان"، به‌لام کاتی گۆزان بوو به ره‌سولری نوو په‌نگایه، په‌نگای شوڤنی پشی که‌سه‌تکی تری به سه‌روهه دیار نه‌بوو.

کاک سواره، تنیا شاعیر و نه‌دیپ نییه و له سه‌ر "زمان"یش خاوه‌ن را و شاره‌زایه و له به‌رنامه‌یه‌کی تاپۆ و بوومه‌لیتدا به تیروته‌سه‌لی باسی زاراوه‌کانی زمانی کوردی ده‌کا و جیاوازی نهم زاراوه، له ناوچه جۆربه‌جۆره‌کان شی ده‌کاته‌وه و ده‌نوسێ:

گورد، چوار زاراوه‌ی گه‌وره‌ی هه‌یه. کرمانجی ژوو‌وو، کرمانجی خواروو، گۆزانی، کرماشانی.

۱. کرمانجی ژوو‌وو، زاراوه‌ی کورده‌کانی تورکه‌ه و نه‌رمه‌نستانی شو‌وره‌ی و کورده‌کانی سو‌وره‌یه، شمالي کوردستانی عێراق و کورده‌کانی غه‌ری زه‌یه‌ی به‌چو‌کی په‌زاییه و کورده‌کانی قو‌وجان و کورده‌کانی ده‌ما‌وه‌ندیش به کرمانجی ژوو‌وو نه‌دین.

۲. کرمانجی خواروو، زارلوی کورده‌کانی جنووبی کوردستانی عێراق و کورده‌کانی غه‌رب و شمالي غه‌ری ئه‌رانه، هه‌له‌ته له غه‌رب، کرماشان و ده‌وره‌ری لێ جها نه‌یه‌ته‌وه که نه‌وان خۆیان نه‌گه‌ونه سه‌ر زارلویه‌کی تر به ناوی کرماشانی و له "شمالي غه‌رب"یش ده‌وره‌شتی په‌زاییه‌ی لێ جها نه‌یه‌ته‌وه که نه‌وانه‌ش کو‌مان به زارلوی کرمانجی ژوو‌وو، یا شمالي قسه نه‌کن.

۳. کرماشانی، که خه‌لکی کرماشان و سه‌ه‌پیل زه‌هاو و قه‌سری شه‌رین و ئیلات و خه‌لاتی ده‌وره‌شتی نوو شارانه به‌م زاراوه قسه نه‌کن.

۴. گۆزانی، نهم زاراوه زۆر له فارسی کۆن نزیکه و گۆزانی به سه‌را نه‌هاته‌وه. له‌به‌ر نهمه هه‌ندی نه‌لێن که ره‌نگه نوو زاراوه کوردی نه‌بی. نهمه هه‌له‌یه‌کی گه‌وره‌یه و گۆزانی پین

تری هاوستی گوردیش که لکیان لِن و مرگرتوه و کورتونه ته ژور تمسهروده.
نم کوردناسانه راست نه کمن، بزغونه بهیتی "عج و سیامند" که "هژانص شهرآز"
شاعیری نمرمنی کردویه به شیر، تمنانت نمونده ناوهرکی بهیته که به خرمالهی
زانهر که سیامندی کردوه به نمرمنی و بهم چشنه بههره کی له فولکلوری کوردی کردوه
به نسیمی هژی نمرمنی.

پشته کمنی، یا هان نه درا و نه بزوت: له کاتیکا که به شعری مهنیاتوری و پر پتچ و رازلوی
 عمروزی که باسی واته پکی بهر تر له وزی دسکوروی فاسی توانی نه کرد همر ته قعی
 سریان نه هات و زاریان تاگ نه بو وک و تردکی جادوکاراته بیستان. شاعری عمروزی
 نه پگوت:

بۆ له سر چشمه یی چشتم نه چکن قه تره یی خوین
 وشه کان هه موو فارسین، جگه له "بۆ" و "له" که دوو "قه پد" ی بچوون.
 کاک سواره، له درێژهی باسه که یدا دهنووس:

"شاعیران ناچار بوون سمر و گوئی وشه بشکتن و له قالیی دارپتزاوی عمروزا جتگای
 بکمنوه. له بهر نه مه په که نه لئین "در تنگای قافیه خورشید خر شود" نه گوین نه مهش که
 نه لئین "بچوژ للشاعر ما لایچوز لغیره" همر له بهر ناچار بوونی شاعیرین له په پرموی کردنی
 عمروز، که وهما بوو کورد پتچ و تره یی هاتی بهاته چوارچتو په کی داتاشلوی دمستی گه لیک
 ترموه، که زۆر تمسک و تنگ و پرستهر. نایا کس هه په که قعدی وک سوو و بهژنی وک
 چنار و چاوی وک نه ستیره و برژانگی وک شیر و برزی وک کمولان و زولفی وک زلفی
 یین جوان یین؟ ناخۆ نه گهر نافرته تیک بهم شکل و سهره سمه پوهه پشته خونی کس تیک لئی
 ناترسن؟

"حاجی قادر" له غه زه لیکا نه لئین:

پتچم خۆشه غه زه ل فهرشی قودوومی عووله یین
 نهک بهتسو له بهر کمن جووله لا لعلز و مهعانی

کاک سواره ده لئین:

"له گه ل نه مهشا که "حاجی" به لاموه بهر تره، ناچارم به رسم "جووله لا کتن؟ نهو کسانه ی
 که دهره گ ریکای خویندنی لئ بهستوون؟ نهو کسانه ی که تیناگن لئم هه موو پتچ و
 قه مچه که شاعیران نه یمن به شعره کانیان... ناخۆ نه مانه جووله لا؟ نایا داتمری بهیتی
 "سه پیدولن" که شان له شانی "توتیللۆ" و "هامیلت" نه دا جاهیهله؟".

کاک سواره، له سهر غه زه لیکای حاجی قادر که باسی دهان و میان دهکا دهنووس:
 "دهان" و "مهان" کوردی نه و نافرته تیک که "دهان" و "مهان" ی دیار نهین، پهک له بهر
 بچوونکی و پهک له بهر باریکی، جوانیه که ی له کوژدایه؟ به لای منوه نه مه نه خۆشیه...
 "ناخۆ" په که و تره یی کوردی گرتوویه و نهین تبهکشین لوه رزگاری که یین. گزولن نه لئین: نهی تر
 زهره، نهی بهژن و بالا که له گهت.

زۆر ساکار و زۆر جولن و نزیک له لیکدانموی زۆریه و قسه ی رزوانه ی خه لک.

کاک سواره زیاتر له سهر پاسی عمروروز دهر و له نووسرلویه کی ترا دهلن: "بڼ گومان
 بېستووتانه که نه لڼن فلاڼه شاعیر یا فیساره هونه رمند خاوه نی مه کته بڼکی تاییه ته و
 رڼکا و شولن بڼکی تاییه تی خوی له هونه را دوزیه توه. دوزینه موی رڼکا و شولنی تاییه ت
 پانی چی؟ مه گهر هونه ر بژ تواندنې جوانی و دهر غستنی دزوری نیمه؟ هممو هونه رمند لڼک
 نه بڼ کاری نیمه بڼ و هرکس نیمه کاری هو، هونه رمند و له گمل هونه رمند نی ترا نیمه.
 به لڼ وهایه، هونه رمند پردک هه لڼه به ستن له نڼولن کومل و راسته قهغه دا و نه موی نیم
 دوواته به په کموه پدیوند بدا و به په کیان بگه یمنن. واته کاری نیمه به که کومل تېگه یمنن
 که راسته قهغه دهر و پشته چیسه؟ ژبان به چ بارڼکا که وتوه؟ به لام ناخو هممو
 نمدان زیار ڼک وک پهک پرد دروست نه کهن؟ که وها هو نمویه پرد کانی ته وای جبهان
 پهک چمن بوا یمن. که چی نیمه نه بڼن که پردک له ناسن و بڼونه و نمویتر له لڼو و
 قسه، سته همیان له دار و پردوه، په کتک راسته، پهک که وانیسه، پهک زور له پروهاره که
 بهر زتره و په کتک نمویه. هر گام له مانه بژ ناما بڼک لهر چاو گیرلن. جڼگای وا هیه
 هاتو چوی زور به سهر نیمه، هاری لورسی به سهر ناروا. نه گهر له دار و پردووش بڼ،
 قهغه نیمه. په کتک له ناو شاره و جگه له موی که پرده، مه کوی خه لکه و جڼگای گمشتی
 نڼوارانه، نه بڼ جوان بڼ، با دراویکی زوریش بژ رازاندن موی بدری. په کتک که وانیسه،
 چونکه نمدان زیاره که به گوږی لڼک دانه موی رقی و نر می خاکه که، وای باش زانیه که
 که وانی دروست بکا و زوری بژ نه پت. شاعیریش وهایه. هر گام چمنش نمدوی. گاهن
 به حماسه، کات به وشمی نر می دلدارانه، دمن به رازاندن موی تم به صت و ژبان،
 تنانمت گاهن به توانج و تموس! هممو نیم کارانهش بژی نهکا خه لک تېگه یمنن. له
 راستیا شتوی هونه رمی هونه رمند بژ کورت گردن موی نڼولن خه لک و راسته قهغه یه.

نه لڼن حافظ خاوه نی شتویه کی تاییه ته، هروها سمدی، شکسپتر، هویتیر،
 فیردهوسی، گورن، لڼو تار دواوچې، موتزارت، پیکاسو و زور هونه رمند نی تر. نه وانه که
 پالمان داوه به لورتکی بهرزی ناو و نښان موه له هونه را لاسای که موی خه لکی تر
 نه بڼ. له ته وای شیمیری شاعیرانی کوردییا بگه بلی، زورتر له چنده شاعیرت دص
 ناکموی که لاسایی کسمان نه گرد بڼت موه و خه لک که موبته شولن شتوی نه وان. نیمه له
 شیمیری کوردییا چنده شتوی دیار و تاییه تهمان هیه. شتوی به یتی، شتوی هیجایی،
 شتوی عمروروزی، شتوی نوی. لهو ناوه دا تنیا شتوی عمروروزیه که پاش پاکران و
 ناماد بڼون به هوی که لانی تره و گه پشته دسستی نیمو نه گمر مالی خه لک خوږ نه بڼ،
 ناتوانن به خو مالی بدینه قه لیم. که وها بڼ هر له پایموه به لای منموه شاعیری

عمروزی شاعیر نیسه، چونکه جگه لهوه که کموتوته شونډ شاعیریکي تر، شاعیره کمي پتخوش کورد نهووه. کورد نهووه یانی چی؟ یانی له باری ژبان و خم و خوتی و میترو و خو و رهوش و خواست و ریستی کورد نهشارهزا بووه. بلم چه شنه شاعیری عمروزی هرگیز نه پتوانوه پردیک هلمستی له نتوان کومل و راسته قینه دا. چونکه راسته قینه ولاتی سهرسهوزی کورد و نابوری تایه تی نم ولاته نموه نیسه که شاعیری عمروزی باسی نهکا، من نلیم به هیچ باریک به شقوی عمروزی ناکرتی باسی راسته قینه ی ژبانی کوردهواری پکرتی، نه پنهین که شاعیری وهک پیرمهترد و نالی نم کاره یان کردووه و باشمش سرکه موتوون، بلام شقوی نوی باشتی نهکا، هرلوتره، دمست و پتی شاعیر به کوت و زلمجیری "مفاعلاتن و مفتعلن" ناهستی.

هر وهک له پیشا رامگه یاند، کاک سواره، تاپز و بومهلیتی له سهروبه نندیکدا نووسیوه که کم کس دیوترا لم بواره بدا، له بهر نهوی نم بهرنامه یه له نیران بلاو دهبووه، هلموه رجی نمو کاته دهره تی نهوی پت نداده که به تهسلای باسی شاعیرانی مهنی کوردی نیران، وهک ماموستا هین و ههزار بکا و به گه لیان بناسیتن.

سواره له درتوی باسه کهیدا ناوا به وردی ددوی:

"نه گهر دزینهوی رڼگای تایبته نیشانه ی گوره یی و سهره خوی شاعیر یی، بز گملش وهایه. واته نه گهر نه توه به کیش رڼکا و شونډی و تری تایه تی خوی هه بو و دمستی بز هاو سیکانی درت نه کرد تا ویزه و هونمریان لی بخولزتموه، نم گه له له ویزه دا سهره خو و مهنه.

قسه ی دوایم نه مه به که دلم نسووتن له سر کانهاوکی خوروشان که له ژور نووری بهلری کون دینه خواره وه دانیشم و بهردم دمشتکی خملیوی به شمس پهر و شموپز و شلتره یی و داوتی چپای نمو بهرم وهک نپروک تارلی سووری داری نهرخموانی به سهردا دایب و من لم حالدا ناچار بم پهر له دمشتکی قاکری رملین بکه موه که "قهیس" شتی تهدا وقل بو. نموه من و نهموش نازاتم"

تاپز و بومهللی، له ماده یکی کورت دا له نیو رووناکبیرانا لایه نگری پهیدا کرد و بو به مهیدانی رهخته و نالوگزی بیر و را دهرین. کوکرتیک نم پرسیاره ناراسته ی نووسه ری بهرنامه ی تاپز نهکا و نهووسن:

"جههان و کمون له گزاندایه به تایبته به پتی گزانی جههان خواست و ریستی نادمیزادیش نه گزوتی و کاروباری کومه لایه تی و نهوی وا پتی نه کوترتی زانهاری کومل و کومه لناسی له گمل چمرغ و خولی جههانا نه گزوتی. واته نمو شته که نه مرز باوه و کومل

نیازی پتی هیه، بهیانی کۆن نهی و له بهزی نیاز و پتداویستهکانی گدل و کۆمهل نهخرته
 گمنارهوه و شتیکی تازه جیگای نهگرتهموه. ئهم گۆزانه وهنهم همر له هونرا پشته پتیش،
 بهلکوله ههموو بارو لاتیکی ژبانی نهسانیشا هۆی نهنوێت. دوتین کابری لهیلسووف و
 فهزیکزان کاتێ ههستی کرد که له گهرماوهدا سهنگایی ههموو شت کهم نهپهتتموه، به لهشی
 رووت له گهرماوه که هاته دهر و سهرخۆشانه نهراستی: "دۆزههوه... دۆزههوه" پاش نمو
 زانایهکی تر له ژور داره سهۆیکا دانهبستوو، سهۆیکی کههشتوو له لقی داره که بهۆوه و کهوته
 سهر کۆشی. بهیری کردهوه له لکی داره کهوه تا سهرزوی فهزایهکی بهتاله و له داره که بهرمو
 سهرووتیش بهتاله و جگه له ههوا ههچێ تری تهتدا نهیه. که وههایه بهۆ نمو سهۆه بهۆ فهزای
 ژوو ناچێ و نهکهوته سهر زهوی؟ به بهر کردنهوه بهۆ دهر کهوت که نهی کێشه پتیک لهم
 زووبمهتا ههین وا ههر شتی که بهرزایه کهوه بهری دهیموه نهکهوته سهر زهوی و لهو
 بهۆمهوه که "نیهۆکۆن" ئهم رازهی دۆزههوه پاسای کێشهیری گشتی واته قانونی جازیهی
 ههمومی پهیدا بوو. نمو بهۆزانه بهۆ تادهمهزاد ژور به پایهخ بوون و پتداویستی تادهمهزاد بوو
 که سهر لهم رازه دهوێت. بهلام ئهمهۆ ههموو مهاتیکی پۆلی ناوهندی ئهم کێشه زانستهیه
 گرینگانه نهزانێ، که وههایه ههموو شت له گۆزاندایه و ههموو شت پاش ماوهیه که کۆن نهی
 و جیگای هۆی نهتا به شتیکی نوێ. نهی لهبهر چی باسی کۆن و نوێ له شههردا ناههیتمهوه؟
 بهۆچ بهم شهویه که شهوی باری بهۆگاری نهیمه به نهلێن شهوی نوێ؟ جا چ نهقاشی یێ، چ
 پهیکهرسازی، چ وهۆه؟ ناخۆ باشتەر نهیه ئهم شهیری کۆن و نوێه بهههیتمهوه، وهک له زانستگا
 بهراوهتهوه؟

کاک سواره، ولامی ئهم گوێگهر له تابهۆیه کدا بهم چهشنه ددهاتهوه:

"له زانستا تاقیهکاری ههوێنی بهمههتهیه و ههموو شت له سهر نمو بهناغه داتهمهزێی.
 واته زانا ناچاره ئهسله زانستهیه کۆنهکانی لوهوول یێ و بههیتی ئهولان بهجوولهتهمهوه. یهکهم
 کهمی که بهرد و ئهستیی دۆزههوه، بهناغه ی دانا بهۆ دۆزههوی ناگر و ناگر بوو به بهناغهیه که
 بهۆ ژور شتی زانستی که ئهمهۆ هیه. بهلام بهناغه ی هونهر له سهر عاتیهفه داتهمهزێی و
 ئهشرانه ی که عاتیهفی ههموو کس چهشتیک نهیه."

کاک سواره، نهلی: "له کاتێکا هونهر نهگۆرێ و له پایهشهوه نهگۆرێ. دوتین هونهری
 شههر و وهۆوانی بهۆ پتهههلهکوتنی ئهمیر و پایمهههزان و بهدسههلاتان بوو تا شاعیر
 بهخششو سهلهیه که به گوێنی شههره که وهری نهگرتی هۆی بههتو کات، بهلام ئهمهۆ بهۆته
 چهکێک که نهگرتی ستهداره یهکی بهۆ خنکاندنێ دۆژمن لێ ساز بهکی. ئهتهر شههری
 پتهههلهکوتن باری نهماوه. لهبهر ئهمه نهلێن شهیری کۆن و شهیری نوێ، بهلام به لای منهوه

نەگەر شاعىرىك بتوانن لە قاللى عمرووزشا واتە و مەلھومىتىكى ئەمىرىنى دەپرى،
شەرھەكى نۆپە و كۆنى قالب ناپتە كۆنى شەرھەكى.

كاك سوارە، شارەزاي زۆرىي زانستەكانە و يەكتىك لەم زانستانە، شانۆگەرىيە.
ھەرچەند ئەم مەسلە لەو سەردەمدەدا كەمتر باسى لى كراو، بەلام سوارە بە لىكدانەو دەپەكى
وردىننەنە بايەخى شانۆگەرى و پەتتەوېستى ئەم ھونەرمان بۆ شى دەكاتەو و لەگەل زانستى
ئەمىر لەبەر يەكپان رادەنى.

پەتتىنەنى تاتار و شانۆگەريان كە چۆن و لە كەيمەو لە نىو كۆمەلا پەيدا بوو و بە كۆنى
گەيشتوو و لەنىو كۆمەلى كوردا ئەم ھونەر ئەمىر لە چ پلەيەكدايە، بۆ شى دەكاتەو:
"شانۆگەرى لەگەل نووسىنى نومايشنامە جىاوازيان لە بارى زەمانەو ھەيە، واتە پەتتى ئەو
كە نووسىن و خەت ھەيە، شانۆگەرى و نەشاندانى مەبەستىكى كۆمەلاپەتى پا ئاپنى بە
چەشتىكى نىزىك لە تاتارى ئەمىر ھەبوو و ئەم نەشاندانە دەگەرتتەو بۆ ھۆى ھونەرى
جادووكارانە كە كوئان داھكى ھەموو ھونەرىكى ئەمىر بوو و ھەر بەشتىكى ھونەر كە بىگىرى
لە ئاكامى پەرەگرتتى ئەو شىتەو جادووكارانەى ھونەرى پەتتىشوردا پەيدا بوو. تەنانت
پەيگەرە دروستكرن و ئارەشتىكتى و تاتارى ئەمىر."

كاك سوارە، پىنى وايە ئادەمىزادى بەروو، كە شكلى دىرندە يا مارى لە قور و بە
وتەپەكى سەردەتايى دروست كر دوو، ئەمە پەيگەر ساز كردن بوو. بۆ تاتار و شانۆگەرىش
بەم پىريارە دەست پەتتەكا:

"تەپسىن تاتار چىيە؟ ئاخۆ تەنيا بۆ تەلەننۆن و سەرگەرمكرن پەيدا بوو و بەھرىيەكى
كۆمەلاپەتى نىيە و بە ناوى پەتتىوېستىكى ئيان ھۆى نەواندوو؟ وەلام ئەمەپە تاتار پانى
نواندەو ئەو راستەقەنە كۆمەلاپەتەيەنە كە ئامبازى ئيانى مرۆڤن و بە چەشتىكى
ھونەرەندانە واتە بە ھۆى عاتىلە و بە ھۆى جوولە و قسە و ھالەتەو و بە كەلك وەرگرتن
لە وئەمسازى بۆ تەبەھتەن كە داستانى رووداو تاتارىيەكى تەدا ھەلەكو توو.

تاتار بۆ ئادەمىزادى بەروو، شىتىكى خەرىكەرى تەلەننۆنى نەبوو، بەلكو بەشتىكى
پەتتەوېستى ئيانى ئەو بوو، كە وھا بوو بەھرى كۆمەلاپەتى ھەبوو. ئادەمىزاد نەگەر
وېستەتتى ھۆى ساز بەكا لەگەل دوژمەنكا شەر بەكا لە پەتتا بۆ ئەو كارە تەمرىنى كر دوو.

تاقىن لە خەلەكە ھون بە دوژمن و تاقىمىكى تر وېستوويانە ئەو دوژمنانە كە بەروالەت
كرلۆن بە دوژمن، بەشكىتت و لە ناويان بەرى. ئەمە ھۆى پۆتە مايەپەك بۆ شانۆگەرى بىن ئەو
پەيەمەتەك "نومايشنامە" لە كارا بىن.

لە سەردەتاي سەدەى شەشمى پەتتى لەدايكەوونى عەسادا، نومايشنامەى نووسراو لە ناو

یۆنایینه‌کانا په‌پیدا بووه. له سه‌ره‌تاوه تزلزلیدی ناینی به چه‌شنی سرووت، هه‌ر وه‌ک له نێرانی کۆنا سروودی ناگر "نمایشی ته‌هور له‌م‌م‌زدا" هه‌بووه. له یۆنانی سه‌ده‌ی شهمی پێش له‌دایکبوونا ده‌ستی پێک‌کرد. بۆ ئه‌م‌ونه سروودی که بۆ رۆزگرتنی خوای شه‌راب دیو نه‌سه‌وس له جه‌مه‌ته ناینه‌سه‌کانا، سروودی گه‌ورانی کردنی تاسک، نه‌مانه هه‌مه‌سو له‌و سرووده تزلزلیکه ناینه‌په‌مانن... "تی به‌س" گه‌وره‌ترین تزلزلیدی نووسی ناینی ناوه‌ر له‌ستی سه‌ده‌ی شهمی به‌ر له مه‌لاد که ئالوگۆرچکی له‌و چه‌شنه نومایشنامه ناینه‌په‌مانه‌دا پێکه‌تتا و دیالوگی هه‌تا ناو سرووده‌گانه‌وه.

کاک سواره، له پاشان ده‌لی:

"ناخۆ ئه‌م چه‌شنه شانۆگه‌ریه زۆر له به‌یته کوردیه‌یه‌کان ناچێ که هه‌ندێک‌په‌مان به‌ قسه و په‌خشان بوو و پێک‌په‌مان به‌ شه‌عر و هه‌له‌به‌ست؟ به‌یته‌خوێن له‌ کاتی خۆت‌ده‌ن‌وه‌ی په‌خشانه‌که‌دا هه‌ولی ئه‌دا به‌ری گوێگر ئاماده‌ بکا بۆ په‌رده‌یه‌کی تر له به‌یته نومایشنامه‌که و نه‌مه‌جاره ده‌ستی نه‌کرد به‌ خۆت‌ده‌ن‌وه‌ی به‌شه هه‌له‌به‌سته‌که."

کاک سواره، ئه‌م ئه‌وه‌ی له‌به‌ر با‌ی‌خ‌دار بوونی به‌یته کوردیه‌یه‌کان هه‌تاوه و پیتی وایه‌ شان له‌ شانی نومایشنامه‌کانی سه‌ره‌تای سه‌ده‌ی شهمی پێش له‌دایکبوونی عیسا ده‌د‌ن و له ناخیدا ده‌نووسی:

"به‌داخه‌وه له‌ ناو کوردا تا ئه‌م دوا‌په‌مانه نومایشنامه نه‌نووسراوه، به‌لام شانۆگه‌ری هه‌بووه، زۆرت‌ری یاریه‌یه‌کانی کوردستان که به‌گه‌ل نه‌ک‌ر‌ن، چه‌شنه نومایشنامه‌یه‌کن. په‌که‌ت له‌وا‌ه "مه‌رمه‌ری" که نومایشنامه‌یه‌کی کومه‌ت‌دیه و بۆ ر‌ه‌خه‌گرتن و قه‌شه‌ری کردن به‌ زۆردار ساز نه‌ک‌ر‌ی. هه‌ی ئه‌مه که بۆچ له‌ ناو کوردا نومایشنامه نه‌نووسراوه ئاشک‌رایه و له‌توانی ناوی."

کاک سواره، تا‌پۆ و به‌وه‌له‌ت‌لی کردۆته هه‌مه‌په‌مانه‌به‌زینه و هه‌مه‌و به‌به‌ت‌یکی تیدا‌ج‌نی کردۆته‌وه، وه‌ک ئه‌ده‌بیات، شه‌عر و شاعیری، هه‌ن‌رمه‌ندایه‌تی، ته‌نز، زا‌وا‌وه‌کانی زمانی کوردی، مه‌سه‌له‌ی چینه‌یه‌تی، ژبانی نیتو کۆمه‌لی کورده‌واری، سیاسه‌ت، نه‌وین و جوانییه‌کانی، به‌یت، شانۆ و نومایشنامه و... له‌ تا‌پۆیه‌که‌دا به‌ ناوی "راسه‌په‌ری هه‌ن‌ر" به‌ تیره‌ت‌سه‌لی له‌ سه‌ر نه‌و به‌سه ده‌نووسی:

"زۆر گه‌س له‌ خۆی نه‌په‌رس‌ت که ئایا هه‌ن‌ر وێنه‌ی زانست، پێته‌وه‌ستی ژبانی ئاده‌م‌یزاده، پام نه‌، ئایا هه‌ن‌ر له‌ کۆمه‌لا‌ج نه‌خه‌ش‌ت‌کی به‌ ده‌سته و راسه‌په‌ری چه‌یه؟ ناخۆ هه‌ن‌ر بۆ ئاده‌م‌یزاد له‌و شتانه‌یه که نه‌گه‌ر نه‌پ‌ت‌ زبان نه‌گه‌یه‌تی به‌ مرۆ‌فا‌یه‌تی؟ له‌ زۆر که‌سه‌مان به‌سته‌وه که بۆ ئه‌م‌ونه "هه‌ن‌ری شاعه‌ری" به‌نا‌یه‌خ ئه‌ده‌نه قه‌له‌م و

تەنانەت تاقىمىتىكەش ھەن كە شىعەر و شاعىرى بە راگر و گىنخېتەر و خىنكىتەرى كۆمەل نەزاتى، ئەوانە بىن ئەو ھەر بىر بىگەنەو كە ھونەر و زانست دوو لەمەدووانەى كۆششى مەشك و ئاۋەزى ئادەمىزادىن، لائى لايەنگىرى زانست نەگىن و ئەلچىن زۆر غوۋ بە ھونەر گىرتن و زۆر پەرزانە سەر ھونەر پىگاي بەرھو پەش چوۋنى زانست نەگىن، لە كاتىكا نەگەر مەژوۋى خەباتى ئادەمىزاد لە ھەولە پەيدا بوۋنى كۆمەلى "كلان" يەو تا ئەمەزى بزانن ھەرگىز بىروايان وەھا ناپى كە ھەيە."

كاك سوارە، لە دىزەي نەم باسەدا چەند غونەيەك دەخاتە بەرچاۋى خوتەنەر: "ئادەمىزاد جىياۋزى ھەرە گەورەي لەگەل گىئانداری ترا ئەو ھەيە كە بەدەيەتەرى ھونەرە، ھونەر ھەمىشە لە دىزەي مەژوۋى ژيانى ئادەمىزاد چرايەك بوۋە بۆ رۆشنىكردنەۋى بەر پەش زانست، ھونەر پەردىكە لە واقىمەۋ ھەلەستىرلەۋە بۆ ھەقىقەت. تەنانەت ئاين و ئوستورەي "ماۋرئولتەپەھ" بەرھەمى پەنجەي پەزدانى و خولقەتەرى ھونەرن."

كاك سوارە، ئەفسانەكانى باۋى ئاۋ كۆمەلى كوردەۋارىش بە بەرھەم و داھاتىكى زەۋقى ئادەمىزاد دەزانى كە لە راستەقىنە بىن بەرھە نىيە. "قالىچەي بالدەر"، "چەكمەي خۆش ئاۋز"، "دراكوفان" (dracovan)، "كلەۋى سەخىرى جىن"، "ھەلەپىن و تەنۋەرى دىۋ"، "چەرخ و فەلەكى پىرەژن"، ھەموو نۆتەرى ھەلەپى بىن وچانى ھونەرن بۆ دۆزىنەۋى پىگاي زالبوۋن بە سەر فەزا و ئاسمانا و دەرچوۋن لە كىشەر و پىتەندى خاك، بەتايىتە "چەرخ و فەلەكى پىرەژن" تەۋاۋ بارى سەنعات و زانستى تىيا بەھىزە، ئىستە و باشە لە ھەر كام لە سىن وشەي "چەرخ" و "فەلەك" و "پىرەژن" ورد بىنەۋە، تا دەرگەۋى كە ئىستعارە و ئىماز و سەمبول سازى چ كارتىكى كەردوۋە.

چەرخ لە مەژە بە نىشانەي بزوۋتن و ھەردەكە ئىستعارەيەكە بۆ زانستى مىكانىكى و فىزىكى چەرخى چالاۋ كە بە كوردى پىتى ئەلچىن كۆل و بىر، ھەلەت كۆل بە تەنبا بە كەرەسەي بوزوۋتەننىش ئەلچىن، چەرخى چالاۋ رەنگە يەكەم دەزگاپەكى سىنعاتى بوۋىن كە بە شەر كەردوۋىيە بە خزمەتكارى خۆي، تەنانەت ئىستەش لە ھونەرى نەقاشىيا لە سەبكى "ئەمپىرىيىسىم" ۋە تا شىتە نۆتەكان "چەرخ" بە ئىستعارە و سەمبول دانراۋە بۆ سەنعات، كە وا بو "چەرخ" ۋاتە و مەفھۇمىكى ئىستعارەيىيە بۆ زانستى مىكانىكى، "فەلەك" ۋاتە ئاسمان ئەو فەزا بەرىنەيە كە ئادەمىزادى سەرزەۋى ئەلچىتن بە ئىستىزە گەشەكانەۋە و بىرى ھەستىيارانەي بەشەر ھان ئەدا بۆ پىشكىن و سەردەرھىتان و زانستى كورتە و وزى فرېنى بىرۋ خەپالى زۆر و بەربلاۋە، بىر نەكەتەۋە كە چەند سەپىر نەپوۋ پىتوانىايە بە چەرخىك ۋاتە كەرەسەيەكى مىكانىكى بە سەر ئەم رەبازە بىن گىرۋىگۆۋلەي فەلەكەدا بال بگىرتەۋە.

شاعیرتکی نیرانی نهلن:

"شنیدستم که هر کوکب جهانی است جداگانه زمین و آسمانی است"

کاک سواره، له درېژوی پاسه کهیدا دنووستی:

"بهلام بزاین "پیرمژن" لهم کاره ساته دا نه خشی چیه؟ پیرمژن رهمزی ناده میزادینکی پر تاقیکاری و سارد و گهرم چیشته ووه و نهم ناده میزاده نشتی که پتیواری سغه رتکی پر مه ترسی بین.

هزیه کی تریش که پیرمژن بۆ نهم گمشتی فهزایه له بهر چاو گیرلوه که پیرمژن له ناپووری کۆمه؟ پتکه پتکه ری بهرهم و داهاتیک نیمه و نه گهریش له ناو بچی و بین سهروشون پروا زیانتیک له کۆمه له ناکموی، همر نمو ناواته به که له پتسا هونهر نوته ری بوو نهسته لهم چهرهمدا که نتمه تیا نهمین له چمشتی ناواتیک نیمه سانه یی درچوو و بۆته کاریک زانستی. فهزا به هممو رهمز و رازیکیموه کموتوته بهر تیشکی زانست، بهلن ههر وهک له ههوله وه کوتان زانست و هونهر دوو لقه دورانه ی تیکوژانی گیان و ناومزی ناده میزادن و نه وهک هونهر ههر ته نهیا رتکای بهرو پتس چوونی زانست ناگری، بهلکو نمو رتکایه که به تهم ومژو تۆز و خۆل داپۆشراوه روون نه کاتموه."

له ولاتی نتمه به تایبعت له نیو کۆمه لی کورد هواریا، مالتویرانی، دهره دهری، هه تیویاری، دابونه ریتی ناحهز و کۆن، دنگزی جهماور له سهر پروودای بهچوک له نیو ناوایی، زۆریه ی شوینه کانی به یهک که پشتمنی خه لک ده گرتته وه. خودا نهکا یه کتیک شتیکی لن بقه ومی، وهک قیلی که وای سپی پیوه ی دنووسن و هینده ی تر بارگرانی ددخاته نه ستی. زۆر پروودا وهن که بهروالت ناساین، بهلام هونهرمندی شاره زای نیو کۆمه له، لهم پرووداوه سادانهش که لک وهرده گری.

کاک سواره، یه کتیک لهو که سانه به که سهره یای شاره زاییه کی زۆر له سهر ژپانی کۆمه لگاکه ی خۆی، خولقینه رتکی لیتوه شاره و پرووناکییرتکی زاله به سهر وشه ی رهسن و فۆلکلۆری کوردیدا، کۆمه لی کورده واری، یه کتیک لهو که لانه ی که بۆ چاره رده ی و لیتقه وماوی قافله سالاره. ههروهک ماموستا ههژار ده لن:

مهروانه کمساس و لیتوه بهارم، نه کهمم
به رزم له ههژاریا، چهای سهر به تهمم
ههر کهس له سهریکم وه خودا پته داوه
من خاوه نی شه شدانگی کول و دورد و خهمم

کاک سواره، به قه‌لمه سحرآوییه‌ک‌هی، بۆ به‌یانی ژبانی کۆمه‌لگاک‌هی له‌ نه‌زیله و نیتوونیتکه و نه‌فسانه‌ش که‌لک و هه‌ده‌گرئ و به‌ زمانیکی پوخت و پاراو و په‌سەن له‌ تاپۆیه‌ک‌دا باسی که‌سیک ده‌کا به‌ ناوی "گه‌وره‌ شەت". گه‌ور بۆ شیت بووه و خه‌لک چۆنی باس ده‌کەن، جینگای سرنجە و با بزانی هونه‌رمه‌ند به‌م قه‌لمه‌ جوانه‌ی خۆی ج هونه‌ریکی پێشکەش به‌ باره‌گای هونه‌ر کردووه:

"گه‌ور ئافره‌تێکی شەت و سه‌رگه‌دان بوو، که‌س نه‌یه‌هزانی سێ وه‌زی دیکه‌ بۆ کوێ نه‌چن و چۆن نه‌وی، له‌ کانی ژنان، له‌ سه‌ر خه‌رمانان، له‌ مرگه‌وت و حوچه‌ی له‌قێمان، له‌ هه‌ممو شوێنێک باسی گه‌وره‌ شەتمان ده‌کرد. نه‌وانی وا ته‌مه‌نیان زۆرتر بوو نه‌پانکوت گه‌ور ته‌مه‌نی له‌ سی ته‌ناپه‌ڕی، زۆر ده‌ستم بوو که‌سێ رواله‌تی ته‌کشکاوێ گه‌ور به‌ینی و به‌وا به‌م قسه‌یه‌ بکا.

... نه‌تکوت به‌ نووکی گاسنی رۆژگار، چه‌مه‌نی سه‌ره‌سوزی ته‌وێل و گۆنای هه‌زار کووزی خوار و چه‌وتی تێ کرلوه، به‌تایه‌ت نیگای بێ گیان و بێ ده‌یه‌ستی که‌ نه‌ته‌هزانی ته‌وس و توڵجی په‌تر ته‌دايه‌ یا رقی و تووپی. هه‌رگیز نه‌بوو که‌ تۆ گه‌ور به‌ینی و ترووسکه‌ی بێ تهن و ته‌ژته‌یه‌ری زه‌رده‌مه‌یه‌ک له‌ سه‌ر له‌قێ نه‌بن، به‌لام نه‌و زه‌رده‌یه‌ زوو هه‌لاته‌ی وشک و چۆلی به‌جێ نه‌هه‌شت و نه‌بۆه به‌ په‌یکه‌ری خه‌م و ده‌رد. هه‌ممو مێژووی ژبانی ناده‌میزاد، هه‌ممو سه‌رکه‌وت و ته‌شکانێک له‌ یه‌ک کاتی کورتا نه‌وه‌نده‌ مه‌لی نیگای تۆ له‌ چاوتوه‌ هه‌له‌قێ و به‌گاته‌ سه‌ر وشکارۆی روخساری نه‌و، وه‌ک به‌رووسکه‌ی شه‌وێکی به‌ هه‌وری به‌هار، رۆشن نه‌بوو و نه‌گه‌راوه‌."

داستانی گه‌ور، هه‌ر به‌وه‌نده‌ نابێته‌وه، دیاره‌ به‌رداشی زه‌مان وه‌ سه‌ری په‌ریوه و تووشی نه‌م رۆژه‌ ره‌شێ کردووه. بۆ نه‌نجامی نه‌م رووداوه‌ گوێ ده‌ده‌ینه‌ و تووێژی کاک سواره، له‌گه‌ل گه‌ور.

"کێشێکی به‌هێز کێشامی و له‌ پال ده‌ستیا دايمه‌زاندەم، بێ نه‌وه‌ رووی وه‌ریگه‌تێ و بزانی من کێم، کو‌تی:

"تۆش له‌ ته‌نیا یی وه‌ره‌ز بووی؟"

هیچ ده‌نگ نه‌کرد، درێژه‌ی دا:

"به‌لێ ناده‌میزاد زۆریه‌یان ته‌نیان، له‌گه‌ل نه‌موشا که‌ به‌رواله‌ت هه‌زار هه‌ژال و خزم و که‌سوکاریان هه‌یه‌."

لام سه‌ر به‌و که‌ ئافره‌تێکی شیت نه‌م قسائه‌ بکا، به‌ نه‌سه‌پایی و به‌ چه‌شنێ که‌ نه‌یسه‌مه‌نه‌وه‌ په‌رسیم:

”تۆش تەنهای؟“

بە تەوسەو رووانی بۆم و دیتەم کە لە نزیکمەوە نەکرێ جارێ جوانییەکی نەماو لە زەوی پر
لە خال و خەوشی دەموچاویا بەدی کەوێ.

کوێ:

”ئەو سالتەش هەر ئەم وەرزە بوو کە ئەو ڕۆشت و من تەنیا کەوتەموه.“

بە دوو دلیبەموه پرسیم:

”ئەو کێ بوو؟“

دیار بوو بێرەوهری تالی هاتۆتە خەروش و سەرپۆتە نەکا. کەمێک چاوی بە دەور و
پشتییا گێتێ و کاتێ دلتها بوو کەسێ بە دەور و پشتمانەو نەبێ، کوێ:

”کۆرەبەکم، کۆرەبە نازار و خۆشەوێستم!“

دەنگی نەتکوت لە ژێر چالێکی بێ نەوێ دێتە دەر، کپ و خەماوی بوو. لە سەر

قەسەکی ڕۆشت:

”باوکم دەوڵەمەند بوو، زیاتر لە دیوێخانی ناغا بوو، بەهارێکی سەوزی خەپالاری کە
پەکم بەهاری گەنجی من بوو، فەقێ مەرف هاتە ناواییبە کەمان و هێندە پێ نەچوو کە من و
ئەو دلمان دا بە پەک. هەوین هات و گەرمای ئەوینی ئێمەش لەگەڵ گەرمای هەوا هەر هات
و زۆرتەر بوو، بەلام باوکم ناسادە نەبوو من بەدا بە فەقێبەک کە بە واتە ئەو نەپەزانی کۆری
کەتێ و لە کۆرە هاتوو. لایەکم ئەوین بوو کە بانگی نەکردم بۆ بەهەشتی خەپالاری هەمیشە
بەهار، ئەو لای ترم باوکم بوو کە لە بەر چاوم بێسو بە ڕۆڵەتێکی دزێو و هەپەشە لێ
نەکردم کە هەنگاو نەنێم بۆ لای ئەو گولزار و بەهاری کە ناوی ئەوین بوو. کوێم کە من گەنج
بووم، گەنجێکی تازەسەل و نەمەزانی لەم ناویدا چی بەکم.

با سەرت نەهێنمە ئێش، من پاش دوو سەل بێووم بە دایکی کۆرێک کە لەگەڵ فەقێ
مەرف نەتکوت سێوێکن و کرابون بە دوو کوێموه، بەلام فەقێ مەرف هەر ئەوێندە مێترێ من
بوو، پاشان ڕۆشت و منی تەنیا بەجێ هێشت. کاتێ کۆرەبەکم بێسو بە هەشت سەل، لەپەر
نەخۆش کەوت، من پارەم نەبوو کە بێهەمە لای دوکتۆر، باوکێشم لێم بەرقدا کەوتبوو و
ماوەی ئەو دە سەلە قەسە لەگەڵ نەکردبووم، تەنانەت ئەو ڕۆژەش کە چوومە لای دواڵم کرد
پارەبەکم بەدات، بە تۆلجەموه کوێ ئەم کۆرە باوکی هەبە، بۆ دوا لە فەقێ ناکە یارێ
دوکتۆر و دەرمانی بۆ بەدا؟ پارانەو و گریانێ من دلی وەک بەردی باوکمی نەرم نەکرد، کاتێ
گەرمەموه، گۆشەجەرمگ، سۆمای چاوم لە جێگاگەیا...”

وا دیار بوو نایەوێ لێمە زیاتر قەسە بکا، چونکە بێدەنگ بوو و چاوی بێرەبە کۆرستانی

نمویه ری. رویاره که تاوی به سرکشه پرو و له پتکه نینی توالجاری نافرته تیکی کور مردوو
نه چوو.

کاک سواره قسه ی زور پین بوو بۆ نه توده که ی، به لام مرگ مۆله تی نه دا. به قهولی خزی
که ده لئی:

به قسه خو شه مه ترسی مردن
تاله نمو هستی به مردن کردن
مرگه دی و دوا به هموو شت دینن
هموو ناواتن له دل دست نین

به داخموده نم که نجبه به توانا و خاودن شیوه نوتیه تاویری مرگ و بهر خوی دا،
مالناوایی له گهل و هونه ر کرد و شتوازه که ی بۆ نه که یشته ههوارگی ناوات.

عمزیز که پخوسر هوی

له تاریکی و شهوه زهنگی سامناک و پر مەترسیدا، که تالی زالی شو وەک گەلای داری خەزەلەر چه مۆلە کتۆلی و چاره رەشی له خەلکی ولاتە که مان ناهو، ئەستێرەیهکی پر تریفه له ناسمانی هونەر و ئەدەبیاتی کوردەواریدا ئەنگوت. شاعیریکی خاوەن هەست که وەک ئەستێرەیهک به تیشکی جوانی خۆی پەردەى شهوه زهنگی هەلدەری و له زەنۆیری زێنناژنی ساي زرينگانهوێ شو به خوێ زەزمەى هەلبەری. شیعره جوانه کانی که گەرمت له پرشنکی تاوی به هاری و به تینتر له روانینی به تاووتینی زاوا و ناسکتر له روومه تی بووکی شمخالی پشمالی دۆلی هەلدەری و له بورجی خاپووری میژووی ئەدەدا، که به راستی وەکو ناوتنەى جیهاننوما، نیشاندهری تهواوی خۆشی و تالی رابردووی گەلە که مانه، په چهی قورسی نیسانی له سەر ئەدەب دۆستان لادا، شەهێ نەرمە لاوتنی دەم پای خستە نیتو کۆری ئەدیبا و ئەدەب دۆستان و لەشی نەحه ساوێ پتیوارانی له ڕێگای دوور و پر سهخه له تی پێسانهوه و گەڕانهوێ ئەدەبیی کوردەواریدا ههساندهوه.

نەو ئەستێرە گەشە، شۆڕەسواری مەیدانی ئەدەبی کورد، کاک سواره ئێلخانێ زاده کوپری نەحه دناغا، کوپری حاجی بایز ناغای کوپری حاجی ئێلخانیه که له سالی ١٣١٦ی ههتاویدا له گوندی "تورجان"ی سەر به ناوچهی بۆکان هاته سەر دنیا.

کاک سواره خۆتندنی سەرەتایی له بۆکان دەست پێکرد، له کاتی مێرمنداڵیدا زۆر بزوێ و وریا بوو، بهلام بەداخهوه له تەمەنی ١٣-١٤ سالیدا چەرخێ چەموت و چەپگەردی ڕۆژگار له گەلی هاته کایهوه و ههولێن نه یاری خۆی له ناستی دەربری، نەخۆشی شەپله (فەلەج) پای پڕهتیزی که له کاتی ڕاو له چروچیاکانی ولاتە کهیدا یارمه تیده ریکی باش بوو، له هیز و تهوژم کهوت. ماوهی دوو سال له ژێر چاوه دێری دوکتۆریکی نەلمانی له دەرمانگای بۆکان بوو.

شەوق و عەلاقەى به زانست و فێرپوون به رادهیهک بوو، که لهو ماوه یەدا له قەرەگوێز له لای مامۆستا مهلا محەممەد ئەمینى نەشعەری کوپری حاجی مهلا دەرسی دەخوێند. دواپەش گەراوه شاری بۆکان و له قوتابخانەى شاری بۆکان و له قوتابخانەى ناوەندی (دەیرستان) وەکو قوتابیهیکی (مستمع آزاد) وەرگیرا و تا پۆلی پێنجەمی ناوەندی لەمۆی خوێندى. چونکو لهو کاتەدا له بۆکان که شارەدیهیەک بوو ڕێگای خۆتندنی زیاتر نەبوو، به ناچار له

باویشی گهرمی خاوخیزانی دور کهوتوه و ناواره و پهرپوهی تاران بوو. شاری بهگرمه و دوکمل و پر له هازه و هارهی ژبانی ماشینی و خه لکی بی بهش له نشه و شه. کاک سواره که له بهرتاوی گهرمی بهردهواری عه شیرت گۆش کرابوو و تنیا به جامی ناوی کانیاوی دپیه کهی کولی دلی پرزۆخی داده مرکا و بۆنیه رامهی سه رسه کۆی کاکلی ناوپژاوی نیشتمانی جوانی، پت له بۆندارتین عه تره کانی هه ندران خوشتر بوو، به هر کوچه و شه قامیکی تاراند که به شه له شه ل راده برد، شه پۆلی خه م و خه فته به ره و دلی دهات. هه موو نه و تاییه قه ندیه جی راجۆرانه ی ژبان وه کو په رده ی سینه ما له لاپه ری خه یالدا نه خشیان ده به ست و پله ی به رزیان ده دا به ناسه واری بی خه وش و گه ردی و په نگه سوور و شینیان ده دا به شیعر و عاتیفه ی گمشی. شوینی نه م کار تیکردنه ش له شیعره به رزه کانیدا به تاییه تی له: "شار"، "خه و به رینه" و "کچی به یان" دا به راشکاری به رچاو ده کهن.

کاک سواره له بهر ده ست کورتی و نه بوونی بابی له تاران ده چته مالی حاجی ره حمان ناغای مامی و خوئندنی نیوه ندی و زانستگا له بهشی «حقوقی قه زایی» دا درێژه پینده دا. هه مبه شه ژبانیکی ساکاری بوو و به ده ست نیشی لاقیه وه نالاندوویه.

«سواره» ی لهش به بار له بزووتنه وه سیاسیه کانی خوئندکارانی زانستگادا به شداری ده کرد و هر به و بۆنه وه له لایه ن پژیی پاشایه تی نه و سه رده مه وه گیرا و بۆ ماوه ی دوو سال له زیندانی «قزله لا» زیندانی کرا. به و حاله شه وه زۆریان جه زربه و نازار دا، به لام به شاهیدی هاوالانی زیندانی، خوڤاگریه کی زۆری له خو نیشان دا و نه نانه و ره ی به زیندانییه کانی دیکه ش ده دا.

دوای نه وده ش که دوو سال له تاریکه تاراوگه که دا زه مانی ته ریکی تیپه راند، به هیوا بوو به گرمیتی هه وری به هاری و گشت به ندیه کان له زیندانی به ردینی غارا ردها بن، داخه کم به چاوی خو ی نهیدی که چۆن هه وری ره شوژی به گرمه و ناله نیازی هه زاران گه زیزه ی به نازی وه دی هینا و ناوپه ژنی کولی دلی پرزۆخی پۆله کوژراوانی گرتنه نه ستۆی خو ی. پاش به سه ره چوونی ده وره ی ته ریکی، درێژه ی به خوئندن دا و لیسانی حقوقی قه زایی وه رگرت. هه ر چه نه ده یوانی ده فته ری وه کاله ت دابنه که کاریکی پرده ات بوو، یاخو له دادگوسته ری دا به زری، به لام له بهر نه وه ی هه ستی به وه ده کرد که له ره وتی هه یج کام له کارانه دا ناتوانی ده ردیکی گه له چه ساوه که ی ده رمان به کا و له لای ته وه شو قیکی زۆری له سه ر شیعر و نه ده ب و قۆلکلۆزی نه ته وایه تی گه له که ی بوو، هه ر که پیشنیاری دامه زران له ده زگای رادیۆی پیکرا قه بوولی کرد و سه ره پای نه وه ی نیوه روکی به رنامه رادیۆیه کانی به

دل نمبون، له بهشی شیعر و نه دهېدا دهستی به کار کړد. کاک سواره بهرنامه یې رادیو ته به ناوې "تاپو و بوومه لیل" دهنووسی و هر خوشی به پرتوې دهېر. لهو بهرنامه دا وهلامی شاعیران و نووسه رانی لاو و تازه کار و نهاسراوی کوردی ددهاو. بډ باشتړ کړدنی بهرهمه کانیان ریتوتنی دهکړد. جگه له مانهش نه دهې و فولکلوري کوردی لهو بهرنامه دا شی دهکړدوه و له سهریان دهوا. شاعیر و نووسه ده کورده کانی نهو سهردهمه چ له نیران و چ له دهرهوی ولات که لکیتکی زوریان لن وده دهکرت. دهنگیتکی زور گیرای بو، زور به جوانی و پتکیتکی شیعره کانی دهخوتندهوه و بهرنامه کانی به پرتوه دهېر، هر بهیوش سهرنجی گویتگرانی بهرنامه که ی بډ لای خوی راده کیشا.

کاک سواره هر له تافی لاوتیهوه، لهو کاتهوه که له قوتابخانه ی ناوه ندی دهرسی دهخوتند، شیعی دهگوت، نهو کاتهش که خوتندکاری زانستگا بو، هه روهده سهردهمیک که له زندانی تاغوتدا بو و دواي نازاد بوونی له زندانبش شیعی داناو، که شیعره کانی دوايي به هوې بهرهوروور چوونی پله ی زانست و نه زموونی کومه لایه تی له باری نیوه روکهوه، هه تا دهات قوولتر و پې مانا تر دهبون و نیشاندهری هه سترکړدنی شاعیر به دهر د ژان و نازاری کومه ل بو. له هونه ری شاعیریدا ریپازی گورانی گرتوته پیش. شیعی خه بیامیشی ودرگیتراوه ته سهر کوردی.

کاک سواره که زوری ته مه نی کورتی ۳۸ ساله ی خوی بډ خزمه ته به زمان و نه ده بی کوردی ترخان کړدبو، سالی ۱۳۵۴ه ی هه تاوی له نه خوشخانه ی میساقییه ی تاران به نه خوشی سهره تان مرد و داخ و که سهرتکی زوری بډ نه ده بډوستان و هونه ریه روه رانی کورد به جی هیش.

تهرمی پیروزی له ناوچه ی بډکان به خاک سپیتردا، سهد بریا ماها و سروه ی به هاری نازادی گه له که مانی به چاوی خوی دیبا.

جگه له کومه له شریتی بهرنامه ی... تاپو و بوومه لیل، نه م نه سهرانه شی لن به جی ماون:

۱. خه وه بډینه

۲. قه ل و هه لږ: ودرگیتراوی "عقاب" که شیعی "پوشکین" و دوکتور "په ریز ناتیل خانله ری" کړدوویه به فارسی.

۳. بانگه وازی په غچه ده.

۴. تډ دهریامی.

۵. کچی به بیان.

۶. شار.

۷. دیمه‌نی به‌فر و زستان.

۸. مردوو، وهرگترای شیعرى پیترووس دووریان شاعیری ههرمه‌نی له فارس‌یی‌هه بۆ کوردی.

۹. هه‌واره.

۱۰. خیتلی درۆ.

۱۱. چهند په‌خشانی وه‌ک: داستانی چه‌کوش وه‌شینی رۆژه‌کوژراو ۲۰۰ لاپه‌ره.

. داستانی لاس و خه‌زال ۲۰۰ لاپه‌ره.

. داستانی نافرته ۱۰۰ لاپه‌ره.

. لی‌کۆلینه‌وه له سه‌ر به‌یتی براهۆک و سه‌یده‌وان که هه‌وادارم هه‌مه‌و نه‌و ناسه‌وارانه کۆ

بکرنه‌وه و له چاپ بدرتین، که خه‌زمه‌تیکى زۆر به‌رزه به نه‌ده‌بیات و که‌له‌پووری نه‌ته‌وه‌که‌مان.

شار

گۆلما

دلم پره له دهره و کۆل،

نه‌لێم به‌ژم له شاره‌که‌ت.

نه‌لێم به جامی ناوی گانه‌یاری دیمه‌که‌م،

عیلاجی که‌م کۆلی دلی پریم، له دهره‌ی نه‌هتیزاره‌که‌ت.

وه‌رزه‌ بوو گیانی من، له شار و هاره‌هاری نه‌و،

له رۆژی چلکێنی نه‌هه‌وش و تاوویاری شه‌و،

نه‌لێم به‌ژم له شاره‌که‌ت،

له شاری چاو له‌به‌ر چرای نه‌تۆن شه‌واره‌که‌ت،

به‌لامه‌ دێ، که مانگه‌شه‌و به‌زێته ناو به‌ژم،

چلێن به‌ژیم له شاره‌که‌ت،

که پر به‌ دلی دێی گزیم؟

له شاره‌که‌ت، که ره‌مزی ناسن و مناره‌یه

مه‌لی نه‌وین غه‌واره‌یه.

نه‌لێی له ده‌وری ده‌ست و به‌تم،

نه‌وه‌ی که ته‌هل و تان و رابه‌له،

که‌له‌په‌چه‌یه،

له شارەكەت كەمەندى دوو كەله
 كه دېتە دەر له مالى دەرلەمەند،
 وه تەشكى بۆ گوناھى غۆرە تاو ئەخاتە بەند.
 له ھەر شەقام و كووچە پەك شەپۆزى شەنە دىق بەردو دىلم،
 دەستى گەرمى ناشنا نەبە كه ئەپگوشم،
 دەستى چۆرە بىمە.
 له شارەكەت زەلەلە شێر، گولم
 باوى پۆبە،
 بە ھەر نەپكەك و پەتا پەكا
 نەلێم بۆم له شارەكەت، گولم
 نەلێم بۆم له شارەكەت،
 گولم، ھەرمى زۆنگوزەل
 چلۆن نەبەتە جارە گول
 له شارى تۆ، له بانى عەرشە قۆندەردى دراو
 شارەكەت -
 ناسكە جوانە كەم!
 تەسكە بۆ ئەمىن و بۆ خەمەت ھەراو -
 كۆن له شارى قاتلى ھەزل،
 گوێ ئەداتە نايتى پەرلوى دۆ؟
 منى كه گۆشى تاوى گەرمى بەردەوارەكەى عەشیرەتم،
 بە دارە تەرمى كووچە تەنگەكانى شارەكەت،
 رانەھاتووە لەشم.
 بنارى پەرمھارى دىق
 رەنگى سوور و شۆن ئەدا
 له شەھر و عاتىفەى گەشم
 نەلێم بۆم له شارەكەت گولم،
 نەلێم
 بۆم
 له شارەكەت

ج. بەلگىن

گۆفارى "سۈرۈ" ماۋەيەك لەمەۋبەر دەرگاي لە سەر شاعىرىكى بلىمەت و بەھرەمەندى ۋەك "سۈرە ئىلخانى" كىردەۋە، مەنىش بەجىتى خۇيىم زانى ھەل ۋەل ۋەل بەم بەم كورتى ھەندىك سىما ۋە لايەنى شىعەرى نۆتى نەم شاعىرە نەمرە بە خوتەنەرى "سۈرۈ" بناسىنم.

كاتتى دەرچىنە سەر باسەكە بەر لە ھەمۋو شت نەم پەرسىيارە سەر قوت دەرگاتەۋە: شىعەرى نۆتى "سۈرە" لە چ ئاستىكىدايە ۋە تا چەند توانىۋەتتى دەستى نۆتكەرنەۋە بۆ گەردنى بەرۋى شىعەرى كوردى بەرۋى؟

بە پرواى مەن بۆ نەۋەى ناسانتر لەگەل "سۈرە" شاعىر ئاشنا بىن، پىنۋىستە ئاورپىكى كورت لە شىعەرى نۆتى كوردى بەدەينەۋە.

لە نىۋەى يەكەمى سەدەى بىستەمدا، لە كوردستانى عىتراق شىعەرى كوردى شەپۋلى بزوۋتەۋەيكى نۆتخۋازى تى كەوت. سەرەنجام "گۆزان" نەمر بە ھۆى لىھاتۋىسى ۋە تواناى بىن سۈرۋى خۆى جەلەۋى نەۋ بزوۋتەۋەيەى كىرتە دەست ۋەك ۋە رىشەى شىعەرى نۆتى لە باخى شىعەرى كوردىدا چەسپاند، بەم كىردەۋە مەژۋىيەى گۆزان زەمىنە بۆ گەشەندەن ۋە پەرەگرتنى شىعەرى سەردەم خۆش بوۋ كە دۋاى جەنگى جىھانى دۈرەمەش زۆر چۆزى نۆى ۋە تازەغۈنچەى تر چاۋيان پىشكۈت، شاعىرانى ۋەك ع.ج. ب كامەران موكرى، دىلان، جەمال شاربازتەرى، ھەر يەك لە لاي خۆۋەۋە پەرەى بە نۆتكەرنەۋەى شىعەرى كوردى دەدا. لەگەل نەۋەش ھىچ كام لەۋ شاعىرانە، پەستى نەۋەى نەۋەى لەۋ پەيازە گىشتىيە دەرچى كە "گۆزان" دەقى پىتۈە گىرتىۋو. نەم كىشەيە تا چەند سال پاش مردنى "گۆزان" نەمر ماىەۋە، پاشان بەپىتى پىنداۋىستىيەكانى ژيان شىعەرى نۆى شىۋەى سەردەمى خۆى ۋەگرت ۋە بەردو پىش ھەنگاۋى كىرتە بەر، بەلام لە كوردستانى ئىتران ھەر چەند ھەزار ۋە ھىمەن ۋەك دۈۋ شاعىرى گەۋرە ۋە بەھرەمەند، لە دۋاى جەنگى جىھانى دۈۋەمەۋە، بەشدارى نۆتكەرنەۋەى شىعەريان كىرد، لەگەل نەۋەشدا نەۋانەش پەستى نەۋەىيان نەۋەى لەۋ دەقى پەيازە دەرچى كە خۆۋى پىتۈە گىرەۋو. كەچى ھەر دۋاى مردنى "گۆزان" لەم ناۋچەيەدا شىعەرى نۆى بەردو بىر ۋە بۆچۈنەىكى تر ھەنگاۋى ھەلگەرت كە "سۈرە ئىلخانى" بە رەھەر ۋە پىشەۋاى نەۋ دەستپىكەرنە دىناسرى ۋە ديار ۋە ناشكرايە نەگەرچى بە مردنى نەۋ شاعىرە جوانەمەرگە نىتر نەۋ كىر ۋە بلىتسە كەرم ۋە بەتەنە ۋەك گەروۋى نەمان ھەلىلوۋشەپىن كپ ۋە خامۋش بوۋ، ۋەك بلىتى نەم جۆرە بەھرە ۋە

پرسته هر له "سواره" وه و د شایسته وه و به جوانه مهرگ هوونی نو چرا وه کوژینه لیټکرا.
هر چند من نالټیم نم چراپه بۆ همیشه کوژاوه، به لام نه ونه ده دهی حالی حازر کپ
ده بینږی و د هنگاو ټک به رچاو ناکه و ږی درټزه بهو رټگا سمخته بدا.

نمهر د سبه رداري نم باسه کورته بین و بگه رټینه وه بهرو مالی خنجیلاته و جوانی
شعیری "سواره" له گولټی رټی ټکی شیعره کانیدا به تایبه تی: خه وه به رینه، کچی بهیان، ختلی
درټ، هلټ و بانگه وازی په نجه ردها، ده بین که دنگ و رهنکی تایبه تی "سواره" یان پټه ده.
نو جټره تاقیکردنه وه و رټوشنیری و شاره زاییه ی لم شیعره اندها به راشکاوی پر شنگ
داوی، ناوردانه و ده کی تازه و بیر کردنه و ده کی نوتیه سه بهارت به ژیان و لیټکدانه و ده کی
سهردم، پټم وایه شاعیر ټکی وهک سواره توانیویه تی به تمواوی بناغه و بنچینه په کی رټکو
په وانی، دواي "گوزان" بۆ شعیری نوتی سهردم دابین بکا، تمواوی نو دق و خووه ی هرهس
پن بردوه که شعیری کوردي تا نو دم عاده تی پټه گرتیوو. "سواره" بهر له همو کس
په ی بهو نه رکه میټو و پیبه بردوه و به کرده وه سه لاندویه تی که شیعره کاتی نموه ی هاتوه
رو به رووی رو و داوه کانی سهردم بیتوه، هله بت نم بهر نامه روون و ناشکرایه ی "سواره" ی
نمهر له چه شنه تاقیکردنه وه و شاره زایی و بټوونی ټکی تازه به ته وه، سهرچاوه ی گرتوه. له
پټناو پاراو کردنی درد و نازاری خه لکدا. لیټردها نه گهر له شعیری "کچی بهیان" ورد بینم وه
هست ده که پن بهررسی شاعر له ناستی رو و داوه کانی ژیان، بهررسیاری شاعیر بهرام بهر
نه رکی شاعر به خټ ده گرتی. به راده په ک نم بهررسیه قبول ده کرتیم وه که دوتی و نه مرټ و
بهیانی په کتر تمواو ده کمن، به درټیای رابردو به بهرنی نیستا، به قولی داهاتو ودا نم
که شبنیه ی شاعیر ده کټشی و پهل داوی:

پټم نه لټی: شو کره، چیاچه

راسته گیانه کهم

رټگامان دووره، سمخته، قاقره

خوشه وسته گم

له په نجه رده ی نه و ده ټکی بهو مدلتیم وه

چاوی من له ده منی کچی بهیانیه

له حه نجه رده ی زمانم وه

گوټم له زمزمه ی زولالی خیزه وودد کانی کانیه

له روانگی پټکه یشتووی و تنگه یشتووی شاعیریه تی "سواره" وه نه نجامی

لیټکدانه و ده کی ناشکرا و نهی، مرټ بهو دهگا که بهر پنی دهرده داری نیستای ژیانو

سهردهمی ئیستا له سووچی پرسپاریکهوه سهره تاتکتی له گهل نه بووندا دهکا. بۆ ئهو نامتیزه ساردوسپه له ناستی گهورهیی بوونی ئهم سهردهمه جهنجالهدا والای کردووه:

تۆ بۆتیی ئهو خهوه ههستانی یێ؟

پانه ئهو قافله وهستانی یێ؟

دهبینین "خهوه بهردینه" ئهو نهنجامی دهرك پتیکردنهیه که شاعیر فلهسهفهی ژیاانی یێ یهکلایی کردۆتهوه، تییدا سروشت و ژیاانی کۆمه لایهتی دوو شتی له یه کچهوون. لهو بزووتنهوه نهسروه تهدا و دک دوو کهناری دهریایهک که بهرانهوهی بۆ نییه، ئهم شیعره شاکاریکی نه مردووی شیعی کوردیه.

لام وایه، شاعیرهتی "سواره" نهوهنده گوروتینی ناسکی بیري له "خهوه بهردینه" دا ماندوو کردووه، بۆ کۆلکردنی ئهو رووداوه گهورهیهی ژیاان له پیتناو پهراندنهوهی له گهرداوی نهزانیهوه بۆ سه ره خاکی تیکه یشتن، هه ره ئه وه شه چه شه یهکی فلهسهفی داوه تی و له م سهردهمه جهنجالهدا لیکدانهوه ته نه ا خه می "خهوه بهردینه" یه و دک ئه و دی ژیاان به کۆتایی تارکییه وه هه لولاسرایێ:

ئه زانم ئه وانه ی که پاراوی ناوێ بۆلێ

ئه زانم له پتگا مه ترسی

گه لێ ژهنگ و ژارێ

به لام کا که

ئهو گشته

عه قلی خهسارێ

له ناو ئهو هه موو ناوه

هه ره چاوه یهک هاوی ههنگاوی،

خۆشه

به ته نه ا ئه وه شاره زای کۆسپ و کهندالی رتبه

هه وه ل مه نزلی زله ناواانی به رزی زله

ئه زانم له هه لته ره ها تی به هتزی

له ئه سکوند و چالا یه هه لدان و گه تزی

په رزی شه نی سه ره شانی ده ریایه ژینی که رتزی

ئه زانم له یێ نا کهوێ

پتیه، پتلاوی تاسه ی په یاسه ی له یێ یێ

نهوستان نهوستان به دهستی
 که خارلوی نیش و سولوی سوئی بن
 له هر شوینن راماره، دلماره کاری کرلوه
 نهزانی نهین
 هر بری و باروئی تا بری
 تا بختی
 همنای به همنگاره
 نهسروتنه، کوله‌کوی پلاهی ناوه

شاعیریکی که وری دهک "سواره نیلخانی" هر به وهنده مه‌یسهر نابین، به‌لکو به
 نومیدی نه‌ودی له دهرفه‌تی تردا بتوانم زۆر مه‌سه‌له‌ی شیعی به‌رزی نه‌م شاعیره جوانه‌مه‌رگه
 نه‌مه‌ به وردی باس بکه‌م.

ته‌بینی:

سه‌باره‌ت به وهی "سواره نیلخانی‌زاده" به‌جییه یا "سواره‌ی نیلخانی" من یتیم وایه
 "نیلخانی" دروسته. زۆر له‌و نووسهر و شاعیره‌یه‌ی کوردستانی ئێران که من دیومن و
 ناشناییم یتیمان بووه، "نیلخانی" به راست ده‌زانن نازانم بئه‌ماله‌ی شاعیره‌ی خۆیان پریان به
 کامیانه. روونکردنه‌وه‌ی نه‌مه‌ش زۆر پتویسته له مه‌سه‌له‌ی نه‌ده‌دا و هر وا شتیکی
 سه‌رییتی نییه.

سواره له بهر تیشکی نووسراوه کانیدا

نعمد شریفی

بۆ ناسینی هه‌رجی باشتري سواره و بیروباوه‌ری ده‌بی ناوړیک و سه‌ر ده‌ورانی ژیا‌نی و چا‌ختکی که تییدا ژیاوه بده‌ینه‌وه.

سواره له سالی ۱۳۱۶ی هه‌تاوی له دایک بووه، له و سه‌رده‌مه‌دا له موکریان بی‌ری کوردا‌یه‌تی تازه بلی‌سه‌ی سه‌نده‌بو، هه‌ست و بی‌ری کوردا‌یه‌تی به ه‌زی شی‌عه‌رکانی حاجی قادر ک‌زی، خانی و مه‌لای گه‌وره‌ی ک‌زی له موکریاندا چ‌رای خ‌زی‌بو‌نی کوردی دا‌گیرسانده‌بو و ته‌نانه‌ت هیندی که‌س بی‌بو‌نه پ‌ته‌روی نه‌م بی‌روباوه‌ره و له‌سه‌ر نه‌م ته‌شک و چه‌شه‌نه خه‌ریکی شه‌ردانا‌ن بو‌ون که ناله‌ه‌ل‌گری نه‌م ق‌ونا‌غه و نه‌م به‌ر و ق‌وتا‌ه‌خانه‌یه له موکریاندا ده‌توان‌ین خاله‌مین به‌رزنجی، سه‌ید کامیل نی‌مامی، هه‌ژار، ه‌یمن، هه‌باس حه‌قیقی و... دی بزانی‌ن. جو‌ولانه‌وه‌ی کورد له تو‌رکیه و به‌تایبه‌تی له ع‌ی‌راق کار‌ت‌کی گ‌ری‌نگیان ک‌رده‌بووه سه‌ر ک‌رده‌کانی نه‌یران و نه‌وانیش وه جم‌وجو‌ول که‌وتی‌وون.

پ‌ت‌که‌هاتی ح‌یزی بو‌رزوا‌میلی هیوا له کورده‌ستانی ع‌ی‌راق به سه‌ر‌وکا‌یه‌تی ره‌ف‌یق ح‌یلمی و په‌ی‌وه‌ند‌گرتنی نه‌م ح‌یزه له‌گه‌ل رو‌ونا‌ک‌بی‌رانی موکریان نه‌وه‌نده‌ی دی‌که ناو‌ری بی‌ری کوردا‌یه‌تی له ناوچه‌که‌دا خو‌ش کرد و بو‌و به ه‌زی وه‌ی که "ک‌ومه‌له‌ی ژیا‌نه‌وه‌ی کورده‌ستان ژ.ک" له چ‌نی هورده‌بو‌رزو‌ای میلی‌ی کورد له موکریان پ‌ت‌که‌بی، خو‌ال‌ت‌خ‌وش‌بو‌و مه‌لا حه‌سه‌ن ق‌زله‌جی ده‌ی‌گیراوه که پ‌تش پ‌ت‌که‌هاتی ژ.ک له مه‌ها‌بادا دوو تا‌قی تر هه‌بو‌ون و له سه‌ر شانی نه‌م دوو ده‌سته‌یه ح‌یز‌پ‌ت‌ک به ناوی "ح‌یزی نازا‌دی‌خوا‌زی کورده‌ستان" پ‌ت‌که‌هات و کات‌ی سو‌ای سو‌قیه‌ت له سالی ۱۳۲۰دا هاته کورده‌ستانه‌وه و نه‌م ح‌یزه له به‌یا‌نامه‌یه‌که‌دا پ‌شتی‌وان‌یی له‌م هاته‌ن کرد و پا‌شان نه‌ندا‌مانی نه‌م ح‌یزه‌ش ت‌ت‌که‌ل ک‌ومه‌له‌ی ژ.ک بو‌ون. هاتی سو‌ای سو‌قیه‌ت بۆ کورده‌ستان به‌تایبه‌تی ناوچه‌ی موکریان گ‌ری‌نگیه‌کی ز‌وری هه‌بوو که ه‌شتا له‌م باره‌یه‌وه تو‌ت‌ر‌کا‌ریه‌کی نه‌وتۆ نه‌ک‌راوه.

سو‌ای سو‌قیه‌ت بی‌روباوه‌ری په‌کسانی و کمونیستی له موکریاندا به‌لاو ک‌رد‌ۆ‌ته‌وه، بو‌وه به ه‌زی وه‌ی که هورده‌بو‌رزو‌ای تازه‌پ‌ت‌که‌یشتو‌ی کورد وه‌خۆ که‌وئ و ده‌ست بدا‌نه جم‌وجو‌ول و بی‌ری کوردا‌یه‌ت‌ش وه‌ک چه‌کت‌یک به‌گ‌رت‌ته ده‌ست، به‌لام سه‌ره‌پ‌ای وه‌ی که بی‌ری کوردا‌یه‌تی له ژ‌یر ت‌یش‌کی باوه‌ری کمونیستی‌دا ژیا‌به‌ۆ‌وه، وه جم‌وجو‌ول که‌وتی‌وو، هورده‌بو‌رزو‌ای کورد نه‌یده‌وت‌را ر‌استه‌وخۆ پ‌ال وه باوه‌ری کمونیزم بدا و ته‌نانه‌ت ز‌ۆر جا‌ر‌یش حاشای ل‌ی ده‌کرد، له

گۆفاری نیشتمان ئۆزگانی ژ.ک دا، پێره و بیکردن لهم بیر و حاشاکردن لهم وشه به جوانی دهرده کهوئ، پێم وایه نهریش چهند هۆی سهرهکی هه بهووه، که له لایه کهوه موکریان لهو کاته دا له ژیر بارودۆخی دهره به گایه تیدا بوو و نه ده کرا حیزب و کۆمه له یهک لهو زروفه تاییه تیه دا نه یاری چینی دهره به گ و فیژدال یی و ته نانه ت ژ.ک له گۆفاری نیشتمان و نامیلکه کانی که له «لاجان» به لای دهره کدرنموه دله وازشی له ناغا واته کان ده کرد. له لایه کی دیکموه شتیخ و مه لا وهک چینیکی سهرهکی خاوهن ده سه لات له موکریاندا دهوریان ده گیترا، به ره وه وندی وان له گه ل باوه ری یه کسانێ و کمونیستیدا و به تاییه ت وشه ی کمونیستدا هه رگیز رێک نه ده کهوت و ئاویان به جۆکه یه کدا نه ده رقی. لهو کاته دا شتیخ به ده گهن و مه لا به تاییه تی، به ته نیا چینی خوێنده وار و پرونا کبیری کوردستان به گشتی و موکریان به تاییه ت ده زمێردران. نموان هه ر ته نیا پیاوی ئایینی نه بوون بۆ کۆمه لگای کوردواری، به لکوله سه ده یه ک به ره وه ئه وان رێبه رایه تی زۆری هه ره زۆری جوولانه وه کانی کوردستانیش بوون و زۆر جار دژی حاکمه کانی تاران و پاشاکانی تورک را په ریون و سهرۆکایه تی گوندی و دیهاتییان وه نه ستۆ گرتبوو، خاوه نی ده سه لاتێکی سهره کی بوون و ته نانه ت پاش و پێش هه ر دوو شه ری نیوگه لان سهرۆکایه تی جوولانه وه ی بیرێ کوردایه تی هه ر له سه ر شانی شتیخ و مه لاکانی کوردستان بوو. وهک گوتم شتیخ و مه لا نه ک هه ر ته نیا پیاوی ئایینی بوون به لکو چینی خوێنده واریش بوون و زۆری هه ره زۆری شاعیره کانی کوردستان و به تاییه ت موکریانیش هه ر لهم چین و توێژه هه لکه و تیبوون و ته نانه ت به شتیکی سهره کی پێکه یته ران و لایه نگرانی ژ.ک. یش وهک خودا لێخۆشبوو عه بدوله رحمان زه یحی، مه لا قادر موده رسی، هه ژار، هێمن، خاله مین، مام هه به سی حه قیقی، سه یید کامیل، حاجی ره حمان ئیله خانی و... هه موویان بیان راسته وخۆ مه لا بوون یان له قوتا به خانه ی مه لایه تیدا گوو را به وون و شاگردی نهم مه کته به بوون. جا لهم ره وه وه ژ.ک. که ئالا هه لگری بیرێ کوردایه تی له موکریاندا بوو له لایه کهوه پێی خو ش بوو که پێره یی له باوه ری کمونیزم بکا و له لایه کی تره وه له به ر نمو دوو هۆ سهره که یه ی که با سمان کرد راسته وخۆ نه یده وێرا توخنی کهوئ، یان لانی کهم له به یچی زا هیر و ناشکرادا لایه نگرایی لێ بکا، به لام له هه مسو ژماره کانی گۆفاری نیشتماندا و تاری جۆزه جۆزی سه به اهرت به سۆقییه ت و سهرۆکانی کمونیزمدا تیده یه و کاته ئیسان ده یخو ئێشته وه لایه نگرایی نهم کۆمه له یی له سۆقییه ت بۆ دهرده کهوئ، به لام راسته وخۆش حاشا له کمونیزم و نهم قوتا به خانه یه ده کا.

کاته ئی ژ.ک. هه لده وه شتیته وه به گشتی ده بال حیزبی دیموکراتا نو قم ده یی و گۆفاری کوردستان ئۆزگانی کۆمیه تی نا وهندی "حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران" به لاو ده ییتته وه.

بنه‌ماله‌یه‌کی دهره‌به‌گدا چاو ده‌کاته‌وه، به‌لام تیکه‌ل هۆردووی وردمه‌وژوای پرووناکییری کورد له ژێر تیشکی کوردایه‌تی ناسیونالیستانه ده‌ی و پاشان ته‌م به‌یر و نه‌ندیشه‌یه له ته‌مولی ناسار و شوتنه‌واره‌کانیدا خۆی ده‌نوێت.

هه‌ر له‌م پێیازده‌یه که شیهری جوان و پاراوی "دووی پێه‌ندان" داده‌تی و له‌م پارچه هۆنراوه‌دا کاک سواره په‌سه‌ند و ستایه‌شی به‌یری کوردایه‌تی ناسیونالیستی کورد و پێشه‌وا قازی محمه‌د و کۆماری کوردستان و ده‌وله‌تی میلیی کورد ده‌کا.

پاش پرووخانی حکومه‌تی میلی دوکتۆر موسه‌دیق ئالوگۆرتیکی گرینگ به‌ سه‌ر بارودۆخی ئێران و کوردستاندا دێ و ته‌م ئالوگۆره، موکریانیش ده‌گریته‌وه و هه‌موو چه‌شنه جوولانه‌وه‌یه‌کی سیاسی و رامیاری له‌ سه‌راسه‌ری ولاته‌دا قه‌ده‌غه ده‌کړی و جموجۆلی سیاسی له‌ نه‌یتیدا په‌ره ده‌ستێتی و بۆ به‌رگری له‌م په‌ره‌سه‌ندنی بارودۆخی رامیارییه له‌ ولاته‌دا، ساواک، پۆلیسی تایبه‌تی پۆیم، پێکدێ و به‌ قه‌ولی خۆیان له‌ ترسی نه‌فوزی شوهره‌وی له‌ ئێراندا، نه‌مریکا راسته‌وخۆ ده‌ست له‌ کاروباری ئێران وه‌رده‌دا و له‌م باره‌وه نامریکاییه‌کان به‌ عه‌ناوینی جۆربه‌جۆر به‌ کوردستانیشدا بلاو ده‌بنه‌وه، به‌لام سه‌ره‌رای ته‌م زه‌هروژنگه‌ی پۆیم، جموجۆلی سیاسی له‌ کوردستاندا و به‌تایبه‌تی له‌ موکریاندا له‌ ئارادایه و حیزبی دیموکرات وه‌ک ته‌نها پێگه‌خراوی سیاسی له‌ کوردستاندایه و به‌ره‌یه‌کی نوێخواز له‌ لاوانی کورد دینه مه‌یدانی خه‌باته‌وه.

لاوان و گه‌نجانی کورد سه‌ر له‌ زانستگاکانی تاران و ته‌وریز ده‌ردێتی و له‌ زانستگه‌کاندا به‌ وه‌زعه‌تیکه به‌ریلاوتر و زانستی تر له‌گه‌ل بیروباوه‌ری قوتابخانه‌ی سۆسیالیزم و کمونیزم ئاشنا ده‌بن، نه‌وان نیدی که‌مه‌تر گۆی ده‌ده‌نه سه‌رکردایه‌تی کلاسیکی کورد و چه‌ند کۆر و کۆمه‌لی مارکسییه‌انه ده‌گورین، به‌لام سه‌ره‌رای نه‌ومش نیسته‌ حیزبی دیموکرات به‌ باوه‌ری ناسیونالیستانه‌یه‌وه وه‌ک ئالا‌هه‌لگری به‌یری کوردایه‌تی له‌ ئارادایه.

له‌ کوردستانی عێراق پاش پرووخانی پۆیمی شایه‌تی و هاته‌نه گۆزی کۆماری عێراق و گه‌رانه‌وه‌ی سه‌رکرده‌ی کورد، مه‌لا مسته‌فا بارزانی، جارتیکی تر شه‌ر بۆ به‌دسته‌هێنانی مافی کورد ده‌ست پێده‌کاته‌وه. زۆریه‌ی کاده‌رگانی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێرانیش له‌م خه‌باته چه‌کدارانه‌دا به‌شداری ده‌کهن و پۆیمی ئێران خۆی له‌ جوولانه‌وه‌ی کورد هه‌له‌ده‌قوتێتی و یارمه‌تیی پرووکارانه‌ی جوولانه‌وه ده‌دا، کادر و نه‌ندامانی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران ده‌که‌ونه به‌ر مه‌ترسییه‌وه، دووبه‌ره‌کی له‌ نیوان سه‌رکردایه‌تی پێکدێ و قۆلی لایه‌نی چه‌په‌یان ده‌گریته‌وه کوردستانی ئێران و نزیکه‌ی دوو سالان له‌ کمز و چیاکانی کوردستان و به‌تایبه‌تی موکریاندا ده‌ژین و ده‌ست ده‌ده‌نه شه‌ری پارتیزانی. سواره‌ش وه‌ک پرووناکییری

کورد په پوهندی له گه لیان هه به و له نووسراوه کانیدا یادې نعر قاره مانانه دهکا و تنانته له شیعی «تۆ ده ریامی» ژور به توند تیژی په لاماریش دهکاته سر حیزی به عسی عیتراق و له چیرۆکی «خاله ی پێسوار» دا پتر له و پارتیزانانه دهگری و له نه هینیدا په لامار دهاته سر نمریکا و بری نیران و ساویلکه خۆمالیه کانی کوردستان. نهم جموجولهش سهره نجام به چەندین هۆه تووشی نوشت دهبن، به لام دهبیته هوی دهستاره دیککی گرینگ بۆ پێسوارانی ریگای خه بات.

نیران به په له بهره و قوتاخې سهرمايه دارې کۆمپرا دۆر دهرواته پېشه وه و نوښته کانی نهم سیستم له موکریاندا خو دهنوتن و فهره نگی بین سهر به ری پوژناوا به سر هه موو کاروباری ولاندا زال دهبن، سهره رای نهووش قوتابخانه و مەدرسه و زانستگه ژماره یان ژور دهبن و کۆمه لیکې هه راوتر له لاوان و گه نجانی کورد خو دهکوته فیرگه جوړ به جۆره کانی خوتندن به چه شتی که ژماره ی خوتنکاران له پله ی بهرزدا له نهماریه دهر دهبن، له کاتیکه له دهورانی حکومه تی میللی کوردستاندا گۆیا ته نیا یهک نه فهر لیسانسی هه به وه، به لام سواره ههزاران سواره ی دی خوتندنی بهرز ته واو دهکهن و بیرو به وه ری زانستی فیر دهبن و کۆر و کۆمه لی سۆسیالستانه و مارکسیانه پیکدیتن که پاشان ژۆره ی نهم کۆر و کۆمه لانه له «کۆمه له ی شۆر شگه یری زه حمه تکیشانی کوردستانی نیران» دا یهک دهگرن، به لام سواره کرده وه ی نهم کۆر و کۆمه لانه نابینی و له ۱۳۵۴/۱۰/۲۴ دا چاو له سر یهک دادهنی و به وه زعیکی گوماناییه وه دهمری.

نهم به کورتی بارودۆخی نیران و کوردستان بوو که سواره ی تیدا ژباوو و لهم بارودۆخه نیلهم و که لکی وه رگرتوو بۆ شیعر و نووسراوه کانی، نه ما نه وهی که هه تا نیستا سهارهت به سواره له پوژنامه و گۆفاره کانی کوردستان و دهرو هدا نووسراون و هلاو کراونه وه هر ته نیا سواره یان وهک شاعیریکی کورد ناساندوه، له حالیکه نه سواره هه ته نیا شاعیریکی باش و پېشرو بوو به لکو نووسه ریکی خامه رنګین و بین هاوتاش بووه که دهر و ره نجی کۆمه ل و کۆمه لگای خوی به باشی ناسیوه و لهم دهر و ره نجانه له شوتنه واره کانیدا دواوه: "نهمه هه موو خه لکی ولاته که م تیروته سل و دلخۆش بن هیچ خه م نیه" ^(۱) لیره دایه که بیرو به وه ری بهزی سواره سهارهت به کۆمه لگاکه ی وه دهر دهکوه ی و خه می خوی نییه و خه می ههزاران و ره نجده رانی ولاته که یه تی: "دیته وه بیرم که پیریزنیک له و په ری ولات خه م باره، یا لاوتیک له گۆشه یه کی ترا زولمی لن دهگری می شکم داغ دهبن" ^(۲) نهمه له کاتیکدایه که ولاتی نیران به گشتی و کوردستان به تاییده تی به ولاتانی سهرمايه داریه وه لکاوه و شا له زورنای "بسوی تمدن بزرگ" ددها، به لام راستیه که ی شتیکی تره.

همزاري، بن کاري، بن ناني و ...، بهشي زوريهه هره زوري چين و توژده کاني نيرانه و تاقميتک له ههموو مافيتکي ژيان بهر خوردارن. سواره ده فکري نم تاقمهدا نييه، خم بؤ زوريهه هره زوري کومه لکي کومه لگاي نيران دهخوا که بؤ ناني شموئ موحتاجن و نگهر نانيان هديه دزيان نييه و نه گهر دزيان هديه نانيان نييه و به ويهري دلسوزييموه دهخه مي گلهو کومه لاني هاوولاتيديه و به گؤ بووق و کمه ناي شايه تيدا دهچتههوه: "به کؤلانيکا تيتهه پهرم و نهمدي نهخوش و دهردهدار کهوتوون بؤ پاره يه کي کم، بهشي نهوهنده که نانيتکي پي بکرن دهستيان گرتوتهوه، لشم نه لرزي"^(۳) سواره نهوهي له کاتیکا به چروچاوي پڑمي شايه تيدا کوتاوه که بهداخهوه زور کهس له شاعيران و نووسهران به بهزن و بالاي تمدن بزرگ ياندا هله دهگوت و له پيک و ماپيکيان ددها که له نيراندا برسييه تي و بن کاري فهوتاه، بهلام سواره نه دؤپاوه و به بيرتيکي جوانهوه دهروانيتهه کومه لگاکهي و ههموو شتيکي ههر بؤ خه لک و کومه لاني خه لک دهوي.

"براي خوشه ويستم هيوادرم بزاني وهزيهت چهند گرنگ و نه رکي سهرشانت چهند گرانه، له ورپه دوا ههموو کات و ساتي ژيانتي هي خه لکه، نه گهر رۆژيک له پيتاوي گه لدا نهين، نهو رۆژه له ژيانتي به فيرؤ چوه. ههناسه کيشانت، رڤگا رۆشنت، دوانت، به کورتی ههموو شتيکت دهين سوو ديتکي کومه لکي تيدا پي"^(۴) ده فکري کومه لدا بوون و ههموو شتي بؤ کومل ويستن پيشه ي سواره بووه: "ههر شتي بؤ کومه لکي ناده مي زاد باش پي نهوه جوانه"^(۵).

سواره ته نيا و ته نيا ده فکري کومه لگاي کورددا نييه، ههموو شتيکي بؤ ههموو کهس دهوي و دزي چهند بهرکي و دوژمنگاريه" پياو نه تواني کاري بگا که دوژمني نهين و ههموو کهس خوشييان پوي"^(۶) دوژمنايه تي و نه ياري به سوود و قازانجي کومل نييه و دوژمن که لکي لي وهرده گرن. سواره نامؤزگاري چين و کومه لاني خه لک دهکا که تزوي دوژمنايه تي و نه ياري له بهين بهرن و کاري بکهن کهس دوژمني کهسي تر نهين و ههموو يه کترين خوش پوي و نم پند و نامؤزگاريه کاتي دهکا که له کومه لگاي نيراندا، پڑمي سهر به ئيمپرياليزمي جيهاني ش، به ههموو بير و توانايه وه تيده کؤشا تزوي دوو بهرکي و دوژمنايه تي له نيوان گهلاني نيراندا بلاو کاتهوه و وهزيتکي وا پيکيتيني کهس باوه به کهس نهکا تا خويان له ناوي قوروا ماسي بگرن و به که يغي خويان دهره ينجي زحمه تکيشان و داهاتي ولات بخون و له سايه ي کار و تيتکؤشاني کريکاران و ره نجبه راني نيران کؤشک و تهلاري رهنگاوهرنگ ساز کهن و له نهروويا و نه مريکا خهريکي که يفونه ههنگي خويان بن.

سواره سهره ياي زيندان و نه شکنجه و نازاريکي که له سهر کوردايه تي و مرؤفويستي

دیووی دیسان دوستی له دژایه تی له گډل رژیم هه لڼه گرت و پتیشاندوه و له نووسراوه کانیدا به ناشکرا و نه میتی، ثم دژایه تییه دهرده پری و لایه نگری له کومه لانی خه لک دهکا و "هر شتی بژ کومه لی ناده میزاد باش بی" (۷۷) نو به "جوانی" دهزانی و مرؤفی خوش دوی و هممو شتیکی جوان و باشی بژ کومه ل دوی و کومه لیش به لای "منوه بهو که مایه تییه نالین که سوودیکیان هیه و جیا له سوودی گشتی هونریکیان هیه به پیچده وانیه هونری کومه ل چینی پیکه پته راته نو که سانه ی که زوریمن و هه میسه پرویان له ژانی مرؤفایه تی و بهر زکردنوه ی پله و پایه ی ژانی نینسانیه، به لیکدانه و ی من کومه ل به وان نه گو تر ی. نه وان خه میان وهک ته موسری سر چیا و شادییان چه شتی پیکه نینی هوه ل زهرده ی خوره تاوه، نه وان که هونریان نیتک سووکه و له دل نریکه و غوین شیرنه" (۸۱).

لایه نگری له چینی هزار و په نجده له زوریمن شو تهنواره کانی سواره دا خو دهنوتی و لایه نگریان لی ده کری و به هونره جوانه کانیان هه لده ل، نه وه له سهرده میتکدایه که سواره پاریزگاری له مافی ثم چینه دهکا که له کوردستاندا که متر کس ده پوترا توخی شتی وها که و، به لام سواره "کومه ل له سر ریگای راسته و هرچی له نینو کومه لوه ههستی و باسو خواس و ویستی کومه ل بکا جوانه نه و ی به هه ل ده چن تاکه و کومه ل که م وا هیه ریگای چه وت بگریته بهر" (۹۱) دهزانی، نه و ی به هه ل ده چن تاکه و بی گومان ثم "تاکه ش" نو کات زور که سی ده گرتوه و له سهرده و ی هه مسوان شا بهو که خوی به دهره راستی دهره استان دهزانی و کومه ل و چینی پیکه پته ری کومه لی هه به مرؤفیش حساب نه ده کرد.

سواره ریگای چاره به خه بات و بهر هره کانی دهزانی و ریئوتی کومه ل دهکا "نیمه نه گهر مل بژ زوردار داده نو نین مردوین و ژانی بی سهرهستی وهک له شی پتگیان وایه" (۹۲) کومه ل ده بی بژ سهرهستی و نازادی خه بات بکا و تیکوشن و که له و توی دوو بهر کی وه لانی و خویان بینه خاوه ن صاف و هه قی ره وای خویان وه دست بیتن "ده کری باشت بی، به لام نهک هه که س له بهر خوه، به لکو هه مسو به یه که وه، نه گهر ده که س دهست بگر نه به دوستی یه که وه، با هیچ کامیان مه لاش نه زانن ده توانن له چومیک بهر نه وه، چومه که رایان نادا، چونکه نیتر ناترسن و به یه کتر پشت نه ستورن" (۹۳) بژ سهرهستی و ژانی باشت ده بی دوزمن له نینو بهی "دوزمنی نیمه له نینو هه ناوی خواساندا دوی. دوزمنی نیمه ترس و خویار تزییه، نه بی حهل به دین، له پتیشدا دوزمنی نینو دلی خومان بکوژین" (۹۴). کاتی نه منو تژ ده بی به نیمه و خویار تزی وه لانی کومه ل دیته سر ریگای راست و به خه بات ده توانن مافی ره وای خوی به دست بیتن "ته مرؤ ریژیکه که ده بی به گیان و دل تیکوشن، ولات له م که متیارانه و چه قه لانه پاک که پنه وه" (۹۵) چه قمل و که متیاریک که سواره لییان

دهدوی چینی دمه لاتداری نیران له دوروی شادایه و کومه لیکي که "همموتان پۆله کوژراو و برا سه ربراو و مال سووتاو"، خه لک و گهلانی نیران و هانیان ددها که دهی خه بات و بهر بهر هکانی بکن چونکه "سالهایه... ولاتی نیمه داگیر کراوه، بیتگاه به سه رمانا زال بووه، سالهایه که بزدهک نه هاتوته سه ر لیومان، هممیشه ترساوین دهسته دهسته بهرینه بهر تیغی سه ر بر و خوتنی نالی لاوه کاغان پژاوه" (۱۴) و زیندانه کانی دورانی شایه تی نیران شاهیدیکي باشن بۆ قسه کانی سواره و هزاران نیرانی و کوردیان تیدا کوت و زنجیر کرا و به سدهان که سیان تیدا شهید کرا. به تایبه تی پاش تیکچوونی کوماری کوردستان و پروخانی حکومه تی میللی دوکتور موسه دیق و تیکشکانی جوولانه وی ساله کانی ۴۷ - ۱۳۴۶ ی کوردستان به هزاران کورد گیران و کهوتنه بهر نه شکه نجه و نازار و له سیداره دران و تیرباران کران. نیستاش خوتنی لاوانی کورد و سه رۆک کومار قازی محمده و هاوالانی له چوارچرای مه هاباد هر ده هائی و خوتن له جۆگه کانی بن دادگای جهلدیاندا به گۆلاه، به لام سه ره پای نه و هممو خوتنژان و که لله پزانه کووری خه بات هر ده گالیتی و مرۆقی کورد "تیسوه شه پرتان زۆر دیوه بریندار و کسور اوتان زۆر چاو پیکه وتووه، هر گیسز وره تان بهر نه داوه" (۱۵) و بهر وره بران دهی تا که یشتن به نامانجی کورد خه بات به کړی و ناهن له مردن بترسن "مردن نه وه نییه که گیان له لهش به چیتته دهر، نه وه مردنه که ههستی پیاو ته و تۆله نه میتن" (۱۶). گهل له سه ر تۆله سه ندنه وی خوتنی سووری شه هیدانه و به کردهوش گهلانی نیران نه مه یان نیشان دا و به گژ حکومه تی سه ره رۆی په هله ویدا چوونه وه و ته سلیم نه بوون "گهل ته سلیم نه بووه، چاوه پروانی دهستیکی ناله لک ره" (۱۷) و نه و دهسته ش دهستی پۆلایینی کریکاران و جووتیارانه که نه ترسترین چینی کومه لکای نیران و کوردستان.

"دهستیکی که نالای شۆرش و خه باتیش هه لکری ناهن بترسن و له مهرگ باکی هه ی، فیدای یتگای نازادی هر گیز نامری، نه گهر نه مری پرواله تی له پیتش چاومان لاچووه له نیو دلماندا نه می" (۱۸) و شه هیدانی یتگای نیشتمان هر گیز نامرن و "مهرگ له بهرام بهر وستی پیاوانه وه په ست دهی، مهرگ هی نه و که سانه یه که هیوای ژانیان نامیتن و مل بۆ مردن که چ ده کن" (۱۹). سواره ی شۆره سواری قوتا بخانه ی بیری کوردایه تی موکریان له سه ر نه م باوهره پاکه یه که "نه گهر شه رف نه ما، گیان به کاری چی دی، نه گهر په کیه تی نه ما، نه گهر بیری پاراستنی دۆست نه ما، باشتره گیانیش نه میتن" (۲۰) سواره به گژ ساویلکای بهر کورتی کومه لدا ده چیتته وه که هممو کاروباریک ته نیا به قهزا و قه ده ری ناسمان دهزان و له بهرام بهر ته نگ و چه لمه و چه وسانه وه و ماف خورا ویدا ده ست له سه ر نه مژو داده نیتن و روو له ناسمان ده کن و دبیانه وی به پارانه وه و لاله نه وه به لای چه وسینه ر و ولات داگیر که ر

له بهین بهرن "نەوان لایان وایه نەم دەرده نەبێ هەر دەبێ، بەرگێکی نەبەدییه و بە بهزنی وان برهوه، و نەزانن که نەم بهشه له ناسمانهوه هاتۆته خوار بۆ وان و کاری ناسمانیش ههچی له گەڵ ناکرێ".^(۲۱)

سواره نەمجار پێگای راست نیشان ددەا که راستییەکی نەویدیە که "تێمه لەسەرمانە پرەسم و شۆنەواری باشی کۆن بهیارتزین و نەم داب و دەستورانه که به کاری نەمرۆ نایەن لەبهین بهرین"^(۲۲) چونکه لەسەر نەم باوهره جوانیه که "راسپیری ئادهمیزاد پروخاندنی باری نالهباری ژبانه و دامهزاندنی بناغهی جوانییه"^(۲۳) و دامهزاندنی بناغهی جوانیش بێن خهبات و بهرهرهکانی له گەڵ دێوژمی داگیرکەر و چهوسپنەر بهدی نایه و نەرکی خهباتیش لهسەر شانی ههموو چین و توێژەکانی کۆمهله، "تێستا ولاتی تێمه بۆنی خوێن داگیرتووه، له ههموو لایهک لهوهری چهقل و کهمتیار بهرز بهۆتموه".^(۲۴)

ئینجا زۆر به وردبینییهکی تایبهتییهوه، باروودۆخی سالةکانی ژبانی شی دکاتوه و دهوێ کۆمهلهگای تێران و کوردستان دێنێته بهرجاو "بیر بهکنهوه له ههموو ئێراندا بنهسالةیهک ههیه کۆری نهکوژایین، یان تالان نهکرایین و مالی نهسووتابین؟!"^(۲۵) و لهم رێبازهدا پێگای چاره بۆ سههرکهوتن دهستیشان دهکا و خهبات دژی حکومهتی سههر به نیمپریالیزمی ئامریکا دهزانێ "ههر تنیا پیاوی شهڕکەر بهس نییه پیاوی ژیر و به ناوهدزیش پێویسته"^(۲۶) و دهیهوێ چهک و قهلم وێک خا و شانهشانی یهک دژی چهوسپنەر خهبات و بهرهرهکانی بکهن و "پاکی بهسهه پێسیدا سههرنهکهوێ، جا یا به دهستی من یا پاش مردنی من به دهستی کهسیکی تر که هاوالی منه"^(۲۷) و نهگهرچی "له شهڕکردن بێزارم، شهڕ پهلهیهکی رهشی مێژووی ئادهمیزاده،"^(۲۸) بهلام سههرهراي وش "تا دوژمن ههیه، تا کهسیک پهیدا نهبێ تهیار و ورپا بێ"^(۲۹) و بۆ گهلی کورد هیوایهکی گهورهی به جوولانهوهکی ههیه که نهو کات و سههردهم له کوردستانی عێراقدا به سهروکایهتی بارزانی نەمر له گۆڕێدا بوو "هیوام به دواوژی شۆرش چیا زۆر بهتینه"^(۳۰) و بۆ سههرکهوتنی نەم شۆرشه و ههموو خهبات و شۆرشیک رێتۆنی دهکا و دهستییک به تهنێ تهقهی نایه و تنیا کۆمهلهانی گوندی و چهوساودی شار ناتوانن ئالاههگیری سههرکهوتنی خهبات بێن بهلکو "تەبێ خوێندهوار پێنوس بنێته لاوه و دست بداته شمشیر"^(۳۱) و چهک و له مهیدانی خهبات و بهرهرهکانی چهکدارانهدا بیسهلمێتن بهو کهسانه ی لایان وایه خوێندهوار و زانست له گەڵ نازییهتی نایهتوه، نیشان بدەن به ههله چون، زانا و وێژوان راسته که لاشهون، بهلام کاتی شهڕ بهردهرگای پێگرتن به گیان و دل بهشهڕ دێن، چونکه نهوان بهپێچهوانه ی کهسیک که به شهڕکردن خووی گرتووه، نهزانن بۆچ بهشهڕ دێن و چ نهپارتزین"^(۳۲) و چینی خوێندهوار و

رووناکبیری کو مہل ہاش نمہ دہ زانی کہ "ژیان لہ نیتو کتیتیا نیسہ، لہ دہرہویہ" (۳۳) و
 ہاودہنگ لہ گہل رنچہ ران و چہوساودہکانی کو مہل دژی پڑیم و حکومتی سہرہو و دژی
 میللی و کہلہی دہرہ گایہتی و پتوشوتی نارہسن رادہ پرن، رووناکبیر لہسر شانیتی کہ بڑ
 چینی چہوساوی روون کاتہو "تہو کارہی نیشہ دہیکہین شہ کہ تیی بڑ نیشہیہ و بہرہ و
 دہاتیش بڑ ناغا و ناغای ناغایہ" (۳۴) لہرہدا سوارہ ہر تہنیا بہ گڑ حکومتی ملہوری
 شاہتیدا ناچیتہوہ ہلکو ملہ لہ گہل ناغاکہی حکومتی شا واتہ نامریکا و ہموو ولاتانی
 سہرمایہ داری چہوسینہر و داگیرکر دہکا "لہ بہرت چوتہوہ ناغا زلمش حساب کہی، رننگہ
 تو ہر گیز روالہتیت نہدیی، تہو لہ نیشہوہ زور دورہ، چہند دہرہمان نیتوانہ" (۳۵).

بہ توندی بہ گڑ فہرہنگی روالہت گتواری باہردوی پڑژناوایہوہ دہچن، فہرہنگیکی
 بی سہرہوہرہی کہ لہ لایہن پڑیمی شاوہ پڑیاگہندہی بڑ دہکری بڑ وہی کو مہلانی خہلک
 فریو دہن و دہ خہوہ کہ ریشکہیان کہن. "تہو توفانہ کہ لہ پشت دہریاوہ دئی باری نگہت
 ہلنہ پڑئی و لہ گولزاری شارا ہموو گولتکی قہ تلوعام کردوہ، نہم توفانہ کہ لہوہری
 چہند دہریاوہ دئی چی ٹہیتی؟ نگہت، دژی، گولی کاغہزی، تریا...؟ بہلام چی دہبا؟
 گولی گمش پیارہتی و ٹہونی بہراستی" (۳۶) بڑ بہرہرہکانی لہ گہل نہم توفانہ فہرہنگیہ
 نارہسنہ کہ بہتایہت لہ شارا دہست نہرژنتی و بیروباوہر و فکر لہ ریشہ دہردنتی،
 کو مہلانی خہلک و چہوساودہکان و خویندہوارانی بڑ خہبات ہان دہدا و بہ رووناکبیری شار
 دہلن کہ "دہست لہ شارا نہرژن، وک خہنچہرکی دہبان کہ ہمیشہ لہ کالان دا بی" (۳۷) و
 خہبات و بہرہرہکانیش ہر تہنیا بہ قسہ نابن و کردوہی پتوہستہ و شوق شگیت نابن لہ
 مہرگ ہترسن "زیندوی ترسہ نوک پڑژی سد جارن دہمری" (۳۸)، دیارہ نہم راستیش دہردہخا
 کہ نادمیزاد ہر ٹہن بمری چ لہسر کمل بی و چ لہ نیتو ناوایی، چ لہ پال مال و منالہیا، کہ
 وایہ، وا ہاشترہ پپاو وک گورگ بہ شوقن خشمہوچہدا بچن، نک وک کہو سہری ہکاتہ
 ژنر بہفرہوہ بڑ ٹہوی ہیچ نہبیتی" (۳۹) و لہ کڑ و چیاکان و کڑی خہباتا نشان بدن کہ
 پڑلہی راستہ قینہی کو مہل و خہبات و رننگی سورن "وک ہلٹوی بہر زہفری چیا، دلم
 دہخوازی پال بگرم و ہرد و ہور و نوی بہچن بہیتلم و لہو سہرہوہ گالتہ بہ دتہوہ زمہی
 مہرگ ہکم و ہلیم دیت، دیت ٹہی مہرگ تہنانت تو شم بہزاند" (۴۰) بہم چہشنہ، سوارہ
 بہراستی لہ ژبانی کورتیدا گالتہی بہ مہرگ کرد و ژبانی بہ "قوناغیکی کہ مخایہن و کورت
 لہ نیتوان دو نہبونی دیت و بیتبہ ستھنا" (۴۱) زانی وک ہلٹوی بہر زہفری چیا کہم ژیا،
 بہلام جوان ژیا، ژبانی کہ مخایہنی سوارہ لہ باری ٹہوین و دلداریشہوہ خوی عالہ میکی
 ہدیہو داستانیکی دورودرتژہ. سہرہرای ٹہو ہموو بیروباوہرہ کوردانہی کہ ہدیہو، کہ

وەك شەم بۆ كورد دايسا و لە كوردایەتییای دامركا، بەلەن لە ژبانی كەسبى و تايپەتى خۆیدا
 تووشى بە تووشى ئەمىنىكى كوردانە و كچە كوردەك نەهات. كچىكى نازەرى دلى هەستاند
 و بوو دايكى باهەكى كورى و زۆرىش تىكۆشا روقىباى نازەرى بكاتە پروناكىي كوردى،
 بەلام گيا "لەسەر پىنجى خۆى دەروى" و بەپىچەوانەى ئەو تەقەلەيكى بى سوودە و كاتى زىد
 و گوندى خۆى بەجى هەشت و بۆ خۆپندن پرووى كرده تاران يان بە گوتەى خۆى "پەرورەدى
 چيا و كەژم، بۆ ماوەى هەشت ساڵ ھاڤە شار تا خۆپندن زانستگەم تەواو كەم، لە شارە
 كەوتبوومە شوێن ئەمىنىكى وەك كاھراى راوچى بە تۆرمە چەندە ماسى گرت منىش ھەر
 نەو نەم بە چەنگ ھىتا"^(٤٢) لە تاراندا گيرۆدى زولفى نەگىچە خاوتىكى، چاروشى نىسك
 سووكى لە بەردلان و لە دەستان خۆشيبى فارس دەبى و يەك دى نا سەد دى ناشقى دەبى،
 عىشقەك كە بوو بە ھۆى لۆمە و تانوتى دۆستان و ناشايانى، بەلام چ بكا، شاعىرە و
 ناشق بوو. ئەوینى خودايى سوارە پىادە و ئەوینى كچى پروو ھەلەلدارى تارانى سوارە
 قەت بە پەك نەگەين و لەم عىشقەدا سەرنەگەوت و شوێنى ئەم ناكامىيە لە زۆرى
 نووسراوەكانى ئەم دەورانە عاشقىيەدا بەرچاوەكەون "ئەوینى روالەت گۆزای شار و
 دووكەل و ھەلمى بەيان و نىوارە وەك شەراى مەرگ شارىان دا پۆشەبوو، تاراندى"^(٤٣) و
 "وەك كەسەك بىھەوى لە گۆلاوتى لىخندا ماسى نالوولا بگرت، من لە نىو لىلاوى شاردا
 كەوتبوومە شوێن ئەمىنىكى گەش"^(٤٤) و پىتى واى "لام وابوو كە ئەوین وەك دەسەلات واى
 كە بگرتى بە زۆر بەدەستى بەتتى"^(٤٥) نەمجارە راستەقىنە قەبۆل دەكا "ئەم ئەویندارم، بەلام
 ئەویندارىكى تىشكاو"^(٤٦) و "گولى ھەستى جەلان لەنىو شۆرەكەتا ناو، ئەوینى
 بەرەستىش لەنىو دلىكا كە سەرىكى ھەيە و ھەزار سەودا پەرورە نایى"،^(٤٧) بەلام
 سەرەراى تىشكاوى و بەپىچەوانەى واقەيەت و راستەقىنە، سوارە بەم ئەوینە وەفادار ما
 لە گەل خۆى بەرەيە ژىر خاكەو. زۆرى بى خوش بوو، رۆژىك لە رۆژان لە گەل ئەم دلبەرە
 چارەشەى بگەرێتەو كوردستان و لە مەيرگ و مەزراى گوندى قەرەگۆز و كووچە و
 شەقامەكانى شارى بۆكان و مەھاباددا بىگەرتى و قەسە ئەویندارانەى بە گوتىا بچىرتى،
 بەلام دێرەزمەى مەرگ مۆلەتى نەدا بە زىندووى سەر ئەم كارەى بكا خۆ مەرگىش ناتوانى
 تاسە بشارتتى.

سوارەى رەحمەتى زۆرى بى خوش بوو پاش كۆتايى ھاىنى خۆپندنى بگەرێتەو بە
 يەكەك لە شارەكانى كوردستان و خزمەت بە ھاوولانیا نى بكا، بەلام كاتە وا بە دەرس
 خۆپندنەو گىرايوو كە نەموانى بگەرێتەو بە ولات و دىسان لە گەل بەھارى سەوز و ھەواى
 پاك و ئاسمانى پىشنگدار و بەترووسكەى لادى تىكەل بەو... دلم پارچەيەك بوو لە

به‌یانی پر زه‌ده‌خه‌نهی ناواییسه بچوکه‌که‌مان که له باوه‌شی چپایه‌کی به‌رزا نارامی گرتیوو^(۴۸) سواره بهم ناواته‌ی گه‌یی و پاش مردنی له ۱۳۵۴/۱۰/۲۴ له بیمارستانی میساقییه‌ی تاران، تهرمه‌که‌ی گه‌راوه شاری بۆکان و له‌گه‌ل پیتشوانیسه‌کی مه‌زنی کۆمه‌لانی خه‌لک له گۆرستانی گوندی «هم‌مامییان» ته‌سلیم به خاک کرا.

سواره تا کاتێ مایوو، زۆر که‌م شیعر و نووسراوه‌کانی له گۆفار و رۆژنامه‌کاندا بلاوکرایوه، نه‌وه‌ندی نهم نهم بزانم له‌م گۆفار و رۆژنامه‌دا شۆنه‌واری سواره بلاو کرانه‌وه:

(۱) چه‌ندین پارچه هه‌لبه‌ستی له گۆفاری کوردستاندا که له تاران ده‌رده‌چوو چاپ کراون.

(۲) کورته چیرۆکیکی به فارسی به ناوی «آهو - ناسک» له رۆژنامه‌ی «خاک و خون» دا که له تاران ده‌رده‌چوو بلاو بۆته‌وه.

(۳) هه‌لبه‌ستی بانگه‌وازی په‌نجه‌ره‌ی به کوردی و فارسی له گۆفاری «خوشه» که له لایه‌ن شاعیری پایه‌به‌ری نیران «نهم‌محمد شاملی» وه ده‌رده‌کرا، چاپ کراوه.

(۴) شیعرێ «هه‌لۆ هه‌ر به‌رزه‌ی سامۆستا هه‌زاری وه‌رگه‌ترابوو سه‌ر زمانی فارسی و نه‌ویش هه‌ر له گۆفاری «خوشه» دا به نازناوی «پ - نه‌ه‌ورا» به چاپ گه‌یاند.

(۵) شیعرێ «تۆ ده‌ریامی» له ژماره «۱» ی گۆفاری دیاری لاولن، که له لایه‌ن په‌که‌تی لاوانی پارتی دیموکراتی کوردستانی عێراقه‌وه ده‌رده‌کرا چاپ بووه.

(۶) وتاریکی سه‌باره‌ت به شاعیریکی هه‌رمه‌نی نووسیویو به‌هار بوو «ئه‌لک خاچاتوریان» بیه‌کاته نه‌رمه‌نی و له گۆفار و رۆژنامه‌کانی نه‌رمه‌نیدا چاپ کړی. نازانم چی به سه‌ر هات، به‌لام نوسخه کوردییه‌که‌ی نهم وتاره له لای من هه‌یه.

پاش مه‌رگی سواره، نووسراوه و شیعه‌ره‌کانی ره‌نگه‌تکی تریان‌دایه و زۆرتر چاپ کران، به‌لان پێتم وایه هه‌تا ئێستا داستان و چیرۆکه‌کانی هه‌یج کامیان چاپ نه‌بوون و هیوامه هه‌موویان کۆکرتنه‌وه و خه‌یره‌ومه‌ندیکی کورد له چاپیان بدا و رۆحی سواره‌یان پێ شاد و کتێبخانه‌ی کوردییان پێ به‌یووژیتته‌وه.

۱ - چیرۆکی چاپ نه‌کراوی «نافره‌ت»

۲ - هه‌ر نه‌و سه‌رچاوه‌یه

۳ - چیرۆکی نافره‌ت

۴ - هه‌ر نه‌و سه‌رچاوه‌یه

۵ - چیرۆکی چاپ نه‌کراوی «لاس و خه‌زالی»

۶ - هه‌ر نه‌و سه‌رچاوه‌یه

۷ - لاس و خه‌زالی

۸. چیرۆکی چاپ نه‌کراوی "سه‌یده‌وان"

۹. هه‌ر نه‌و سه‌رچاوه‌یه

۱۰. چیرۆکی چاپ نه‌کراوی "چه‌کوش وه‌شینی رۆله‌ کوژراو"

۱۱. چیرۆکی چاپ نه‌کراوی "خاله‌ی رهبوار"

۱۲. چه‌کوش وه‌شینی رۆله‌ کوژراو

۱۳. هه‌ر نه‌و سه‌رچاوه‌یه

۱۴. هه‌ر نه‌و سه‌رچاوه‌یه

۱۵. لاس و خه‌زالی

۱۶. چه‌کوش وه‌شینی رۆله‌ کوژراو

۱۷. هه‌ر نه‌و چیرۆکه

۱۸. هه‌ر نه‌و سه‌رچاوه‌یه

۱۹. هه‌ر نه‌و چیرۆکه

۲۰. لاس و خه‌زالی

۲۱. خاله‌ی رهبوار

۲۲. نافرته

۲۳. چه‌کوش وه‌شینی رۆله‌ کوژراو

۲۴ و ۲۵ و ۲۶. چه‌کوش وه‌شینی رۆله‌ کوژراو

۲۷. هه‌ر نه‌و چیرۆکه

۲۸. لاس و خه‌زالی

۲۹. هه‌ر نه‌و چیرۆکه

۳۰. چه‌کوش وه‌شینی رۆله‌ کوژراو

۳۱. لاس و خه‌زالی

۳۲ و ۳۳. لاس و خه‌زالی

۳۴ و ۳۵. خاله‌ی رهبوار

۳۶. زولالتیرین پێکه‌نین

۳۷. زولالتیرین پێکه‌نین

۳۸. لاس و خه‌زالی

۳۹. خاله‌ی رهبوار

۴۰. لاس و خه‌زالی

- ۴۱ - خالہی رتیوار
۴۲ و ۴۳ و ۴۴ - زولالترین پتیکہ نین
۴۵ - لاس و خہ زال
۴۶ و ۴۷ و ۴۸ - زولالترین پتیکہ نین

ده سال دواى كاك سواره

سه احمددين موهندى

له ژماره ي يه كمى "ماموستاى كورد" دا وټراى بلاو كړنده وى شيعرى "هه لوى بهرزه فر" به لټن درابوو كه له ژماره دوو همدا ليك دانه و و لټدوانټيك له باره "سواره نټلخانې زاده" وه پټشكه شى خوټنه ران پكړئ و داواش له من كرابوو كه نه و نركه بگره نه ستو و به لټنه كه بټنه دى.

من زورم داوا لى كړاوه و لممټزه به تمام له سر سواره بنوسم: چهند سال لهوه پټش، له گوټارى "نوسه رى كورد" دا كه له كوردستانى نازا دكراو ددره چو له سر داواى نوسه رانى شوټشگټر، شيعرى "خوه بهردينه" م له كمل پټشه كيپه كى كورت. كه ميانټيكى سه رقالى وهكو من له سووكه سه فريكنى سه ريپيدا له دستى دئ. بلاو كړدوه. كورته باسټك هو له سر نه ده بى شوټشگټرانه و شيعرى نوټى كوردى له كوردستانى نټران و گرځيدرانى له كمل خه باتى سياسى و چينا به تى و سه رنجام شوټن و شوټنه وارى سواره له و گوټان و گوټينه گرنگه دا.

زږد جارش له كور و كټوونه و دكاندا له سرى دولوم و هر جار گوټه يه كيم به پټى توانا لى شى كړدوټه و، بهلام به داخوه هرگيز دهره ټيكي وام دست نه كه وټوه كه ماوه يه كى باش به نارامى و ناسوده بى دانېشم و خوم به ته ووى ترخان كم بؤ و ديهټناني نه و ناره زوه پيروزه خوټه ويستم،.....

گيرسانه و حه سانه و هس ته نيا خه ونى خوټش و خه يالى خاوى سر پر سه ودايه! وا نټستاش "ماموستاى كورد" هروك "نوسه رى كورد" ماليان ناوا. ناهټلنى چيدى به تمامى "كومه لټيكى نازاد و كاتيكى نارام" كار كه وه ووا خه و ناچارم دكا بهر كوټيك. هر چهند به كه موكوپى و كالو كړچيش بى. پټشكه شى خوټنه رى خوټنه وارى تامه زوى بكه م.

له سواره دوان بؤ من، و هوټوټنه وى بېر و بؤنى ته مهنى سى و چهند سال به يه كه وه بوونى بهر ده وامه كه له يه كه مين ساله كانى ژيانمانه و له نټو يه ك به ماله دا دستى پټكرد و به كوتچى بى وادى سواره له سه رته تى سالى ١٩٧٦ (رټبه ندانى ١٣٥٤) دا دوا بى پټهات.

له خوټشاردنه و هه لات هه لاتى مندا لانه را هه تا خوټشاردنه و هه لات هه لاتى سياست و كوردايه تى، له يو كى جوانى كوردستان^(١) را هه تا شارى بهرگرمه و دوو كمل^(٢) له به چو كه وه دانېشتى سر بهرې قوتا به خانه له خزمهت ماموستاى پياوچاكى چاويلكه شكاوى دلسوز و

تونده ته‌بیات‌ها هه‌تا سه‌ر کورسی و پشت میزی دارگوژی فیرگی حقوق له زانکۆی تاران:
چهند جار و چهند سال په‌که‌ه‌وتن و تیه‌ه‌ل‌چوونه‌وه، پێش‌سه‌رگایه‌تی من و گه‌یرانی نه‌و،
گه‌یرانی من و که‌م مانه‌وه‌ی نه‌و له به‌شی کوردی را‌دیۆی تاران و به‌ناچار له تۆتی سه‌د په‌رده‌ی
ره‌مز و را‌زدا پێدا‌هه‌ل‌کو‌تن به‌ نازادی و به‌راه‌یری و به‌خته‌وه‌ری نینسان!
تا دوا دیدارم له‌گه‌ل له‌شی سا‌رده‌وه‌بویدا له‌ مرده‌و‌شو‌رخانه‌ی تاران و به‌یه‌که‌وه
هاته‌وه‌مان به‌ کورده‌ستانی تازیه‌بار و کو‌بوونه‌وه‌ی به‌ی‌وتنه‌ی جه‌ما‌وه‌ر و وتاری سیاسی و
شیع‌ر و شیعار... سه‌رله‌نوێ گه‌یرانه‌وه‌ی من هه‌ر له‌ نی‌و مه‌جلیسی پرسه و سه‌ره‌خوشیدا له
مه‌هابادی مه‌زن!

من و مه‌جنوون له‌ مه‌که‌ته‌به‌خانه‌ی عه‌شقا دهرس خو‌ن بووین نه‌من خه‌تی که‌لام کرد له‌وه‌له‌یلا به‌جێ ما نه‌وا!

سه‌رتاسه‌ری ژبانی سواره تراژیدی و کێشه‌یه‌کی به‌ی‌پسانه‌وه‌ بوو که له‌شی به‌یچار و
دهره‌داری له‌ دژی ئێش و نازار و گه‌یانی نا‌تارام و به‌ی‌قه‌راری له‌ دژی کۆت و په‌ی‌وه‌ندی
سیاسه‌ت و نه‌خلاقی سه‌رده‌م ده‌ستیان دا‌بو‌یه و سه‌ره‌نجام هه‌ر تک "پاله‌وانه‌که‌"ش
تێکشکان!

سواره له‌ دیتی قه‌ره‌گو‌ژ له‌ به‌یست کیلۆمه‌تری جنووبی شاری بۆکان له‌ سالی ۱۹۳۷-
۱۳۱۶ له‌ دا‌ی‌ک به‌وه. هه‌ر مندا‌ل بوو که عه‌یسه‌مه‌ت خا‌نی دا‌ی‌کی له‌ سه‌ر مندا‌ل چو،
نه‌حه‌مده‌ نا‌غای باوکیشی که جاران دوه‌له‌مه‌ند و ده‌ست پۆش‌تو بوو له‌ سه‌ره‌تای هه‌زه‌کاری
سواره‌دا و زۆر پێش ده‌وه‌ری ئه‌س‌ل‌حاتی ئه‌رز‌ی زه‌مانی شا، زۆره‌ی ملکه‌کانی له‌ ده‌ست
به‌وه و دێیه‌که‌ی خۆی قه‌ره‌گو‌ژی به‌جێ هه‌یشت و مالی هاته بۆکان.

هه‌ر له‌و سه‌روه‌بنده و له‌ سه‌ره‌تای هاوینی سالی ۱۳۵۴ / ۱۹۷۵ دا سواره‌ی چالاکی،
لاوچاکی، نازی، زیره‌کی ده‌نگ‌خۆشی خه‌ت‌خۆش، تووشی نازاریکی نه‌ناسراوی کو‌توپ‌ر هات و
چریکه‌یه‌ک له‌ پشت و رانی را‌ستی وه‌ستا و سه‌ره‌رای ران و ده‌ردێک که به‌ هه‌یج دوا و
ده‌رمان‌تیک سوکنا‌یی نه‌ده‌هات سن سالی ره‌به‌ق - نیوه‌ی له‌شی له‌ گه‌چدا - له‌سه‌ر جێ که‌وت.
هه‌زار کو‌ته‌نی: نه‌وه‌ چه‌رخ‌ی به‌ هه‌مه‌و ژینی‌دا!

سواره که له‌ کو‌ژی دیوه‌خانی ناوه‌دان به‌ شه‌وه‌ره‌ی شیع‌ر و نه‌ده‌بی کور‌دیدا تۆشه‌ی
ته‌سه‌لی هه‌ل‌گر‌ت‌بوو، غه‌رامی که‌م ده‌وامی عومری لا‌و‌یش^(۳) ده‌ماری دل‌داری بزواند‌بوو، سن
ساله‌ی سه‌ر ته‌ختی خه‌سته‌خانه‌ی لێ بوو به‌ لانکه‌ی سه‌ره‌تای گر‌وگالی شاعیری.
سواره نه‌و جار‌ده‌ش کفنی ده‌ری و له‌ یه‌که‌مه‌ین هه‌وار‌گی شیع‌ره‌وه‌ گۆچان به‌ ده‌ست که‌وته‌وه
پێ به‌ره‌و دنیا‌یه‌کی نوێ.

مهیلی راو و سواری و سَی باز و مهله جیتی خوی دا به عیشقی خوتندن و خوتندنه وه و شیعر و سیاست! بهلام به وه فاتر و بهرده و امتر، گهرم و گوپتر و گورچ و برتر له گشت، سۆزی دلداري و ههستی جوانپه‌رستی بوو که به ساغی و نه‌خۆشی، به گه‌نجی و گه‌پاوه‌یی له زبندانو له مه‌یدان هه‌رگیز وازی له سواره نه‌هیتنا و قه‌تی به‌جی نه‌هیشتا!

دوای سَن سال نه‌خۆشی تازه که‌وته‌وه ره‌وته و دک مندالان داره‌داره‌ی ددکرد و هیشتا برینی نه‌وینی "کچی کرمانجی دیتانی"^(۱) ساپتژ نه‌ببۆوه که که‌وته داوی دلداریه‌کی نوێ و نه‌مجار به دندووک پتوه بوو!

کیژده نازه‌ریه‌کی مَال له بۆکان لیتی بوو به دۆست و ده‌زگیران و بۆی بوو به راوکه‌ی شیعر و غه‌زل دانان. راوکه‌ی رۆژانه و ژوانی شه‌وانه سه‌ره‌پای تانه و لۆمه‌ی که‌سوکار و دۆست و ناشنا گرتی له گه‌ردنی جووته‌ی گراوان توند کرد و سه‌ره‌نجام سواره به ده‌سته‌نگی و قه‌رز و قۆله نیوه به دزی و نیوه به ناشکرا ژنی هیتا! (۱۹۶۲). هه‌ر چه‌ند دلی هه‌و سه‌باز و هه‌رزه‌کار و سه‌ری سه‌ودایی و سه‌ره‌پۆی سواره به‌وه‌ش دانه‌که‌وت و تا ته‌پایی و تینی تیتدا ما مه‌یلی جوانی و جه‌مالی نه‌نا، به‌لام روقیا - که سواره بیتهووده هه‌ولێ ددها ناوی کوردی "رووناک"ی به سه‌ردا به‌پێ - به‌پاستی وه‌فای عاشقته‌نی برده سه‌ر و چارده سال ده‌سته‌نگی و سه‌ره‌سه‌نگی سواره‌ی قه‌بول کرد و تا دواه‌ناسه‌ی ژبان ده‌ستی لێ به‌رنه‌دا. به‌تایبه‌ت که کوره‌ی تاقانه‌که‌یان "باهک" له ۱۹۶۸ بوو به هه‌وینی نه‌وینی دژوار و پر کاره‌ساتیان.

نه‌و که‌چه فارسه‌ش که سواره نازناوی "پ.ناهوورا"ی له ناوی نه‌وه‌وه وه‌رگرته‌بوو، له چه‌ند ساله‌ی ناخری ژبانیدا جارجار له رۆژنامه‌و گوڤاره‌کاندا به نه‌ناسراوی شیعر و نووسراوه‌ی - زۆرتر به فارسی - پێ بلالو ده‌کرده‌وه، هه‌رگیز بۆی نه‌بوو به هاوسه‌ریکی ره‌سمی، نه‌نانه‌ت بۆی نه‌بوو به دلداریه‌کی هه‌تا سه‌ر و وه‌ک په‌ری نیتو شیعه‌رکانی سواره له شه‌قه‌ی شایالی داو له‌و سه‌ری دنیا، له سه‌ره‌زه‌مینێ نه‌فسانه‌ی سه‌ره‌پاوه - ئامریکا - نه‌یشته‌وه و بوو به دوانالای گه‌رووی ژینی کورتی سواره.

سواره له ۱۹۶۱ بوو به نه‌ندام له "یه‌که‌یه‌تی خوتندکارانی کورد له زانسته‌گاکانی ئێران"دا که سَن سال پێشتر پێکهاتبوو، نه‌ک ته‌نیا قوتابیان به‌لکو جه‌ماوه‌ریکی زۆری له تیکۆشه‌ران و نه‌یشتمانپه‌روه‌رانی کورد له خۆی کوژ کرده‌بۆوه و چالاکی و خه‌باتیه‌کی سیاسی و به‌رین و رێکوپێکی له سه‌رتاسه‌ری کوردستان و شاره‌ گه‌وره‌کانی ئێراندا به‌پتوه ده‌برد.

سواره له ۱۹۶۲ له تاقیکردنه‌وه‌ی گشتی زانکۆی تاراندا به‌شداری کرد و سه‌ره‌که‌وت و له فترگی حقوق / قانون و درگیرا.

له شه‌وی پێش نه‌ورۆزی سالێ ۱۹۶۴ (سه‌ره‌تای ۱۳۴۳) په‌لاماریکی گه‌وره‌ی گرتن و

هوانان له لایمن ده‌زگای پۆلیسی سیا شا - ساواک - پرووی کرده جه‌ماوه‌ری گه‌لی کورد و پرووناکیبرانه‌وه. سواره‌ش که‌وته به‌ندیخانه‌ی قزل‌قه‌لعه‌ی تاران یا وه‌ک خۆی له‌ شعرتکدا ده‌لی: "سورقه‌ه‌لا! لانکی به‌لا! که‌ پتیش سازبوونی" زبندانی نه‌وین" گرتووخانه‌ی سیاسی نیران بوو.

له‌ به‌رام‌بهر هه‌ر‌مه‌شه و جه‌ز به‌ه‌ی "قزل‌قه‌لعه" دا که‌ ناوبانگی ره‌شی دلی سووری ده‌له‌رزاند، سواره به‌ خۆراگری و به‌رگری ناوبانگی ده‌رکرد. پتیش که‌وته به‌ندیخانه‌وه هه‌ر تک جوانه‌مه‌رگ "سواره تیلخانی‌زاده" و "سمایل شه‌ریف‌زاده" له‌گه‌ل چه‌ند تیکۆشه‌ریکی دیکه‌ بالی چه‌پ و شۆرش‌گه‌تری یه‌کیه‌تی خۆتندکارانیان پتیکه‌ه‌تتا و ده‌ستیان کرد به‌ خۆتنده‌وه و لی‌کۆلینه‌وه له‌ سه‌ر مێژوو، نه‌ده‌ب، کۆمه‌لناسی و سۆسیالیزم.

به‌ دوای هاتنه‌ ده‌ری سواره و هاو‌پتیکانی له‌ زبندان و گه‌رانه‌وه‌ی هه‌ندێک له‌و تیکۆشه‌ره‌انی له‌ تجربه‌یه‌ی شۆرش‌ی چه‌کدارانه‌ له‌ کوردستانی عیتر‌اقداه‌ش‌داریان کردبوو، بۆ کوردستانی نیران و گه‌رانه‌وه و توێژنه‌وه‌ی نه‌جم و نه‌زم‌سوونه‌کانی نه‌و شۆرش و ده‌رخستنی هۆیه‌کانی ناته‌هایی و ناته‌واوی، هه‌ر وه‌ها له‌گه‌ل پتیکه‌یشتنی نه‌سلێکی نوێ له‌ لاوانی کوردی که‌ تازه‌ پهیان ده‌نا زانکۆ‌کانه‌وه و داواکاری زانیی زۆتر و بزووتنه‌وه‌ی به‌هه‌ره‌تی تر بوون، هه‌ر‌ه‌که‌ ته‌تیک‌ی سیاسی فیکری - هونه‌ری نوێ له‌ نێوه‌راستی شه‌سته‌گانه‌وه له‌ نێو پرووناکیبرانی کوردستانی نیراندا پتیکه‌ات و به‌ره‌ی سه‌ند که‌ به‌ خۆیایی شێوه‌ی سیاسی - ته‌شکیلاتی به‌خۆیه‌وه گرت و کۆمیته‌یه‌کی سیاسی بۆ سه‌ر‌گر‌دایه‌تی بزووتنه‌وه‌که‌ به‌ نه‌ه‌تی پتیکه‌ات.

نه‌و کۆمیته‌یه‌ که‌ سواره‌ش تێیدا به‌ش‌دار بوو له‌ سالی ۱۹۶۷، ۱۳۴۶ له‌گه‌ل "کۆمیته‌ی نینقلابی" که‌ له‌ لایمن شۆرش‌گه‌ترانی شه‌هید "سوله‌یمان مو‌عینی"، "سمایل شه‌ریف‌زاده"، "مه‌لا ناواره" و چه‌ند تیکۆشه‌ریکی پتیکه‌ووتنه‌خوازی دیکه‌ پاش جیا‌بوونه‌وه له‌ سه‌ر‌گر‌دایه‌تی کلاسیکی هیز‌ی دیموکراتی کوردستانی نیران پتیکه‌اتبوو، په‌یوه‌ندی گرت و په‌یمانی به‌ست. نه‌و یه‌گه‌رتنه‌وه‌یه‌ که‌ خه‌باتی چه‌ک‌داری له‌گه‌ل چالاکی سیاسی و فیکری تیکه‌ل کرد، بوو به‌ سه‌ره‌تای گۆزانی‌تیک‌ی گه‌وره و گرینگ بۆ دوا‌وژێری بزووتنه‌وه‌ی پزگاری‌خوازانه‌ی گه‌لی کورد له‌ کوردستانی نیران چ له‌ ناو و چ له‌ نێوه‌رو‌ک‌دا.

جگه‌ له‌ دوو سال شه‌ری پتیشمه‌رگانه‌ به‌ه‌ی یارمه‌تی بێگانه و ته‌نیا به‌ پشتیوانی جه‌ماوه‌ری زه‌حمه‌ت‌کێشی کوردستانی نیران - له‌ کاتیک‌دا سنووره‌کانیان لێ داخرا‌بوون، جگه‌ له‌وه‌ی هه‌زاران که‌س به‌پیتی فه‌رمانی "داد‌گای زه‌مانی جه‌نگ" و له‌ سه‌ر نه‌میری ژه‌نه‌را‌ل نووه‌یسی - فه‌رمانه‌ی گاردی شاهه‌نشاهی، حاکمی عه‌سکه‌ری و قه‌سابی کوردستان - له‌

جەلادخانەى "جەلدىان" كەوتنە بەر پەلامارى پرسىيار و پشكەن و ئەشكەنجە و سىدارە و تىسەرباران، بەلام بە ورەبەرزى و يەكگرتووى و بەرەنگارى بەكۆمەسل دلى دولەتى داگیركەريان لەرزاند و لاپەرەيەكى پر لە شانازیيان لە مێژووى كورد و كوردستان نەخشاند، جگە لەوى كە ئەو جەرگەتە سىاسى - نىزامىيەى كوردستان بوو بە چەشكێن و لە سالى ١٩٦٩-١٣٤٨ لە مەلەبەندى شىمالى نىران لە سىياھكەل دووپات كرايەو و سەرانشەرى ولاى تەكاندا.

جگە لەوانە، لەو چەند سالەدا بە دەيان پارچە هەلبەستى نوێ، چىزۆكى كورت، شانۆگەرى، وێنەگەرى و لىكۆلىنەوى زانستانى سىاسى و كۆمەلایەتى و ئەدەبى لە لاين رووناكبىرانی شۆرشگێرەو بە نەيتى پلاو كرايەو، كە لە سەرانشەرى كوردستان لە نێو خۆتەندەواراندا دەست بە دەست دەگەرا و روونووس دەكرا.

سوارە وەكو شاعىر و نووسەر و رەخنەگر لەو بزووتنەویدا دەورتيكى بەرز و بەرچاوى ھەبوو. ھەموو ئەو رووداو و كارساتانە لە سەردەمێكدا دەھاتنە سەر شانۆى كۆمەل كە ئالوگۆپنكى گرینگ لە ولاى نىراندا لە نارادا بوو:

پەغزەمە سىياسىيەكەى حكومەتى شا لە سەرەتای شەستەكاندا و بەتايەت "تەسلاخانى نەرزى" و "مافى ئافەرەتان" بوو بە ھۆى ئەو كە "دەرەبەگايەتى" وەك شەرىكتىكى بى كەلك و بارگران و تەوھەل و دواكەوتە لە سەركردايەتییە چەندقۆلىيە كۆنەكەى كۆمەلەى نىران وەلا بەندى و پێگە تەخت بگەڕى بۆ بوژوازی تازە پێداكەوتوى چاوپۆك و بەھەلپەى پشت ئەستور و چاوسوورى سەرمایەدارى جیھانى كە لە سەر شان و باھۆى ھێزى كارى ھەرزانى مەیلیۆنەھا ژن و پیاوی ھەزار و بى زەویوزار، لە گوند و لە شار، عەرەبانەى سوودخۆزى و زێدەخوای بى سنوورى خۆى بە خێراى لىخوړى و بەرەو سەپاندن و چەسپاندنى دەسلەلاتى ئاقلانەى بوژوازی باژوێ.

بەرھەمى سىاسى و ئابوورى و كۆمەلایەتى ئەم ئالوگۆرە لە گەلىك مەیدان و مەجالدا خۆى نواند: خۆتەندنگا و زانكۆكان ژمارەيەكى زیاتريان خۆتەندكار وەرگرت، فابرىكە و كارخانە پەرەیان سەند. خانووبەرە دروستكردن، پێگاویان كێشان، فرۆكەخانە و بەندەرگا بنیات نران، لە سەر چۆم و زێى گەورە بەندەلەبەستن و بنكەى بەرپلاو و مەزنى سوپایی و سەربازخانە دامەزراندن ھەزاران ھەزار كرتكارى تازەى بە خۆیەو خەرىك كرد.

لە نێوان دوو چینی سەرەكى، یانى دەولەمەندانى خاوەن سەرمایە و دەسلەلات و كرتكارانى والا دەستی ھەزاردا، تووتێكى مام ناوەندى فرە ژمارەى ھەمەپیشەى دەم ھەراشی سەرزۆ پێكھات كە وەك ئازىن بوو نێو ھەموو كۆن و كەلەبەرتى كۆمەلەى نوێ و تانویزى

تەونی تازەى سىستەمى سەرمایەدارى پىتکەوە لکاند.

لە جەنگەى نەزمبەونى و شىپارى سىياسى - چىنايەتى کرىکاران و نەبەونى پىتکەراوێ سەرەخۆى کرىکاریدا و لە بەرامبەر تەماعکارى و پارەپەرستى بۆرژوازى دەسەلاتدار و ملهپورى و دىکتاتۆر پىيەتى دەزگای سىياسى بەرپەرەدا، وردەبۆرژوازى کە تازە باى بالى خۆى دەدا و سەرى لە سىياسەت و سەرودەى دەخۆرا، بۆ ماوێ دوو ددیه بوو بە شۆرەسوارى مەیدانى خەبات و نوێنەرى رادىکالىسمى شۆرەشگێرانه! لە ژێر تەنسىرى نەو وەزەه گشتییه دا کوردستانیش تەکانیکى تازەى خوارە:

بە درێژایى ددیهى شەست بیرکردنەو لە رێبازى نوێ سەر تا پای سىياسەت و شیعەر و ھونەرى کوردى خستبۆو ژێر پرسیارىتکى رەخنەگرانە و چاوپێداخشاندەو ددیهى کى سەرلەنوێ. ھەر وەک خەباتى سىياسى و تىتکۆشان بۆ رزگارى مېللى نېوەرۆکى چىنايەتى و کۆمەلایەتى پەیدا کرد و شتێو و ڤەوت و سەرکردایەتى و چوارچێوێ سىياسى و تەنزیى کۆن کەوتە بەر پلارى رەخنە و پەلامارى ڤووخاندن، لە ڤوارى ھونەر و نەدەب و شیعەرشدا کە لە ڤوورى کۆن لە سەر شاپالى شەپۆلى واقەعیياتى تازەى کۆمەلایەتى، گورجانە بەردو گۆران و گەشە رۆشیت و "شیعەرى نوێ" بە تايبەت لە گەل "سوارە نیتلخانى زادە" و فاتیح شیتخولیسلامى دا گەشتە لووتکەى ھەرە بەرزى خۆى. گۆرانى کۆن و گوروانى نوێ لە گەل دەسپىکرانى ددیهى شەستدا دەستى پىتکرد و شاعیرە گەنجەکانى نەو سەر دەمە لە لایە کەوە چاویان لە گشت رابوردووى شیعەر و نەدەبى کوردى، بەلام بە تايبەت لەو گەنجینە بەنرخەى کلاسیزمى نوێ وە بوو کە بە درێژایى بیست سال ١٩٢٠ - ١٩٤٠ زەبروزەنگى دىکتاتۆرى و سەرەڤاى زماننامان و کوردى قەدەغەکرانى ددورەى سەلتەنەتى رەزاشا پەھلەوێ و بە ھەول و ھىمەتى نەدیپى زانا و شاعیرى نیشتمانپەرورە ھەسەنى سەیف «سەیفولقوزات» وە ڤچەى بۆ شکا و بە ھۆى شاعیرانى مەزن و مەشھورى نەم مەکتەبە «ھەژار» و «ھىمن» لە گشت کوردستانى گەورەدا نوێنەرى کرا و لە لایەن ھەموو نەو شاعیرانەى لە سەرەتای دەسپىکرانى شەرى جیھانى دووھەم لە گەل دامەزران و گەشە کردنى کۆمەلەى ژک دا سەریان ھەلدا وەک «خالە مین»، سەید کامیل"، «ھەقىقى» و باقى ڤوێژانى ددورەى جومھورى کوردستانەو پەپروى کرا.

نەو مەکتەبەى ددکرتى بە "مەکتەبى موکریان" لە مێژووى نەدەبى کوردیدا ناو بېرى، ھەر چەند بە پىتى پاراستنى وەزنى غەرووزى و رېعایەتى کتیش و قافیە و داڤشتنى شیعەر لە قالبى دوو نیمەبەیتى ھاوتادا ھەر لە سەر شتێوێ کلاسیکى شیعەرى کوردى دەرۆشیت، بەلام چ لە نېوەرۆک و نامانجەکانى گوتن و چ لە شتێوازى بەیان و ھەلبژاردنى وشەدا خۆى لە مەکتەبى

"کلاسیکی کۆن" جیا کردوه:

پۆمانتیزم و خهیاڵبافی عاشقانه و سۆزی سۆفییانه بۆ دلداری نادیار و نهانسرائ و
لۆزانوه جیتی خۆی دا به ناتورالیزم و جوانی تهبیعهتی کوردستان درخست، ناههنگی بهزم و
بهزمی کوردواری گێترانهوه و به نازادی و سهربهخۆیی گهلی کوردا ههڵکۆتن، له واقعیهتی
وهزعی کۆمهڵایهتی نینۆخۆ دوان و خهڵک هاندان بۆ گۆترانی ئهو وهزعه تال و دژواری که
تینیدا دهژیان که زۆر جار به هۆی تیکهڵبوون لهگهڵ خهباتی جهماوهر مایه و جهوههری
پهیلیزمی تیندا بهدی دهکرا.

ههر وهک ئه دبیرانی زانای کوردناس و کوردینۆسی گههری وهکو قازی کاکه حهمدی
قزنجی، حاجی پهرمان ناغای موتهدی، مهلا نه مهجد قهلائی، عهبدوڵه رحمان زهبیحی و
حهسن قزنجی پێسواری ئهو چیه و ناوداری ئهو نیوه و پۆلهی ههڵکهورتووی ئهو دهوره له
مێژووی ئه دهی کوردیدا.

شاعیر و نووسهرانی "کلاسیزمی نوێی موکریان" له باتی ناخینهوهی نووسراوهکانیان به
وشهێ عهڕهبی و فارسی یا وشه سازی و داتاشینی لۆغهتی تازهی کوردی، دهستیان کرد به
کهڵک وهرگرتن و بهکارهێنانی وشهێ کوردی پهتی و پهسن. چونکه زۆریهێ زۆرشیان یا
پاستهوخۆ خهڵکی دهتات بوون یا ههر لهو سهراوهره ئاویان دهخواردوه و لهگهڵ کاری
پۆزانه و بهره مهتێانی کشتوکال و نازدلداری و ژیانی خێلانی دا به تهواوی تیکهلاو بوون،
زۆر شاردهزایانه توانییان له دهربای بێ پایانی وشه و تهعبیر و مهتهل و نامرایی کار و ژیانی
کۆمهلهی لادێی کوردهواریدا به مهیلی خۆیان گهنج و گهوههری به نرخ درهخن و هونهر و
ئهسهری خۆیانی بێ پرازینهوه و دهوله مهندی کهن. سواره له میراتی ئهم مهکتهبه، گهلیکی
بههره پێگه یشت و چ به هۆی پێداچوونهوه و سهردهرچوون له ئه دهی کلاسیکی کوردی و چ
به هۆی موحیتی ژیانی خۆیهوه لهگهڵ وشهێ پهتی و پاکی کوردیدا شارهزایی و راهاتوویی
یه که جار زۆر بوو، بۆ کهڵک وهرگرتن لهو دهسه لاتشهێ تا بێتی به توانا بوو.

بێ گومان شاردهزایی له ئه دهی کلاسیک بۆ ههر شاعیرێک شهرتی پێویسته، بهلام
گۆڕینی چیهێ کۆن و دامهزراندنی پێبازی نوێ پێویستی به ناگاداری و دهستپێر که پشتن به
گهلیک سهراوهری دیکه ههیه و شاعیرانی گهنجی کوردستانی ئێران بۆ گهیشتن و نیشتهوه
له سهرا بانی ههواری تازهی شیعری کوردی به دوو بال دهفین:

یه که مهیان شیعری نوێی فارسی بوو که ئه ویش له بیست سالهێ حکومهتی ردهزاشادا له
لایه ن "تیسما یوشیج" باوکی شیعری نوێی فارسییهوه به نارامی و نه سهپایی و له سایهێ
ناشایی لهگهڵ ئه دهی رۆژئاوایی و به تابهت زانیی زمانی فره نسییهوه بناغه ی بۆ

دامه زراو له سهره تاي چله كان و پرووځاني ديكتاتورۍ په زاشادا له گڼل په ره سندن و ناشكرا
 يوونۍ خه باتۍ سياسي، په هه موو نثران ناساندر ا و په خترياي له سهرانسهرۍ جاميهرۍ
 خوتندهوار و پرووناكبيردا - سهره پاي بهر په ركه كاني و هېڅه قاندي سهرسه ختانهۍ شيعري
 كلاسيكي فارسي - په فراواني په پيروي كرا و سهره نجام په هڅي شاعيره گوره كاني نم
 چهره خي نثران وهك "ته حمده شاملو"، "م. نوميد"، "سپاووش كه سرايي"، "نادر نادرپور"،
 "فروغ فخرخزاد" و... په يكه جاري له ميترووي توولاني و په ننگيني شيعر و نده يي
 فارسيدا سه قامگير بوو.

دووه ميان شيعري نوتۍ كوردي بوو كه له سهره تاي شسته كاندا و له لايه ن پتيره
 شيعري نوتۍ كوردي "گوزان" و په هڅي "به هه شت و يادگار" و "فرميتسك و هونه ر" هوه كه
 خويان له سهره تاي په نجاكاندا چاپ و بلاو كرابوونه وه، به نسلۍ نوتۍ شاعيرانۍ
 كوردستاني نثران ناستندران و ته نسيريكي گه ليك گوره ي كرده سهر شتوه و پواله تي
 شيعري نوۍ و به تايه ت له بهر امهر شيعري نوتۍ فارسيدا تاي ته رازووي بڅ شاعيره گه نجه
 نوځوازه كان راست كرده وه.

راډي پتږ و خوښه ويستي گوزان لهو ژماره تايه تييه ي رڅڼامه ي كوردستان دهره كه وي
 كه به بوڼي بېستي خه بهري مهرگي نهو نمستيره گه شۍ ناسماني نده يي كورديمه وده رچوو.
 له كاتيكدل له كوردستاني عتراق په رده ي پيلاتيكي پتيدنكي به سهر ناو و كاري گوزاندا
 ده كيتشرا، له كوردستاني نثران سهره تاي ژماره يه كي نهو رڅڼامه يه - كه له تاران له لايه ن
 ده رگاي دوله ته وه دهره چوو به هڅي تيكوشان و ته نسيري نهديب و شاعير و نوو سهره
 پيشكه و تخوازه كانه وه ته رخان كرابوو بڅ لاواندنه وه و پتيداهه لكوتني گوزان و ليتوان و
 ليتكولپينه وه ي بهرهمه كاني. لهو ژماره يه دا بڅ ستايشي گوزان چوار پارچه هه لېمستي بهر ز له
 لايه ن ماموستا هيمن، سواره، فاتيح و عه لي حسه نيانيه يه چاپ و بلاو كرايموه.

سواره له پتيددا شيعري به شتوه ي كلاسيك و له سهر وه زني عهروزي ده گوت،
 كاتيكيش ده ستۍ دايه تيكشكاندنۍ كيتش و قافيه ي كڅن و شتوه ي نوتۍ ده ست پتكرد،
 هه رگيز وازي له شتوه كلاسيكه كه نه هيتا و هه ر كاتيكي پتي خوش بايه و له هه ر شونتيك
 پتي و ابايه كه كيتش و قافيه ي قه ديي په كارها توتوره، خڅي لي نه ده بواره.

سواره له شيعر كوتنيشدا هه ر وهك باقبي كاره كاني ژباني كم تاقت و به په له بوو،
 زوو وده رز ده بوو، زوو وازي دينا و زور جار شيعريكي به نيوه چلي ده هتشته وه و هه رگيز
 نه ده گمراوه سهرۍ، نه وه شۍ كه ته واو كرديا به پتيدا نه ده چڅوه و هه له ي راست نه ده كرده وه و
 هه ر به رهنووس و شپرزهي ده ستاوده ست بلاو ده بڅوه و خڅي هه رگيز پاكنووس و كڅي

نه ده كړنه وه!

ته نښا شيعرى "خه وه بهر دينه" هه لا واره و هه لېږاره هو!

چېند رڼو هه مو كاتى خوې بڼ ته رخاڼ كړه، پر ژوى پټك خسته كې زووتر باس لڼ كړدېو، ده پزاني چ دهلې و چوڼى دهلې. خوې بڼ خولقاندنى شاكاره كې ناماده كړدېو. سهره پاي ندهش كاتيك گه پشته ته واو كړدى نو به ندهى كه دهلې:

به لام دلخې چورگم

له گل هه بهاري

كه دانه چله كن سموزه لاني

له خاگنه خه ونى گرانا،

له دلا، خم و دلخې نو ددره سموزه:

كه ددرى گراني

هه مو رټولوى

ونه سموزه

چېند رڼو ټك به ينى كهوت و چي تازه لى زياد نه بو، زور كهس له هاو پټيان و نه ديپان ده ترسان به ددرى باقى بهر هه مگاني بچي و به نيوه چلى و جوانه مهرگى بمښته وه، به لام نو جاريان سواره خوې مه يلى له سهر بو، ناره زوى ددرى ته واوى كا و كړى! ليدوان و لټكده ونه وى "خه وه بهر دينه" پټويستى به نو سوراو ديه كى سهره خه هيه، به لام دژواى و چې توونى شيعره كه ده گه پته وه بڼ دوو هوې له يه ك جيا:

يه كيان شاردنه وى نيوه رڼو كه كومه لايه تى و زانستى و فلسفويه كه يه تى له ژير چې ترى دپو جامه و په ننگاره ننگدا له ترسى چاوى پيسى دپوه زمه و سانسور و ساواك، دووه ميان ناره زوى شاعير بڼ خولقاندنى شاكار ټكى شيعرى كه هه مو دهسلاتى هونه رى و شاره زايى خوې له سهر وشه و ته عبيري كوردى تيدا درخوا. بڼ گومان له هه دوو ك مبه ستيشدا سهر كه وتو بووه.

خه وه بهر دينه ناوښته كى بالانوښته كه به زمانى شيعر و له قالى ته مسيلدا، كاگله و پوخته و بچوون و هه لسه نگاندى و په خنه و پټښيار و تپښي نه سلې نوتى پرونا گيبرانى كوردستاني نيران له نيودراستى شسته كاندا دهنوتى، رتيازه جياواز و هيزه جزواو جزوه كاني كومه ل. نهك به شيوه يه كى ستاتيك و راوستاو، بهلكو له كاتى كرده وه و جه ننگه و بزووتنه وياندا. دپټښته بهر بارى تاقير كړنه وه و ناساندن، تيگه يشتن و پټگه يشتنيان يا هه له و لادانيان، وهك چاره نووس نه غامتيكى دپالتيكتيكي، به سروشتى چينايه تى و

ره‌وشتی کۆمه‌لایه‌تیان‌ه‌وه‌ گرتی د‌دا، به‌لام و‌ه‌ه‌ب‌تی ن‌ت‌ه‌و‌ر‌ژ‌که‌ کۆمه‌لایه‌تییه‌که‌ یا فره‌بو‌نی
 وش‌ه‌ و‌ ته‌عب‌یری کوردی ر‌ه‌س‌ن ته‌ن‌یا لایه‌نی په‌س‌ند ک‌راوی خ‌ه‌و‌به‌ردینه‌ بن، به‌ل‌کو پ‌ت‌ش
 ه‌ه‌موو ش‌ت‌یک جه‌وه‌ری ز‌وق و‌ چ‌ت‌ه‌ی ه‌ونه‌ری یانی سه‌لیقه‌ی شاعیرانه، و‌ه‌س‌نی ب‌ت و‌ت‌نه
 له‌ ته‌ب‌یه‌ه‌ت، ن‌واندن و‌ و‌ت‌واندن (ته‌سو‌یر و‌ ته‌ش‌ب‌یه)، باریک پ‌ینی و‌ ور‌ده‌کاری
 ه‌ونه‌رمه‌ندانه، ت‌یک‌ه‌ل‌کردنی ژیرانه‌ی سنووری واق‌ع‌یه‌ت و‌ نه‌فس‌انه، رامانی فه‌یله‌سو‌فانه و‌
 سه‌ره‌نجام نه‌و د‌یم‌ه‌ نه‌ نایاب و‌ ره‌نگ‌ینانه‌ی سه‌ر ل‌ت‌واری د‌یار و‌ نه‌د‌یار که‌ د‌یداریان ن‌یسان له‌
 ن‌ت‌وان سه‌رخ‌و‌شی و‌ سه‌رگ‌ت‌ه‌دا ر‌اده‌گ‌رت‌ی، گ‌شت نه‌و ش‌تانه‌ن که‌ خ‌ه‌و‌به‌ردینه‌یان ک‌رد‌وته
 ناس‌راوترین مه‌تن‌ی ش‌یع‌ری نو‌تی کوردی له‌ کوردستانی ن‌یران. ه‌ه‌موو نه‌و که‌سانه‌ی
 خ‌ه‌و‌به‌ردینه‌ د‌خ‌و‌ت‌نه‌وه‌ ره‌نگه‌ له‌ ه‌ه‌موو ن‌شاره‌ و‌ ک‌ینایه‌ و‌ پ‌از و‌ نه‌ت‌ب‌یه‌کانی نه‌گ‌ه‌ن یا
 ه‌ه‌موو وه‌کو په‌کی بۆ نه‌چ‌ن، به‌لام ب‌ت گومان ه‌ه‌موویان له‌ جوانی و‌ په‌وانی و‌ ر‌ازو‌د‌یی‌یه‌که‌ی
 ز‌وق و‌ له‌ز‌ده‌تی خ‌ویان و‌رده‌گ‌رن.

خ‌ه‌و‌به‌ردینه‌ش و‌ه‌ک زۆریه‌ی ش‌یع‌ره‌ نو‌ت‌یه‌کانی س‌واره‌ ه‌ر چه‌ند ته‌رت‌یب و‌ ش‌ت‌ه‌ی له‌
 م‌ت‌نه‌ی ش‌یع‌ری کوردییان ش‌ت‌واند‌وه‌ و‌ ره‌نگ و‌ ر‌واله‌ت‌یک‌ی تازه‌ و‌ ت‌ایه‌ت‌بیان ه‌یه، به‌لام
 و‌ازیان له‌ وه‌زن نه‌ه‌ت‌اوه‌ و‌ ه‌ه‌موو له‌ت‌یک یا ه‌ه‌موو به‌ش‌یک له‌ ش‌یع‌ره‌که‌ سه‌ره‌رای ک‌ورت‌ی و‌
 در‌ت‌یی، یانی سه‌ره‌رای ژماره‌ی ته‌ق‌تیعه‌کان، سه‌رجه‌م له‌ یه‌ک و‌ه‌زنی د‌یاریک‌راو په‌یره‌ی
 د‌د‌که‌ن یا ج‌ازی و‌ایه‌ چه‌ند ب‌ر‌گه‌ به‌ه‌که‌وه‌ و‌ چه‌ند ب‌ر‌گه‌یه‌کی د‌یک‌ه‌ش به‌ه‌که‌وه‌ و‌ه‌ز‌ت‌یک‌ی
 ته‌ق‌تیعیان ه‌یه، به‌لام ج‌گه‌ له‌ و‌ت‌نه، س‌واره‌ له‌و ناخ‌رایانه‌دا که‌وت‌بووه‌ سه‌ر نه‌و باوه‌ر‌که‌
 باش‌ترین و‌ه‌زنی ته‌ب‌یعی بۆ ش‌یع‌ری کوردی نه‌و ه‌ه‌و‌ایه‌یه‌ که‌ به‌یت‌ه‌ کۆنه‌کانی له‌ سه‌ر د‌اند‌راوه‌ و‌
 به‌ ته‌ما بوو نه‌س‌پی خ‌و‌ش‌به‌زی ته‌ب‌عی شاعیرانه‌ی به‌ره‌و نا‌ق‌یک‌کردنه‌وه‌یه‌کی نو‌ی باژو‌ی، به‌لام
 ه‌یت‌شتا له‌و نه‌زم‌و‌ونه‌ تازه‌دا چه‌ند ه‌ه‌نگاو‌یک‌ی سه‌ره‌ت‌ایی ز‌بات‌ر ه‌ه‌ل‌نه‌ه‌ت‌نا‌بووه‌ که‌ ب‌زو‌تنه‌وه‌
 چه‌ک‌دار ی‌یه‌ ش‌ۆر‌ش‌گ‌ت‌رانه‌که‌ی ۶۸ - ۶۷ ت‌یک‌ش‌کا. ه‌زاران ت‌یک‌ۆشه‌ری ک‌ورد له‌ به‌ندیخانه‌ی
 جه‌لد‌یان و‌ له‌ژ‌یر فه‌رمانی داد‌گ‌ای "زه‌مانی جه‌نگ"دا به‌ ن‌ه‌عدام یا ز‌ندان یا ش‌اره‌ده‌ر
 مه‌ح‌ک‌و‌م ک‌ران یان لانیکه‌م بۆ ما‌وه‌یه‌ک که‌وت‌نه‌ به‌ر نه‌ش‌که‌نج‌ه‌ و‌ جه‌ز‌ره‌به‌ی ک‌وم‌یت‌ه‌ی
 په‌رس‌یارو پ‌ش‌ک‌ینی نه‌و نۆرد‌وو‌گا خ‌و‌تا‌وییه‌ و‌ سه‌دان که‌ش‌ش ت‌وان‌ییان خ‌ۆ ده‌رب‌از ک‌ه‌ن و‌ له‌
 سنووری ده‌س‌کرد ت‌یبه‌پ‌ن و‌ ب‌گه‌نه‌ ک‌وردستانی ع‌ت‌راق، ژماره‌یه‌کی ز‌یات‌ریش له‌ ش‌اره‌
 گ‌ه‌وره‌کانی ن‌یراندا خ‌ویان ش‌ارده‌وه‌ یا ه‌ر نا‌ویان نه‌ه‌اته‌ گ‌ۆڕی و‌ له‌ سه‌ر ج‌ینی خ‌ویان ک‌رومات
 مان‌ه‌وه‌. س‌واره‌ له‌و ده‌سته‌ی د‌وایی بوو.

ه‌ر چه‌ند پارچه‌ ه‌ه‌لب‌ه‌ستی "ک‌چی به‌یان"یان و‌ه‌ک خ‌ۆی پ‌تی ده‌گ‌وت "حه‌نج‌ه‌ره‌ی
 ز‌ه‌مان"ی له‌ سه‌ره‌ت‌ای سه‌رده‌می جه‌لد‌یاندا گ‌وت - ۱۹۶۸ - و‌ بۆ ت‌یک‌ۆشه‌رانی نه‌و به‌ندیخانه‌

خوێناوییهی به دزی پیشکەش کرد، بهلام نهوه ناخرین پهلهقاژهی جیددی : بهجهرگانه بوو له مهیدانی خهبات و بهرهنگاریدا. دواپین شیعرێ سواره "تۆ ده‌ریامی" که له ناخرین سالی ژبانی و له خهسته‌خانه گوتراوه ته‌نیا نیوه‌ناوێکی لاواز و بێهێزه بۆ رابوردوویهکی پر له به‌رزی و شانازی له لایهن شاعیرێکی هه‌ستیارێ هه‌میشه عاشق، بهلام نه‌خۆش و ماندوو و مه‌نیووسه‌وه!

حه‌وت سالی دواي ژبانی سواره تێکشکان و توانه‌وه‌ی ته‌دریجی گیان و له‌ش بوو له نیسقه‌فه‌زی کار و ژبان و رۆتین، له ژتیر ده‌ستی دوژمنێکدا که نه‌یده‌توانی بیگه‌زی و نه‌یده‌وست ماچی بکا!

هه‌موو نه‌خۆشی و ناخۆشیه‌که‌نه‌کان سه‌ریان هه‌لداوه‌وه: له‌ش بیمار و ده‌رده‌دار، گیان بێ قه‌رار و په‌رنازار، ته‌بیات تا بستی توندوتیژ و نه‌خلاق لا‌بار و ناله‌بار، له خۆی و له خه‌لک و له بوون و له ژین بێزار و بێزار!

تا به هه‌زار پینه‌وه‌په‌رۆی دوکتۆر و پسپۆر و نه‌ویش به زۆری خزمه‌گانی و بێتیک دۆستی دلسۆزی وه‌ک مامۆستا جه‌میل رۆژه‌یانی گه‌یشته ناخ و نۆخری ١٩٧٥ و نیتر چیدی پر نه‌کرد!

زۆربه‌ی نه‌و شتانه‌ی له‌و حه‌وت سالی دوايیدا کوتوونی یا نووسیونی و به ژماره‌وه قه‌واره که‌میش نین یا نه‌نجامدانی به‌رنامه‌ی رۆژانه بووه و به‌جێگه‌یاندنی وه‌زیفه‌ی رۆتین یا زۆر زۆر به خشکه و نه‌سه‌پایی تێگرتنی یلاریکی بێ تین! بهلام ته‌بعی شاعیرانه‌ی سواره کوردیه‌یه جوان و په‌وانه‌که‌ی و هه‌وتینی هه‌رما‌وی نه‌وینی نازادی نینسان، به‌رهم و نووسراوه‌کانی نه‌و حه‌وت ساله‌شیان کردووه به که‌له‌پوورێکی به‌نرخ و به‌که‌لک بۆ ده‌فته‌ری میژووی نه‌ده‌بی کوردی و جێی خۆیه‌تی هه‌ر که‌س هه‌رجی له به‌رده‌ستدا بێ یا پێی بزانی بۆ له چاپدان و بلاوکردنه‌وه‌ی درێغی نه‌کا، به‌و شه‌رتی و دکه‌ نه‌و شتانه‌ی تا ئێستای په‌کجار هێنده تێکه‌ل به هه‌له و چه‌وتی نه‌بن.

خۆ نه‌گه‌ر هه‌موو لایه‌کی‌ش یارمه‌تی من بده‌ن و نوسخه‌یه‌ک له‌و به‌ره‌مه‌انه‌ی به ده‌ستیا‌نه‌وه‌یه به‌رپی بکه‌ن بۆ نه‌و خوێندنگایه‌ی سوێد که‌ وا نه‌م گۆفاره ده‌رده‌کا، نه‌وسا ده‌توانم نه‌و دواپه‌یار و په‌لێنیهم بۆ یادی خۆشه‌ویستی سواره بێتمه‌ دی که سه‌رجه‌می دیوانه به‌ره‌مه‌که‌ی له‌گه‌ل لێکدانه‌وه و روونکردنه‌وه‌ی یێوست بۆ هه‌ر کامیان و ناساندنی زه‌مینه‌و زه‌مانی کورتانیان بلاو بکه‌مه‌وه.

له سه‌ر بێتیک له شیعه‌رگانی سواره که له‌و چه‌ند سالی دوايیدا له گۆفاره کوردیه‌یه‌کانی ژتیر ده‌سه‌لاتی ده‌وله‌تی عێراق یا نه‌وانه‌ی له ناوچه‌ی پرکارکراوی کوردستاندا ده‌رده‌چن چاپ

کراون و نهو نووسراوانه‌ی له‌سه‌ر شیعر و ژبانی نهو بلالو به‌ونه‌تموه و نهو شیعرانه‌ی له
گۆفاری هیوای سمر وه نه‌نیستیتوی کوردی پاریس و ژماره‌ی یه‌که‌می گۆفاری مامۆستای
کوردی ستۆکهۆلندا چاپ کراون و هیچ کامیان به‌یه‌له‌مویه‌له نه‌ی و به‌تکیان هه‌ر شیعره‌ی
سواره‌ش نه‌ی، قسه‌م زۆره، ناخۆ له فرسه‌تیکه‌ی ترا به‌ختیار نه‌بم که به‌یانلێم!!

۱. شاری بۆکان وه‌کو به‌وکان جوانه! هه‌ژار، به‌ره‌و موکریان.

۲. نیشه‌جیتی شاری به‌گره‌ و دووکه‌لا سواره، خه‌لتی درۆ (مه‌به‌ست تارانه)

۳. نۆیه‌ره‌ی شه‌یرینی داری غه‌رامی که‌م ده‌وامی عومری لایم! گۆزان، شه‌یره‌نی گولاله.

۴. هه‌زاران فۆرم و پۆزی خاتمه‌کانی له‌نده‌ن و پاریس

فیدای ده‌سه‌رۆکه‌یی هه‌وره‌ی کچی کرمانجی دێهانی

(خاله‌مه‌ین)

چاو خشانديک به سهر شيعري "شاري" سواره

باوکی تارا

ماوهیهکی زۆر بوو که ناوبانگی نهم هۆنراوهیهی کاک سواردم بیستبوو. له ههر کهس باسی نهم هۆنراوهیهی کاک سواردم دهپرسی، به تامرچیتزکی تاییهتی و زۆرهه بۆی باس دهکردم و لێی دهدا.

بهم بۆنهیهوه تاپۆیهکی گهلێک مهزن و دیمهنتیکی زۆر جوان و رازاوه له باری نهم هۆنراوهیهوه له بهیردا نهخشی بهستبوو، تاكو سهردهنجام نهم کارهی کاک سواردم دی و پاش وردبوونهوهیهکی زۆر هاqqه سهر نهو پروایه که نهم هۆنراوهیهی کاک سواره بهخمه بهر باس و لیکۆلینهوه و به پیتوانهیهکی باوهرپتکراوی جتگیر بپیتوم.

ههر چهنده هیندیک شت ههر که جت کهوتن بۆ نهو کهسانهی که هابهته که یا وهکو مهسهله کهیان بۆ جت کهوتوه وهک باوهرپک دهردین، له ههر کۆر و کۆمه لیکدا دوان له باره پانهوه دهپیتته هۆی نهوهی که دهمهتهقه و گفتوگۆیهکی پهڕنهستین دهست پێ بکا.

نهوهی که باسی نهو باوهره جتگیربووه دهکا له هیندیک کاتدا دهدرتته بهر گوللهی تاوانباری و بوختان بۆ ههلبهستن.

نهوانهی که باوهرپان به پیتوانهی زانستی ههیه و باوهرکانیان جامخانه نییه و لهوه ناترسن که پیتوانهی زانستی وهک بهرد پیشکیتن و له نیوی بهرئ، بێ گومان گوئ نادهنه تیروتانه و له گۆرهپانی دوان و لیکۆلینهوه و پیتواندا، پیتوانه زانستییهکان به خزمهت دهگرن. جا ههر له بهر نهمه رهنه به هۆیهکی سههرهکی و کاریگهر دهزانن و به چاوی وردهوه دهروانته رهنه و وهک کۆلهکی راگری کارهکانیان باوهرپان پیتیهتی، پیتشهوهی که به هیچ جۆری بهروای تاییهتی و غهرهز و مهسهله کهسییهکان تیکهلاو بکمن.

جا ههر چهنده که ههلبهستنی «شار»ی سواره وهک باوهرپک جتگیر بووه که چاک و پاک و پوختهیه و لێرهدا دهیخهینه بهر تیشکی لیکۆلینهوه، بهو هیسوایهی که لیکۆلینهوهیهکی پاک بێ و دوور له ههر جۆره تووره بییهک مهسهلهیهکی کهسی بێ و له لایه نگرانیهیهوه نهکرتته نیشانهی تیروتانهی نازانسته!

ههلبهستنی شاری کاک سواره تیروانیتیکی گشتی و ههموو لایه نهیه، بۆژیانی کۆمه لایهتی و کۆمه لگای شار و لادئ، له روانگه و بۆچوونی تاییهتی شاعیرهوه. جا با بزاین سواره چۆن دهروانتته ژبانی کۆمه لایهتی و کۆمه لگای شار و لادئ:

هۆنەر بىم جۆرە دەست پىتدەكا و دەلتى:

گولما دلم پرە لە دەرد و كول

نەلتىم پرۆم لە شارەكەت

هۆنەر توورپە لەو شار و كۆمەلگابەى كە گولەكەى تىپدا دژى و بەو چوارچىوەزىيانەى كە يارەكەى ھەلبىژاردووە رازى نىيە! بەس كە وا بوو هۆنەر نە لە يارەكە توورپە و نە لەوێ كە چاوەروانى يارەكەيەتى، ژيانى شار و چوارچىوەى شارنشىنى نەوى توورە كردووە. لە كاتىكدا كە لە بەيتى دووھەمى ھەلبەستەكە يا بەپىچەوانەى نەم رايەى خۆى، توورپەيىيەكەى دەخاتە پال شتىكى دىكە، نە شار و چوارچىوەى شارنشىنى.

جا با برانين نەم ھۆيانە چين كە ھۆنەرى توورە كردووە و يا لە ھەنرەتەو ھۆنەر بۆجى يارەكەى خۆى لە چىنىك ھەلبىژاردووە كە بۆچوونەكانيان بە ھىچ جۆرىك يەك ناگرىتەو! ھۆنەر دەلتى:

نەلتىم بە جامى ناوى كانياوى دىيەكەم

علاجى كەم كۆلى دلى پرەم

لە دەردى نەننىزارەكەت

ھەستىار لە سەردەتاي ھۆنراوەكەيدا دەرى دەخا كە دلى پرە و كەوتۆتە كەفوكول و توورپەيى لە شار! بەلام لە دىرى پىنجەمى ھۆنراوەكەدا ھۆى توورپەيىيەكەى دەخاتە پال شتىكى دىكە كە برىتيە لە چاوەروانى يارەكەى.

بۆ چارەسەر كردنى نەم چاوەروانى و توورپەيىيە تەنيا دەرمانىك كە دەيىنى برىتيە لە جامى ناوى كانياوى دىيەكەى.

ھەرچەند كە سەردەتاي ھۆنراوەكە لەگەل دىرى پىنجەمىيدا لە نىوەرۆكەو يەك ناگرەو و بۆ رارى ھۆنەر ھەر يەكەى ھۆيەكى جياواز ديارى دەكەن.

نەم جۆرە ھۆنراوەيە زۆرتر بە شىوێ كلاسىكە و نىشانەى كەم ھىزى ھۆنەر لە شىوێ داپشتنى ھۆنراوێ نوێدا. كۆمەلەك بەيتى سەربەخۆ لە ھۆنراوێدا زۆرتر بە دەردى غەزەل و ھۆنەرانى كلاسىك دىن تا شىوێ نوێ.

سەردەى نەم، نایا جامى ناوى كانياوى دىيەكەى بەراستى چارەسەرى دەردى نەو دەكا؟ نایا گولەكەى نامادىيە لەگەل نەو دا بەرگەى بۆ ھەوارىكى تر تىك بنى و لە دىدا بىتتە ھۆى نارامى و دامرکاندەوێ كەفوكولى دلى ھۆنەر؟

ھەستىار ديسان ھۆى ماندوويەتى و توورپەوونى خۆى لە چاوەروانى بۆ گولەكەى لادەباو دەبگۆریتەو بۆ شار و شىوێ تازەى شارنشىنى و دەلتى:

وهرهز پرو گیانی من له شار و هارهاری نمو

له رږځی چلکنی نهخوښ و تاوویایو نمو

هونهر توپږهیه له جموجوولی شار و دهنګه ددنگ و ههرا و هاواری نیتو شار. نایا دهکړی
له شونتیک مرؤث هه یی و جوولانهوه و ههول و خهبات و تیکوښان نه یی بؤ درتړه دان به
ژبانو دابینکردنی پیتوستییه کانی رږځانه ی و که رسه و شتومکي داهاتوو؟

نایا هونهر نازانې که په کتیک له پیتوستییه کانی ژبان له هه کوی یی، جوولانهوه و
هاواره بؤ دابینکردنی ژبان؟

یې گومان نهوه چاک ددزانې. پهس که وا پرو بډی لږم کاره سه رده تاییه ی مرؤث که
پیتوستترین ههنگاهه بؤ دابینکردنی ژبان توپږهیه؟

جا له بهر رږځنایی توپږهیه یی که ی هونهر، نیمه ته نیا دتوانېن وا بیر بکهینهوه که هونهر
له ژبانی شار و جموجوولی و شتو ی ژبانی که به هوی پتیشکه وتنی مه کینه و که رسه ی
به رهمه مهینانهوه گڼاوه و بهر و نالوژی زوړتر جووه و چین و توژده کومه لایه تیه کانی له یهک
جیا کردوونهوه و سنووری نیوان همزار و ددوله مهندي دیاری کردووه و به هیلکتیشان به
نیوان نم چینه نه دا دژایه تی نیوانیانی دیارتر و پوښتنر کردوته وه، له شکری زوړداری و
چه وسانهوه شاری کردوته مه لېهندي هیز و توانای خوی بؤ دوشینی همزاران و چه وسانهوه کان و
ددهانه وی له شار قه لغانی درست بکهن تا وهکو بهرگری دهستی تاوانی ساماندارانی
پتیکه نو به هوی که رسه و مه کینه ی پتیشکه وتوو چه کی زوړداری و قه لای چه وسانهوه
پروختن توپږهیه؟

به لڼ هونهر لږم دڅه ی شار توپږهیه و ترسی له ته قینه و دی نهم کاره ساته یه. چونکه خوی
له لووتکه ی خویه زلزانې و له دیوانی له نیتو خودا ژبان دوی و دترس که زربانی نهم
ته قینه و دیه نهویش رامالڼ. جا له بهر نه و دیه هونهر دهگه پتینهوه سه ر بازندی تهسکی بیري
کونی خوی و چاوی بهرپوته گاجووت و یه رقی دی بؤ بهرگریکردن له ته قینه و دی دژایه تی
شار.

هونهر بیتار و توپږهیه له شهو و رږځی شار، بؤ؟ چونکه رږځی چلکن و شهوی نهخوښ و
به تاو و یاوه!

هونهر پرونی نه کردوته وه که بډی رږځی شار چلکنه؟ نایا شار خوی له خویدا رږځ
چلکن ددکا یا کاردانه و دی ناسایی و سروشتی نمو هه مو ههول و خه باته یه بؤ ژبان و
دژایه تی و زوړانبازی چینه کانه که سه رمایه داران و چه وسینه ران به هه مو توانایانهوه
که وتوونه هارڼ و شکانی له شی چینه همزاره کان و شاریان به ناکاری دژ به مرو قایه تی خویان

چلکن کردووه؟ نممه له لایه کهوه، له لایه کی ترهوه مه گهر خهباتی ههزاران و کۆله واران بۆ به دهسته پهنانی مافی رهوا و سه رهتایی خویان دژ به چهوسته ران ده گری ناوی چلکی لښ بنری؟

بۆچی هۆنهر لهم زۆرانبازیسه توورپه و نه مهی کردۆته به هانه بۆ نه وهی خوی له شار ده رباز بڼ و را بکا؟

نایا چاکتر نه بوو هۆنهر ههلوئستی خوی بهرام بهر بهم زۆرانبازیسه دا به راشکاوی روون کاتهوه. هه رچهنده که به را کردنی له شار و به جیه پهلانی گۆره پانی خهبات، ههلوئستی دووربوون له گهل و ههزاران ی خوی روون کردۆتهوه. جا هۆنهر ورده ورده دیته خوارهوه و به دریزی هۆیه کانی توورپه بونی خوی ده رده بڼ. هه رچهنده که به روشنی ده ریان نا بڼ، به لام ناچار ده بڼ که ده ستیان بۆ درژ بکا و له تم و توژدا ده ریانخا.

به دواي نم هۆ ده رپهنه دا ده لښ:

نملهم بڼ له شاره کمت

له شاری چاو له بهر چرای نڅوون شموره کمت

بڼمه دڼ که مانگمشو

بڼته ناو بڼمه

مرژ له سه ره تاوه که سه پری نم به شهی هۆنراوه که ده کا، هه ستیکی زۆر ناسکی رۆمانتیکانه به سه ریدا زال ده بڼ و وشه ی جوان و ناسک و گوندی ناوه دان له بهر چاوی ده که ونه سما، به لام کاتیک به وردی ده روانته هۆنراوه که و له گهل واقیعه دا به راوردی ده کاو ده که ویته هه تله کردنی، بڼ گومان به پڼچه وانهی بۆچوونی هۆنره وه ده بڼ که نه چاو له چرای نڅوون ده که ویته شمواره و نه چاوی شه ویش بهم چرایه شهواره ده بڼ. نه گهر مه به ستی هۆنهر نه وهیه که رواله تی رازاوه ی شار سه رپۆشیکه له سه ر زام و چلکه کانی هه زاری و چینایه تی، بڼ گومان تاریکی شو، ناتوانن تیشکی چرایه ون بکا و واقیعه له وه زۆر به هیزتره، هه رچهنده که مه به ستی هۆنهر نه وه نییه و له دڼی دواي هه لبه سته که پدا مه به ستی سه ره کی خوی ده رده بڼ. ده بڼ نه وش بلیتم که نم ویته ی هه لبه سنییه هه م هه له یه و هه م لاوازه.

به دواي نه مه دا ده بڼ بلیتم که گونده کاغان نه وه نده ناوه دان و که شه کردوو نڼ که مانگمشو ی بڼته نڼو بزه ی جووتیاری ماندوو نه ویش به تاییه ت له سه رده میکا که هۆنهر نم هه لبه سته ی وتوه!

بۆ كەسنى كە ژيانى لادىيى بە ھەموو لايەنەكانىيەو ھەمى و دوور بىن لى ئازار و دەر و
چەرمەسەرى، ژيانى دى و بەدەستەيتىنانى پاروۋە نانىك كە بە دواگە وتوتۇرتىن كەرسەدى
سەرەتايى ۋە دەست دى نەبىنى و سروسىتى جوان و دەست لىنە دراۋى دىيى بۆي، نەم و تەبەدى
ھۆنەر، ئايەتى دلە.

نەى خۇ ھۆنەر بۆخۇي كۆپى دىيە و بەپىتى قىسەى خۇي دەرەكانى دى چاك دەناسى،
پەس چۆنە كە ۋا رۆمانتىكانە يەخە بۆ خىر و چاكەى دى دادەدەي و خۇي بۆ دى دىكىشى و
دەبەمى گولەكەى و گولانى تر بەرەو دى بەرىتمەو، ئاخىر بۆچى؟ لەبەر چى؟ ھۆبەكانى نەم
كارەى ھۆنەر ھەر ئەوانەپە كە لەمەبەر ديارىمان كەردن.

جا ئەوسا ھۆنەر رۋو دەكاتە گولەكەى و دەلىن:

چىلۇن بىم لى شارەكەت كە مەن دىكى كۆم

نازانم كۆزە چىيە بە لاي ھۆنەرەو؟ ئايا ئەو ھەموو زولم و زۆر و جىاوازىيە چىنايەتىيەى
سەردەمىيەتى كە لە كۆمەلگاگەيدا دەيىيىن؟

نەگەر ئەو پە كە ناپى لىيى راکا و دەپىن لى بەرامبەرىدا راپوۋەستى و چارەسەرىيەكى بۆ
بەدۆزىتەو، نەگەر ئەو نەيە و سىمەى سۈلگەرەكان و دەستغۇرۇشەكانى قەراغ شەقامەكان و
قاچۇقۇلى رۋوتى مەندالانى شارەكە ۋەك كۆزە لەبەر چاۋى ھۆنەر خۇي دەنۇپىن بىن گومان دەپىن
بىزانى كە ئەو بەرەمى جۆرە دەسەلادارىيەكە لەو دەمەدا بە سەر كۆمەلگاگەيدا زالە و
چىزى ناپوورىيەكى ناپەرابەر و چەوسانەمەى چىنايەتىيەى. بۆ كۆيى دەروا؟ خۇ ھەموو
شۈپتەكانى تىرى نەم ۋولاتە ھەروەك يەك ۋايە و ھىچ جىاوازىيەك لە نەوانىاندا نەيە، بەلكى
بەيچەوئەمە لە دىدا چەندىن بەرابەر خراپتر دەيىنرى و لە ھەر دوو جۆرىدا نەركى سەر شانى
ھۆنەر راکەردن لە راستەقىنە نەيە بەلكىو راپوۋەستان و خەبات و چارەسەركەردنە.

دىسان ھۆنەر دىتە سەر دىيارىكەردى ھۆبەكانى راکەردى خۇي و دەلىن كە لە شاردە مەلى
نەوين غەوارەپە.

مەگەر فەرەنگى شار دوورە لە خۇشەمىستى و ھەست و نەستى مەزۇقايەتى؟

مەزۇقەكانى شار دىيان مەروۋە و ھىچ جۆرە ھەست و نەستىكىيان لە دلدا نەماۋە؟

ئايا ھەموو چىن و تۈرۈكەكانى دانىشتۇۋى شار ۋەك يەك لە يەك رۋانگەو دەروانە
نەوين و خۇشەمىستى؟ بىن گومان نەختىرا ئاخىر بۆچى ھۆنەر سەنورى دىيارىكەراۋى نىوان
چىنەكانى شارى ناۋەتە لاۋە و بىن جىيا كەردنەۋەيان لە يەك، ھەموۋىيانى ۋەك گىلۈلەيەكى
ئالۋز لە يەك ئالاندوۋە و شەك لەۋەدا نەيە كە خاۋەن كارخانە و كەركار ۋەك يەك و لە يەك
رۋانگەو ناپروانە نەوين و خۇشەمىستى و ھەستى مەزۇقايەتى. چۈنكە لە دوو رۋانگەى

جیوا از دود دهر وانه هموو شتیگ. نو وک که رهسه و کالای دهینی و دهیهوی بیخاته
 خدمت گهرانی سهیمایه خویهوه و نهم بیتزار و تووره له سهیمایه داری و سوودی
 ناجوامیترانه بردن بۆ پووخانی همول ددها. پس بۆچی هۆنر به داریک که وتوته گیانی شار و
 شارنشین و فرههنگی شار و هموویان وک یک دارکاری دهکا؟ بی گومان نه مهش دوو
 هوی سه رهکی هیه:

یهکم نهودی که هۆنر به چاوکی تیژ و زانستانهوه ناروانته کومه لگای شار و ژیانی
 شارنشین و بهیوندهکانی نیوانیان ناناسی و تییان ناگا. دهلی به نهقهست خویان لن
 دور دهخاتهوه.

هۆنر توورهیه له هموو نیشانهکانی شار و شارنشین. که رهسه و مهکنه و هۆیهکانی
 گهشهکردنی شار و شارنشین به دوژمنی خوی دهزانی و له ههر گوئییه کدا بۆی بلوی به
 گۆچانی توورهیه وردیان دهکا و له نیویان دهبا و له ههر کوتدا که بۆی نهلوا و دهزانی قۆل و
 زهنجیر و نهویان بهستوتهوه وک نیره که دهلی:

نهلی له دوری دست و پتم

نمودی که تیل و تان و رابه

کهلمچهیه

جا نهوسا روو دهکاته یارهکی و بۆ نهودی قسهیهکی کردی. دووکهلی ماله دهوله مهند
 که روژ دهخاته بهندهوه. به هۆیهکی تر دادهتی بۆ راکردن له شار و ددیکاته مایه توورهیه
 خوی!

کاک سواره لیرهشدا ههر وک شوینهکانی تری هۆنراوهکی پوونی نهکردوتهوه که بۆ له
 دووکهله توورهیه؟ نایا له بهر نهودیه که نه دووکهله بهرهمی رهنجی ههزارانه یا وهکو نازاری
 خوی ددها ههوا یاکي شار چلکن دهکا و نایهلی قۆل له نیو قۆلی دلدارهکی له شارد
 پیاسه بکا؟

نهوسا له لووتکهی خویینی و دورره پهریزییهوه که بۆخوی ههلیبژاردوده. دست دهکا به
 گلهییکردن: له شارهکی تۆدا باوی شیر نییه و پتوی باویهتی!

کاک سواره لیرهشدا رهنگه مه بهستی نهوه بی که خوی وک هۆنریگ دیار نییه و پیز و
 نرخ خوی نادریتی. به بروای من دهباوه کاک سواره قهقههسی تهسکی دورره پهریزی و
 خویینی بشکیتی و به نهعهده دلی پتوی و لاش خۆران بتره دکتی. ههتا شیرپوونی خوی
 بهسهلمتی.

هۆنر نه مه دهکاته هۆیهک بۆ راکردنی خوی! کاک سواره دهباوه بیزانیشی که نهوه

بوخوبه تی که دهب قوئی لی هه لمانی و بچینه نیو که له وه و پیزی گهل بگری و له نیویدا
بستوه وه تا جیگای تایبه تی خوی بکاته وه له نیو که له دا، نهک که خه لکی بیتی و بلین
فرموو قوریان، تو سه کرده و سه وره مان به!

نه ی نه رکی سه ر شانی نه و چیه له و شارد دا؟ مه گه ر خوی نییه که له ده ست تاوو یای
روژی چلکنی شار هاوار دکا و به گاسنی توو رهی خوی هه لده کوئی! به لام چ هه لکوئینی؟
هه لکوئینی ته نیا بو راگردن و ددریا زبونی له شار.

هونه ر به هه موو توانا و گیانییه وه له شار و شارنشین بیزاره و هه ر شتیک که بوئی
شاری لی بیتی به خرابی ده زانی و وک مه له وانی کونده له ده ست به ره بو هه ر هه له داوانی
دیه تی.

له سرنج و روانین توو رهی به به نه خوش و تای ده زانی و بیزارانه هاواری توو ره بوئی
خوی له ناستی به رز دکه اته وه و لیتی دوو ر دکه ویته وه بیتی نه و دی رو شنی کاته وه که هوی نه م
هه موو گرفتاریه چیه که وا له شاردا روو ددا؟

خوتنه ر دیته سه ر نه و باوه ره که هونه ر له شتیه ی تازه ی شارنشین و گه شه کردنی
که ره سه و مه کینه و خانوسازی و هویه کانی به ره مه مه یان و نابوری شار توو رهی و هیچ
گومان له وه دا نییه که نه مانه خویان راسته وخو کار ده که نه سه ر فه ره نگ و جوری
بیر کرد نه و ی خه لک. چونکه هونه ر هه ست به و نالگوته به ره تییه دکا و ده زانی که چین و
توتیه کان له خواره و ی کومه لگا له سییه ری نه واندا گه شه ده که ن و به ره و له نیو بردنی تانویزی
کومه لگای ده ره به گیایه تی و نیست کباری ده روژن. هه ر له به ره نه و لیتیان توو رهی به به دوژمنی
خوی و به له نیو به ری بیر کۆن و بچووی دیخوازی خویانی ده زانی.

هه ر له به ره نه مه هه موو خراپه یه کی ژیا نی کومه لایه تی نه داته پالیان و لیتیان هه لدی و له
هه مان کاتدا ددره که وئی که توو رهییه که ی هونه ر له شار به شیکی ده گه ریته وه بو نه و دی که
نرخه نه و نازانی و مه وادی نادری که ده ست له نیو ده ستی یاره که ی له شه قامه کاندایه گه ریت
هونه ر دی ناسک به یوتیه ته وه به لام باوه ر یه که م زۆر تر جیگای به وایه چونکه هونه ر به هیچ
جوری ده ری ناخا.

بوچی شار هه ریمی زۆنگ و زه له و نه و هه موو کارده ست و رووداوه دلته زینانه ی شار له
کوتوه ها توون.

به س له سه ره تای هونه ر ده که یدا توو رهی خوی له شار دداته پال نه و دی که چاوه پروانی
یاره که یه تی و نه مه تاوانی شاره، له هیندیک شرتنی دیکه دا شار به دوژمنی نه وین و
ناشانی ده زانی بیتی نه و دی که روونی کاته وه بو؟

هۆنەر شار به هەرمی زۆنگ و زەل دەزانن و باوەری وایه که هەرگیز نابێتە جارەگۆل.
 نایا بەراستی کاک سواره نەیزانیوه که هەر پێکهاتن و خولقان و گۆرانکارییهکی
 کۆمەلایەتی و رامیاری و... هتد به چەندین هۆه بەستراوەتەوه؟ نایا ئەوێ نەزانیوه که
 گۆران و گەشەکردن راستەوخۆ بەسراوه به هۆیهکانی نابووری و کۆمەلایەتی و...؟
 نەگەر زانیویەتی چۆن وا به راشکاوی شار به هەرمی زۆنگ و زەل دادەنێ و باوەری
 وایه که هیچ کات ناگۆڕێ و بەرهو چاکبوون و گەشەکردن ناپوا.

کاک سواره له بازەنێ تەسکی خۆپینێن و ویستی دێخوازی و بیسروباومر و نەزێله
 کۆنەکانی خۆیدا گیرێ کردووه که نەم بازنە تەسکە بۆ ناشکێ و بێ پرەچاوکردنی هۆیهکان و
 قۆناغەکانی گەشەکردنی کۆمەلایەتی، زۆر توند و وشک پێ له سەر باوەری هەلەکی خۆی
 دادەگرێ و دەلێ:

گۆلم هەرمی زۆنگ و زەل

چۆن نابێتە جارەگۆل؟

چۆن شار بۆتە هەرمی زۆنگ و زەل و نابێتە جارەگۆل و گۆرانی به سەردا نایه؟ بۆچی
 دێ نێرکەسه جارە و بەروبوێ بەهاری و ئەوین و ناشانی دەبەخشت؟
 نەگەر له شار هەرمی زۆنگ و زەله بێ گومان دێش هەروایه. چونکە کاروباری نابووری و
 پەيوەندییە کۆمەلایەتییهکانی شار بازنەیهکی بەسراوی خێ نییه که تەنیا له چوارچێوەی خۆیدا
 بخولێتەوه و بێ گومان لادێش دەخاتە ژێر سێبەر و دەسلاتی زāl و توانایی خۆیهوه.
 جا نەو دەم کاک سواره هاوار دەکا که له شاری قاتلی هەزار کێ گۆی دەداتە نایەتی
 پەراوی دل! جێگای خۆیهتی که پرسیار بکهین، ئەو نایەتی پەراوی دل چیه؟ نەگەر باسی
 زولف و بێسک و رەنگ و پرووی تەنیا گۆلەکهی هۆنەرە، بەراستی کاک سواره راستی وتووه،
 له شاری قاتلی هەزار کەس گۆی ناداتە ئەو نایەتە چونکە خەمی نان گەورەترین خەمی ژبانی
 مەزۆفی هەزاره و لەو شارە هەزارکۆڵەدا دەبێ نایەتی دل بەستە بۆ زامە چلکەکانی هەزاران و
 برسێیهکان بێتی و پەنجە له سەر کێم و دەردی دانی وەک پزیشکیکی پەسۆر چارەسەری بکا.
 وەک هۆنەرێ دەلێ:

ناخۆکهی بێ سۆزی دەروون به خاتری پاروویه نان

نەسووتەت و بۆ کۆرووزی نەگرێ ناسمان

بەلێ لەو شارەدا نایەتی دل ئەوێه و خەلکی شار باوەشی بۆ دەکەنەوه و له نامێزی
 دەگرن!

ئوسا ھۆنەر كۆتايىيى بە ھۆنراۋەكەي دېتىن و دەلتىن، من كە پەرۋەردەي ھەۋارى بە سەفا و رەنگىنى كۆتستان و گوندەم، ناتوانم لە شارەكەي تۆدا بېژىم، دەگەرتتەۋە تاۋەكو بنارى پر بەھارى كۆتستان رەنگى شىن و سوور بەدا لە لەشى ھۆنراۋە و ھەستى! بۆ دواجار پەيامى خۆي لەو ھەمسو ھاۋارە دەردەبېرى و دەيگەيەنتى كە ئەو گوندى تەنيا لەبەر خاترى بەھارى دەست لىتەدراۋ دەۋى، ئەك بۆ ئەۋەي كە ئەۋەي بىكائە مەلبەندى گۆرانكارى و گەشەسەندى و ئاۋەدانكردنەۋە. بىن ئازار و دوور لە گرفتارى لە سەر سەۋزەگىيەي بەھارى و لەگەل دەنگى كەو و بولبولدا ھۆنراۋەي ناسك و پۇمانتىيكانە بۆخۆي و دلدارەكەي بەھۆنيتتەۋە. دەپى بلىتم كاك سۈارە لىتەدا بەراستى لەگەل خۆي راست دەكا و بىن پەردە قەسەي دلى خۆي دەكا!

لە كۆتايىدا دەپى ئەۋە بلىتم كە ئەم ھۆنراۋەي كاك سۈارەم تەنيا لە پروي نىۋەرۆك و پەيام و مەبەستەۋە خەستۆتە بەر لىتكۆلىنەۋە. چۈنكە گرېنگىترىن بەش و ھەۋىنى ھەر ھۆنراۋەيەك پەيام و مەبەستى ئەو ھۆنراۋەيە.

ھەرچەندە كە لە بارەي زمان و رۋالەت و رەسەنبوونى وشەكانىيەۋە بىن كەموكۈورى نىيە. بۆ ئىۋونە ئەگەر سەيرىكى ئەم بەشى ھۆنراۋەكە بە وردى بىكەين، دەپىنەن كە دەلەنگى و بە تەۋاۋى مانا ناھەخشى و وشەيەك كە ھەلبىتەردراۋە لاۋاز و بىن دەسلەتە لە گەپاندنى مانادا، ۋەك دەلتى:

بە ھەر نەگايەك و پەتايەكا
نەلېم بېژم لە شارەكەت، گولم

تا ئىترە كە دەلتى:

لە شارى تۆ لە ھانى عەرشە قۆندەرەي دراۋ
دىار نىيە كە قۆندەرەي دراۋ لە سەر عەرشە يا ۋەكو ھىنى خاۋەن دراۋ.

ھەر ۋەھا لە بارەي رەسەن نەبوونى وشەۋە دەتوانىن سەيرىكى ئەم وشانەي خۋارەۋە بىكەين: نىيتىزار، گوناه، عەرش، قۆندەر، عىلاج و... ھتە.

لە كۆتايىدا پىتۈستە بلىتم كە ھۆنراۋەكەي كاك سۈارە لە جىگەي خۆيدا جۋانە و خاۋەن ھىندىك تايەقمەندى چاكي خۆيەتى.

په‌څخه له سهر شیعري "شارتي سواره نیلخانی زاده

(۱)

مارف ناغایی

دگټه نه‌وه: کيژټک شوو به پياويک ددکا و پاش ماوه بهک چاره‌نوس هه‌ليانده‌گري و له ولايتيکي ديکه دديانگيرسيټيټه‌وه. سال دټين و ددچن هه‌تا رټټټک کابرايه‌کي خه‌لکي گوندي ژنه‌که راستي نه‌و ژنه دټي و پاش تو خوش و من خوشيکي زور، باسي مال و حالي باب و براکاني لي ددپرسي و پياوده‌که له ولامداد هه‌لده‌داتي و ده‌لني مزگټيم دهيه "خريټي برات بووه به کوټخا، ژنه ده‌ست به شين و گريان ددکا و دايدهداته باراني فرميسکان. خه‌لکه‌کي ددوربه‌ر پټيان سه‌ر ده‌بي و ده‌لټين نه‌و کابرايه مزگټيت دداتي نه‌تو ده‌گري؟ ژنه ده‌لني نيوه نازانن من له چي ده‌نالم، دياره گوندي نيټمه که‌سي تي‌دا نه‌ماوه که "خريټي" بوته کوټخا! نيستاش که من دده‌موئي ولا‌مي په‌څخه‌ي به‌ريز "باوکي تارا" بنووسمه‌وه په‌نگه زور که‌س گرياني به‌م حاله بي، به‌لام من هه‌ر ددینوسم به‌لکو هه‌ر نه‌بي نم فرميسکانه شتيکيان لي ساغ بټه‌وه.

له س‌روهي ژماره ۵۵ لاهه‌دي ۱۴ هه‌تا ۱۹ دا و تاريک بلوا يوته‌وه له‌ژير سه‌ردټري "چاو‌خشانديک به سه‌ر شيعري "شارتي سواره‌دا که په‌څخه‌ي له‌م شيعري کاک سواره ني‌لخاني زاده گرت‌وه. نه‌وه يه‌کټک له ناو‌اته‌کاني خريټه‌واراني کورده که رټټټک شيعره‌کاني کاک سواره بخريټه ژير تيشکي هه‌لسه‌نگانده‌وه و من پټيم وايه نه‌گه‌ر نه‌و په‌څخه‌يه توانيټيټي بټيټه سه‌ره‌تايه‌ک يو نه‌و کاره جټگاي رټز و بايه‌خه.

قهرار نيټه هه‌موو ناسمه‌واره‌کاني کاک سواره به چاوي به‌ستراوده قه‌بوول به‌کين، به‌لام نه‌گه‌ر په‌څخه‌شي لي ددگيري ده‌بي په‌څخه‌که به‌هټز بي و هه‌ول بدرټي به چاويکي ورديټانه‌وه به‌ره‌مه‌کاني هه‌لسه‌نگيټين. من پټيم وايه "باوکي تارا" له نووسيټي نه‌و په‌څخه‌يه‌دا په‌له‌ي کردوه و باش له واتاي شيعره‌که ورد نه‌بوته‌وه و نه‌و شه‌رحي که نه‌و له شيعره‌کي داوه‌ته‌وه بوته شتيکي سه‌ره‌خو که فري به شيعره‌که‌وه نه‌ماوه. يو نه‌وي بي به‌لکه قسم نه‌کردټي دټر به دټر ده‌گه‌ل په‌څخه‌گر به سه‌ر شيعره‌که‌دا ده‌چمه‌وه و به‌روراي په‌څخه‌گر و هه‌روه‌ها روونکردنه‌وي خو‌م پټشکه‌ش ده‌که‌م، به‌و هيوايه‌ي که زانايه‌کيش قه‌له‌م به‌گريټه ده‌ست و

ههله کانی ههرد دوو کمان راست بکاتهوه. شیعره که ناوا دهست پته دکا:

گولم:

دلهم پرده له دهرده و کولم

ئه لئه م پرده له شاره که مته

ر ده خه گره ده لئه (هه زه نه نه له یاره که توو پرده و نه له وهی که چاره پروانی یاره که به تیه،
ژیانی شار و چاره چیه وهی شار نشینی نه وهی توو پرده کردوه... له حالیکدا له دهری پته چه می
هه زه روه که دا به پته چه وانهی نه م راهی خوی هوی توو پرده بیه که ی ده خاته پال شتیکی دیکه که
بریه به له چاره پروانی یاره که ی)

ئه لئه م به جامی ناوی کانیای دیه که م

عیلاجی که م کولی دلی پرده، له دهری

ئه نه زه روه که مته

من پته وایه ر ده خه گره به باشی له و چه نه دهری ورد نه به تیه وه. نه م ئه نه زه روهی که شاعیر
لئه ده دوی راست له خه مته واتای شیعره که دایه و هیه دژایه تیه که ده که ل مانای دهری کانی
سه روه نه به. سواره نالنه که من له دهری ئه نه زه روهی شار توو پرده، به لکو ره وتی مانای
شیعره که به و شیه به:

له دهری یه که مده باسی دلی پهری خوی ده کا و له دهری دوو هه مده به دهری دژایه وه
قه سهی دلی خوی ده کا و ده لئه: "ئه لئه م پرده له شاره که مته" به لام هه ر خه ر ده دته وه یادی که
نه گره له شاری یاره که ی به روا ئه نه زه روهی دلی به شتیکی دیکه پر ده به و نه ویش دووری یاره.
شاعیر به ناسککار بیه که زوره نه م ده که به نه که ناگای له و دهری ئه نه زه روه هیه که ده به
له گوند بیه که شتی و به یه به ره له وهی که ره زیسته نه که ی قه ته ی به کا دهرمانی ئه نه زه روه که
ده دژایه وه و به یاره که شتی ده لئه نه گره به تیه وایه دهری ئه نه زه روه به ناکه شتی، من به ناوی
کانیای دیه که م عیلاجی ده که م. کاک سواره به مان ده لئه که له نه وینیکی پاکی شاعیرانه دا
ته نه یا خه یالی ره زیسته نه دهری چاره پروانی ده که له، به لام با له لایه کی دیکه شه وه به مده له که
به چین. "ئه نه زه روه که مته" مانایه کی دیکه شه ده دا. سواره خوی و گوله که ی لیک جیا نازانی و
سه روریک له نه یوان خوی و نه ودا ناهیه ته شه وه و ده لئه نه م ئه نه زه روهی که نه ته هه ته
"ئه نه زه روه که مته" که ده توانی زوره شتی به به وینه شویش و خه بهات دژی پاشایه تی و... لیره
چاره ی ناکرئ و دهرمانه که ی له گونده. له لایه کی دیکه وه دهری دهری "کولی دلی پهری خوی
به عیلاج ده که م" که لیره ده ده لئه ئه نه زه روهی ته هه مان ئه نه زه روهی که له دلی منه شدا به و نه م
ئه نه زه روه موشته ره که یا نه م "دهری موشته ره که" ده به له گونده وه چاره سه ره بکرئ که ره نگه

کاک سواره به سرنجدلان به شورش سهرکه وتووی چین که له گوندهوه بهردو شار چوو و به تاییدت که نیزامه کەشی فتودالی بووه له ئیترانیشتدا له سەر ئوو بهروایه بووبی که دهبی له گوندهوه بهردو شار دەست به جوولانهوه و خەبات بکری نه لیه ته لێردا بێ ئهوهی شیهره کهم شی کردبیتتهوه مۆرکی سیاسییوون پتوه چهسپاند، بهلام له درێژی باسه کهدا ئوو مهسهلهیه به وردی روون دهکرتتهوه. لێردا تهنیا وستم خوتنەر ناگادار بکه که ویدهچن کاکلی مانای شیهره که نهوه بێ. له هەر حالدا نهگەر ئوو مانایهش بدا پتوهندییه که هەر پتهو و قایه و له هیچ کوئی نهپساوهتهوه.

پاشان رهخنهگر دنهوسن:

(هۆنەر بۆچی یاره کهی خۆی له چینیک هه لێژاردوه که بزچوونه کانیان به هیچ جوژنیک یهک ناگرتهوه)

تۆ بۆچی رهخنهگر چ تاریفتیکی بۆ "نهوین" هه بێ. کهی ئهوین سنووری ناسیهوه. مهگەر نهویندار له پیتشدا دهچن له کۆمهلهدا پرس و جۆی بنه ماله و چین و بهیروا و... یاره کهی دهکاو پاشان نهگەر له هیچ باریکهوه جیاوازیان نهبوو عاشقی دهبی؟

کتی دهتوانی گازنده له شتیخی سه نهان بکا که بۆ کچی کافر له نیسلام وهرگهرا؟ "مهم سهو داسه ری زینیک دهبی که تهنیا به خهون دیویه، فهرهاد عاشقی شیرینیک دهبی که هیتدی نهرز و ناسمان که نندو کۆسهی له پتگادایه. سیامهندی رووته له خه جیکی هه لدهگرئ که جودا له جیاوازی چینه یه تی زۆر و دهسه لات و بنه ماله یه کی جهوت برایی دهکا به دوژمنی خۆی، خه ج پاش سیامه ند ژبانی بێ مانا ده زانی و خۆی ده کوژی..."

کام یهک لهو نهوینانه چوارچێوه یان بۆ دیاری کراوه. ئوو نهوینهی رهخنهگر باسی لێ دهکا هەر ئوو نهوینهیه که شاعیر له درێژی شیهره کهیدا گلهیی لێ دهکا.

رهخنهگر دنهوسن: (ئهم جۆره هۆنراویه زۆرت به شتیهی کلاسیکه و نیشانهی که مههیزی هۆنهره له شتیهی دارشتنی هۆنراوی نوێدا. کۆمه لێک بهیتی سه ره به خۆ له هۆنراویه کدا زۆتر به دهردی غه زه ل و هۆنهرانی کلاسیک دێن تا شتیهی نوێ).

بهلام هیچ کام له دتیه کانی ئهم پیتنج دتیهی رهخنهگر باسی لێ کردوه نه تهنیا زیادی نین به لکو هەر کامیان کۆله که یه کی به هتیزن که نهگەر وه لاهجن مانای شیهره که ناتهواو دهبی. رهخنهگر پتیی وایه مێخوهری عه موودی ئوو کۆیله یه که دهبی مانا که یان پتیکه وه پتوهندی بدا کزه. له حالته کدا نهگەر لتهی ورد به نهوه دهبین هەر دتیهی درێژی مه نسقی دتیهی پیتش خۆیه تی که پیتشتر باسمان لێ کرد و نامه وێ دوو پاتی بکه مه وه.

پاشان رهخنهگر دهلی: (ئایا گوله کهی ناماده یه له گه ل نهودا بارگهی بۆ هوارتیک تر

تیک بنی و له دیدا بېته هوی نارامی، که فوکولی دلی هونەر؟

شاعیر داوایه کی وای له یاره کی نه کړدوه. نو که دهلې دهردی نینترارت چاره ده کم، مه به سستی نه ویه که نه گهر پرواته گوند تنیا ده چن، دهلې "نه لیم پروم له شاره کت" نالې "وهره پیکه وده پروین" دیاره له حاله تی دوو هه می شدا بۆ چاره سر کردنی نینتراری یاره که ده چته گوند.

وهرز بوو گیانی من له شار و هارهاری نو له رۆزی چلکنی نمخوش و تاووی شو

۱. رڅه گر دهنوسن: (هونەر له ژبانی شار و جموجوولی و شپوهی ژبانی که به هوی پیشکوتنی مه کینه و که ره سدی به ره مه پنهانه و گنواوه ... سنووری نیوان همزار و ده وله مند دیاری کردوه و ... همزاران و چه وساو ده کان ددیانه وی له شار قه لغانی دروست بکمن و به هوی که ره سه و مه کینه ی پیشکوتنو چه کی زۆرداری و قه لای چه وسانه وده پروختن، توو په؟)

رڅه گر له شوپنه و چند شوپنکی دیکه له چوارچپوهی هه لسه نگاندن و رڅه گر تن هه وراز تر چوه و ددستی کردوه به قسه بۆ هه لبه ستق و بوختان کردن که نو کاره ده گل قسه کی خزی که له پیشه کی رڅه که دا ده یلی:

(هاته سر نم پروایه که نم هونراو بهی کاک سواره بخمه بهر باس و لیکولینه و به پتوانه به کی باوه پیکراوی جیگیر بپیتم) یک ناگریته وده.

له کوتی نم شپهرده واده ده که ده وی که سواره دوی تیکوشانی همزاران و لایه نگری ده وله مند و زۆردارانه. بۆ مه گهر رڅه گر له درپژدهی شپهره که دا چاوی بهو چند دپره نه که وتوه:

له شاره کت که مندی دوو که له

که دپته دهر له مالی دوله مند

وه تیشکی بنگوناهی خۆره تاو نمخاته بهند

لیره دا کاک سواره کامه چن به تاوانیار ده زانن؟ دیاره که نو که سدی له ناست تیشکی بنگوناهی خۆره تاو دا هه ستیتوه به پروای شاعیر چپیه؟ بهلام گریان سواره له هه موو خه لک توو به بوو و وهره زبی خوی سه باره به همزاره کانیش دهر بری و کوتی من دوی نمو شپوه ژبانیه نیتم. نو دهمیش تنیا نهرکی خوی به چن که یاندوه. مه گهر شاعیر نو که سه نییه که به چاویکی ناو ده دهر وانیته کومه ل و له هه شوپنیک چموتی بپینی وده دنگ دی و هاوار ده کا. شاعیریک که له گل په وتی ناسایی ژبان پروا و به لپی بۆ بلن شاعیر نییه. شپهر

به پیچه وانه‌ی روتی پرویار مه‌له ددکا. شاعیر هیندیک جار بۆ نه‌ودی خه‌لک وشیار بکاته‌وه
 شاعر ده‌کاته زه‌ریه‌یه‌کی توند و له‌ سه‌ری چینیکی خه‌لکی راده‌کیشی. له‌و رینگایه‌دا رهنه‌
 زۆر بیه‌رحمانه ده‌گه‌ل خه‌لک بچوولیتته‌وه، به‌لام ده‌گه‌ل خۆی سادقانه جوولاه‌ته‌وه. شاعیر
 ده‌بی چی له‌ ده‌رووندایه هه‌لیرێژتته سه‌ر کاغه‌ز و هاوار له‌ گه‌روویدا نه‌خنکینی. سواره نه‌و
 دهم که له‌ شار وه‌ره‌ز بووه ده‌بی به‌ هه‌موو توانای خۆی شار و شارستانییه‌ت له‌ به‌ر فهره‌نگی
 به‌ی‌گیان و پر له‌ درۆوده‌له‌سه‌ی بکویتی بلی من وه‌ره‌ز بووم له‌و شاره‌ی که رۆژه‌که‌شی نه‌خۆشه.
 نه‌وه نه‌ ته‌نیا بۆ شاعیر عه‌یب نییه به‌لکو به‌جی‌گه‌یاندنی نه‌رکه. کاتیک فایق بیکه‌س له
 کورد تو‌ره ده‌بی و نه‌و تو‌ره‌یییه ددچینه قاللی شاعیره‌وه ناوا ددلی:

میلله‌تێکن بۆ نه‌مانی یه‌گه‌تری هه‌ر هه‌ول نه‌دم

داخه‌که‌م ورد و درشتی شت و شه‌یدای ئانه‌یه

"لا‌په‌ری ۱۵ ی دیوانی فایق بیکه‌س"

رهنه‌گه ره‌خنه‌گر فایق بیکه‌س به‌ دژی هه‌زار و رووت و ره‌به‌نی کورد و دوژمنی میلله‌تی
 کورد دا‌نی، به‌لام به‌ پیچه‌وانه، نه‌و شاعیره له‌و په‌ری کورددۆستی و کوردیه‌رو‌دی‌دا نو‌وسراوه.
 شاعیر خه‌لک وریا ده‌کاته‌وه و له‌و کاره‌دا زۆر بیه‌رحمه.

ته‌نانه‌ت روحی به‌ خۆشیدا نایه چونکه‌ته‌واوی کورد ده‌کو‌تی له‌ حاله‌تێکا خۆشی کورده‌و
 جگه له‌وه‌ش ترسی له‌ ده‌روونیدا نییه که نه‌و شاعیره‌ی چۆن بۆ لێک ده‌ده‌نه‌وه، به‌لام بیکه‌س
 هه‌موو دهم له‌ سه‌ر نه‌و به‌روایه نامینیتته‌وه و دیسان له‌ هه‌لومه‌رجینکی تایبه‌تیدا روو ده‌کاته‌وه
 میلله‌تی کورد و ده‌لی:

شه‌جاعت پێشه‌یی کورده، مه‌عاریف رسمی پێشویه

که‌رم نه‌ل‌به‌ته باعیس بۆ ئایانی میلله‌تی کورده

دلم خۆین‌پۆ و سه‌ر گه‌ژ، دوو چاوم پر له‌ نه‌سه‌رینه

عیلاجی دهردی "بیکه‌س" هه‌ر ئایانی میلله‌تی کورده

"دیوانی فایق بیکه‌س لا‌په‌ری ۲۳"

چ مه‌نتقیک نه‌و دوو خاله‌ رو‌وحیه‌لیک ده‌داته‌وه جگه له‌ مه‌نتقی شاعیره‌ی. نه‌و میلله‌ته
 پیس و نۆکه‌ر و شه‌یدای ئانه‌یه بۆ نیتسا بوو به‌ "شه‌جاعت‌پیشه"؟

ره‌خنه‌گر به‌ر له‌ و‌دی که به‌م توند و تیریه‌یه‌هه‌ل‌کو‌تیتته سه‌ر شاعیره‌که‌ی کاک سواره ده‌بوا‌یه
 هه‌ول بدا سه‌ه‌کی نه‌م شاعیره‌ بناسی و به‌م پێوانه‌وه هه‌لیسه‌نگیتی. شاعیره‌ی "شار" یه‌کیک له‌

جوانترین شیعره‌کافی رۆمانتیکی کوردییه. ئەو قسە یەش وەنەیی من پیتی گەشتیم. لە سێرۆی ژمارە ۷ لایەری ۷۴دا کاک "قەرھاد پیربال" دەلێ: "بە رای من بەرزترین و ناسکترین شیعرێ رۆمانتیکی کوردی ئەم شیعرە "شار"ی سوارە. هەر وەها کاک ھەمەسەغید ھەسەن لە وتووێژێکدا کە بەم زوانە سێرۆ بەلاری دەکاتەو دەلێ: "ئەو شیعرە سوارە "شار" بەلاترین نمونە ی شیعرێ رۆمانسی کوردییه."

ئێستا کە سەبکی ئەم شیعرە پوون پۆرە دەین بزانین تاییەقەندییەکانی سەبکی رۆمانتیک چین و لە چ دەورانیک و چۆن پێک ھاتوون. رەخنەگر پێویستە بزانن کە "شاتیریان"، "ویکتۆر ھۆگۆ"، "لامارتین" و شاعیران و زانایانی گەورە دنیا لە دوا ی سەدە ی ھەژدەھەمەو بەو سەبکەیان نووسیو. یەکیەک لە تاییەقەندییەکانی ھونەر مەندانی ئەو سەبکە ئەوەیە کە ئەوینداری سێرۆش و گوند و ژبانی پاک و دوور لە فرۆغیتلن، بەلام ئەم ھونەر مەندانە تەنیا بە جوانی و خوشی ھەلنالتین و لە پەنا ویتەکاندا مانای دیکەش دەگەینن. شار لە ھالێکدا کە دەبری ھەستی شاعیریکی لە شار بێژرایی، ئەوینداری گوندە، بە شێوەیەکی دیکەش مانا لێدەدرێتەو. سوارە کەستیکە کە خەلک فێر دەکا دژی چارەنووسی ناسایی خۆیان ھەستەو و ئیزن نەدن زۆرداران ی پاشایەتی تیشکی تاو نەخۆش بکەن. سوارە بێر لە رێگای چارەدەکاتەو و وەک ئولێت دەلێ: "تێمە بێر لە کلێل دەگەینەو، ھەر کەس لە زیندانی خۆیدا بێر لە کلێل دەکاتەو" سێرۆمێن ایران، قسەت پێنج: آنچه رعد گفت."

دیسان دەگەرێمەو سێر قسە ی رەخنەگر کە دەلێ شاعیر پێشکەوتی مەکیئە و شاری پێن خوش نییە.

لێرەدا باسی شیعرە سوارە لە سێر پێشکەوتی مەکیئە نییە. ئەوەی کە شاعیر لە بەراپەریدا راوستاوە ئەوەیە کە نایێ ھەست و عاتیفە ی مرۆڤایەتی و باری ژبان و پاک ی سەداقەت دە پەنا پێشکەوتی مەکیئەدا لێدا بکێن. شاعیر، مەرھەندیس نییە کە باس لە مەکیئە بکا. گەورەترین گراوی ئەو خەلکە و تەنیا فکر و خەپالی ئەو گراوییە کە بە ناوی "گولم" بانگی دەکا.

وگمان ئەو شیعرە باس لە پێشکەوتی مەکیئە ناکا و دژایەتی دەگەڵ ئەو نییە، بەلام چونکە رەخنەگر بەو باریدا لێکی داوەتەو و سوارە ی لە شیعرە شاردا وەک کەستیک بە خۆتەر ناساندووە کە پێشکەوتی مەکیئە و جیاپوونەو ی ھێلی نێوان ھەزار و دوو مەندانی پێن ناخۆشە. دەمەوێ لێرەدا ئەو پگەینەم کە نەگەر بمانەوێ لە باری پێوەندی پەدیدەکانەو بۆ یەک بچین، ئەو شیعرە لە خزمەت پێشکەوتی مەکیئەشدا یە، بۆ؟ شاعیر کۆمەڵ ھان دەدا لە

باری سیاسیه وه نالوگۆرتیک له حالتهی شاردا پتیکهتین و گازنده له باری نیتستای شار دهکا. کاتیک نهو ناواتانهی شاعیر وهی پتین و نالوگۆرکه پتیکهت، دیاره له ولاتدا نازادییهکی زۆرتر دهی و خه لک به دلکی شاد و دوور له بهند و تیل و که له پچه و گزه و فروفهل خهریکی فیربوونی رشته جوړلو جوړهکانی نه دهی و زانستی دهی، زیاتر له شارستانیهت حالی دهی و نهو پتیشهکی هه مان پتیشه و تیکه که رهخهگر ناشیره ی پتکردهو یانی نهو ژبانیهی شاعیر داوای دهکا پتیشهکوتی مهکینه و شارستانیه تبهشی تیدایه. شتیکی دیکه ی که دهوایه رهخهگر سه رنجی پتهدا باری سیاسی نهو سه رده مهیه که شاعیر شیهرهکی تیدا نووسیوه: نهو شیهره له زه مانیکدا نووسراوه که زمانی شاعیر، بۆ که یاندنی مه بهست زمانی سه مه بول، نوستوره و نیتستاره بووه. سواره به زمانی نیتستاره مه ژوو تو مار دهکا و به راستی که نهو په راستین مه ژوو په که که نووسراوه تهوه. لهو شیهره دا به زمانی ته شیبه و نیتستاره و ره مز و نیما زۆر قسه ی نازادیخوازانه نووسراون که شیهره که به رزتر ده که نهوه و به ره به ره ناشیره یان پتیده که یین. رهخهگر نه دهی به سه ر نهو باری شیهره که دا باز بدا:

نه لیم برۆم له شاره که ت

له شاری چاو له بهر چرای نیتن شمولره که ت

برۆمه دئ که مانگه شهو

برۆمه ناو برۆمه.

رهخهگر دهلی: (نه گر مه بهستی هۆنه نهوهیه که روالتهی رازاوهی شار سه ر پتیشه که له سه ر زام و چلکهکانی هه ژاری و چینایه تی، یین گومان تاریکی شهو، نا توانی تیشکی چرایه ون بکا و واقیعه له وه زۆر به هیتزه و... به دوا ی نه مه دا دهی بلیم که گونده کاغان نه وه نده ناوه دان و که شه کردو نین که مانگه شهوی برۆمه نیتو بزی جووتیاری ماندوو...)

من دهی دیسان دوو پاتی به که مه وه که بۆ نه وهی پتوانین نهو شیهره لیک به دیهنده دهی به چینه نیتو رۆحی شاعیره وه، دهی بزانی مه بهست له چرای نیتن و مانگه شهو لهو هه له سه نگانده نا چیه و شاعیر چی دهی؟

لیره دا چرای نیتن به مه زه مریک دانلوه که نوینه ری تیشکی هه لخه له تینه ره. نهو نوور و تیشه که پا که نیبه که شاعیر مه بهستییه تی. شاعیر به دوا ی پاکیدا ده که رۆ و بۆ نوورکی خاوین و کهش و سه روشی چاو ده گه رۆ، به لام چرای نیتن نهو نیبه، به پتچه وانه چاو شهواره دهکا و رهنگی واقیعی له بهر چاو ون دهکا، نووره کهشی نوورکی دهستکرده، نهو نووره له جیاتی نووری واقیعی له شاردا به خه لک ناسته راوه و خه لکیش پتیهان جوانه و

فريويان خوار دووه. شاعير ديسان ده پيوې بچيته وه گوند. يو نهو كار ههكا؟ شاعير له
 سهردهمي منداليپه وه، به نووړي خاويني مانگه شهو دلي كراوده وه. نهو ناشقي گونده،
 چونكه نيستا فروفيل به سهر ژياني خه لكيدا زال نه پوه. له ويدا همست به نازادي دهكا و به
 پاكي، ديسان مه سه له كه دپته وه سهر باري رهمز و نه ستعاره. له شاردا خه ريكن به چراي
 نيشون چاوي خه لك شه واره بكن، به لام له گونده كاندا خه لك نووړيكي واقيعي دوزيوته وه
 . نهو له گوندا كاتيك به بهشي زوړي ناواته كاندي دهكا بزهي دي و مانگه شهو دهزپته نيو
 بزهي. رهنه گر دهلي نم وينه يه "هم هه ليه و هم لاواز" به لام هر وهك باسماي كرد هيچ
 لاوازي و هه ليه كي تيدا نيبه و رهنه گريش به لگيه كي يو سه لماندنې قسه كي نه هيتا پوه.

پښتانه سهر پښتانه شيعري "شارتي" سواره نيلخاني زاده

(۲)

مارف تاغايي

چلون برېښم له شاره گوت

که پر به دل دوی گزم

پښتانه گردهلن: (نازانم گزه چيپه به لای هوڼه روه؟ نایا نهو هم سو زولم و زور و جياوازيه چينا په تيپه سهرده ميپه تي که له کومه لگا که ايدا د پيپي؟ نه گهر نه و په که ناپي لي لي راکا و دېن له بهرام به ريدا راپوه ستی).

نه خیر گزه نه و نه پيه که پښتانه نوو سيويه. گزه نه و فروغ تله په که له شاردا شاعیر چاوی پتکه و توه: نه و بارود و خه په که شاعیري هتیا و ته سهر نه و به روايه که دېن له و قوناغه دا شونتیکي ديکه بډ دامه زاندي وسته کاني هله بډی تری، شونتیک که پاکي و سه داقه تي لي بياری. نه و شيعره و شيار کرده و ی تیدایه، به لام را کردن له هيچ کويدا باسی لي نه کراوه. پاشان پښتانه گردهلن: (گزه "چيپه که شاعیر باسی لي ددکا و بډ به روه دې دېروا؟" سيمای سوال که رده کان و دست خروشه کاني قه راغ شه قامه کان و قاچ پرووتي مندالانی شاره که و ده گزه خږ دنوتی).

سواره نه گهر قاچوقولي پرووتي هم ژارانی پي گزه پي له شاره و به روه گوند نه ده پښت. مه گهر قاچوقولي پرووت و هم ژارایي له شاردا زور تره یا له گونديکي ولانی کورده و اريدا؟ نه و قسه يه پښتانه گره له شيعره که دا پشتوانه يکي نيپه.

له شاره گوت مه لي نه وين غه واره په

پښتانه گردهلن: "مه گهر قه رهنکی شار دووره له خروشه ويستی و هست و نه ستی مروځايه تي؟"

دده وې له ولاسي نه و قسه يه به پرتز باوکی تارادا ناشيره به و مه سه له يه بکهم که نه وين و خروشه ويستی و دوستايه تي و دوژمنايه تي و... هم مووی نه وانه نيسيپن. هر که س به يتي داپنه ريت و ناکار و کرده و ی خوی و کومه له که ی فيري نه و ولزه پر مانايانه دېن (رتله به ت هينديک که س له و سنورانه دا ناميتي ته و که باسيکي جيايه). سواره له گونده کاني کورده ستاندا گه و ره بوه. له ولاتي دا که نه و ژباوه نه وين له شيري دايک پاک و

خاوتنتر بووه. غروفیتل له نارادا نه بووه. کيژ له سمر خوښه ويستی کوږ و به پيچېه وانه گيانيان بهخت کړدووه، بهلام نيستا به سمر ژياننيکدا کهوتووه که له ويدا نه وين نهو مانايه ي نهماوه. پيشکهوتي شارستانيهت خبريکه نه وين له نيو چه رخی ماشينه کانيدا له توبهت بکا. مهلي نه وين ناتواني به نازادي بغړي و غهواره دهکړي و نه وانه شاعير توپره دهکمن. نه گهر قه رار بي له شارستانيهت قسه بکهين سونيد زور له ولاتي نيتمه له باري سنده ته وه پيشکهوتووتره. بهلام کاتيک «به رورژ ناگري» که په کتيک لهو شاعيرانه په که ماوه ي چندين سال له نيراندا ژياوه دهچته ولاتي سونيد پاش ماوه ي سال ونيويک نهو شيعره دهنوسي:

"دلن پيالن"

له وشکه سمر ماي نم نامق بيدا

ليره کالغان

به گوز اتيه ک گرم ده که پنه وه

شمو که ديت و غور و ددر دهن

له پتخه ملي ياده کالغانا گرموله دهن

که پستي شموش به دستي غور

توپر هلددری

چاوه کالغان ليک دهنه وه:

ليره ژيان

ده فتمريکي درلوي بهر رمه باده

(Stockholm ۱۱،۹۰)

شاعير ژياني ولاتيکي به وړالته پيشکهوتوي وهک سونيد به ده فتمري درلوي بهر رمه باده ليک ده داته وه، بهلام نيتمه حه قمان نييه ره خنه ي نهوه ي لي بگرين که به وړا ده لتي. ره خنه گري به ريز دهن هه ول بذا شاعيره کان فيري راستي و پاکی ده گمل هستي شاعيرانه يان بکا. شاعير له حزه يک له زمان تمار دهکا و دهن لهو تمار کړنده دا درو ده گمل خوي نهکا.

سواره که له شاردا له ساله کاني رهي ژياندا ده لتي مهلي نه وين غهواره يه نهوه لهو په ري راستيدا قسه ي کوتووه. هيچ شاعير ليکي گموره ده گمل هستي خوي دروي نه کړدووه. نهو نهو يني خوي دهر دهر ي و پيژا ريه که شي راده گه يه نتي بي نهوه ي ترسي هه يي. سواره ي شاعير نازاده که له نه وين بدوي و بي پاکانه به خه لکي شار بلتي که نيته مهلي نهو يستان غهواره کړدووه و لهو حاله توپر ديبيده نهوه ش به شيعره که وه زياد بکا:

نه‌لټی له دهوړی دمست و پټم

نوهی که تټل و تان و رایله

که له بچه په

له نیتو کومه لټکی ناو‌ها شاعیر ه‌ست ده‌کا خ‌وی زیندانی کردووه و هاوار ده‌کا نه‌و
که له بچه و تټل و تان و رایله بېستېځ و به شوېن نه‌وړنی واقعید اېن. ته‌سلیمی ره‌وتی
ناسایی ژبان و چاره‌نوس مه‌بن و خ‌وتان رزگار بکمن. نه‌گه‌ر نېمه شاعیر به پېش‌ره‌وی کومه‌ل
بزاین دېبڼې که له راستیدا کومه‌لېش ه‌روا که‌وتو‌ته به‌ندی رایله و که له بچه.

ده‌ستی گهرمی ناشنا نېه که نه‌پگوشم

ده‌ستی چټوبه

له شاره‌کټ زه‌لېله شتر، گولم

باوی رټوبه

نېتر لټ‌ره‌دا سواره به ناشکرایي به خ‌ه‌لک ده‌لټی که نیتوه نه‌وه‌نده له ه‌ه‌ستی من دوور
که‌وتو نه‌وه که ه‌ست ده‌کم ده‌سته‌کانیشتان گهرم و گورپیان تیدا نه‌ماوه و بټی گیان بوونه و
وه‌ک شټکی داربڼیان لټی ه‌اتووه، خوځنی ره‌گه‌کانستان وېشک بووه و نېستا من نه‌گه‌ر ه‌ر
ناوا بچینه‌وه ده‌موږی برؤم. پاشان گازنده له باری سیاسی به شټوبه‌یه‌کی ناشکرا دټه‌ گورټی،
لټ‌ره‌دا له نیوان خوځن‌ر و شاعیردا په‌رده‌یه‌کی نه‌وتو نامېتن. نه‌و هاواره به خ‌ه‌لک ده‌لټی که
له شاره‌که‌تاندا شتر زه‌لېله. نېتر مانا له‌وه‌ی روونتر نابټی. کاتیک له زه‌مانی ده‌سه‌لانی
پاشایه‌تیدا بلیتین "باوی رټوبه" هېچ قسه‌یه‌ک له په‌نا په‌رده‌دا نامېتن. نه‌و ده‌م
رووناکبیره‌کان له گوښی زینداند اېوون و ه‌رچی نازا و شیرانه‌ ده‌ژیا یا ناو‌اره‌ی شاخ و کټو
بوون یا له ده‌ره‌وه‌ی ولات نېشته‌جټی بوون یا له نیتو به‌ندیخانه‌کانی رټوبی پاشایه‌تیدا بوون.
سواره بؤ ده‌یه‌وږی له شار که "باوی رټوبه" بړوا و بچټه‌ گوند؟

نه‌گه‌ر په‌خن‌گر ه‌وولټی دابټ بؤ ناسینی زه‌مانی نووسینی نه‌و شیعره‌ ده‌یزانی که له‌و
سه‌روبه‌ندی‌دا له گونده‌کانی کوردستان هټندیک له رووناکبیره‌ نازادېخوازه‌کانی کوور له
دژایه‌تی ده‌گه‌ل رټوبی چه‌په‌لټی پاشایه‌تی ه‌سته‌ابوونه سهر پټی و سواره خ‌وی وه‌ک په‌کټیک له
نه‌وان ده‌زانی. نه‌وه‌یه که شاعیر ده‌یه‌وږی بؤ گوند یانی نه‌و شوځنه‌ی که شتره‌کانی له نامیزی
خ‌وی گرتووه بگه‌رټموه، به‌لام په‌خن‌گر ده‌لټی: (کاک سواره لټ‌ره‌دا ره‌نگه‌ مه‌به‌ستی نه‌وه بټی
که خ‌وی وه‌ک ه‌زنه‌ریک دیار نېبه و پټز و نرخی خ‌وی نادریټی).

کاک سواره له هېچ په‌ک له به‌ره‌مه‌کانیدا "من" ټاکه‌ که‌سی به‌کار نه‌هټناوه. نه‌و له
ه‌موو به‌ره‌مه‌کانیدا به زمانی رهمز و نېست‌عاره‌ ده‌گه‌ل خ‌ه‌لک ده‌دوږی. نه‌و جار سواره

بگه پټن. به پروای پڅخه گر سواره لهو پاره وه له گوند نازاد تره و له وټی ده توانی دست له نټو
دستی کچټکی کورډ نټ و که سیش نه لټی پستی چاوت پړویه. سواره نهو گولوی وهک
مه زه هری خه لک هه لټار دوه و که سټکه که خوی به گیان و دل عاشقی بووه و خوشی ده وټی،
به لام هه موو نهو ټټک تاییهت به کیژ نییه.

لټیرده پڅخه گر دهبویه سه رنجی دابن که نهو گوله کیټکی ناسایی و یا هر کیژ نییه.
لهو شیعرده خه لک له گوله که یدا خړ دهنوټی و گوله که له خه لکدا. نهو دوه لټک
ناکر ټنوه. دوردی سواره دوردیکی فوردی و تاکه که سی نییه به لکو دوردیکی گشتییه و
لټک کورډ نه وټی نهو دوه سر له خوټنر ددشټوټی. تمنانهت "من" یش له شیعی سواره
"من" ټکی جیا و هه لټراو له کوټمه لټ نییه و "من" ټکی کوټمه لټ نییه.

نهو شیعی کاک سواره باسی دلداری نټوان کیژ و کورټک نییه. به لکو خوشه ویستی
نټوان شاعیر ټک و میله لټکه دنا لانیکم له شوټنیکدا به یاره که ده گوت وهره با پړوټن و
پشت له خه لک ټکی ناوا بکه ین و به ژبانی خوټان رابگه ین.

نه گر نهو ټی کاک سواره هر کیټک بویه نهو زور به ناسانی چاره سر ده کرا، به لام
نهو له کوټمه لټ توریه و ده لټی:

گولم، همرمی زنگ و زل

چلټن نه بیته چاره گول

له شاری تو، له پانی عرشه کوټن دهری درلو

نهو مانایه ده گر ټټهوه سر نهو بیرو پایی که له سهره تادا وټان په ننگه بناخه ی
شیعره که له سر دامه زرابن. شاعیر پټی وایه له نیزام ټکی ناوادا شار ناتوانی بیته
چاره گول مه گر نه وټی که جموجوله که له گوندهوه دست پټ بکا.

من بهوه ده لټم هاوار ټک بز وشیاری و بیداری، من بهوه ده لټم گازنده یه کی دلسوزانه و
هستهانه ویه کی دلټرانه، به لام پڅخه گر پټی وایه کاک سواره پروای به نالوگر نییه. نه گر
پروای به نالوگر نه بویه هاواریشی بز نه ده کرد. نه گر پروای به پیشکه وټی کوټمه لټ و به
ده ریا که بشت نه بویه "خوه به رښه" ټی که دهری پیشکه وټه نه ده نووسی:

کټی له شاری قاتلی هژل

گوټی نه داته ناپه تی پهلوی دل؟

منی که گوتی ناوی گمرمی په رده ولره که عه شهرتم

به داره تهرمی کوچه تنگه گانی شاره کمت

رانه هاتوه لمشم^(۱)

په‌خه‌گر ده‌لن: (نو نایه‌تی په‌راوی دل چیه؟ نه‌گر باسی زولف و بسک و په‌نگ و رووی نه‌نیا گوله‌کمی هؤنره، به راستی کاک سواره راستی وتووه، له شاری قاتلی هه‌زار کس گویی ناداته نو نایه‌ته)

من نازانم کاک سواره له کوئی باسی زولف و بسکی کردووه هه‌تا نایه‌تی په‌راوی دلی نو شتانه بن. ئیمه ده‌بن له سه‌ر شیعری کاک سواره قسه بکه‌ین یا له سه‌ر خدیالی خومان؟ په‌خه‌گر بو‌خوی کانالیکمی بو نو شیعره کیشاوه و له هه‌ر شو‌تینک له چوارچیوهی بی‌ری خویدا نه‌ماوه په‌خه‌می لن گرتووه.

کاک سواره له په‌خشانی "زولالترین پنه‌که‌نینی جیهان" دا نه‌لن: "شار، گیان و په‌وانی نه‌خو‌شه. نه‌سه‌پک له سه‌ری داوه گینژ و وړه". ... "توفانیک له پشت ده‌ریاوه دئ و باری نه‌گه‌ت هه‌لته‌پژئی له گولزاری شارا هه‌موو گولیکمی قه‌تل‌عام کردووه... ئم توفانه له‌وی‌م‌ری چه‌ند ده‌ریاوه دئ. چی نه‌هیتی؟

نه‌گه‌ت، درۆ، گولی کاغه‌زی، تریا، وه چی نه‌با گولی گه‌ش و پی‌اوه‌تی و نه‌وینی به‌راستی."

ئیس‌تا په‌نگه بو په‌خه‌گر ده‌رکه‌وتی که سواره دژی مه‌کینه نییه و له‌به‌ر دل‌داریش له شار هه‌ل‌نایه! به‌لکو...

په‌خه‌گر له کو‌تایی وتاره‌که‌یدا ده‌نووسی هه‌ر چه‌ند نه‌نیا له رووی نی‌وه‌رۆ‌که‌وه ئم شیعره‌ی شی کردۆ‌ته‌وه، به‌لام (له باری زمان و روال‌ت و په‌سه‌نیوونی وشه‌کانییه‌وه بئ که‌مو‌کو‌وری نییه. بو‌غوونه نه‌گر سه‌یریکی ئم به‌شهی هؤنراوه‌که به وردی بکه‌ین، ده‌بینین که ده‌ل‌نگن و به ته‌واوی مانا نابه‌خش و وشه‌پک که هه‌لبێ‌تر دراوه لاواز و بئ ده‌سه‌لانه له که‌یان‌دنی مانادا، وه‌ک ده‌لن:

به هه‌ر نی‌گایه‌ک و په‌تایه‌کا

نه‌لیم برۆم له شاره‌که‌ت، گولم

به به‌روای من لی‌ره‌دا په‌تا دوو مانای هه‌یه که هه‌چیان هه‌له‌ نین. یه‌که‌میان: له سه‌ره‌تا‌دا شاعیر باسی شاری نه‌خو‌ش و تاو و یاو ده‌کا و لی‌ره‌ش که ده‌یوئی ده‌گه‌ل یاره‌کمی بدوئی به هه‌ر روانی‌تیک که په‌تایه‌ک ده‌بینی جاری‌ک مه‌سه‌له‌ی رۆ‌یش‌تن له دل‌یدا زین‌دو ده‌بسته‌وه "په‌تا" چه‌شنه نه‌خو‌شییه‌که. یا په‌نگه شیعره‌که ئاوا بووین: "به هه‌ر نی‌گایه‌ک و په‌تایه‌که" یانی هه‌ر روانی‌تیکمی ئی‌وه نه‌خو‌شییه‌کی تیدا‌یه.

گوایه "په‌تا" مانای به دزی روانین و ورد روانی‌ش ده‌دا که به‌و شتی‌وه‌یه کاک سواره ده‌توانی نو مانایه‌شی له‌به‌ر چاو بووین و له هه‌ر حال‌یک‌دا مانا ده‌دا.

دیسان رەخنەگر نمو دێرە بۆ وێنە دێنیتەوه:

له شاری تۆ له بانی عمرشه قۆندهری دراو

و دهلی: "دیار نییه قۆندهری دراو له سر عهرشه یا وهکو هینی خاوهن دراو"
نیتر که نهوه دیار نهی ههر ههچ شتی که دیار نای. سواره وهک شاعیری که ههقی ههیه
بۆ نهشیا گیان قایل بێ. قسهیان دهگهڵ بکا و به بۆجیونی خۆی کهسایهتییان بدات. پوول و
پاره له لای شاعیر کهسایهتیهکی باشی نییه. بۆ رەخنەگرتن له کۆمهڵ دهیهوئ لهوه بدوئ که
له شارهکه تاندا پاره له مرۆفی واقعی زۆر به پێژ و حورمهت تره و بۆ نهوهی مه بهسته که ی
بگهیهنێ دهلی ئیوه نه تنیا خودی پاره ی (که به لای شاعیرهوه زۆر بێ نرخه) به لکو کوش
و قۆندهری نه م پاره بهستان تا بانی عهرش بهرز کردۆتهوه و بایه خشان بۆ داناده. نه
تهشبهه ههچ لازاییهکی تیدا نییه. رەخنەگر پیتی وایه دهی سواره مه بهستی کهوشی
"خاوهن دراو" بهو بێ، بهلام دیسان دێنهوه سر نه م مهسه لهیه که له رەخنەگر بهرسین نه تۆ نه
خواه نه ت له کوئ بۆ "دراو" ی کاک سواره دیتهوه! یا نه گهر مه بهستی نه وهیه که بهلی
"قۆندهری دراو" مه بهستی سواره یه، نه وهش که شتی که پوونه سواره له شاری ناوادا له سر
نه م بهروایه نای که کهوشی ش و دژی ههزاران نه و بایه خه ی پتیدراوه. جگه له وهش "ههراو"
قافیه که ی "دراو" نه ک "دراو".

پاشان رەخنەگر دهلی: (له باری رهسن نه بوونی وشه وه ده توانین سه ی ریکی نه م وشانه ی
خواره وه بکهین: نینتزار، گناه، عهرش، قۆندهره، عیلاج ...))
به کارهتتانی نه م وشانه له زمانی کوردیدا هه له نییه و نیتر عیلاج و گوناوه نینتزار
نه وهنده کوتراوه که هه مو کوردیک به کاریان دێن. ته نانه ت خودی رەخنەگر له م وتاره دا
و شه ی ناوای به کارهتتاون و منیش له و لامیدا ده لیم له باری رهسن نه بوونی وشه ده توانین
سه ی ریکی نه م وشانه ی خۆت بکهین! قه قهس - واقعی - ره قاتار - گو فتو گو - مه سه له و ...
به لام من پیم وایه نه و له کاتی نووسینی وتاره کهیدا هه ر پیتی وایه وه نه و وشانه ش
کوردین چونکه له مندالییه وه قسه ی پیکردوون و بۆ ناشنان و نه عه ییه و نه هه له .

۱. له دێری سه ته م هه تا پتجه می نه و کۆله شه ره ی سه ره وه دا به بهروای من شاعیر یه کتیک
له جوانترین وێنه کانی شیعر ی نوی کوردی خولقاندوه، بهلام چونکه رەخنەگانی باوکی تارا
تهنیا له نه بهروزی شه ره که یه و نه وهی دوو پات کردۆته وه منیش له سه ره تا وه باسی "لایه نه کانی
دی که ی نه م شیعرم نه کردوه، بهلام هیوادارم رۆژیک نه و کارهش بکری و له به بهت زمان و
هه ست و وه زن و تایبه قه ندییه کانی دی که ی نه م شیعره ش به وردی قسه بکری هه تا گه وه یی نه و

شعیر و شاعیره زیاتر و ډېروو بخا. لږه دا تهنیا ناشتېره به ډک شت ده کم و نهویش نهوډه که شعیری شار له حالتکدا که له سر شتووی نوی داپژراوه و مزی غږووه و له سر و مزی "مفاعله، مفاعله" و هه تا کوتایی شعیره که نه و مزیه پارېژراوه که نهو ګموره یی سواره لهو باه تڼو ده ګډه یه نی که نه یو یستوه پتو ډنډی نیوان شعیری کلاسیک و شعیری نوی به شتو ډک به چرته و ده خو ډنډر و شاعیره کان تووشی سرلښتوای ډکا. داپشتنی شعیری نوی له سر و مزی غږووه کاری که م که سانه.

عملي پلټوار

پيشه‌کي

کوا کمره‌تاردين، چه‌کزو و عه‌رفو له کون

هينه هانام وهک پلټونکي چنگ به‌غون

"هين"

له ولايتي نيمه نه‌دييان به گشتي و شاعيران به تايبه‌تي له رهځنه‌گرتن درې‌دوځنګن. پيشينيان کوتوويانه: "پياو نه‌گر زاري به شيري سووتا فو له دوش ده‌کا!" به‌داخوه له نيو نيمه‌شدا رهځنه نه‌و شيره کوليويه که نووسر و شاعيران له دوش ده‌ترسټي. نامووي پاکانه بؤ به‌رهمي کز و لاوازي نه‌و شاعير و نووسره بن‌به‌رانه به‌کم که له‌مه‌و پيش گيترواخ کراونو له داهاتووشدا ده‌کرتن. نه‌قد يا رهځني باش، شاعير و نووسر نه‌غيار ده‌کاتوه و راهي چاوه‌ديري خوځنه‌ران ده‌اته سر. ياساي سروشتي - گولبرتر - (انتخاب اصلح) ده‌پته هوي وهستاني له‌ي و لاوازه‌کان و پيشکه‌وتني پيتول و زورزانه‌کان.

نير به‌رخوله‌ي چلمني نيو تيري سر پشتي کري شوانان، رنګه به‌ګنه هه‌واري هه‌زاره هه‌زاري نه‌دهياني ګلان، به‌لام به‌رګي ته‌زووي سمرمې شواني کويستان ناګرن و شه‌که‌خه‌زالان به‌هونه خه‌زالان تيروته‌سل ناپ! نه‌دي بؤ شاعير و نووسري نيمه له رهځني تزقيون؟ چون به‌داخوه ليره له پيشدا که‌وليان ده‌کن دوايه قه‌باله‌يان ده‌خوځنه‌وه! جا ده‌قيانه لمو له دوي نه‌قدې باش به‌کن و که‌وليان نه‌دنه به‌ر ده‌ست "قه‌باله وه‌خوځنان" نه‌وه تا شک ده‌هم هن سوري له نه‌سپي داده‌به‌زځن، که‌ولي له حاجت ده‌خن و قه‌باله‌کشيان پي ناخوځندرتنه‌وه!

باوکي تارا کيتي؟ له چ ته‌مه‌نيکدايه؟ جګه له رهځنه نووسين چ چالاکييه‌کي ديکي

هه‌يه؟ و مه‌به‌ستي له رهځنه نووسين چييه؟

جوابي نه‌و پرسيارګه‌له به به‌روي من بؤ هه‌موو خوځنه‌راني ده‌سته‌ګولي نه‌مجاره‌ي باوکي تارا پتريسته. له چاوخسانديک به سر شيعري شاري سواره‌دا (سرووي ۵۵) نه‌و برادره کاريکي کردوه سهرما به هه‌تيو، با به ده‌واري شري ناکا. کاکم بؤ رهځنه‌کردن! له جامخانه‌ي! شيعري شارد! پاچي هه‌لگرتوه و خشت به خشت ده‌په‌پتته‌وه خوار و وهک

باری بووکتی به چاومانی داده‌دا، به‌لام نهو به‌یوکه له پیکیش ددها و له ماپیکیش!
 ره‌خه ددگری و له په‌نادا هر چه‌شنه ره‌خه‌یه‌ک له سر نووسراوه‌کی خوی به تیروتانه‌ی
 نازانستانه! له قه‌لم ددها. به به‌روی کاکم نه‌وانه‌ی باوه‌ریان به پیتوانه‌ی زانستی هه‌یه به
 چاوی ورده‌وه ده‌روانه ره‌خه و به هیچ جزئی به‌رورای تایه‌تی و غه‌ره‌ز و مه‌سه‌له
 که‌سییه‌کان تیکه‌لاو ره‌خه ناکن. قسه له سر وه‌یه ره‌خه‌ی باوکی تارا نه زور زانستانه‌یه و
 نه به‌غره‌ز. هیوادارم به‌پتوه‌به‌رانی سر وه نهو مافه‌ی بو بی‌حورمه‌تی به سواره داویانه به
 باوکی تارا بو روونکردنه‌وه‌ی هتندیک راستی و پیتشیل نه‌کرانی حق بیدن به منیش. جا
 له شش لاپه‌ری سروی پتر گرت باقیه‌کی بو خویان وه‌کیل بن...

**"لاسه‌ش‌و‌تیک به‌وم غه‌نی‌می دو‌رمان
 نیتسه نه‌نگ‌واوم به تهری چل‌کنان"
 "هین"**

"چاوخساندیتیک به سر شیعری «شار» ی سواره" سه‌ردتیری ره‌خه‌یه‌کی دو‌رودریژه، له
 سه‌ر نهو شیعره، له نووسینی "باوکی تارا" ناوتیک. ره‌خه‌ی باوکی تارا شش لاپه‌ری
 سروی ۵۵ داگیر کردوه تا پیمان بلتی سواره (به به‌روی وی) له‌گه‌ل شارستانییه‌ت
 دژایه‌تی هه‌بوه و لهو شیعره‌دا گه‌رانه‌وه‌ی سه‌ر لای و ژبان و دابونه‌ریتی کونی
 کومه‌لایه‌تی پیتشیار کردوه! کاکلی مه‌به‌ستی باوکی تارا هر نه‌وه‌نده‌یه! باقیه‌کی
 دریژدارییه‌کی به‌که‌لک و پرغه‌ره‌زه له‌گه‌ل که‌سایه‌تی شاعیر. نیازم نه‌بو به شتیه‌ی نهو
 براده‌ره شش لاپه‌ری سروه - بو سه‌پاندنی خوم - داگیر بکه‌م. به‌لام "حافظ" کوته‌نی:

**جای آنست که‌غون موج زند در دل لعل
 زین تفسا بن که‌غزف می‌شکند باز لولش**

باوکی تارا له سه‌ره‌تای ره‌خه‌که‌دا به گفت‌ولفتیکی حمسه‌ره‌تاوی ده‌لت "ماوه‌یه‌کی زور
 بو که ناوبانگی نهو هونراوه‌یه‌ی کاک سوارم به‌ستبوو. له هر کس باسی نهو هونراوه‌یه‌ی
 کاک سوارم ده‌پرسی به تام‌و‌چیت‌تکی تایه‌تی و زوره‌وه بۆی باس ده‌کردم و لیتی دده‌وا..."
 "بعم بونه‌یه‌وه تا‌په‌یه‌کی گه‌لیتک مه‌زن و دینه‌تکی زور جوان و رازوه له باره‌ی نهو
 هونراوه‌یه‌وه له بیرمدا نه‌خشی به‌ستبوو..." گوايه نهو که‌سانه کلایکی گه‌وره‌یان ناوه‌ته سه‌ر
 باوکی تارا یا خود هیچ له شعر نه‌گه‌یشتون، به‌داخوه باوکی تارا ش دره‌نگی پین زانیوه تا
 به‌رگری له ناوبانگی به‌ناحه‌قی! نهو شیعره بکات و سه‌می قاتلی نهو شیعره به خه‌لکی

بناسیتن! نیتر بۆج درهنگی پت زانیوه دهکری چهند هۆی ههین: یا تازه فیسری کوردی و شیعری کوردی بووه یا له ههندهرانرا هاتوو و تازه تووشی "شار"ی بووه. (چونکه نهو شیعره پیتش ۱۳۵۴ دانراوه. له ژماره‌ی ۴ی سروه‌ی سالی ۱۳۶۴یشدا به ژياننامه‌ی شاعیره‌وه چاپ کراوه. نه‌ی بۆچی باوکی تارا وا درهنگ تووشی "شار"ی بووه؟ خوا ده‌زانن)، به‌لام زهره‌ر له نیوه‌ش را به‌گه‌رتیه‌وه هه‌ر قازانجه. هه‌ر بۆیه باوکی تاراش قۆلی هه‌لک‌دوو‌ه تا نه‌و کۆمه‌له‌ کوردی‌نهم‌زانه له شیعرا نا‌حالییه (که به‌ فریویان برده‌بو) رۆنۆینی بکا و بیته‌ه چاوساگیان به‌ کۆلانه‌کانی شاری سواره. ده‌رکاوده‌رکیان پت بکا و بۆیان له بنی کووله‌ک‌ه‌ی دا تا حالی بن نه‌و "تا‌پۆگه‌لیتیک مه‌زنه" چ مۆته‌به‌که.

نه‌جیا با به‌زاین پتیوانه‌ی باوه‌رپیتک‌راوی (زانسته‌ی!) چاوساغه‌که‌مان چیه‌ه؟ و به‌ر ده‌رتیه به‌ر گولله‌ی تاوانباری و بوختان؟ (از کرامات شیخ ما اینست!) پتیوانه‌ی (زانستی) باوه‌رپیتک‌راوی باوکی تارا به‌ قسه‌ی خۆی خه‌رکه‌به‌ردیتکی له‌ده‌ستانخۆشه!

"ته‌وانه‌ی باوه‌ریان به‌ پتیوانه‌ی زانستی هه‌یه و باوه‌رکه‌انیان جام‌خانه! نییه و له‌وه‌ی ناترسن که پتیوانه‌ی زانستی وه‌ک به‌رد به‌شکینتی و له‌ نیوی به‌رئ. که واته شار لیره‌دا جام‌خانه‌یه (خواله‌خۆشبوو مامۆستا هه‌زار به - کۆشکی بلوورین-ی-تعبیری" قصر آب‌گینه‌ی" رازانه‌وه‌ه تا باوکی تارا به‌یکاته جام + خانه و باسی ره‌سن نه‌هونی وشه‌ش بکا!) و نه‌ق‌دی نه‌و تۆش به‌ردیتکه و نه‌و جام‌خانه‌یه ده‌رووخینی! جا کابرا: له‌و پروخاندنه‌ چ نامانجیکی هه‌یه و ده‌یه‌وئ له‌ جیاتانی چ سازکا خۆی ده‌زانن!

نیه‌زن به‌دن له به‌ر تیشکی لیکۆلینه‌وه‌ی! باوکی تارا له‌و شاره‌دا به‌گه‌رتین و وشیار به‌ن چاوساغه‌که‌مان له‌ لایه‌ن لایه‌نگرانی سواره‌وه نه‌ک‌رتیه نیشه‌نی تیروته‌نه‌ی نازانسته‌ه! (لێش دده‌دا و هاواریش ده‌کا!!؟ خوا یار به‌ی و باوکی تارا داواکار له‌ وتاریکی دیکه‌دا دتیر به‌ دتیر شوینی هه‌ل‌ده‌گرم و ته‌واوی هه‌له‌که‌انی نه‌و چاوساغه به‌ چاوی داده‌ده‌مه‌وه، به‌لام لیره‌دا ته‌نیا ده‌مه‌وئ له‌سه‌ر مه‌هه‌ست و نامانجی باوکی تارا له‌و گتیره‌شیتۆنییه به‌دۆیت:

باوکی تارا له‌ وتاره‌ک‌ه‌ی خۆیدا نوته‌ره‌ی پرۆلیتاریای مه‌زن و شوێشگتیری! شارییه له به‌رانه‌به‌ری شاعیریکی بوورۆای تیروته‌سه‌لی لادیی. نه‌و باوه‌ره‌وا‌ی شاگه‌شکه‌ کردوو‌ه که "دۆن کیشۆت" ناسا لیتی سواری که‌ره شه‌له‌ی مانیفیستی! خۆی بووه و هه‌لیکوتاوه‌ته سه‌ر نه‌و "شوالیه" ده‌ره‌به‌گه "دئ‌خوازه‌ی رۆژی شاری به‌ن چلکن و نه‌خۆشه و شاری به‌ن قاتلی هه‌زاره. رۆشستنی شاعیر له‌و شاره - به‌ راکردن له‌ قه‌له‌م دده‌دا و ده‌قی به‌ن نادا له‌و شاره‌ی -

بچیتە دەر (لە بێرلەنی ناوەندی ئالمانی پۆڤهلات"یش دا برادەرانی هاویری باوکی تارا سی سالی رەهق دیواریان کێشا و بە توورەییەوه هاواریان دەکرد. خەڵکێنە دووگەلە هەتانه! کەرەسە و مەکێنەیه هەتانه. هۆیکانی بەرەممەیتان و ئاھووری شارە، هەتانه (ل ۱۸ ی سرو) بەرەو لە نێوپردنی تانویۆی کۆمەلگای دەرەبەگایەتی و نیستەکیاریش! دەرۆن. نیشتر بۆچ لەو شارەیی هەلەدین؟ بڕایانی باوکی تارا ش تەنیا بەو توورە بھون سوارە قۆل لە قۆلی دلدراوەکی لە شاردا پێاسە بکا. (ل ۱۸) خوا لێیان خوش نەین "جارەگۆل"یان هەبوو و نەیانەدزانی بە کاری چ دێ؟ چەند و چوونی ئەو شارە بچن لە باوکی تارا یا "نیشتریش هۆنیکتەر" (دیکتاتۆری پرۆلەتاریای ئەلمان) بھرسن کە چل و پێنج سال لە بێرلین داسی بە چەکی رەقاندەوه!

تا ئێرە تاییەتەند یێدەکانی شاری پەسندی باوکی تارامان ناسی: شاری پێشکەوتنی مەکێنە! چین و توێژە کۆمەلایەتیەکان. هەزار و چەوساو. ساماندار و کەرەسە، مەکێنەیی پێشکەوتوو، چەکی زۆرداری و قەلای چەوسانەوه. شاری پاکانە بۆ پۆزی چلکن و دووگەل (ل ۱۶) سەرمایە و خەبات... هەلەت لەو شارەدا دەبین مەلی ئەوین غەوارە! خۆتەرانی بەرێژ خوا وەکیلی ئەو شارە لەگەڵ بێرلینی "هۆنیکتەر" پێک بگرن (لە مجلەیی کەشکان - ژمارە ۹ - ل ۱۰ تا ۱۳ - یا هەر سەرچاوەیەکی ئەوتۆی دی.) تا بزانن:

دائەیی لفلل سەپا و خال مەرویان سەپا هەر دو جانسوژند اما این کجبا و آن کجبا

بە بڕای باوکی تارا: "هۆنەر بە چاوکی تێژ و زانسانەوه! ئاروانتتە کۆمەلگای شارو ژبانی شارنشین و پەپوێندەکانی نێوانیان نانا سۆ و تێیان ناگا... هۆنەر توورەیه لە هەموو نیشانەکانی شار و شارنشین. کەرەسە و مەکێنە و هۆیکانی گەشەکردنی شار و شارنشین بە دۆژمنی خۆی دەزانی و لە هەر کۆی بۆی بھوێ بە گۆجانی توورەیی وردیان دەکا و لە نێویان دەپا و لە هەر کۆی بۆی نەلوا و دەزانی قسول و زنجیرن (یانی غل و زنجیری فارسی)... و ئەوەیان بەستۆتەوه. تۆ بستی ئەوانەیی لە ولاتانی پۆژاوا و پۆڤهلاتدا شووشان دەشکێن و ماشیتان دەسووتێن و دیواران دەرووختێن، خۆتشانندان و مانگرتن ساز دەکەن و تێلوتان و راپەل هەلەدەپن (وەک بێرلینەکەت - ئەوای یەکیەتی سۆفیەت - چین - ژاپۆن - فەلمستینی داگیرکەر - ئافریقای جنوبی و...) هەمووان هەر لە قوماشی سوارەن و هەلەن؟ یا خود دۆژمنی شار و شارنشین و شارستانییەت؟ رەنگە ئەوانیش بەچکە فێژدال بن و بۆ بەردەواوەکی عەشیرەت "خۆ بکۆتن؟

کودتی بهرینمده: باوکی تارا به پیچچموانه‌ی دروشمی خژی، وتاره‌کمی پره له "بهرورای تایه‌تی و غهرمز و مه‌سه له که‌سییه‌کان" باوکی تارا له تمواوی وتاره‌که‌یدا شوکاری پرویوچ و مندال هه‌لخه‌له‌تینی چه‌پیه نه‌خوشه‌کان بۆ لایه‌نگری له کرێکار و چه‌وساوه و دژایه‌تی له‌گه‌ل چه‌وسینه‌ر و سه‌رمایه! به‌ره‌للا ده‌کا. نمو شوکارانه‌ی ساله‌های سال بنیسته خوشکه‌ی هونیکتر چانوشی‌سکو، برژنیف و ستالین و... بوون و هه‌زاران که‌سیان له خاک راگرد تا نیستا به سه‌رشووی دوکانه‌که‌یان ته‌خته‌که‌ن و خری که‌نوه و به زیندوویی کونه‌مشکیان لێ بیته‌قه‌یسه‌ری و به مردووی گۆره‌وشاریان دهن و گۆز به‌گۆریان که‌ن و له زیندانی میژوویان باوین. (ناوا ده‌بی شوکارا) نه‌وانه بوون به‌رور تایه‌تییه‌که‌ی که‌ باوکی تارا حاشای لێ ده‌کا. (دیاره ناشه‌که‌ی زۆر سویره!).

غهرزی هه‌یه: غهرز له‌گه‌ل که‌سایه‌تی شاعیر: پیتی وایه ناکرێ کوپی دهره‌به‌گنیک لایه‌نگری زانست و پیشکه‌موتن بێ و حه‌قنه‌ن شیعه‌که‌ی به‌ دژی چینی چه‌وساوه‌ی وه‌ک باوکی تارایه! مه‌سه‌له که‌سییه‌کان تیکه‌ل ده‌کا: (مه‌نزووری "مسائل شخصی"یه!): نارزه‌ووی مرۆفیک، شاعیریک، بۆ چوونه‌ری باوه‌شی سروشت و دینه‌ی جوانی لادێ ده‌کرێ مه‌سه‌له‌یه‌کی که‌سی بێ. شاعیریک خۆشی نه‌دیتووی به‌ندی‌کراوه - دوورخراوه - بێ کار - ناویمه‌د له‌ دوایین مانگه‌کانی ژیا‌نیدا نارزه‌وو ده‌کا به‌چینه‌وه نمو جێیه‌ی باشت‌ترین به‌یره‌ورییه‌ کانی ژیا‌نی کووت و خه‌مباری لێ هه‌لگرتوه تالووی بمرێ:

شه‌م که‌چون قووی نه‌با به‌مه‌رد
 سه‌ه‌نه‌م‌زاد و سه‌ه‌ه‌ه‌ به‌مه‌رد
 شه‌ مرگ تنه‌ا نه‌شه‌ند به‌ مرچی
 رود گوشه‌ای دور و تنه‌ا به‌مه‌رد
 گروهي پرا‌ند کاین مرغ شه‌یدا
 کجا عاشقی کرد آنجا به‌مه‌رد

به‌لام ماموستا هه‌مین گوته‌نی: " به‌ مردوویی‌ش نیشانه‌ی گولله‌یه نمو که‌لله پرشۆره" نمو شاعیره حه‌قی نییه بۆ یاره‌که‌ی خژی روون کاته‌وه بۆ به‌جینی ده‌هه‌لیتی و ده‌چینه‌وه دینی؟ هه‌موو رۆیشتنیک راگردنه؟ (بۆریس پاسترناکی ده‌ناسی؟) برا تو خۆت پاش سێزده سال له سه‌رکه‌وتنی شوێنی نیسلاوی و تیکچوونی رژیمی شای نیگریس زانت نییه ناوت له پای نووسراوه‌ی خۆت به‌ تمواوی و دروستی بنووسی تا خه‌لک به‌تاسی و بزانی کرده‌وه و وتارت چه‌ند لیک نزیکن یا دوور؟ (یا نازناوته؟!)

سواره نمو شیعه‌ری له تاریکترین ساله‌کانی ده‌سه‌لاتی رژیمی شای فه‌وتاوا داناو. شاری

سواره‌ی "بیرلینی" تو نسیه. پژوی نهو "شاره" به دووکه‌لی به‌ره‌هم هتنان (تولید) چلکن نه‌بووه. شاری سواره شاری خه‌سارکردنه. گزه‌ی نهو شاره له چه‌پ و راسته‌وه قو‌لی پیاری ده‌گرن و بن سهروشوینی ده‌گرن. تاو و یاو و چرای نیتوونی شه‌وه‌کانی هه‌ینی کاباره‌کانی تارانن. هاره هاری ماشینی ده‌وله‌مه‌نده‌کانه له شه‌قام. تیتل و تان و رایه‌لی، هه‌ر ماله و سیخو‌پتکی، ساواکیه. دووکه‌له‌ک‌ه‌ی له مالی ده‌وله‌مه‌نده‌وه هه‌له‌دستی نه‌ک له کارخانه‌ی پرژلیتاریای رژه‌ه‌لاتی! شیره زه‌لیله‌ک‌ه‌ی شاعیریکی نه‌قوستانی دلپاک بوو باو باوی ریوی سرمه‌خوری پژمی شای بوو.

شاری سواره‌ی هه‌ریمی زۆنگ و زه‌لی کاباره و کازینۆ و تریا و تریاک و هه‌یروئین و فه‌ساد و به‌نه‌دوباری به‌رده‌م و سه‌رده‌می خۆی بوو. قۆنده‌ری دراو پوول و پارسی بوو و زیندانی ئینفرا دییه‌کان بۆ نه‌وین ته‌سک و بۆ خه‌فه‌ت هه‌راو بوون. سواره‌ی بیتچاره‌جاره‌گولی بیرلینی نه‌دیسیو تا ناوانی بۆ بخوازی. هه‌ر به ولاتی خۆی ده‌زانی و پرووی له قسبه‌ی رژه‌ه‌لات و هرسورپاندبوو.

نه‌وه‌یه شاری سواره‌ی کاک‌ی برا. شاره به‌قو‌پ‌تگی‌راوه‌ک‌ه‌ی به‌ره‌می بیری تو په‌سندی هیچ که‌س‌تکی ناقل نییه و مه‌لی نه‌وین له‌ی غه‌واره‌یه. جا تو که ریگی‌ی نهو دوو شاره‌ت لی گۆراوه نهو هه‌را و هه‌نگه‌مه‌یه چییه‌سازت کردووه و نهو کۆشکه به‌لوورینه (جام‌خانه‌که‌ت) بۆ ده‌پروو‌خینی؟

نه‌من وه‌ک تو نامه‌وی بیرو‌رای خۆم داسه‌په‌نم به سه‌ر خۆته‌راندا. به‌ردی پیوانی زانسته‌ن‌ش! ناهاوتمه جام‌خانه‌ی "شار"ان. چون ته‌نا‌ه‌ت نه‌گه‌ر جام‌خانه‌ش بن نیستا "سوزه‌ی" ناساندنی چاخ‌تیک له میژووی نهو ولاته‌ن. تو حه‌قت نییه بۆ هه‌ل‌کردنی نالای به‌روای خۆت نالای خه‌ل‌کی به‌یتی‌سیه خواره‌وه. نه‌منیش بۆیه نهو زولمه‌ت لی دوویات ده‌که‌مه‌وه تا بزانی چه‌ند کاریکی ناشیرنه! به‌لام چه‌ند ره‌خه‌یه‌ک له وتاره‌که‌ت:

۱- له ته‌واوی نهو وتاره‌دا "سواره‌ت به زه‌مانی حال دواندووه. وه‌ک په‌تت وابه‌ت سواره نیستاش ماوه! نه‌گینا ده‌کرا و ده‌باو فی‌عه‌له‌کانت "گ‌ز‌شته" یا رابردوو به‌وایه‌ن. وه‌ک: نایا هۆنه‌ر نازانی... به‌ت گوسمان نه‌وه چاک ده‌زانی... (ل ۱۵۶)... چونکه‌خۆی له لووت‌که‌ی خۆبه‌زل زانین و له دیوانی له نیتو خۆدا ژیا‌نا ده‌ژی و ده‌ترس... (ل ۱۶). سواره له ۱۳۵۴ کۆچی دوا‌یی کردووه.

۲- په‌تت وابه‌ تو‌په‌یی مرۆف له چه‌ند شت "ضد و نقیض"ه؟ بۆ په‌ساو نا‌ک‌ری له چه‌ند شت تو‌په‌ به‌ی؟

۳. له ته‌واوی نمو شيعره‌دا سواره به دلداره‌که‌ی پيشنيار ناکا ددکه‌لی که‌وې. ياخود ناگه‌بنې ياره‌که‌ی نمو چوارچټوې هه‌ليژاردين و. (ل ۱۵ - ستونې ۱ و ۲).
۴. له ستونې ۲ ل ۱۷ دا فەرمووته: هۆنەر توورپه له هه‌موو نيشانه‌کانی شار و شارنشينی و که‌ره‌سه و مه‌کينه به دوژمنی خۆی ده‌زانی... بۆی بلوئ له نښيان ده‌با... برا به‌و کاره‌ی تۆ ده‌لټن "ته‌حريف"! له کوئی شيعری شاردا باسی مه‌کينه و که‌ره‌سه و شتی وا کراوه. بۆچوونی تۆ هه‌له‌يه و دديده‌يه پال سواره‌وه. هيوادارم قەت نه‌بيته ميژوونوس!
- له باهت بۆچوونی هه‌له‌وه تکايه پيشه‌که‌ی "رازی ته‌نيایی - نه‌حمه‌د هه‌ردی - چایی دووه‌م" به‌خوټنه‌وه تا بزانی به زیندوویی سه‌ری هاو‌بیرکت چی لښ کردووه. هه‌روه‌ها مامۆستای کورد - ژماره ۶ - بلوټی‌وه‌نی بۆکت؟.
۵. باسی نه‌رکی سه‌رشانی هونه‌رمه‌ندت کردبوو؟ نه‌رکی تۆ چيه‌وه‌ک ره‌خنه‌گرېک؟
۶. له باری ره‌سه‌ن نه‌بوونی وشوه سه‌یری "شار"ت کردووه. سه‌یرتکی نووسراوه‌که‌ی خۆشت بکه‌! چونکه‌ غوونه - که‌ ده‌له‌نگی؟ نه‌خشی به‌ستبوو - زانسته‌نه! - هه‌ستیار! - مه‌کينه "ره‌نگه‌ پیت - کوردی بڼ" سه‌رمایه‌داران؟ واقعيه، له هه‌مووانیش سه‌یرتر جامخانه‌که‌ت. تازه پتو‌سته بزانی نه‌سری تۆ هه‌ی سالی ۶۹ یه شيعری سواره‌ی هه‌ی پيش ۵۴.
۷. له ستونې ۲ ل ۱۵ دا فەرمووته: نهم جۆره هۆنراوه‌يه زۆرتر به شينوی کلاسیکه (چەند به قیز و بێزوه) و نيشانه‌ی که‌مه‌تزی هۆنره له شينوی دارشتنی هۆنراوی نوڤدا! له مامۆستا هينی خوالی‌خۆشبوویان پرسى فەرمووی: شيعر نه‌گه‌ر شتتکی تازه‌ی هه‌ی بڼ با کلاسیکیش هه‌ی نوټيه و... "نه‌وه له باهت شينوی دارشته‌وه. خه‌ریک هه‌وم داوای شيعرتکی نوټ لښ بکه‌م، به‌لام نمو شيعره‌ی "تاراسته‌ی"! وتاره‌که‌ت کردبوو وه‌به‌ر چاوم هات و چه‌یغم دئ دوویاتی نه‌که‌مه‌وه:
- تالخوره‌ی هه‌ی سۆزی ده‌روون به‌ خاتری پاروویه نان
نه‌سووتیت و بۆکروزی نه‌گرئ ئاسمان
مه‌وله‌وی ددلت: آفتاب آمد دليل آفتاب.
- نازانم نمو هينه هه‌ی خۆته يا شاعیرتکی په‌سندت، به‌لام پیاو له به‌یتتیک شيعردا قوړوو پیتوه داوه! سواره‌ش نه‌ماوه تا بزانی سۆزی ده‌روون چۆن ده‌سووتئ؟ - به‌ خاتری پاروویه نان؟ - خوا هه‌لناگرئ بۆکروزی نمو شيعره‌ش گه‌پيوته ئاسمان! وشه‌ی ره‌سه‌نیش هه‌ر باسی ناگرئ سۆز - ده‌روون - به‌ خاتری - نان - ئاسمان... جا هه‌تا نمو شيعره‌ی تۆ له‌وئ هه‌ی کئ "گوئ ده‌داته نایه‌تی په‌راوی دل"؟ که‌س!

نه دی وه زنده کی؟

۸. زروونی زهمانی و مهکانی شیهری سوارت به تیکرا له بهر چاو نه بووه.

هیوادرم به چاو تیکی پر سه رنجوه بهوانسته "طرح"ی پال نووسراوه کهت تا بهزانی نهو نینسانه به بروای تو قه لای خشتجنی کام بهیری کۆن و ویشکه؟ و له شوین په پوولهی کام ناواتا ویله؟ خۆزگه "طرح" چالاو تیکیشی له بهر پیتی کیشابایهوه.

۹. ره خنهم له سهر دهر به دهری نووسراوه کهت ههیه نه گهر داواکاری هه بوو دهینوسم دهنا پیم وایه نه وهنده بهس بهن.

سواره یا ههر شاعیریکی دی له رادهی توانینی خقیدا کاری کردوه و به ره همی ماوه. مهسانان نه گهر پیمان وایه کاری نهوان هه له یه یا کهموکووری تیدایه ده کۆی قۆل هه لکه یه و تهواوی کهین.

۱۰. نه گهر به راستی پیت وایه: هه له بهستی شاری کاک سوارهش تهروانینتیکی گشتی و هه مسو لایه نه یه به ژبیانی کۆمه لایه تی و کۆمه لگای شار و لادی، له روانگه و به چوونی تایبه تی شاعیره وه (ل. ۱۵) یا "هۆنراوه کی کاک سواره له جینگای خقیدا جوانه و خاوم هیندیک تایبه تمه ندی چاکی خۆیه تی" نهی چۆنه ههر یه کلا یه نه هه لته سه نگاندوه و له باری نابورییه وه بو ی چووی؟ چۆنه هیندیک له تایبه تمه ندیییه چا که کانیت نیشانی خۆته نه نه داوه تا بهیر له غهره ز و مه ره زی تو نه کاته وه؟!

سه‌لاح عه‌رمی (ناشتی)

هه‌ر له‌ کۆنه‌وه‌ کو‌توو‌پانه‌: "مانای شیعر وا له‌ ده‌روونی شاعیرا: واته‌ واتای راست و دروستی شیعر به‌ ته‌واوی هه‌ر نمو که‌سه‌ ده‌یزانی که‌ ده‌یه‌وێنتیه‌وه‌.
من لام وایه‌ نهم و ته‌یه‌ هه‌ر له‌ زمانی شاعیرانه‌وه‌ دا‌که‌وتروه‌ و به‌لاو به‌ۆته‌وه‌ و به‌ به‌رزه‌وه‌ندی خۆیان که‌لکیان لێ وه‌رگرتوه‌ و نێستاش هه‌ر ده‌یلتین و ده‌یلتیه‌وه‌ و کردوو‌پانه‌ته‌ "بێشته‌خۆشکه‌".

به‌لام نمو مه‌به‌سته‌ نابه‌سته‌ به‌لگه‌ به‌ۆ نه‌وه‌ که‌ که‌س مانای شیعر نازانی یاخۆ هه‌قی لێکدانه‌وه‌ی نییه‌. دیاره‌ به‌ درێژایی مێژووی نه‌ده‌ب، شیعرناس و شیعرنه‌ناس هۆنرلوه‌پان شی کردۆته‌وه‌ و به‌ پێودانی زانستی یاخۆ به‌پێچه‌وانه‌ به‌یرو‌رایان ده‌رپه‌یه‌وه‌. جا به‌حه‌ق یا ناحق. به‌راست یا به‌هه‌له‌!

په‌ستییه‌که‌ی نه‌وه‌یه‌ له‌م ولاته‌ی ئێمه‌ کاتێک شاعیر زیندووه‌. لێکدانه‌وه‌ و شیکردنه‌وه‌ی شیعره‌کانی باش و قه‌ره‌ و ده‌مه‌ته‌قه‌پان که‌مه‌تر له‌ سه‌ره‌، نه‌ما هه‌ر که‌ شاعیر سه‌ری نایه‌وه‌، به‌تایبه‌ت نمو که‌سه‌ی که‌ پێش مه‌رگی، به‌ هۆی هه‌لومه‌رجی دژوار و نه‌سته‌م، به‌واری چاپ و ده‌رفه‌تی به‌لاوکردنه‌وه‌ی هۆنراوه‌کانی، نه‌ویش دوور له‌ هه‌له‌ و په‌له‌ نه‌به‌وین، تووێژنه‌ران و ره‌خنه‌گران تووشی سه‌رلێشێراوی ده‌کا و هه‌لێش به‌ۆ هه‌له‌په‌رستان ده‌رپه‌خسێنن.

کاک سواره‌ یه‌کێک له‌م نامرادانه‌ به‌و که‌ ته‌نیا به‌ ده‌سنووس و به‌ هه‌لکه‌وت و له‌ که‌له‌ندا له‌ تریبونی رادیۆوه‌ شیعره‌کانی خۆی به‌لاو ده‌کردنه‌وه‌.

جا به‌خه‌ته‌وه‌رانه‌ کاکه‌ سوار به‌ۆخۆی، به‌ ده‌سخه‌ت و قه‌له‌می خۆی، لێکدانه‌وه‌یه‌کی له‌ سه‌ر شیعر "شار" کردووه‌ و سالی ١٣٥١ی کۆچی له‌ به‌رنامه‌ی «تاپۆ و به‌ومه‌لێل» دا که‌ له‌ رادیۆ تارانده‌وه‌ تو‌مار ده‌کرا. به‌لاوی کردۆته‌وه‌^(١).

نه‌ما به‌ راشکاوی ده‌توانم به‌یتم "کاک سواره‌ به‌پێی قۆناخی ناسته‌نگی نه‌و سه‌رده‌مه‌ زیاتر کۆچه‌ و په‌راوێزی لێ ناوه‌ و گه‌له‌کی پێس و گو‌ریس به‌ۆ هه‌تاوه‌ته‌وه‌".

"ماله‌م قه‌به‌ره‌" سه‌ره‌رای نه‌مه‌ش نووسراوه‌که‌ به‌لگه‌نامه‌یه‌کی به‌که‌له‌که‌ و ده‌توانی زۆر لایه‌نی هۆنراوه‌که‌ ده‌رخا و له‌ په‌رده‌دا زۆر مه‌به‌ستی گرینگی نواندووه‌ و ده‌کری و لامیکی که‌م و پوختی ره‌خنه‌گری به‌ریزی بێ. لێره‌دا په‌رسپارتیک دێته‌ پێش. به‌ۆ کاک سوار وا که‌م و پوخت له‌ سه‌ری داوه‌؟ وا خۆم وه‌لامی ده‌ده‌مه‌وه‌.

"چونکمهوک ناگامان لتيه ، لم سهردهمه‌ی ژبانی سواره ، قاره‌مانی پيشووی "سوره قه‌لا" دا ، کهل به موو بهند بو . هر بۆيه مه‌بهست روون و ناشکرا نه‌ده‌کوترا و ده‌که‌وته ژيتر په‌رده‌ی په‌مزر و رازوه ، زمان و شتيه‌ی سمبوليک ده‌هاته کاپه و ته‌نیا پياوی وريا و زيرک ده‌پتوانی "موو له ماست ده‌رکيشی" .

جا هر بۆيه هاته سهر نمو باوه‌ره‌که روونکردنه‌وه‌یه‌کی سیاسی . نه‌ده‌ی و نه‌ده‌ی . ميژوویی بکهم ، به‌لکو پتوانم به ده‌رخستنی زمان و زمانی شيعره‌که وه‌لامتيکی هه‌موو لايه‌نه‌ی ره‌خنه‌گری خۆشه‌ويست به‌ده‌مه‌وه و تا راده‌یه‌کی ته‌واویش خۆتته‌ری خۆشه‌ويست له شک و دوودلی رزگار کهم و به شنه‌بای حه‌قيقه‌ت هه‌روه‌ه‌لا رادری و خۆره‌تاری پاک ده‌رکه‌وی .

ليته‌دا به پتيوستی ده‌زانم پوخته‌ی مه‌به‌سته‌کانی ره‌خنه‌گری هيترا وه‌بیر بيتمه‌وه . به‌روانه "سره‌ی ژماره ۵۵ ، لايه‌یه‌ی ۱۴ ، ۱۹ ... شاعير تووه‌یه له شتيه‌ی تازه‌ی شارنشينی ! هه‌ول و خه‌بات بۆ به‌ره‌و پيش چوونی کۆمه‌لی به لاوه خراپ و نه‌نگه ! خۆه‌زلزان و کوره عه‌شيره‌ت و ترسه‌نۆکه ! دووره‌په‌رتزه و له گه‌له‌کی تاق پۆته‌وه" و هتد ...

نازیزان!

ره‌خنه‌گری ده‌روست ده‌بن هه‌ميشه له سه‌ره‌خۆ و به پارێز هه‌نگاو هه‌لتيته‌وه و ورد به‌روانی . ليتکه‌انه‌وه‌ی زانستی بکا و به سه‌ر ويستی ده‌روونی خۆیا زللی و به مه‌یلی خۆی مانا دانه‌تاشی ، نالته‌ده‌دا ده‌بن بزانی که شيعر ده‌گه‌ل نووسراوه ياخۆ مه‌قاله‌یه‌کی ته‌واو سیاسی جياوازی هه‌يه . شيعر په‌يره‌ی له مه‌نتيقي تايه‌تی خۆی ده‌کا و به‌ريتميه له نيه‌حساس و هه‌ستی ده‌روونی شاعير به‌رامبه‌ر به رووداوه‌کانی ده‌رويه‌ر ، که به گوتیه‌ی بۆچوون و ترانا و ناوه‌ز و تتيگه‌يشتنی شاعير ده‌هۆندرتته‌وه .

شيعر فۆرمۆليکی رامباری و ناووری نيه‌يه و نه‌م جه‌غزه به‌رته‌سک و به‌رته‌نگانه‌ی هه‌لبواردوه و پێ و شۆتيته‌کی تايه‌ت به‌ خۆی گرتۆته به‌ر ، به‌لام به‌داخه‌وه ره‌خنه‌گری به‌رێز نه‌و مه‌به‌سته‌ی له به‌ر کردوه و ته‌نیا لايه‌نێکی شيعره‌کی وه‌ک هه‌لوته‌ستیکي ته‌واو سیاسی خه‌ستۆته به‌رياس ، ته‌ویش به‌پتي بۆچوونی خۆی ! ره‌خنه‌گر نه‌گه‌ر بيه‌ه‌وه‌ی بيه‌انوو به‌گرت ، په‌ره‌کايه‌ک ده‌کا به‌ کتيوک و به‌په‌چمه‌وانه !

شيعرناس ده‌بن قازی و داوه‌رێکی دادپه‌روه‌ر بێ ، يانی لايه‌نی به‌هيتز و جوان و رازوه و لايه‌نی کز و دژيو و ساکاری کاره‌که ده‌ريخا و سه‌رجه‌م تتيکۆل و کاکل ليتک جيا کاته‌وه و نه‌وسا هه‌لوته‌ست به‌گرت و حوکم به‌دا .

به‌يروای تايه‌تی و غه‌ره‌ز هه‌ر نمو کاره ده‌کا که ته‌نانته‌ت ، "سه‌رما به‌ هه‌تسيو ، با به

دهواری شری ناکا، بۆیه سواره قریارمستیکی دهوێ که نهم شیعره‌ی له‌باتی وه‌خویتی:
له‌جگهرگۆشهی شیعرم مه‌ده‌معنایی خه‌راپ
به‌هه‌تا که‌سی نه‌یه‌ رازی که له‌ نه‌ولادی درێ

جا نه‌گهر وایه‌ با له‌ پیتشا سه‌رنجینک به‌دینه‌ سه‌ردتیری ره‌خنه‌که‌:

"چاو خشاندنیک به‌ سه‌ر شیعرێ "شار"ی سواره"

نهم رسته‌یه‌ له‌ هاری پێزمانی کوردییه‌وه‌ ناته‌واوه‌.

له‌ زمانی کوردیدا فیعلی "چاو پیتخاندن" یا "چاو به‌سه‌ر خشاندن" مان نییه‌. کورد ده‌لێ: "چاو پیتداخساندن". "چاو به‌سه‌رداخساندن" یش ده‌لێن و نه‌گهر نه‌لێن هه‌له‌یه‌ ده‌توانین به‌ترین که‌مه‌ته‌رخه‌می نووسه‌ر یا وێژه‌ره‌. وه‌هه‌ر حال نه‌گهر نووسه‌ر ئاوڕیکی له‌ پێزمانی کوردی دا‌بایه‌وه‌ ترووشی هه‌له‌ی ئاوا زه‌ق و به‌رچاو نه‌ده‌ه‌وو و ده‌ینیوسی:

"چاو خشاندنیک به‌ شیعرێ "شار"ی سواره‌دا" یا وه‌ک نیشاره‌ی پیکرا ده‌یتوانی نا به‌م شیوه‌یش بنووسێ:

"چاو خشاندنیک به‌ سه‌ر شیعرێ "شار"ی سواره‌دا".

نه‌گهر چی ره‌خنه‌گر - ره‌خنه‌گری راسته‌قینه‌ - هه‌رگیز نی‌زنی نه‌وه‌ نادا به‌ خۆی که به‌ سووک به‌روانیته‌ "شیعر" و له‌باتی لیکۆلینه‌وه‌ و وردبونه‌وه‌ و هه‌له‌سه‌نگاندنی زانستی ته‌نیا چاوێکی پیتدا به‌خشیته‌ و پاشانیش بی‌ترس و پارێز هوکمی له‌ سه‌ر ده‌ره‌پێ.

ره‌خنه‌گر ده‌ه‌وو له‌ پیتشا بۆ شیکردنه‌وه‌ی نهم شیعره‌ دوو کاری به‌هه‌رتی به‌کردایه‌: یه‌که‌م: سه‌رده‌م و هه‌له‌ومه‌رج، نمو قۆناخه‌ی شیعره‌که‌ی تیا و تراوه‌ و به‌لاو کراوه‌تموه‌ ڤوون کاته‌وه‌، دووه‌م: زمان و کیشی شیعره‌که‌ به‌خاته‌ ڤوو، جا پاشان به‌جیتته‌سه‌ر مانا و مه‌به‌ستی ناشکراو ڤوونی هه‌ژناره‌که‌ - به‌تایبه‌ت که‌ فه‌رموویه‌تی: "... تا‌کو سه‌ره‌نجام نهم کاره‌ی سواره‌م دیت و پاش وردبونه‌وه‌یه‌کی زۆر هه‌لقه‌ سه‌ر نه‌و به‌روایه‌ که‌ نهم هه‌ژناره‌یه‌ی کاک سواره‌ به‌خه‌مه‌ به‌رباس و لیکۆلینه‌وه‌ و به‌ پێوانه‌یه‌کی باوه‌رپیکراوی جێگیر به‌پیتوم". که‌چی به‌داخه‌وه‌ خۆی له‌م کارانه‌ی سه‌رده‌م پاراستوه‌ و که‌مه‌تر خۆی له‌ قه‌ره‌ی پێوانه‌ی باوه‌رپیکراوی جێگیر داوه‌. وه‌ک له‌ به‌یاز و ده‌منوسه‌کان ده‌رده‌که‌وێ. شیعره‌که‌ له‌ نی‌وان سه‌له‌کانی ۱۳۵۰.

۱۳۵۱ی کۆچی هه‌ژناره‌تموه‌ و به‌لاو بۆته‌وه‌.

نهم سه‌لانه‌ سه‌رده‌می چاک هه‌لدان و گه‌شه‌کردنی سیستمی سه‌رمایه‌داری له‌ نی‌ران بوو... تا زمان پتر به‌ره‌وه‌پیش ده‌ڤوا، سیستم گه‌لێش زۆرتر ترووشی ئالوگۆڤ ده‌بن، ته‌نانه‌ت خیراتر له‌ پیتشوو، نه‌ویش به‌ هۆی وریایی و چوونه‌ سه‌ری پله‌ی زانیاری کۆمه‌ل.

پهځنه گر لای وایه سواره ټیټه پوړونی قوڼاڅی دهره به گی بز قوڼاڅی سره مایه داری که یه کټکی له پټوړسته کانی زه مانه به خراپ و هله و چوت ده زانی، بهلام له راستیدا ده توانین پټیږن: "نو، گشه کردنی سیستمی سره مایه دار یه به نیشاندان و دهر خستنی مه زهره کار نییوه که بریتین له: چرای نیشون، دار ټیل و دوو کله کارگا گه وره کانی و هند... دهخاته روو. له پیښه سازی توپه نییبه، بهلکو بیزار بووه له به شټکی فره هنگی سره مایه داری.

شو و رږڅ خه لک خه ریکی کار و کوټروهرین و دین و دهچن، ماندوو، شه کمت، لمهر هارهار ناگیان له یه کتر نه مایه. "ورکه بوړڅا" خو ده کوتن و په له یه تی بز بوون به که له بوړڅا". کټکار رږڅ به رږڅ پتر دهچه وسپته وه و گیرفانی سامانداره کان به حری پټ بڼه. لم قوڼاڅه ناسته نگدا کهس کړتکاری مسکین و هڅار به سر ناکاته وه و توټی رږښیر به کردوه جوړلای لټ پراوه و "هر شو یلکه ی له کارایه" دیسانیش شاعیر هر توپه نه پټ؟ ژیان و نینسان و نوعین مانای خویان له دست داره. شاعیر دوی، نینسانه و نویندار، بهلام گوله که ی پیمان شکتیه و هه موو شټیک له زپ و جل و خشل و دراودا ده پټن. چاری به شواره که وتوه و شوقی چرای نیشون چورته ی لټ پړوه. گوی هه تاو که گرما و پروناکی راسته مینه دهه خشی لای نو بزړه، بهلن شاعیر ده پټ رقی هه لستنی نویش له تاقه گوله که ی که نه هاتوته جټ ژوان و پیمانی به جټ نه هټاوه. یاخو به روالهت هاتوه، بهلام بدل له تک نویندارا نییبه شاعیر بیانو به یار دگرږ و کولو کوټی دهر وونی وهک تاوه بارانی بهار هه لدر پټی، بهلام نهک به راشکاوی، یار دهر سینتی، پټشو نه مجار پټ له بهلټنی غوټ بنټی دهر ږم، جټ دټلم که چی نا، دلنیا نییبه، بیړی تنوره دهکا، چه واشیه، ناسکخه یالی دلناسک، دلی هر ناوړینگان دهدا. نای کوپه حه پرائی مالتویران، نابټ یارکولن له خو بکه ی. نه گهر گراوی پټوټی، ده تارن که توړاش؟

شاعیر ما و دنیا یه ک خه م و پمژاره، نو جار خوی کام داوی پټ نه پسا و بز نه گه راپه وه دی؟ خو نو کوپه عمشیره ت بوو، کوچکراوی تاوی گهرمی بهر دواړه که ی گوره مال؟ داخوا گه رانه وه بز گوند هر خه مون و خه یال نه بوو؟ بز چما شاعیر نه پده زانی زه مان کوټراوه؟ یان نه خیر، پاشی نم گشته نه زموون و چه رمه سر یه هټشا له دهر وونیا ساخ نه پیووه و به ته واری نه خش و کری دهره به گی وه لا نه نابوو؟

چما ناوای لټک بدهینه وه پهځنه تی نه چن! کاکه سواره دهر و پټش چوونی دهر ووهی مټروو فهراموټش نهکا و پټیه پټی نم فکری پټ بگا و نیتر به چادر و چیچ و ره شمالي دهر وانی دهره به گی نه نازن! پوچی؟

بز وهلامی نو پرسیماره پټوړسته ناوړتیک له قوڼاڅی ژبانی شاعیر پټش وتن و

بلاوکردنه و دی شپهره که بده ینموه. سواره ی کوره عم شیرت، وهک شاعیر یکی پیشه روی
 نوی ویزی نویخواز هستی نیشتمانیه روی هانی دا و کهوته ریزی شور شگیتان، به نه هیتی
 کاری کرد و ههولی دا و پاش ماوه یک و ترای هاواله کانی کهوته بهندیخانه، نهشکه نجه درا،
 بیتخوره متی پتیکرا، بهلام سواره ی به زیپک و زاکوون بوو به قاره مانى "سوره قهلا"^(۱۱).
 ده گیتیه نموه: "... بهلتن، ته نمانت پساوکوژان و نهشکه نجه کهرانی "ساواک"^(۱۲) دانیان به
 جوائغیری و نازایه تی نهم شاعیره شور شگیتیه دا دتئا و نه پانوت: سواره نمونه ی غیره و
 نازایه تی و خور اگریه "نو ماوه یمش تپیه ری، سواره ده گمل زوری ناوله کانی له بهندیخانه
 بزکاریان هات! هاته وه، دیسان زمان ناژوای...!

هه تا رژیپک که سواره شینی "شه نکه سوارى"^(۱۳) ای گتیا، شینگی رووه و شور شگیتیه،
 شیعریکی به هیز و پته و نه ده بی که له خه می "روباری چوکی به فیر چو" دا هونیه وه و
 پتر توشی قهیرانی رووخی و توره یی مه یله و شور شگیتیه نه بوو. خو گنخاندنی ناواله کانی و
 کوئ نهدان به هاواری "شه نکه سوار" بوو به بیانوویهک که بیتین:

نهم ری همر شه یلکه له کارایه
 دمس پیر لژکی تاره کی بهر شیتین
 دل هماندی کژلوانه
 سر گر تاله
 دهمار بی خوتن!

سواره تاق بۆوه. له "خیتلی درۆ"^(۱۴) هه لبر، بهلام سه رگه ردان. قهیرانی فکری به رو
 هه لدیری برد و به داخموه سه ر دنگری پتدا؟ بهلام هیچ به لگه یهک بز هه لدیران و کهوتنی به
 ده سته وه نییه...؟

بۆیه سواره ی پتیکه و تنخواز نه ده بوو کای کۆن به با بکا، چونکه تازه قوناخی دهره به گی
 تپیه پیوو.

دیسان نه گه ر له روانگه یه کی دیکه وه پروانینه مه سه له که بۆمان هه یه بلتین له و
 سه رده مه دا ده کرا کاکه سوار پروای به خه باتی چینی کریکار نه بووین و زیاتر پروای به
 خه بات و تیکوژانی شانه شانی دینشینان و جووتیاران بووین^(۱۵).

له لایه کی تره وه ده کری بیتین: "شار ناوه ندی ده سه لاتداری ناحه زانی کاک سواره بووه و
 بۆیه له ده روونا هیزیک، هیزی ویستی نیشتمان هانی داوه به ره و زده که ی، به تاییه ت که
 لای وابهو: "گونده کانی ولاته که ی بنکه و لانی شور شگیتیه ن ناوایی کانگای وهفا و
 خۆشه ویستین و فروقیل باوی نییه".

دېم پرمو هڅه و هموارۍ باســـــــــــــــه
دېم پرمو لادڼ، پرمو گانگهۍ ومـــــــــــــــا
"هېمن" سالی ۱۳۵۳ی هـ تاوی

تەنانت ئەو شیعری مامۆستای نەمر "هېمن" پاش "شار" ھۆنراوەتەوہ.
با راستییەکی دیکەش لە پیر نەکەین، نوێش ئەوێه کە ئەو کات کورە عەشیرەت نەگەر
بە تەواوی قافلەسالاری شۆرش نەبووین لە پیزی کارواندا بوون و دەر دە سیاسەت وەردان و
خەباتیان بە لاوە شانازی بووہ.

خەلکی ھەزار و چەوساوہ لەبەر کار و بێگار و چرووسان و سەرکوێکران بە دەستی
کۆنەپەرستان و لە ناکامدا دواکەوتووێ فەرھەنگی زۆر بە کەمی دەیاننوانی روو لە خوێندن
بکەن. بەلام کورە عەشیرەت بە پێچەوانە پێیان دەخوێندرا و مامۆستای تایبەتیان بۆ دەگیرا و
سەرەنجام وریاتر و بە دەرودوتر بوون و تەنانت لێرەشدا پێشپەرستی خەلکیان داوێوہ. جا
دەکرێ کاک سوارە داخ و مەغابەت و خەفەتی ئەوسای خواردیی و بە لای مەوہ ناوا
تاوانییکی رەپال نادری بەلکو چاوە نووقاندن لە ناست حەقیقەتییکی مێژوویی تاوانە، نوێش
کە بێتھەوی کەسایەتی ئەدەبی، سیاسی کەستیک ھەلسەنگینی.

ئینجا با بێتھە سەر باسی زمان و کێشی شیعەرکە.

زمانی شیعەرکە، سەمبولیکە و باشترین بەیانی مەبەست بۆ ئەوسایە.

ھۆنەمە و دارشتنی بە زاراوی سۆزانی رەسەن تیکەلاو بە وشە ناومالەکانە. با
پروانین: وەرەز، ھارەھار، تاوویاو، بۆز، زۆنگ و زەل، جارەگول، تەسک، ئەوین، کەش،
غەوارە و ھتد...

دیسانەوہ سەرئەج بەدەین: عەلاج، نیتۆن، مەزھەر، میسال، عاتیفە، ئینتزار و ھتد...

سەرەرای ئەوانەش، کاک سوارە وێنە و تەعبیری نوێ و تایبەت بە خوشی دارشتووە و بە
کاری ھێنان، جێگای سەرئەج، ئێ با پروانین، رۆژی چلەکن، تاوویاو شو، چاوە لەبەر
چرای نیتۆن شەوارە، بێتھە ناو بۆز، دژی گۆم، پەیکەری میسالی داوہ، کەمەندی دووگەل،
شەپۆلی شین، کۆچی تاوی گەرم، دارەتەرمی کووچەیی تەنگ، بناری پەر ھار و ھتد....

زمانی ھۆنراوەکە پێوەندی راستەوخۆی بە زمانی شیعەرکەمە ھەیە. ئەو دەر خوێندن و
نووسین بە زمانی کوردی لە کوردستانی ئێران نەک باوە نەبوو، دەکرێ بێتھە، پاساغیش بوو،
نەوہ کە ھێندیک لە وێژەکان کوردی نەین شتیکی سەیر نەیبە. کاکە سوار لە ئێران ژیاوہ و
زمانی فارسی تیکەل بە عەرەبی خوێندووہ و ناکرێ ئەو دوو زمانانە شۆتی لە سەر دانەنێو

نوه مهسه له یه کی زانستیه، که چی رمخته گر ده نووسن:

“هر چنده که له باری زمان و روانهت و رهنه بونی وشه کانیه وه بئ که موکووری نییه. بزغونه نه گر سه پرتکی نهم بهشی هژراوه که به وردی بکهین. ده بینن که ده له ننگ و به تهواری مانا نابه خشی و وشه یه که هه لیزاردراوه لاواز و به دهسه لاته له گه یاندنی مانادا، وهک ده لئ:

به هر نیگایهک و په تاپهکا

ده لیم برۆم له شاره کمت گولم

وه نیره که ده لئ:

له شاری تۆ له بانی عهرشه قۆندهری درلو

دیار نییه که قۆندهری درلو له سر عهرشه یا وهکو هینی خاوهن دراو؟”

باسی وشه ی رهنه و نارهنه مان کرد و به لگه شمان هینایه وه، به لام نهو ی که فهرموویه شیعه که مانا نابه خشی، راسته و وه بالی بز ده کیشم، چونکه شیعه که به هه له چاپ کراوه و راستیه که ی ناوایه:

به هر نیگایهک و په تاپهکا

ده لیم برۆم له شاره کمت گولم

مانای به یته که:

هر جاریک ده روانم، هر که چاو هه ل دینم، تووشی دهر و په تاپهک دیم، چونکه چاو به تهواری نهو شتانه ده که وئ که وه بیر هین نهو ی سیستمی ناخوشه ویستی من، هر بزیه ده لیم بار کهم و برۆم، به لام نهو که فهرموویه نهو به یته له نگه، وانیه، پروانج:

به هر نیگایهک و په تاپهکا

مَفَاعِلُنْ مَفَاعِلُنْ فَعَلْ

فهرموویانه:

له شاری تۆ

له بانی عهرشه قۆندهری درلو

مانای پروون نییه.”

من نازانم نهو پرسپاره ی بز کردووه؟ خۆ نه گر ته نانهت به بزچوونی تهوای سیاسی خوشی لیک دابایه وه مانای هه بو. واته: نه مرۆ، لم سهرده مه دا قۆناغ قۆناغی سهرمایه داریه و نهو کهوش و پهلای سیستمی سهرمایه داریه که له سر سهرانه و پتی

سهرمايه داريشی تېدايه . سهرمايه دار گه پوه ته عرش و وه پای په تی نه چوگه و پتلاوه کانی
وا له پېتیا . قونډه ره بهری پتی سهرمايه دار و نمدار راده موسی... کهوشی زېږین له
په پېروچکې ناسمانه ، نخځیر هر له سر هره ده ، بهلام تق بلتی نیم قونډه رانه هی پیاوړکی
رووتی نمدار بن؟ دیاره نا ، نمدانه نی چوسینه ری ساماندارن؟ کورد دهلی:

به خځیر بڼی پتلاوه کانت سر چاوم.

به خځیر بڼی پتلاوت سر سهرلن ، سهرچاولن.

ده کړی مېه بستی ویزره له جوړتیک پتلاوی تازهی ده پتی نمدارو بڼی که کابرا له ژیر
هنگلی ناره؟! :

نمدجا با پتینه سر کتشی شپه ره که:

شپه ره که له سر کتشی عمرورزیه و له بهری هَزَجْ مَقْبُوضْ محبوب دا هونراوه توده .
وه زه که ی ناوایه : (مَفَاعِلُنْ مَفَاعِلُنْ) (مَفَاعِلُنْ فَعَلُنْ) و چونکه "شار" به شپه ی نوی
هونراوه توده ده کړی ژماره ی مفاعیلې عمرورزی به هزی کووتی و دریتی میسراعه کان به
یهک نه ندازه نېمن ، یا (مَفَاعِلُنْ) ، (فَعَلُنْ) ی له تکها بڼی . بز وینه :

گوڼم! دلم پره له دود و کوڼ

مَفَاعِلُنْ مَفَاعِلُنْ فَعَلُنْ

ده لیم پړم له شاره که ت

مَفَاعِلُنْ / مَفَاعِلُنْ

نمدجا راسستیه که ی توده یه لمد شپه ره دا - شار - جار جار وه زن شکاوه و ده گهل نهو
مفاعیلې باسی کرا هاوسه نگ نین و پارسه نگیان دموئی . بز وینه :

دستی گدرمی ناشنا نپیه که نه یگو شم

فَاعِلُنْ / مَفَاعِلُنْ / مَفَاعِلُنْ / فَعَلُنْ

یا:

کڼ له شاری تو له شاری قاتلی هوډار

فَاعِلُنْ / مَفَاعِلُنْ / مَفَاعِلُنْ / فَعَلُنْ

یانی له همدوئی هر میسراعتیکا هیجایه کی کووت که مه ، بز وینه ده کړی له همدوئی
هر کام لمد میسره عانه: "وه" زیاد بکړی و ماناش کووت و دریتی نابڼی نه شکړی به راوستان
له سر میسراعه کان یان ختیرا خویندنه موه یان هر "شپه شهل" بڼی .

جگه لمدش به راشکاوی ده لیم:

"شپه ره که دهر و ژووری وک یه که ، رازاوه و پتمو - پتمو و رازاوه ."

"له ناخري رهځنه كېدا هاتووه:

"له كۆتاييدا پتويسته بليتم كه هونراوه كې كاك سواره له جينگاي غوږدا جوانه و خاوند هيندتيك تاييهقمه ندى چاكي خوږه تى:"

كويى هونراوه كه جوان بوو؟ تاييهقمه ندى چاك چى لتهات؟ دهېن بليتم زور به داخه وه نهم پرسته يه تنهيا بؤ دلته وايى و دلدهانه وى خوږنه نو سواره، نه گينا به چى باسى نه كراوه؟ كوا نينسانى وردېن و به نينساف نه و ته يه دهه لمېتنې؟ به لام وايه "تو هه ويړه ناو زور دېا!" نه وى په خشانتيكه كه كاك سواره له سمر شيعرى "شارى نو سويه:

لاوتيكي دپهاتى رهنكاوړه نكي به هارانه ي هه وارى چپاي به رزى ديوه و هه مېشه چاوى به روانگه ي به رين و راخراوى دهشتي به گول و گيا خه لميو راهاتووه دپته شار، كولاى نهنگو دريژ وهك تاهووت له شى نازادى نه و لاوه نه كوشن. هزاران به ندى رسم و ياسا له دورى دست و پتي هؤگرى رزگارى نه و نه پسته كه له بهجه. روانيني شار جياوازي هه يه، له گمل نيگاي مېهره بانى دئ. له شار ژيان چه شنى پياز هه موو تتيكوله و كاكتلى نيبه. رواه تى ژيان رازاوه و شكودار، به لام رهنكي نه و ژيانه رهنكي دهسكړده هر وهك رهنكي كه لير و گوناي نافره تانى شار سور نهكا، به لام له دئ هه موو شت سروشتييه تنانته سوورايى نيومرهنكي ليتوى بزه تيزاوى كچن كه له ژتر گرماي روانيني لاوتيكي نو ويندار شونى شرم نه كه وپته سمر گولى گوناي و خوږنى هه ستي پاكي كچانه به پستى نهمى دهموچاويا نه گمړئ، رهنكيكي سروشتييه، لاوى دپنشين به هزار هه وداى ناوړشمين به راپوردوى خوږه وه به ستراره، فتر نه بووه كوڅكى ده نه هؤمى سمر له تاسمان بهينى و بؤ نه وى تماشاى بكا كلاوى سهرى به پريشته وه. له دئ خانوبه روى لار و كومى ديوه، به لام ههنگاوى لارى له رينگا لادى نه ديوه.

له و حاله دا دلى نه دا به كچتيك كه وهك گولى له يلوويه رى ناوى له نيو زه لكاوى شارا پشكووتوه. دوو هتيزى كېشه ر بؤ دوو لاي جياوازي نه كيشن. هتيزى نه وين فرماني مانده وى ده داتى له شاريكا كه چه شنى پيلاوى تنگ پتي رتيواري نه وين نازار نه دا و هتيزى ده رچوون و رزگار بوون له كهمه ندى دوو گمل و دراو و گمړانه وه بؤ دئ و ديسانده دهسته ملان بوونه وى به روه وى خه يال وروژتنى هه ستيرويني سهرده مى منالى و گه نجى له لادئ و نهم شيعرانه ناكامى به رهنگارى نه و دوو هتيزن له هه ناوى لاوه كېدا و نه بهينى كه تنانته زنجيري زرينى نه وينيش پتي روه وى لاوه كه ناهه ستي و نه چپته وه دئ كه رهنكي سور و شينى به هارى بهار له عاتيه قى گمى پدا.

-
۱. وینه‌ی تیکستی نهم به‌نامه‌ییم لای حاجی عومهر ناغا ئیلخانی، برا گهره‌ی خوالیخوشبوو کاک سواره دهست کهوت و پر به دل سهای ده‌کم.
 ۲. سووره قه‌لا: زیندانی قزل قه‌لا (قزل قلعه) له تاران، ناوی شیهریکی کاک سواره‌شه.
 ۳. ساواک: (سازمان امنیت کشور) ده‌زگای سیخوری ئیران له زمانه‌ی پهلویدا.
 ۴. شمنگه‌سوار: ناوی شیهریکی کاک سواره.
 ۵. خیتی درۆ: ناوی شیهریکی کاکه سواره.

ژیاننامه‌ی سواره

عومر نخلخانی

تامي دهچن واته كسه دهچـووي به زار
جوانه له پټي ديدوه پتگتـه خـور
بـز و ته و هـسـتـي دـروون چاوهـږم
بـستهـلكه گـهـانه هـرمـي و تـار

محمد نوري

من نيستاش هر کاتېک سوارم دېته وه بېر يا له نووسرلوه پکا يادنامه يه کي ده خوښمه وه يا گاهې دؤست و رډه فيښکي باسېکي نوم بز ده گټر تموه دلېم پر ده بې له دېر و کول.

ويستم بز پېشه کي نم ديوانه به وه زن سووک و به قيصهت گرانه چوند فرمېسکېکي گهرم و گمش له دېده هه لوړېنم و بېکېم به ديارې بز خوښه نري خوښه ويست و هستيار، به لام به قولې ماموستاي نمر هېنم که له پېشه کي تاريخ و پروونه جوانه کيدا ده فرمووي "کټي من له خؤم باشتر ده ناسن" له لايه کوه و له لايه کي کেশه وه بز راستگر دنه وې هه له ي چوند نووسرېکي به ږز که هر کامېکيان له نووسرلوه کانياندا به چه شنېک هه له يان له سر ژيانې "سواره" هه يه، قولم دا نمو بېده ننگيه بېسکېنم و هرېمي سپي و بېگردي خاموشي به تيخي تيږي وشه هه لېرم و به تاريخ ژياننامه ي سواره بگټر مموه و له چاوانيش داوا ده کم بز به ياني نو ههسته دهروونييه به ناههنگي دلته ي نه سرين يارمه تيم بدن، نم نووسراوه يه نايه وي "سواره" له باري هؤنه ريده وه بناسېنې، چونکه "سواره" نه ستيره يه کي پرشنگداري ناسماني نه ده ي کوردي و فارسويه و ناوه خوښ و له سر زمانان سووک و له دلاڼ چه سپه کي "سواره" به تاييهت به ناويانگي کاک "سواره" زور ناسراوتر و بهر زتره که نيازې به ناساندني من هه بې، ناوي "سواره" وهک پېري سېري نه سپي "شه ننگه سوار"^(۱) نه دره وشېتموه و بيري تلووعې شتولزکي نه ده بېي نوې و تاييهت نه خاته نيټو ميتشکي هه مو نو که سانه که به جوړېک دل بهسته گيان به فخرهنگ و نه ده ي کوردي پيه وه هه يه، هه روه ها ويست و مېهه ستيمش نموه نييه که بيروباوه ي "سواره" بز خوښه روون بکاتمه، که وا بو نو پېشه کيه هه ول نه دا ژياننامه يه کي کورت له ژيانې کورتي سواره بخاته بهرچاوي خوښه ر به ږز دکان و بهس.

جا نيستا من و ټړاي سپاسکي گهرموگور و ږز و نيحترام بز هه مو نو ماموستا و

نوسمرانهی چ لهو دیوی سنوورهوه و چ له ژوورهوهی ولات و چ له دهرهوه له سمر "سوارهیان" نووسیوه و شینیان بۆ گیتراوه و تهانته نهوانهش که رهخنهیان له شیعهرهکانی گرتوه و بهتابیهته نهوانه که جوابی رهخنهکانیان داوهتهوه. دهموئ بهو مهرجه که لایم دلمهده نهبن ههلهکانیان باس بکهم.

۱. کاک عهبدوللا مهردووخ که یهکتیک له دۆست و هاوکارهکانی نزیک "سواره" بو، له گوژاری ژماره ۴۸ی "قالدک" سالی ۱۳۵۴ی ههتاویدا "سالی کۆچی دوابی سواره" له ژێر سهردرێری "سرسلامتی" دهنووسن "سواره" له سالی ۱۳۲۰ی ههتاوی له شاری سهقز هاتۆته دنهاله و پۆلی سهرهتایی و ناوهندی له بۆکان و سهقز خوێندوه.

۲. "گروه لهجههای اطلاعات و اخبار سازمان رادیوتلوویزیون ملی ایران": که من لام وایه هه کاک عهبدوللا مهردووخ نووسیویهتی لهژێر سهردرێری "در سوگ دوستی از دست رفته، انسانی پاکاندیش و شاعری حساس" له گوژاری "تەماشاً" له سالی ۱۳۵۴ی ههتاوی دهنووسن "سواره" له سالی ۱۳۲۰ی ههتاوی له شاری سهقز له دایک بووه و خوێندنی سهرهتایی و چهند سالتیکی له پۆلی ناوهندیش له سهقز بووه و دوابی بۆ تهواوکردن چۆته تاران.

۳. کاک نهحمده شریفی له گوژاری هیوا ژماره ۳ شوباتی ۱۹۸۵ سهر وه نهستیتی کورددا دهلت: "سواره" له شاری سهقز له دایک بووه و خوێندنی سهرهتایی و ناوهندی له سهقز و بۆکان تهواو کردوه و کاک نهحمده شریفی له گوژاری ژماره ۵/۴ی مامۆستای کورددا له سالی ۱۳۶۶ ههتاوی له ژێر سهردرێری سواره له بهر تیشکی نووسراوهکانی دا تهنا دهلت: "سواره" له سالی ۱۳۲۰ی ههتاوی له دایک بووه و زیاتر له سهر ئهم باسه ناروا.

۴. کاک عهزیز که یهخوسرهوی له گوژاری ژماره ۴ی سروه، سهر وه ئینتشاراتی سهلاحهددین له ورمێ دهنووسن: سواره له تهمهنی سێزده و چارده سالهیییدا تووشی فهلهجی قاجای بووه و خوێندنی سهرهتایی و ناوهندی له بۆکان و تاران تهواو کردوه و له لای مامۆستا مهلا حهمهدهمینی ئهشعهری خوێندویهتی.

۵. کاک ح. بهفرین، له گوژاری سروهی ژماره ۱۲ له ژێر سهردرێری "ئاوڕیک وه سهر سواره" دا دهنووسن سهبارهت بهوه که سواره ئیلتخانی بهجێیه یا سواره ئیلتخانی زاده و من بهیم وایه سواره ئیلتخانی دروسته و زۆر له نووسهر و شاعیرانی کوردی ئێران که من دیومن "ئیلتخانی" به راست دهزانن، نهبن بنهمالهی شاعیر پرایان بهراهبه بهو شته چی بن "و کاک بهفرین نهلت" روونبوونهوهی ئهمهش زۆر پێویسته له مهسهلهی نهمهدا و ههروهها شتیکێ سهرپێیی نییه.

۶. کاک "نیازی" له رانییهی عیراقهوه له گۆفاری کاروانی ژماره ۲۲ی ته موزی سالی ۱۹۸۴ لمژیر سەردێری "با سواره باشتەر بناسرئ" دا دهلتی: "له گۆفاری به یانی ژماره ۹۰، نهیلوولی ۱۹۸۳ له لاپه‌ری ۶۱ - ۵۷ دا مامۆستا نەسەد نەقشەبەندی وتاریکی له ژێر سەردێری "سواره بناسن" دا پلاوکردۆتهوه و خوێنەر هەست بهوه ده‌کا که مامۆستا نەسەد له‌گەڵ "سواره‌ی" شاعیردا نزیکي هه‌بوه" و هه‌روه‌ها کاک نیازی ئهم حه‌قه ئه‌دا به‌ خۆی که پرسیار بکا نه‌ی بۆ له‌گەڵ ئهو دۆستایه‌تییه‌شدا مامۆستا نەسەد نه‌یتوانیوه‌ برانی چ سالتیک و له‌ چ شوێنیک له‌ دایک به‌وه و به‌ چ نه‌خۆشییه‌ک و سالی چەند کۆچی دوابی کردوه‌. کاک نیازی ده‌لتی "به‌تایه‌ت که مامۆستا نەسەد ئاره‌زوویه‌کی قه‌راوانی ئه‌ده‌بی هه‌یه و ئهم شتانه‌ش زانیان بایه‌ختیکی گرینگیان هه‌یه بۆ نه‌مرۆ که وسته‌ویه‌تی ئهو بابه‌تانه له‌ فه‌وتان رزگار بکا " کاک نیازی ده‌لتی: "مامۆستا نەقشەبەندی له‌ لاپه‌ری ۵۷ دا نووسیویه: نازانم چ سالتی هاته‌ دنیا، به‌لام ئه‌زانم که نه‌خۆشی زه‌ردوویی به‌وه به‌ زه‌ردی و خه‌زانی عومری له‌ سالی (۱۳۵۳) دا"، جا ئه‌مجا مامۆستا نیازی باسه‌که‌ی خۆی درێژه‌ پێده‌دا و ده‌لتی: "سواره" له‌ سالی ۱۳۲۰ی هه‌تاوی ۱۹۴۱ زایینی له‌ شاره‌ خۆراگره‌که‌ی سه‌قز له‌ دایک به‌وه.

۷. کاک عه‌بدولقادر ده‌باغی له‌ سه‌ر سنوره‌وه له‌ژێر سەردێری "به‌لتی با سواره باشتەر بناسن" ده‌لتی من له‌ گۆفاری کارواندا نووسراوه‌که‌ی کاک نیازی چاوپێکه‌وت" و ته‌نیا ده‌لتی مامۆستا نەسەد به‌هه‌له‌ چوه‌ "شیرعی کاک "سواره" قەد و هەلتی نییه" و "پیره هه‌لتیه" و له‌ باره‌ی ژبانی ئه‌وه‌وه نه‌ینووسیوه و بۆچی نه‌ینووسیوه سه‌یره و نه‌گه‌ر کاک قادر ده‌باغی ناوا دووره‌په‌ریزی له‌ مه‌سه‌له‌که‌ کردوه نه‌ی بۆچی ده‌لتی "با سواره باشتەر بناسن"، چونکه‌ کاک عه‌بدولقادر زۆر له‌ مالی بابی شاعیر به‌وه و ده‌گه‌ڵ بنه‌ماله‌ی "سواره" دۆستایه‌تی و هاتره‌چی گه‌رموگه‌ری هه‌بوه و له‌گه‌ڵ ئهو شاره‌زاییه‌ش به‌پێچه‌وانه‌ی سەردێری نووسراوه‌که‌ی نه‌گه‌م و نه‌ زۆر و نه‌ باشتەر و نه‌ خراپتر نه‌یناساندوه.

۸. به‌پێرتیکی تریش له‌ ژێر سەردێری "ناوبری له‌ نێوانی برایان نیازی و نه‌قشەبەندی دا" که به‌ ناوی - نووسینی ناشنا - له‌ گۆفاریکی ترا ده‌نووسی: "سواره ئیله‌خانی له‌ بنه‌ماله‌ی ئیله‌خانی شاری بۆکانه. باوکی "سواره" سه‌ره‌نگی بازنشسته "عه‌قید، موته‌قاعید" بوو، ناویم له‌میر نییه‌ وایه‌زانم "عه‌بدوللا" بوو. "سواره" سالی ۱۳۲۰ی هه‌تاوی له‌ شاری سه‌قزی نه‌به‌رد له‌ دایک به‌وه" ئهو برا ناشایه‌ که له‌ نووسراوه‌که‌یدا واده‌رده‌که‌وی زۆر ناگای له‌ حالوبالی "سواره" و دۆسته‌کانی "سواره" به‌وه و زۆر قسه‌یان لێ ده‌گێرتیه‌وه و ئهو سەردێره‌ جوانه‌ی هه‌لبژاردوه بۆ نووسراوه‌که‌ی، به‌ راستی ناوڕێیه‌کی باشی کردوه و به‌ قه‌ولی خۆی کاک نیازی و کاک نەسەد راستیه‌ی که‌یان بۆ ده‌رکه‌وت.

۹. بهرېز کاک سەلاح موهتەدی لەژێر سەردێڤی "دە سال دواى کاک سواره" لە مامۆستای کوردی ژمارە ۱۳ دەلێ: "سواره لە گوندی قەرەگۆز لە دایک بوو". هەلبەت خۆتەری بهرېزو خۆشەویست "مەبەستی نێمە لەو بەشدا تەحلیل و لێکۆڵنەوە و یا ناساندنی "سواره" لە باری ڕیازی نەدەبی و فەرەهنگی و ھونەرپەروە نێمە کە ئەو مامۆستا پانە لێی دواون "ئەو بەشە، بۆچوون و بۆنەچوونە کە بۆخۆیان".

نەم نووسراوەیە ڕەخنە نەگرت و دەلێ: نەم مامۆستا بهرېزانە کە بە دلێکی پەر لە خۆشەویستی "سواره" وە، وێستوویانە لەسەر ژبانی سواره تەحقیق بکەن و کاتێ خۆیان دەلێن "شە کە ھەروا سەریایی نێمە و لە مەسەلەى نەدەیدا گرینگە" و ناوێری نەکەن و شەر نەکوێننەو و ئیراد لە پەکتەر نەگرن و بۆ نەزانینی سالی لەدایکبوون و کۆچی دواى، "دەست لە بەلەمدی نەکوێن" و ئیزھاری ناشنایی و ھاوکاربوون نەکەن" و لایان وایە شارەزایی نەم زانیاریانە پێتوێستییە کەو بایەخى بۆ نەمۆ ھەبە و دەلێن بەلێ "با سواره باشتەر بناسن"، کە چى لەو بابەتەو مۆزى پێدەنگى لە لێریان نەدەن.

ئەبوابە لە نەم و ئەو باشتەر و ڕوونتر و بەرلوتر پرسیاریان بەکر دایە جا نەمجار دەستیان دلبایە قەلەم، دەنا ھەر بە باسی بەشە نەدەبی و لێکدانەوێ شیعەرەکان ڕازی ببوایەن، بەلام دیسانەوێش من بە بەشی خۆم لە ھەموو ئەو بهرېزانە کە لێک مەمنوونم و ھیوام وایە ئەو باسانەى من گەردێک ناوێتە سەر دلی ناسک و بێگەردیان. نێستا دێینە سەر ژباناوە کە بە کوێتى.

سالی ۱۳۱۶ ھەتاوی تازه گزنگ لە سەرانی دابوو، زاقە و دەنگی منالێکی نێسک سووک لە نەندەروونی مالدووە پێکەنین و خۆشیی خستە نێو تالاری دەرەخانێکی گەورە لە گوندی تورجان.

کوێتیک چاوی لە سەر دنیای ڕوون ھەلێتا و بە شیرى دایکێکی بنەمال گەورە لە تاییفی بەداغ سولتان ڕۆژووی کراوە، لەگەڵ نەوێشا کە ئەو کورە دووھەم کوێی ئەو مالدە، بەلام بە گۆژەى یاسای سەردەم خەلکی ناواییبە کە و دەورووبەر و خزم و قەوم، دەستە دەھاتنە پێڕزبایی ھاوکی نەم کوێر. کوێر گۆژەبانە لە دیوھانا ھەر گەرمتر و گەورەتر دەبو، ئەو کوێریان ناو نا "سواره" و بانگیان بە گوێی دادا.

"سواره" کوێر نەحمەد ناغای ئێلخانێ زادە، کوێر حاجی بایز ناغای حاجی ئێلخانێ لە عەشرەتى "دێڤکۆر پێ" باب و باپیری سەروک حێل بوون.

ژبانی شیرەخۆزى "سواره" بە شەبا فێنگ و خۆشەکانی کوێستان پەک ڕۆژەى دوو ڕۆژە بوو و نەتکوت بە گوێیانی ھەلدەکێشی گەورەتر ئەبو. "سواره" نەوێندە لە منالیدا قەلەو و

گۆشتن بو زۆر کەس لایان واپو دەستی گۆژە و بۆ پشەوه چۆتەوه، دایکی زۆری خەم پێتو دەخوارد "سوارە" هێشتا یەک سالانە بوو باوکی گوندی تورجانی گۆژییەوه بە ناوایی قەرەگۆتێز لەسەر چۆمی تەتەهوو (چۆمە زێوینە) و مالی چوو بۆ نوێ. "سوارە" لەو دێیە پێی هەلگرت و بە دابی ئەودەم بۆ بەخێوکردن درایە دەست "دایەن" و لە مالی دایەن رەفقیە کایە پەیدا کرد و هەموو پۆژۆی "لە نێو خاک و خۆل عەینی بیتخەییالی"^(۲) تەپۆتزاوی دەیانبەردەوه لای دایکی. "سوارە" هەر لە کاتی زۆر منالیدا فێری مەلە بوو. پۆژ هەتا ئێوارە لەگەڵ منالی نێودئ لە چۆم و کێو و سەحرا بوو، "سوارە" راوەماری لە هەموو شتێکی تر لە کاتی مندالی و لاویدا پێنخۆشتەر بوو، لە نێو زەمەند و کەژ و کێو لە قرچە قرچەدی گەرمای هاویندا دەگەرا و ماری "سوجە"ی سوور و شینی گایە نکێوی ئەدییهوه و بە زیندوویی دەبگرت و دەپێناوه نێودئ و هاویاریهکانی پێ دەترساند، "سوارە" زۆر خەسلەتی تایبەتەندی حێلی و دێنشینی وەرگرت و لەگەڵ خۆشی بردنیه نێو گۆژەوه.

نەم کۆرە خوێن شیرین و چاوشین و سەپلەگەلانیە که تازە هاتبوو تێیگا و خۆشەویستی دایک بزانی، باووشی ئاوالە و گەرمی دایکی لێ سارد بۆوه و نەم هەموو ئاوات و ئومێد و خۆشەویستییه پۆهتێژا نێو گۆزی تەنگ و تاریکەوه. نەم "پەپوولە بالەسەوز و سوورە فەری"^(۳) و زەرەدی مەرگ کەوتە سەر لێوی ناسک و کۆپتکی لە "سوارە" گەورەتر و کچێکی لە "سوارە" بچووکتری دڵ بریان و چاوبەگریانی لەنێو دەریای خەیاڵات و خەمان بەجێ هێشت، بەلام فرشتەیهکی رەحمت باووشی گەرم و پڕ لە خۆشەویستی دایکانە پۆ کردەوه.

نەم نامێژە هی باوەزێکیان بوو که بۆنی زەردایکی لێ نەدەهات، ژنی مامێکی خۆیان بوو که باوکیان پاش بەرەحمت چوونی ئەو ماری کردبۆوه و "سوارە" لەو باوشە گەرمەدا پەروەردە بوو. "سوارە" پان زۆر زوو لە قەرەگۆتێز لە مەکتەبخانەیی تایبەت لە لای مامۆستایهکی دلسۆز و زانا بە ناوی مامۆستا "شیخ ئەحمەد کەس نەزانی" وەبەر خوێندن نرا. "سوارە" زۆر زیرەک بوو و هەرچی مامۆستاکی بە دەرس پێشەدکوت زۆر زوو پەوانی دەکرد و نەهاتە بەری. لەگەڵ ئەویشا لەبەر بزۆزی و بیتعاری خۆی زۆری لێدان ئەخوارد، "سوارە" زۆری لە لای نەم مامۆستا گەورە و پیاوچاکە نەخوێند و وەک کۆپی عەشیرەت پۆشیشتە نێو هاوتەمەنەکانی خۆی لە ناواییهکه، که هەر لە منالییهوه زۆر خوو و ئولفەتی پێتوگرتبوون.

"سوارە" شاخ و داخ و هەرد و بەرد و چۆم و دەشتی "سەرسەوزی بەهاران" و "سوورەوهووی هاوین" و "بە گێژەلۆکەیی پایزان" مانگەشەوی خەمپەوین و تاریکەشەوی خەفەتەتین، کێتووانانی پڕ تەجربە و چروساوی بەر گەرمای هاوین و سەرمای زستان، شۆرەسوارانی تەقلەباز و راوچی عەشیرەت، پیرەپیاوانی بەیتێژ و حەکایەتخوین، گەنج و

لارانی "دروینه‌وان و ماندوو، فہ قیتی حوجرہ و ماموستای ناینی لادی و گوندی کردہ زانکڑ و ماموستای خوی و دہرسی پیپاہوتی و جوافتری، نازاہتی و نہہزی، راستی و پاکي و پق و تورہیی، بہ رحم و مہترہ بانہیان لښ فتر ہوو و نامادہ کرا بښ سازان لہ گمل ہممو بارودوختی جوان و ناحہزی ژبان کہ چاودروانی لښ نہ کرا.

ہموی گیانہ پورہی کویتسانہ کانی پر بہر و گہردنکشی و مستای تورجان^(۶۴)، خوږ و قہلہزہی چومی بہ ہاران و دہستی پرداہاتی قہرہ گویتز لہشی "سوارہ تی گہورہ کردہو، چوونہ مہری شہنگہ پتیریان، شیووکولی کچان و چاوپرکتینہی پښگای کانی، مہرومالات، خانوی لاروکوم، بښی سہرسہ کوی بہ کاکل ناوړاډ، ہہلہ پرتی و زہماوند، جږاہین و پشکیلان، گورزی کویری و پشکو بہ فوو، شہرہ کمل و شہرہ کملباب، راوہ تاوی و نہسپ سواری و رمبازی، زورانبازی و چنگہ پلماسہ، قاری فہ قتیان و شہرہ تږی بہر و قوچہ قانی بہن، گہران لہ نیوہوژ و عہ شیرت، نہوانہ و زور شتی تریش ہوونہ ہوتین و نمین و پښگا و شوتین لہ تہمہنی کویتی "سوارہ" دا. "سوارہ" ہر بږہ لہ شاریش نہو بیرہورہ ییانہی گوند و ژبانہی عہ شیرتہی ہرگیز فراموش نہ کرد و لہ ہممو شوتنوارہ کانییدا بہ جوانی دہردہ کموتی کہ ہر لہ بیرہی سروشت و خوشہویتی کاتی منالی و لاویدا نوکم ہوو و ہر بږہش گولہ کھی لہ شاری قاتلی ہزار^(۶۵) بہ جتن دہشتلی و دہروانہ بہرہواری عہ شیرتہ کھی. "سوارہ" ہر لہ منالہیہوہ توتشوری شیعر و نووسینی لہ دیوہ خانہی نددہ پیرورہ و پر لہ زانست و نددہ بی بنہ مالہی خوی و ہرگرتہو. زور کاتی شو و پږژانی لہ گمل ماموستاکانی حوجرہی فہ قتیان دہ کموتہ جدمل و ہاسوہ لہ سر مانای شیعر بہ تاپہت شیعرہ کانی "حافظ شیرازی". "سوارہ" ہر لہو دہمہوہ مایہی تہسلی دواپی و ہرگرت و جارجار وک شایہری باش شیرتیکی جہ فہنگی دہگوت.

باوکی "سوارہ" لہ ہاوینی سالی ۱۳۳۳ی ہد تاوی مالی لہ قہرہ گویتزہوہ چوہ "بږکان" و "سوارہ" دلی تاسہباری لہو دتیبہ بہ جتن ہشت.

ہای پایزی تووش و ہتفہر وک لوورہی گورگتیکی ہتچوہو خوراو بہ گوئی نڈگہیی، سہروگولاکی دار و گیای تیک دہ کردہوہ، دہنگ و رہنگی نہو پایزہ بہ راستی دږو و ناخوش نہاانہ بہر چاو و گوپیان.

کزی ساردی پایزی ۱۳۳۳ بږژینی تال و دږواری "سوارہ" کات ہوو بږ "گریان"^(۶۶) "نہو پایزہ سہرہ تال پږژہرہشی و کلتلی لویکی تازہ پتیکہ یشتوو، جوان چاک و خواونہست ہوو.

لاویک کہ تازہ نہاات شیرنایی ژبان بچیتږی و دلی کانگای خوشہویتی و ہیواداری ہوو، لہو پایزہ شوومدا تپک ہلگلا و کہوتہ دہریای ہی بن و تال و سویری نڈگہ تیبہ وہ.

"سواره" که نه‌یسه زانی چاره‌نوس چ خه‌ونیککی بۆ دیوه، رۆژنیک له‌و رۆژه ساردانه‌ی پایزدا ده‌چیتسه مه‌ر شوتنی کاک سه‌عدی مامی له‌ چۆمی بۆگانی. له‌مه‌ر شهرم و عه‌یه به‌ جلموه دهراته نیو ناو و دوا‌ی مه‌ر شوتنیش هه‌ر له‌ پرو‌ی هه‌ل‌نایه جله ته‌ره‌گانی داگه‌نن و به‌ به‌رگه ته‌ره‌گه‌وه دیتمه‌وه مالی مامی، شه‌وی دهنیه‌شه‌ودا چریکه‌یه‌ک له‌ رانی ده‌وستن و ناتوانن قاچی بیزۆی و نۆیه‌تن دایده‌گرن.

ئه‌و نه‌خۆشیه‌ی کۆتوهر و دهرداویه به‌ قه‌ولی دوکتۆره ئالمانیه‌یه‌که میکۆزیتیکی په‌راوازی ئوروپایی بو که به‌ هه‌موو نیش و نۆفه بێ سنوور و میزانه‌که‌یه‌وه بۆ "سواره"ی خۆشی نه‌دیو به‌ دیاری هات.

"سواره"ی رانه‌وستاو، قه‌ت داننه‌نشتوو، زۆر زه‌رد و زه‌عیف و لێیه‌به‌ر له‌سه‌ر دۆشه‌کی هه‌رزن و له‌سه‌ر گازمه‌رای پشت هه‌ر ئه‌به‌و چاو به‌په‌ته‌ به‌ن میچی خانوه‌که و خه‌فته‌ بۆ له‌شی ساغ و لا‌واکی خۆی به‌خوا و بۆ ئه‌و هه‌موو نیش و دهرده‌ گرانه‌ش ددان به‌ جه‌رگیدا گرن.

"سواره" له‌ هه‌ره‌تی لا‌وی و دل به‌دنیااییدا چه‌رخه‌ی چه‌په‌گرده‌ له‌گه‌لی که‌وته دژایه‌تی و ژینی لێ تال کرد و به‌ده‌ختی و نه‌هاتی سه‌ره‌تاگه‌ی نا‌وا و به‌و چه‌شنه‌ ناحه‌زه دامه‌زراند. زۆر کات خۆی ئه‌م شیه‌ری به‌ سۆز و به‌ ده‌نگه‌ خۆشه‌که‌ی خۆی نه‌خۆتده‌وه.

په‌م‌زاره و سه‌ینه‌ته‌ و دهرده‌ و نه‌هاتی

هه‌موو هاتن ته‌ج‌مه‌ل هه‌ر تۆ نه‌هاتی

به‌په‌راستی شکۆی ژیان بۆ هه‌موو زانایه‌ک و هونه‌رمه‌ندێک هه‌ر ده‌یه‌ ئه‌مه‌ به‌ن، ده‌نا پێچه‌وانه‌ی سه‌روشت و ده‌ی دێ، "سواره"ش وه‌ک ئه‌و هه‌موو شاعیره‌ به‌رز و پیا‌وه‌گه‌وره و به‌سه‌تانه‌ی دنیای زانسته‌ دیوی دژیری نه‌هاتی پرویه‌ره‌ی ره‌شی ژیا‌نی بۆ لێک کرده‌وه و نیشانی دا. "سواره" دوا‌ی ما‌وه‌یه‌ک له‌ سه‌ر قسه‌ی دوکتۆره ئالمانیه‌یه‌که بۆ ده‌وا و دهرمان له‌ نه‌خۆشخانه‌ی ئه‌مه‌ریکاییه‌کان له‌ ته‌وریز خسته‌یان و دهرمان نه‌کرا. "سواره" زۆریه‌ی له‌شی له‌ نه‌یوگه‌چدا بوو، به‌ هه‌یج لایه‌کا جوولانه‌وه‌ی نه‌به‌و، بێ خه‌وی و نیش و ژانی بێ وچان، نه‌ خواردنی هه‌یج چه‌شنه‌ به‌ژوتیک، نه‌ گه‌ران و خه‌م و خه‌فته‌، وای جاپۆز کردبوو تا را‌ده‌ی به‌ژاری له‌ ژین، نه‌و "سواره"ی که‌ نه‌تکوت کاسه‌یه‌کی جوانی له‌ هیوا‌لی‌وانه‌، مه‌رگی به‌ نا‌وات ده‌خواست. "سواره" که‌وتی‌وه‌ نیو تا‌وتیری نه‌هاتی و کلۆلی و تالار نه‌بۆه. له‌و کاته‌دا کیه‌سی سه‌فراشی چلکی کرد و نه‌به‌و هه‌لبه‌رئ و عه‌مه‌ل بکرن: ئه‌و له‌شه‌ زامار و بێ‌تینه‌ نایا چه‌قزی دوکتۆزی جه‌پ‌پ‌راخ هه‌ل‌ده‌گرن؟ دوکتۆز به‌روای وا بوو نا‌وا بپه‌یتته‌وه‌ دهمه‌ری و تابه‌شی بپه‌شۆش کردنیشی نیسه‌، نه‌ی چی بکرن؟ وه‌لامی ئه‌و په‌رسیاره‌ حاجی ره‌حمان نا‌غای موهته‌دی، مامی "سواره" دا‌یه‌وه و فه‌رمو‌ی له‌سه‌ر خودا عه‌مه‌ل بکرن، عه‌مه‌ل کرا و له‌ژێر

کتردی تیری چه پراح هاته ده ری و پاش چوار مانگ له تهوریز مانه وه، نه دمی بریندار و ژان تیومستار و بی همه که و بی توانی "سواره" گه پاره وه بۆکان، دوی سن سال له جیدا کهوتن وهک مندالی تازه پتگرتوو وه داره داره کهوت و هه ستایه وه، به لام گۆچانییک به دسته وه و نه نیا نیسک و پیست. "سواره" سن که لاسی هه وه لی ناوه ندی له سالی ۱۳۳۶ - ۱۳۳۷. ۱۳۳۸ واته سیکلی هه له بۆکان و مرگرت و بۆ ته واکردنی ناوه ندی چوو بۆ تهوریز و له سالی ۱۳۴۱ ی هه تاوی دیپلومی له ده بیرستانی «لوقمان» ی تهوریز و مرگرت هه له و ساله دا "سواره" له تاقیکردنه وی زانستگهی تاران به شداری کرد و و مرگرتا و له کۆلیجی حقوق بهشی قه زایی دهستی کرد به ده رسوخندن.

"سواره" سالی ۱۳۴۱ ی هه تاوی به داوی بسکی کچیکی نازه ریسه وه بوو، نه و "سواره" ی عاشقی بهرموور و خشل و منخه کهندی کچی کرد، وا به ته له وه بوو که ره سم و یاسای عمشیره تی کشککانه و به بی نیجازه ی که سوکار، به دزی و به په له زه ماوه ندی له گهل کرد و بردی بۆ تاران و دلی پر له نه وینی کچی له باری لادیی دا به و کیژه ناموز شارستانییه.

حکومه تی شا له و سالانه دا له بهر نه و هه موو زولم و سته مهی که له خه لکی نه کرد ته نانه ت سبهری خوشی لن به و به دوژمن و له دار و بهر نه ترسا. سالی ۱۳۴۳ ی هه تاوی په لاماریکی دپندانه بۆ گرتن و کوشتنی خه لک کرایه سه ر خه لکی نهران، به تاپه ت پروونا کهیران و سوارش کهوته بهر نه م هروژه و له به ندیخانه ی "قزل قه لعه" ی تاران بۆ ماوه ی شش مانگ له ژیر بهر حمانه ترین نه شکه لجه و نازاری ساواکدا خۆی پاله وانه راگرت و شیره ممشه و ره که ی "سووره قه لا"، دایکی به لا" ی گوت که به داخه وه من تا نیستا، که خه ریکی گۆگردنه وی ناساری "سواره" م وه دهستم نه کهوتوو، له لای هه ر خۆشه و یستیک هه بی و بۆم به نیری مهنوونی نه بم. "سواره" له هه موو به ندیه کانی نه و به ندیخانه به زیاتر نه شکه لجه و زه جری له سه ر بوو، به مشاری بهر قی داغیان ده کرد و تا سه ر نیسکی گۆشت و پیستی نه سووتا و نه قرچا، وای لن هاتبوو به هه ر هۆبه که وه بانگیان نه کرد نه پشایه وه و "خودا عالمه نه و نه خوشیه ی مه عده ی له و ده مه وه پیوه نووسا" و ناوبانگی خۆراگری و نازایه تی ده رکرد.

"سواره" له زیندان هاته ده ری و زهرد و لاواز و به یواز خوتندنی دانشگای درێژه پیتا و سالی ۱۳۴۷ ی هه تاوی خوتندنی زانستگهی ته واکرد، به لام هه ر وهک هه موو کاره کانی تری بۆ و مرگرتی "دانشنامه" که نه بویه شتییک به ناوی «تیز» به نووسن که مه ترخه می لن کرد و پاش چه ند سال و هری گرت.

"سواره" سهره‌رای نهو هه‌موو ناله‌بارییانه‌ی که پرویان له ژبانی نهو کردبوو ده‌سکورتی و نه‌بوونیش له‌وێ بویتستن. باوکی سواره که مالی هاته بۆکان، به هۆی نه‌مانی مال و سامانه‌که‌به‌وه بوو، له‌به‌ر نه‌وه‌ش که خۆی زۆر پرختزان بوو نه‌یده‌توانی یارمه‌تی پتیوست به "سواره" بکا. مامه‌کانی به‌تایبه‌ت خودا‌لتیخۆشبوو حاجی رحمان ناغای موهته‌دی و کاک سه‌عدی موهته‌دی یارمه‌تییان دهدا و نامۆزایه‌کی له خۆی گه‌وره‌تر هه‌بوو به ناوی "حه‌سن" که به‌کێک له پیاوه‌ش و به‌که‌له‌که‌کانی به‌مه‌اله‌ی شاعیر بوو، به‌داخه‌وه سالی ۱۳۶۳ی هه‌تاوی له شاری که‌ره‌ج کۆچی دوا‌یی کرد، نه‌و زۆرتر له هه‌موون یارمه‌تی نه‌دا و جێگای خۆیه‌تی یادیکێ له‌ی بکه‌ین و ره‌حه‌تی بۆ بنێرین. کاک حه‌سن رووبه‌رووی "سواره" نه‌یگوت "سواره" هه‌ر کات نامم بۆ بنووسێ و به‌تی: برادر محترم کاکه حه‌سن، نه‌وه ده‌زانم هه‌شتا پوولی ماوه، به‌لام نه‌گه‌ر بنووسێ: کاکه حه‌سن به‌سیار عزیم، تێته‌گه‌م بۆ پووله و ده‌یه‌ی بۆی بنێرم، "سواره" ش به‌په‌که‌نه‌ن نه‌م قسه‌به‌ی ته‌س‌دیق ده‌کرد.

سواره له سه‌ر مالی دۆست و ناشنا و خزم زۆر به‌تعاروف و خۆمالی بوو، مالی خوشی بۆمۆزایه‌قه هی نه‌وان بوو.

سواره سالی ۱۳۴۶ی هه‌تاوی له رادیۆ به‌شی کوردی ده‌ستی به‌کار کرد و بوو به موچه‌خۆزی حکومه‌ت.

"سواره" ته‌واوی ژبانی به ناخۆشی و تالی برده سه‌ر. زۆر جار که ده‌رشایه‌وه خۆن بوو و خۆی به شوخییه‌وه ده‌یکوت له داخی نه‌م ژینه تاله‌ خۆن ده‌رشیمه‌وه. ته‌نگه‌چه‌له‌مه له ژبانی نه‌ودا ببوه ره‌فیقی گیانی و ساتیک به‌جێ نه‌ده‌هه‌شت.

"سواره" له په‌خشانی "زولالت‌رین پێکه‌نینی جیهان" دا ده‌لت: "من په‌روه‌ده‌ی چیا و که‌ژم. هه‌روه‌ها له‌و په‌خشانه‌دا ده‌لت: "دلم پارچه‌یه‌که له به‌یانی پر زه‌رده‌خه‌نه‌ی ناوا‌ییسه‌ به‌جوکه‌که‌مان که له باوه‌شی چیا‌یه‌کی به‌رزا ئارامی گرتوه". "سواره" له په‌کێکی تر له په‌خشانه‌کانیدا ده‌لت: "به‌ده‌نگی باوه‌شی چیا به‌یریزینه، هه‌موو نه‌و به‌یره‌وریانه‌ی کاتی مندالی و ده‌ورانی ژبانی له لادێ له‌گه‌ل هه‌موو کویره‌وره‌یه‌کانی زه‌مانی نه‌خۆشی و گالته‌ی گه‌ردوون له دوا‌ی نه‌خۆشیه‌که‌شی، له‌ش به‌باری و تال و سووری ژبان و گۆژان به‌ده‌ستی و شه‌لی، هیوا و ناواتی خنکاوی دلی به‌کولی، هه‌موو نه‌بوونه‌ نیله‌ام بۆ شیعه‌ر و شوینه‌واره‌کانی. "سواره" وه‌ک پۆلوی ناگری تێو‌یله‌مۆ جاره‌به‌جاریک به‌کویتی شیعه‌ریک نه‌که‌شایه‌وه و ناله‌باریه‌کی ژبان دا‌یده‌مه‌رکانده‌وه، نه‌دامه‌تی نه‌تگوت به‌ به‌ژنی نه‌و به‌راوه. له ده‌ورانی کارمه‌ندیشیدا هه‌ر ته‌ووشی نه‌یاری بوو. "سواره" بۆ پله‌وایه‌ی کارمه‌ندێ نه‌یده‌ویست نزم و نه‌وی بری (۷) و "بۆ مه‌به‌ست سه‌ر دانه‌وتنی" (۸) ته‌نانه‌ت بۆ "تاویکی‌ش".

نەو لای واپوو ژینی بیتقیز^(۹) یانی نەمان، هەر بۆیەش بوو کە تەعزیم و کەرتۆشی لەبەر نەم و نەو نەدەکرد و لەگەڵ بەپۆیەبەرایەتی و بەرپرسی رادیۆ بەشی کوردی مله‌بەملە رانەوێستا و قەسە ی ناپەرەوای لێ قەبۆل نەدەکرد و لەو کاتانەدا پاشەپۆژی نەدەدی. "سوارە" دوور لە خەلک و گۆشەگیر، پەنجی نەبرد و بە هۆی کەم تاقەتی کەمتر نەبێنا، بەلام پۆح و پەوانی "سوارە" نەنەسەرەوتن و نێوگەل و جەماوەریان دەوێست، جا بۆیە "سوارە" شیعەر و نووسراوەکانی بە نوێنەری هۆی ناردە نێو خەلک و بەم چەشنە هەم لەشی بيماری رازی کرد و هەم گیانی نەسەرەوتوی نارام کردووە.

زستانیکی سارد و بەفرای لە شاری بۆکان خەبەری نەخۆشی "سوارە" وەک بێرێشکە ی سەر ساج هەلبەزاندەمەو، دوا یی خەبەری خەماوی تر گەیشت و هەموو بەرەو تاران وەرێکەوتین، لە تەورێز خەبەر بە هەموو قورسای ی و دزقوی هۆی نامبازم بوو و نەمانی "سوارە" ی پێ کۆتین، چاوم تارمایی بە سەر کشا و لاقم یارمەتی پۆینی نەدەدام، پۆح لە جێبەجێ سەختە و نایەتە دەری. پێگای تاران درێژ و درێژتر بوو لە جاران. لام واپوو چەند پۆژێکە بەپۆم، گاهێک پەلەم بوو بۆ گەیشتن چونکە دڵم مەرگی "سوارە" ی بۆ وەر نەدەگیرا، گاهێکیش پێم خۆش بوو ئەو پێگایە هەرگیز نەبێتەو و راستی پرووداوەکە هەر پوون نەبێتەو. نەخۆشخانە ی "میساقییە" ی تاران کە لەبەر کوردەکانی دانێشتوی تاران مۆجی نەدایەو، وەک دیوێزمە و هەیلایەکی بێرستین نەهاتە بەرچاوم. لەبەر خۆمەو کۆم هەیاران راستە پروودا و بێرستبەر و سەرلێشوانە، بەلام مەگەر من برای "سوارە" نیم، نەبێ لە بەرامبەر نەو پرووداوە تال و دلتەزێنە و ئەو هەموو جەماعەتەدا خۆراگری نیشان بەدەم، بە شوکر و یادێکی خۆلقینەری زەمین و زەمان، سکایی و هێزم دا بە دلی سووتاوم.

پۆحی بەرزەفری^(۱۰) بەرزەفری سوارە جێی گرت لە تویی شیعەر و لە لەشی زاماری مالتاوا یی خواست و بەرەو شیعەر و نووسراوەکانیەو و گیانیکی تازە ی پێدان. تەرمی "سوارە" کە هەلێ نەگرت هەلبێگرن بە شانان، هاتەو گۆرستانی پیرۆزی بێنەمالە ی خۆمان لە ناوایی حەمامیان ناوچە ی بۆکان و لەشی بێ تینی کە هۆی نەبێست: تۆ بێتی: بۆ لەشی ساردەو بوو^(۱۱) تینی بێ؟ پۆشێستە دنیای نەمان کە تۆ بێتی پاشی نەمان ژینی بێ^(۱۲) دلیک لە تەپین کەوت و هەزاران دلی خۆزێ ی کەوتی.

نەتگوت سروشت و خێلقەت لە ژبانی "سوارە" دا هەرگیز نەیتوانیبوو گەرمایی و تین بخۆلقینن، هەر ساردوسپی بوو، لە سەرمایەکی پاییزدا لەشی بوو بە نامانجی نەخۆشییە کە هەموو خێروخۆشی ژبانی لێ ستاندهو و لە زستانیکی سارد و سەهۆلبەنداندا مۆتە ی مەرگ سواری بوو و هیچ بەزە ی بە گەنجی و لاوی نەودا نەهات و گیانی لێ ساند. پۆژێک

له رۆژه سارده‌کانی هه‌وڵ مانگی زستانی ١٣٥٤ی هه‌تاوی "سواره" کاتێ پهرموال نه‌گه‌رتنه‌وه و به‌ر ماسینه‌ی یه‌کتیک له‌ هاوکاره‌کانی خۆی ده‌که‌وت و نه‌یه‌نه‌وه بۆ مانی، قاچی به‌ قه‌ولی خۆی که‌ له‌ نامه‌یه‌که‌دا^(١٣) بۆ "به‌ریسی زاره‌وه‌کانی ئێرانی را‌دیق ده‌نووسن: پام به‌ اندازه‌ یه‌ک مه‌کا ورم کرده" نه‌ستوو به‌و و ره‌نگی زه‌رد هه‌لگه‌را و به‌ واته‌ی خۆی که‌ هه‌ر ده‌و نامه‌یه‌دا نووسیه‌یه‌تی" در خانه‌مور شبنمی طوفان است " نه‌ه‌نده به‌س به‌و بۆ کولانه‌وه‌ی به‌رین و به‌وژانه‌وه‌ی کل‌تلی نه‌م.

پاش دوو رۆژان سواره ده‌به‌نه نه‌خۆشخانه‌ی "میساقیه‌ی"ی تاران و زه‌ردوویی نه‌گرێ. دو‌کتۆره‌کان ده‌لێن سه‌ره‌تانه و عه‌مه‌لی ده‌که‌ن و مه‌علووم به‌و که‌ نه‌و سه‌ره‌تانه که‌ مه‌کار و به‌نده‌نگ به‌وه و به‌و ته‌سادو‌فی ماسینه‌ وه‌جو‌وله که‌وت و مه‌رگی پێشه‌به‌و. مامۆستا «رۆژه‌یانی» زانای به‌یسه‌ت و نا‌گا که‌ یه‌کتیک له‌ دۆسته‌ باشه‌کانی "سواره" به‌و و زۆر شو‌خ‌و گاته‌ی ناسکی له‌گه‌ڵ نه‌کرد گۆیا ده‌لێ هه‌ر نه‌و رۆژه که‌ "سواره"ی لاو و خۆشه‌و‌یست کۆچی کرد، من له‌ لای به‌و. که‌چه‌ په‌رستاریکی جوانکه‌لی خه‌شپه‌لانه‌ هاته‌ لای، به‌ زمانێ کوردی که‌ په‌رستاره‌ که‌ تێنه‌ده‌گه‌یشت، کو‌تم: کو‌ره‌ خۆ تۆ ده‌تگوت من عه‌شیره‌تم و قه‌ت نا‌ترسێم، نه‌ترزانی نه‌مه‌ عیسا مه‌سیح به‌و، مه‌ردو‌و زیندو‌و نه‌کاته‌وه "سواره"ی به‌شه‌راو له‌ ژین و ده‌سدا‌شتو له‌ مان، ته‌نها به‌ به‌زه‌یه‌کی خه‌فه‌ته‌ی و مه‌رگا‌وی ده‌م و لێ‌وی جوانی که‌ له‌ گۆ که‌وتبو‌ون را‌زانده‌وه و ولامی دامه‌وه.

شاعیری پایه‌به‌ری کورد مامۆستا حه‌قی له‌ شینی "سواره"دا ده‌فه‌رمو‌ی:

له‌ دلی باب و برا هه‌م به‌ره

له‌ هه‌م به‌ره شو‌ننه‌وه جه‌تی تۆ دیاره

چه‌مه‌ر شین و هه‌ر لوه‌ه‌واره

کۆچی به‌واده‌ی "کا‌که‌ سواره"

به‌لێ "سواره"ی سه‌حه‌تسو‌وک و ده‌نگخۆش به‌ کۆچی به‌تواده‌ی خۆی خه‌م و په‌ژاره‌یه‌کی زۆری له‌ سه‌ر باب و برا و که‌سو‌گار بار کرد.

مامۆستا که‌ به‌ دوو هۆی خه‌مایه‌تی و شاعیری سواره‌وه، مه‌رگی شاعیر، رۆژی رو‌ونی لێ کردۆته‌ شه‌وی ده‌یجوو‌ر و ده‌لێ:

رۆژی رو‌ون به‌ شه‌می ده‌یجوو‌ره

سواره دیداری سه‌مامه‌ت دو‌وره

چه‌مه‌ته‌ی تالی جوانه‌ت شین به‌و

هه‌ره‌کی شین به‌و، چ واده‌ی شین به‌و

زانا و ماموستایه‌کی دیکه‌ش به‌پټز "کاک یوسف کوردنژاد" به پارچه شیعریکه فارسی
مهرگی "سواره" ماتم و شین نه‌گټری و ده‌لټی:

سواره نوگل خندان باغ کوردستان
بلمست جور فلک پټ‌سید و پټ‌سید
عقاب اوج شهامت بخاک درغلطید
ولی عقاب بهانش به آسمان پر شد
لایب و شاعر درد آشنای ملت را
دردا که زهر خاک تیرمستر شد
تو ای که خاک سپهروی دل پر از گنجی
تو ای که ظاهرت هر دم برنگ دیگر شد
کنون که گنج هنر را گرفت‌ه‌ای در بر
عنیزولر بنوازش که این مقرر شد

نکه‌ر بمه‌وی داخی مهرگی سواره له زمان خټم و دټست و ناشنا و پټ‌یواری رټگای
نموده بلټیم نووسینه‌که له پټشه‌کی درده‌چټ و ده‌بټه کټبټیکه نمستور و منیش نه
دده‌وی و نه ده‌توانم کټبټنوس بم که وا بو لټردا ده‌پټرمه‌وه و ده‌لټیم نه‌مه بو ژياننامه‌یه‌کی
کورت له ژینی بی تینی "سواره نټلخانی زاده".

-
۱. نیشاره به شیعی "شهنکه‌سواری" سواره.
 ۲. "یادی منالی" شیعی سواره.
 ۳. "کچی به‌یان" شیعی سواره.
 ۴. «ده‌ستا مسته‌فا» کټبټیکه به‌رزه که گوندی تورجانی له نامټز گرتوه.
 ۵. شیعی "شارتی" سواره.
 ۶. شیعی "هه‌لټی" سواره.
 - ۷ و ۸. شیعی ماموستا و زانای نهمری کورد هټزار. "هه‌لټی".
 ۹. هټزار "هه‌لټی".
 - ۱۰ و ۱۱ و ۱۲. "هه‌لټی" سواره.
 ۱۳. نه‌و نامه نټستا لای منه.

جەلال مەلەکشە

پەخەنی ئەدەبی، لە کوردستانی ئێراندا نەک هەر پەگناژۆی نەکردوو، بەلکو بۆتە بازارێکی ئالۆز و بێسەرۆک... لە راستیدا، ئەوانەی خۆیان وەک پەخەگر لە قەلەم دەدەن، جگە لە جێتۆفرۆشی و نان بە پەگ بە قەرزدان و دارکاری یەکتەر، هیچی تر لە بەر چا و ناگەزێو لەم بەینەدا، ئەوێ کە مەترەح ناگرتن بۆ پەخەییەکیە. پەخەگری بەرێز، بە جێگەی پەخەنی ماسوولانە و بنەرەتی دەست دەکاتەوه، بە جێی گەلەلە مەبەستەکە، لە لایەنە شەخسییەکان دەکوژێتەوه، باروودۆخی ژبانی تاییبەتی یەکتەر دەخەنە ژێر تیخی قەلەم. کەرەمەت و حورمەتی قەلەم پێشێل دەکەن و زار بە تەشەر و تانۆت و جێتۆ-کە دوور لە شەپاوەتی خاوەنی قەلەم دەکەنەوه... ئەمانش هەمووی بەو بۆنەوێ کە پەخەگرە بەرێزەکانمان فارس گوتەنی (کونی دوعایان ون کردوو). نازان لە کوێرەوێ لغاوی کەن. لە سەرەتاییترین بابەتە بەرپەییەکانی پەخە بێخەبەرن. نەرکی سەرشارنی پەخەگریکی لێزان و بەئەدەب ئەوێ بەتەکە بەخاتە ژێر موتاللا و لێکوژێنەوه، بەلام پەخەگرانی ئێمە یان تەنیا لایەنە سستەکان لەبەر چا و دەگەرن یان نامەلجیان وێرانکردن و پووچاندنی کەسایەتی غەنیمەتەکان! نەرکی پەخەگر چییە؟ غەیری ئەوێ وەک سەریشکیکی بە ناوەز و پەسپۆز و داوەرێکی بێلایەن بەتەکە هەللاجی بکا؟ خالە سستەکان نیشان پەدا و لە بەرانبەرەدا لایەنە بەقەووەتەکانی بەتەکەش لەبەر چا و بگرتن و ئەگەریش بێوانی خاوەنی بەرهم پێتوێی بکا؟ مەن کارم بە پۆژنامە و گوڤارەکانی ترەوه نییه، ئەو بەرهممانەیی تا ئێستە وەک پەخە لە گوڤاری سڕودا چاپ کراون، بۆ جاریکی تر چاوتکی پێداپەختێن بزانن جگە چەند بەرهمی قامک ژمێر، شتێک وەک پەخە دەبیخ. پەخەگر یا مەنزووری خۆهەلکێشان بوو، یا نان قەرزدان، یا گۆپال وەشاندن و تەماکردن و تەسفیە حیسابی شەخسی...

ئێمە هێشتا تا گەشتێ بە پەخەنی عیلمی مەوداپەکی زۆرمان ماوه، ئەوانەیی کە خۆرجێنی پەخەیان لە کوژێ ناوه و ئێدەیی پەخەگری دەکەن، لەسەر یەکەم پەلێ پەجیجە پەخەگری پراوەستان و بۆ ئاسمان دەروانن. قەلەمەکانیان بەرەو ناخی مەبەست شۆڕ نابێتەوه. هێندێ جار تەنانەت بێ ئەوێ بزانن خاوەنی بەرهم چی گوتوو و چی ددەن دەستەبەجی تیخی قەلەم لە کالان هەلدەکێشن و یاللا، کێ پیاوی شەپ... ئەو مەیدان و ئەودش شیرێ من!!!

په تاپه که و تووشی بووین، په تاي (بوت تاشين) چ پکه ين عاده قاننه. د پين و له په کيک بوت ده تاشين. ده پکه ينه بوت و له به را صبر يسه وه چوک داده د پين و سوجه دی بۆ د به ين بڼه نو دی هيندي تنانته شي او نو په بڼ، بڼ به بوت!! کاتي بوته که مان تاشي جا نيتر پياومان دهوئ بلتي لعل! پياومان دهوئ جورعت به خوئ بدا و زيانم لال، بلتي کوربه خو تالهمويه کی سوري نو بوته لاره! جا نيره دپاري تير و شير هه لکيشان. ده پته گه له کومه. خو پين به رچاوان ده گريئ، به کورتي کاري ده کم نيتر کس له م جوړه غه له تانه نکا و خوانه خواسته، چهپ تماشاي بوته که نکا! هه موو چه شنه تومت و بوختان بۆ کابري فزول ريز ده کريئ. هر د به پان. گولاري سروش چونکه پوشتيکي نازاد و ديموکراتيکي هه په و به هه موو قه له مني مه ديان ددها، هه موو نو بوختان و تومت و تانوه تشرانه چاپ دهکا. هر چند من بۆ خوم وهک په کيک له نه انداماني ده ستی نووسه ران، پروای پشوم به نازادي قه له م هه په و پيم وايه د پين به هه موو قه له ميتک په هر بير و پروايه که وه مه ديان بدرئ. نيستا به و عه قيده که پشتموم د پين له مه ولا، قه له مه دهمه راش و جنيو فروش و بوختان که ره کان نه ختيک به ريه ست بکريئ. چونکه نم جوړه قه له مانه که راهه تي نووسه له که دار ده که ن و شرافه تيان ده خنه ژير پرسپار.

هر زم کردی. کاتي په کيک بوو به بوت، نيتر هيچ قه له من حقی نو دی نييه نو ناخه پيرزي به دوريدا کيشراوه بشکيني. يان زاتي نو دی بڼ لايه نيکي بخاته ژير ره خنه و پرسپار، نم شيوه نادرسته، سونه تيکي رووخينه ره. راوهستان و نيستيکي نه د به يه. هيندي کس، سواره ي نيلخاني زاده بيان کردوه به بوت و هينديکيش وهک مجتوري مه زاري نه د به ي سواره گويال به دست له چه قی ناستانه که يدا راوهستان. له پشتي کيلي قه بره که په وه سنگه ريان گرتوه و به نسله حه ي قه له مه کانپان به کس نيزني نو ده ش ناده ن تنانته بلتي: کاکه گيان له لاي گوله کاني سر مه زاري سواره درويهک شين به وه! نه خير، درو غه له ت دهکا به خوئ نيزني شين بهون له سر مه زاري سواره بدا. چاوي نيوه کويره و به جتيگه ي گول درک د پين! ناخه مگر درک ده تواني له گولستاني سواره پروئ؟ به راستي بهي جار نم مجتورانه د پين به ده ست په کی لاني چه قو کيش و...

من به گويره ي تممنم، سوارم دناسی، له نيزيکه وه ده مناسی. چند جارتکيش پتيکه وه دانيشتووين. لانيکم به ره هه مه کانم خو تندرته وه. يان گولم لييووه، هه موو به رنامه کاني تاپو و به و مه ليلم بهيستوه. له زور لايه ني ژياني سواره خه به رم هه په که تنانته مجتوره کاني نيستا نه يانيه يستوه. پيم وايه له قولايي دلهموه ده ليم سواره په کن له باشتري شاعيري کوردی کوردستاني نيرانه. چند پارچه په که له شيعره کاني به راستي شاکارن. هر چه ند

[illegible]

مه بهستم لهو هه موو درێژداد پیه ره خه یه ک بهو که باوکی تارا له سه ر شیعر ی «شاری» سواره نووسی. یاخوا ئه وه ی ئه مه دیتمان ئیوه نه ییئن، له هه موو لایه که وه قهرمزنی جنیو داباری. له نا کاو بهر قی شم شیردکان چاوی ئاسمانی مۆلق کرد. ناخه مه گه ر ده یی؟ ئه وه کام کافر ی بی دینی لامه زه مه به که نیجازه ی به خۆی داوه به سواره به ئی (بالای چشمه ت اهروست!) جگه له مارف ناغایی که ره خه یه کی ماقوولانه ی له جوابی ره خه ی باوکی تارا دا نووسی، دیترا نه هه موو به گه له کۆمه و جنیودان ده ستیا نه کرده خۆی تشاندانیکی مه ستانه و هه راوه وریا. من نامه وئ له باوکی تارا دیفاع که م. ئایا به راستی ئه م گه له کۆمه، گه له کۆمه یه کی ناوچه یی نه بوو؟ کاکه گیان له زه مانی ئه مه دا «شه ره گه ره ک» نه ماوه. ئه م جۆره شه رهانه یادگاری ده ره گایه تی و عه شیره و عه شیره ت بازیه. زه مان، زه مانی لۆجه یه ک و مه نتیه قه. ره نگه باوکی تارا، له هه مووان زۆر تر هۆگری سواره و به ره مه مانه یی.

ته نه یا تاوانی جه لیل ئه وه به که قسه ی دلی ناشار ته وه. رووک و راسته. تارا، ناوی که چه که یه تی و خۆشی باوکی تارایه. تاوانه کانی دیکه ی جه لیل ئه وه به که له سه ر بیرو بهر وای تایبه تی خۆی ره خه ی له شه ره ده کی سواره ی گرتوه. له م دنیا به هه ر کهس به پتی بیرو بهر وای خۆی له دیار ده کانه ده روانی. ده ره به گ وه ک ده ره به گ، بووژوا وه ک بووژوا و مه لایه ک وه ک خۆی و... ئه وه ش سووچ و تاوان نییه. هه روا که ئیوه ش له سه ر عه قیده ی خۆتان به جنیو بوختان! نه نگۆ که خۆتان به ره لوه گه رانی فه ره هنگ و نه ده بیاتی کوردی ده زانن به جیتی ئه وه ی تالانه به ژ رواندن شتلی گۆل خۆش به کن، گۆل ده بهر و کیتن، کارتانه ویرانه کاریه. به هیلین با قه له مه کانه بی سام و سل لایه نه کانی به ره مه ی سواره شی به کنه وه. سواره ش وه ک هه موو شاعیریک هه م شیعر ی چاکی هه یه و هه م شیعر ی خراپ. به شانناژ و هه ره شه ده می قه له مه کانه مه به ستن، به هیلین با قه له مه به هه ره داره کانه سه مه ر به گرن. سواره نیازی به مجیور و نیسکوژت نییه. به ره مه مانه ی سواره ناسینه ری هونه ری سواره نه، به دا کوکی نه فامانه له سواره به ره مه مانه ی نالوده مه کن!

کى کوتوويه "سواره بوتە"؟

حاجى عومەر ئىلخانى

رۇژىتىك بە شەقامى شاره كەماندا دەگەرەم لە بەرامبەر كىتىپ فرۆشپىيەك چاوم كەوت بە نووسراوە بەك بە شىشەى پەنجەرەكەو دەربوو مەتلەب و عىنوانەكانى سرودى ژمارە "۷۵" ى تىدا بوو، يەككىچىيان سرنجى راكىشام "سواره بوت نىيە".

ئىستىسا گۇفارەكەم نەخوتىدەبۆو زۆر سەرم سۇرما و كۆتم داخۇ دەپى "سواره" كى بى و كى "سواره" ى كىردوود بە بوت، زۆر بە پەلە چووسە ژوورەو و ژمارە بەكم وەرگرت و ھەر لە شەقامەكەو تا گەشتەمەو مەلەو جارىكەم خوتىدەو و لە مەلەوش جارىكى ترم خوتىدەو كە دەروانم نووسەرەكە يەككىكە لە مامۇستا نەدىب و شاعىرە باشەكان "كاك جەلال مەلەكشا" نەو مامۇستايە كە لە پەلەيكى بەرزى نەدەبىدا جىنگاى ھەيە، يا كۆتايى كىردبوو لە باشتر نووسىنى مەتلەبەكە يا ھەرچى نووسراوەكەى نەيتوانىبوو ھەقى مەتلەب نەدا بەكا.

مىنىش وىستىم نووسراوەكەى نەوان بەكمە دوو بەش و لە سەريان بدوئىم، ئەگەر دەلەيم بۆيە ھەرەك دەگەل خۆى قسە بەكم ناوايە نەك مەقالە نووسىن.

يەكەم بەش: كاك جەلال لە بارەى چەشنى "رەخنە گىرەسەو" باس دەكا و دەلەى "لە راستىدا نەوانە كە خۆيان ەك رەخنەگر لە قەلەم دەدەن جگە لەجىنوفروشى و نان بە قەرزەدان بەيەكتر ھېچى تر لەمەر چا و ناگرن" ديارە كاك جەلال زۆر توورەيە لە جىنوفروش و كۆتىنى قسەى سووك بەتاييەت بە قەلەم. نەو لای وايە بە تەشەر و تانوت زار دەكەنەو و ھۆرمەتى قەلەم پىشەل دەكەن و بە جىنگەى، ماقولانە لە لاينە شەخسىيەكان دەكۆلنەو.

مامۇستا جەلال دە رەخنەكەى خۇيدا دەلەى: رەخنەگر يا خۇەلەككىشانى مەنزورە يا نان بە قەرز دەدا بە نەم و نەو و يا دەيوئى تەسفىەجىسابى شەخسى بەكا و گۆپال بۆھشىنى و تەمە بەكا. ھەرەو ھەدەرەمىوئى: رەخنەگرەكانى ئىتمە لە يەكەم پەلەى پەنجەى رەخنەگرى راوستاون و بۆ ئاسمان دەروانن و قەلەمىيان بەرەو مەبەست شۆر ناكەنەو بەشەو ەى بزانن خاوەن مەبەست چى دەلەى، قەلەم ەك شەمشىر لە كالان دەردەككىشن و دەلەن ياللا كى پىياوى شەرە نەو مەيدان. جا زۆر باشە من لەگەل كاك جەلال ھاودەنگ دەيم و دەلەم زار و قەلەم خۆش كە و پتوشوئى رەخنەگرى لە كوردستانى ئىران بە رەخنەگرەكان نىشان دەدەى، بەلام بەراكەم تۆ نەم مەسلە فارسىيەت نەبىستەو كە دەلەى: «رطب خورە منع رطب چون كند» تۆ خۆت زۆرت جىنو داو. ەك عالمىكى بەلاەمەل كۆتوتە و عەمەلت بىن

نه کړدووه، نه ی نهو کهسه ی نوو سراوه که ی تو ده خو ټیټه وه نالټی کاکه تو خوت چوویه سر مینېر مه وعیزه ده که ی بوچی نهو شپهره بهرزه فارسییه ت له بهر چوته وه که حافظ ده لټی:

مشکلی دارم ز دانشمند مجلس باز پرس تو به فرمایان چرا خود توبه کمتر می کنند

تو خوت به هم مو هیز و توانات بهر یوویه سه روگی ټلاکی ره څنه گره کان، چما کړتند هرت دیش خوریشتر کوتاوتن و هم مو گیانت شه لالی خوین کړدوون، نه وه نیبه ده فرمووی: به دا کوکی نه فاسانه له سواره، بهر هه مه کانی نالوده مه کمن. یا فرموو ته: بهر ټک جار نم مجتورانه ده بن به ده سته یه کی لاتی چه قو کیش. به راستی کاکه تو رنکه "نه فام" و "لات و چه قو کیش" پټ جنټو نه یټ.

کاک جه لال تو شه رگه رگه که کت زوړ تر بهر بلاو کړدو ته وه له گه رگه کیکی شاری "سه" وه. کوته کیکی بزماری ټوټ به ده سته وه گرتوه و له سر گه رگه کیکی شاری "میریوان" وه جواب هاتوی و له بنا کوئی خه لکی گه رگه کیکی شاری "سابلاغت" را کیشاوه. نه ی کاکه گیان به بهر وای جه نابتان شه رگه رگه یانی چی، ده مو ی عه رزت به کم نه وه تو ی که نانت به قه رز داوه به شاعیر و نوو سهری گنج کاک مارف ناغایی و ره څنه که ی خوت له سیحری قه لهمی نهو پاراستوه، ده بن دوو برا که ی دیکه که جوابی "باوکی تارا یان دلود ته وه نانیان به کټی به قه رز دایټ. خو" سواره خو ی نه ماوه تا دوو قات قه رزه که ی لټ وهر گړنه وه:

تو فرموو ته: به گه له کوټه و جنټودان ده سیان کړدووه به خو ټیټ شان دانیکی مه ستانه و هه راوهوریا. ته نانت تو نم شته به گه له کوټه یه کی ناوچه یی داناوه، کاکه گیان هه نه وه که تو باسی ناوچه ت کړدووه و سنوورت جیا کړدو ته وه خوت دایه ژیر پرسپاره وه که ته عه سو ی ناوچه هه لیگرتوی و به پیچه وانه ی نه وه ی که فرموو ته: نامه یی له باوکی تارا دیفاع به کم. له سهری هه لیه زیو یی وه. نه ی مالی دیفاع به قو گرت. دیفاع چونه؟ و هه روه ها دهر ده که وټی جه نابت تو مه تی عه ریه ده کیشان و خو ټیټ شان دانی مه ستانه به نوو سهر ټک به لاوه ته وه بن نه یټ.

فرموو ته: یاخوا نه وه ی نیجه دیتمان نټوه نه پیټیټ. له هم مو لایه که وه قهر مژنی جنټو داباری له نا کاو بهر قی شمشیر هکان چاوی ناسمانی موله ق کړد. کاکه بهو فرمایشه تدا مه علوم ده بن که جگه له م سن کهسه که نوو سراوه کانیان له سرودا بلاو بوته وه زوړ که سی تریش له م باره وه نوو سیویانه، به لام گوډاری سروه نه ید اوه ته ده ری. پټ نه وه ی خوت بزانی و به پیچه وانه ی تاریفتیک وا له گوډاری سروه کړدووه له بهاری نازادی قه لهمو هه ټناوته ژیر ره څنه وه، یا هه خوت پټت خو ش بهر وه، شته که گه وره که په وه و هک فیره ده رسی به وشه ی

جوان و رازوه دوو لهشکرت له بهرامبهر يه کهوه راگرتوه، دهنه ناوړه که کوږاپتوه و تو خوت فورت لټي کرد و گمشانده توه و ددهي چاوه رواني جولبي نم و نهویش ببي.

له ناستوگاريه کانتدا فرم سوته: بهيلن با قهلمه بهره داره کان سه مسر بگرن و به شانتاو و هره شه دهمي قهلمه کان مه به ستان. کاکه من وه ختي خوي سني نووسراوه له ژماره کاني ۶۳ و ۶۶ و ۶۸ سروده او خويندېوه هره شه تندا نه دييويون به راستي که وته شکوه دووباره هر ستيکم خويندنه وه و هره شه يه کم و بهر چاو نه هات، نه وهش خوي بوختانيک.

جا مه گر له نووسراوه ي به قهولي جه نايان عه رېده کيشه کاند ا که گوتاري سره نووسراوه که ي چاپ نه کردون هره شه کرابي. نيحه نه مانديتون، بهلام جه نايه که ديون حه قی خوته له بهرقي نم هه مو شمشيره زومورېه دنيگاره ترسابي.

نيستا کاکه من عدرزت بکم کم شيعره کاني "سواره" باش تيناگهي، مه گر نه وه شه رگه رېه يا خوانه خواسته جنيوه به جه نايه و يا بوخوشم نه قامي و لاتي و چه قو کيشيه، ناخر براله گيان نموانيش هر نمونديان کوتوه که تو خوتنت ده ته شتي کردون، جا تو نه گر نووسراوه که ي خوت و نموان به ترازويه کي ميزان و بيغهره زه هه لسه نگيني ده يسه مليتي که قهلمی تو زور شه راني تر هاتوته مه يدان و گه لټي دېتر دهمي کردوتوه، جا دغه رموي دهبويه زماني قهلمه میان له وهش پاکتر و به عه ده بتر يې منيش هر پتم وايه هره وک جه نايه ده تواني تومه تي لات و چه قو کيشي و مجيوري و نه قامي و شه رگه رېه و بوژانده وه عه شيرت و دهره گايه تي له کس نه ده ي و مه تلېه که شت بگه يه ني.

کاک جه لال گيان ده کوتي نووسراوه ي نم دوو برا نووسره ده ده بيندري که گوتيتيان "سواره" کهس حه قی نييه هاسي بکا و هر کهس هاسي بکا غه لټ ده کا، نموان به ليکدانه وه ي خويان لايه نگر يان له راسته قينه يه ک کردوه، جا نه گر نه مه گوناچه، به لټي.

کاک جه لال دغه رمي: په تايه که تووشې بووين، په تاي بوت تاشين، چ بکه ين عاده قانه ديي و له يه کيتک بوت دد تاشين و ده يکه ينه بوت و له بهرامبهر ييه وه چوک داده دين و سوجه ي بې دهبين بيته وه ي هيندي شيوي نهوش بن که بينه بوت. به پرواي نيته و ا دياره هيندي شيوي نه وه هن بينه بوت، بهلام "سواره" نا. به راستي راست دغه رموي په تايه کي پيسه تووشې بووين که بوت دروست ده کين نه وه نييه زانايه کي وه که جه نايشت خوت پي نه پار تيزاوه و هيندي کهس بې بوت بوون به شياو ده زاني.

فرم سوته: "هيندي کهس" سواره تيلخاني زاده يان کردوته بوت و هيندي کيش وه که مجيوري هه زاري نه ده ي "سواره" گوتال به دمست له چه قی ناستانه که ي راوه ستاون. کاکه له

"هيندئى كەس" و "هيندئىك" مەنزوروت كىي و چى بووه؟ ئەگەر مەنزوروت ئەو سىن كەسەيە كە جواپى باوكى تارايان داوئەتووه يەككيان تۆ خۆت جيات كرډۆتووه و سەهله نان، كولتيره چەورەشت بە قەرەز داوئەت. دەستينتەووه دوانەكەي تر نايأ وشەي "هيندئى كەس" و "هيندئىكيش" بۆ دوو كەس بەكار دەبرئ يان دەنا ئەو دووبرا نووسەرە يەك بە هەزارن.

كاكەگيان فەرەمووتە: گۆقارى سەروەش چۆنكە رەوشتيكى ئازاد و ديمۆكراسى هەيە بە هەموو قەلەمى مەيدان دەدا ... هەر چەند من بۆخۆم وەك يەكئىك لە ئەندامانى دەستەي نووسەران بېرواى پتەوم بە ئازادى قەلەم هەيە. ... نىستە بەو عەقيدەيە گەيشتووم دەين لەمەولا قەلەمە دەمەهراش و جنيوفروۆش و بوختان كەرەكان نەختيەك بەرەست بەكرين چۆنكەئەم جۆرە قەلەمانە كەرەمەتى نووسەر لەكەدار دەكەن و شەرافەتيان دەخەنە ژيەر پرسیار. كاكەگيان لە من دەبىستى ئەو كارە مەكە، بە دوو دەليل: يەكەميان ئەو يە ئازادى قەلەم و ديمۆكراسى لە گۆقارى سەروە دەستينيەووه و ئەو دەستايەتى نيە، دووهميان ئەو يە كاك نەحمەد قازى زۆر وشيار و زانايە و ددانى ماری دەرديتن و لە هوروى مووى دەكاتووه هەر فەورى سەروى ژمارە ٧٥ ي لەبەر دەست دادەنن و دەلق: "كويتخا خۆي مەشمولە"، كە وا بوو مامۆستا گيان تۆ وا باشە هەر ئامۆزگارى بەكەي بۆ ئەو يە نووسەرە لاوەكانى نيمە قەلەم خاوتنتر بېننە كايەووه و خۆشت بە قەلەمى شۆراو بە گولاوى كەرەمەت ئەم جار وەرە مەيدان و لە نووكى خامەي بەهتەز گەوهر پەژينە نيو خەزىنەي ئەدەبى كوردییەووه و بەو شیعەرە تەم و پاراو و نووسراو بەهرەدارانەت فەرەهنگى زكېرسى و زارتينوى نيمەي كورد تيرۆتەسل بەكە تا نيمەش بليين:

مەريزاد دەستى كە مەردوستانرا

دواي دل و مەرهم جان فرستەد

كاتى ئەو گەيشتووه بچينەسەر بەشى دووهمى نووسراو كە:

دەگەل دەستيتكى ئەدبىم باسى نووسراو كەي كاك جەلال كەم كەرد. كوتى بەلق خويندوو مەتووه بە قەولى مەنشور كوتەنى كاك جەلال قەسەي دلې بۆ من بئ نوویش بېرواى هەرەك باوكى تارايە. ئەو دەستە دەيكوت زۆر كەس لاپان وایە بە رەخنە لە نووسەرەك يا شاعیرەكی گەورە و بەناو بانگ پەلەي خۆيان دەبەنە سەرى و ناو و شۆرتە دەرەدەكەن، من گوتم خەيالەم هەيە شتيەك بۆ كاك جەلال بنووسم. ئەو دەستە كوتى خۆ كاك جەلال هیچی نەكوتووه تا جواپەك هەلگرت.

كاك جەلال گيان، ئەو قەسەي دەستەكەي من بوو و رەنگە خۆم هاو فكري ئەو نەبم، هەلبەت من "باوكى تارا" ناناسم، بەلام تۆ لە شیعەر و نووسراو كەنترا دەناسم. لام وایە

تهنیا ته عسوب و غیره تنی ناوچه یی هه لیگرتوی و هیچی تر.

نهما کاکه له باره ی "سواره" وه کهمیک تیکه له و پیکه له کردوه و هه زاره و دوولایی
پزیشتیوی و سهرت له خوتنمر شتواندوه، له لایه کهوه دهفرمووی زۆریه ی په خشانه کانی
وهرگیرا و یا وهرگیردراون و دهشفه رموی: بهلام شاکار و بین ویتن. هه له خوت دهبرسم
هیچ بیرت لی کردوته وه هیچ کات شتی "وهرگیرا" بین ویتنه و شتی "وهرگیردراو" شاکار
نییه؟ جه نابت دهفرمووی: چه ده پارچه شیریکی به راستی شاکارن. تو بو "خه وه بهردینه" که
نه سهری هه بهرزی "سواره" یه دهفرمووی نیلهامه له "ماسییه رمه چکۆله" ی "سهمه دی
به هرنگی"، نه ی شاکارییه که ی له کویتدایه، "وهرگیرا" کهنگی شاکاری وهرگیره که یه نه گهر
شاکار به ی هه وه لتو سه که یه. من عه رزت ده کهم "خه وه بهردینه" کویتی وهک "ماسییه رمه"
ده چن؟ به راستی نه گهر هیچ نینسافمان هه بین نهوش ده زانین که شه پیتدان و ریتا زدان هری
شیرعی نوئی کوردی له نهران "سواره" بو و جه نابت ته نانهت لهو "وهرگیرا" و
"وهرگیردراوانه" غوونه ی کهت باس نه کردوه. فرموته: شیرع فارسییه کانی "سواره" جگه
یه ک دووانی له په دینی شیرع ده رهجه سیتییه کانی فارسیدان، من هه رگیر ناتوانم "سواره"
وهک شاعیریکی باشی فارسی ناو بیهم. هه لیت نه مه قه بو له که هیچ کهس وهک به زمانی
دایک و بابی خوی قسه دهکا ناتوانی به زمانیکی تر ناوا رینک وینیک و بین گری وگۆل شیر
به ی و بنووسن، په نگه نه گهر فره بو بایهت "سواره" له په دینی شاعیره هه بهرزه کانی
فارسی زماندا نییه باشت ریت وهرگیرا یه، بهلام جه نابت چ بتوانی و چ نه توانی "سواره"
وهک شاعیریکی زۆر باشی فارسی ناسراوه و دوری خوی گیراوه و ته نانهت زۆر کهس
شیرع فارسییه کانی نه ویان له کوردییه کانی لا نزمتر نیه.

دهفرمووی: نازانم هیندی کهس بو ده یانه وی سواره به که نه بوت، نایا هۆیه که ی به زه ییه
چونکه "سواره" مالتاوی له دنیا کردوه؟ جا کاکه خو بوت ده بین به زه یی به خه لکدا به و
ره هم و چاکه بهکا نهک نهوانی سوچه ده بهن به زه ییان به بوته که دا به!!

فرموته: یان نه وی که "سواره" له شه وه زنگی پژیی شاهه نشاهیدا بهسته له کی
شکاندوه و له رادیۆدا تاپۆ و بهومه لیل "ی" بهلاو کردوته وه. کاک ی خۆم کی نهو بهاسی
کردوه و له چ نوو سراهیه کدا دیوته و له کیت بیستوه په خشانی تاپۆی "سواره" ره مز و
رازی مویه زه و دژایه تی ده گهل پژیی شا بووه، فرموته: نهو هۆیانه مه که نه خالی موسبهت
بو "سواره"، چونکه بهیته وه ی خۆتان بزنان چی ده کهن له باری سیا سییه وه "سواره" ده خه نه ژیر
پرسیاری ناله باره وه، خو "سواره" ناشیلی رووینتن نه بووه که بتوانی به زۆری شان و باهو
تروای رادیۆ داگیر بهکات و هیلنی زمانی کوردی رزگار بهکا.

کاک جه لالی به پرتز نموه توی خوت دهرانی چ ده کی و نمو قسه به خهریکی دینیبه گوتی.
نمونه مان کاکه گیان تازه نمو خنده به رنگی نموده و قاره مان "سوره قهلا" که نموده
نیمه مانان کونی مشکمان بی قه یسری بو له ژیر نه شکله نجبه و نازاری بیتنه ماندا
هه لیانده قراچاند له باری سیاسیه به هو قسانه ناچیتته ژیر پرسباری ناله بار.

دووهمه من نیمه بزمان پوون نه پتوه تو یه کتیک له هۆگره کانی "سواره" ی یا ره خه گری؟
چونکه دهو نووسراوه تدا زۆرجار له پیکیش دراوه و له ما پیکیش.

فهرموته: کوتم سواره شاعیرتکی گه وره به چهند شاکاری خسته سهر گه نجینه ی
نده مه یاتی کوردی، به لام بوت نیبه. به پروات په خسانه کانی یا "هر گهر دراو یا هر گیراون" و
شیره به رزه کی نیلهامه له شاعیرتکی بیتگانه. به پروات شاعیرتکی گه وره به. خو پنه له
به رامبه ر نم دوو پروا جه اوازه چی بلن و له به ره ی نووسراوه ی شاعیرتکی پایه به رز و
نوسهرتکی به ده سه لاتی وه که جه نابت چلۆن داوه ری بکا! من لام وایه خو پنه ده لتی دهو
نوسراوه پیچمل پلوه چه دا دل و زمان جیران نه بوون و قه لام سهریتچی له ههستی دهروون
کردوه.

پاش تاریف و سه نایه کی زۆر بو "نیما یوشیج" که به راستی جیتی خۆیه تی فهرموته:
شاکاری ههرمانی زۆره و شیرری خراپیشی هه به، نموده قوبرول بکن که ههر گهر
ناتوان "سواره" له گهل "نیما" هه لسه نگیتن به م حاله شهوه نه یان کردوه به بوت. به چی بزانی
"نیما" نه گهر ره خه ی لی گیرایی دیفاعیشی لی نه کرابن، ده ی جا نموده نیبه جه نابت نه راد و
ره خه ت له "خوه به رینه" هه به و نه رز و قه دری کاره کی "سواره" ت داوه به "سه مه دی
بیه ره نگ" نموده نیبه باوکی تاراش له سهر یه کتیک له شیریه باشه کانی "سواره" "شار"
ره خه ی هه بووه و ناویش له ناو ته کانی نه خواردوه، به لام کاکه جه لال گیان" از ما است که
بر ماست" ده لیتن "گوتلکی خۆمالی به گا نابن"، له توی کوردیزانی کوردناسی شاعیر و
نوسهر دور بوو ههر گهر نه توانی سواره ی ده گهل "نیما" هه لسه نگیتن و زۆر بی ترس و خوف
له وجدانی نموده بی خوه به ردینه و ماسییه ره شش نیلهام له یه ک بزانی له کاتیکه به
جارتیکشدا نه رۆشتوون، ده گهر نموده مه لایه که له کوردستانی نه ترانه وه ده چیتته شاری "به غدا"
ده گهل نیماسی غمزالی ده که ویتته موزا زهره و قسه و له و قرا ده گهر پته وه ده چته "دینه ور" که یا
شارتکی چکۆله یا گوندیکه له ناوچه ی کرماشان و ده گهل مه لای "دینه وریش" و تویژ ده کار
دوایی مه لای میوان له مه لای خانه خوئی ده پرسن تو زۆر له "غمزالی" عالمتر و زانتری، نه ی
بو ناووشۆرت هی نموده. مه لای "دینه ور" ده وه لامدا ده لتی نموده به غدا گه وره ی کردوه و
منیش دینه ور چکۆله ی کردوومه وه، دپه ردا مه نزوور نموده نیبه که گویا "سواره" به رزتره له

"نېما"، به لام به هه لسه نگاندينان ناسمان نارووخن. کاکه تۆزۆرت بۆخۆت هیناوه که به زمانى ناوچهى "سواره" قسه بکهى و "جورنه تى" به "جورعه تى" نووسیوه خۆ له موکریان و همىرو نه و لاتنه هه ر ده لێن "جورنه تى" و نووسیوته "بالای چشمه ابرو است" مه گه ر نێمه خۆمان له کوردیدا نهمانه که ده لێ: کهس ناوێرى پێى بلێ پشته چاوت هرویه.

(۱)

مارف ناغایی

پیشه‌کی:

کاک "سواره ئیلخان‌زاده" یه‌کیتک له‌و گه‌وره شاعیرانه‌یه که هه‌لده‌گرێ زۆری قسه له سهر بکړی. له نێو به‌ره‌مه‌کانی نه‌و شاعیره‌دا شیعره‌ی "خه‌وه‌به‌ردینه" جێگا‌یه‌کی تایبه‌تی هه‌یه. دوا‌ی به‌لاو بوونه‌وه‌ی نه‌م شیعره له‌ زۆر شو‌تندا قسه‌ی له‌سهر کراوه، به‌لام به‌داخه‌وه کس هه‌یچی له‌ سهر نه‌نوسیه‌وه. گوا‌یه له‌ یه‌کیتک له‌ ژماره‌کانی نووسه‌ری کوردستان. که له‌ شاخ به‌لاو به‌ژمه‌وه کورته‌بایه‌یک له‌ سهر نه‌م شیعره نووسراوه که به‌داخه‌وه من نه‌م ژماره‌یه‌م وه‌دست نه‌که‌وت و مه‌منوون ده‌یم نه‌گهر که‌سی‌ک هه‌یه‌تی و به‌ژم به‌تێرێ.

نه‌م لی‌کدانه‌وه‌ی له‌م دوو ژماره‌ی سره‌دا له‌سه‌وه‌دا ده‌یه‌یه‌ن به‌ژوونیکه سه‌باره‌ت به‌م شیعره به‌رزه. من دلته‌یام زۆرن نه‌م که‌سه‌انه‌ی نه‌و شیعره‌ی له‌ من باشته‌ر ده‌ناسن. به‌لام به‌داخه‌وه کس تا ئیستا ده‌ستی به‌ قه‌له‌م نه‌به‌ردوه‌وه، هه‌رچه‌ند ئیستاش دره‌نگ نه‌یه. ده‌لێن هونه‌رمه‌ندی ده‌نگ‌خۆش سه‌یید «عه‌لی نه‌سفه‌ری کوردستانی» له‌ دوو حا‌له‌دا هونه‌ره‌کی گولی ده‌کرد و تێی ده‌چری‌کانه‌، یه‌که‌مه‌یان نه‌و ده‌مه‌ی بوو که‌ کیسه‌تیکی جوانی ده‌دی و دووهمه‌یان نه‌و کاته‌ی که‌ که‌سی‌کی ده‌نگ ناخۆش گۆزانی نه‌وی ته‌قلید کردبێ. هه‌وادارم نه‌منیش وام به‌ سهر به‌تی و نه‌وانه‌ی ده‌زانن من ده‌نگم له‌وان ناخۆشته‌ر لێم وه‌دنگ به‌تی و نه‌هێلن کاک سواره‌ی خۆشه‌وێست غه‌دێ لێ بکړی.

به‌ر له‌وه‌ی که‌ به‌چه‌ سهر باسه‌که ده‌بێ چهند مه‌سه‌له‌یه‌ک ڤوون به‌که‌مه‌وه:

من ته‌نیا له‌ باری مانه‌ کردنه‌وه له‌م شیعره دوا‌م هه‌رچه‌ند ده‌زانم ده‌توانی له‌گه‌ڵ بارودۆخی سیاسی نه‌وسای ئێران هه‌لبه‌سه‌نگینرێ و... به‌لام پێمه‌خۆش نه‌یه شیعه‌تیکی ناوا ڤرمانا به‌ مانایه‌کی ته‌سکی سیاسیه‌وه به‌سته‌وه، با له‌و به‌ره‌دا خۆته‌ر به‌خۆی نه‌زهر بدا. له‌ پێشدا سه‌نه‌ته‌ی شیعه‌ری و باری فه‌ننی شیعه‌ره‌که‌شی باسی لێ کرابوو، به‌ وێنه‌ نه‌گهر له‌ وێنه‌یه‌کدا جیناس، ته‌ناسوب، ته‌زاد، شو‌به‌اندن و... هه‌به‌وو شی کرابوو، به‌لام له‌ سهر پێشنیاری ڤرایانی ده‌سته‌ی نووسه‌ران نه‌م به‌شم قرتانه‌ ده‌تا باسه‌که تێکه‌ڵ نه‌بێ.

. ناچار به‌ووم به‌ لی‌کدانه‌وه‌ی شیعه‌ره‌کان به‌ند به‌ند لی‌کیان هه‌لبه‌رم و هه‌ر وێنه‌یه‌ک که ته‌واو ده‌بێ له‌ وێنه‌که‌ی دیکه‌ی جو‌ی که‌مه‌وه، هه‌رچه‌ند نه‌م شتیه‌ لی‌کدانه‌وه‌یه له‌ شیعه‌ری

نویدا باو نیسه چونکه شیعرى نوئ له بارى ماناوه له میحوهرىكى نهستونى
(عممودى) دايدو ماناگان بهیه که وه دهه سترینه وه. بهلام "ج بهکم چارم ناچاره".

- نهم شیعره له سهر وه زنى عرووز دارپژراوه. وه زنه که شى "فعولن" ی عه ره بییه. بۆ وینه:
له چمشنى گهرووى گهو

له عوولون له عوولون

و ههتا دواى ههر بهم وه زنه دهچيته پيش:

گهو دۆمى یهخسیری زیندانی دارى،

له عوولون له عوولون له عوولون

- کاک سواره له لاپهردى ۸-۲۰ ی کتیبى "تا پۆ و بهو مه لیل" دا که هیوادارم بهم زووانه

چاپ بکړئ، سووژهى "خه وه بېرینه" له قالبى نهمردا بهم شیهویه دوپات دهگاته وه:

جوشى همستى شاعیرانه له نهادى "پتروس دوریانی" تازه که نجدا له ههلقولینى

کانیهى کى ژیر گاشه بهردى کى زل نهچو که به هیچ بارتک یتگای نهبو بۆ زهریه و زى و

نهمه زاندره که نمو ناوه پروون و پاکه له وشکارو دشتى کى قاقه و له ژیر لى قورس و

رهقى نمو گاشه بهرده دا چۆن نهجوش و بناوانى نهگاته وه کام پرووبارى خوروشان.

له چمشنى گهرووى گهو،

گهو دۆمى یهخسیری زیندانی دارى،

پرى سهوزهمستى خرۆشانى بارى

تهرى باومشى تاسه بارى بنارى

زیندانی دارى: زیندانتک که له دار ساز کرابن. مه بىست رکه و قهقهسه.

هسته: گۆزانی سووک و له بار که هوا و شیعه کانی مایه ی فۆلکلۆریان ههین. مه قام.

سهوزه هسته: سهوزه، رهنگى ژيانه، که ویش بۆ سهوزایى دهخوتن. بهسته بهک که

سهوزایى و ژيانى لهدبارئ یا بهسته بهک که بۆ سهوزایى دهخوتن. لیره دا ناوازی که که بۆ

نازادى دهخوتن.

پار: بالنده بهک که دهورى زهرینه قسوته یى تمواو کردهین، بهلام ههشتا نهبو بیتته

بالنده بهکى کامل و سهر.

پاره گهو: بهچکه ی کهو که ههشتا سهر نهبوین.

تهره: له لانه تۆراو. نمو بالنده ی هیلانه کى جى ههشتین.

دۆم: هۆزى کى کۆچه رهیه که باشتین خاسه که ویا نهیه.

پهشتى پتوسه مه سه له بهک پروون بکرتیه وه. شاعیر له سه ره تاره دهیموئ له

تاهه زرزویییه کی قبول بدوی. بز دهر پرنی رادهی نو تاهه زرزویییه چهند وینه یهک دهخاته بهر چاو. کاتیک که به تهاوی خرتنه ره کوهه سهر رهوتی شیهره که و توانی نو هممو نیشتیا و تاهه زرزویییه بهنیتته بهر چاو، نو جاور نه سلی باهه ته که ده کوتی. پتیوسته نه وه مان له بیر بی که دوازه دتری سهره تای شیهره که که له لیکنده وه یه دا به چوار بهش نوو سراوه ده گه پته وه سهر دتری سیزده و چوارده واته بهشی پتتجه م.

پوخته ی مانا:

وه کو گه رووی کهو، که ویک که به دهستی دۆم خرابیتته نیو قه قهس و له کاتی باری و سهره تای بلووغیدا که هه زاران ناههنگی خوش و دلبروتنی له دهر وودایه و ده یه وئ له پتگای گه روویه ده ریانیری، له باوهشی زه مند و سهره وزی بنار دور خرابیتته وه.

کاک سواره کاتیک ویتتویه "بهستی کهو" به نمونه بهنیتته وه به کهوی ناسایی رازی نه یوه، به لکو "کهوی دۆمی" هه لباردوه، چونکه دۆم کهو ناسترین هۆزن که هممو دهم باشترین خاسه کهویان هیه. نه م کهوه که به دهستی دۆم نه سیر کراوه، خراوته نیو رکهش. نه وسا سهردهمی باری بز کهو هه لده بیری که گه رووی پره لهو سه وه بهستانه ی که ده بویه به نازادی بز شینایی و سه وایی بخوتتی، به لام نیستا که له نیو قه قه سدایه و له بنارش هه لباروه تهاوی جو شوخروش و تاهه زرزویییه کی ده کاته بهسته و له گه روویه ده دیداته دهر.

کاک سواره له شیهره نوییه کانیدا هه رگیز به شوتن قافیه دا نه جووه، به لام هتدیک جار که قافیه بهر ده پیری شیهره که هاتوه دهستی بهروویه وه نه ناوه. له م شیهره دا "زیندانی داری" و "تاسه باری بناری" قافیه. هینانه وهی "خروشان باری"ش به قافیه داده نری هه چهند "رئی" له باری "دا قه له وه وه" له گه له پیتی "رئی" له وشه ی "دار" و "بنار" یه کدهنگ نییه، به لام نه م شتیه قافیه یه جاروبار له ههیرانی کوریشدا که لکی لی وه رگیراوه.

شه بۆلی له گوئن خوینی شرمی کچانه

له سهر روومه تی ماتی بووکی ره زلسووک

به تینی بتاوینی روانینی زاوا

گهرمتر له پرشنگی تاوی به هاری

گوئن: له رهنگ، وهک، به وینه ی

بتاوین: سیفه تی فاعیلییه بز "تاوین" نه وهی ده توتیتته وه.

شه پۆلنیک وهک نهو ره که خوتنه ی که له ناکام شهرمیک کچانه وه له سهر کولمه ی بوو کتیک ده نشی که بز یه کم جار گهرمای روانینی زاوا له سهر روومه تی ههست پتده کا. به واته یه کی تر کاتیک بوو کتیک جوانی له بهر دلا ن ههست ده کا که زاوا چاوی تی به یوه، به تینی

نور نیگایه که له روانگهی کیژده که وه له پرشنگی تاوی به هاریش به تهنتره، شهرم دایده گری و سوور هه لده گهری تا نوو جینگایه که شه پۆل و ڕدگه به کی خوین له سهر ڕوومه تی خۆ ده نویت.

کاک سواره له لایه ڕوی ٨٢ی کتیبی «تاپۆ و ٻوومه لیل» دا نهم وینه به له په خشانیکدا که بۆ پیتشه کی شیعری "شار"ی نووسیوه بهم شتیوه شی ده کاته وه:

"به لام له دئی هه موو شت سروشتیه، ته نانهت سوورایی نیوه ڕهنگی لیتی بزه تیزاوی کچی که له ژیر گهرمای ڕوانینی لاوکی نهویندار شه و نغی شهرم نه که ویته سهر گولی گۆنای و خوینی ههستی پاکی کچانه به پیتستی نهرمی ده موچاویا نه گهری، ڕهنگی کی سروشتیه."

وه کو نهرمه ههنگاوی لاوی به رهو ژولان

له جیژوانی زیندوو به گیانی کچی جولان

• نهرمه ههنگاو: ههنگاوێک که به پیندزکی و به دزی هه لگیر.

له م دوو دیره دا شاعیر دهیوی تامه زۆرییه که به "ههنگاو"ی لاوێک به شو بهیت، به لام چ ههنگاوێک؟ ههنگاوێک که به رهو جیژوان دهچی. جیژوانیک به هۆی بوونی یاره وه گیانی وه بهر هاتوه. لیره دا شوینه که زیندوو. یار که گیانی به جیژوان به خشیوه و "شۆین"ی زیندوو کردوه دهی چ قیامه تیکی له دهروونی لاوا ساز کردین، به لام سه ره پای نهم جو شو خرۆشه، ڕۆیشتن به رهو جیژوان چه شنیکی ترسی له گه له. دهی ههنگاو ههنگان نهرم بن. نه بهت نهرم نه که به مانایه که زۆر سه بر به روا به لکو بهو مانایه که کهم دهنگی پیتی نه بیست، له لایه که وه لاو دهیوی زوو بگاته جیژوان و له لایه کی تره وه دهی بی ههست و خوست به روا که نهم دوو حاله ته گوروتینکی تاییه تی ده دهن به ههنگاو.

تهنیا یه ک نوسخه له نیو تهواری نوو نوسخانه ی له لای نیعمه هیه، گهرمه ههنگاوی "له جیانی" نهرمه ههنگاو" نووسیوو. "گهرمه ههنگاو" نهو بهری تامه زۆری و گوری لاوی نشان ده دا و له گه ل نهزای شیعه ره کهش به باشی ده خویتیتشه وه، به لام زۆری به ڕیزانی که شیعه ره که یان له کاک سواره بیستوو ڕایان له سهر "نهرمه ههنگاو" بوو.

وه کو گهرمه یاوی قهشهی دستی تاراو

له بۆلانی دهیای بهو وینی بهرو

یاو: تاو ته ب

گهرمه یاو: نهو بهری یاو، یاوکی به گوروتین.

قهشه: ماسی (چه شنیکی ماسیه)

نهنگوښته چاو: زور تاریک - شهو که زور تاریک بوو، تا نهنگوښت (قامک) له چاوی په کتر
روڼه کمن، کمس کمس ناهینتی، په ننگه "نهنگوښته چاو" مهبست لهو حالت ته بڼ.
خټوی کټو:

له فوکلوردا زور شتی وهک کانی و کټو خټویان هه یه و بڼ وینه ده لټن مه چو سره فلان
کانیهه چونکه خټوی هه یه و دمس دوهوښتنی. له نسلدا خټویانی ساحیب و خاوند و...
زور بهی وینه شپهریه کانی "خه وهه ردینه" دوو یا چهند مانا هه لددگرڼ. نهم کټولهی
سهره وهه په کټیکه لهو وینه. "کچی نور" ده توانی ههم "مانگ" بڼ، ههم نهو "کانیاو" هی که
له بهر روونی و زولالی به کچی نور شو بهتیرا بڼ. نه که به مانگی دابنټین مهبست نه وهه
که مانگ نهمیری دهستی کټو، یانی له پشت کټودا ماوه ته وه و ناوه که له تاریکایی شهودا
بهرو شاری دهریا پڼ ده پټوی.

من یتیم وایه "کچی نور" مهبست له ناوه که په و مانا که ی ناوایه:
نهو کانیاوهی که له روونیدا وهک کیږی نور وایه، به دهستی دټوی کټو نهمیر کراوه و
خراوه ته نټو نمشکو تټیک، لهو تاریکایی و نهنگوښته چاوی بهی که له نټو دلی کټودا به
سهریدا سه پاره خوځی رزگار دهکا و دینه دهر هه تا بهرو شاری دهریا پروا. هټانه وهی شاری
دهریا ش بهلگه په کی دیکه به بڼ سلمانندی نهم مه سه له یه، کانی که ههمان "کچی نور" بهرو
دهریا ده چن شاعیر بڼ نشاناندانی به چوکښی نهو له بهرانه بهر گوره یی دهریادا "شاری دهریا" ی
هټانه. یانی کانی یا کچی نور به شټیکه له شاری دهریا.
جکه له وینه ش بهلگه ی دیکه ی نه وهه که شاعیر له چهند دټوی دوا پیدا دیسان ناوه که
به نور دهمو بهنټی و ده لټ:

شستی نور بهرووی مانگی همزدا کشاوه

دیاره نهو ههمان نوره په خسیره که په که نټستا رزگار بووه.
بهلگه ی تریش نه وهه که شاعیر ده لټ کچی نور بهرو دهر، بهرو شاری دهریا به پټوه.
نهم پرسته یه دوو مانا ده که یه نن: په کهم نه وهی که بهرو دهر به پټویه، یانی هټستا وه دهر
نه که وتووه، وهریکه وتووه، به لام نه که یشتو ته "دهری" که نهو دهم ناتوانی نهو "کچی نور"
مانگ بڼ، چونکه له چهند دټوی دوا پیدا هاتووه:

له بهر پټی هریری که وهی سټوره

به پټی مانگه شمو چندراوه

له حالیکدا هیچ بوارتیک بڼ نازاد بوونی مانگ ساز نه کراوه و له شټیره که دا زهمینه ی
نهم وینه به وجودی نییه.

نه گهر نا ، مېهېست "له بهر توه" نه وه بېن که وه دهر که وتوه ، نه ودهم شاعیر نالې "له نهنگوسته چاوی..." چونکه "مانگه شو" و "نهنگوسته چاو" یهک ناگر نه وه .
 ههروها قه تیس بۆ فرمیسک و شتی ناو کی ده کار ده کړی بۆ وینه فرمیسک له چاودا قه تیس دهمینې که لیره شدا نم ناوه فرمیسک ټیکه که له چاوی کټودا قه تیس ماوه و دپه وې رزگار بې .

گمرووی وشک و چاوی سپی چاوه کانی

درووی روونی ناوه

دروو: دروو

هرچند که نم سهرچاوه به ناو ټکی که می تیدایه و رهنگی مردوو له سهر چاوه کانی نیستووه (چاو سپی هه لکه رلن، حالتی مردنه) ، به لام هیوا و هومیدی دروونی که پرله ناو، روون و به که یف و زیندووی راگرتووه . لیره دا شاعیر دهجته ناخی قاره مانې شتیره که (ناو) ، به خوینره ده لې که نم چاوه به روالهت که مناوه له درووندا هیوا به کی گه وره و روونی هه به که نوی هان ددها بۆ رژیستن .

به فانووسی نمستیره بهر چاوی روونه

له بهر پتی هه ریری که وې ستوره

به پتی مانگه شو چندراوه

هه ریر: پارچه ی ناو ریشم

که و: که وگ - شینی ناچخ .

ستوره: ستیبه ره - ستیبه لکه - گیاه کی سن بهر که و تا راده بهک وهک و ټنجه دهجی، له قه راخ ناو و روو باریش ده وې .

پتی: تیره و رانی تهون (له گه ل راپه ل دې، راپه ل و ټو)

لیره دا شاعیر دپه وې له پیشوازی سروشت له لایهک و کارتیکردنی نم ناوه له سهر سروشت له لایه کی تروه ده وې .

ده لې: بهر چاوی نم ناوه بهو نمستیرانه رووناک کراوه ته وه که وهک فانووس داگیر ساون . ههروها گیای شینی ستیبه ره به جوانی به که له ژیر پتی کانیوا که راکشاده که ده لې تو ماشینی شینی ناو ریشم و به پتی مانگه شو چندراوه هه تا نم پتی نازی بخاته سهر .

نم لې: پوری خا پوری مټووی لمټین

له درزی هزار غشتی رټو و شموانی

دلټی چپې پټلی پهریانی دلا

خاپوورو: ويران
درز: شكاف - قه‌لشت
چهه: سرته

له‌م وښه‌ده‌دا شاعير له‌چونښه‌ته‌ي دهنگه‌که‌ ده‌دوئ:
ده‌نگيک دئ به‌لام نه‌و دهنگه‌ وه‌ک چي ده‌چن:

ده‌ين پيشتر نه‌وه‌مان له‌بیر به‌ن که‌ نه‌گهر مي‌ژوو به‌ "بورج" داښتېن ده‌ين له‌ جيانې
"خشت" يش له‌ "رژژ" و "شهو" که‌لک وه‌رگړين. چونکه‌ به‌ سازکړدنې بورج و قه‌لا ده‌ين خشت
له‌ سهر يه‌ک به‌چندرئ و به‌ سازبوونې مي‌ژووش ده‌ين "شهو" و "رژژ" تپه‌ر به‌ن. شه‌و و رژژ
همان پټوانه‌ي زه‌مانن، زه‌مانيش دايکي مي‌ژووه‌.

کاک سواره‌ که‌ ده‌يوئ نه‌و دهنگه‌ له‌و په‌ري خوشيدا بنوټن نه‌نگوست داده‌نيته‌ سهر
مي‌ژوو. به‌ که‌لنک که‌ بورجي مي‌ژوويه‌که‌ي تا راډه‌يه‌ک رووختنراوه‌ و ناگاداريه‌که‌ي زوري له‌
سهر مي‌ژووي کوني خزي نييه‌ خوشترين دهنگ نه‌و دهنگه‌يه‌ که‌ له‌ زمان نه‌م ديارده‌يه‌وه‌ به‌ن.
شاعير ده‌لن نه‌م دهنگه‌ وه‌ک چه‌ه و سرته‌ي خوش و روح سوکي ده‌سته‌يه‌ک په‌ر ييه‌، که‌ له‌
نيو درز و قه‌لشتي نيوان خسته‌ روخواوه‌کانې (که‌ مه‌به‌ست شه‌و و رژژه‌) قه‌لاي مي‌ژووه‌وه‌ به‌
گوئ ده‌گا.

که‌ وا بوو تا نيره‌ نه‌وه‌ روون به‌وه‌ که‌ له‌ مانگه‌شه‌ويکي خوشي به‌هار يا هاويندا (که‌
ولات سهرسوزه‌) ناويک له‌ ده‌ستي کټو رزگار بووه‌ و وه‌رتکه‌وتووه‌، نه‌م ناوه‌، وه‌ک چه‌ه‌ي
په‌ريان ده‌چن (له‌ دهنگدا):

هه‌روه‌ا کاک سواره‌ له‌ لاپه‌ري ۲۴۹ي کتبيي تاپو و بوومه‌لټل‌دا کاتيک ده‌نگيکي به‌
گوئ ده‌گا ده‌لن (چه‌ه‌ي پولي په‌ريانه‌، له‌ کوزي جينگا کونه‌کانا.)

نه‌لټي پټکه‌نېنې کچي سهرگوزشته‌ي قه‌ده‌ي

له‌ نه‌ندلمې تاپوي وه‌کو بوومه‌لټلي

سنووي شه‌وي دولتن، نه‌وپزي به‌يانې

په‌چه‌ي قورسي نه‌يسانې نه‌يسانې لاډا

سهرگوزشته‌: چيرزکي راپردو، هه‌مان سهرگوزشته‌.

تاپو: تارمايي - نه‌و ره‌شاييه‌ي له‌ دووره‌وه‌ له‌ چار دده‌ا و وه‌ک شه‌به‌ح ده‌بيري.

بوومه‌لټل: بوومه‌لټله‌ - شه‌وه‌کي - سهره‌تاي به‌ريه‌يانې که‌ دنيا تاريک و روونه‌.

سنوور: حدود - هټلي نيوان دوو زه‌وي.

په‌چه‌: رووبه‌ندي ژنان.

نهمسان: فەرامۆشی.

نەم دەنگە وەک پێتکەنێنی کیری سەرگۆزەشتە دەچن (لێره‌دا رابردو گیانی وەهراتوووە بوو بە کێژ و کێژکە پێتدەکنێ) کە لە تاریک و روونی نێوان شەو و پۆژی نەمرۆدا، رووبەندێ قورس و گرانی، فەرامۆشی نینسانی وەلاداوە. مەبەست ئەوەیە کە نەم دەنگە مرۆفی و شیار کردۆتەو و لە فەرامۆشی دەری هێناوە. وەک چۆن نینسان بە دەنگیکێ لە پر وەخۆ دیتەو نەم دەنگەش بەم شێوەیە مرۆفی وەخۆ هێناوەتەو.

کاک سوارە لە لاپەرە ١٨٦ ی «تاپۆ و بڕومەلێل» دا دەلێ:

ئادەمیزاد پێتسەبە لە دوێنێ و ئەمڕۆ بەیانی

بە سەرنجدان بەم بۆجۆنە دەکرێ دێری سێهەمی شیعری سەرەو. ئاوا لێک بەدینەو: سنووری شەوی دوێنێ، سنووری شەوی ئەمڕۆ و سنووری شەوی بەیانی. بە واتە یەکێ تر نەم تاپۆیە لە رابردو و ئێستا و داهاوتووا وەهر چاو دێکەوێ. ئەلبەتە ئەو دەم لە جیاتی «تەوڕۆی بەیانی» «تەوڕۆ، بەیانی» جوانترە.

١. ئەلێ دەنگی شەمالە رەشمالی دۆلی دێرە

٢. شەمالی دەری دوورە شاری

پشوری پر لە عەتری بەهاری کچی کورد

بە بلۆتری شووشی گەرووی زەرد و زۆلی

لە زەوێری زۆنلانی سای زۆینگانەوێ شو

بە خۆر زەرمەمی هەلپەو.

رەشمال: چادر

دەرە: دۆل و دەرە. دۆل

زەردووزۆل: وشەدوانەیه بە مانای زۆر زەرد و ناسک. (لەم وشە دوانەیدا «زۆل» بە تەنیا ی مانای نییە و ئەگەر لەگەڵ زەرد بێ نەم مانایە دەرەخێ).

زەوێر: بە شوێنی بێلێند و بەرز دەلێن کە هەوا یەکێ خوش و سازگاری هەبێ.

زۆنلانی: «دەرزاشان» هەیه، کە بە مانای زۆر دەری تێر کردنە، زۆنلانی بۆجۆنێکی شاعیرانە بە مانای ئەوەی کە رەنگی زۆناسا هەموو لایەکی داگرت. زۆکاری کراو. بە زۆر کێلێدراو.

سا: کات، دەم، زەمان.

زۆینگانەوێ شو: ئەو دەم کە شو زۆر دەرەنگ بێ دەلێن شو زۆینگانەوێ.

خۆر: هوروزم. تاووتێن.

هملین: بلند کردن (لیره‌دا)

۱. لیره‌دا دهنگی ناو به دهنگی شمال شویته‌نراوه و دۆل و دهرش به چادر و رشمال، که وا بو نم دهنگه دک دهنگی شماله که به چادری دۆل و دهردها تیپه‌ری.
۲. یا ده‌لیتی بای شه‌ماله که له دۆل و دهری دور له شاروه هه‌ناسه‌ی پر کردوه له بۆنویه‌رامه‌ی به‌هاری کیژی کورد که له گهردی زهره و ناسکی بلوژناسایوه، له کاتیکدا که نه‌ستیره‌وک زو به سینگ ناسمانه‌ده‌زیه‌نوه و شوو زینگاوه‌توره (مه‌به‌ست نه‌ویه که دنیا بیه‌ده‌نگه و هیچ ده‌نگیک به گوێ ناگا) به ته‌وژم و هه‌یه‌ته‌وه ناهه‌نگ و زمزمه‌ی هه‌لبه‌یه.

شاعیر له سه‌ره‌تای نم وینه‌یدا باسی "رشمال" و "دۆل" ده‌کا و پاشان باسی "عه‌تری به‌هاری کیژی کورد" ده‌کا.

نم کیژه‌کوردی که سواره هه‌ناویه‌ته دنیای شه‌ره‌کی، کیژی عه‌شیره‌ته و هه‌موو دم له نیو سروشتدا ژیاوه و به بۆنی به‌هاری ژیاوه‌توه. بۆیه نم کیژه‌ بۆنی به‌هاری لیه‌وه دئ. هه‌روه‌ها گه‌رووی زهره و باریک و ناسکی کیژه به بلوژر شویته‌ندراوه. ناسمانیش له نیو‌مه‌ش‌و‌یک‌ی پر نه‌ستیره‌دا به "زه‌نویری زیوناژن" ناو براوه.

نه‌لبه‌ته زه‌نویری زیوناژن ده‌ترانی مه‌به‌ست لهو شیناوه‌ده‌ش بئ که به نووری وه‌ک زۆری مانگ رازاوه‌توه، به‌لام پهم وایه مه‌به‌ستی نه‌سلی شاعیر ناسمانه که به نه‌ستیره‌زه‌نوناژن کراوه چونکه له وینه‌ی پیش‌شودا کو‌تیبوی که که‌وه‌ی سی‌وه‌ره‌به پۆی مانگه‌شمو چنده‌راوه و دو‌پاتی نم وینه‌یه لیره‌دا جوان نییه.

کاک سواره له لاپه‌ره‌ی ۲۴۹ی کتیبی «تا‌پۆ و بو‌مه‌لێل» دا به‌م شیه‌ویه له ده‌نگی شمال ده‌وئ: "سکالای نه‌وینی لا‌ویک، سکالایه‌ک که چه‌شنی زایه‌له‌ی دو‌وره‌ده‌ستی ده‌نگی شمالیکه له به‌ره‌به‌یانیه‌یه کی زرن‌گاودا".

۱. به نه‌ه‌ج‌ازی نه‌نگ‌وستی پاکی مه‌مه‌ده

شته‌ی نو‌ور به‌رووی مانگی مه‌رزا کشاوه

۲. ترووسکی به‌رووسکی شوی ده‌به‌هاری به‌مه‌وره

له سه‌ر عاسمانی زه‌وی را‌ه‌وشاوه

نه‌ه‌ج‌از: مه‌ع‌زه‌ کردن

نه‌نگ‌وست: قامک - تیل.

شته: زئ، چه‌می گه‌وره

ترووسکه: بریقه.

۱. نیشاره‌یه به موعجزه‌ی حه‌زهره‌تی محهمده (د.خ) که نیشاره‌تی به مانگ کرد و شه‌قی کرد.

لهم وینه‌یدا زهوی به مانگ شه‌یه‌تیراوه و نهم موعجزه‌یه له سهر زهوی‌یه‌ک پرو ددها که حوکمی مانگی پیدراوه. واته نهم ناوه‌ی که وه‌ک پروباری نوور به‌سهر زهویدا ده‌کشتی و زهوی کرد‌وته دوو به‌ش (به‌ش‌تیکیان که‌وت‌وته نه‌وبهری ناوه‌که و به‌ش‌تیک‌ی دیکه‌ی که‌وت‌وته نه‌وبهری ناوه‌که) وه‌ک موعجزه‌ی حه‌زهره‌تی محهمده که نه‌و مانگی کرده دوو به‌ش. به واته‌یه‌کی دیکه نهم ناوه که له‌بهر پروونی وه‌ک پروباری نوور ده‌چی وه‌ک موعجزه‌یه‌کی تازه‌یه که له سهر زهوی پروی دایب.

۲. یا زهوی وه‌کو ناسمانتیک ده‌چی که له شه‌ویکی پر له هه‌وری به‌هاریدا به بریقه و ترووسکانه‌وی برووسکتیک پرا‌تته‌وه. واته نهم ناوه پروونه له سهر زهوی به چه‌شنتیک ده‌بریتته‌وه که ده‌لینی زهوی برووسکی لیداره و ترووسکی دئی.

دیاره که شاعیر به نانقه‌ست له برووسکی شه‌وی به‌هاری پر هه‌وری ناو بردووه چونکه برووسکی به‌هاری به‌تایبه‌ت له شه‌ویکی پر هه‌وردا له هه‌وسو کاتیک پرنوورتر و توندتره و نه‌مه وردبینی شاعیر ده‌گه‌به‌نی. کاک سواره له سه‌نه‌تی نیغراقی که‌لک وه‌رگرتوه بۆ نه‌وی نهم ناوه به برووسک یا نوور به‌ش‌یه‌تینی و هه‌روه‌ها موعجزه‌ی پیکردووه هه‌تا حاله‌تیک‌ی ته‌قه‌ددوسی پین بدا.

له هه‌ر گاز و به‌ه‌زینی وا گازی ناوی نه‌گاتن

نه‌ازی هه‌زارلن گه‌زیه‌ی به‌نازی وه‌دی دئی

نه‌بو‌تته‌وه داری چاکی به ودمی هه‌ناسی

شهمی نه‌رمه‌لا‌وتنی دهم بای ته‌خاتن

گاز: نهم وشه‌یه مانای زۆره که لی‌ره‌دا "گازی" یه‌که‌م ده‌توانن نهم مانایانه‌ی هه‌بن: ۱. شیو و دۆلی تنگ و باریک ۲. لا، نالی.

هه‌روه‌ها "گازی" دوو‌هه‌میش به مانای "ه‌انگ" و "ده‌نگ".

گه‌زیه: به‌لا‌زیز - به‌لا‌زیز - گو‌تیک‌ی کو‌رت‌ه‌بالای خه‌ت خه‌تی ره‌نگاو‌ره‌نگه که هه‌وه‌لی نه‌ورۆزێ ده‌شکۆی و پاش ماوه‌یه‌کی کو‌رت ده‌زانن. به کو‌ردی شیمال "جانه‌مه‌رگی" شی پیده‌لین، که هه‌مان "جوانه‌مه‌رگ" به هه‌زی زوو ژاکان و مردنی گوله‌که‌وه وای پیده‌لین.

وهم: نه‌فسی مباره‌ک

داری چاکی: نهم داره ویشه‌کیه که له سهر ممزاری پی‌او‌چاکان ده‌عه‌رزی رۆده‌که‌ن و شالی پی‌وه‌یه و خه‌لک بۆ مباره‌کیی شاله‌که‌ی لیده‌که‌نه‌وه.

هر شوبن و پهبازتک که دهنک و خرۆشی نهم ناوهی پهبدهگا دهپته هوئی گهشاموه و به ناوات گهپشتنی ههزاران گولهگهزیهی بهناز.

تهنانهت نهم ناوه ودمی بهدهسته و به ودمی ههناسهی داری ویشکی سههچاکی دهپورۆنپتهوه و سههزی دهکاتهوه و سههزه و شنههای بهه روانه دهکا ههتا بهیلاوینپتهوه و به نپولک و گهلاکانیدا راهیری.

که هیچ ناسهواریکی له ژبان دههردا نهماوه، بهلام دهنک و خرۆش ودمی ههناسهی نهم ناوه دهپورۆنپتهوه.

بهپشتر وتمان "بههار" یا "هاوین"، بهلام لپهردا پروون دهپتهوه که نهو وههزی ناوهکهی پهبدا دههروا بههاره. چونکهشاعیر دهلی "نیازی گهزیه وهدی دی" و گهزیهش گولیکه که تهنیا له سهههتای بههاردا دههروئی و به قسهی شاعیر به ناوات دهگا.

درۆژی ههیه

مارف ناغایی

پیشه‌کی:

له ژماره‌ی پیتشوی سروده‌دا، شعره‌ی به‌شیک له شیعری به‌رزنی "خه‌وه‌به‌ردینه" تان چار پیکه‌وت. له‌م ژماره‌یه‌دا دووه‌مین و دوهمین به‌شی نهم شعره ده‌خوتینه‌وه.
"سروه"

۱. نه‌لێن تاجی زمووتی دورگی له سەر ناوه دەریا

هه‌تا چار هه‌ته‌ر کا شه‌پۆله، شه‌پۆله،

له‌ به‌ونا، له‌ چونا

به‌ نا‌هه‌نگه‌ سه‌ره‌ندی بزۆنی خۆشی

۲. له‌به‌ر خۆزه‌تاوا نه‌لێنی سنگی ژینه نه‌هاژێ

نه‌لێنی: هانی هه‌ستانه‌ ده‌نگی خۆشی

زمووت: گه‌وه‌ریکی به‌نرخێ زۆر که‌سه‌که

دورگه: جه‌زیره

هه‌ته‌ر: مه‌ودای حوکه‌می چار

سه‌ره‌ند: له‌ گۆزانی‌دا به‌و به‌نده ده‌کو‌ترێ که‌ پاش چه‌ند شیعری‌ک ده‌گه‌رتنه‌وه سه‌ری -

چه‌ند وشه‌یه‌ک که‌ سه‌ره‌تای گۆزانییه.

بزۆن: نه‌و شته‌ی که‌ نه‌نسان ده‌به‌زۆنی و ده‌جۆشی دێنی.

هان: دنه

شاعیر له‌ زمان ناوه‌که‌ قسه ده‌کا. نهم ناوه‌ی که‌ به‌رمو ده‌ریا ده‌روا، ناوا له‌ ده‌ریا ده‌وێ:

ده‌لێن ده‌ریا تاجی‌کی که‌سه‌کی له‌ سه‌ر ناوه‌ که‌ ناوی دورگه‌یه. واته‌ دورگه‌ که‌ له‌ نه‌تو ده‌ریا‌دا

ده‌یه‌ به‌وه به‌ تاجی‌ک بۆ پادشای ده‌ریا. له‌ دێری دووه‌مه‌وه هه‌تا دێری ئاخ‌ری نهم وینه‌یه،

باس باسی "نه‌هه‌ستان" و "هاژین" و "خه‌رشین"ه، واته‌ نهم ناوه‌ له‌ خه‌یاڵی‌دا ده‌ریا وه‌ک

سه‌مبولی بزۆته‌وه و شه‌پۆل و... ده‌ناسێ و ده‌لێ: تا چاو به‌ر ده‌کا له‌ ده‌ریا‌دا شه‌پۆل ده‌به‌ی‌رێ

که هیندیک تازه ساز دهن و هیندیک له حالی چوندان و نو ناههنگی که له نهنجامی خروشانى نم شه پولاتمه ساز دهن سهره نديکى خوش و بزوتنمر ساز دهکن.
 ۲. نم دریا به بهرانه ر نووری هتاودا، وک سینگی ژيان دهچن. مروت که زیندو و گيانی دهردا بى سینگی دههائى، بو؟ چونکه قهلبی لیده دا و نیستاش له روانگی شاعیره وه دریا زیندوو و خروشانى شه پوله کانیشى به لیدانی دلی دریا شوبه اندوه. له دیری ناخریدا دهلی نو دهنکی که له نهنجام خروشی دریا وه ساز دهن وک نهویه که هانت بدا بو راهمین و همستان.

۱. سرودی خوناوی بهاره له گرما

له هر شهوه چوبارن هر دشته چو من

۲. له دلمایه پروای بهرنی به دریا که پشت

له تاریکه تارلوکه کم وا بهسر چو

زمانی تمریم

نیر خیر و خوشی له رما

خوناو: شهونم - خوناو - پریشکه بارانی زور ورد و لهسهره خو - نو دلزیه ناوهی بهیانان له سر گرل دهنش.

شهو: دژلوه روی تنگ

تارلوکه: نو شوینهی که تارای لیه.

تمریم: تنیایی - بیلایه نی.

۱. بهار وهرزی زیندو بوونهویه. ناوهکش که له تارلوکه کی ره هابوه دهلی گویم له دهنگی پریشکه بارانی وردی بهاری (خوناوه) دهن. له هر دژل و شینو یک چوباریک بهرپویه و هر دهشتیک چویمکی پیتا دهر وا.

۲. له دلی مندا، بو که پشت به دریا پروا و نیمانیکی گوره هیه، سهردهمی تنیایی و دوورکه و تهیی من به سر چو، نو سهردهمی که له شویتیکی تاریک و دوورکه و ته دا زیندانی بوم. نیر له مودوا خیر و خوشی چاوه روانه.

۱. وهه به:

که کانی به هروا

بههارته لووزمو نهیمست بهرمو شاری دریا

۲. بهلام داخی جهرگم له گل هر بههارن

که راته چله کن سوزله نی

له خاکینه خهونی گران

له دلسا خهه و دلهی نهم دهرده سموزه:
که دهردی گرانی ههموو ریتواری و نهوزه.

لهوژو: شتو بونهوی ناو به تاو.

خاکینه خهون: لهو تهرکیهانه به که کاک سواره به شاره زاییه کی ژورهه سازی کردوون.
چونکه له سموزه لانی قسهی کردووه و گیا و سهوزهش له نیتو خاکدان، نمو قوناخه ی که نهوان
له ژیر خاکن به "خاکینه خهون" ی ناو ناوه. واته خهونی خاکی.
وهنموز: چۆرت - خهه برندهه - خهونوچکه.

۱. لیره به دواوه دیسان شاعیر قسه دهکا، نهک ناوه که. شاعیر دوا ی نهوهی که له
دروونی ناوه که وه روانییه دهریا نهوجار دهلی: بهم شتویه که کانی به هیوا و ناواته وه له
وه رزی به هاردا، به تهوژم و تینیکی ژورهه به رهو شاری دهریا رتکه دهری.

۲. بهلام سههدهیف و مه خاهن هه که به هار هات و شینایی و سهوزه لانی لهو
خاکینه خهونه ی (که له پایز و زستاندا هه یانبوو) راپله کین (وه خه بهر هاتن)، له دلی
منیشدا خهه و هه سه رتهی دهر دیک سهوز دهی، دهر ده کهشی نهوه به که: دهردی گرانی ههموو
ریتواریکی، وهنموز و خهونوچکه به. به واته به کی تر، شاعیر نهو ناوه به ریتواری رتکای
دهریا ده زانی، بهلام له خه می نهوه پدایه که له نسهوی رتکادا له رۆشتن و لهوژو به ستن
به کموی و نه توانی رتکاکه ی درتزه پی پدا. شاعیر نهم راوه ستانه ی به وهنموز ناو بهردووه.

۱. له بهر نووری خۆرا

کهلی کویره کانی شمولرن

۲. زنه ی دم به هاواری هاری هرۆن هه زارن

که تهلمسی سهر و تهلمسی بنارن

بهین ههولی هه دلدن و چارانی چارن

کویره کانی: نهو کانیه ی که تنیا به هاران ناوی هه بی و پاشان کویره بته وه.

شمواره: نهم وشه به له نهسلدا به مانای راوی بالنده به له شهودا به چرا. کاتیک نووری
چرا ده چاری بالنده ده گرن، بالنده چاری ناهین و ده لاین چاوی به شهواره گیراوه. لیره دا
کاک سواره کویره کانی به بالنده داناه و چرا کهش به خۆر.

تهلمسم: شوتنی جادوو کراو

چار: چاره - عیلاج - دهره تان

چارانی چار: دۆزنده ی عیلاج.

۱. گه لیک له کویره کانیه کان که نووری خوږیان ویکه وتووه، چاویان به شعواره کموتووه
(هر چهند دهوایه له بهر نووری خوږ جوانتر ږتگا بدوژنهوه)
۲. زوړن زمی فريوکار و دروژن که وا دهنوتن دهیانه وی هاوار بکمن (ږی بکمون)، بهلام
له حه لیکه تدا له بناری کیتودا دهسته وستان مانه وه و تسلیمی جادووی بنار هوونه که
ته نمانته بزږگاری و دوژینه وی ږتگای په هایمی همولیش نادهن.
۱. به هیوان بگرمیتن هه وی بهاری

رهابن

له زیندانی بهردینی غارا.
۲. کهچی وا کموی و دستموی دستملاتی ږکی دۆل و شون
له بهر سامی ږی وا بهزیو و تمزیون
له گمل گزچی کردن گزنگن،
چمولاشن له پیچی نزارا

دستمق: رام

گزیچ کردن: فرچک دان.

چمولشه: سه رگه ردان. سه رلیشتیواو

نزار: جیگایه که له بهرزی شاخ و کیتودا که بهر سینه وه و که متر تاوی لیده دا.
نومش هر دروژی وینه که می پتیشووه. دهلی:

۱. کویره کانیه به خسیره کان، بهو هیوایه که هه وی بهاری گرمی بی (گرمی هه وی
بهاری بارینی بارانی پتویه و کویره کانی به تمان دوی گرمی هه ور، باران بیاری و نموان
په گمل باران بکمون) و له زیندانی بهردینی نمشکوت په اهن. (دیاره که نمشکوت له
برده و که به زیندانش دانرا ده پته زیندانی بهردین).

۲. نه گهرچی نم نوانه به شپوه یه که وتونه ته ژیر دست قهقه سی دۆل و دهره و
تسلیم بوونه و له ترسی دژواری ږتگا نه ونده خوږیان شکاندووه و بهزیون، هر که تیشکی
ږوږیان له سه ر نشت نووری هومیدیان لږ پیدایه وو، (له جیات نه وی به باشی که لکی لږ
وهرگرن) له پیچی نزاردا سه ریان لږ ده شپوئی. (وهک بالنده په کیان لږ دی که چاوی به
شعواره که وتووه).

۱. هه تا بهری تالی گروئی

به دلما گه لوه

هه تا یاد نه کم ناوه بهو ورم بهردینه کاری گراوه

نه لټم سمد مښابن

وهجاڅن که رووگهی هزاران نژای شینه باهژی به تاسمن

۲. وهوروژنموی هست و هان و همناسمن

چلونه که بیژوی گراوان نمبین

له نټوچاوی نمو خانمدانه

له هی چلونه پیتی پراوه؟

گراو: ناوټکی معده نیبه که گازی هدی و گهرمه و بز دهر د به کار دی، ناوی گراو زؤرت
وهک ناوټکی گنیر دچن که له شونتیکا پدنگ به خواته وه.

روم: خو (له زاراوی هورامیدا) - پروخان - رمان - لم شیره دا مه به ست خوه.

مښابن: مښابن - حسرت - حریف - مښابن - (وشه یکه له زاراوی کرمانجی

ژورورودا)

وهجاڅ: وجاڅ - خانه دانی به میوان - مرژفی دسمن و نه جیم.

رووگه: قوبله - نمو شونتی که زؤر کس پرووی تن ده کمن.

نژا: دوعا - داوا له خوا

باهق: شان و پیل.

شینه باهق: مه به ست لهو شیناوه رده په که له سمر زوی پرواوه و وهک نه ویه که باهق یه کی

شین بټ.

لهی: لافاو - سیلاو - (وشه یکه زاراوی کرمانجی ژوروروه).

پیت: بهر دکت - خیر - لټره دا بایخ و نمرزش مانا ددها.

۱. هر کاتیک بهرم له چارمنوسی تالی گراو کردوه توه و یادی نمو به دلما تپه پوه،

هر کاتیک که وه بهرم دپته وه. ناوه تسلیمی خموتکی بهردین (له نټو نه شکوت و اتا

بهردا پوه، ده لټم سمد حریف بز خانه دانی ناو که وهک قوبله یهک پوون بز هزاران

پارانه وی بازوی شینی به تاسی شیناوه رد. مرژف که ده پارتیموه دهستی بهرز ده کاته وه،

نیستاش که باس له پارانه وی شیناوه رد، "شینه باهق" به کار هټتراوه و چون گیا بټ ناو

ناری بټیه له بهر خانه دانی ناو ده پارتیموه که ناودیری بکا و گیانی پټ بیه خشن.

۲. نمو خانه دانه ی که هست و نه نگیزه و همناسه یان دهوروژانده وه (خانه دانی ناو)

نیستا چلونه چاویان بهر دایه ددها هتا گراوی بیژو و بیین (گراو که وتمان زؤرت و دهک

ناوټکی گنیر دچن، له گدل ناو به و اته یه ی که شاعیر به سمبولی جوولانه وه و بهر و پټش

چوونی داناوه یهک ناگرنه وه، بټیه شاعیر گراو به بیژو ناو ددها). له نټو چاوی نمو

خانه دانه دا چلونه که سیلاو له بیر کراوه. واته بز سیلاو هه لئاستن تا نوو گپراوانه رامالنی و لهو حالته تیان وده مرخا.

نه سۆزی بلاقینی میری، غوناوهی بهاری

نه تووکی برای رتولری

له کاسی عمو، فیزی رسانی ناگن

له مانا، به نامان و بریا

په شیمانی همرمانی ناگن

سۆزه: سروها - شنه با - گۆزانی به دهنگی نزم - سۆز

تووک: نزی خهراپ - نهفرین.

کاسی: گیتژ - وپ - سهرتاساو

همرمان: جاودانه - هه رگیز نه فەوتان.

نه شنه ی خوش و دلبروینی میری به هار، نه دوعالیکردنی هاویتی، نهم گپراوه لهو
حالته کاس و گیتژ یبیه که به سهریدا هاتوو، وده رناخن و دهرسی ههستانی فیتز ناگن.
ههروهها ههچکام لهوانه، به ههچ شتویهک ناتوانن که نوو گپراوانه له ژياندا، بز همرمان و
جاودانه برون په شیمان بکهنه وه (یانی ناتوانن به ههچ کلۆجن، تیتیان بگه یه نن که له
جیتگاهه کدا مانه وه و گه نین مانای ژیان نیسه، به لکو دهی ودری بکمون و همرمان و
نه فەوتانی خۆتان له بهر به پیتش چوندا بهینه وه)

۱. وهها گه ی لهشی بهو گه بهردینه گاوی دراوه

که حهتلیکه، گۆژن و حهلی نهماوه

۲. وهها به که هه رگه یه لهو دهشته شین

له سهر ماتمی ناوه بهردینه، سهر شین و سهر گهرمی شین

گه: (مهفسلی نیتسک).

گاودلن: پیکه ره لکاندن.

که حهتل: که حلان - نه سهی نه جیب

گۆژن: حهلی تووهری نه سپ

دریژه ی بهندی پیتشوه، دلتی: نهم گپراوه (ئهلبه ته مه بهست ته نیا یه ک گپراو به ته نیا
نییه به لکو هه موو گپراو یک ده گرتمه وه) به شتویهک گه و مهفسلی لهشی بهو مهفسله
به ردینانه جۆش دراوه و به شتویهک ده پال یهک چونه که وهک نه سپیتکی لیتهاتوو که
نه توانن به حیلینتی و کۆرژنی نه مابن. (شاعیر لهو وینه به دا نه وهی گه یاندوه که ناو به

حدې كه تډوه جوانه و نېسپ به كټوژنه وه. وه ناوټك كه له جتگيايه كيډا قه تيس بڼ. دهنكي نېبه و وهك نه سپيڅكه كه حيله ي نهمايڼ).

۲. له بهر نهو مېهستانه ي سهره وډيه كه هر گيايه كي كه لهو دشتدا شين بووه. له خم و ماته مې نهو تاوه ي كه له نټو ديواري بهر دښدا زيندا نېبه، سهرې به نيشانه ي تازه باري شينه و خريكي شينگټر ييه.

۱. گملن گوله لهو چوله پېغمسري خاكڼ

به رويا گلا وهك چمژله ي كلژلي وهرين

۲. گماري زلي نټزه، وا تنگي بڼ هه لچنڼ

كه بڼ دهره تي پټكه نڼين به سمد بهرزي زهره ماسي

۳. لږوېپ و همگل

وهه دور و پشي تنهون

كه بڼ فرسته ي چاوهر كن

له گمل عمرشي پاكڼ

چمژله: چه مېژله. پوړكاوله. په نځه به بلاوي. كاتېك دوعا له كه سټك ده كن چمژله ي ليندنه نڼين كه چه شنيك به سووك گرته.

كلژلي: چاوهرشي

زل: قاميش. چيت. چيټك. ۲. باتلاخ. هردې تهرې شل

تنگ بڼ هه لچنڼ: خسته ژير فشار

همگل: چاوهر كه. به چاو يه كتر حالي كردن. تنگه يشتن به تماشا. چاوچاوڼ.

۱. زژرن نهو گولاوانه ي كه لهو چولا يسيده (نهو شوڼه يه كه تاوه كه پټيدا ده روا)، نيسري خاكڼ، ناتوان، رتيگه بېرن. گلا به سهر ياندا وهر يوه و نهو گلا يانه به شيويهك له سهر تاوه كه نيشتون كه وهك نه وډيه چمژله ي چاوهرشي له تاوه كه بنڼ.

۲. به شيويهك له لايمن قاميشي نټزه ماساوه دوره دراوڼ. (دوره وډهري گوله كان قاميشي لن رواوه) كه دهره تي پټكه نڼينان نېبه، نه لېه ته چ پټكه نڼنيك:

ماسي كاتېك ډيټه سهر رووي ناو وهرده گه رټه سهر پشت و بهرزي. كه رهنكي سپيه. وه دېار ده كه وي. كاك سواره نم حالي ته ي به پټكه نڼني گول داناه كه له حه قيقه تدا نهو بهرزي سپيانه كه ودهر دهكون وهك دداني گول ده چن كه له كاتي پټكه نڼندا خڅ دهنوڼن. نښتا لهو وټه يدا ده لي كه نهو گولا نه به شيويهك دوره دراوڼ كه ماسييه كان له ترسان دهره تي نهو كارهيان نېبه، يا رهنكه مېهست نهو بڼ كه هر ماسي تيدا نېبه كه نهو دځه نه بخولقيڼ.

۳. گهلا و ورکه داری ویشکېو و پووشوپه لاش به شپوه یک دهورو پستی نو گومانه بیان گرتوه که گزومه کان فرسستی نو دیان نییه که تنانته له گټل ناسمانی پاکیش چا و چا وینن بکمن. واته نم ناوانه په خسیری خاکن، به نیزی قامیش دهوریان دراوه و به لق و همشگل سدریان داپو شراوه.

هتا جوگه ناوې به وشکی دهېنم
نلټی مټرگی پوخساری کورنکی کال و مناله
به کووړی تممن جار هجوانتکی پر غوشو خاله،
تمشنداره جهرگی برېنم.
مټرگ: چیممن - گیاچار - بهلام لټرهدا وک کینایه که لکی لی و مرگېراوه.
کووړی تممن: مهبست سهره تاي تممنه، نو دهم که تازه زوی تممن دکیتلدری و کووړی لی ددری.

چار: شونی گیایه کی تایه تی: نمرگزار - له ورگه - زوی نه کیتلدر او - پرېز.
لموش: عیب - که مایه سی.

هتا جوگه ناوې به ویشکی دهېنم هدر پټم وایه که مټرگی پوخساری (پوخساریک که گیانی تیدایې ...) کچتکی مندالکاره که له سهره تاي تممنه جاریکه جوان، بهلام پر له خال و له که. به دیتنی نو دیمنه جهرگی برېنم تمشندار دهې و زوخواو دینته وه.

*

به لی: دووره گرمیتی دریا
به لی: وایه کانی همزارن
نمزلم
نوائی که پاروی ناوې بولن.
نمزلم له ریگا،
مترسی گلن ژنگ و ژان.
پاراو: تیراو

به لی: راسته که گرمیتی دریا دووره و نووش راسته که کانی همزارن (واته که منان و به زحمته دوتوانن بگن به دریا) هروها دشانم که له ریگای دریا دا زور مترسی وک مانوه (ژنگ هینان) و له نیوچوون، چاو وروانی ناوکه کانه.

بهلام کاکه نمو گشته عقلی خمسارن
 له ناو نمو هممو ناوه هر چاوپهک
 باوی ههنگاوی خزشه
 به تنیا نموه شارمزای گزسپ و گهندالی رتیه
 ههول مهزلی زتیه، ناواتی بهریزی نذیه
 باوی ههنگاو خوش بوون؛ باش رزیشن - له سر رهوت بوون.
 زپ؛ چۆمی گموره - پروبار.
 نذی؛ دهریا.

بهلام کاکه تهواوی نمو ناوانه به فیرۆ دهچن و عقلی خمسارن (عقلتیک که له پتگی
 راست کهلکی لی وهرناگیرئ) له نینو نمو هممو ناوانه دا تنیا یهک چاوه ناو، به تهوژم و
 تینه و تنیا نهویشه که ههمو ههواراز و نشینوی پتگا به باشی دهناست و پتگا دهپتوئ.
 ههول مهزلیتیک که نم ناوه دهپوئ پتی بگا، پروبار و ناواتی ههه گهورهشی (که دهپتیه
 دووهم مهزلی) گیشتن به دهریا به.

نمزانی له ههلتیه هانی بههتزی
 له نهمکوند و چالایه ههلدان و گهتزی
 بهریزی شینی سهرشانی دهریا به (ینی گهرتزی
 نهمکوند؛ نهسکوند - حالهتیک له جگ کاتیک که له سر نووکه کهی دهچقن - لیره دا
 مه بهستی شاعیر بلیندایی واته نهسکوند و چال کهوتونه ته بهراهر یهک.
 ههلدان؛ بهره و بهریزی فیریدان یا روشدکردن.

ههلتی؛ لیره دا مه بهست تاجکه به.
 گهت خولرون؛ سوورانی با و ناو به دوری خویاندا.
 بهریزی شینی سهرشانی بوون؛ مایهی ماتم و خهم بوون. قه دیم له کاتی تازییه و
 نارهه تیدا بهریزه کی شینیان له سر شان ده بهست.
 گهرتزی؛ پتگه ناوی به ژیر زه ویدا کیشراو - قه نات.

تنیا نمو یهک ناوه به که دزانی بۆ نموهی بهوپه پری هتزی خوی بگا دهین که ندوله ند
 بهری و ههروهه دهزانی که نه گهر ناویک به شیهوی گهرتزی بهی، له حهقیقه تدا وهک بهریزی
 شینی سهر شانی دهریا ی لیدئ، واته دهپتیه مایهی نارهه تیه و بهراوه و نهنگی دهریا.

نمزانی له پین ناگهوی پتیه پتلاوی تاسه ی بهاسه ی له پین پین
 نهوستان نهو هستی به دهستی
 که خالوی نهش و سواوی سوئی پین

پتلاو: کهوش. پیتاو.

پیهاسه: گشت و گهرانی به پتیان.

خارلو: راهاترو له کار

سولو: ساریاک.

سوئی: نازار و ژان. داخ و عزروت. تاسه.

نه زانن نمو پتیهی که تامه زوی گهران و ریشتن بین و کهوشی حمزی ریشتنی دهین کردهین هرگیز ناوستن. نهوستان (ریشتنیکی همیشهیی) به دستیک پیکدی که له کارکردندا خاراين و به نازار و ژان سوابن.

له هر شویتن رهاوه، دهاوه، کاری تمواوه

نمزانی نمیت هر بری و باروئی، تا بری تا بختن

همنای به همنگاه، نهمروته کوله کدی رووچی ناوه

رمان: دهبروه چوون - مات بوون و بیرکردنوه.

دلمان: تامان - ماتی و سه رگردانی.

ناروون: لیتخورین.

باروئی: لیتخوری. تاو بدا.

له هر جیگایک که نیستیک بختیهوه یا بوشتیک تییمین نهر کاری تمواو دهین و دهیتته ناوتیکی رلوستاوی گنیو. نم ناوه نه زانن که بوشنوهی بختن دهین هر له حالی ریشتنان بین و بهرویش باروئی چونکه نه نفهسی ناو له گدل همنگاهو کانیه تی و کوله که^(۱) ی رووچی ناو، نارام نه گرتن و بهرویش چوونه.

۱. نمو قسه به دهگرتنوه سمر نه فسانه ی کوردی که له هتندیک له چیرۆکه کاندانا ناوای باس لن دهکئی: رووچی دیو له نهر کوله که یکدایه، نمو دیوه دهسلاتی به سمر ههموو شتیک دهشکن، قاره سانی چیرۆک تا راده یکی زۆر جه زربه ددها، تنهیا رگای به زانندی نمو دیوه نموه به که کوله کدی رووچی بشکینی یا بیدری چونکه هر کاتیک کوله که بشکن رووچی دیوه کهش دهفری و نهر دیوه که دهمری. لم شیره دا کاک سواره دهلن "نهمروتن" کوله کدی رووچی ناوه، واته هر کات نهمروتن له نهر بچن وهک نموه به رووچی ناوه که فرهوه و خوشی مردوه.

تییمینی:

مانای زۆری وشه کانم راستموخو له "ههنبانه بۆرینه ی ماموستای خوشه و یستم ههزار" وهرگرتوه.

محمد محمد حمه باقی

تەمینی:

نەم وتارەى كە لە ژێرە دەپخوێننەو لە ژمارەى دوو هەمى گۆوارى "نوسەرى كوردستان" لە سالى ١٩٨١ى زاينى و بە قەلمى كاك "محمد محمد حمه باقى" ەلاو كرابۆو. كاتىك چاومان بەم وتارە كەوت خوێشەال بووین كە بىنمان سێزە سال لەمەو بەر. كاكە حمه باقى ناوێرى وە سواره ئىلخانى زادە داوئەو. نىستە كە لە ژمارەكانى تازەى سرودا باسى كاك سواره هاوتە گۆزى، بە پىستمان زانى كە نەم وتارەش بخەینە بەرچاوى خوێنەرەن. دەستەى نووسەرەن

نەگەرچى ڕووناكچىرانى كوردستان بە گشتى، هێشتا تەواوى نەو چەند شىعرە كەمەى سواره ئىلخانى زادەیان نەدیو، بەلام لە ڕوانگەى نەم مشتەو، كە غۆنەى خەروارتەكە، «سواره» سەرەتای سەرەلەدانى ڕىيازىكى تازە بوو لە شىعرى كوردیدا. نەو شىعرەى لە كوردستانى ئێراندا بار بوو و نىستاش لە دىناى شىعرى «هێمن» و «هزار» ەو نەبىنئى، لە سەر دەستى «سواره» دا، لە سالانى پەنجاکانەو بەداو، سەروىن هەموو بناغەكانى هەلەمشایەو و لە هەموو ڕووەكانى تەكنىك و كێش و سەروا و مەوداى وشەو، شەقلى تازەى بە سەردا هێنا...

نەم شاعىرە، بۆيەكەم جار لە كوردستانى ئێراندا، ڕچەى لاساى و چاولتەكەرى شكاند و نالای دەست پىكردنى تازەبوونەو شىعرى هەلەكرد... تازە كردنەو شىعرى كوردى لە كوردستانى ئێراندا، نەگەرچى لەچاوا تازە كردنەو شىعرى كوردى لە كوردستانى عىراقدا، بەدواتر، بەلام بۆ كوردستانى ئێران، كە شىعرى فارسى، زۆر دەمىك بوو، شاعىرانى فارس، شۆزى شىعرىیان تىاكردبوو، نەبایە شىعرى كوردى، لەو پارچەیدا، شتىك بكات. «سواره» ش بەو ەوێو كە لە كولێزى «حقوق»ى تاران نەپخوێند و ڕووناكچىرى هۆشيار بوو، ناگادارى شۆزە نەدەبىيەكانى كەلانى دوور و نزىك بوو و زۆر زىرەكانە لە شىعر نەگەشت.

نەو سالانەى سواره، نەم نەركەى تىا گرته نەستۆ، ڤرندەپەتى ڤژمى دىكتاتۆرى شای ئێران، لە لووتكەدا بوو... بۆيە شىعرەكانى سواره، ڤرەن لە وێنە و ڤەرمزى شاراو... نەم جۆرە

شيعرهش كه له يەك كاتدا، دوو نيشان نه پيكت: يەكەميان شكاندني رچهي شيعري پيش خۆي و دووهميان له نامتيز گرتني نوو هه موو مه به ستانه ي له چوارچۆته ي رهمز و هه تما و نيشاراتي شاراوهدا، شيعريكي قوول دارپژراو و پرتهيني نه بن... شيعريك كه به راگوزاريانه و به سهر پيبي و خهرا نه خوئندريته وه و لايه نه جوانه كاني، به په له، خهزان نه دهن به دسته وه... شيعريك كه به پتوانه ي درنده يته ي سه رده مه كه نه بن به شيعره كه شدا شوڤ به ته وه... شوڤه و نه وه بو نيو به شه چر و ته نگ و ناخهراوه كاني نوو رهمز و نيشانانه... له بهر نه وه له خوئنده وه ي هه موو شيعري «سواره» دا، وا هه ست نه كه ي كه وشه كان زۆر توندوتۆل خهراونه ته پال يەك و رسته كانيش توندتر به يەكه وه نووسته راون كه به م كاره، تيكراي هه موو شيعره كه، شه وه ي ته وه ي و توندوتۆلي پته وه نه پيتر... شه يوه يەك «نه دۆنيس» واته ني: ته كنيكي شه يره كه نه وه نه توندوتۆل به، وهك پايه ي خانويه ك، كه نه گهر خشتي ك يان به رديكي لي دهره يتر، سه رتا پاي خانوه كه نه رووخ... به كورتي شيعري سواره، ديارده يه كي تازه و تايبه تيبه و مۆركي «سواره» يه ني پته وه دياره...

من لام وايه، نه گهر نه م شاعيره، له و ته مه نه دا (٣٨) سال، جوانه مه رگ نه بوايه، تازه بوونه وه ي شيعري كوردي كوردستاني نيرانيش، وا زوو جوانه مه رگ نه ده بوو... چونكه نه وه ي نه م جوانه مه رگ بوونه، نه سه لمي، كپ بوونه وه ي تازه بوونه وه كي سواره يه... نيسه تا نه گهر له كوردستاني نيراندا چه ند ده نگيكي تري جياواز له ده نگي «هه يمن» و «هه زار» هه بن، هه ر هه مان رچه كه ي سواره ن و هه چهيان نوقلانه ي درۆه پيداني تازه كردنه وه كي سواره، به گوئي شيعري كورديدا ناچريته... به پته چه وانه ي نوو ديارده و شوته په نجه يه كي شيعري «گۆزان»، له سه ر شيعري سه رده مه ي خۆي و دواي خۆي له سه ر شيعري تا نيسه تا شاعيراني كورد، به جيتي هه شه...

له رده تا نه گهر له نگه ريك به گرين و به ليتي: بۆچي شيعري «گۆزان»، له سه رده مه ي «گۆزان» خۆيدا و تا نيسه تا، شوته په نجه و تارمايي به سه ر شيعر و تايكه رده وه ي «سواره»، به سه ر شيعري كوردي و شاعيراني دواي خۆيه وه، ديار نيه ١٢١ له وه لامدا نه ليتي:

١. تايكه رده وه ي تازه گه رييه كي «گۆزان»، تايكه رده وه يه كي ناوه كي و نامۆ نه بوو، له نه ده ي كورديا. چونكه «گۆزان» نه گهر هه ندۆ چاولته گه ري و تايكه رده وه ي شاعيراني نوو سه رده مه ي «تورك» ي په يره و كرده بن... به لام له به نه رده تا «گۆزان»، ناوڤي له نه ده ي فۆلكلۆري كوردي و كيش... خۆماليه كاغان دايمه... كه به سه ره تانه وه ي نه م جۆره

تاقیکردنه‌وانه، گه‌رانده‌بوو بز سه‌رچاوه‌روونه‌کانی دتیرینه‌مان و جه‌ماوه‌ری خوئینه‌رانیش پییان خوش و چاک بوو.

۲. تاقیکردنه‌وی «گۆزان»، تاقیکردنه‌ویه‌کی تاکه‌کەسی و تاقانه و تایهت به «گۆزان» ده‌نه‌بوو، چونکه‌نه‌گه‌ر ناکامی سه‌روم‌ری تاقیکردنه‌وه‌ شیعرییه‌کانی نه‌و سالانه‌ی «گۆزان» ی تیا دره‌وشایه‌وه و «گۆزان» له‌ چاو ده‌سته‌ شاعیره‌ هاو‌پ‌ت‌کانیا، زیاتر ده‌رکه‌وت... به‌لام له‌ راستیدا تاقیکردنه‌وه‌که، ته‌قه‌للایه‌کی هه‌روه‌زی و به‌کو‌مه‌ل بوو... له‌ به‌ر نه‌وه‌ی له‌هه‌مان سه‌رده‌مه‌دا و، بگه‌ر پێش «گۆزان» یش، شاعیرانی تری وه‌ک: پیره‌مه‌تر، شیخ‌نوری شیخ‌سالح، نه‌وه‌حمان به‌کی بابان (کاتب‌نفس)، ره‌مزی مه‌لا مارف... که‌ جگه‌ له‌می دواپیان، نه‌وانی تریان، ته‌مه‌ن و تاقیکردنه‌وی شیعریان، پێش «گۆزان» یش بوو... له‌مه‌ش تایه‌تی تر، ئاو‌ر‌دانه‌وه‌ و ده‌سپێش‌کهری دتیرنه‌ و زیره‌کانه‌ی «پیره‌مه‌تر» له‌ کێش و خۆمالیه‌ک‌انمان و گه‌نجینه‌ی شیعری ده‌وله‌مه‌ند و ته‌مه‌ندرێژی شیعری شێوه‌ی «گۆزان» ی، که‌ نه‌م شێوه‌ زمانه، له‌ چاو شێوه‌کانی تری زمانی کوردیدا، به‌ته‌مه‌ن‌تر و ره‌گ دا‌کو‌تا‌وتر بوو...

۳. له‌ ناکامی تاقیکردنه‌وی وا گه‌وره و به‌کو‌مه‌ل‌دا، خه‌رمانی تاقیکردنه‌وه‌که‌ش، گه‌وره‌ نه‌بێ... بۆیه‌ جێ‌به‌جێ‌یه‌ی چنده‌ شاعیرتکی ئاوا گه‌وره و به‌توانا و پر‌ت‌اق‌یک‌ردنه‌وه، که‌ هه‌م‌ه‌و‌یان پێش ته‌قه‌للای تازه‌گه‌ری، شیعری «کلاسیک» یشیان په‌یره‌و کردوه، له‌ سه‌ر سه‌رده‌مه‌که‌ و دوا‌ی خۆشیان و ره‌نگه‌ تا دره‌نگانێکی تریش هه‌ر ب‌ج‌ئێ...

به‌لام تاقیکردنه‌وه‌ شیعرییه‌کی «سواره»، ناکامی به‌م جۆره‌ نه‌شکایه‌وه، چونکه‌:

۱. نه‌و گه‌نجینه‌ شیعرییه‌ی که‌ «سواره» تیا‌یدا ته‌قه‌للای دۆزینه‌وه‌ی کیشوه‌رتکی تری نه‌دا، هه‌ر به‌ ته‌نیا گه‌نجینه‌ی شیعری کوردی نه‌بوو... به‌ل‌کو چنده‌ په‌نجه‌ره‌یه‌کی تیا بوو، که‌ هه‌ر یه‌کیان، به‌ سه‌ر تاقیکردنه‌وی تر‌دا نه‌یان‌وانی، وه‌ک تاقیکردنه‌وی ده‌وله‌مه‌ند و دتیرنه‌ی شعر و نه‌ده‌ی فارسی و هه‌ر له‌ رێگه‌ی نه‌ده‌ی فارسی‌شه‌وه، په‌نجه‌ره‌ی تر بۆ سه‌ر تاقیکردنه‌وی نه‌ده‌ی هه‌مه‌ جۆره‌ی گه‌لانی دنیا...

۲. تاقیکردنه‌وی «سواره»، تاقیکردنه‌ویه‌کی تاکه‌کەسی و تاقانه‌بوو، که‌ له‌ ته‌مه‌نێکی ئاوا کورت‌دا خه‌رمانی گه‌وره و ده‌وله‌مه‌ندی وه‌ک سه‌رده‌مه‌که‌ی «گۆزان» له‌دوا‌ی خۆی به‌جێ‌ نا‌هێ‌لی. که‌ نه‌وه‌کانی نه‌م به‌ل‌گه‌یه‌مان، تاقیکردنه‌وی «هه‌ردی» به‌، لای خۆمان و تاقیکردنه‌وی «پام‌بۆ‌یه»، له‌ فه‌ره‌نسا.

۳. نه‌و رۆژگار و سه‌رده‌مه‌ی «سواره»، نه‌م تاقیکردنه‌وه‌ شیعرییه‌ی «گۆزان» تیا نه‌ه‌جام‌دا، به‌ به‌راورد له‌گه‌ل رۆژگار و سه‌رده‌می «گۆزان» و ده‌سته‌ هاو‌پ‌ت‌کانی، دوو رۆژگار و

سەردەمى جىياواز بوون، چونكە رۆژگارى گۆزان و پىرەمىرد و ھاوپىكانىيان، رۆژگارى راپەرپىنو ھەلسانەمى بىرى نەتەواپەتى و زمان و ئەدەبى كوردى و ھاتنە دنياى چەندان و بە يەكەمى رۆژناسەو گۆڧارى كوردى بوو و بەرھەمى تازەگەرىيەكەيان ھەر خىترا و بە نەندانە يەكى بەرین و بەرلاو، بە چاپكراوى، بە سەر خۆڧنەراندە بلاو بۆتمو،... بەلام رۆژگار و سەردەمى تازەگەرىيەكەى «سوارە»، رۆژگارى گەمارۆدانى بىرى نەتەواپەتى و قاتوقرى رۆژنامەو گۆڧارى كوردى بوو و لە ھەمان كاتيشدا، ژمارەى خۆڧنەرانى ئەدەب و فەرھەنگى كوردى، لە ھەر دوو سەردەمەكەدا، جىياوازي نىوان ناسمان و پىسمانە... لە بەر ئەمى رۆژگارى تاقىكردنەمى پىرەمىرد و گۆزان لە ژىر سىتەرى يەكەمىن دەسلەندانىيەتى كوردیدا، بە راپەرپەتى «شىخ مەحمود» بوو، كە خۆڧندى كوردى، كرايە زمانى رەسمى دەولەت و دواترىش و دواى تىكچوونى دەسلەتە كوردىيەكەش، نەتوانرا زمانى كوردى قەدەشە بکرى... بۆئە ژمارەى خۆڧنەرانى تازەگەرىيەكەى گۆزان و ھاوپىكانى تا ھاتوو بەرلاوتر بوو، بەلام بەپىچەوانە، ژمارەى خۆڧنەرانى زمان و ئەدەبى كوردى و لە ھەمان كاتيشدا، شىعرى «سوارە»، تا نىستاش رەنگدانەمى دژوارى، لە نىشتمانى «سوارە»دا، لە سەر پەرەپىدانى زمان و فەرھەنگى كوردى ھەيە...

لەبەر ئەمە، لەم ھەمسو گەمارۆدانەى «سوارە»دا، گەمورەيەتى «سوارە»، لەودا دەرئەكەوتى، كە لە شەوژەنگىكى تارىك و سامناكدا، بە تەنبا و تاكە كەسى، چە و رىيازىكى تايپەتى شكاند... كە بە دلىياپىيەو، نەتوانىن بلىڧىن: تازەگەرى «سوارە» يان بە واتەيەكى تر، نەتوانىن بلىڧىن: چەند مەزنە «سوارە»، ئەو شاعىرەى لە يەكەمىن تەقەللەلى تاقىكردنەمى داھىنانىكى تردا، بازنى شىعرى چاولىكەرى و يەكتر جوونەو و باوى بەجىن ھىشت و لە دەرەمى ئەو بازەبەدا بانگەوازي دۆزىنەمى نىشتمانىكى جىياواز و تايپەتەندى راپھىشت و نەخشەيەكى تازەى خستە سەر جوگرافىاي شىعرى ھاوچەرخى كوردى... و بە تەنبا و لە دەرڧەتتىكى كورددا، چەپكەگولى شىعرى خۆى، لە گولدانى شىعرى كوردىيا داناو، بۆنۆبەراسە و تايپەتەندى خۆى پىشكەش سەردەمەكەى كرد... كە دلىيان سەردەمەكانى داھاتووش، دەستادەست و پىشتاوپىشت، بۆ يەكترى نەگۆژنەو...

نەم شىعەرى سوارە «خەو بەردينە»، وەك كاك سەلاھەددىن پىشەكى بۆ نووسىو^(١):
(سەرگوزۇشتەى ئەو ئاو و سەرچاوانەيە، كە بە ھىواى يەكترگرتنەو، بوون بە چۆم و رى دەكەوتن و بە تەمان بگەن بە دەريا... بەلام لە رىگا، ھەر كام بە دەرڧىك دەچن و ھەر يەك بە لاىەكا، لادەدن... تەنانەت ئاوى وا ھەيە، راستەوخۆ دەپىتە دژى خۆى، دەپىتە بەرد... خەونى بەردىن دەپىتى. تەنبا سەرچاوەپەك تەوار شارەزايە، ھەم رىگاي

دژبوه تدموه هم وره و باودې به تينه. نه زانې له پيشا له گڼل جوگه و جوباري له يدك نزيك نه يې يدك بگرېتموه و بېې به چوم - زېښه كي گموره - كه گه له كهي خويه تي... پاشان هم موو چومدكان پټكهوه بچنه وه، تا دمرياي به شهر يمت...

نه گهر نهو پيشه كېښه ي كاك سلاخ، كليلى كردنموي درگاي رهمز و هيماكان بې بز تينگه بشتن و شرعي شيعره كه. من هندی لايه ني تری شيعره كم مدهسته:

شيعره كه به پيشه كېښه كي درېژ دست پې نه كا. پيشه كېښه كي پې وټنه و دېه ني شاعيرانه. نم دست پيكرندانه، بهو جوړه پيشه كييا نه له شيعري داستان و به يته فولكلور ييه كورد ييه كاندا به كار هيتران. گه لي شاعيري ترشمان وهك: مولوي و پيرميرد و كامهران، بز شيعري كورت و نيس تاش زور و كم و جاروبار، شاعرانان، نم كار نه كن... له راستيدا په يره و كړدني نم پيشه كي نو سينانه، نه گهر بز هندی باه تي شيعري پيوست بكا، له شيعري تازه جيهاندا، به كار هيتاني زور كم بز تدموه، به شيوه يدك كه شيعره كه راسته وخو و هرووسكه ناسايي، دست پې نه كا، به كم ترين وشه و رسته، مدهسته كان نموترين.

۲. نموي جتي سهرنجي، نم شيعره، سهرور سيماي رومانسييانه ي پتوه دياره. كه نم سيمايه، بز شيعري رهمزي زور ناته بان... شاعيره رومانسييه كان كم تر توخني باه تي رهمزي نه كونه و به پتجه وانه شوه شاعيره رهمزيه كان، له رومانسييه ت دوور نه كونه وه... «سواره» له گه لي شيعري تريدا، نم توتوالي رومانسييه به سر شيعره كانيا زاله و هندی جار تارمايي و جې به نجه ي شيعره رومانسييه كان ي مولوي تاوه گوزي و هندی جاري ترش بز بدهرامه ي (دوو هاوينه گشته كي - گوزان) له شيعري سواره - دا هست پې نه كړي:

وه كوو نهرمه نكاوي لاوي بهرو ژوون

له مچ ژوانی نندو به گياني كچي جول

وه كوو گهرمه پاوي قمشي دمستي تارلو

له بړونې دمرياي بلوروني بهروني

به خوږ خو به دپولرې كټوا نه دا ناو

له گڼل گاشمېردا، سر نمسوي، سر نمسوي...

يان

نملتي تاجي زمروتي دوورگي له سر ناوه دمريا

هتا چاو هه تر كا شه پوله، شه پوله،

له برونه له چورنا

به ناهنگه سهره‌ندی بزونی خۆشی
له‌هر خۆزه‌تاوا نه‌لتي سینگى ژينه نه‌هازي
نه‌لتي هاني هه‌ستانه دهنگى خۆشى...

۳. به‌لام له ته‌كنيكدا، له مه‌وله‌وى و گۆزان جياوازتره مه‌وداي وشه، په‌ت و به‌لاوه. له پشتي وشه‌كانيه‌وه، چهند دنيا و ماناي تر هه‌ن... نه‌مه په‌گه‌زتيكى شيعرى تازه‌يه، وشه له‌و جينگايه گه‌وره‌تره، كه تيايدا دانه‌نري... له‌م به‌ره‌ياندا قاييل نابن نه‌وه‌نده‌ى خۆى به‌ن... هه‌ز نه‌كا له‌و جينگايه گه‌وره‌تر به‌ن كه تيايدا دانراوه. هه‌ز نه‌كا له يه‌ك مانا و زاراوه گه‌وره‌تر به‌ن... به‌لكو چهند مانا يان چهند مه‌ودايه‌ك له خۆيدا كۆ به‌كاته‌وه... به جۆزتيك نه‌گه‌ر ته‌كه‌راي شيعريه‌ك له‌م به‌به‌ته به‌خۆتيسته‌وه، هه‌ست نه‌كه‌ى ته‌كه‌راي شيعره‌كه چهند مانايه‌كى هه‌يه و هه‌مووشيان جوان و شياون، به‌په‌تجه‌وانه‌ى شيعرى مه‌وله‌وى و گۆزان - هوه، كه «وشه» هه‌ر مانا فەر هه‌نگيه‌كه‌ى هه‌يه... با سه‌يرى نه‌م دوو وپنه‌يه‌ى مه‌وله‌وى و گۆزان به‌كه‌ين:

مه‌وله‌وى:

به‌تۆ به‌لات هه‌رزله‌ وه ده‌شت و هه‌ردان
نه‌ه‌ز پاي لاي تۆم وه‌كه‌ام گه‌وه‌ردان؟

گۆزان:

گه‌گه‌لى له‌تواناي په‌رنگى نه‌گه‌ا كاله
نه‌ى كه‌چه جواوه‌كه‌ى سه‌رگۆنا نه‌ه‌ختى ئاله

لاى هه‌ر دوو كيان «وشه» كوتومت، هه‌ر نه‌و مانايه‌ به‌ ده‌سته‌وه نه‌دا كه له دپه‌ره‌كاندا نه‌وسراون. مانايه‌كه‌ى تر له پشتيانه‌وه نيه‌يه كه‌چى لاي «سواره»، به‌م جۆزه‌يه:

به‌لتي، دووره گه‌رمه‌تى ده‌ره‌يا

به‌لتي، وايه كاني هه‌زارن

نه‌زانم، نه‌وانه‌ى كه پاراوى ئاون، به‌ژله‌ن

نه‌زانم، له په‌نگا مه‌ترسى گه‌لى ژه‌نگ و ژاره‌ن

۴. سه‌ره‌ره‌پاي نه‌و توپه‌ژاله په‌مانسپيه‌ش كه به سه‌ر شيعره‌كه‌دا زاله، نه‌به‌وايه نه‌په‌ره‌ژكى شيعره‌كه له‌وه په‌وتتر به‌وايه كه چاوه‌ره‌وان نه‌كه‌ري. كه‌چى له هه‌مان كاتدا جۆزه ته‌ميك به

سەر مانای شیعره که موهیه... واتا هەر چهنده شیعره که پۆمانسییه، بهلام نه بهت زۆر له سهر دتیره کان راهووستی و ورد بیستهوه، نهوسا دواى شیکردنهوى دتیره کان، له مانای شیعره که نهگهی. نهم جوژه شیعرانه، لهو بابه تانهن که زوو دهستمۆ نابن، سرکن... نه بهت ماندووت بکهن. رهنگه نهم سرکی و دهستمۆ نهبوونه، هۆی مانا فلهسهفیه که یی که تیکرای شیعره که ی له نامیز گرتوه.

جیا لهم سهرنجانهش، نهوهی جیتی دلخۆشییه، لهم شیعره و نهو چهند شیهری «سواره»، که من دیومن، ناسۆی بهیری نه تهواویه تی و نیشتمانیی سواره، بهرینه تره له ناسۆی تهسکی نه تهواویه تی نهو شیعره کوردیییه له کوردستانی ئێراندا پاو بووه. به تاییه تی له شیهرهکانی «هێمن» و «هزار» دا... نهم شیعره بهلگه یهکی گهورهی نهو دلخۆشییهیه، چونکه نهو «چۆم» هی سواره لهم شیهردا مه بهستیتی، نه تهوهی کورده، بهلام نهم چۆمه، چۆمی تری وهک خۆی ناسیوه و له گهلی تیکه ل بووه و به تیکه ل بوونیان رووباریکی گهوره دروست نه کهن و به رهو ده ریا ههنگاو نه نین که قۆناغی دوا یی «ده ریا» که، مه بهست له ههموو مرۆفایه تییه، نهم باز دانه، به سهر سنووری تهسک و داخراوی نه تهوایه تیدا و په رینه وه بۆ تیکه له یون له گه ل نه تهوه و گه لانی تر دا، نهک ههر مرۆفایه تی کورد ده رنه خا، بهلکو حه قیه تی مه سه له ی کورد نه سه لینی. بۆیه نه مه ی سواره لهم شیهردا کردویه تی، جگه لهو سنوور شکانه نش، راجه نینی شیهری نه تهوایه تی کوردیییه، بۆ خۆناساندنی به شیهری جیهانی و شانازی کردن به موه که نه تهوهی کوردیش چۆمیکى نه سه روه ته و نه رۆژیه ده رای گهوره ی مرۆفایه تییه وه.

(۱) کاتی نووسینی نهم وتاره، شیهری خمو به رینه ش له ژماره ی پتشتیریانی ژماره ی یه که می نووسه ری کوردستاندا بهلاو کرا بۆوه.

هينديک ټيبيني له سهر ليکدانه‌وې څم‌و به‌ردينه

محمد قازي

نالي به دلوه شم‌عري ده‌لملي څم‌پالي شم‌عير
پو ټمو کم‌سي که شاعيره سمد دلوې ناي‌موه

نالي

دهق و دؤغري ده‌لېم شم‌عري څم‌و به‌ردينه‌ش که له سهرجه‌مي ديروني شاعيردا وهک
دونديکي به‌ري سهرسموزي زهنويز دټه به‌رچاو له باري ناقار و ناو و هو‌او همدان حال و
هو‌اي مه‌لېه‌ندي شم‌عره‌کاني دیکي شاعيري هه‌يه و ده‌که‌وتنه جه‌غزي جوغرافيايي
بيروياوهرې باقي شم‌عره‌کاني سواره‌وه، به‌لام له باري زمان و که‌ره‌سوه شاعير ټيک‌وشاوه
خوې له "شم‌عري مو‌لمق" نزیک کاته‌وه و لم مه‌به‌سته‌دا سهرکه‌وتوه. هه‌ر له‌به‌ر نه‌وشه که
هه‌ر که‌سيک ده‌توانې به‌ قازانچي بيروپوچووني خوې شم‌عره‌که ليکداته‌وه. وا ټيده‌گم سواره
لټه‌ره‌دا ره‌وشي نالي ده‌کار هټاوه و له زور جيتگا داوي پو خوټنه‌ران ناوه‌ته‌وه که له باري
ماناي روا‌له‌تي و ني‌وه‌روک‌موه سهرشک بن له هه‌لټاردي مانادا.

څم‌و به‌ردينه لم روانگه‌وه له ني‌و ناسمولري شاعيردا مومتازه. کم‌وونيسته‌کان
ده‌بانگوټ سواره لهو شم‌عره‌دا باسي که‌يشتنی کو‌مه‌لگاي دواکه‌وتو، به‌لام ټيک‌وشهر، به
سو‌سياليزم ده‌کا. عاريفه‌کان ليکدانه‌وه‌يکي دیکه‌يان له شم‌عره‌که به‌ده‌سته‌وه ده‌دا و پټيان
وايو باسي که‌يشتن به‌ خودا و "فنا في الله‌ي ټيدا کراوه. به‌تلايه‌نه‌کان ده‌بانگوټ شاعير
ته‌نيا ويستوي‌ه‌تي بلن "ليس للاسان الا ما سعي"، ناده‌ميرزاد ته‌نيا به‌ ټيک‌وشان و
رانه‌مستان پټده‌گا و سهرده‌که‌وي. هم‌مروي نه‌وانه‌ش حه‌قيان به‌وچونکه شم‌عره‌که وه‌ها
"مو‌لمق" يو که ده‌کرا نه‌و مانايه‌نه‌ي لن هه‌لېکړني.

کاک مارف له مانا کردنه‌وي په‌که‌م کټله‌دا له ژير سهرديري "پوخته‌ي مانادا" به
کوړتي و له سهرېک ماناي کټله‌که‌ي به‌ ده‌سته‌وه داوه که له کټله‌کاني داوي‌يدا تا
نه‌ندازه‌يک نه‌و نوسلوپه‌ي له دست ده‌ردچي و دست ده‌کا به‌ ليکدانه‌وي دوور و دري‌تر
وچي دیکه پټکه‌مونه‌دي "پوخته‌ي مانا" ده‌کار ناهيتن و نازادي‌يکي زورتر به‌خوې ده‌دا و له
"پوخته‌ي مانا" دست هه‌لده‌گري. ټموش به‌ لاي منه‌وه له هټزي شم‌عره‌کهوه سهرچاو ده‌گري
که نو‌سهرې وتار ناچار ده‌کا پو به‌ده‌سته‌وه‌داني مانايه‌کي تي‌روتمه‌ل، زياتر په‌له‌قاره‌ به‌کا و
بال به‌کوټي.

با نیتا شیر به شیر و کُپله به کُپله به شیر که دا بهینه وه و که موکور یه کان باس بکه بن.

۱. له کُپله یه که مدا مانای "سه وز به سه" نوه نییه که ناغایی گوتویه تی کهو بۆ سه وزایی ناخوئنی. مه به ست له "سه وز به سه"، به سته ی شاد و دلبرینه و هیجی دیکه. نموش له "پوخته ی مانا" دا نیشاره ی پتکراوه.

۲. له دیری "تهری باوه شی تاسه باری بناری" دا "تهره" بیتجگه لهو مانایه که نووسراوه سانایه کی دیکه شی هیه. "تهره" بهو قسولکه یه ده گوتری که گه لاتوتن یا میوه ی نه گه پشتوی تندا له تهره دهن تا زهر دین و پهنگ هه لیختن. له سهر بهک بهو جیگاکه و نمو شته ی تینی دایه ده لیتن "تهره" هه رووک گوتمان کاک سواره له باری وژه و پتکخسته نموش وهک نالی کارکی وای کردوه شیر که کان مانای جیاواز بدن. نه گهر تهره بهو مانایه بگرین مانای نمو دپهره ده بیته:

"له باوه شی یا سینگی که وه که دا تاسه باری و مه یلیچو نموه بۆ بناری کیتی تهره بهوه و کُپوتوه "نموش له باری ترکیبی وژه ی دپهره که وه مانایه کی دروستره.

۳. لیکدانمویه کاک مارف که ده لتی "نمو که وه له راستیدا دوو جار نهمیره چونکه به دهستی دۆم گیراوه و خراوته نیتو پکه ش!" لیکدانمویه کی نادروسته. دیاره هه ر کهس کهو بگری نه گهر سه ری نه پری به هه ر حال ده یخاته نیتو پکه. جاج دۆم دین وچ باهایه کی دیکه! نهمیری و له پکه دا بهون هه ر دووک یه کن و نمو زنده مانایه لازم نه بو.

۴. له م کُپله دا ته نیا باسی نمو تاسه باریه کراوه که ده گه رووی کهوی دۆمدا قه تیس ماوه و باسی نمویه ناکا که کاک مارف گوتنه ی "به لام نیتا له نیتو قه فسه دایه و له بناریش هه لبراه ته وای جو شوخروش و تامه زرقییه که ی ده کاته به سته و له گه روویه ده دایه ده ر".

۵. له کُپله ی دووه مدا که کولمه ی کیژ له ژیر نیگای گهرمی زاودا سوور هه لده گه ر. کاک مارف ده لتی "شه پزلیک وهک نمو ره گه خوئنه ی که له سهر کولمه ی بهوکیک ده نیشتی." ره گه خوئن له سهر کولمه نانیشتی و وهک جوگه له یهک به بن پیتستا تیده په پری و نه گهر هه ر نمو ره گه خوئنه سوور هه لکه ری بهووک ده بیته پیریژی چرچوچول که ره کی هه لده ستن و تووره ده یی. مه به ستنی شاعیر سوور هه لکه رانی سهر کولمه ی بهوکی ره زاسوکه و بهس که شتیوه سووره گول ده دا.

۶. له کُپله ی سته مدا بۆ "گهرمه یار" نووسراوه "یاوی به گوروتین" سیفه تی یاوی به گوروتین هه رگیز بۆ "یاو" یا هیچ نه خو شیه که ده کار ناگری و زۆرتر سانای چالاک و نازایه تی ده دا.

که وا بوو نه گهر له ماناگر دنه وې "گهرمه ياو" دا گوت راها "تعبی زور" يا حاله تتيك كه نه خوځش له بهر ياو "وهك ناوړ دايستن" باشتړ بوو:

۷. به بهر وای من نه گهر لم دږه شيعره دا "له گمل گاشه بهر دا سهر نه سوئ. سهر نه سوئ" "سهر نه سوئ" دوو پات نه كړي ته وه و ه زنی شيعره كه تتيكه چچ و له نه كاو دهر پته وه و له نكي و سه كته پتيك دږني.

۸. گهرووی وشك و چاوی سېی چاوه گانی

درووی پرونی ناوه.

كاك مارف ده لتيك دانه وې نم دوو دږه دا مانای نه پتيكاوه و تفره مان ددها و به لتيك دانه و به كي گشتي و دووره زهين به سهر شيعره كه دا تتيه پروه. شاعير دهلي: درووی پرونی ناو، يانی كه ليتن و دهرغه تي رزگار بوون بریتييه له گهرووی وشك و چاوی سېی چاوه گانيه كه كه به وږتدا دږته دروه. ليردها شيكر دنه و به كه لازمه. "درووی پرون." يانی هيو يا دهرغه تي رزگار بوون. يه كه به يكي دهلي هيچ درووی پرونم نييه، كه به هه له له هينديك شويندا بوته "هيچ درواوی پرونم" يانی هيچ رتيگي رزگار بوون يا دهر باز بوونم نييه كه وا بوو مانای نم دوو دږه شيعره نموه يه: "گهرووی وشك و چاوی سېی بووی (مردووی) چاوه گانی رتيگي دهر باز بوونی ناوه. به پتيچه وانه ي بوچوونی كاك مارف له هيچ چيگای شيعره كه دا باسيك له كه می ناوه كه ده گوتدا نييه.

۹. نه لني بورجي خاپوړی متوړی له متين.

نم دږه شيعره وږني نم چيا و نمشكوت و ږه و زه به دهسته وه ددها كه ناوه كي پيدا دږته در و هه له دږته خوار، له دږي دوو همدا نموجار باسی زه مان دهكا و له مهكان و زه ماندا دهنگي ناو وهك "دلزي چهي پولي پريان" به گوئ دهكا.

۱۰. سيفه تي "روح سوگ" بوچه و سرته دروست نييه.

۱۱. له کوتايي نم كوتله يدا نووسيويه تي: كه وا بوو ناوتي كه له مانگ مشه و پكي خوځي به هار يا هاویندا (كه ولات سرسموزه) ناوتي كه له دهستي كيو رزگار بووه. "هيچ ناوتي كه به هاوین (كه ولات زرد و سووتاوه) له نمشكوت و چاوه گانی ناپه ته دروه. چونكه هاوین وهرزي هه لچوړانی كانيوا و چوماو و ناوه كانه. نموجار نه گهر سهرتاسه ري شيعره كه چاو ليتي كه ين هه سووی هه باسی به هاره: (ترووسكي برووسكي شهوی دم به هاري به هوره... يا "ده گمل هه بهاريك كه را ده چله كن سه و زه لاني... له هه گاز و ږي بازي و گازی ناوی ده گاتي... نيازي هزاران گه زيزه ي به نازي و هدي دي) وهك بزاني گه زيزه ي كه م گولي سه ربه هاره و... كه وا بوو باسی هاوین كړدن دژايه تي ده گمل

“دار چاکی به ودمی همناسی ناوکه دهورنتموه
لقویزی وهک نمرمه لاوتی دم شنبا نمشیتموه.”
کاک مارف “لاوین” به لاواندنهوه مانا دهکاتهوه.

۱۶. له مهر نم دپره شیعرهوه: “لهبر خزه تاوا نه لیتی سینگى ژینه نه هازئى.” نووسهر
که دهکاته لیکدانهوئى “ته هازئى” ده لى “مرؤف که زیندوو بى و گیانى دهپردا بى سینگى
ده هازئى. بۆ؟ چونکه قهلبى لیددهدا و ئیستاش له روانگه ی شاعیرهوه ده ریا زیندوووه و
خروشانى شه پوله کانیشى به لیدانى دلى ده ریا شوبه اندوووه.”

به پیچه وانى نم بۆچوونه “هاژان یا هازین” بۆ لیدانى قهلب و دله کوته دهکار ناکرئى و
به تایبه تی بۆ نهفەس کیشانى به پهله و کورت دهکار دهکرئى. دیاره کاتیک پیاو ماندوو
دهبى و توند، توند، نهفەس دهکیشتن دله کوته شی ویده کهوئى، بهلام هاژان کارى به دل نییه و
تهنیا بۆ همناسه کیشان دهکار دهکرئى.

که وا بوو بۆ لیکدانهوئى شیعره که دهبى بێژین:
ده ریا وهک سینه ی ژبان ده هازئى، هه لدمستى و دهنیشیتموه. چونکه شه پۆلان دهدا.

۱۷. “کویره کانی” یانى کانی کهم ناو.

۱۸. بۆ “شمواره” لیره دا مانای “سه رلیشتیولو” پر به پیسته.

۱۹. “به هیوان به گرمستى هه ورى به هارى” دهگه رتهوه سه ر “زنه دم به هاواره
دروژنه کان” نهک کویره کانیه کان.

۲۰. پتکه وهندى “که چى” مانای “ته گه رچى” نادا. زۆر تر هاومانای “در حالیکه” ی
فارسییه، لیره دا باشتەر بوو، “بهلام” مانا بهکریتموه.

۲۱. ههتا بهرى تالى گراوئى

به دلما گه رلوه،

ههتا یاد نه کهم ناوه بهو ورمه بهردینه کارى گراوه.

نه لیم سمت مهخاين

وهجاغى که رووگه ی هه زارلن نزاى شینه باهزی به تاسمن

وههروینهوئى ههست و هان و همناسمن.

چلۆنه که بهیروى گراولن نه بین.

له نه پچاوى نمو خانم دانه

لهمى بۆجى پمى براوه؟

ده لټکدانموی نم شيعره دا نه گډرچي نووسر زوري هه ولي داوه مانايه کي تيرتوسمل به دهسته وېدا و چي تيدا نه پيلټه توه، به لام به تهاوي سمر نه که وتوه و هينديکيش له ماناکاني دروست نين.

گراو بهو ناوه معده نيميه دلټين که تاهيکي تال و سويري هه يه و ناوه که پره له خوتي جوړاوجوړ (اصلاح) و پاش نه وې وېرکومت نم خوټيگه له دېنه بهرد وچين چين ده که ونه سهرېک و نايه لټن ناوه که کړيټه توه سهرېک و جاري يټ. مه بهست له "ورمه بهردينه" ده شيعره که دا هر نم خوټيگه له ن که دېنه بهرد و ناوه که بلاو ده که ونه و کاري ده که ياني له نيوي دېنه. شاعير شکايت له م ورمه بردينه به دکا که ناوي له تايه قه ندييه کاني خوي، که وېرکيوتنه و تيراوکړندي موزرا و شيناوهرد، يټ بهش کردوه. کاک مارف ورمه بردينه به "تمشکه وتي بهردين" مانا کردو توه که هيچ پټو ندي به گراوه نيميه.

واژه ي "وه جاغ" بټيگه لهو مانايانه که ناغايي به دمستېوه داوه زورتر ماناي خانه داني شتيخ و سديد و پياوچاکان ددا. دلټين فلانکس و هجاغه جنيوي يټ مه ده، ياني له بنه مالېه کي سديد، يا نه و شتيخ و شتي وايه. که وا بوو هاري مه زه بهيش له "وه جاغ" دا هه يه. به تايه تي که باسي دوعا و نزا و رووگش له شيعره که دا نه و زمينه يه به دهسته و ده دا.

لټکدانموي "بيژوي گراوان ده بين" نه و نيميه که ناغايي گوتويه تي. لټره دا مه بهست له "بينين" خستنه و زانه. دلټين فلانکس ټن دوو مندالي ديوه ياني دوو زگ زلوه. له فولکلوردا دلټي: (بانه و مېروان نه و ديوه و ديوه - رحمت لهو دايکه ي توي به من ديوه). ياني رحمت لهو دايکه ي توي به من هاورده سهر دنيا. دياره لازمه نه و ش بټيم که زورتر به مالات نه و دلټين له شيعره که دا شاعير دلټي سده مه خابن چ قه و ماوه که بنه مالېه رسمنو پېرزي ناو له جيات رټلې رسمن بيژويان ده يټ؟! بيژوي گراو.

۲۲. لهو شيعره دا:

وهايه که هر گپايه لهو دهشته شين

له سمر ماتمي ناوه بهردينه، سهر شين و سهر گهرمي شين

لټره شدا نم هه ليه دوو پات بټه و نه که "ناوه بهردينه" به ناوي نيو ديواي بهردين يا نه شکوت مانا کراوه توه. که چي مه بهست ناوي گراوه که له بهر نه ملاحي زور ناتوان ي پروا و له جتگاهو ده بټه بهرد و نه لمحق رټکه و ندي "ناوه بهردينه" داهيتانتيکي هونه رهنه ندي.

۲۳. لهو دټره شيعره دا:

که يټ دهره تي پټکه نټن به سده بهرزي زمرد ماسي:

کاک مارف دهلتي "ماسي کاتيک ديتي سمر پروي ناو ودرده گه رتيته سمر پشت و بهرزگي که رهنكي سپييه ودرده که وي". پتيويسته بگوتري که زدرده ماسي هرگيز ناپه ته سمر ناو. زوتر به بنيچومه وده نووست و ديت و دهچن و له تنکاوان دله ودرې. نم خق ودرگيتي انمش هر له بن ناودا دهکا و پتي دهلتي سپياو کردن (ماسي سپياو دهکا). رهنکه هزي نم کاره خق پرگار کردن لهچنگ ملتوم (نهنگل) بن، چونکه ماسي خقي رهبرد و خيزي بن ناو دهخشي، يا گه رادانان بن که ماسي دهپوي گهراکان وبن خيز بدا.

۷۴. له کتيله ي ژيره ودهدا:

دهلتي : دووره گه رمتني دهریا

نمزائم،

نمواتمي که پاروي ناون بژارن.

نمزائم له رتگا،

مهترسي گه لتي رهنک و ژارن.

لهم کتيله يدا شاعير سهرجه مي باسه که ويک ديتيتيه وده بزمه بهستي ناخر (نتيجه گيري) و دهپوي په يامي خقي بدا به خوتنهر و پتي دهلتي:

دهلتي راسته دهریا دووره و نهوش راسته که کاني همژار و به قهولي کاک مارف ناويان زور نييه و بژاره کان لهو ناوه به ناحق پاراو دهن (نم ديره ده ليکدانه و که دا له قه لهم که وتوده) ديسان نهوش راسته که له رتگاي گيشتن به ناواتدا «دهریا» مهترسي تال و تيژو رزا و توقين زوره، به لام:

کاکه نمو گشته عقلی خسارن

"عقلی خسار" نموه نييه که کاک مارف گوتويه تي، مهبست عقل و تجربه به به که که پاش زهره ر کردن ودهست دکموي. ياني نه زمون و تجربه به به که که پاش خسارت و زيان ديتن. ياني دهبي له چاره نووسي گمراو يا گوله قه تيس ساوه کان و دروزه دم به هاواره چه واشه کان تجربه ودرگيري که نمو کانييه و باوي ههنگاي خوشه، چاره نووسي نهوان دهزاني و تجربه ودره گري و بهره و دهریا خق دهکوتن.

۲۵ - نهزاني لهبن ناکموي پايه پتلاوي تاسه ي پياسه لهبن بن

نومستان نهوستن به دستن

که خاروي نيش و سواوي سوئي بن.

من پيم وايه نم کتيله يه شيعري سواوي نه مر نييه، باشم له بيره کاک سواره که نهو شيعره ي بلاو کرده وده و نوسخه به کيشي به من گهشت نهو کتيله يه تييدا نه بوو. رهنکه

دوایی خۆی لیتی زیاد کردی. یا که سیک نهو کاره کردی.

سمبک و شپوهی نهو کۆلهیه له هاری وهزن و هۆنهنهوه و ههلبژاردنی واژه زۆر وهشیرهکانی دیکه دهچن، بهلام له دێری دووههدا واژهی "نهوستان" نهگر به مانای کۆلهدان و ماندوو نهبوون یه، شیرهکه مانای دروستی نایه، بهداخهوه ههموو نهو نوسخانهی بهدستمان که پشتوون "نهوستان" یان نووسیوه. نهگر "نهوستان" بهکینه که، وهستان" شیرهکه مانای دروست بهدهستهوه دهدا. یانی دهپسته نهوه که کانیه به هیوا که نهزانی:

له یه ناکهوی...

که وهستان نهوستی به دستت که خاراو یه

له کۆتایی نهو وتارهدا، تکام له دۆستان و شیرناسانی خۆشهویست نهویه نهگر بهروپاو بۆچوونی تاییهتییان ههیه، یا پێیان وایه ههلهیهک له هارهی لیکدانهوه و ماناگردنهوه لهم وتارهدا پرووی داوه. پێمان رابگهیهنن. مه بهست لهم نووسین و لیکدانهوه تهنیا ناسینی باشت و زانیی ههراوتری شاکاری "خهوه بهردینه" ی سواره ی نهمره و بهس.

ولامی ره‌خنه

مارف ناغایی

ته‌بونی:

له ژماره ۸۴ و ۸۵ی گۆڤاری سروده‌دا، و تارێک به ناوی "لێکدانوه‌ی خه‌وه‌به‌ردینه" (مارف ناغایی) به‌لاو کرایه‌وه. له سروی ژماره ۹۴دا به‌یروپای کاک "نه‌حمه‌د قازی" مان سه‌بارت به‌م و تاره‌ خوێندوه‌وه. له‌م ژماره‌به‌شدا وه‌لامی کاک مارف ده‌خوێنینه‌وه. (ده‌سته‌ی نووسهران)

کاتێک کاک نه‌حمه‌د قازی وه‌ک نووسه‌ری گۆڤاری سروه، "لێکدانوه‌ی خه‌وه‌به‌ردینه"ی خوێندوه‌وه بانگی کردم و فهرمووی: لێکدانوه‌که‌م زۆر پێ‌جوانه، به‌لام له‌چهند شوێندا پێم وایه به‌هه‌له‌چووی، پێت خۆشه و تاره‌که‌ت نێسه‌لاح به‌که‌م یا و تارێکی سه‌ره‌خۆی، وه‌کو ره‌خنه، له‌ سه‌ر بنووسم. منیش دوا‌م لێ کرد که به‌ شێوه‌ی ره‌خنه‌ بینووسێ و ئه‌ویش وتی به‌ یه‌ک شه‌رت که نه‌گه‌ر نه‌تۆش و لامێکت هه‌بێ بینووسییه‌وه. بۆ ئه‌وه‌ی نه‌هێلێن باسی "سواره" له‌ سروهدا جێگای به‌تال پێ.

کاک نه‌حمه‌د و لامه‌کانی خۆی ژماره‌ لێ‌داوه‌وه که منیش به‌ پێتی نه‌و ئه‌ژمارانه‌ زۆر به‌ کورتی به‌یروپای خۆم ده‌نووسمه‌وه.

۱. من به‌ سه‌رنجدان به‌ فه‌زای شه‌عه‌ره‌که‌ هێندێک له‌ وشه‌کانم مانا کردۆته‌وه. له‌ پێشدا و تۆمه‌ به‌سته‌ یانی گۆڤانی سووک و له‌بار که... پاشانیش و تۆمه‌ سه‌وزه‌به‌سته‌ یانی نه‌و به‌سته‌یه‌ی که سه‌وزایی و ژبانی لێ ده‌بارێ. سه‌وزایی بۆ ده‌خوێنێ؟ چونکه‌ که‌و له‌ به‌هاردادا که له‌ سه‌وزایی دوور که‌وتۆته‌وه نه‌و به‌سته‌یه‌ ده‌خوێنێ. کاک نه‌حمه‌د بۆخۆشی به‌م شێوه‌یه‌ هه‌ر له‌م و تاره‌دا "شه‌واره"ی مانا کردۆته‌وه. نووسیویه‌ لێ‌هه‌دا "شه‌واره" یانی "سه‌رلێ شێواو". که‌ من پێم وایه‌ دروسته، هه‌رچه‌ند ئه‌وه‌ مانای مه‌جازی شه‌واره‌یه و مانای فه‌ره‌ه‌نگیه‌که‌ی شتیکی دیکه‌یه.

۲. کاک نه‌حمه‌د مانایه‌کی دیکه‌شی پێ زیاد کردوه‌وه که جوانه.

۳. کاک سواره ده‌لێ "که‌وی دۆمی یه‌خسیری زیندانی داری". ده‌یتوانی باسی دۆم نه‌کا، چونکه‌ وه‌ک کاک نه‌حمه‌د و تۆمه‌ که‌وی یه‌خسیر هه‌ر یه‌خسیره. به‌ده‌ست هه‌ر که‌ستیک پێ، به‌لام کاک سواره ته‌نکه‌شد له‌ سه‌ر نه‌و قسه‌یه‌ ده‌کا... که‌ من پێم وایه‌ به‌ عه‌مد نه‌و کاره‌ی کردبێ.

٤. له بهندی چواردا کاک نهحمده دهلتي کاک سواره تنهيا باسي نمو تاسهبارييهي کردوه که له گمرووي کهوي دژمدا قهتيس ماوه و باسي نهوي ناکا که مارف گوتهني: "بهلام نيستا له نيئو قهفسدايه و له بناريش ههلبړاوه و تهواوي جوشوخرؤش و تامهززييه کهي دهکاته بهسته و له گمروويه دهيداته دهر."

من دهلتيتم تهواوي نمو شتانهي نووسيموه له زمان شيعره کهويه و هيچم له ختمهوه نه نووسيموه. دهليشيم نهويه که کاک سواره له (نيئو قهفسدايه)، پاشان دهلتي: "پري سهوزبهستهي خرؤشاني باري" که وا بوو جوشوخرؤش و تامهززييه هديه تا بيکا به سهوزبهسته، پاشان دهلتي "تهردي باوهشي تاسهباري بناري" دپاره که له بناريش ههلبړاوه.

٥. کاک نهحمده دنووسئ: "رهگه خوئين له سهر کولمه نانيشئ و وهک جؤگه يک به بن پيستدا تينهده پري و نهگهر ههر نمو رهگه خوينه سوور ههلبگهري بووک دهبيته پيرزئي چرچ و چؤل که رهگي ههلبدهستي و توروه دهبن."

من دهلتيتم: مه بهست له رهگه خوئين نمو راپهله باريک و سوورديه که به سهر کولمدا دهگهري، نم شتانه مه جازين. من پرسباريک له کاک نهحمده دهکهم: نهگهر رهگه خوئين بووک بيکا به پيرزئي، نهدي جؤگه خوئين (که کاک نهحمده وتويه) و شه پؤلي خوئين که کاک سواره وتويه چ له گؤنای بووک دهکمن؟!

٦. نيئمه دهلتيين فلاني ياييکي توندي هديه. بؤ ناتوانين بلتيين ياييکي بهگوروتين فلان کهسي داگرتوه؟

٧. کاک نهحمده دهفرمووي نهگهر لم دپردها:

لهگهل گاشه بهردا سهر نهسوئ، سهر نهسوئ "سهر نهسوئ" يک لاهرين وهزني شيعره که تتيکدهچن. بهلام من دهلتيتم وهزني نم شيعره "فهعولون" و "سهر نهسوئ" به تنيايي يک "فهعولون" و له شيعري نوئ له سهر وهزني عمرووزدا هيچ قهاردادتيک نييه بؤ نهوي که له دپريکدا بؤ ويئنه دهبن چهنده "فهعولون" ههبن، که وا بوو به لاهردني نم "فهعولون" وهزنه که تتيک ناچن.

٨. بؤچرونه کهي کاک نهحمده دروسته.

٩. بهم شتويه شهره که کاملتر دهبن.

١٠. سيفهتي "رؤح سووک" بؤچيه و سرته دروسته. تهعبيري بهم شتويه له شيعري کوردیدا زؤره چيه و سرته دهوانئي رؤحي ههبن. چونکه زؤر جار دهلتيين له رؤحي نمو بابهته يا نمو قسهيه نهگه يشتم. ههر شتتيکيش که موجازمن رؤحي يئ بدرئ دهکري بلتيي رؤح سووک يا نا...

۱۱. لَم كُتِلْمَه دَا كَاك نَه حَمْد پَه لَه ی كِرْدووه. سَابِیتی كِرْدووه كِه وَه رَزَه كِه هَاوِین نَه بُووه
بِه لُكُو بَه هَار بُووه. نَوَه هَمَان شَتِه كِه هَر لَو وَتَارِیدَا، بَه لَام چَند سَتوون دَوَاتِر مَن بَم
شِیَوِیه بَاسَم كِرْدووه: "پِشْتَر وَتَان بَه هَار یَا هَاوِین، بَه لَام لِیْرَه دَا رَوون دَه پِشْتَه وَه كِه نَو
وَه رَزَه ی نَاوَه كِه ی پِیْدَا دَه رَوَا بَه هَارَه. چَوْنَكِه شَاعِیر دَه لَتِی نِیَازِی كِه زِیْدِی وَه دِی دِی وَ كِه زِیْزَش
گُولِیْتِه كِه تَه نِیَا لَه سَه رَه تَا ی بَه هَار دَا دَه رَوِی".

۱۲. نَم بَه نَدَه دَه گِرِیْتَه وَه سَر جِیَاوَازی نَوَسْخَه كَان كِه بَیْرَوَا ی كَاك نَه حَمْد دُرُوسْتَه.
۱۳. كَاك نَه حَمْد فَه رَمُوِیه "رِیْكِه وَه نَدِی زِیْتَوَاژَن دَه سَكِرْدِی سَوَا رَه ی نِیِیه". مَنِیش
نَه مَسْتُوه دَه سَكِرْدِی سَوَا رَه یه وَتَوُومَه: "دَه رَزِی نَاژَن هَمَان هَیه كِه بَه مَانَا ی زُور دَه رَزِی
تِیْرَا كِرْدَنَه، زِیْتَوَاژَن بَوُچُوْنِیْكِی شَاعِیرَانَه یه بَه مَانَا ی نَوَه ی كِه رَه نِگِی زِیْتَوَا سَا هَمُو
لَا یَه كِی دَا گِرْت، زِیْتَوَا كَارِی كِرَاو.

۱۴. لَم بَه نَدَه دَا بَوُ سِیْهَه مِیَن جَار، یَه ك مَه سَه لَه دِیْتَه گُزِی وَ نَوِیش نَوَه ی كِه مَن
وَ تَوُومَه بَه تَوُومَه وَ هَیه تَه وَه نَاهَن گ وَ زَه مَزَه مِی هَلِیْ رَوَه، كَاك نَه حَمْد وَ تَوُومَه تَوُومَه
هَیه پِیْت بَوُ دَه نِگ، لِیْكِدَانَه وَه یَه كِی جَوَان نِیِیه. "كِه وَك وَتَم مَن پِیْت وَ اِیه دُرُوسْتَه.

۱۵. نَو شَه رَحَه دَوُوه مِی كَاك نَه حَمْد دِش پِیْیُوسْتَه.

۱۶. بَوُچُوْنَه كِه ی مَن هَلَه بُوو.

۱۷. لَم بَه نَدَه دَا قَسَه ی مَن وَ كَاك نَه حَمْد هَر یَه كِه.

۱۸. لَه پِشْتَدَاش وَتَم كِه "سَر لِشْتِیَوَا" لِیْرَه دَا مَانَا ی مَه جَا زِی شَوَا رَه یه.

۱۹. پِیْت وَ اِیه دَه گِرِیْتَه وَه سَر هَر دَوُوكِیَا ن (هَم زَه ی ... وَ هَم كُوتِرَه كَانِی)

۲۰. بَوُ مَانَا ی كِه چِی "بَوُچُوْنَه كِه ی كَاك نَه حَمْد دُرُوسْتَه.

۲۱. كَاك نَه حَمْد دَه لَتِی: "مَه بَسْت لَه وَرَمَه بَه رَدِیْنَه دَه شِیْعَه كِه دَا هَر نَم خَوِیْگَه لَه ن كِه
دَه بَنَه بَه رَد وَ نَاوَه كِه بَلَاو دَه كِه نَمُوه وَ كَارِی دَه كِه ن یَانِی لَه نِیَوِی دَه بَمَن."

مَن دِیْسَان دَه لِیْجَمُوه كِه وَرَم یَانِی خَهوَ (بَه زَارَاوَه ی هَمُوَا مِی) وَرَمَه بَه رَدِیْنَه یَانِی
خَهوَ هَمَه رَدِیْنَه وَ نَوِیش یَانِی خَهوَ یَكِی وَك بَه رَد بَیْت (بَه رَدِیْن). مَن وَرَمَه بَه رَدِیْنَه مَن بَه
نَه شَكِه وَتِی بَه رَدِیْن مَانَا نَه كِرْدَوُتَه وَه.

بَوُ بَیْزَوِی گِرَاوَان پِیْت وَ اِیه هَر دَوُو مَانَا دُرُوسْتَن.

۲۲. پِیْت وَ اِیه نَاوَه بَه رَدِیْنَه، زُورْتَر مَه بَسْتِی نَو نَاوَه بَیْت كِه لَه نِیَوِی نَه شَكِه وَتَدَا یه. فَه زَا ی
شِیْعَه كِه لَه خَهوَ دَه دَوِی. نَاوِیْك كِه بَوُیْیَه بَه رَد نَه خَهوَ تَوُوه، بَه لُكُو مَرْدَوُوه، بَه لَام نَاوِیْك
كِه لَه نَه شَكِه وَتَدَا یَه خَسِیر بَوُیْت، خَهوَ تَوُوه، چَوْنَكِه جَارِی مَاهِیِیَه تِی خَوِی لَه دَه سْت نَه دَاوَه.

سه‌لاحدیدین ناشتی (شمال)

هه‌رکات ده‌مه‌موئ بلیتم خزمینه بۆ پیتشه‌وه؟! خیرا بییری خلیسکان، لاری بون، تلاسکه به‌ساق و هه‌لنه‌ستانه‌وه وه‌کو ته‌زوویک له به‌ری پیترا ده‌ست پیتده‌کا و له تۆقی سه‌رم ده‌چیته در!

ده‌لتی هه‌نگاو ده‌نیم پرووه‌چریک، به‌ره‌و ره‌هۆل و به‌وودی‌ک، بۆ دۆزینه‌وی سه‌ریک و سه‌وریک! ده‌ترسم بوخته‌ی مه‌به‌ستم، بینه پۆلوو له سه‌ر ده‌ستم، بجه‌نه گه‌رداوی په‌له و داغم کمن و نه‌ساغم کمن...!؟

نمو کسه‌نای به‌ره‌و ناسۆی به‌ هه‌ودای ترووسکه‌چندراو به‌رتۆن و چاویان به‌ریوته دیه‌نی به‌سریزۆتی به‌یانی که داویتی پاک و ساکاری کردۆته پایه‌ندازی رۆژیکی نوێ و ژیانیکی تازه، هه‌قیانه ترسیان ریتیش و تۆزی په‌زاره‌یان لێ نیش! ناخر رۆژ داهاتن ته‌نیا رواله‌تی هه‌لسوورانی ده‌فه بیده‌نگه‌کی خۆز نییه؟! وا هه‌یه رۆژی‌ش داهاتوه، به‌لام ژیان پیتراها‌توه و به‌ستی به‌ تیخی جه‌للادی زه‌مان داها‌توه!

جا بۆیه تا‌قمی خه‌نیم و جه‌رده، فریودهر و هه‌لخه‌له‌تین و گیتره‌شیتۆن هه‌رده‌م بۆسه‌یان ناوه‌توه و مه‌ترسییان له کویتسانی رو‌وحا ده‌نگی دلوه‌توه!

نامه‌موئ پیتشه‌نگی کاروانی پیتشه‌کو‌تن هه‌له و سل کم و له کار و کرده‌وی دوو‌دل کم، به‌لام ده‌لتیم بۆ به‌ینی نه‌و رقیه نو‌قیه نا‌وردانه‌وه بۆ ده‌سکه‌وتی میترو پیتو‌سته! مل‌پیتوه‌نان نا‌شیرن و نا‌دروسته!

را‌بردو نه‌زمو‌ونه، نه‌زمو‌ونی تال، نه‌زمو‌ونی شیرن! وه‌لانی شەرم و شو‌وره‌بییه و ریز لیت‌گرتنی مه‌زنییه. کاکلی به‌ که‌لکی میترو خه‌زینه‌یه‌کی هه‌رگیز نه‌پرا‌ویه و مه‌حه‌کتیکی په‌سند و جیتی مه‌تانه‌یه!

نه‌گه‌ر به‌خوا‌زین له به‌ستینی نه‌ده‌یی نه‌مرۆی دنیا‌دا که وا تیکه‌لا‌وی سی‌اسه‌ت به‌وه، خه‌ریکه نه‌ناسینه‌وه و رپی تبه‌هرین، ده‌بی نا‌گادار بێن له بارو‌دوخ، قو‌ناخی ژین، ژینی که‌لان! نه‌وسا له خۆمان رامیتین، ناستی بو‌وغان هه‌لسه‌نگینین، دوا‌یه جو‌کمی به‌ره‌و پیتش و به‌ره‌و دوا، له بان کلا‌ورۆژنه‌ی نه‌نگه‌به‌ری زه‌مانی‌مان را دا‌ته‌کینین!؟

له نه‌ده‌بیاتی ولاتی ئورو‌وپایدا، له نه‌تو‌گه‌لانی له‌خو‌باییدا، هه‌ر رۆژی شیه‌وه و شتو‌ازیک هه‌یه، سه‌یر و سه‌مه‌ره‌چاک و جیتی سه‌رنج، بیه‌سه‌ره‌ویه‌ره، به‌لام قه‌ت نه‌بوه

نەدەبیاتی کۆن، شرتوگوم کرێ و "دیزە بە دەرخۆنە" پکری! ھەر داھێنانێک بە نامیانی پاکێ رابردو و ھوێن نەکرابن، سست و بێ پێتە و بۆیان چا نابن، بە ھەزار مە و موور و سەلسە و خەشلی پێ ھەلواسرابن!

بۆیە باسی ھەندەران دەکەم ھەتا خۆمانم و ھەبەر پێتەو و بە ناوی رووناکیبیری، دەسکرێ جوان و نەخشینی خۆن لە ھەر نەچیتەو!

ھەبوو نەبوو، شاعیری بوو، نووسەری بوو، خاوەن ھەست و شعور و ھەبەر، پیاوی نازا و ھەوێ و ژیر، لە ھەر یەکێ ھونەر و نەدەبیاتا جێی را و تەگبیر!

نەو توانی کەوتی گۆزانێ لێرە بختە سەرشانی، بێباتە نێو تۆی شەھرەو و بێکاتە کری پەخشانی و تەنانتە پتریش پێتەلاچن، ھەبیتە نوور، ھال پکری و لە ھەواری شەوکاری پشووێ راجن!

یەکن نەبوو، یەکن نەبوو، شاسواری بوو، کاسواری بوو، سەھەت سووک و لەبەردلان، کەلامی لە پەلکی گۆلان، کەچی بێ ناز و پەریوێ مەلەندی قەتەسی پێدەنگی!

نازانم بۆ ھەرکات دەمەھوێ باسی شەھر یا کورەتەچیرۆک و پەخشانی کاک سواری نێلخانیزادە بکەم، ھال دەگرم و دەلێی بە مەلەندی نەفسانەدا رادەھوورم. لە پێو خواوەندی شەھری یۆنانییەکانم دیتەو یاد و ھەرا و گرمە یووزانی عالمەم لا زیندو دەپێتەو!

بەلێی چ رازێک بێ، چ تەلەسمێک بێ و تا ئێستا نەشکابن؟! بۆچی سواری چەند دەپەشاش مالاوایی ئێستاش ھەر تاقەسواری مەیدانی شەھری نوێیە؟! خۆ نەو لە راستە پێیانی لانەداو، کەچی چۆکی بە وشە داداوە و بە ویستی خۆی تەقلە و جلیتینی پێ کردوون و ھەر قۆناختیکی تری بردوون.

تۆ بەلێی سواری ھەلکەوتە ی دەور و زەمان نەبێ؟ چا نەگەر وا نەبێ، بۆ کەس زات ناکا بە ناشکرا خۆ لە قەرە ی ھدا؟! چماچ شتێک غەیری زمان و ھیری تیر دەستاویزی وێژوانە؟! زمانێ پاراو، بۆچوون و لێکدانەوێ نوێ و دلگەر و ھیر کردنەوێ فەیلەسووفانە، دیارە ی ھەرە ھەرز و ھەرچاوی قەلەمی سواری.

نەو ی راستی بێ نەو باشووستای زەمانە بوو کە توانی وشە بە وردی تیفیتفە ھدا و لە شۆنی خۆی دەکاری کا، کەسایەتی و دەمار ھدا بە ھێندیکان و رووھیان و ھەبەر پێت و لە خەمیان پەخسیتن!

کەلامی سەرەخۆ، وێنە ناشنا بۆ زەین، وێنە تەبەت و خەمالی ناسک بوونە راپەلەوێ شۆنەوارەکانی، کە دەتوانن بەلێن زۆرەیان خۆمالی و خۆشەویست.

کەرچی لە نێو نەدەبی کوردیدا پتر بە شاعیریکی ھەرز و خاوەن شێوازی سەرەخۆ

ناسراوه، بهلام نه‌وی جیگه‌ی شانازی و ره‌زامه‌ندییه و بۆ سرنج ده‌بی، په‌خشان و داستانی
که‌م وینه‌یه‌تی!

نه‌و شوینه‌وارانه‌ی که‌ له‌ په‌نج‌ه‌ری نیسه‌تاکی "تا‌پۆ و بوومه‌لی‌لی"ی به‌یانا پیتش‌که‌شی
کردوون، که‌رچی به‌رنامه‌یه‌ک بوون بۆ رادیۆ نووسراون و هه‌ر له‌ وێوه‌ هه‌لاو کراونه‌وه، به‌لان
زۆربه‌یان نووسراوه‌یه‌کی سووک و بازاری نین و نه‌بوون؟

که‌ر بجه‌ه‌وی بۆ هه‌ر یه‌ک له‌ به‌رنامه‌کانی شتی‌ک بنووسم، ده‌بی چهند هه‌تندی نووسراوه‌که‌ی
کۆبه و په‌راویز لێ بنه‌یم و هه‌شتاش نا‌ه‌واوه‌؟!

خوینه‌ری چاوه‌روان و تاهه‌زرۆ!

بۆ نه‌وه‌ی له‌گه‌لم هاوده‌نگ و هاوه‌نگاو بی نوم‌یدم وایه‌ به‌ یارمه‌تی یه‌زدان و خزمان و
دۆستانی کاکه‌ سواره هه‌ر وا له‌به‌ره‌وه، بۆ دۆله‌مه‌ندتر کردنی ئه‌ده‌به‌که‌مان و پت‌نۆینی
نووسه‌ران، چهند غه‌ونه‌ کورته‌چیرۆک و په‌خشان و لیک‌دانه‌وه‌ی ئه‌ده‌بی لێ هه‌لاو که‌ینه‌وه.

لام وایه‌ ئه‌ستر هه‌شاردان‌یان گونا‌هه‌تیکی زۆر که‌وره‌یه و قه‌له‌می شاعیران و نووسه‌رانی
ده‌روست هی گه‌له و ملکی تایبه‌تی که‌سێ نییه و ده‌بی به‌ته‌وه‌ نی‌و گه‌ل!

سه‌ی چۆن ده‌بی وچ ده‌قه‌ومێ، نازانین؟

هه‌تا ده‌رفه‌ت له‌ که‌س نه‌چوو و مه‌به‌سته‌کانیش ره‌نگیان نه‌گۆراوه، ده‌ی با ده‌ست به‌کار

به‌ین و ته‌یار به‌ین!

صلاح الدین عربی (آشتی)

میتوان هرگونه کشتی راند بر دریا.

میتوان مستانه با یاری بلم در خلوت آرام دریا راند.

میتوان زیر نگاه ماه با آواز قایقران سه تازی زد، لبی بوسید.

شاملو

بدون تردید «فروغ فرخزاد» (۱۳۱۲ - ۱۳۴۵) را می‌توان یکی از سراینندگان برجسته شعر معاصر ایران قلمداد کرد و در مورد تعابیر، تصاویر، پیامها و دیدگاههای وی پس از یک انقلاب فکری و درونی - از سال ۱۳۳۹ به بعد - به عنوان یک پدیده خاص به بحث و تبادل نظر پرداخت.

به نظر آقای محمد حقوقی، - «فروغ یک چهره دارد با دو نیمرخ. نیمرخ که آینه شاعر «اسیر»، «دیوار» و «عصیان» است و نیمرخ که آینه چهره شاعر «تولدی دیگر» و «ایمان بیاوریم»!

«آینه نیمرخ اول، آینه‌ای کوچک در خانه‌ای محدود، نماینده زنی تنها و معترض، با تموج و تلاطم احساسات زنانه و مادرانه در قیام در برابر آداب و سنن معمول و معهود خانوادگی...»!

«و آینه نیمرخ دوم، آینه‌ای است در جهانی نامحدود، نماینده زنی همچنان با سریان و جریان تخیل و تفکری جهانی، در شعرهایی آزاد و با خط محتوایی که در عمق حرکت دارد...»!

من در اینجا قصد روانکاوی واژه‌ها و یا بررسی عناصر بسامدی اشعار فروغ را ندارم و تنها و تنها برآنم که در حد توان به مقایسه یکی از سروده‌های آن شاعر «لُر» بنام عروسک «کوکِی» و شعر «یک صمیمی» از سروده‌های فارسی «سواره

ایلخانی زاده» (۱۳۱۶-۱۳۵۴) شاعر توانمند گرد، باعتبار تفکرات عمیق فلسفی، سیاسی و جامعه شناسی وی بهر دازم.

شاعری که به سبب ذوق و سلیقه و استعداد فطری و خاستگاه اجتماعی، با سهری شدن بیش از دو دهه از کوچ نابهنگامش، باید هنوز وی را در کردستان یکی از چهره های درخشان شعر امروز گردی پنداشت.

گرچه آفتاب شعر نو گردی نه چندان دیرتر از شعر فارسی طلوع کرده بود، اما این روند تنها زمانی تعالی یافت که سواره و همقطارانش با بهره گیری از انقلاب شعر فارسی و تلفیق آن با ادبیات گردی در راستای تجدیدگرایی پا به عرصه وجود نهادند و بر آن بودند که جریانی اصیل، پویا و بالنده پدید آورند، ولی با کمال تأسف این روند دیری نپایید و می توان گفت با مرگ سواره در کردستان ایران سیر نزولی پیمود و هنوز هم بدان جایگاه رفیع دوران طلایی گذشته خویش صعود نکرده و اکنون به واسطه یک رشته از مسائل مهم در حیطه ادبیات و نوع نگرش سطحی مدعیان شعر، همچو شعر فارسی در حال گذر از یک بحران است!

خواننده عزیز!

این پیش درآمد تنها زمینه آشنایی مختصری بود جهت برخورد منطقی یا دیدگاه های فردی و غیرکلاسیک در این برآورد.

شکی نیست که سواره نیز همانند «فروغ» دارای دو نیمرخ کاملاً متفاوت و متمایز است. او در نیمرخ اول جوانی است پرشور، حساس و دنباله رو و تحت تأثیر اشعار کلاسیک گردی با دیدی محدود...!

در نیمرخ دوم، او انسانی است با بینشی عمیق، آزاد اندیش و متأثر از جریانات و تحولات خاص سیاسی جهان، ایران و کردستان. این انقلاب درونی در بافت کارهای این دوره یعنی اشعاری که از سال ۱۳۴۱ به بعد سروده، به خوبی نمایان است.

آشنایی سواره با دیدگاهها و اشعار نفز پدر شعر نو گردی «گوران» و تحولات شعر کلاسیک فارسی که توسط «نیم» پایه ریزی و از سوی «شاملو»، «اخوان»، «فروغ» و دیگران دنبال شده بود، او را در دنیایی تازه و پر از اعجاب و اعجاز قرار داد.

«گوران» با گام نهادن در راه یک نوع نوگرایی ویژه که می‌توان آنرا اساساً گونه‌ای «بازگشت به خویشتن» دانست، با درآویختن به دامن شعر هجایی و به کنار گذاردن اوزان عروضی و همچنین ایجاد فضایی کاملاً ملموس در اشعار شاملو از تصاویر و تعابیر تازه می‌توانست برای سواره «گرد» یگانه سرمشق و راهنما باشد... اما از سوی دیگر «نیما» و پیروانش نیز در تأثیرگذاری بر ساختار، تعابیر و تصاویر اشعار سواره نقش بسزایی داشتند، خصوصاً که دانش آموختن وی به زبان فارسی بود! سواره با اینکه نسبت به تحول شعر در کردستان عراق کاملاً آگاه بود و نیک می‌دانست که وزن هجایی یکی از بارزترین خصیصه‌های داستانهای منظوم فولکلوری کُردی است و حتی در چندین مقاله تحلیلی در خصوص ادبیات کُردی وقوف خویش را بر لزوم رهایی از وزن عروضی اظهار می‌دارد و ضرورت بازگشت به آن وزن اصیل را امری طبیعی، منطقی و اجتناب‌ناپذیر می‌داند، اما باز در این راه گام برنداشت و سرودن شعر در قالب «عروض نیمایی» را نتوانست رها کند.

چنانکه قبلاً اشاره شد «فروغ» با انتشار مجموعه «تولد ی دیگر» که شامل سروده‌های سالهای ۱۳۳۹ تا ۱۳۴۲ می‌باشد و شعر «عروسک کوکی» نیز در آن به چاپ رسیده است، دریچه‌ای به سوی جهانی دیگر گشود و به جانب جاودانگی گام برداشت.

«عروسک کوکی» که با کلامی آمیخته به طنز سروده شده و یکی از شاخص‌ترین اشعار مجموعه مزبور است، یا تعابیر ملموس و شاعرانه، بیانگر دیدگاه انسانی ملتهد، ناراضی و عاصی است. فروغ در این شعر با تکرار فعل «می‌توان» که ذهن خواننده را هرچه بیشتر به جانب خویش معطوف می‌دارد، با بیانی شیوا، انسان را به وادی «توانستن» دعوت می‌نماید. «توانستن» که بیشتر نمایانگر حرکت غریزی خواسته‌های آدمی و در جهت نمایاندن مظاهر مادی و حسی زندگی پیش می‌رود و در انتها به سوی بازگشایی دریچه‌های معنوی در حرکت است...

او زندگی را با غم خاموشی می آغازد و با نگاههای خیره و بدون هدف مشخص گام برمی دارد و در کنار پنجره ای باز می ایستد، اما بسان کوران و کران. دوباره در این طریق، پرخاشگر و خشمگین و آزرده فریاد کاذب بودن «دوست داشتن»های آنی را سر می دهد و آلودن دامن عقیق عشق را در یک هم آغوشی گذرا، یک نوع حرکت چندی آور می پندارد. نفسهای هوس انگیز و تنهای پژمرده در این گونه فضاهای ممکن و متعفن برای او کاملاً آشنا هستند. گوش فرا دادن به این نوع اکاذیب حیل گرانه در نظرش نوعی پستی بشمار می آیند...

و آیا این طنین همان صدای کاذبی نیست که فروغ را با اینهمه درک و فهم به زندان تاریک تنهایی و پوسیدن در پله بیهودگی سوق می دهد و او را به نوشتن غمنامه اعمال و افعال خویش و بیگانگان وا می دارد؟

فروغ می داند که رخنه ها و شکافهای موجود در زندگی محصور را می توان با صورتکها و نقشهای رنگین پوچ پوشانید و خود را بیخبر از درزهای واقعی نشان داد، اما آیا این «خودفریبی» می تواند رضایت خاطر وی را جلب نماید؟

او آگاه است که می تواند همانند یک عروسک کوکی بدون درک و فهم و احساس سر از هر ناکجا آبادی در آورد، اما آیا این «بودن» این «فریاد خوشبختی» زهرخندی نیست بر تار و پود این بازیهای تکراری و چندی آور؟ چرا، به نظر من این همان «بونی» است که تعدادی از هنرمندان ما را بارها و بارها و بارها دچار تزلزلات فکری کرده و به جانب تردید و سردرگمی سوق داده است...!

شعر «عروسک کوکی» عصیان است علیه جبری تصنعی که روح و روان جامعه را درنور دیده و همین امر است که «سواره» را بر آن داشته که به «استقبال»، «تکمیل» و یا «تفسیر» آن بپردازد.

گرچه جای هیچگونه بحث و گمانی نیست که فکر اولیه توسط فروغ ابراز و انتشار یافته و حتی انعکاس برخی از تصاویر وی در شعر «یک صمیمی» کاملاً مشهود است، اما به جرأت می توان گفت که چگونگی پرداخت و تعبیر و نتیجه گیری «سواره» چنان رساست که یک قدم پا فراتر نهاده، یعنی می توان گفت «سواره» در

برخی از تصاویر به تفسیر و تکمیل تفکرات فروغ پرداخته و دیوار بلند این زندان ملال آور را درهم ریخته و مخاطب را آسوده تر با مسئله «بودن» آشنا ساخته است. «فروغ» برای القاء پیام خویش چندان سر در پی کلام کاملاً ادبی نتهاده و بسیار ساده و بی پیرایه سخن می‌راند، گو اینکه در محفل قصه می‌گوید، در حالی که سواره به دنبال تصاویر کاملاً بدیع و شاعرانه مرکب می‌راند و چابک سواری است آشنا در سرزمین «بودن».

کوا شهننگه سوار؟

سه لاهه ددین عمره بی (ناشتی)

کوا شهننگه سوار؟

که دره شانموی پهری سمری نمسوی
چاوچک به غاته بهری تلوعی!

به ره به یانیک، مرزفتیکی رووناکمیر، له پدنا به ساریک به تنیایی دانیشته وه و بیر ده کاته وه. خدیالی زه مانیک هه لیده گری که ناده میزادی شابالی بالتان شهلالی کانیاوی هه تاو دهکا و مرگتنی نهنگوتنی به یانی پتیه!

به بوچوونی شاعیر، نوو نینسانه، ره مزی بزوتنه وه که که ده توانی له زه مانیک
نهنگوسته چاودا، تیشک و سومی بی بز نیگای باوه پتکی پیروز.

نه ندیشه یه کی روون و نسره وتوو، بز دهر پنی هستی پاک و به سۆز، ده سه وداوتنی
میژوو ده بی و به کوچه و کۆلان و شقامی هزار به هزاریدا دپته خوار و شونی سه میولی
جوولانه وه و پتسکهوت. که شۆر سوارتکی به دهماره. هه لده گری!

لیره دا باس باسی ناسۆ و دهر ووه کی روونه له تاریکستانی ژبانی گه لیک کۆن و
چموساره و دواکه وتودا. وا دیاره نه بیون یا دیار نه بیونی ناله لگری کاروان، کۆست و
قۆرتیکی گهره به، بۆه شاعیر وا گهرم و پژار ده لالیتته وه و له قوولایی بیریدا به شوقنیا
ده گهری: ده گهری به لکو داشدار وه دۆزیتته وه! به لام هزار مخابن، له مهیدانی ژباندا سۆزای
ناکا!

شه پۆل و له ره ی دنگی دووره متمانه و همور و هه لای رووخی دانه سه کنیوی شاعیر، له
ده ماری که لامی گه راوه و زهین له پتیه وهری ده گری و توژتیک توژی نیگه رانی به سهر
ده کشی! به لام با دیسانیش هست راگرین و بزاین نوو شیره بز رسکاوه؟! توژتیک به ره وه
دوا ده بیته وه!

- کوا "شهننگه سوار"؟

کامه سوار؟ شهننگه سوار کپتیه؟ داخوا هه خه یال و زینده خه ویکه باسی ده کری، یا نا،
مه بهست ته و او خویایه و راسته وخۆ باسی قاره مانیک ناسیاوه و هاتوه و تیژ تپیه پیه و
داخی له سهر دلی شاعیر داناوه! وا دهرده کموی قهده ره دیامیک به سهر کۆچی سووری سوارا

گوزه راوه و نیتسا هونه روهه کۆنه برینی کولانه وه و تاسهی دهکا!
 باسی په یامی تا قانه که ی - که تروسکه و پروناکییه - بۆ کۆمهله دهکا. کۆمهلتیکی که
 خۆی پتگای تیندا چون لهوی تخت کرد! بۆیه ئه وین و دله رواکه به کی نه هینی که سه ره تای
 شیرعه که ی پتدا گیرساوه، دهگۆژی و دهته قیتته وه و دهپتته رق و توورپیی:

- ئهی سه ره زهوی پرپه وچ
 ئهی ههر ههنا به سه که نه فلهسی دوا بیتا
 تهرمن نهچن!
 ژنی ژانی منالی پتیا دئی!
 ناخۆ هههوه ئههه بهو نه بهیست!
 دالمیتی ژنی ئاده میزاد
 هه لئا ته کن له منال
 له ژانی کرچوکال!

ولات په کسهر مژوته مه، ژبان هه لئیر و نهسته مه! مرۆف هه تا ملان به زه لکاوی نه زانی و
 نه فاسیدا رۆچوه و خهریکه تیندا دهچن و سهووی ون دهبن! کۆمهله به دهستی خۆی
 هه لکه وه ته یه که ده ناخی رۆده کا و مچوهر کیشی پتدا نایه!!
 رۆشن بهیریک له نهیو نهو جه غزه دا ده سهوهر پته وه، دلته نگ و ناگاداره و ناتوانی پتده نگ
 بئ.

چا و سهووی چوو. چ بهکا؟ روه ده چی کا غهیری فلهسه فهی بهون و نه بهون؟! بۆ نه وهی
 دیق نه کا دهبن به جۆریک دلته وایی بهکا. ددان به جه رگی داده گری و نارامیه که به سهری
 دهکش. په شوویه که نوئی ده کاته وه و نه هون ده پته وه و ده لئ: - کاتیک مه رگ ههیه و به
 به رجا و مانه وه تهرمی خۆشه و یستیک ده بن، بزانن ژبانیش ههیه و به جاخ هه روا به هاسانی
 کوهر نابیتته وه. ئه وه تا، "ژنی ژانی منالی پتیا دئی" ژان ژانی گه له و ژبان له شوپتیک
 دیکه وه دهست پتده کاته وه و نابه پته وه: به لام ژبانیک "کرچوکال"، هه بهو نیک نوئی و ساوا،
 که پتو یستی به زه مان و کامل بهون ههیه.

شه نگه سوار له ته نگه زهی قوناخی تاریک و نوته کدا بوو له بووه و له کل هاتۆته دهرا!
 له خۆه سه ری هه لئه داوه و هه روا "له پری، نه بهوه به کوهری!"
 شاعیر راز و نیاز دهکا و بهر ته نیک له دهروونی گه راوه. به خه یالی روانی داری هه واوه
 که به فخره وه، نه کا هینه ناها و له پر دهنگیک وه خۆی ده پته وه.

- دیتم که پر مه دئ!

من گهرمی بیر و هیوا بوم!

پر مهی که چتلی سواری مهریوانه؟!

بیچاره غۆم!

پر مهی گرینی که غبی عمشیرت بو!

هر به خه یالی ئاره زووی زهرینه وه راده پهرئ، ئوخژئیک به ناخیدا راده پهرئ و
نوستوورهی نازابه تی و پیواچاکی - که دوانزه سواری "مهریوان"ن - دینه یادی! های لمو
خوشییه، وی لم به بختمه ورییه! وا دیاره ههلی ده ریا ز یون له زبندانی محالایش
هه لده کوی!

تۆزئیک راده میتئ، باشتر ههست راده گرئ، هه مو نه نداسی ده بن به گوئ! که چی هدی
داد، هدی بهتداد، خۆ نه و ده نگه، پر مهی شین و شه پۆری جمعا وهر بو! نه و که سانهی قه راری
نه و تۆیان نه کردبو...؟! گریان بۆچی و بۆکت؟!
وا دیاره نه م چه رخ و خوله دژ به و بست و داخوازی شاعیر هه لده سوو پۆی بۆیه هاوار
ده کا:

- نهی سهر دهمی هه مو بهر ئاو و ژوو!

دلخ، مه غابئن، خه فته تی

هۆ چاوی شینی تازه هه هار

کوا شه نگه سوار؟

وا که و ته بهر ته له زمی سماته ی غار

ناسمان نه و نه ده غۆلمه ره

قاز و قورینگ ته به و تۆزاوین!

چه غما غه دانی هه وری نه مژگ

نه ستئ و بهرد و بهوشوون

به ده ستی بهری له مژگ!

هۆ نه ره ده ستی بهردا و نه وه: لمو شین و پۆیدا وا ده رده که وئ نه دیو بو و نه مسانی
شه نگه سوار راسته قینه به کی ژده راوییه!

سواری چا و نا مسانی له نه شکم و تیدا که و تۆته بهر فرکه فرکی پریشکه ی شالاری غه یان و
پروچی بهرزی سپاردووه و هه ره تی لاری نه بواردووه! به دیتی نه و کاره ساته ناکاوه، ناسمان
لێل و داگیراوه و پۆل پۆلی بالندهی سه ره خۆ و کۆچه ریش، تۆزی خه قه تیان له سه ر نه شتووه!

لەم قسوناخەدا شەری چاکە و خراپە ململانێی نوور و تاریکی دوایی پێهاتوو و بە لای ناخۆشدا شکاوەتوو.

بەداخەوێ سوار ئێو سەفەرە گەورە و گرانی پێو نەهات. بڕیسکەیک بوو پلەرد و هەلومەرجی چەسپیی یێ ئێو بارەوبار نەکرا! گەردوونی چەپکەرد بە ویستی نەگەرا و تلی پێدا. هەولیدا، بەلام ناگری بۆ هەلنەگیرسا، هەروەک پیرەپیاویکی کەنەفت و کێژێ کە بیهەوێ لەرەری پێدەسەلاتیدا شان وەبر کارێکی قورس و نەستەم بدا و بۆی نەکرێ! ئێو نوکەتە نالە هەناسەساردییە لە گەمارۆی چارەنووسیکی شەم و بەسەرھاتیکی تال و توند. قسە لە تێکچوون و خاپووری بونی پەنامەکی کۆشکی ناواتە!

ـ رووخان بەداخەوێ پێقرمە

رووخان کۆشکی لە پۆلا

دیواری چێن و پەیکەرە ی برلەهول!

ئێو رووداوە تووش و دزێو، کە بێ دەنگدانەو و دەنگدانەوێکی ئێو تۆبە، بۆ شاعیر نەوێندە دلتەزینە، لە گۆتێن جەمێن و رووخانی دیواری گەورە چێن و پەیکەرە ی هەزاران سالە ی ئێو برلەهول وایە. ئێو شوێنەوارانە ی کە مەزھەری ھێز و ژیااری و پاراستن و لێرەدا سەفەتەکانیان دەچیتەو سەر شەنگەسوار، ئێو سەفەتەکانی نیشانە ی نرڤ و بایەخی بەرزی چووکەلەسوارێکی جوانمەرگن و هەلەدەکرێ کۆتەلی بۆ پرازیتەو و جۆگەلە ی فرمیتسکی لەدوا هەلەستێ!

ـ ناخۆ فرمیتسکی روونی دواوەر

بۆ مەرگی زۆی پێقرم

یا رووباری چوکی بەفەرچوو!

وێکەر روونە شەنگەسوار دەبێ تازەترین فکری دەوران بووین کە هەنگاوی بەرەو شاری دەریا نابێ، بەلام هەنگاویکی کەموکووت و خەماوی. بیری شاعیر بۆ پەچرانەو و مالاوایی پەگجەرەکی نامادەوێ و نالەدۆزی پاشەکشەییەتی و باوەپیشی تەواو کز دەنوێنێ! ئێو کەسە ی بە بیستی پرمە ی شیوەنی کۆرە کورانی هۆز بە خۆیدا دەشکاوە، هاتۆتە سەر گریان! باشە بۆ کامیان بگری؟ بۆ زۆی یا رووبار؟ تەمبیک بە سەر چاری دەکشێ و ئاسۆی لێ تاریک دەبێ. تۆ بێتی نەگەر رووبار نەبێ، زۆی نەبە دەشتیکی ویشک و قاقەر و شەپۆل نەچنەو پزی نەفسانان!؟

هاواری! هاواری لە من و لە دەریا و رووبارا! هاواری لە چۆماویکی کە نەیتوانی شوێنێکی بەرچاو لە خۆی جێ بێتی و هەلەچۆرا!

نەو وتەبە پتر لە درۆنگی دەکا، هەتا شین گێڕی! تامی زاری شاعیر گۆزاو و بە نووسینی واتە "بەفەرژچو"، جوولانە و دەکەمی دەباتە ژێر پرسپار و دوودلی پتو و دیارە! وە پتو شۆتێ شەنگەسوار کەوتن و نەوستان زۆری پێ دەوت. شاعیر ترسی و بەر نیشتر و قەلای نۆمیدی رووخواو: بەتایبەت کە چاویشی بە "خێلی درۆ" دەکەوت کە وا خەریکی پاسا و هێتانه و من لە سەر درۆژە نەدانی پێگای پر پەمز و راز! سەرکۆنە دەکا! بەلام نەو هەلۆستە دەبێش هەموو کەسدا، پتێ خۆی دەگرتەو، با بڕوانین،

ـ ئەمڕۆ هەر شەوی لکە لە کاراوە

دەس پەرەلۆکی ئارەقی بەرشتن

دڵ هەمانە کولوانە

سەر گرکەتالە

دەمار پێ خوێن.

لە روانگەی هۆنەر و دە قسە زل و فەلسەفە تەنینی پێ هۆ، پێ هۆدەیدە. بە بیستی و تەبە بێکردووە قیزی دەبێتەو؟!؟

دلی نادەمیزادی و رەبەرداو بە هەمبەنە حیزی دەشۆبێت، کە هەتا تێتێ بەکە هەر دەبیا و سنووری بۆ نییە. خۆڕیگەری بە سووک دەژمێری و لە دوو چوونی بە نەفامی دادەنێ! لای وایە نەو کەسانە ناوا کەوتوونە گێژاوی قەیرانەو، مێشکیان کالە و تۆوی تال و پوچی تێدا. رەگی غێرەتیا نەزوی و دەمار نەماو و "خۆین بوو بە ناو".

ياش پيشه‌کى

سەلاھەددىن عەزەبى (ناشتى)

مەن ئەلەيم

ھەتتا ھەتايە دەۋرى جۈنەيە.

نەمىز گەر ھەتتا كەسپەرەيە. نەماۋە ناگەر و گرى.

مىترگى ئاسمان بە سۈرۈنەننى ھەمىرى لۆكەيى نەزۇك.

پەر لە خال و قۇيەنە!

چەنگەلەن كە جەنۇننى پۇلە پۇرى بارىيە.

جەنگەمۇلى كەمتار و گورگ و پۇرىيە!

شۇرەيى كە پۇتە دارى چاكى يەن نەشە و شەنە،

زەلگە گەر تەپارى تەر و قۇشەنە،

خۇشەيىستەكەم!

لە پەلجەردى نەۋەتاكى بۈۋەلەنەۋە

چاۋى مەن لە دىمەننى كچى بەيانىيە!

لە ھەلجەردى زەمانەۋە

گۈرۈم لە زەمەمەي زۇلالى خەيزە ۋەدەكانى گانەيە!

ھىۋايەك پەرى ناسا بال دەنگىتۈي و لە مەلەبەندى ۋىشك و قاقىرى ناھۋەتدەيا دەنەشتىۋ

بە خوناۋكەي نازەنارى بەھارى ناۋەپرىشكىنى گۈلى ژاكاۋى ژيان دەكا.

گۈي بە بېيىستىنى ئەۋ زەمە زۇلال و نۇتەيە دەلاۋىتەۋە و پۈۋە بە لىكەدانەۋە و تەعبىرى

شەپۇلى ئەۋ مۇۋسسىقاىە بەرەۋە سەما دەچى و درەۋشانەۋەي لە نەستىران تەدەپەرى...

نەۋە تەۋەرى سەردەكى بېرى بارىكى شاعىر و نۇۋسەرى ھەلگەۋتەي سەردەم، كاك

سۈرەيە.

ۋتەي كاكەسۈر بۆ مە ھەمىشە چەشتى رەھۋلىك ۋايە كە لە زىندانى يەن پۇچنى خەمى

ھەبۈن و دەردى نەۋەنەۋە بەرەۋە سۈۋورى نۇۋر و بۈۋە دەكشتى. ھەر بەرەستى نەۋەندەم شەۋ و

پۇچ يەن تىكخەستۈنەۋە، لېم بۈۋەنە بېرەۋەرى ئەمىرى ژيانم و سەردەندى گشتى ۋتەكانم.

دەل كامە ھاۋارى پىتخۇشە كاك سۈرە لەۋى رەشمالى خۇي ھەلدەدا و بە زمانى شېرىن و

پاراۋ مېۋاندەرى دەكا و نەقل و نەزىلەي دىيەي كۆنە و نۇي دەگىتەتەۋە. لىتەردە بەرامەي

سەرخۆیوونی مرۆف تۆمار به تۆمار ولات دهتهتهوه و ترووسکهی بهری نازاد خو دهردها و بهرگهروهی بۆ نییه.

نهری کوردی خهریکه کهسایهتی پهیدا دهکا و کهوتۆته سهر راستهپریان. نهه کتیهه، درێژهی نهو قوئاخه شکهۆارهه به دهستی ههلهکهوتهیهک له بهرهی مامۆستایان: ههزار، ههتمن، قزلجی، زههیحی و شوکۆر مستهفا بهههتزر دهکری. به لای منهوه بهرنی نهو پتگاهه له لایهن کاک سواره کاریکی پهگجار گرینگ و بهرجاوه. بۆ؟ چونکه چاپ و بلاوکرانهوی چاپمهمنی به زمانی کوردی له نهراندا به دهگهمن بهو: نهوهی به وردی و به پارێزهوه کاری له سهر دهکرا و تینوگورپکی وههر ههناوی نهدهب دهنا، زیاتر دهسنووس و تاق تاته کشتهی دهستاوهدست گهراوی سنوور پهواندوی گهرمهتین بوون و ههچی دیکه، بهلام تیکهلاوی نزیکي کاک سواره لهگهه کۆر و کۆمهلی رۆشنهیری کورد و پهلهی بهمهالهیی لهو بارووهدها توانیویهانه بالی به سهر بهکێشن و ههلی بۆ بهههستین. جا بۆ درێژهی مهنتیقی باسهکه پتیهسته لهرهه نیشاره بۆ رووداوکی زۆر گرینگ له میتووی نهرانا بهکری که به "شوێشی سپی" ناودیه کراوه. نهه پتیههاته که دهگهپتهوه سهر گهلاله و زهختی لاوهکی، پهفۆرمیک بهو له کۆمهلی داخراو و نههچه دهرههکی ولاتا و به بهروای زۆریه پشهزان له پتیهکهوتی کۆمهلا دهرپکی مهزنی بهنیوه.

ههلهبهت بهر لهوهی نهو ئالوگۆته به شیهوی ناشکرا بهیته ناراوه، له ژۆرهه جینگا و پتگای بۆ خوێش دهکرا. بۆ وینه له سالی "۱۳۳۸"ی ههتاویدا مانگنامهی "کوردستان" به زمانی کوردی له تارلن هاته چاپ کران و سوارهش یهکتهک بهو له هاوکارانی، که بهداخهوه تهنیا چهند سالی تهههه کرد.

ههر لهو سهروهههدها بهشی کوردی رادیۆ کرمانشان کرایهوه و بهو به درێژهی به رهههی نووسین و خوێندهوهی کوردی: ههلهبهت تهنیا لهه چوارچهیههدها. زۆریه نووسهران و هاوکارانی مانگنامهی "کوردستان" بهونه کارگههر و هاوکاری رادیۆ کرمانشان.

به کورتی مهوادی سالانی چلی ههتاوی که سواره تووشی زیندان و بهگرتن هات و دواي مهادهیهک نازاد کرا، ههر دهسههرداری کاری نهدههی نههه: تا نهو جیهیهی که توانی شوتهواری بههرخی "تاپۆ و بهوهمهلیل" بهخولقیتنی و له رادیۆهه بلاوی گاتهوه...

ههقیقهت نهوهیهه چونکه تاپۆ و بهوهمهلیل تهنیا بهاسیک و دوو بهس نییهه و پتر له شیت بهرنامهی سههریهخویه و له چهند سالاندا نووسراوه. رادههههین و لیکهدهوهی ورد کهلیک نهستهه دهکا و لکی زۆر لێ دهههوه و بهتوو بهکهوینه نهو لهرهواره چره، دهرکهوتنهه نهههده نهخایههتی که وهههزی له دوو دههه و له پتیها بهسی تهوهههی سههرکی ههلویتیهی

نوسەر کرا و به هه‌له‌ی ده‌زانم شه‌قلی بیرم به‌خه‌مه‌ سه‌ر ده‌قی بۆچوون و پروانگه‌ی سواره و نوگران.

نادهمیزاد بوونه‌وه‌رتیکی په‌مزارویه، جاری وایه دلی خو‌شه، خو‌شی بۆ دئی و پروون ده‌بینی، له‌ بازه‌ی شادیدا هه‌لده‌سوورئ، هه‌ستی ده‌بزوئ و به‌ ژيانه‌وه ده‌خافلتی: هه‌لی وایه خه‌مناکه، هه‌موو شتتیک له‌به‌ر چاوی ته‌مگرتویه و قاپۆزی ژیان به‌ زیندان ده‌شو به‌یتتی: نینچه‌ل له‌ ماهه‌ینی هه‌رکیاندا یه، له‌ ته‌نه‌که‌میران لا ده‌دا و قوول ده‌بیته‌وه، بۆیه له‌ چیرۆکی شه‌رگه‌‌دا به‌ لیک‌دانه‌وه‌یه‌کی عالمانه، شه‌ر وه‌لا ده‌تی و ده‌سکه‌گولی ناشتی و پتکه‌هاتن ده‌کاته‌ دیاری: پتکه‌هاتتیک له‌ سه‌ر به‌ناغه‌ی مرۆفایه‌تی و خو‌شه‌و‌ستی نادهمیزاد.

وه‌ک پروونه‌ گه‌ترانه‌وه‌ی نیه‌وه‌رتیکی زۆریه‌ی چیرۆکه‌کان له‌ زمان یه‌که‌م که‌سی تاکه‌وه‌یه و ده‌توانم به‌تیم خو‌تیه‌ر زۆر چاک به‌دوای خو‌یدا ده‌کیشی. قورمی چیرۆک، ته‌مز، په‌خشان، لیک‌دانه‌وه و ناساندنی که‌سایه‌تیه‌کان به‌ی له‌ قه‌لاقه‌تی نه‌ده‌بی فارسی نیزیکن، به‌لام جیا‌و‌ازیان زۆره. به‌رچاو‌ترین جیا‌و‌ازی سواره له‌گه‌ل نه‌دیانی سه‌رده‌می خو‌ی نه‌وه‌یه که سه‌ره‌رای زالبوون به سه‌ر سه‌ره‌نگی په‌سن و زمانی فولکلۆر و زگم‌اکیدا، به‌ بوونی چیشکه‌یه‌کی (زوق) سه‌ره‌خۆ و هه‌لکه‌وته، نووسراوه‌کانیشی وه‌کو شیعره‌کانی په‌ن له‌ وینه‌ی جوان و خه‌یال و رووژین و ورده‌کاری زیره‌کانه و که‌مه‌تر وایه نیه‌وه‌رتیکی نووسراوه‌کانی گرئ نه‌درا به‌ مه‌به‌ستتیک گه‌رنگی به‌رزی گه‌لی به‌ته‌ره‌تان. کاکه سوار نه‌وینداریکی له‌جو‌شه و هه‌موو شتتیک له‌ جوانی و خو‌شه‌و‌ستییا ده‌بینی. یانی مه‌لی جوانی په‌ره‌ستی رووچی له‌ویه‌ری نا‌ره‌حه‌تی و کلتۆلێشدا، سه‌ره‌رای پروا به‌ نه‌وینی ناسمانی، هه‌شتا نه‌یتوانیوه خو‌ی له‌ دوا‌ی نه‌وینی زه‌وینی تیرتیه‌په‌ر زگار کا و هه‌تا جیه‌ک چۆته پێش که لۆمه‌ی کراوه‌!

به‌ پای من سه‌رجه‌می با به‌ته‌کانی نه‌و کتێبه ده‌توانن گه‌لیک قوژنی تاریک و ونی رووچی نه‌وسای کۆمه‌له‌ی کورده‌واری، به‌تایه‌ت توژێ رووناکیه‌ر و خو‌تنده‌وار و چۆنیه‌تی هه‌لوتست و وستی به‌ره‌نگاری و ملکه‌چی وه‌ده‌ر به‌خا. واته مه‌ودایه‌ک که له‌ نێوان نووسه‌رانی ئاواره‌ی کوردستانی رۆژه‌ه‌لات و هه‌لسوکه‌وت و هه‌لوتستی خه‌لکا به‌دی ده‌کرا، به‌ به‌لا بوونه‌وه‌ی نه‌و کتێبه چاکتر ده‌رده‌که‌وئ و مه‌یدانی بۆ لێدولن و شیکردنه‌وه فره‌وانتر ده‌بیته‌وه.

سواره و دوو جار مهرگ

عومەر ئېلخاننى

ھەياران ئەي دلى غافل كەس نىيە لە من بېرىسى نەرى بۆ دەين سواره دوو جار شەرىتى
مەرگ بېجىرى؟ تاوەكو وەلامى بەدەمەو بۆ كلۆلى و سەرلەشتاوى من. نەرى ئەو دوو كۆچە
بىن وادەبە بۆ ھەر لە زستانەكى سارد و بەفراويدا بون؟ بۆ ئەوى ملتۆمى چارەمى بلىت
بزەنە من چەند بە توانا و بىن بەزەيم لەم سەرما و سۆلەدا جەرگت ھەلدەقەرچەنم و داغى پىتو
دەنېم.

"ھاوار بۆ خەلكى بىن ھاوار". منم كە ھاوار و دەنگ لە گەرووما قەتەس ماو.

سواره لە تەمەنى ژىرى چل سالەو لە زستانى رەشى سالى ھەزار و سەتسەدو پەنجار
چار زۆر بە پەلە و بىن مالتاوايى بەجىتى ھىشتەين تەرمى پىرۆزىيان لە گوندى "حەماميان"
نەسپەردەي خاك كەرد. سواره جارىكى تر ھەر لە ژىر تەمەنى چل سالەو ھەر لە زستانى
تووش و بىن فەردا لە سابلاخ بوو بە ميوانى دوو خانەخۆتى دلوا و بە خولق. دوو گەمورە
پىاوى بلىمەتى كورد و لە لايمەن ھىنم و ھەزار بەختەرەتەن كرا.

"وەرەن وەرەن شەو گرتۆمى بېگەنە ھاوار" كە بە ھاوارمەو دى كە بىن و بلى نەرى ئەو
تۆ شىت بووى، دەلى بووى؟ چۆن كەسىك دوو جار نەرى؟ تا جوايى بەدەمەو كاكە گيان
تازە ھاتسو كەم كەمە ھەول كەردەتى مەرگى سواره لە پىر بەرمەو، كەردەتى دووھەم
دلتەزىنتر، گورچوورتر ھەر نەيگوت خواخافىز و رۆي و نەگەرەو. نەرى بۆم نىيە سەودايى
بىم "خەسارى بىن گەرانەو" كە شاعىر باسى دەكا نەمەيە "نەوانەي كە چوون كوا گەرانەو"
بەرەستى واىە.

نەم جارە "مانى" شى لەتەك خۆيا برد و نەبەشتەت بگەرتەو ئەو "مانى" يەي كە لەو
زستانەدا تەرحى سوارەي وەك تابلۆيەكى رەنگاوەرەنگ كىشاو ھاورى دەگەل شىعەركى بەرز
ناردىيە نىتو بازارى نەديپ و شاعىران.

بۆ كە بگرم بۆ سوارەي سالى ٥٤؟ بۆ سوارەي سالى ٧٦؟ بۆ دەست و پەنجە
رەنگىنەكەي "مانى"؟ نا بۆ كۆزىيە لىو بەبارى شىعەر دەگرم. بۆ پەخشانى ساواي بىن ناز
دەگرم كە وا لارەمل چاويان بەرپووە لاوانى ولات.

بۆ دايكى زگ سووتاو و تاسەبار دەگرم كە بەو پەرى لە خەتەردووى ماوەي دا لەشى
ساردەو ھەوى كورە جوانەكەي لە باووشى گەرمى دەريتن و لە شارەكى تر پىنننن. بۆ ئەو
دايكە كلۆلە كە لەو شەنگە بالاىە ھەر ماچىك و نۆخەيكى بۆ مايمەو.

خۆم بەو دەلدارى دەدەمەو و جوانەمەرگەكانىش دەلاو نەمەو كە رۆژىك جىنگاتان پر
دەبىتەو، بەلام دىسانەموش دل ھەر لە كۆلە و چاو ھەر كەيلى سەوشكە.

خۆشه‌لدانمونه بێ تا ناسینی سوارهی شاعیر و نووسەر و بهره‌مه‌کانی. لیسه هه‌لده‌گرێ
 گله‌یه‌یه‌کی دۆستانه‌ بێنینه‌ ئاراوه. به‌راستی نێمه‌ بۆج که‌متر و به‌ ده‌گه‌من پهی به‌ راده‌ی
 گه‌وره‌یی گه‌وره‌کانمان ده‌بین؟ له‌ چی ده‌ترسین؟ بۆج پێمان خۆشه‌ هه‌میشه‌ تهم و مژ بالا‌یان
 به‌شارتیه‌وه؟ به‌لێ له‌به‌ر نه‌وه‌ نه‌بێ تا هه‌ست به‌ به‌چووک به‌ونی خۆمان نه‌که‌ین؟ نه‌ی نه‌که‌ر
 رۆژێک له‌ رۆژان هات و ه‌ای به‌ته‌وه‌می گه‌رتستان، لا‌به‌رێ پهرده‌ له‌سه‌ر بالا‌مان و ده‌رکه‌وی
 هه‌ر ده‌کوژین دوور او‌دوور، سه‌ر له‌ کامه‌ به‌فر رۆ ده‌که‌ین تا که‌س نه‌بین؟! به‌لام سه‌ره‌رای
 نهمه‌ به‌ دنیایی ده‌لێم سوارش ده‌ناسرێ، نهمما نه‌ک وه‌ک کاک حوسێن، تۆفرۆشه‌که‌ی
 جیرانمان که‌ دايم و ده‌ره‌م هه‌ر کاک حوسێنه‌ و هه‌میشه‌ی خوداش هه‌ر تۆفرۆشه‌. به‌لێ
 سواره‌ ده‌ناسرێ، به‌لام که‌سته‌یک ده‌یناسن که‌ مل به‌ به‌رمووری وشه‌ی ره‌نگاو‌ره‌نگ نه‌بێ و
 دمست و په‌نجه‌ی گوشته‌ی هه‌وای به‌ریشته‌ن. که‌سته‌یک که‌ ئال‌ه‌ومی عه‌کسی یادگاری نه‌بیت و
 نه‌یه‌وێ له‌گه‌ل سوارش وێنه‌یدک هه‌لگرێ و ئال‌ه‌ومه‌که‌ی لێهاولێپ کا له‌ ناسنامه‌ی هونهری.
 دیاره‌ سواره‌ له‌گه‌ل هه‌رکه‌سته‌یک وێنه‌ هه‌لناگرێ، به‌ تایبه‌تی نه‌که‌ر نه‌و که‌سه‌ له‌ تایفه‌ و خێلی
 درۆ بێ، هه‌ر سه‌یر ده‌یان‌ه‌وته‌یتن. چونکه‌ زۆر به‌ باشی ده‌یناسن و ده‌یان‌ناسیتن. له‌ به‌ون و
 هه‌ناسه‌کتشانیشیان به‌گومانه‌:

ئیه‌وه‌ کێن؟

خێلی درۆ

گه‌لی دم پر له‌ هه‌را

نێشه‌جێ شاری به‌ گرمه‌ و دووکه‌ل

پتم به‌لێن:

ئیه‌وه‌ چ کاره‌ن؟

چ که‌سن؟

خۆزکه‌ نه‌وه‌نده‌ ره‌پ و راست مهابانه‌وه‌ که‌ وێرا‌ه‌مان به‌لێن: از به‌ حاده‌ این جا به‌ پناه
 آمده‌ ایم. چونکه‌ ئهم تۆزقاله‌ راستیه‌یه‌ش ده‌یتوانی هه‌ول هه‌نگاوی ناگه‌به‌ونه‌وه‌ و
 وه‌خۆته‌انه‌وه‌ با که‌ به‌داخه‌وه‌ نیه‌. ره‌نگه‌ هه‌شێن به‌لێن سواره‌ رووی شیه‌ره‌که‌ی له‌ نێمه‌
 نه‌کردووه‌، نه‌وه‌تا ده‌لێ: ئیه‌وه‌ نه‌ی کرمی کتێب / یاری غاری هۆده‌. که‌س نه‌زانێ خوا عالمه‌
 له‌ سالدا تاقه‌ کتێبێکی‌ش لێک ناگه‌مه‌وه‌ چونکه‌ له‌گه‌ل میزاجم نایه‌ته‌وه‌. ده‌ خه‌وم ده‌کا و
 دیسانیش هه‌روا پێ داده‌گرێ له‌سه‌ر ناسینی سواره‌. سوێند له‌سه‌ر سوێند و سێ ته‌لاقیش به‌
 دوایدا که‌ که‌س وه‌کی نه‌و نه‌یتوانیه‌وه‌ سواره‌ بناسن. له‌وانه‌شه‌ بۆ به‌لکه‌ چهند په‌ر کاغه‌زی
 "په‌نابادی" که‌ به‌ جه‌وه‌هه‌ری سه‌وز چهند شیه‌رێکی به‌سته‌زمانی سوارهی لێ نووسیبێ،

نهویش پر ههله و په له، به سینګماندا بدا که بابه لږ نښه نښت له کوټیو هاتوون؟ به لږ! چهند
 دوور راووستا، سواره له سمرده میتکا هاته گڼو که گه لږ کوردیش وهک زوړیه ی گه لانی
 روژه لاتی نښه راست له حالی توپڅ هاروشتندا بوو. دنیا نالوگ ټکی سهری به سهره
 هاتبوو. شه پښتیک هه ستا بوو که هرچی کڅن و کڅنه ویست بوو راپده مالتی. بیرو باوه و
 هونرو سیاست و تنانته رووکاری ژبانیش گومانی لږ ده کرا. نم خه ونه خوشانه ی که له
 کاتی خویشدا بواری سمره لدانیان نه بوو له دلندا ده گوران و چه که ره یان ده کرد و سواره و
 چهند دښتی شاعیری تری ده با دلداریان کردبا، هه لبت نه به زمانیکې پواو و سواو،
 به لکو به زمانیکې دیکه و پری پتسه وهی نم "پتسه کهوت" هان بڼو رووناکیران چول کردبوو
 و رووناکیر همر نهو کهسه بوو که ده بوو خاوه نی نهو شته به که ناوی زمانیکې دیکه بوو که
 به داخوه نه بوو، که نه کدر وا نه پوايه "چاوه" نهیده گوت:

کڼ هه به پته پارمه تم؟

خڅ هواله کم وهنوزی خستو ته خمو

هواله کم، هواله کم

قور به ماله کم

پرخه پرخی خه وپتی

راته کاندن ټکی لازمه

هر نموده نم که متر شیعری سواره ده پښن که راسته وخڅو یا ناراسته وخڅو، نهو به
 روا لټ رووناکیرانه ی نه خستیته ژیر پلاری تهوس و توانج. ده بڼ چندیان وهرز کردبې و
 چندیان وهرز کردبې کهوا در دڼک و بڼ باوه ره سه باره ت به نښه:

من ده لڼم:

په پووله پک فری به بالی سموز و سوروه

من ده لڼم:

گولڼ به دم شندی شمالموه بزوی بزوت

تڼ ده لڼی:

چ بوو په پووله پک فری؟

پانه سوروه گولڼ، زمرده کهوته لټوی ناسکی؟

با لټره ش نه لټښ که مېمېستی سواره له په پووله و گولڼ چ بوو؟ خڅ له مېمې پښتښ
 نه یانزانی، نه وانه ی که ده بوو بزاتن چ بوو؟ بلتی زانېبېتستان چ قه و ماوه و ناگاداری نهو
 جوړ لانه و سمره لدانانه بووین؟ نه دی بڼ نه مانسه لماند و نښکارمان کرد و گوتمان "چ

بوو په پوله يک فری؟ له جياتی چی باسی چیمان کرد؟ خو و خو و خو و نالی زالی
شوه:

باسی شو مکه، نه شایمري شوم
باسی شو مکه له لای هومندی فتره سمرودوم
پتم مدلن که نالی زالی شو، چاوی پتخموی چره
پتم مدلن نه هاتمه نووی که چرون
لهو سمردهمه نهستم و دژواره دا یه کیتی وک سواره نه رکیتی گوره و گرانی لسم
شان برو، چونکه دهیزانی:

لایه کی بوم لای شو گنجه په
به دمی برین پتکمنی!
به شوروی وک پزلی لشی
رنگای چه کمه سوری خوتن و
دمتی رمشی "به عسی" تنی!
لایه کی بیرشم لای تو
نا، نهی هنیهت وک مانگشمو
نا، دمریای مندی چاوبه خورا

به راشکاو ددوتانین بلتین، شیمری سواره، شیمری خوراکری و راوهستانه دژ به
روخان و هرهسهیتان. شیمری سواره، شیمری هومید و نیمان و باوهره به هه تاو و رووناکي
و سمرکه وتن.

برووسکه ناسا دی و له شوه زهنگی ترس و سام و شهکه تیدا رووناکي دهخاته دل و خو
له چاوان ده تارتین. هوزراوهی سواره رکه بهری شو که سانه په چاو ده قوچیتن بز نووی هیج
نه بیین و ناچار نه بن بهرو پتش باژوین، بویه ناوا ددنگ هه لده بری:

نیتسته وا گرمه له کتوان بهرزه
میش نه خاته لشی گا، بوله رزه
نئون و نئون و لژکی گوشتان
به سیدتی، به سیدتی
وا هات، وا چو

یان:

نمیری هر شویله که له کارایه

دمس پیرلږکی نارغی بهر شستن
 دل هممانی کولوانه
 سر گرگه تاله
 دمار بن خوتن!
 یان:

نټره کدی شتری جهان
 بهر دماوغزری توله و گورگی گهرن
 قاقره گیانه هوای بهر شستن
 شوره کاتیکه کوږی خه لنی دست
 زه لکه به کټره که تان، نټره زلمن
 هر به پایک نه که پټن بن دهر مست!

شیر بږ یه کی وهک سواره گپ لیدان و پوز و نیفاده یه کی پرونا کبیرانه نه بوو. شیر شعور و حزوور یکی هسته می کوردانه هو له زده مانیکه گه لن تال و توندا. شیر پهنجه ره یک بوو که لهوئ را ده پتوانی پروانته هه موو جیهانی ژبانی گه له کی و له جیاتی هه موو خه و بر دووانی دهور بهری هاوار بهرز کاته وه. هاواری وهرزی له دست شاریکی که تهنیایی سوارانی له کارگا کانی خوتن و خهفت و خوله می شدا ده کرده مه به ستیکی میژوویی و خهفتی هه راو و نهوینی تمسکی ده کرده چاره نووسی شاعیریک که «له شی به داره تهرمی کوچه تنگه کانی شار رانه هاتوه» و فیر نه بووه «به زین و دابه زین». بږ ناسینی شیر سواره، دوزینه وهی کللی درگای دنیای بهری تیرزی، که به رهمز و راز کلون کراوه، وهک پیوستییه ک خو دهنوتن. سرده می رهش و تاریکی پاشایه تی، سواره بهرو رهمز و سه مبول پال پتوه دهنق و نهویش وهک خاوند که لامیکی کارا دانامینق و روح وه بهر قهله می دینن. بږ وینه «پهنجه ره» یه کتی لم نه هینی و نیشانه و رهمزانه یه که سواره ده به هوئ لهوئ را پروناکی پتیشانی کومه لگا بږا:

له پهنجه رهی نوره تاکی بوومه لته موه
 چاری من له دیمه نی کچی به یانییه

دمتکی وا دادن
 به هه رچی وا له وزی سهوژی پهنجه ره دا

دلی به تاسمی من
خمریکه پین نه کمین.

ته وژم و تهن نه گهرا نوتفه دانی پنجه ره گان
وه ماتی پین زگ وزا
پیر نه بوو له توری به هارا
شنه همیشه وه کوو
ویردی زاری پنجه ره بوو
نه بوو به سمری مندئ
له قایی سموزی زمه ندان

هه روه ها کچ له شیره کانی سواردها ره مزکی جتی راما و سمرنجه و کووله کدی رژی
ژیان و مانه ویه:

شه پزلی له گوین غوینی شهرمی کچانه
لسمه رومته ماتی بووکی ره زاسووک

وه کوو نهرمه ههنگای لای به ره و ژوان
له جین ژوانی زیندوو به گیانی کچی جوان

نه لشی پتکه نینی کچی سمرگورشته قه دیسی
له نندامی تاپزی وه کوو بوومه لیلی
- سنووری شوی دوختن، نه وړه به یانی -
په چدی قورسی نیسانی نیسانی لادا.

شمالی دهری دووره شاری
پشوی پر له عهتری به هاری کچی کوره

وه عهتری زاری کچی پتوه
خاکی ماجوومی

له پهنجهری نیوه تاکی پرومهلتهوه
چاوی من له دیمنی کچی به یانیه!

تۆ شۆرپی نیتو شۆره کانتکی گهرمی
له بهر نیگای تاسه باری نموندلارا
خۆده پۆشیه به لک ووی
گهزیه نهرمی
بهلام نهی کهر
نهی چاونهرم
نهی خهنجهری تۆلهی رق تهر

بهلام نهرم من بهشتکی کوردستانم
کهری سهر برا کوژلوی نیشتمانم

له راستیدا سواره ههر جزیریک ڕنگای بهرین، شوتنه پیه کی وای جی هیشتهوه که
ڕهساری راسته قینه ههتله نهین. ههرچهند شیرعی سواره لهو په پری نیجازی خۆدایه و
ههولنی داوه زمانی هۆنراوهی کوردی له بهندی دووپاتبوونهوه و سوان و پوان ڕزگار کا و
شیریتی زانی نهم زمانه ده بهرین و به ساز کردنی موسیقی ژوورهوه و تهعبیری نوێ و
ناوردانهوی به جی له فۆلکلۆر، شیریکی چهند توێ و چهند مانا بلتی، له ههمان کاتا به
دانانی په مرشکینیک که جاروباره وشه یه که و چهل و اشه دیریک یا چهند دیره و
هاوشتویه ته نیتو جهرگی، لهوێ را ورده ورده دوری هه لکشانی تۆش دهست پیده کا تا
به راستی ده گه یه خۆت، وک له شیرعی "خه وه پهرینه" دا ده بین که کلیلی کردنه وهی
شیره که له لووزهوی قاسه یه کوی به ندرکراوا خۆ نیشان دهدا:

له چمشی گهرووی کهر

کهری دۆمی به مشیری زیندانی دلری
پهری سهوز به شتهی غرۆشانی باری
ته ره ی باو هشی تاسه باری بناری

بێ گومان ههرچی لهم شیرعه دا ههیه و نییه ده گهریته وه سه رهزوتن و جوولان و به رهو
پیش کوتان که له شه پۆلی گهرووی کهودایه. واته شاعیر ده لێ دهین به گهرووی کهودا
ڕۆبینه خوار و له گه ل قاسه یه کهری گه پۆکی قهغه زچندا سه ره له دینه وه. دیاره که

باسی گهروو دهکا مهبستی مۆنجی دهنگه، چونکه نه مه چه شتیک مهجازه به علاقه‌ی حال و مه‌مه‌ل، یانی باسی مه‌مه‌ل دهکا و مهبستی حاله و هر له دهنگی که ورايه که دهگینه رهنگی. نم خال و میله‌ی زندانیکی به شوول تندرایی له دهوری له‌شی که و گرتوته و کردوویه‌تی به زندانییه‌کی میژوویی و نم دهنگ و قاسپه بێ پراڤه‌ویه رهنکه هاواریکی نه‌زله‌ی بێ له دست نم چاره‌نووسه شووم و بێ‌فه‌ره. نم هاواره همان سه‌وزه‌به‌سته‌ی خرۆشانی باریه که به هۆی دوور بوون له «باوه‌شی تاسه‌باری بنار» به درێژایی زهمان ده‌بێته «شه‌پۆلیک له‌گوێن شمرمی خۆتی کچانه»، که پاک و بێ‌گه‌رد و پیرۆزه و «به‌خوێ خۆ له سینگێ دیواری غار ددها و له‌گه‌ل گاشه‌په‌ردا سه‌ر نه‌سوێ، سه‌ر نه‌سوێ».

لام وایه مانای شیهری سواره، قه‌شه‌ی دهستی تاراوه و به‌هه‌موو تۆز و دلۆێ ناگیرێ. نووسین له‌سه‌ر شیهر و نووسراوه‌کانی سواره یه‌که‌جار که‌من و هه‌تا دۆستایه‌تی گه‌رمیان له‌گه‌ل نه‌گیرێ و تێکه‌لاوییان له‌ ته‌ک نه‌کړێ، که‌وی نابن و خۆ به‌ ده‌سته‌وه ناده‌ن. خۆشه‌ویستی سواره دنیا‌یه‌کی پان و به‌رینه و نه‌وینداری هه‌رده‌م نه‌وینداری ده‌وێ. نه‌گه‌رچی به‌ خۆشیه‌وه هه‌بوون و هه‌ن که‌سانیک که‌ خۆشیان وێستوه و رێزبان لێناوه، وه‌ک نم خزم و دۆست و براده‌رانه‌ی زانیویه‌ سواره که‌ بووه و خۆیان پێوه مانه‌وو کردووه. لێره‌دا نه‌گه‌ر باسی میرات پارێزهرانی شاعیر، کاک سه‌لاحه‌ددین ناشتی و خوالێخۆش بوو مارف ناغایی و به‌پێز حاجی عومه‌ر ناغا ئیلخانی و به‌ره‌ی ئامۆزایانی نه‌که‌م، ناجوامیریم کردووه. چونکه به‌ حه‌قیقه‌ت هه‌رکام به‌ باریکه‌دا شوونی ته‌واویان دانا له‌سه‌ر ناسینی سواره. که‌چی دیسانیش یه‌کی وه‌ک من جاروباره پیدایه‌به‌ی و خۆ فیه‌ر ددها و ده‌لی سواره باش ده‌ناسم. مه‌گین هه‌ر نم سواره‌یه نالێن که‌ شیهری «خه‌وه‌به‌ردینه‌ی گوتوه». جا نازانن چ شیهریکه ... که‌ سه‌ر هه‌لده‌به‌رین ده‌بینن که‌ سواره هه‌ر وا سوار و چاوهر وانه ...

نم یادداشته پتشمکه به بهرموری ۶۶ سالی لمدایکپوئی سواره

۱. "سواره و نملالکی پیشروایتی"

سواره نیلخان زاده لهو شاعیر به دهگمن هلکه وتوانی شیعی رژه هلاتی جیهانه که له هممه ر نه رکی شاعیرانهی خوی هلوتستی رهخنه گرانه و تیروانی فلهسفی و خوتندنموی فیکری بووه . له بهرامبر هر ههنگاو یک که بۆ پره پیدانی سنوری شیعی هللی هیناوتموده لاپره پیه کشی . له سهر بۆچوونی جوانی ناسانهی خوی له مهر شیعی رهش کردۆتموده . به وتیهکی تر . سواره بۆ هر هلوتستیکی مۆدیرنی خوی له باهت تازه کردنمودی چ شیعی و چ پهخشانی . سوردی لیکدانمویهکی مۆدیرنیشی رهگمل خستوه و تهنیا به هلوتستگرتنی . یوت رازی نهبووه . بۆ غوونه سواره وهک هلوتستی تاکه کسهی خوی زۆری باور به تیکهلی شاعیر و کۆمهلگاکهی بووه و تهنانهت نه رکی رپتیشاندهری جهماور دهخاته نستوی شاعیر بان هونه رهنده . من لیره دا ناموئ له سهر باری نه رزیشی نم هلوتسته داوهری بکه . چونکی مه بهستی نم یادداشته به ددر لهم پاسهیه ، نهوهی لیره دا لام گرینگه نهویه که سواره له پای نم هلوتستهی رادموست و به شیکردنمودیهکی فیکری . فلهسفی ، گریمان زۆریش به بهتیز یان بی هتیز ، پستی نم بۆچوونهی دهگری و ریکا نادا خوتنمره کهی نم قسهیه وهک قسهیه که هر به قستی ده میتته وه و درگری به لکو به چه ندبن شیوه پاساوی رهخنه گراندی خوی بۆ دیتته موده ، بۆ غوونه دهلی : "شاعیر نابیتته شاعیر تا له پیش هه موو شتیگا : نه بیتته کۆمه لناس ، نه بیتته نوتنگهی ناواتی سه بهیتی کۆمهل و مه کۆی زانیاری ، دوتیتی کۆمهل" (۱) ، "هونه رهنده نندازیاری کۆشکی ناواتی به یانی کۆمه لیه ، رچه شکین و هاندهر و ری پتیشاندهره" (۲) ، "شاعیر نییه نهو کسه وا وشه لیزگه نهکا . نهو کسه هه لیه سه ته چیه نهک شاعیر ، شاعیر تا دهر دیککی نهی ، تا بهر وایه که له دهر وونیا نهی . . . شیعی نالی" (۳) تهنانهت سواره بۆ پالپشتی نم هلوتستهی خوی هتیرشتیکی رهخنه گرانه دهکاته سهر شیعی عهرووز و دهلی : "له راستیا داوخواز و نیازی کۆمهل نهبوو که نهو دیزهیهی (واته ویزهیهی پدیوه نیدار به شیعی عهرووز) کرد به باو ، به لکو پیتیستی کهمایه تیهیهکی نه شراف و ناریتو کرات وهک دهره بهگی زل و چینهکانی تری جهماور

تیروته سمل بوو که نیازی به ویزه‌یه‌کی دور له یتیکه‌یشتنی چموساوه‌کان بوو بز
خه‌له‌تان‌دنیانو گیتز کردنیان^(۴) له‌م لیکدانه‌ومشیدا نه‌ونده زنده‌روی ده‌کا و توند دمروا که
بهم جوزه ددهوئ: ته لای منعه شاعیری عه‌روزی شاعیر نیسه، چونکه جگه له‌وه که
که‌وتوته شوقن شیوهی شاعیرتکی تر، شاعیره‌که‌ی پیتشوش کورد نه‌بووه.^(۵) (دیسان لیره‌دا
دوویاتی ده‌که‌مه‌وه که له‌م یادداشته‌دا مه‌به‌ستی داوه‌ریکردن و به‌هادانام بز نم دید و
تیبینیانه‌ی سواره نیسه، هرچه‌ند جیاوازییه‌کی زور نه‌بینم له‌نیتوان دیدی سواره و دیدی
خۆم بز نم باسه.) به‌کورتی و له‌سهر دهمستی نم‌غوونانه‌وه ده‌مه‌وی بلیم سواره له‌و ماوه
کورتی که تمه‌نی نووسینی رتگای پتدا، وه‌ک شاعیر و نووسه‌رتکی پتشره‌و، هیچ کات
هه‌ولی نه‌ودی نه‌دا هه‌لویتسه نه‌ده‌ی و فیکرییه‌کانی به‌بن پالپشتی تحلیل‌یتکی
ره‌خنه‌گرانه، بچینه‌وه. سواره سهره‌رای نه‌ودی ده‌یزانی له‌مه‌یدان‌تیکدا گۆی فیکر و قه‌له‌م
ده‌خاته کایه‌وه که رتزه‌ی تماشاکه‌ران چه‌ندین قاتی گه‌مه‌چیان و بز ی هه‌بوو بن نه‌و
لیکدانه‌وانه‌ش قسه‌کانی هر بکه‌ن و جی بگرن، به‌لام نه‌و وشیارتر له‌و بزچونه ره‌مه‌کیانه
بوو، ده‌یزانی چاو و گوتی کراوه، که‌میش بن تیژن و پیاوی وریا هه‌میشه هه‌ن. جیا له‌مه
سواره وانه‌بوو هه‌ر بز نه‌ودی خۆی به‌دوئ، نه‌و ده‌یزانی نه‌ودی نوئ به‌پتوه‌ن و به‌گوت‌تر دینه
مه‌یدان، نه‌و نه‌ویه‌ی که له‌شعیری هه‌رمانی خه‌وه‌به‌رینه دا‌ناوا باسیان ده‌کا:

له‌ ناو نه‌و هه‌مه‌و ناوه هه‌ر چاوه‌یه‌ک

باوی هه‌نگاری خۆشه

به‌ تمنیا نه‌وه شارم‌زای گۆسپ و که‌ندالی رتبه

هه‌وه‌ل مهنزلی زتیه، ناواتی به‌روزی زتیه

سواره له‌ مه‌یدانی نه‌ده‌ی کوردیدا به‌گشتی و له‌پانتایی شیعیری نوئی کوردستانی
نیراندا به‌تایه‌تی یه‌کتیک بوو له‌پتشره‌وانی خاوه‌ن ده‌سلاتی فیکری و مه‌عریفی، جگه له‌م
راستییه‌ حاشا هه‌له‌نگره سواره پتشره‌ویک بووه که نه‌ک هه‌ر نه‌خلاق پتشره‌وایه‌تی ناسیوه،
به‌لکو به‌کرده‌وه‌ش له‌هه‌لویتست و راپه‌ و ره‌فتاری خۆیدا ره‌چاوی کردووه و رتزی بز
داناوه. له‌ «تا‌پۆ و به‌ومه‌لیل» دا سواره شش وتاری، راسته‌وخۆ و ناراسته‌وخۆ، له‌سهر
گۆزان نووسیه‌وه، که‌چی نه‌نانه‌ت دپتیک باسی شیعیری خۆی ناکات، هه‌ر چه‌ند گومانی تپدا
نیسه که ده‌یتوانی و مافی خۆشی بوو. باسی شیعیر و په‌خشانه‌کانی خۆی بکات، به‌لام
وتده‌چن سواره هه‌تند سهرسه‌ختانه پابه‌ندی نه‌خلاق پتشره‌وایه‌تی بووه که رتگای نم‌کاری
به‌خۆی نه‌داوه. سواره نه‌ک هه‌ر هه‌زی نه‌کردووه تنیا باسی خۆی بکات، به‌لکو هه‌ولی داوه
له‌و ده‌رفه‌ته‌ی بز ی هه‌لکه‌وتووه. واته به‌رنامه‌ی رادیتزی تا‌پۆ و به‌ومه‌لیل. باسی شانۆ و

شيعری کلاسیکی کوردی و بهیت و باویش هکا، تهنانت کۆمهلیتیک باسی تییۆزی نهدهیی هیناوهته گۆژی، وهک نهو وتارانهی که له سهر پیتاسه و کارکردی شيعرنووسینی یان نهو باسانهی که تهيیدا له بههری شاعیری دهوۆی، یان باسیک که له سهر "ههقیقهتی شاعیرانهو ههقیقهتی عیلمی" وهی گهراوهته سهر زمانی کوردی.

پیشروایهتی بۆ سواره شیرنایی گهمهی خۆنوندنیکي رۆشنپیرناسایانه نهبوو، بهلکو قورسایي نهکی خۆهختکردنیکي نازایانه بوو، خۆهختکردن له پیتاوی فیکر و جوانی و نیشتماندا.

٢. سواره و خۆزیای "خهوههردینه"

"خهوههردینه" نهک ههر باشتین شيعری سواره نیلخانی زادهیه، بهلکو سهرچلتین شيعری کوردستانی نیرانیسه تا ساتمهوهختی نووسینی نهم دهرانه. به پای من شيعری "قوربانی تۆزی رێگهته"ی نالی چهنده پیتاندهری کاکلی هزر و نهندیشهی نالییه له مهر نیشتمان، شيعری "خهوههردینه"ش نهونده نوێنهری راستهقییهی بیر و بۆجوونی سوارهیه له ههمهر کیشهی نهتهوهیی کورد. سواره له "خهوههردینه"دا باوهری بهو راستیهیه که کورد "ناویکه و لهگهڵ گاشه بهردا سهر نهسوێ" پیشگریانهی سواره نهوه نییه که میللهتهکی هیشتا نهگیشتهونهته قوتاگی "ناو بوون"، سواره پیتی وایه لهگهڵ کهی نهک ههر ناون بهلکو ناویکن "له چهشی گهرووی کهو پری سهوزههستهی خۆشانی باری". سواره دۆگماتیکی و دهمارگروانه و رهشبینانه بهر ناکاتهوه، به جۆریک پیتی وایه نیشتمانهکی شیاوی گیشتن به دهريا نهین، ههرچهند دهزانی کهوی نهم خاکه: "کهوی دۆمی یهخسیری زیندانی داری"یه، بهلام دهشتی کهوی نیو رکه بهی و گهرووشت سهرپۆژی بهسته.

سواره تهنانت لهو ناوهدا روالهت و سیمای "کچی نور" دهبینت و دیاره بزووتنی نور تهنیا بزووتن نییه له ژێر دهسلاتی گاشههردهوه بهروو شاری دهريا بهلکو جیههیشتنی تاریکایی ژێر گاشه بهرد و له نامیزگرتنی رووناکایی شاری دهرياشه.

سواره له هینانی دهسته واژهکانی "خهوههردینه"دا نهوهی زانایی و زیرهکی شاعیریتی خۆی بهکار هیناوه، بۆ نمونه "کچی نور" چونکی بهروو شاری دهريا بهرپۆیه دهکری بلیتین ههمان ناوه، بهلام نهو ناوه له سهریکهوه چونکه کچه، دیاره دهیێ دواڕۆژ بهیسته کانگای پیتو پیتی مرۆف، ههم مرۆفی لهگهڵ دۆمی وهک شوو، ههمیش مرۆفی لێ بهرههم دێ وهکو رۆله، ههم مایهێ نارامی ژيانه، ههمیش ههوتنی دوامی ژيان، ههم راگری نیشنامه، ههمیش ههلهگری نیشمان له سهریکي دیکهوه چونکی نووره، مانهوهی رووناکایییه و نهمانی

تاریکایی، بونی گمرای جیهانه و نه بونی سه هژله ندان. نور به حوکی نهوی گوهمری
 رښناییه رڼ نشاندره و له سونگي نهوی سرچاوهی رښناییه خودی رڼه. که وایه
 کچی نور راسته "قه تیسې دسی ډیوی کتوه"، به لام هر دشتی رڼکای شاری دریا بگریته
 بهر چونکی "نمسه ورنه کوله که ی رڼی ناوه."

سواره له "خوه بهر دینه" دا چاره نووسی مرڼی کورد به چاره نووسی نو ناووه گری ددهات
 که رڼکای شاری دریا له بهره و بڼی هیه له نیوه پډا هر مسی شه که تی به سریدا
 بهروختو بېته گڼل و گراو و بڼ بگری و چه مڼلی کلزلی به پرویا بهوری:

گه لی گڼله لهو چوله به خسری خاکن

به پرویا گه لا وهک چه مڼلی کلزلی وهریون

له لایه کی دیکوه بڼی هیه بېته نو چاوه یی که باوی ههنگاوی خڅه و:

نه زلن له هه لڼره هانی به هڼی

له نم سکوند و چالا په هه لدان و گڼی

به رڼی شنی سر شانی دریا په رڼی کمری

نو چاوه یی که ناچاره له به دریا که یشتن و دیتنی نو دیکه نهی که:

له بهر خڅه تاوا نه لڼی سینگی رڼه نه هڼی

له "خوه بهر دینه" دا ویده چت شاعر به بهوی حره که تی ناو له ژیر دمه لاتی "رکای ډول و
 شیو" به ره "مه نزلې زئ" یا خود به ره "تاواتی به رزی زئ" بگریته هوه، واته ره وایه تی
 کوچ و کوچباری ناو له به مستینی بهر ته سکی گولیتی و گراویتی به ره پانتایی بهر فراوانی
 شاری دریا له کڼله یی به که می شیعه ره که ش دا سهره تای نم "هوللی هه لدان" یا خود
 "چارانی چاره و مسف ده کری، لهو شوته یی که شیوه که ده لڼ:

به خوږ خڅ به دیواری کتوا نه دا ناو

له گمل گاشه بهر دا سر نم سوئ، سر نم سوئ

به لام دوا جار و له نیوه ی شیعه که دا خڅته هر هست به وه ده کا که شاعر چیر شوته یی
 نم کوچ و کوچبار هه لنگری و تنیا به وینا کردنی نو حاله تانه قناعت ده کا که نه گهر
 بگاتنی چڼ دهن. واته سواره لیره دا به قولی خڅی حه قیقه ت له واقع جیا ده کاته وه و
 نهوی لیره به دوا باسی ده کات حه قیقه تیکه که له وانه یه خڅی بېن به واقع و له وانه شه نه یی
 به و ته یی که تر "خوه بهر دینه" له واقع تیکه که دست پته ده کا و له قهواره ی حه قیقه تیکه دا

دهرامی دهبن. سواره نهم گپترانهوه سهمبولیکه به شپوه یه کی ناراسته و خن ده کاته زمان حاله
به سهرهاتی میللهت و مرؤفی کورد.

له خوتنه ریشی ناشارتنهوه که نهم به سهرهاته ی به لاه زۆر تاله:

هه تا بیری تالی گرلوی

به دلما گهراوه

هه تا یاد نه کم ناوه بهو ورم بهردینه کاری کرلوه

نه لته سمد مهخاين

وه به حاجن که پروگهی هه زارن نزی شمنه به هتی به تاسمن

وه بهوژنه موی هست و هان و هه ناسمن

چلۆنه که بهووی گرلوان نه بین

له نهو چاری نمر خاندانه

لهی چۆنه بهتی بهراوه؟

خۆزیای "خهوه بهردینه" خۆزیای گه پشته به شاری دهریایه، چونکی کانی له ژیر گاشه
بهرداندا ده بنه گزلی دواوژ و گراوی داهاتوو، بهلام به گه پشته دهری ناوی راوه ستاوی کانی
ده بیته "سینگی ژین" و نه هارن:

نه لته تاجی زهرووی دورگهی له سمر ناوه دهری

هه تا چاو هه نه رکا، شه پۆله، شه پۆله

له بهوونا، له بهوونا

۳. سواره و دهنگی تاپۆ و بهوومه لیل

زۆر کس پهی وایه «تاپۆ و بهوومه لیل» کۆمه لیک پهخشانی نه ده بی سواره ئیلخانی
زادهن که له پتگای بهرنامه ی را دیۆ پیشکشی کردوون. راسته نهم زنجیره بهرنامه یه
پهخشانی تیدا بهوه، بهلام له «تاپۆ و بهوومه لیل» دا وتاری پهخشی و وتاری لیکۆلینه و بی و
وه رگپهرانی باهته تیپۆری نه ده بی و ته نانهت ته زیشی تیدا به دی دهگری، نویش نه که هر
له بهستی شیهردا، به لکو له بهواری فلهسهفی و فیکری و له باهت ژانری له گوین
شانۆشهوه و ته نانهت هه ندی جار کورته چیرۆکیشی، باوه کو زۆریش به مانای وردی وشه،
هونهری نه بن، نووسیوه. که وایه «تاپۆ و بهوومه لیل» ته نیا پهخشانی رووت نییه و
کۆمه لیکه هه مه رهنگ و هه مه چه شته له بهر و بهستی نه کانی جیا جیای نه ده ب و ته نانهت

فەلسەفەدا. ئىستە پرسىياري مەن ئەو دە سوارە بۆچى تاپۆ و بوومەلئىلى نووسى؟ ھەموومان دەزانىن ئەو بارودووخ و قەزا كۆمەلەيتى و سىياسىيەى «تاپۆ و بوومەلئىل»ى تىدا نووسراوہ تەواو دۆ بە چالاكى فيكرى و ئەدەبى بە زمانى كوردى بوو و تەنانت لەو سەرۋەندەدا كۆفارتكى كوردى لە نارادا تەبووہ تا بەرھەمى قەلەمى شاعىران و نووسەرانى لە جۆزى سوارە بلاو بكا تەوہ. ئەى چى و كى دىنى سوارەيان دا دەس بەداتە خولقاندنى كۆمەلەيك وتارى پۆشەيرانى بە زمان پاراو و بە نىوەرۆك بە پۆز و ھاوچەرخانە؟ مەبەستى سوارە لە ھىنانە بەر باسى باھەتى وەكو "شېھر زياتر لە فەلسەفە نىزىكە، ھەتا مېژوو" چى بوو لە كاتىكدا بەردەنگى ئەو سەرەدەمى دۆزە و نووسراوى كوردى بە ژمارە كەم و لە عەقلى ئەدەبىدا پلە نەز بوون؟ ئاىا سوارە تەنبا وىستويەيتى ئەركى ئىدارى خۆى جىتەجى بكا، يان نا، مەبەستىكى گەورەتر و ئاواتىكى بەرزترى لە مېشك و دلدا بوو؟

خوئەندەمى وردى «تاپۆ و بوومەلئىل» ئەو راستىيەمان بۆ دەردەخا كە سوارە نامانجى لە نووسىنى «تاپۆ و بوومەلئىل» ئەگەر نەلەين شۆرش، بزوتەندەوہەكى ئەدەبى و زمانى بوو لە خانەى عەقل و فيكرى كوردىدا. سوارە ھەلى بەرنامەى رادىۆى قۆزۆتەو و لەم رېگايەوہ زنجىرە باستىكى ھەمەلەينەى بە زمانىكى پاراوى كوردى كە لە ھەمان كات ھەلگىرى كۆمەلەيك باسى تازە باھەتى ئەدەبى و فيكرى ھىناوہ تە ناراوہ كە ھەم زمانى كوردى لە مەرگەساتى نەنووسىن خەلەساندەين، ھەمىش ئەدەبى كوردى لە باس وخواسى ھاوچەرخانە و ھاوسەردەمانەى جىھان بېتەش نەكردەين. سوارە «تاپۆ و بوومەلئىل»ى كۆزۆتە مەكۆى ئەو ئەدەبى كە مالى رەواى خۆى بوو لە دەيان كۆفار و كىتەيدا بوونى دەنگ بەداتەوہ، بەلام كە ئەو بوونە رېگاي لى بگىرئ، سوارە ناچارە لە تەختى شاعىرىتى داھەزى و بپەزۆتە سەر ئەركى رەخنەگرتن و وەرگىھان و پەخشان و وتار نووسىن. بە راي مەن بەرنامەى «تاپۆ و بوومەلئىل»ى سوارە دەورى ئەو كۆفارانە دەگىرئ كە دەبايە ئەو سەردەم بلاو بپوونايە و رېگا نەدەرا بلاو بپنەوہ. سوارە «تاپۆ و بوومەلئىل»ى بۆيە كەردە بەرنامەى ئىدارى خۆى چونكە ھەستى بەو غىياھە بېست بەرى نووسىنى كوردى و عەقلى كوردى كەردبوو.

«تاپۆ و بوومەلئىل» بۆ مەن بەلگەى بەلگەنەووستى پروناكبىرىكە كە كۆلەدانى تەنبا لە سۆنگەى سووربوونىتى لەسەر نووسىن. سوارە «تاپۆ و بوومەلئىل»ى بۆيە نووسى كە بەر لەوہى بە كوردى بېرى بە كوردى ژبايى، لە سەردەمىكدا كە بە كوردى مەردن كارى ھەموو «پاراوى ناو»ىك و "خىلتى درۆ"يەك بوو، بەلام بە كوردى ژيان تەنبا لە دەسلەلتى ئەو كەسانەدا بوو كە دەيانزانى:

نمويستان نموستي به دستي
 كه خارلوي نيش و سواي سويي بي
 له همر شوپتي راماره، دلاماره، كاري تمواره
 نمازني نمي همر بري و پاڅوي، تا بري تا پختني
 همنوي به همنگاوه، نمسروتنه كولهكهي پوحي ناوه

۱ - تاپز و بومهلل، سواره تيلخاني زاده، ۱۳۷۹، نشر پانييز، ل ۸۳.

۲ - ه.س، ل ۸۴.

۳ - ه.س، ل ۸۴.

۴ - ه.س، ل ۲۴۴.

۵ - ه.س، ل ۲۵۱.

کتابخانه گفتگو

سه‌لاحدین موته‌دی

یه‌کیتک له‌و کتیبانه‌ی که ده‌توانم بلیتم به‌داخه‌وه تا ئیستا زۆر به‌که‌می ناوړی له‌ی دراوه‌تموه، چ له‌بواری په‌خه‌ و چ له‌بواری لیدوان، دیوانی شیعرى "خه‌وه‌به‌ردینه"، یه‌کیتک له‌شاکاره‌کانی نه‌ده‌ی کوردی، دیوانی شاعیرى گه‌وره‌ی کورد، "سواره‌ نیلخانی زاده" سواره‌ی شاعیره.

بۆ قسه‌کردن له‌ سه‌ر نهم کتیبه‌ش، میوانداری به‌پێژ مامۆستا "سه‌لاحدین موته‌دی" مان کردوه که به‌پێژ یه‌کیتکه له‌ رۆشنییه‌کان، جگه له‌وه‌ی که له‌بواری سیاسه‌تدا کاری کردوه، ته‌مه‌نیکى زۆر له‌گه‌ل کاک "سواره‌ی نیلخانی زاده" دۆست و هاوڕێی نزیکی بووه. جگه له‌وه، هه‌ر له‌گه‌ل کاک "سواره" ماوه‌یه‌کى زۆر سه‌رقالی په‌خه‌ی نه‌ده‌ی و نه‌قدی نه‌ده‌ی بووه. به‌ ناوړی به‌رنامه‌که‌مانه‌وه کاک "سه‌لاحدین موته‌دی" زۆر زۆر به‌خێره‌تنتان ده‌کهم.

و: سیاستان ده‌کهم.

پ: راستی بۆ من فرسه‌تیکى زۆرینه که جه‌نات له‌ به‌رنامه‌یه‌کا نه‌بینم و ده‌توانم له‌گه‌ل جه‌نات پاس له‌ کاک "سواره" بکهم.

و: سیاست ده‌کهم. پاس له‌ کاک "سواره"، یه‌کیان نه‌وه‌یه کۆن نابێ، تا پاسی بکه‌ی هه‌لده‌گرێ زیاتریشی له‌ سه‌ر بدوێ. دوو، بۆ من ته‌نیا لێکدانوه و په‌خه‌گرییه‌کى نه‌ده‌یه‌ش نییه و به‌س. بۆ من زیندووکردنه‌وى هه‌موو بیره‌وه‌رییه‌کا نه‌ه. بیره‌وه‌ری هه‌ر له‌ هندالیه‌وه که نێمه هه‌م ره‌فیق بووین، هه‌م نامۆزا بووین، هاوما‌ل بووین، پێکه‌وه گه‌وره بووین، پێکه‌وه گه‌نج بووین، پێکه‌وه دلداریمان کرد، پێکه‌وه سیاسه‌تمان کرد، پێکه‌وه کوردایه‌تى و هه‌لات هه‌لات و گیران و زیندانمان کرد، پێکه‌وه کاری نه‌ده‌ی و نووسین و شیعر و په‌خه‌گریان کرد.

من له‌ شۆنێکدا ده‌لێم له‌ باسێکى "سواره" دا نه‌و شیعره ده‌بێ دووبه‌ات که‌مه‌وه:

من و مه‌جنوون له‌ هه‌کته‌به‌خانه‌ی عه‌شقا ده‌رس خه‌رتن بووین،

نه‌من خه‌مى که‌لام کرد له‌ وه‌ له‌یلا به‌جێ ما نه‌و

راستی نه‌و له‌ جێگایه‌کدا به‌جێ ما که به‌داخه‌وه نێتر وه‌ختی نه‌وه بوو خه‌لک چاوه‌روانى به‌ره‌م و به‌ره‌ی زیاتر بوو.

پ. کاک "سه‌لاح" تا‌کو ئیستا زۆر کم ره‌خنه‌گران و نووسه‌ران زۆر به‌که‌می به‌ داخه‌وه

باسی کاک "سواره" یان کردووه. نه گهر چی من دهین له میانه یی نیم بهرنامه یه نامه بهکم به ووی که لم دواپاندا گزقاری "زقار" که سردم دهری نکات دمه به کیان ترخان کرد بز قسه کردن له سر سردم بهرهمه کانی کاک "سواره"، بهلام به دهگمن نهینی لم لا و لمو لا نووسنکی رهخه گرانمان هین له سر کاک "سواره".

پیت وایه نیم بهشتکی نه گهرتسهوه بهوه که مهسلن نووسنی کاک "سواره"، نووسنکی سهخته، نو سهک و شتوای کاک "سواره" شتوایکی سهخته یانی رهخه گران دهرهتی نایم یان شتی تر له نارادایه.

و: وهلا من پیم وایه بهشه زوره کی خوت باست کرد. شیمری کاک "سواره" تیگه یشتنشی دژواره و لیکدانموهشی دژوار و سهخته، نیمه لایهک. خوی زمانیکی وای هه لژاردووه. وهخوی شتیه به یانکی وای هه لژاردووه، نیمه دواتر باسی دهکین بز، بهلام جگه لهوه بریک له لیکدانموه کانشی رهنگه بهچتهوه سر جیهانی سیاست و زور کسیش خوی نامه نهین لم جیهاندا، بهته نیر مهیدانهوه. سیهمی بریکان نیشاراتی تیدا هیه بز روودای تاییدت، نهوی نو سردمه نه یابن و له نیر رووداوه کاند بهشداری نه بوین نیشاره کانش تیناگا، رهنگه دواتر نیمه باسی بریک له شیمه کانی بهکین که نیشاره بز کوین. هه مو نهوانه بهته هوی نهوه که زور کس خوی له قهری لیکدانموه شیمه کانی نهدا، بهلام جگه لهوه، خوشمویستی "سواره" و بهرزی شیمه کانی زور جار وای لئ کردووه کس پتویستی به ووی نه دیوه که رهخه بگری، بهس ستایش و پیندا هه لکوین بهوه، رهنگ بین نه گهر بریک شاعیر له رابردوودا و بستیتیان نیمه بهشکین، هیرشکی بهکمه سر، جا راستهوخ یا ناراستهوخ لایهنگرانی هینه به توندی به گزیدا چونوه و به کومل و دسته جهمعی جوابیان داوهتوه نیر کس نه یوتراوه قسه لئ بکا، یا رهخه لئ بگری. هه مو نهوانه بهونه هوی نهوه که بزچی کم باسی "سواره" کراوه.

پ: کاک "سهلاح" نه گهر باسی کاک "سواره" بهکین، دهین بین گومان باسی بزوتنهوی شیمری نوی کوردی کوردستانی نیران بهکین. بزوتنهوی شیمری کوردستانی نیران، جهنات دهزانی له سردمی نهخیره له سردمی دوی کوماری مههاد نه گهر باس بهکین، له "هین" و "ماموستا ههزار" و له "سهید کامیل نیمامی" و "ماموستا حقهقی" و نهماندا خوی دهینتهوه. بهس نیم بهله شاعیره که دهگری بلهین قوتا بهانی موکریان پیک دهینن، دواجار "سواره" له ههناوی نهمانوه دته دهرهوه. نو چن ههشتهوه نو دلبرانه که کاک "سواره" له وان دهیکا چن نهینتهوه؟

و: نیمه دهین نیم دوو مهکتهبی شیمر گوتنه، یا وهکو نیر دهلین نو دوو مهدره سی

شیعرییه به تەواری لێک جیا کەینەو. "هه‌زار"، "هه‌مین"، "خاڵه‌مین"، "حه‌قیقی"، "سه‌یدکامیل" و "محهم‌مه‌د نووری" و هه‌موو نه‌وانه‌ ئه‌و قوتابه‌خانه‌ن که ده‌گرتی پیتی بڵێی قوتابه‌خانه‌یه‌ک که "سه‌یفی قازی" رچه‌شکێن و مامۆستا و بره‌وه‌پێده‌ری بوو.

کلاسیزمی نوێی ده‌توانین پێ بڵێین له‌ نه‌ده‌یی کوردی له‌ کوردستانی ئێراندا، بۆیه‌ پیتی ده‌لێن کلاسیسم چونکه‌ نه‌مه‌ له‌ باری گوته‌وه، له‌ باری وزن و قافیوه‌ شتیه‌ی کلاسیکی به‌ خۆی گرت. وه‌زنی تێک نه‌دا‌بوو، قافییه‌کانی له‌به‌رچاو ده‌گرت، وه‌ک عه‌رووزه‌کانی له‌به‌رچاو ده‌گرت، به‌لام له‌ نێوه‌روژدا گۆڕانی هه‌تا.

له‌باتی ته‌نها شیعری غه‌زلی و دلدا‌ری و پێدا‌هه‌لگوتنی مه‌عشوقه‌ بێ، مه‌عنا و نێوه‌روژی کۆمه‌لا‌یه‌تی هه‌تا گۆڕی، نێوه‌روژی سیاس‌ی و می‌لیشی هه‌تا گۆڕی. له‌ هه‌له‌ژاردنی وشه‌شدا له‌باتی ئه‌و وشه‌ عه‌ره‌بی و فارسییه‌ ر‌ه‌ق و ته‌قه‌کانی کۆن، که‌لکی وه‌رگرت له‌ وشه‌ی کوردی په‌تی که‌ مه‌وجوده‌ بوون له‌ نێو کۆمه‌لگا‌دا. ئه‌وه‌ جیاوازییه‌ک ده‌خاته‌ به‌ینی ئه‌م گۆڕانکار پییه‌ی که‌ له‌ کوردستانی عێراق کرا تا کوردستانی ئێران، له‌ کوردستانی عێراق زیاتر خه‌لکی که‌ ئالا‌هه‌لگری نوێکردنه‌وه‌ی به‌یانی شیعری کوردی بوون خه‌لکی شاره‌کان بوون. نه‌وانه‌ زیاتر که‌لکیان وه‌رده‌گرت له‌ دانان و ده‌له‌تانی وشه‌ی تازه‌ له‌ به‌رامبه‌ر وشه‌ کۆنه‌کاندا، به‌لام خه‌لکه‌که‌ی که‌ له‌ سه‌رده‌می "سه‌یفی قازی" به‌ خۆی و به‌ شا‌گرده‌کانیشیه‌وه، زیاتر خه‌لکی دێ بوون، نه‌مانه‌ زیاتر که‌لکیان وه‌رده‌گرت له‌و وشانه‌ی له‌ نێو کشتوکا‌ل، له‌ نێو مه‌رداری له‌ نێو گه‌رمێن و کۆیستان کردنی خه‌نل و عه‌یله‌ کاندا به‌ کار ده‌برا و نه‌وانه‌یان به‌ نه‌مانه‌ت وه‌رگرت و مه‌عنا‌ی تازه‌ یان پێ به‌خشی. مه‌عنا‌ی تازه‌ له‌ جیهانی سیاسه‌ت، مه‌عنا‌ی تازه‌ له‌ جیهانی ته‌غه‌ز‌زولدا.

ئ‌ه‌م مه‌کته‌به‌ کلاسیزمه‌ نوێیه‌ی که‌ "سه‌یفولق‌وزات" یا وه‌کو پاشان پیتی ده‌گوت‌ری "سه‌یفی قازی" ده‌ستی پێک‌رد، هه‌موو ئه‌و شاعیره‌انی سه‌رده‌می جمه‌ووری کوردستان و کۆمه‌له‌ی "ژ.ک" له‌و قوتابه‌خانه‌ دا بوون.

ئ‌ه‌م قوتابه‌خانه‌ یه‌ تا دا‌وی رو‌وخانی جمه‌ووری کوردستانیش بۆ ماوه‌یه‌ک ده‌وامی کرد. ئه‌وه‌ی دواتر هاته‌ گۆڕی، له‌ وه‌ندی "سواره‌" و باقی ره‌فیه‌که‌کانی که‌ بڵێن له‌ ناخ‌ری ده‌یه‌ی په‌نجاکان - من لی‌ره‌ هه‌تا ده‌لێم په‌نجاکان و شه‌سته‌کان و ئه‌وه‌ به‌ تاریخی می‌لادی ده‌لێم بۆ وه‌ی هه‌موو لایه‌ک باشی تێبگم و مو‌شکیله‌ دروست نه‌بن - له‌ کوتایی په‌نجاکان و سه‌ره‌تای شه‌سته‌کانه‌ وه‌ قوتابه‌خانه‌یه‌کی تازه‌ هاته‌، رچه‌یه‌کی تازه‌ هاته‌ که‌ نه‌مه‌ رچه‌ی شیعری نوێی کوردییه‌. ئ‌ه‌م شیعره‌ نوێیه‌ هه‌موو قه‌راردا‌ده‌ کۆنه‌کانی شکاند.

پ: ئ‌ه‌و قوتابه‌خانه‌ نوێیه‌، که‌ پاسی "سواره‌" ئه‌که‌ی، واته‌ قوتابه‌خانه‌ ی "سواره‌"، له‌

و: نه‌گەر زۆر کورتت جواب ده‌مه‌وه، به‌لێم وه‌للا هه‌موویان ته‌نسیریان هه‌به‌و. شیعری کۆنی کوردی، شیعری کلاسیکی کوردی، به‌ کلاسیزمی کۆن و کلاسیزمی نوێ شتیه‌ که‌نجینه‌یه‌کی فهره‌هنگی یه‌و نه‌وانیش و به‌ هه‌ر که‌ سی دیکه‌ و نه‌ستاش هه‌ر به‌رده‌وام وان، ته‌به‌دن هه‌موو که‌س که‌لکی لێ وه‌رگرته‌وه‌ و کردوویه‌تی به‌ سه‌رمایه‌یه‌ک له‌ زانستی فهره‌هنگی و نه‌ده‌بی خۆیدا، به‌لام سه‌رده‌مه‌تیک هات که‌ هه‌ست به‌ نه‌وه‌ ده‌کا گۆڕانه‌کاری بۆیسته، ئه‌م هه‌سته‌ به‌وه‌ کرا؟

کوزه‌لگای نثران پروی کرده گوزان. له ناخری په‌نجاکان و سهره‌تای شسته‌کانی میلادییه وه. کوزه‌لگای نثران له کوزه‌لگایه‌کی عه‌شایی، نهراب و ره‌عییه‌تی زیاتر پشت نه‌ستور به به‌ره‌می کشتوکالییه‌وه گوزا به کوزه‌لگایه‌کی شارستانی، کوزه‌لگایه‌کی زیاد به‌ونی ژماره‌ی خوتنده‌وار و خوتندکار.

و: نهو شیعره کاتی خوێ "پهوشکین"ی شاعیری ږووس کوتوویه تی. دوايه دوکتور "فهریدوون (پهرویز) ناتلهی خانلهری" که یه کتیک له نه دهب و شاعیره گه وره کانی نیرانه، کردی به فارسی، چهند سالتیک دواتر که من به پشیمه رگایه تی له کوردستانی نیرانه وه ږووم کرده کوردستانی عیراق و ماموستا "ههزار"م دی و بهوین به هاومال و به فیتی سالتای لیره بهوون له کوردستانی عیراق. توانیم نه م شیهری بۆ بگتیره وه.

226

کاتیک من له کوردستانی عیراق گهراوه وه بز کوردستانی نیران نوسخه یه کی نهم شیعه ده سنووسه "همزار" له لا بوو. "سواره" ویستی خوی تاکی بکاتهوه له و مهیدانه و چون "همزار" کردبوو به کوردی، نویش جارتیکی دیکه شیعه که ی "همزاری" سهرله نوی پتک خستهوه و کردیهوه به کوردی. بویه میسره عی نهوه لی بز نهوه ی که نیشانی هدا شیعه که ی له "همزار" وهرگرتوه، و نه لهن دزی کردوه. عهینی میسره عه که ی "همزار" دوویات ده کاتهوه.

نو دهلی: "پایزه دار و دهون رنگ زهره" نهم دهلی: "پایزه دار و دهون بی بهرگه" بهم تهرتیه ویستی بلتی که نهوه شیعه تکه وهدوی "همزار" کهوتوه. نو شیعه زوری دنگ دایهوه. هومیدوارم نهوانه ی که موسیقا دهزانن و دهنگیان خوشه بتوانن نو شیعه ی "هه لوی سواره" بکمن به سروود. چونکه یه کیتک له باشتیری نو شیعه انه به که هه لده گری بکری به سروود.

پ: نوکات که باسی گۆرانکاری، یا فهرهنگی و رۆشنهیرتان نه کرد له نیران، هتدیک گۆرانکاری سیاسیش هه بوو، به شداریکردنی کاک "سواره" نوکات له بزوتنهوه ی خۆبندکارانی چهی نیرانی نه مانه چ ته نسیر و گۆرانکاری بکمان هه بوو. ههر له و کاته دا جهنابت دهینی بزوتنهوه ی "سیاه کهل" ته نسیرکی زوری هه بوو له سهر زوری رۆشنهیران و گۆرانکاریه کی زوری دروست کرد؟

و: جا با پیت بلتیم چه ره که ته که ی خۆبندکارانی کورد له کوردستانی نیران، پیت نی "سیاه کهل" یشه و هتیک کۆمه لگای نیران گۆرا، له ناخه وه گۆرا، په یوهندی نابووری گۆرا، رینگا نه بوو، نهم گۆرا نکاریه ده بوو ته نسیری خوی بکاته سهر نه ده و "فه رهنگ" یش. قسه ی تازه هاته گۆری معنای تازه هاته گۆری. بز معنای تازه تو ده بوو شتوازی تازه به یانی دروست که ی. نهم قالیه کۆنانه ی شیعه ی نه یانده توانی معنا تازه کان له نیر خۆیاندا بگوچیتن، له بهر نهوه پتووستی هه بوو به شکاندنی قالیه کۆنه کان و هتانی قالی تازه و نهم له کۆتایی په لجاکان و سهره تای شه ستهکانی میلادییه وه دهستی پتکرد. نو کاته یه کیتی خوتند کارانی کورد له زانستگاکانی نیران دروست بوو. دیاره به نهینی. که هه مووی نیسه "سواره" ش و منیش نه ندانی نهم یه کیتیسیه بووین. چالاک بوو، وه نهم یه کیتییه له لایه که وه سیاست بوو، به لام له لایه کی دیکه شه وه فرهنگ و نووسین و شیعه و نه ده و بوو، نه مانه تیکهل ده بوو ده گهل فکری چه پ که له دنیای دهردهش ده هات بز نیران. خوتندکارانی نیرانی ده گرتوه، خوتندکارانی کوردیشی ده گرتوه.

نهمه قۆناغی یه که می یه کیتی خوتندکارانی کورده، به لام قۆناغی دووه می ده گرتیه وه بز

نیوهراسی شسته‌کان. کاتیک من رۆیستم بۆ پێشمه‌رگایه‌تی له‌ نێرانه‌وه‌ بۆ کوردستانی عێراق و سێ سالم پێچوو. "سواره" و ره‌فیه‌ کانیشی که‌ ما به‌و نه‌وه‌ نوانیش گیران، چونه‌ زیندان نوانیش ماوه‌یه‌کیان پێچوو، جارتیکی دیکه‌ هه‌ر دوو کسان هاتنه‌وه‌ و له‌ کولێژی حقوق یه‌کترمان گرتوه‌. ئه‌مه‌ له‌ نیته‌ راستی شسته‌کانه‌وه‌ بوو. ئه‌وجار بیری سیاسی چه‌پ به‌ سه‌ر هه‌موو نێران و به‌ سه‌ر گه‌نجه‌کان و خۆتنده‌وارانی نێراندا زلال به‌وو. دیاره‌ به‌ سه‌ر نێمه‌شدا.

هه‌ر نه‌و کاتش بوو که‌ "سمایل شه‌ریف زاده"، "سوله‌یان موعینی"، "مه‌لا ناواره" و ره‌فیه‌کانیان له‌ چوارچێوه‌ کۆنه‌ ته‌قلیدییه‌ی حیزبی دیموکراتی کوردستانی نێران هاتنه‌وه‌ ده‌ری. هه‌ر وه‌کو چۆن سازمانی ئینقلابی حیزبی تووده‌ له‌ حیزبی تووده‌ی نێران جیا به‌وه‌ و ناوی خۆی نا سازمانی ئینقلابی، ئه‌مانیش ناوی خۆیان نا کومیتیه‌ی ئینقلابی حیزبی دیموکرات. له‌ واقیعه‌دا کومیتیه‌یه‌کی ئینقلابی بوو که‌ له‌ دژ سونه‌ت و ترادیسیۆنه‌ کۆنه‌کانی حیزبی دیموکرات راست به‌هۆه‌. ئه‌وانیش هاتنه‌وه‌ بۆ نێو کوردستانی نێران، به‌ شتیه‌یه‌کی چه‌کدارانه‌.

به‌ینی نێمه‌ وه‌ک خۆتندکارانی کورد و به‌ینی نه‌وان وه‌کو هه‌زی چه‌کدار په‌یوه‌ندی په‌یدا بوو. وه‌کو نه‌وان به‌ونه‌ بالی چه‌کداری چه‌که‌ته‌که‌ و نێمه‌ش به‌وینه‌ بالی ته‌نزگی و سیاسی و فه‌ره‌نگی به‌زوتنه‌وه‌که‌. ئه‌مه‌ جاره‌یه‌کی دیکه‌ ته‌نسیری کرده‌ سه‌ر شیعره‌ی "سواره". ئه‌م جار شیعره‌کانی "سواره"، رووتتر و ناشکرتر خه‌باتگیرانه‌تر و شۆڤشگیرانه‌تر بوو.

حادیسه‌ی "سیاه‌کهل" له‌ واقیعه‌دا دوا‌ی چه‌که‌ته‌که‌ی "سمایل شه‌ریف زاده" و وان ده‌ستی پێکرد. به‌یه‌ یه‌کێک له‌ به‌ناویانگترین شاعیرانی نه‌و سه‌رده‌مه‌ی نێران به‌ زمانی فارسی شیعرێکی خۆشی هه‌یه‌ که‌ ده‌ڵێ:

راهی باید زین گوهستان سرسخت زنجیل سرسبز

ده‌یه‌هه‌ی بێتی له‌ کوه‌ستانه‌ سه‌خته‌کانی کوردستانه‌وه‌، پتویسته‌ نێمه‌ ڕێگایه‌ک به‌که‌ینه‌وه‌ بۆ لێره‌ واره‌ سه‌ر سه‌روه‌کانی مازه‌نده‌ران که‌ حادیسه‌ی "سیاه‌کهل" له‌ وێ ڕووی دا‌بوو. نه‌و دووانه‌ تێکه‌ڵ به‌ون.

پ: تۆ بێتی ئه‌مه‌ راست یان که‌ "سواره" له‌ سه‌ر مه‌رگیدا له‌ نه‌خۆشخانه‌ گوتوو‌یتێ
ته‌نیا ئاره‌زووم ئه‌مه‌یه‌ که‌چێکی جوان له‌گه‌ڵما به‌هه‌وێ؟

و: نه‌وه‌ که‌ "سواره" له‌ خه‌سته‌خانه‌ به‌وێ و پێش سه‌ر مه‌رگ ئاره‌زووی نه‌وه‌ی کردبێ که‌ که‌چێکی جوانی له‌ گه‌ڵ به‌هه‌وێ: له‌ راستیدا نه‌وه‌ زیاتر نه‌فسانه‌یه‌، به‌لام نه‌فسانه‌یه‌ک له‌ حه‌قیقه‌تێکه‌وه‌ سه‌رچاوه‌ ده‌گرێ. نه‌و حه‌قیقه‌ته‌ش نه‌وه‌یه‌ "سواره" به‌ناده‌مێکی زۆر دل ته‌ر

بوو. زور نه‌للی دل‌داری و عاشقیتنی و حزل‌کړدویي بوو. ږنگه من له چهند سمناردا که گرتومه و له چندين مه‌قاله دا که له سهر "سواره" م نووسېتی قهت نه‌بووه پاسی نموه نه‌کهم.

"سواره" شاعیریکي عاشقی، نمونداری، دلته‌ری هم‌میشه گمش بوو و نمو که‌سه‌ش که نمو قسه‌ی بڼ "سواره" ساز کړدووه له تبعیه تی "سواره" زور دور نییبه.

پ: تکاپه روونکړنمونه په‌کمان بڼ پکمن له سهر به‌رنامه‌ی "تاپو و بوم‌ه‌ل‌ل".

و: "تاپو" یانی "شه‌ب‌ح، تارمایی"، "بوم‌ه‌ل‌ل‌ش" دیاره "به‌ری به‌یانه که هیشتا به‌ینی تاریکایی و زوشنایی ولات ته‌واو دهر نه‌که‌وتووه".

"سواره" له دوو مفهومو که په‌کیان تارمایییبه و په‌کیان بوم‌ه‌ل‌ل‌لی به‌یانییبه، ده‌یوست ږمزیک یا رازیک دابنتی، به‌ینی حقیقه‌ت و به‌ینی نمو شتانه که نمو مه‌جبور بوو له پ‌رده دا بیل‌تی.

پ: کاک "سه‌لاح" حمز ده‌ک‌م کات به لهر ږ ندمم بڼمه سهر تفسیر کړدنی شهمره‌گان، تز ده‌زانی دولی نموه که ناو‌ندی نمنت‌ش‌اراتی "سه‌لاح‌ددین" که دیوانه ک‌دی کاک "سواره" یان کز کړدووه، ناوی "خمو‌به‌ردینه" یان لیتا. جه‌نابت ده‌زانی "خمو‌به‌ردینه" په‌ک‌ت‌که له جواترین و قورسترین شهمره‌گانی کاک "سوله"، بڼ نم ناوه لم ک‌ت‌ت‌به نایا هم‌هنمی نم شهمره به سهر هم‌موو شهمره‌گانی کاک "سواره" و‌ده، پ‌تت واپه نم شهمره لووت‌ک‌ی نو‌خو‌زای و نېداغی کاک "سواره" په له شهمریا؟

و: وه‌للا نه‌ک‌ر ورد مېه‌وئ قسه بک‌م، نه‌ک لووت‌ک‌ی نیب‌داغ و داهیتانی "سواره" په له شهمری کور‌یدا، به‌ل‌کو لووت‌ک‌ی نیب‌داغ و داهیتانی شهمری کور‌دیه له کور‌دسانی نیران. ههر له سه‌ره‌نای ده‌ست‌پ‌ت‌کرانی شهمری نوتی را تا نیستا، نممه ده‌لیلیک. ده‌لیلی دووه نم‌مه‌یه، در‌ت‌ترین شهمره‌گانیتنی له باری قه‌واره‌وه، سیه‌می گرانترینی، وه ه‌رو‌دها پر ږمزو رازترین و نادیارترین شهمره‌گانیشیتنی. هم‌موو نم‌وانه وای لی کړدووه که به لای منوه حقی خویان بووه نه‌ک‌ر ناوی دیوانه که‌یان ناوه "خمو‌به‌ردینه".

پ: نم شهمره زور قورسه و ږنگه به‌ش‌ت‌کی زور له خو‌ت‌ه‌راتی کاک "سواره" له راستیا تته‌گ‌ن که مېه‌ستی کاک "سواره" چیه ؟ لهر نم‌وی تز ده‌زانی زمانی شهمره‌که زمانیکي ږمزییبه، نه‌ک‌ر چی نم شهمره تارمایی ږمانتیکي به سهر و‌ده یان تفسیری ږمانتیکي به سهر و‌ده، به‌لام نم شهمره، شهمرکه، وا دیاره شهمریکي ږمزییبه.

ده‌م‌ه‌وئ د‌وا له جه‌نابت بک‌م، بل‌ت‌م به دیدیکي ږمخ‌نه‌گرانمونه چو‌ن نمو شهمره نه‌خو‌ت‌نم‌وه ؟ چو‌ن نمو شهمره پاس ده‌ک‌ی. نم شهمره ده‌یوه‌ئ له چی ب‌وئ؟

و: کەمستیک باسی شیعری نوێی کوردستانی نێران دەکا، دەبین ئەوە بزانن کە هەلومەرجێک کە شیعری کوردستانی نێرانی تێدا داندرن، ئەو هەلومەرجە نییە کە لە کوردستانی عێراق لە ساڵەکانی پێشوو، هەر لە دەورەی دەسلاتی ئینگلیزەکانەوە مەوجود بوو، ئەم هەلومەرجە شیعر گوتن نازاد بوو، باسی کورد و کوردستان کران نازاد بوو. ناچار بوو لە نێران هەر کەس شیعر بڵێت بەتایبەت شیعری نوێی کە نیوەرۆکیکی سیاسی و کۆمەڵایەتی و شۆڕشگێڕانەی هەبوو، ناچار بوو دەبوو پەنا بەریتە بەر ئەم رەمز و رازە.

نیستە کەمستیک شیعری "شەو"ی "فاتیح" دەخوێنیتەوە، یا بەشێکی زۆر لە شیعرەکانی کاک "عەلی حەسەنیا" دەخوێنیتەوە سەیر دەکا هەموو ناچار بوون بەو زمانە قسە بکەن. بەلام "سوارە" جگە لەوە، لە راستی خۆشی پێی خۆش بوو، "سوارە" خۆی یەکیەک لەمو کەسانە بوو کە زەوقی ئەوە بوو بە زمانێکی پر لە راز و نهێنی، بە زمانێکی نیو شارەراوە، نیو نهێنی، نیو ناشکرا قسە بکا و بە زمانێک قسە بکا کە خۆتەر مەعنای جۆراوجۆری بتوانی لێ وەرگرێ و هەر کەس بە زەوقی خۆی بتوانی لێکی بداتەوه.

پ: رەنگە ئەوە زۆر ترین داھێناتی کاک "سوارە" بێ لە شێر!!

و: بەلێ رەنگە ئەمە زۆرترین داھێناتی هەموو شاعیرە کوردەکانی دنیا بێ.

پ: لە یەک مەرحەلەدا یەک داھێنەر دروست دەکا لە زمانا، کە ئەپەڕێت یەک بونھادی تر، یەک خانووی تر بۆ زمانی کوردی دروست بکات، کە ئەو خانووە، خانووی زمانی "ههمن"، یا زمانی تەنانەت "گۆزان"یش نییە!

و: نا. کە شیعری کوردی رچەو خۆی دۆزییەوە لە کوردستانی نێران، لە راستیدا سەردەمێک بوو، دواي ئەو گۆزانە کۆمەڵایەتیە لە کۆمەڵگای نێراندا ڕووی داھوو و پێویستی بەو هەبوو قەلبی نوێ بەدۆزیتەوه بۆ بەیانی شیعری کوردی. ئەتە لە مێژوو قسەمان لەوەی دەرکرد و دادەنێشتین و لە نیو چوارچێوەی ئەو رێکخراوە خوێند کارییە پێدا کە خەباتی سیاسی دەرکرد، بەلام بەشی زۆری خەباتکەر، خەباتی فەرھەنگی، کۆلتووری ئەدەبی کوردی بوو. قسە لەوە دەکا، شیعری کوردی دەبین کام رچە بگرتە بەر؟

پ: حەز دەکەم کاک "سەلاحەددین"، باسێک لەسەر شێعرە فارسییەکانی کاک "سوارە" بکا کە هەر وەرگەر دەزانێت شێعرە فارسییەکانی کاک "سوارە"ش کاربگەریکی زۆریان ھەبوو لەو حەزکەتانەی کە کاک "سەلاحەددین" بۆ خۆی ناماوە پێداوەکا. بەتایبەت هەر وەک دەزانین کە زۆریش لە گۆفاری "خوشە"دا کە شاعیری گەورەی فارس "محمەد شاملو" بڵاوی دەکردەوه، بڵاو دەتۆو. جا حەز دەکەم لە روانگەی کاک "سەلاحەددین" مەو کاربگەری ئەم شێعرە فارسییانە بزانم چۆنە؟

پرسیاری دووم نموده کاک "سه‌لاحمده‌دین" پتم خۆشه شی هکاتمه که میزانی
تفسیر میزیری تفسیر و هرگرتنی کاک "سواره" تا چ راده‌هک له شیعی نوتی کوردی له
کوردستانی عێراق بو؟ وه تا چ راده‌هک له شیعی نوتی فارسی بو له نێراندا؟

و: نهم له پرسیاره دووهه‌مه که یه‌وه ده‌ست پێده‌کهم. چونکه خۆشم هه‌ر له سه‌ر نه‌وه
خه‌ریک به‌وم به‌وم. له‌و لێکۆڵینه‌وه که پێیازی شیعی کوردی ده‌بن چۆن به‌ن ئێمه چیمان له
به‌رده‌ست دابوو؟ دیاره که ده‌لێم ئێمه. نهم شاعیر نه‌بووم، به‌لام من ره‌خنه‌گری نه‌ده‌یی
به‌وم. کارم له‌گه‌ڵ نه‌ده‌بیات بو، که‌سانی وه‌کو "سواره"، وه‌کو "فاتیح"، وه‌کو "عه‌لی
حه‌سه‌نیانی" زه‌وقی شیعییان هه‌بوو، هه‌موو قسه له‌وه ده‌کرا پێیازی شیعی نوتی کوردی چ
به‌ن، ته‌نانه‌ت که‌وتبوینه سه‌ر نه‌وه زیندوو کردنه‌وه‌ی به‌یته کۆنه‌کان، که‌لک وه‌رگرتن له
حه‌یران. نایا نه‌وانه‌ن که ئێمه ده‌خه‌نه سه‌ر چه‌یه‌کی نوێه، نه‌جاتمان ده‌ده‌ن له ده‌ست وه‌زنه
عه‌رووزیه کۆنه‌که.

شیعی فارسی نێران له‌به‌ر چاومه‌انه، شیعی فارسی نوتی نێران له "نیما یوشیج" وه له
"نیما وه تا "شاملوو"، هه‌روه‌ها ته‌رجه‌مه‌ی شیعی ئورووپایه‌شمان له‌به‌ر ده‌ستدا بو که به
زمانی فارسی به‌لاو ده‌بوونه‌وه. ئێمه له وه‌زمه‌دا به‌وین که دوو دیوانی شیعی کوردی هی
"گۆزان"، یه‌کیان "فرمێسک و هونه‌ر"، یه‌کیان "به‌هه‌شت و یادگار" که‌وته به‌رده‌ستمان. نهمه
دنیا به‌یه‌کی دیکه‌ی تازه‌ی به‌ ئێمه نیشان دا و ده‌رگایه‌کی تازه و هه‌راو و به‌ره‌نیشی به‌و
کردینه‌وه. له‌ راستیدا ئێمه زانیانم نه‌و شته‌ی که لێی ده‌گرین نه‌مه‌یه. چونکه زانیانم پێش
ئێمه خه‌لکێکی زۆر کاریان کردووه به‌و دۆزینه‌وه‌ی پێیاز و چه‌ی شیعی نوتی کوردی و کاری
که‌وره‌یان کردووه. "گۆزان" به‌و به‌و تێک له به‌ر چاوی ئێمه. له به‌یرمه نه‌و کاته "سواره" له
ته‌ورێز بوو، من له تاران به‌وم، وه هه‌ریه‌ک دیوانی‌شمان هه‌بوو، لای من بوو، من هه‌ر به
پازده رۆژ، بیست رۆژ جارێک شیعه‌ریک له شیعه‌کانی "گۆزان"م هه‌ڵده‌به‌ژارد، به‌و ده‌نارد و
به‌تجوونی خۆم له سه‌ر ده‌نووسی. شێوه‌ی شیعه‌ریک، چۆن ئێمه ده‌توانین چاوی لێ به‌کین،
چۆن ده‌توانین که‌لکی لێ وه‌به‌گرین، جارێ، ده‌ بیست لایه‌به‌ر له سه‌ر شیعه‌ریک ده‌نووسی و
به‌همان قه‌واره و به‌همان شێوه "سواره" جوابی ده‌داوه. یانی ئێمه که‌وته‌یه سه‌ر
لێکۆڵینه‌وه‌ی شیعی "گۆزان".

له‌به‌ر نه‌وه کاتێک له تاران جارێکی دیکه هه‌موو کۆ بوینه‌وه، به‌و حیسابه که‌یشتین که
شیعی نوتی کوردی، "گۆزان" چه‌که‌ی شکاندووه، پێویست نا‌کا ئێمه بیگۆزین یان
گۆزانکاری گه‌وره‌ی لێ به‌کین، مه‌گه‌ر هه‌ر نه‌ونه‌ که ئێقتیزای موحه‌یته نوتیه‌که‌ی خۆی
به‌ن. ئیقتیزای کوردستانی نێران به‌ن. جگه له‌وه شیعی نوتی فارس‌شمان له‌به‌ر چاو بوو.

گومانی تیدا نییه، "سواره" ته نسیری زۆری وەرگرتوه له شاعیره نوێیه فارسییهکان، که وهکو دواتر پیاو دهتوانی باسی شیعره فارسییهکهی بکا، که کاک "وریا" داوا دهکا باستیکی نهوه بکهین، بهلام من دلوا دهکم نهوه وختیک بچین که پرسیاره که بهته سمر باسی شیعره فارسی "سواره". ههر به بهراوهردیکی کهم بلتیم، "سواره" نهونده به توانا بوو له زمانی فارسیدا. یهک نهویه هیچ مومکین نییه کهستیک شیعره فارسی "سواره" بخوێنته وه و بزانی نهوه زمانی فارسی نهپوه.

پ: بهراوهرد نهگهر بکهی له نهران شیعره فارسییهکانی و شیعره کوردیهکانی خۆیا، حمز ناکا به دهوتیک له دیوهکان نهپههوتی ههمان پهپام که به زمانی کوردی ههیهتی، به زمانی فارسیش بهگهیهنتی. نهوه شیعره "خهتلی درۆ" مان ههیه، له لای کاک "سواره" یانی نهوه پهپامی که دهپههوتی بهگهیهنتی حمز ناکا له شیعرهکی تری فارسی یا دهپههوتی؟

و: راسته، بهلق راسته، نهوه زۆریش تهپهیهیه. شیعره کوردیهکهش و شیعره فارسییهکهش ههر یهک کهسن و له یهک ههست و له یهک داخوازی و له یهک نومیتد و نامانجوه سهراوه دهگرن.

شیعره "خهتلی درۆ" تو دهپتی بزانی هی چ سهردهمیتکه. سالی ۱۹۶۷ و ۶۸ نهوه چهڕه کهته چکداریهی که من بۆم باس کردی له پێشدا. ههتیه چهکداریهکهی "شهریف زاده" و "مهلا ناواره" و "سولهیمان موعینی" و باقی تیکۆشه رانی سیاسی کوردستانی نهران دهستی پیکردبوو. ئێمه وهکو ههتیهکی خۆتندکاری له گهلیان له پهپهوند دا بووین. له سهردهمیتکدا نهوان داوايان له ئێمه کرد که به ههتی نهوه بریک له سه رکردهکانیان شهید کراون و توانای نیدامه دانی شۆشه کهیان نییه، ئێمه بچینه نیتویانموه و خۆتنتیکی تازه بخه یه بهر ئهم چهڕه کهته چهکداریه. نهوه بزوتنهوه خۆتندکاری و سیاسیه چهپه کهی ئێمه ی. که دیاره ئێمه بزوتنهوه یهکی سیاسی، خۆتندکاری چهپی کوردی بووین. ئهم چهڕه کهتهی له وانهیه بلتیم دوو لهتی کرد.

ئێمه بووینه دوو دهسته: دهسته یهک دهمانگوت با بچین. ئێمه خۆشمان که ئهم بزوتنهوهمان دامهزراندوه، بهرنامه مان نهوه بوو کاتیک گه یشتینه نهونده خه لکی چهکدارو نهونده خه لکی کادر، دهپتی دهست بکهین به بهریاکردنی شۆرش له کوردستانی نهران. ئیستا خۆ نهوانه هاتونهوه، چهکداره کانیاان ههیه. ئێمه ش خۆمان کادرهکان به نهندازی کافی ههین، دهپتی دهست پێ بکهین.

جهماعه تیک بهرامبهه به ئێمه راوهستان و دهیانگوت نابێ بچین، چونکه نهوانه به نهندازی پتیوست چهپ نین، به نهندازی پتیوست مارکسیست نین و خۆمان تهریهتمان

نه‌کردوون، خۆمان ناماده‌مان نه‌کردوون، لمهر نه‌وه نابهن بچين. يانی له واقعيدا بۆ نه‌چوونی
خۆيان، بۆ ناشۆرشگيترستی خۆيان ده‌ليلی چه‌پيان ده‌هيناره. به‌ نايات و نه‌حکام و
پره‌نسيپه‌کانی چه‌په‌وه چه‌سپابوون، "سواره" له‌وه دایه که حه‌مله‌يان پێده‌کا:

نه‌وه گه‌ن؟ خه‌لی درۆ
نه‌ی گه‌لی دم پر له هه‌را

ره‌نگه‌ نهمن ميسالتيکت له‌ره بۆ به‌نهمه‌وه له خه‌لی درۆکه‌ی، که نه‌يشاره ده‌کا: نه‌وه له
وشه‌ی چه‌پ و له نه‌ستيلاحتای چه‌پ که‌لک وه‌رده‌گرن بۆ خۆدزینه‌وه له شۆرش. له حالتيکه‌دا
چه‌پ پتويسته، وه‌سيله‌ی به‌رياکردنی شۆرش به‌ نه‌ک خۆدزینه‌وه له شۆرش. بۆيه ده‌لێ:

نه‌وه نه‌ی کرمی گه‌تپ
يارى غارى هۆده

به‌ گه‌رووی قاسه‌می کموي گه‌وتارین
جاری کام گوم بوو نهمن وا به‌هه‌له‌ه و به‌ده‌هه‌ق؟

نه‌وه،
ميرانگري کام چن له وه‌رن؟

نه‌وه،
حاشاگري رووبه‌ندی وشه

بووکی بن تارای سوور
ده‌به‌ه‌وی به‌لێ خه‌لک ره‌نگی سوور ده‌کا به‌ ئالا و هه‌لی ده‌کا، نه‌وه کردووتانه به‌ تارا و
به‌ سه‌ری خۆتان داداوه بۆ خۆدزینه‌وه.

پاشان له جيتگایه‌ک ده‌لێ:

مل به‌ به‌ ره‌مووری وشه‌ی ره‌نگاووه‌نگ!

خه‌لک وشه‌ ده‌کاته گولله و له سينگی دوژمنی هه‌لده‌کا، نه‌وه وشه‌تان کردۆته
به‌ره‌موورتيک و بۆ خۆ جوانکردن و خۆ رازاندنمه‌وه و خۆ ده‌رخستن نهم وشانه به‌کار ديڤن. نه‌ینجا
له شۆ نه‌تتيکه‌دا ده‌لێ:

خوانه‌کا های به‌ ته‌ووسی کورستان
لا به‌ری پهرده له سه‌ر بالاگان

ده‌رده‌که‌وێ، هه‌ر ده‌که‌وێ دوورا و دوور
بۆيه ده‌لێ: "دوور کورێ، نه‌زيک خه‌سار"

نهیسته واکرمه له کتولان بهرزه

میش نمخاته لمشی گا بهولمزره

تاقه میشتیک ده توانی نهگهر له سهر پیتستی گایه کی گهورهش نیست، لانی کهم بهولمزره بهکی له لهشی گایه کهدا دروست کا، ده توانی لمزره بخاته نهندامی گایه کی گهوره. بهلام نیتوه ناتوانن لمزره بخه نه نیتو ولاته کهی خوتان:

نهرن و نهون و لۆکهی گویتان

بهسیه تی ... بهسیه ی

وا هات ... وا چو

جا نه مه "سواره"، جارتیکی دیکه له شیرتکی دیکه ی فارسیدا ده یلخته وه، بهلام دیاره له شیره کوردیه که دا زیاتر تهعبیره کان کوردستانین و مهوزووعی به حسه کهش کوردستانییه، بهلام له شیره کهی دیکه دا، "زرد، سیاه، رنگی" زیاتر جیهانییه، زیاتر نهترناسیوناله. له ژیر تهوژی نم هه ره که ته چه په شۆرشگرتیهی که له دهیهی شمهستان و کوتایی شمهستان هه موو دنیای گرتبۆوه خیلانی بهینی دوو نۆزدوگای گهورهی جیهانی کۆمونیزم، خیلانی بهینی شوهرهوی و چین و سه ره له دانی چین وه کو پاله ویشتیکی گهوره بو هه ره که تی شۆرشگرتانه له موهابیل نارامی و مهندی سیاسه تی سوڤیه تیدا نه وکاته و هه ره ها نه و هه ره که ته گه ورا نهی که ده زانی له هه موو نوروپا به تاییه ت به وهی پیتی ده لێن مانگی مهی، شۆرش خوتنگاران له پاریس له مانگی مهی ۱۹۶۸، هه ره له هه ره که تی "لۆمبواه" له نه فریقا و تا "گیفارا" له نه مریکای لاتین هه موو نه وانه ته نسیری کردۆته سه ر سواره و ته نسیری کردبوه سه ر هه موو مان. نه وه عومقی ناگاهتیه که تی، جگه له وه نه مه نیتیه زای شیره فارسییه که یه تی که زیاتر جیهانییه، شیره کوردیه کهی زیاتر شۆرشیکی کوردستانی له بهر چاره، بهلام لیته دا هه موو دنیا موخاته ب قه رار ده دا و ده لێ:

زرد - سیاه - رنگی

من و تو

هر دو به طفلی می اندیشیم

که بر سینهی ما بهدار است

با تنی از تب آتش گرم

شیر خون می طلبد

و مادر فرهنگش را می خواند

من و تو هر دو

با یک خون می‌اندیشیم
 من و تو هر دو به صبحی می‌اندیشیم
 که طلوعش را مرده از رایت انگشت دهم
 من و تو هر دو نیک آگاهیم
 که شب سنگدل پنه به گوش
 به جز از بانگ مؤذن
 روی گلسته صبح
 با سرود آتش و اذانی از تیر
 بیدار نمی‌گردد
 من و تو هر دو نیک آگاهیم
 که دهان‌های لنباشته از باد چدل را
 باید بست
 و فصاحت را
 در رواق کوهستان
 از خطیبی که کلامش سری است
 باید آموخت
 تو ظریف زرد، من رنگی، برادرمان زنگی
 همه نیک آگاهیم
 صورت عیسی را
 که بر آن نقش هزاران سیلی است
 در کوثر نفرت باید شست
 و دروغین سحر صلح
 بین گرگ و بره را
 بر فراز دار فلق خونی
 باید آویخت

نهمه همان شورش‌گتیریه که له "خیتلی درو" دا هه‌یه، به‌لام له "خیتلی درو" دا سه‌حنه و
 ساحه‌یه‌کی کوردستانی له‌به‌ر چاره. له "زهره و سیاه و رنگی" دا و به پانایی هه‌موو جیهان و
 هه‌موو شورش‌گتیران و هه‌موو نه‌ته‌وه زۆرلی‌کراوانی جیهان موخاته‌ب ده‌کا.
 له‌گه‌ل مامۆستای به‌پێژ، مامۆستا "سه‌لاحه‌ددین موهته‌دی" له سه‌ر په‌کتیک له ناوازه‌ترین

دیوانه شیعریه‌کانی په‌کتیک له‌ باشتړین شاعیره‌کانی کوردستانی نټران، په‌کتیک له‌ شاعیره‌ نوځوازه‌کانی کوردستانی نټران، کاک "سواره‌ نیلخانی زاده" که‌من قسه‌مان کرد.

به‌ داخه‌وه‌ ماوه‌ وژر کورت بوو و نه‌مانتوانی مافی ته‌واو بده‌ین به‌ شیعره‌کانی کاک "سواره". بویه‌ من هر نه‌و کات نه‌و په‌لټنم له‌ کاک "سه‌لاحه‌ددین موهته‌دی" و مرگرت که‌ جارتیکی دپکه‌ له‌ خزمه‌تیا دانیشینه‌وه‌ و بتوانین تاوتوتی به‌شټیکی وژر له‌ شیعره‌کانی بکه‌ین. بویه‌ به‌ خوشیبه‌وه‌ نه‌م شو به‌ خوشحالیبه‌وه‌ نه‌و په‌لټنیبه‌مان هټنا چن وله‌ خزمه‌ت کاک "سه‌لاحه‌ددین موهته‌دی" داین بڼ نه‌وی بتوانین به‌شټیک له‌ شیعره‌کانی بخه‌ینه‌ ژیر گفترگوژ و راه‌کردنه‌وه‌.

ب: سهرتا به‌ ناوی به‌رنامه‌ که‌وه‌ په‌مختره‌اتنی جه‌نابت ده‌که‌مه‌وه‌، کاک "سه‌لاحه‌ددین موهته‌دی"

و: سپاست ده‌که‌م.

ب: وژر په‌لمسه‌ له‌وه‌ی که‌ په‌چینه‌ سرر بابه‌ته‌که‌. حمز ده‌که‌م سهرتا به‌ وه‌ دست پټ بکه‌ین به‌ خوځندنه‌وه‌ی "خه‌وه‌بردینه"، شاکاره‌که‌ی کاک "سواره‌ نیلخانی زاده"، خوځندنه‌وه‌په‌کی شیکاریانده‌ی جه‌نابت.

و: به‌ سهرچاو، له‌ راستیدا، نه‌وه‌ ناواتیکی دټیرینی من بوو که‌ دمرغه‌تیکم بڼ هه‌لېکه‌وئ و جا چ به‌ خوځندنه‌وه‌ بڼ ته‌لويزټین، چ به‌ نووسین بڼ رڼ‌نامه‌ و گوډار و له‌ نټو کتیبدا، له‌ سر "خه‌وه‌بردینه" قسه‌ بکه‌م.

قسه‌ له‌ سر "خه‌وه‌ بردینه" ماوه‌ و موله‌تی وژر و دوور و دزیرئی ده‌وئ. ماوه‌په‌ک له‌مویش گفترگوژم له‌که‌ل کرا، به‌لام ره‌نگه‌ له‌ سټ چوار س‌عات من له‌و باره‌ وه‌ قسم کردین، به‌لام نه‌وه‌ی نه‌ورق هه‌لده‌گرئ له‌ به‌رنامه‌په‌کی ته‌لويزټونیدا بیلیتی، من هر وه‌کو داوام لټ ده‌که‌ی به‌ سهرچاو وا ده‌که‌م. هم "خه‌وه‌بردینه" ده‌خوځنمه‌وه‌ و هم حه‌ول ده‌دم له‌که‌ل هر برکه‌په‌کیش شیکردنه‌وه‌په‌کی کورتی پټ نیزافه‌ بکه‌م. "سواره" یادی به‌خیر ده‌لټ:

له‌ چشني گمرووی که‌و،
 که‌وی دږمی په‌خسیری زیندانی داری؛
 پری سه‌وزه‌ به‌ستمی خرڅاشانی باری
 تهری پاومشی تاسه‌ باری بناری
 شه‌وژلی له‌ گوډن خوځنی شهرمی کچانه
 له‌ سر روومه‌تی ماتی بووکی رمزاسووک
 به‌ تینی بتاوتنی روانی زاوا

۲۳۷

هوكه دئ و دهچن و شه پۆل دهدا، ناویش له ناو كێوه كه دا ههر ناوا شه پۆل دهدا. له جێگا یهك تهشبیهی دهكا به لاوێك، كوړتێكی گهنج، كه ههنگاو ههڵدێنێتهوه بۆ نهوهی بچن بۆ جێ ژوان، جێ ژوانێك كه زیندوو به گیانی دۆست و یارێكی خۆی. جاریكی دیکه بهراوردی دهكا و دهیسهیهتی به دستیک، دستهگهش تهشبییه دهكا به ماسیهك، یا وهك خۆی دهلێ قهشه - قهشه جۆرتیک ماسیه - وهك چۆن ماسی له ناو، له دهريا دوور بهكویتهوه، ههڵدهبهزێتهوه و بزوتنهوه و جوولانهوهی ههیه. دهستی نهو كوړهش وهكو نهو ماسیهیه وایه، بهلام دوور كهوتۆ تهوه له چی؟ ئهم دهسته له دهريای "هلوورینی بهروئ" یانی له دهريای سینگ و بهرۆکی یارهكهی دوور كهوتۆتهوه. جا ئهم دهسته كه تهشبیهی كردووه بهو ماسیهیه نهوه خۆی له تهشبیهی سووهمدا دهپێته ناوهكه كه له نیو كێوهكهدایه.

له واقیعدا تۆ دهبینی، سێ تهشبیهی كردووه. ههر لهو بهرگه چكۆلهدا ناوهكه تهشبییه دهكا به دستیک كه له سینگ و بهرۆکی یار دوور كهوتۆتهوه و نهو دهسته ش كه له سینگو بهرۆکی یار دوور كهوتۆتهوه، جاریكی دیکه تهشبیهی دهكا به ماسیهك كه له دهريا دوور كهوتۆ تهوه. ئهمه ههر سێکیان جاری تهشبیهی ناوهكهیه، كاتیك له نیو كێوهكه دا خهريكه به خوڤ خۆ به دیواری كێوا دهدا.

ب: ئهگهر وایه كه خودی ناوهكش خۆی رهززه، ههیا به بۆشتكی تر؟

و: بێن گومان نێستا ئهمه ده چینه سهڕ نهوه كه مه بهستی لهو ناوه چیه؟

كچی نوور قهلمسی دمی دێری كێوه

له ئهنگوستهچاوی دلی خهوی كێوا

بهروو دهر، بهروو شاری دهريا بهرتهوه.

ئینجا خهريكه پێته دهوئ. ناوهكه تهشبییه كراوه به كچی نوور. دیاره ناوهكه تهشبییه كراوه به نوور و نووریش تهشبییه كراوه به كچ. ئهمهش دووباره سێ تهشبییه له سهریك له یهك دێری شیعریدا. ئینجا خهريكه پێته دهر، بۆ كوئ؟ بهروو شاری دهريا. چونكه مه بهستی ههموو ناوێك نهو دیه بگاته شار - شار له بیرت بێ له شیعی "سواره" دا - له ئهكسهڕ جێگا دا دوو مهعنا دههخشت: شار، نهو مهعنا ئاشكرا و دیارهكهی شاره یانی ولاتیك كه خهلكێكی زۆر تێیدا نیشتهجین، بهلام شار، له یاریکردنی مندالان و گهنجانی كورد هواریشدا، بهو مهقسده، یا به ناخری كایهكه دهلێن كه پیاو له راكردندا، یا له كۆتایی یاریدا دهبن بێگاتن، دهلێن دهبن بگاته شار.

لهبهر نهوهی، نهو دهريایه وهكو شار وایه كه ناو دهیههوی بێگاتن. بۆ نهوه كه بێگاتن

به کویدا تیده په ری؟

گهرووی ویشک و چاوی سهی چاوه‌گانی

دهرووی پرونی ناوه

دپاره گهرووی ویشکه، چونکه هیشتا ناوی پیتدا نه‌هاتووه. چاویشی سهیبه، چونکه چاو له نینتزار و چاوه‌پوانیدا سهی ده‌بی و نه‌و کانیه‌ش که هیشتا ناوی پیتدا نه‌هاتووه عاده‌تمن خیزه‌گانی سهین. نه‌وه گهرووی پرونی ناوه، ناو به ویدا هومید ده‌کا که بیتنه ده‌ری:

به فانوسی نمستیره بهر چاوی پرونه

له‌بهر پتی همری کوهی ستوره

به پوی مانگه شو چندراوه.

جا لیسه‌دایه که ده‌لی بز نم کچی نوره پیشوازی ده‌کری. نم پیشوازییه‌ی چون لن ده‌کری. نه‌ستیره ده‌بیتنه فانوسیک و پروناکایی بز راده‌دیری.

پ: نم تشبیه زور سه‌یره، یانی له شونتیکا کچی نور دټنه ده‌روه و له شونتیکا نمستیره که نویش هر نوره، پیشوازی لن ده‌کا نمه پت وایه تا نټره نم تایه‌تیه تایه‌تیه به شیعری کاک "سواره". سه‌یر که کاک سه‌لاح سه‌سلفن مومکین نیه له شیعری شاعرینکی دیکه‌دا تو شتکی به جوان تشبیه کمی و جوانه کمش به جوانینکی که تشبیه کمی.

و: تو جوانی بزچووی کاک "راسان"، هر هه‌مسو "خه‌وه‌ردینه" په‌کټیک له تایه‌تمه‌ندیه‌گانی نم خسه‌ته‌یه. "سواره" به یک تشبیه‌وه ناوستی، جاری وایه دوو و سټ و چوار تشبیه دټیتته‌وه. له به‌ینی هر چواریاندا مونسه‌به ساز ده‌کا و جا نم جاره‌که مه‌رامه‌کدی خوی، که ناوه‌که‌یه یا ته‌سوریکه، که ده‌یه‌وئ نه‌و ته‌سوریه به گویی خونه‌ر بگه‌یه‌نی به‌یان ده‌کا.

پ: له پشټی فانوس‌شمه‌وه یک پرسپاری تر دروست ده‌بی، فانوس تشکټکی کم نددا، پروناکاییه‌کی کم نددا، بز نمونده به شتی ورده‌وه نه‌چسپن کاکه "سواره" بز به کانیه‌کی پچوکوه‌وه نه‌چسپن، له جیاتی پروناکاییه‌کی زیاتر، دق به فانوسینکی پچوکوه‌وه ده‌چسپن.

و: له بیرت بین "گوزان" یش ده‌لی:

کانیه‌کی پرونی بهر تریمی مانگه شو:

له بنیا به‌رزنی مرولی زیغ و چهو،

جواتره له لای من له دهرای بڼ سنوور،

شه پښلی بڼته بهر تیشکی رڼو شلپ و هوږ.

شاعیران همهمشه لایه نگرې عزمهت و گه وره یی نڼ، جاری وایه زیاتر ناشقی
جوانی و جه مال و نارامڼ، جگه لهوه له بیرت بڼ نهمستیره نووره که ی نووریکې نارامه. به
پنجهوانه ی رڼو له بهر نهوه تشبیهی نهمستیره به فانوس تشبیهتیکی زور جوان و پر به
پیسته له جیگای خویدا.

نهمستیره بوی دهبته فانوسیک و بهر چاوی روون دهکا، له خوارشوه سیتوره دهلیتی
هریکې کهوهی شنه راخواوه و تیشکی مانگه شویش به پوی زقون چنیریتی.

نهمه ویش په کیک له هره جوانیه کانه، له زور جیگا تاییه ته به "سواره".

نښجا دهکاته نمو دهنکه نهمه ی که له ناوه وه دی. شلپه نییه، شه پښل نییه، به لکو
دهنکیکی نهمی ناوتیکه که جاریه، هشتا نه که یوه ته ده ری. تشبیهی دهکا به چی؟

نهمی بورجی خاپووری مڼووی لهمڼن،

له درزی هزار خشتی رڼو و شوانی

دلته ی چپه ی پښلی پهرانی دلا

نهمی پتکه نڼی کچی سرگوزشته ی قه دیی

له نهمدلی تاپوی وه کوږ بومهللی

- سنووری شوی دوتن نهمووی به یانی -

په چی قورسی نهمانی نهمانی لادا.

مڼو تشبیه دهکا به چی؟ تشبیهی دهکا به بورجیکې خاپوور، بورجیکې کونی

کاولکراوی له مڼینه. نهم بورجه به چی دروست کراوه؟ به هزاران خشتی رڼو و شو که له
سر یدک داندراون. زهمانه له هزاران خشتی رڼو و شو پتکلن، نه که تشبیهی که ین به
بورجیک.

له درزی نهم خشتانه دا که خشتی رڼو و شون، دهلیتی پښلیک پهری لهو دیوی زهمانه وه،

لهو دیوی مڼو چپه دهکن و چپه نهمان وهک دلته یهک له درزی نمو خشتانه وه دهکاته
گوئی نهمسان. نهم دهنکه خوشه ی پښلیک پهری که لهو پهری سنووری زهمانه وه دپته گوئی،
وهک دهنکی نمو ناوه دچن که له نیتو کتیه که دایه. جارتیکی دیکه تشبیهی دهکاته وه، هر
عینی شت، جارتیکی دیکه نهم سرگوزشته قه دیمانه ی که بڼ نهمه ی ده کترنهمه، نهم
نهمسانه، نهمسانه ی کون تشبیه دهکا به کچیک و کترنهمه که تشبیه دهکا به پتکه نڼی
نهم کچه، "پتکه نڼی کچی سرگوزشته ی قه دیی". نهم پتکه نڼه، نهو نهمانی نهمسانه که

لیره‌شدا نهم تشبیهانه دووباره تیکمَل دهنه‌وه، ددنگی شمشال، یا خود ددنگی شمشال که دیاره خوشه، به‌لام جارئ خودی شمشاله‌که‌یه، شمشاله‌که تشبیه ده‌کا به گه‌رووی زهردوزولی کچتکی کورد. له‌که‌ی؟ که به پشوی پر له‌عه‌تری به هارییه وه، له‌کاتی زرینگانه‌وی شه که دنیا سپی و زیناونه و دنیا زرینگاوتوه. لهم دهمشته زیناونه به خور زمزمه هه‌لدهرئ کچی کورد و له‌و کاته‌شدا وه‌کو ددنگی شمشال ده‌چن.

ناوه که تشبیه ده‌کا به گه‌رووی زهردوزولی کچی کورد و نهم گه‌رووی زهردوزولش تشبیهی ده‌کا به شمشالیک و شمشالیکیش که له‌نیو‌شه‌ودا ره‌شمالی دۆلی دادپروه، دۆل تشبیهی ده‌کا به ره‌شمالیک که ولاتی داگرتوه.

به نه‌جازی نه‌نگوستی پاکي محمد

شەتی نوور به پووی مانگی عمرزا کشاوه.

نه‌وه نیشاره به‌و نه‌فسانه‌یهی "شه‌قولقه‌مه‌ر" ده‌کا. نه‌مه شه‌تیکي نووره، به‌لام له‌سر نه‌وه به‌سر مانگا راکشا بن، به‌سر مانگی عمرزا راکشاوه، عمرز تشبیه ده‌کا به مانگیتک، شەتی نووره‌که به‌سر مانگی عمرزا راکشاوه، نه‌ک به‌سر مانگی عاسمانا.

ترووسکە‌ی ترووسکە‌ی شەوی دم به‌هاری به‌هه‌روه

له‌سر عاسمانی زه‌وی راخوشاوه.

جارتیکی دیکه‌ش، زه‌وی له‌گمَل عاسمان موقاره زه‌ده‌کا. ده‌لتی ترووسکە‌ی ترووسکە‌ی شه‌وتیکی به‌هارییه، به‌لام ناخر نهم ترووسکە‌یه به‌تاسماندا راده‌کشئ!! به‌لام لیتره نه‌ک له‌سر تاسمانی سه‌روه، له‌سر تاسمانی خواره‌وه، له‌سر زه‌وی راکشاوه، چونکه ناوه‌که به‌سر زه‌ویدا دئ تیده‌هرئ.

پ: نهم تشبیهه هه‌ه‌کووسانه، نهم ته‌شبهه پتچه‌وانانه، له‌شهری کاک "سولره" یا

زۆر سه‌یره؟

و: له‌زۆر جیگادا نازانی چ تشبیه ده‌کا به‌چی. نه‌وه‌ی عه‌ره‌ب پتی ده‌لتین "موشه‌به‌هون موشه‌به‌هونب" له‌زۆر جیگادا جیگاکانی خویان ده‌گوزن و خوی سونه‌تیک یا ره‌سمیتک یا نه‌ریتیکی تازه داده نئ به‌شهری کوردی، که شهرت نیسه له‌گمَل هه‌موو پنتوتنی و نامۆگاری نه‌دییه کۆنه‌کانی زمانی فارسی و عه‌ره‌بی و ته‌نانه‌ت شاعیره کلاسیکه‌کانی زمانی کورد یش به‌گوئیجئ. تشبیهه‌کانی وا تیکمَل ده‌کا، له‌زۆر جیگادا زۆر لئ ورده‌بونه‌وی ده‌وی تا بزانی لهم دووانه کامه‌یان تشبیه کراوه به‌وی تر.

جا نه‌مجاره باسی نه‌وه ده‌کا، نه‌گه‌ر ناو گه‌یشتن، نه‌گه‌ر هات و ناو به‌گا چ ده‌بن؟

له هر گاز و رڼايزی واکازی ناوی نه گاتې
 نیازي همزلران گمزیزې به نازي ودي دئ
 نه پورته داری چاکي به دمی هه ناسی
 شنی نمره لاوینی دم پای نه گاتې.

خو نه گمر هر گاز و رڼايزیک، هر شویتیک که ددنگی ناوی گیشتی. گازی دووم
 مدعای دنگه. که ددنگی ناو گیشته هر شویتیک، نیازی همزلران گمزیزې به ناز که
 ناواتی نه ویدانه ناو بیانگاتې، نیازیان ودي دئ. داری چاکي که زور پیره، وشک بووه به
 دمی هه ناسی ناو به بهرکه تی هه ناسی ناو، داری چاکیش ده پورته ووه. نم داری چاکیه
 وشک و رق و پیر بووه، شنی لاوینیکي نمری که به دم باوه شنی دئ ده کوینه داری
 چاکیه وه. لاوین نم داره «بی» یدیه که فدرقی له گیل داری «بی» گموره نه وید، داره
 بییه کان بن ده کمن و گموره ده بن، به لام نه وانه هر شولی تهرن و دمیتنم و عاده ته له و
 نمره لاوینته که قمرتاله و سه و ته و شتی دیکه ی دارین ده و ندریته ووه، نه وانه ده بی نمر
 بن و نه شکتن.

جا ده پهموئ پلتي نو نمره لاوینی که به دم پای شنی شه ماله ووه، شنی دئ چند
 نمره داری چاکي و خستیک ناو ده یانگاتې ناوا نمر ده پسته ووه و جارتیکی دیکه گهنج
 ده پسته ووه به هزی ناو ده کوه.

جا نه لیردا ناو له بهر خزیموه قسه دکا. خدک چا و پروانی ناوه. نه ی ناو ده که چا و پروانی
 چیه؟ لیره وار، زهوی، درخت، کیتو، هه موو چا و پروانی ناو. نه ستیره، مانگه شو، به لام
 نه ی خزی ناو ده که نیازی چیه؟ ناو ده که چ تمایه کی هیه؟

ناو بیر ده کاته ووه و ناوا بیر ده کاته ووه:

نه لپن تاجی زمروتی دورگی له سر ناوه دمیا

هه تا چا و هه تر کا، شه پزله، شه پزله

له پرونا له پرونا

به ناهنگه سر بندی پروانی خزی

له بهر خزه تاوا نه لپی سینگې ښه نه لپی

نه لپی: هانی هستانه دنگی خزی

سرووی خونا و دی بهاره له گوچا

له هر شیره جوباری هر دشته چو من

له دلمایه پروای به رینی به دمیا که پشق

له تاریکه تاراوگه کم وا بهسر چوو

زهمانی تهریکم

نیترو خترو خوشی له پتما

ناو به هیوایه بگاته دریا، نوه نامانجی ناوه، که له دلی کتو دپته دهی، بهو نیازه دپته دهی سهره نجام بگاته دریا. جا دریا چونه؟ ناو هیشتا نهیدیوه، هیشتا نهیگه یشتوتی. خوی دریا تهسور دهکا له میتشکی ختدا. ناوا بیر دهکاتهوه:

هه تا چاو هه تمرکا، شه پوله، شه پوله

له یوونا له چوونا

هه ده کت و بزوتن و ژبان، نهم تهسوریوه که هاتوته میتشکی نهم ناوه سهارهت به دریا که هیشتا نهیگرتووه. جا نهم ناوه، سهره ندیکی ههیه. نهم ناوه نگی دریا به، سهره ندیکی خوشی ههیه. وهکو سینگى ژین وایه. تهشبییه شه پولهکانی ناوه که هه لدمستی و دهکوه پته وه خوارى. تهشبییه دهکا ده لپی سینگى ژبان له بهر خویموه ده هاژى و هه لدمستی و دپته وه خوار. نینجا دهلی من سروودی خوناوهی به هارم له گویدا به. من ده زانم بارانی به هار دهبارى و ده زانم که بارانی به هار که یشت من پتی بههیتز دهیم، من پتی به توانا دهیم و پتی دهگم به دریا. دلشیم نیسانتیک و پروایه کی بهرینی نوهی ههیه که دهگم به دریا.

سواره لیتره دا ده بهموی نهم مهنتیقه نهم دیالیکتیکه ورده بگه یه نى که ههم زه مینهی مادی ههیه به گه یشتنم، چونکه به هار هه میسه دهبارى، باران هه رگیز تمواو ناہی له جیهاندا، به هار سهرچاوهی ناوه، سهرچاوهی یوون و ژبانی ناوه.

دوو، پروای منه به نهم نامانجدهم. پروایه کی بهرینی به دریا گه یشتنیش له سینگمدا به و له لدمدا به. بهینی نهم زه مینه مادی و نهم زه مینه معنوییه، نه تیجه یهک دپته بهرهم که گه یشتنی منه به دریا.

بهم تهرتیبه نهم تهسوری دریا دهکا و نیترو دهلی خترو خوشی له پتما. جا نهم جار شاعیر خوی دهلی:

وهایه:

که کانی به هیوا

به هارانه لووزو تهسستن بهرمو شاری دریا

بهلام داخی جمرگم له گدل همر به هاری

که رانه چله کن سموزلائی

له خاکپنه خهونی گرانا

له دلتا ختم و داخی تهم دهرده سهوزه:

که دهردی گرانی همسور بهوارتی و هنوز.

کافی نهو هیوايه پان هه مه، بۆیه ئاوا لوزو ده به ستن و به خوڤ هێرش ده بن و روو ده که نه

شاری دهریا، به لام من خدی چیمه؟

خدیجی نمونه هم‌سو به‌هاریک که سه‌وزدانی و خه‌بهر دین و لهم خه‌ود خاکینه‌ی که تا

نیست! هو بیایه له نیتو گل و خاک و دهخه بهر دین و بهرز دهبنه وه، له و کاته دا خه میکی دیکه

له دلي مندا سموزه که همو رښوارېک مه ترسېکې له ريگا دايه، نووېش نه وده له نيوي

ریتگا خدیوی لہ بکھوی، وندھوز بدہا.

پ: نعم فہر اموشیہ ہمدان ندر شتہ نہیو کہ لہ کویلاہہ کا:

- سنویری شہوی دولتہ نور پور بہانی -

پهچدی لوریسی نسیمانی نهنسانی لادا

دیمانگیرتھوہ بڑو نہو خہمہ گوروہی کہ ٹہنسان فہراموشی دہکا؟

و: که نپسان له نیوهی ریکا پێ ناگا. که لا دهدا، که واز دیتێ، ماندوو دهیت.

د دترسې و سره نجام سهرې لږ د هشتوې. نهمه چاره نوو سي نينسانه.

سوارہ خدیو، ہمدردی کا لہجہ میں کہتا ہے کہ: "تمہاری ساری باتیں سن کر میں نے یہ سمجھ لیا کہ تمہاری زندگی میں کتنی باتیں ہوئی ہوں گی۔"

دوايه دهگمه نعو، به لام مه ترسي، نعو ي هه به كه هه سوو رتيوارتيك، نوو خه نهره ي له سهو

رنگایه که له نیوهی رتگادا عهوی لێ بکهوی.

به کتک له تاپه نندوبه کانه شمعري سواره، که سه به به، خوشبیه که به تم و سه به به.

به‌رزیکه به‌تم، جاری پیشووش نیشاره‌م بنگرد، به‌کیتک له تابه‌تمه‌ندیه‌کانه، شیعی

شاعیرانه، گمراهی، هم‌مسو، جهان به‌گتیکان نه‌وده که هم که س بزی هده به دل، خوی

مه‌عنای لست‌اندوه و دهمشگ‌نحیه، مه‌عنای زور هه‌لده‌گری. خه‌ دیاره‌ نو‌وه‌، گه‌ بکه‌

خَشَوِ بَسْتِه كِه ی نِیمه دِه بِلَر. دَوُر نِیمه لِه هَمو و نِدو قِسانه ی کِه لِه شِعره کِه دا هَمه.

ننینجا باسماں کرد که ناوکه دیتته دوری. هیوای هدی، پروایه که به رینه له دلدا هدی و

سه، چاره‌ی دیگر، ماددیشتر به مستقیم، به او له عالمه‌دا که نموش، خنواد، به‌های، به‌دو، آمد.

بیتا ہے ای، ہدیہ پر، بگا، یہ لام سے تیسرے، نوہ ہدیہ و دیکھ ہدیہ و، تیار تک لہ تار بخدا،

لايلا، لای، لری، نه زانری، سه ری، لری، بشتی، بتی، و از بتی و هم، نه، شتانی، که

باسمہ: مذکورہ

نهنجا سدا ره، دوکده تته سده، لنگ جياک دڼه وه، نهه حته د نا، انه، نهه نا، انه هومره باز له

شيعرى "خموه بىردينه" دا مىسالىتىكن و رەمىزلىكن بۆ ھەر ھەركەتى ئىنسان لە كۆمەلگادا. ھەموو ئەو ئاوانە، جۆراوجۆرى ھەر ھەركەتەكانى ئىنسان نىشان دەدەن. يەككىيان توند و تىزە، يەكيان ئارامە، يەكيان رادەوستى تا سەرەنجام دەگاتە يەككىيان كە لە ھەمووان خراپترە. نەمىش ئەو ئاۋەيە كە گرۈۋە. كە سەرەنجام دەپن بە بەرد. ئەو ئاۋە مەعدەنپەكانن، كە دۋاى ماۋەيەك لە سەرچاۋە ھاتە دەرن، چەند ھەنگاۋىك ئارۋا و وىشك دەپن و دەپن بە بەرد.

ئاخر ئار رەمىزى رانەۋەستانە، رەمىزى بىزۋوتنە، كە چى بەرد، رەمىزى ۋەستان و بىن ھەر ھەركەتپە، تەۋا ئەو ئاۋە تەبدىل دەپن بە دۆى خۆى. ئەمە ئىتر ئەم كارەساتەيە يا ئەم فاجىئەيە كە جارى ۋايە روو دەگاتە ئىنسان كە تەبدىلى دەكا بە دۆى خۆى. ئايشارمەۋە كاتىك ئەم شىعرە دەگوترا، ئىمە دەستەبەندى زۆر كەسمان كىرەپو كە ھەر يەك لەو ئاۋانە كى يا چ جەمەريان و يا چ ھەر ھەركەتپە دەگرتەۋە. ئەم ئاۋەى ئاخىر كە دەپن بە بەرد و ھەر بۆيەش ئاۋى ئاۋە "خەمە بىردىنە" ئاۋىكە كە خەمە ئەپنن بە بوون بە بەرد، خەمە بە بەرد بوونەۋە ئەپنن، كە تەشپىھمان دەكرد، دەمانگوت ئەۋە ئەم كەسەيە كە لە دۆى گەلەكەى خۆى شەپ دەكا. ئەۋەى ناتۋانن، ئەۋەى دەۋەستىن، ئەۋەى ۋاز دېنن، ھەر چۆنىك بىن چارنىكى بۆ دەكرى، بەلام ئەم ئەۋەى دەپن بە دۆى خۆى؟

جا سۈارە لە "خەمە بىردىنە" دا نىھايەتى خراپىيەكەى لەو ئاۋەدا دەپنن كە گرۈۋە و كە دەپن بە بەرد. نىھايەتى چاكىيەكەش لەو ئاۋەدا دەپنن كە ئاۋەستىن، كە ئىتر ئاخىرى شىعرەكە بەۋە دېنن كە " ھە ئاۋى بە ھەنگاۋە" نەسەرەۋتە كۈلەكەى روۋى ئاۋە. ئەمە ھەرە ئاۋە چاكەكەيە، دۋايە دەگەينە سەر ئەم، بەلام ئىستىا بىن بىزانىن ئاۋەكان چۆن يەكە يەكە دابەش دەكا و ھەر يەكە سىفەتپەكى تايەتى بۆ دەپننەۋە.

لە بەر ئوروى خۇرا

گەلن كۆپرەكانى شولارمەن

زەمى دەم بەھاۋارى ھارى دۆلەن ھىزان

كە تەسلىمى سىھىر و تە لىسمى پەنارن

بە بىن ھەۋلى ھەلەدان و چارانى چارن

بە ھىۋان بىگرمەنن ھەۋرى بەھارى

رەھا بىن

لە زىندانى بەردىنى غارا

كە چى، ۋا كەۋى و دەستە مۆى دەستەلەنى رەكەى دۆل و شەۋن

لەبەر سامى رى ۋا بەزىو و تەزىۋن

له گەل گۆچی کردن گزنگی.

چەواشەن له پتچی نزارا.

نەمە باسی ئەوە دەکا گەلێک کۆتەرکانی، خۆیان له سەر پیتی خۆیان پاناوەستن. بە هیز و توانای خۆیانەو پشت ئەستور نین و زۆر کانی هەن که دەم بە هاوێن دەزانی، زنه له لای نێمه بهو کانیانه دهلێن درۆزنه، ئەو کانیانەی که بەنێک ناویان لێ دێ و زۆری پێ ناچن ویشک دەکەن. بۆیه دهلێ:

زنە ی دەم بە هاواری هاری درۆزن هەزلێن

نەم زنانه بۆمەش دەم بە هاواری، چونکه له به هاردا ناویکی یەجگار زۆریان لێ دێ بە خەر و بە گرمە یەکی زۆر دێته دەری، بەلام له ماوه یەکی کورتدا ویشک دەهێن، نەمە پێمان دهلێن درۆزنه. ئەوانه له نێو کێوکه دا زۆر ترسان له پتچاوپتچی کێو، ناتوانن نەم شاخ و کۆتستانه ته ی کەن، ناتوانن چۆل بپێ بکەن و سەخت و کێو بپێن. هیچ هەول نادەن چاره یەک بۆ خۆیان بدۆزنەو. بە هیوان هەوری به هاری بگرمێتی - چونکه بهشتیکی زۆر لهو کانیانە دهلێن ئەگەر هەور گرماندی سەرچاوه ی کانی دهتۆقی - ئەوان به هیوان هەوری به هاری بگرمێتی و جا له زندانی بهردینی غاردا رها بێ و پێته دهری.

دەشیهێتێته دهری، هەوره به هاری به کەش دهگرمێتی، ئەوانیش دێن، بەلام هێندە کەوی و دەستەمۆ بون له نێو زندانی دۆل و شێردا، هێند راهاتون به ژێر دەستەیی و دیلی و بێدەستەلاتی، توانای نازادی وەرگرتنه کەیان نییه. هیوایان به نازادی نەماوه، بۆیه له بهر سامی ریش، له بهر ترسی نەم رێگا سەخت و دژواری - که زۆر جار سواره له شێره کانییدا باسی نەم رێگایه سەخت و دوور و قاقره دهکا - له بهر سامی ریش هێنده بهزیو و تەزیوین، له گەل بهیانی گزینگێک له سهرانی دا، بۆ خۆی دهلێ: "گۆچی کردن" به یەکه مێن گزینگێ ههتاو چهواشه دههێن له پتچی نزاریک و سهریان لێ دهشێوی و تازه ناتوانن بپۆن. ئەمانه ئەو کەسانەن که باوەریان به خۆیان نییه که له سەر پیتی خۆیان پاناوەستن که به هیوان هەوری به هاری بۆیان بگرمێتی، ئەمە نەوعێک ناوه.

پ: له سەر زمانی یەگگرتوی کوردی!

و: بەلام ئەوێ که زمانی ستانداردی یەگگرتوی کوردی به کار دێتی یەکتیک له خەسلەته باشەکانی ئەو نەدەبیه کوردیی نوێیهی که له دهیه ی شەست له نێران سەری هەلدا و له نێو پراستی شەسته کانهوه گه پشته لووتکه ی هههه بهرزی خۆی و سواره ش نوێنەریکی هههه ديار و بهرچاویتی، بەلام ئەوانی تریش ههه به شێوهی سواره شێهیریان گوتوووه و تەنانەت یەخشانه کانیان ههه ناوا نووسیهوه.

یه کتیک له تایبه تمهنده باشه کانی، ره چاو کردنی نمو نه ده به کلاسیکیه به کگرتووه ستانداردیه له گمل نه وه که بلتی له دوره ی "جمهوری کوردستان" و کومه له ی "ژ.ک" دا زۆر تری نه ده به کوردستانی نیران شپوه ی موکریانی پتوه بو و یا له زۆر جاردا له شاره کانی تری نه م پارچه ی نیستای کوردستانی عیراقدا ده بینن، موزکی ناوچه یی پتوه دیاره. نه ده به کوردیه ی شهستی کوردستانی نیران شپهری نوئی کوردی و په خشانی نوئی کوردی له کوردستانی نیران زۆر حملوی نه و دی دا که زمانی ستاندارده، به کگرتووه که به کار بیتی و خزمه تیکی باشیشی له و باره وه کرد، که نه م برادره زۆر باشی بوچووه.

نه م جار ده گاته سهر نه و به شه هره ناوه خراپه که ی که به م باس کردی، ناری گراو که ده به به بهرد و "خه وه بهردینه" ش ناوه که ی خوی له وه وه رگرتووه.

هه تا بهری تالی گراوئ

به دلما گمراوه

هه تا یاد نه کم ناوه به و وومه بهردینه کاری گراوه

نه لثم سمد مهتابن

وه جاخن که رووگی هه زاران نزای شه نه باهزی به تاسه ن

وه بووژنه ووی هه ست و هان و هه ناسه ن

چلونه که به رووی گراوان نه بهین

له نه و چاوی نه و خانه دانه

له می چونه بهتی به لوه ؟

نه سۆزی به لوتی بهری، خوناوی به هاری

نه تووکی بهری به لوتی بهری

له کاسی به خوا، بهتری بهسانی ناگه ن

له مانا، به تاسان و بهری

به شیمانی به بهرمانی ناگه ن

وه هاکه ی له می به وگه به بهردینه گاوی بهراوه

که به لته که، کۆژین و به میله ی بهماوه

وه هاپه که به هر گهاپه له و ده شته شین

له سهر ماتمه ی ناوه بهردینه، سهرشین و سهرگرمی شین.

خه یالی به ده به بلتی ناوه که ده به به گراو، ده به شته دژی خوی من له سهر نه وه رۆیشتووم

تازه له سهری ناوۆم، به لام من هه تا بهری له وه ده که به وه نه وه ناوه، به لام به و خه ونه بهردینه .

وهرمیش هەر خهونه ـ بهو خهونه ورمه بهردینه ناوا کاری کراوه و کۆلهی کوتراوه. دهلتهم باشه ههزار مه‌عابن و ههزار هه‌یف، نهم وه‌جاخه، وه‌جاخى ناو، نه‌وانه رووگه و قىبلمن بۆ هه‌زار نزا و ناواتى باسكى شين، باسكى شىنى داره‌كان كه روو ده‌كاته ناو، هاوارى بۆ ده‌كاته، باشه وه‌جاختىك كه هه‌زاران باسكى شين هاوارى ناوى لى ده‌كمن و هه‌ست و هان و هه‌ناسه ده‌پوژينه‌وه. چۆن نه‌وانه به‌پروو نه‌بين؟ له نه‌پرو چاوى نه‌و خانه‌دانه، له هى يا تۆفان چۆن پىت و به‌ره‌كه‌تى تپدا نه‌ماوه؟

نا، نه‌وى كه مىرى خوناوهى به‌هاریه، نه‌وه نه‌فسانهى كۆنه كه ده‌لتى مىرخوناوه هه‌پو. مىرخوناوه له واقیعدا به نه‌فسانهى كۆن و مستۆلۆزى كۆن خواوه‌ندى بارانه، نه خواوه‌ندى بارانى به‌هاریه، كه داواى لى ده‌كا و سۆزهى بلاوتى هه‌یه، نه برى پىبوارى خۆى كه تووكى لى ده‌كا و نه‌فرىنى لى ده‌كا. نه‌و برى خۆى كه له‌گه‌ل ناو هاتوه و ده‌روا و نهم به‌جى ده‌مىنى، نه‌ویش ناخه هه‌زار تووك و نه‌فرىنى لى ده‌كا.

جا نه‌پارانه‌وى مىرى خوناوهى به‌هار و نه نه‌و تووك و نه‌فرىنى برى پىبوارى له‌م كاسى خه‌وا كه تىوشى هاتوه تازه فێرى ناكهن. به‌راستى فێرى ناكهن راست به‌شته‌وه و پا‌په‌رى به هه‌زار ئامان و برى، ئامان و به‌رۆ و برى هاتباى، فێرى نهم هه‌رمان و جاويدان مانه‌وى ناكهن له ناو به‌رد بوونى خۆیدا.

گه‌ى له‌شى گاو دراوه، وه‌كو كه‌حتىلێك وایه، كۆپۆزنى حیه‌لى نه‌ماوه. نه‌سپێكى بێ حیه‌له. جا ناخړیه‌كه‌ى ده‌لتى: هه‌موو نه‌و گىایانه‌ش له‌و ده‌شته‌ن، له سه‌ر ماته‌مى نه‌و ناویه شین ده‌گه‌رن و سه‌رشینه‌ش، سه‌رى خۆیان شین كرده‌وه، چونكه‌له را‌بردودا له تازیه و ماته‌مدا سه‌رى خۆیان شین ده‌كرد.

جۆرتێكى دىكه ناو به‌یان ده‌كا. نه‌مجا نه‌و ناویه كه را‌دمه‌ستى و ده‌به‌شته گۆل، كاری بێ ناكرێ. راسته نه‌بۆته گراو و نه‌بۆته دۆى خۆى، به‌لام ناشیروێ.

گه‌لتى گۆله له‌و چۆله یه‌خسپى خاكن
به رويا گه‌لا وه‌ك چه‌مۆله‌ى كۆزلى وه‌پو
كه‌مارۆى زه‌لى نه‌ژه، وا ته‌نگى بێ هه‌لچنه‌ن،
كه بێ دمه‌رغه‌تى په‌كه‌نه‌یان به سه‌د به‌رزگى زه‌رده ماسى
لق و پۆپ و هه‌رگه‌ل
وه‌ها ده‌ور و په‌شتى ته‌مه‌پو
كه بێ فرسه‌تى چاوه‌به‌ركن
له‌گه‌ل عه‌رشى پاكن.

نه‌وش زۆر له‌ سەر، رۆښستنی ناوڤ. وەسفی ناوڤکە کە لق و پۆپ و هەژگەل
دەرووشتی گرتووه و ترانای رۆښستیان ئەماوه و بوون بە ناوڤکی پاکیدی راوستاو.

هەتا جۆگە ناوڤ بە وشکی دەهەنم
نەلتی مێرگی روخساری کێژکی کال و منالە
بە کووژی تەمەن چارەجوانیکی پر خەوشوخالە،
تەشەندارە چەرگی بێنەم.

نەمە یەکیەک لەم شتانەیه کە باسمان کرد کە تەشبییه‌کان دەکەونه لای یەکتەر. ئەو
خەیاڵی هەیه باسی جۆگە ناو بکا، بەلام جۆگە ناوێکە تەشبییه‌دەکا بە روخساری کێژیک .
کێژیک کال و منالە. روخساری کێژیکەش تەشبییه‌دەکا بە مێرگی، چون مێرگ دێنی کووژی
بە سەر دادێنێ، جیوتی بە نیتودا دەکەوێ و کووژی بە سەر دادێنی، دەرووشتی. روخساری
نەم کێژە کال و منالەش نیتسا کە بۆتە ژنیکی پێر، بە کووژی تەمەن شوێن شوێن گراوه،
خۆی نیتسا جولان نییه، بەلام چارەجوانه، چارەجوانیکی پر خەوشوخال. وەبیر دەکەوتەوه کە
نەمە کاتی خۆی زۆر جولان بووه، نەمە تەشبییه‌دەکا بە جۆگەیک کە نیتسا ویشکە، بەلام له
رابردوودا ناوی تێدا بووه. ئەگەر حیسابی کەین نەمە چوار یا پێنج تەشبییه‌له نیتو یەکتەرا.

بەلتی: دووره گەرمیتی دەریا

بەلتی: وایه گانی هه‌زارن

نەزانم

نەوانی کە پاراوی ئاوان بژارن.

نەزانم له‌ رێگا،

مەترسی گەلێ ژەنگ و ژارن.

بەلام کاکه‌ نەو گشتە عەقڵی خەسارن

ناتن هەر عەقله‌ له‌ خەساریک، هەموو ئەو خەسارانە دەین بکەون، تا ئینسانییەت نەم
عەقله‌ پەیدا دەکا، عەقڵی ئینسان پەرەمی نەزموونێکی دووردرێزی پرکەوتن و
هەستانەموهیه و هەموو ئەو خەسارەتانه‌ پتووستن روو بەدن تا بەشەرییه‌ت. و له‌ نیتو
نەوانیشدا دیاره‌ مەبەستی گەلی کۆرده. بترانن ئەم عەقله‌ پتووسته‌ پەیدا بکا کە بۆ گەیشتن
بە نامانجی لازمی دەین. جا دەگاتە قسە‌ی ناخر.

له‌ ناو ئەو هەموو ناوه‌ هەر چاوه‌یک

باوی هەنگاوی خۆشه‌

به تنها نموه شارهزای کۆسپ و گهندالی رقیه

همول مهنزلی رقیه، ناواتی بهرنی رقیه

نهمه قسه‌کی ناخری سوارهیه، بۆیه دهمه‌هوی له سهر نهم باهته پتر بهدویم.

نهمه خه‌بهاتی گه‌لی کورده له نیتو خه‌بهاتی کۆمه‌لگای ئینسانیدا. سواره ده‌لتی: هممو کانیه چکۆله‌کان، هممو رووباره چکۆله‌کان، هممو شیوه‌کان سهره‌نجام ده‌گه‌نمیه یه‌ک جیتیگا که زتیبه‌کی گه‌وره پتیکدین. نموه ته‌کوینی یه‌ک‌گرتویی میللیه بۆ گه‌لی کورد. له هممو نموه ناوچه جیسا جیسانه و له هممو نموه خه‌باهته په‌راگه‌نده و دوور له یه‌که، سهره‌نجام یه‌ک‌گرتنه‌وه‌ی گه‌لی کورده ده‌یت، زتیبه‌کی گه‌وره په‌یدا ده‌یت و نهمه نموه سهره‌خۆیی و نازادی و یه‌ک‌گرتنه‌وه‌ی گه‌لی کورده که همول مهنزلتی، پتیرسته نهمه به ده‌ست یه‌که، به‌لام به‌وه‌وه راناوستن و ده‌لتی جا نهم زتیبه‌ش له‌گه‌ل زۆر زتی گه‌وره‌ی دیکه له جیهاندا ده‌چنه نیتو ده‌ریا، نه‌ویش ده‌ریای به‌شهریه‌ته. ده‌ریای جیهانیتیک که ده‌ودا هممو ئینسانه‌کان نازاد یه‌که. بۆیه سواره هممو قسه‌کانی له سهر نه‌وه‌یه که نموه هممو ناوه به دوو نامانج ده‌رۆن. یه‌ک‌تیکیان نه‌وه‌یه یه‌که به زتیبه‌کی گه‌وره، که یه‌ک‌گرتن و سهره‌خۆیی گه‌لی کورده، دوايه به‌چنه نیتو ده‌ریایه‌کی وه‌سيع و به‌رین که نازادی ته‌واوی ئینسانیه‌ته یه‌که.

ئینجا له نیتو نموه هممو ناوه، ههر چاوه‌یه‌ک باوی هه‌نگاوی خۆشه، به تنه‌یا نموه شاره‌زای کۆسپ و گهندالی رقیه، یه‌که‌مین سه‌به‌ب و شერთی پتیرسته بۆ گه‌یشتن به نامانج شاره‌زایی و پسه‌پۆریه، نهم ناوه شاره‌زا و پسه‌پۆره. دوو، همول مهنزل رقیه - فه‌رقی به‌ینی نامانجی دوور و نزیک ده‌کا - نه‌وێ که ده‌ستی پتیردوه ده‌زانن نامانجیکی نزیک هه‌یه که سهرکه‌وتنی گه‌لی کورده و نامانجیکی دوورتر هه‌یه که سهرکه‌وتنی به‌شهریه‌ته، بۆیه ده‌لتی فه‌رقی همول مهنزل ده‌کا و فه‌رقی ناواتیکی به‌رزی ده‌کا.

نه‌زانن له هه‌لته‌یه‌ هاتی به‌هتزی

ناو نه‌گه‌ر له هه‌لته‌یه‌ دیته خولێ ته‌ولو به‌هتزی ده‌یت

له ئه‌سکوند و چالایه هه‌لدان و گیتی

په‌رزی شینی سهر شانی ده‌ریایه ژنی که‌رزی

بۆ ده‌ریا تازه ژنی که‌رزی، ژنی ژهره‌رز و به نه‌یتی مایه‌ی شه‌رمه‌زارییه، تۆ ناوه‌که‌ت وا فراوان کرد، که میله‌ه‌ت رزگار کرد، که گه‌یشتییه نموه ئه‌سکوند و چالایه که له‌ودا هه‌لت دا و هه‌ستای و به‌رز به‌ویه‌وه، تازه نیشته به‌ کاری نه‌یتیش نامیتن، تازه نیشته به‌ ژبانی که‌رزی نامیتن.

نه زانن له پښ ناکموږ پټيه پټلاوی تاسه ی پياسی له پښ پښ

نه گهر پټيهک پټلاویک له پښ کا، که نم پټلاوه تاسه یهک پښ بڼ پياسه کردن، یانی مه یلی حهړهکته له دهر وونی خږدا هه پښ، هر گیز له پښ ناکموږ، هر گیز ماندوو نابڼ و ناووستی بڼهش دهلی: نا - دپاره له چاپه کدا نهو ی تڼدا نییه - که ده پښ ویر گولیک دانین درای "نه" په که.

نه، وستان نهووستی به دوستی

که خاراوی نیش و سواوی سوږ پښ

وهستانیش تازه بهم دسته ناووستی، که دهسټیک که راهاتڼ به نیش و ژان و سوا پښ له نیو رنج و میهنهت و کوږوهوړی و مهینه تدا. نه مه یه که وستان پښی ناووستی و ته نیا نهو په که له پښ ناکموږ، نمو ناوه:

له هر شوڼی راماره، دلاماره، کاری تمواره

رامان، لیردا مه بهستی بیر بهیر و پارایی و وازوازیه، نه گهر که وته وازوازی و پارایی نیتر دلاما ده پښ و کاری ده کرږ و له پښ ده که وږ.

نه زانن نه پښ هر پښ و باږوږ، تا پښی تا پښی

لیردا، فدرقی به پښی پښ و باږوږ - نهو ش یه کیټک له حهړه که دیالیکته کانی قسه ی سواره یه - پښ و ده کو چوڼ مه شکه دږږ، حهړه که تی دهر وونیه. باږوږ یانی پروا بهرو پښ، حهړه که تی بهرو نییه. نهو ی پشیمان ناوه کییه، نهو ی دواپان دهره کییه. نم کاره ی نیچه، نم بزوتنهو ی که ناو دهیکا، نم حهړه که ته ی که حهړه که تی میلله ته و تشبیه کراوه به ناو پیسو یستی به دوو بزوتنهوه هه یه. بزوتنهوه یه کی داخپلی له دهر وونی خږدا و بزوتنهوه یه کیش پڼ بهرو پښ هه نگاونان. نهو ی که پښی ده لښ بزوتنهو ی ناوه کی و دهره کی - که ده لښ تا پښی تا پښی. نه مه «تا» ی وخت نییه، نه مه «تا» ی عیله ته، پڼ نهو ی پښی، پڼ نهو ی پښی ده پښ هر گیز نهو وستی.

هر پښی و له عه پښی حالدا هر باږوږ

هه ناو ی به هه نگاوه، بهو دهر ی که هه نگاوه پښ، نه سر دتنه کو له که ی روو حی ناوه. نه مه "خوه به ردینه" بوو.

به لام من هیو دارم مه عنای لی بده نهوه، به لام گو ږگران و هه موو خه لکی دیکه ده زانن پیوستی به زوړ شیکردنهو ی دیکه بوو، کات پښی گای نه ده داپښ.

پ: پښ خږشه ولا می نم چنه پښیاره بده یتهوه:

له سر تا پای نم شیهره و له سر تا پای شیهره کانی تری کاک سواره، نیچه نه پښی

شعری کاک سواره، یانی خودی کاک سواره، له سردهمیکا ژباوه که سردهمی چوونه نږو
 نهو شتوښانه و یان نهو جمریانه سیاسیمانه بوه که جمریانی گشتی و کومه لایه تی بوون،
 به تاییدت جمریانی شار بوون، مسئله من همو حیزه سیاسیمانه ی که له سردهمی
 ختیدا، نهو جمریانه سیاسیمانه ی له سردهمی ختیدا له نثرانا همبوون، همووی نهو رپوته
 سیاسیمانه بوون که پنکه که یان شار بوه، کاریان نه گرد بۆ فرلوان بوونی نهو پنکه شاریه،
 به لام کاک سواره دهگه پتتموه بۆ گوندهکان، له شعری شارا، نهمه زۆر به وازهی به یان دهکا.
 نهو جار نهم له جیاتی نهمه له دمیاوه نهم رپوته دست یان بکا، له گانهیه کموه نهم رپوته
 دست پتدهکا، نهم حالته چۆن دهینی؟

و: وهرزبون و بیزاربوون له شار. من خۆم لام وایه زیاتر لهوه که بیرتکی سیاسی یی،
 هستیکی شاعیرانه و ناسک و خهیا لاییه که دهگه پتتموه بۆ سردهمی منالی سواره. سواره
 سردهمی منالی زۆر خوش و گهش رایبوارد. گهران، سوازی، راو، مهله، وهرزش همو
 نهوانی بۆ فراههم بوو و نه ناهت سردهمی یه کمه می دلدار و حهز لیتکردن و
 خوشمویستی بوو.

پ: ده توانی شتیر له پشت نهموه یی؟

و: من خۆم له شیعره شاره که ی زۆر باوه ناکهم، دیاره نهوه که باسی شار دهکا دهلتی:
 شار ره می ناسن و مناره یه. له تاسنه کش و له مناره کش توقیه. نایهه وی سهر دابنوتی بۆ
 نهم خسلهت و تاییه قه ندیه می "شار" که.

دهلتی: نهوه ی که دیتسه دهر له مالی دوله مه ند، نهوه که مه ندی دوو که له. دهلتی:
 جیاوازی به یینی فقیر و دوله مه ند زۆره له شار. دهلتی: نهم تلانه ی که ده یینم داره ته له کان،
 دهلتی قه ناره یه و داندراوه، ملی ئینسانی پیوه ده کم.

سواره خۆی همو شته کان دهلتی، دهلتی:

تسکه بۆ نهمین و بۆ خفلهت ههراو

نهم ده یهه وی، کولانیکی فراوانتر، دهشتیکی زیاتر، ده یهه وی - نه گهر بیلیم
 پتده شته که ی قه رگوتز و شاخه به رزه که ی حاجی کیمی جارتیکی دیکه - سواره، ناره زوی
 باودشی نهم شوینه دهکا تهمه.

پ: یهک شتی دیکه زۆر به رجاوه، مسئله من له سهرتا پای شیعره کانی کاک سواره به
 جۆرتیک له نه بهزی، به جۆرتیک - به تاییدت توش "خمو به رینه" ت لی تفسیر کرد - زۆر
 به گوره، به تینه. بهس له شعریکا، له دیوانی "خمو به رینه" نه گهر وا بزانم، "شهنگه سوار"
 له شعره یا زۆر ره یینه، دهکری به کورتی بلتی نهم ره یینه زۆره یا کم؟

و: ههتا سالانی ۱۳۴۷ و ۴۸ و ۴۹ی نیرانی که دهکاته ۶۷ و ۶۹ی میلادی، سه‌رده‌می خه‌بات و بزووتنه‌وه و چالاکی سیاسی و نه‌تینی بوو. نیمه همومومان تیدا بووین و سواره‌ش تیتیدا چالاک و به‌شدار بوو، به‌لام له ۶۹ی میلادی به‌و لاره به‌ره ۷۰، دوی نه‌وه که من گه‌رام و کۆره‌که‌مان بلاو بوو، هه‌ر که‌سه ڕینگایه‌کی گرت به‌ر، سواره ناچار بوو بزۆیانی خۆی، چوو دامه‌زرا له نیداره‌ی رادیۆ ته‌لوویزیۆی تاران بوو به کارمه‌ند. ژبانی کارمه‌ندی نه‌وه‌ی که "گۆزان" بایسی ده‌کا له شیعره‌که‌یدا "ژبانی وه‌زیفه". نهم ژبانی وه‌زیفه وای له سواره کرد که پیتشی خۆی بگری و جله‌وی هه‌ستی خۆی راگری جگه له‌وه، ورده ورده تیکشکانی نهم هه‌ره‌که‌ته له سه‌رده‌میکا خۆ نه‌و تیکشکانه به‌رده‌وام نه‌بوو، دوايه هه‌ستانه‌وه‌ی به‌ دوا‌دا هات، به‌لام تیکشکانی له سه‌رده‌میکا سواره‌ی ناهومید کرد. نهم تیکشکانه له لایه‌که‌وه تیکشکانی خۆمان بوو، سواره ده‌لتی: "پرووباری چووی به‌ فیروچو" نه‌وه نیمه‌ین، به‌لام ده‌شتی: ده‌ریای فراوان باوه‌ر به "چین" که نه‌فکاری "مانۆستۆنگ" نه‌و کاته سه‌رمه‌شتیک بوو، بۆ شو‌رشگری له زۆری زۆری دنیا‌دا.

پ: باشه پیت واتنیه زۆری شیعره‌گانی سواره، به‌شتیکی زۆر گه‌رانه‌وه‌ی بۆ لادێ به‌شتیکی زۆر ده‌رباز بوون له شار، موته‌نسه‌ره له نه‌فکاری "مانۆ".

و: ها، گومانی تیدا نییه نه‌وه‌ی تیدا هه‌یه، سه‌رده‌رای نه‌وه‌ی که من کوتم، به‌شتیکی گه‌رانه‌وه‌یه بۆ. بۆخۆی ده‌لتی بۆ "عاتیفه". ی خۆم، به‌لام به‌شتیکی تیدا هه‌یه. سه‌رده‌میک بوو که "مانۆستۆنگ" قسه مه‌شه‌وره‌که‌ی هه‌بوو که "موحاسه‌ره‌ی شار له ته‌ریقی دییه‌کانه‌وه".

با به‌چینه‌سه‌ر "چین". چین نهم سیاسه‌ته‌ی به‌ردا. چین سیاسه‌تی شو‌رشگری خۆی گۆزیوه به‌ سیاسه‌تی سن جیهان و بریاری دا له‌گه‌ل ده‌وله‌تانی دیکه ڕنک به‌کوئ و ته‌نانه‌ت گه‌لنک له شو‌رشه فراوانه‌گانی جیهان که چین به‌شدار تیدا ده‌کردن فەوتان، له‌به‌ر نه‌وه که چین پشێوانی لێ نه‌کردن. میسر یه‌کیک له‌و شو‌تانه‌ بوو که پیاوی وه‌ک "جه‌مال عه‌بدولناسر"ی تیدا بوو، هه‌ره‌که‌تیک زیدی نیسته‌مه‌اری تیدا بوو.

با پیت بلیتم، "شه‌نگه سوار"، نیدنۆلۆژی شکسته، ده زۆر سه‌رده‌مدا نیدنۆلۆژی شکست ده‌تی. وه‌ختیک هه‌ره‌که‌تیک له سه‌رده‌میکا کۆسپی ده‌که‌وته به‌رده‌م یا تیکده‌شتی یا بۆ ماوه‌یه‌ک بیده‌نگ ده‌میتیتنه‌وه، به‌لام نهم نیدنۆلۆژییه‌شکسته به‌ دوو جو‌ر خۆی ده‌رده‌خا: یه‌که‌تیکان به‌زاری و قسه پتکوتن و پشت تیه‌له‌کردن و نینکاری راستی و حه‌قیقه‌ته‌که‌یه، به‌لام به‌شیکیانیش خه‌م بۆ خواردن و دلسوزی و پیندا هه‌لکوتن و نا‌ه‌حه‌تیه له‌وه‌ی که بۆ نه‌ماوه. دیاره "شه‌نگه سوار"، به‌شی دووه‌مه. نیدنۆلۆژی شکسته. هه‌رچه‌ند من پتیم وایه

نەم لىچىكدا نەمە بەشتىكە لە وتوۋىتى كاك سەلاھەددىن مەھمەدى، كە ۋەلىرىدەن
پەتەجەتتە نامادى كەردە.

سەيپەرى "سوارە" ھېشتا سەيپەرىكى سەنگىنە...

پ: زۆر سەياس كاك سەلاخ ...
ئىشتا نەگەر پەتەجەتتە غەزەت كۆكەيتەمە ۋە دەرۋارە پەيچەمە ئەمە قۇتۇلغەي كە كۆزەرلە ۋە
تەپەرىپە!!

دەتەتە ئىدەمەتەك كە لەمە سى چەل سەلەمە كۆردەنى ئىترەنى نووسەپەنە، پۆلەن بەكى بە
سەر چەمە قۇتۇلغە ۋە چەمە كۆرۈپ ۋە چەمە دەستە جەپەلەزدا؟ كۆن ئەنەمە دەكەن پەلەجەپەن
بەخەتە سەر ۋە لە ئەلەپەكدا كۆپەن بەكىتەمە ۋە پەتەن بەتەنى نوپەمە قۇتۇلغەتەك؟ كۆرۈپەتەك
لەمەلە نوپەمە قۇتۇلغەتەك دېكە؟

ھەرۋە پەتەم غەزەتە قەسە لە "سوارە" بەكەن... قەسە لە "ھەزار" بەكەن... قەسە لە
"ھەتەن" بەكەن، كە ھەمەپەن دەستە ئىتە برون... ئەگەر بەمەمەن لەمەتە دەست بە قەسە
بەكەنەمە چەكەتە تە...

ۋ: دەرۋارە پەرسەپەكە تەكەدە لە سەر ئەم چەل سەلەمە كۆتەپە ئەدەپە كۆردەستەنى ئىترەنە،
بەلەم غەزەتە نەكەنە سى ئەم چەل سەلەمە بەكى ئەگەر نەچەتە سەر ئەدەپە كۆردەستەنى ئىترەنە لە
قۇتۇلغە پەتە ئەم قۇتۇلغە!! لە پەستە ئەدەپە كۆردە كۆن لە كۆردەستەنى ئىترەنە، ھەر ۋەك
كۆردەستەنى غەزەتە ۋەپە. لە كۆردەستەنى غەزەتە "تەلى ۋە سەلم ۋە كۆردە" برون كە شەپەرى
كۆردەپەن خەستە سەر ئەم چەپە، ئەنە برون شەپە ۋە شەپە ئەدەپە كۆردەپەن لە سەر ۋەزەنى
غەزەزە بەم قەپە ۋە بەم ۋەزەنە دەرۋارە ۋە خەلەك لە سەر پۆشەن... لە كۆردەستەنى
ئىترەنەشتە تە دەرۋارە سەر دەرۋە "ۋەپە" ۋە "خەرىق" بەم شەپە پۆشەنە. ئەمەنە
دەپەتە پەرۋەر بەكەن لەگەل ھەرۋە كەنە قۇتۇلغە لە كۆردەستەنى غەزەتە!

لە نەتەن شەپە جەپەنەپە يەكەم ۋە دەرۋارە ۋە دەرۋە بىرى سەياس ۋە كۆمەلەپەتە ئەدەپە
كۆردەستەنى ئىترەنەپە خەستە پەر كەپەرىپە. ئەمە ۋە كۆرەنەكەپەك بە سەر شەپە
شەپەرى كۆردەپە، ھەم لە شەپەزە گۆتەنە ھەم لە نەتەزەكە گۆتەنە كەنە. ھەرۋەستە ئەم
گۆرەنەكەپە (كە نەنەكەپە مەكەپەنە) "خەسەن سەپە قازى" (نەپەلەسەن سەپە
قازى) يەكە لە كۆنە پەپەنە گۆتە سەپەلەقۇتە، (لە دەرۋە پەلەپە ئەم لەقەپەنە
قەدەغە كەنە، ئەم لە "سەپەلەقۇتە" ۋە گۆرەپە "سەپە قازى") "نەپەلەسەن سەپە

قازی" ماموستای شیوه گوتنیکه که ږنگه پتی بگوتی کلاسیکی نوی له ندهبی موکریانیدا... همدو شاعیرهکانی دیکه که له سهرهختی کومهلهی "ژ.ک" و "کوماری کوردستانی" دا سریان هله، شاگردی "سهی قازی" بون: له وانه: "همزار، هیمن، خالهمین، سهیدکامیلی نیمامی، حهقیقی..." نو شاعیرانه به شاعیری کومهلهی "ژ.ک" و شاعیری "کوماری کوردستان" ناسراون!

"سهی قازی" وهزی شاعر (وهزیه عهرووزیکه) ههروهه قافیهی شاعر و نموه که هر دووک میسراعهکان وهکو یک بن، همدو قانونهکانی شاعیری کلاسیکی رهعایت کرد! بهلام دوو شتی گوتی: یک، نیوهړوکی باسهکان، دوو شتیوازی گوتی... وشه عهړهپی و فارسی گوتی به شاعرکی ساکار، که کهلکی وهرگرت له وشه ږهسهنهکانی کوردی، چونکهخو کابراهک هو بهشی زوری ژبانی له گوند دویا (لهگهل کاری کشتوکالی و جوتو گا و بهخوکردنی مهرومالات و چوونی بړ کوستان و هاتنهوه...) لهگهل همدو نهوانه تیکل و ناشنا هو، لههر نموه ژمارهیکه نیجگار زوری وشه ږهسهنی کوردی دهزانی که شاعیرهکانی هاوچهرخو خو له کوردستانی عتراق نهیاندزانی... بهمه جیوازیهک کهوته نیوان نم شیوه موکریانی گوتنه، لهگهل شیوه گوتی باهان... شاعیرانی سولیمانی له نیوان شهری جیهانیی پهکم و دوهمدا که هلهکهوتون، له شار هلهکهوتون! بویه کهسانیک پهیدا بون که زمانی شارهکه باشر برانن تا زمانی لادی... بړ نمو وشانهش که له زماندا بوونیان نییه و تو نیست پتیانه، کهوته سهر دروستکردنی وشه نوی دپاره نهدهبی کوردی هوه ههنگاوکی گورهی هلهپتیا، له "توفیق وهبی" هوه ههتا دواتریش... بهلام له کوردستانی نیران و به تاییهت له نهدهبی موکریادا نم حالته پرووی نه! همدو نمو شاعیره گهوارهی که له کوردستانی نیران له نیوان شهری جیهانیی پهکم و دوهمدا تا سهردهمی کومهلهی "ژ.ک" سریان بهرز کرده، نهوانه بون که له لادی گوره بیون! نهمانه گهنجینهیکه نیجگار زوری موفردهاتی وشه کوردیپان له لا هو که خه لکی شار نهیده زانین، لههر نموه تنانته بړ بهیانی چهمی سیاسی و فیکری نوی، کهلکیان وردهگرت له و شانهی که له ژبانی خویان له گوندا سهرکاریان لهگلهی ههبروو فیری بیون...

پ: کاک سهلاح "شیموس هنی" هه، شاعیریکی نهرلندییه، غاوهنی غملائی نقتله، پهکتک لهو دستکوتانهی که نو پتوهی دنزانی و نمدیپان و ږخهگران باسی دهگمن نهویه: "غاوهنی کومهلهی موفردهاته که له گوندهکاندا بهکار دهرن، هر له "شیره" وه بهگره تا دهگاته نمدواتی کشتوکال!"

و: نووانیش وهه‌ایان کردا! شهمه‌کانیان جارتیکی دیکه نامازه‌یه به ژبانی کشتوکالی، به‌لام مه‌تلی سیاسی یێ به‌یان ده‌کهن: "کهنگی عه‌رزتکی ده‌کێلین بۆ تۆ؟! کهنگی تۆزتکی ده‌چێن بۆ شین؟! کهنگی چینه‌راوی ده‌گاته به‌روبو؟! کهی به‌ باهۆی کورده‌ی کوردیکی ده‌ژین؟!"

چۆن له‌ ده‌ری کشتوکال ده‌کړی، ده‌بێ به‌روبوێ لێ په‌یدا بێی له‌ سیاسه‌تیشدا هه‌ر نه‌مه به‌کار دێ.

"خاله‌مێ" له‌م به‌هارییه‌ی خۆیدا که‌ ده‌یلتی، باسی چوونی خێلات ده‌کا بۆ کوێستان، باسی گه‌رمیان و کوێستان ده‌کا (دیاره‌ چاوی له‌ به‌هارییه‌که‌ی "حاجی قادر" یش هه‌یه‌!) هه‌موو داخوازییه‌ سیاسییه‌کانی خۆی به‌ نامازه‌ی سه‌فه‌ری گه‌رمیان و کوێستان ده‌ست په‌نده‌کات و هه‌ر به‌ وه‌یش کۆتایی ده‌نت...

"حه‌سه‌ن سه‌یفی قازی" چه‌شکه‌تێ و رێنۆتێ و دامه‌زرێنهر و مامۆستای نه‌م رێگایه‌ بوو. "هه‌ژار و هێمن و خاله‌مێ" و هه‌موو نه‌وانی دیکه‌، هه‌موو به‌ دووی نه‌و که‌وتوون نه‌مه به‌ سه‌ر نه‌ده‌بی کورده‌یدا زāl بوو تا کۆتایی په‌نجاکان...

پ: تا کۆتایی په‌نجاکان نه‌مه قۆناغه‌که‌!

و: نه‌مه قۆناغی په‌نجاکانی زاینیه‌، له‌ سه‌ره‌تای شه‌سته‌کان و له‌ کۆتایی په‌نجاکان، گۆڕانه‌کارییه‌کی زۆر به‌ سه‌ر نه‌راندا هات، له‌ باری کۆمه‌لایه‌تی، له‌ باری ئابووری، له‌ باری سیاسی: "چاکسازی ئه‌رزى هات، نيزامى ده‌ربه‌گايه‌تى وه‌كو نيزامى ده‌سه‌لاتدار به‌ سه‌ر ژبانی کۆمه‌لگای گوند و عێلاتی کورده‌وازی کۆتایی په‌ته‌ات، شان به‌ شانی نه‌وه که‌ نه‌رخى نه‌وت زیادى کرد له‌ دنیادا و پاره‌ی ده‌وله‌تانی خاوه‌ن نه‌وت نه‌یجگار زۆر بوو و له‌ گه‌نجینه‌ی ده‌وله‌تدا که‌ له‌که‌ ده‌کرایه‌ سه‌ر په‌ک... ده‌ست کرا به‌ کاری ئاوه‌دانى... نه‌م کاره‌ ئاوه‌دانیه‌ له‌ شاره‌کان نه‌نجام ده‌درا و په‌تووستی به‌ هێزی کاری هه‌رزان هه‌بوو!! نه‌م فه‌لاحه‌ی که‌ له‌ دابه‌شکرانی زه‌ویوزادا، له‌ چاکسازی کشتوکالیدا، زه‌ویوزاری (پێتی ده‌لێن: ره‌شایی یان قه‌ره‌!) به‌رنه‌که‌وتبوو، بوو به‌ هێزێکی کاری هه‌رزان و پرووی کرده‌ شاره‌کان... نه‌مه وای کرد خه‌لکێکی زۆری کورد که‌ تا نه‌و کاته نه‌یو نه‌یرانی نه‌دیوو، شاره‌کانی نه‌یرانی نه‌دیوو، "به‌ فراوانی بلاو بۆوه به‌ نه‌یو شاره‌ گه‌وره‌کانی نه‌یراندا! دیاره‌ نه‌م خه‌لکه‌ شتی تازه‌ش فێر ده‌بێ، دابه‌ره‌سم و نه‌ریتی تازه‌ش دێنێته‌وه، هه‌ر له‌گه‌ل نه‌وه به‌رێک پاره‌ی تازه‌ له‌گه‌ل خۆی دێنێته‌وه بۆ نه‌وه‌ی ژبانی خۆی یێ یگۆزێ و باشترى بکات! هاوکات له‌گه‌ل نه‌وه قوتابخانه‌ و مه‌درسه‌ی زۆر دروست کړان، زانکۆکان په‌ره‌یان په‌ندرا، مافی ژنان درا و رێگا درا کچ بخوێن و به‌ ئاسانی و به‌ فراوانی بچن بۆ شوێنه‌ زانستیه‌کان! نه‌م گۆڕانه‌کارییه‌ گه‌وره‌ی نه‌یو

نهران که هی کۆتایی پهنجاگان و سهره‌تای شه‌سته‌کانه، کاریگه‌ریی زۆری له سهر کوردستانیش هه‌بوو، یه‌گه‌یک له کاریگه‌رییه ههره گه‌وره‌کانی بریتی بوو له: زیاد بوونی ژماره‌ی ئه‌و که‌سه‌نای که واردی زانکۆکانی نهران بوون! گه‌نجیکی زۆری کورد بۆ یه‌که‌م جار هاتنه نێو زانکۆکانی نهرانوه، له پێشدا هاتنه نێو زانکۆکانی تارانوه، به‌لام دوا‌یی زانکۆکانی دیکه وه‌کو "زانکۆی تهریز" و "زانکۆی ورمی" له پله‌ی یه‌که‌مه‌دا و... پاشانیش نموانی تر "نیسه‌فه‌هان و شیراز و مه‌شه‌هد" پر بوون له خوێندکاری کوردا! کۆبوونه‌وی ئه‌و که‌نجه‌ کوردانه له ده‌وری یه‌کتر، فرسه‌تیکی هێنا بۆ ئه‌وه‌ی گه‌لی کورد که تا ئه‌و کات ههر له دووروه ناوی یه‌کتریان به‌ستبوو، له نزیکه‌وه یه‌کتر بناسن... مه‌ریوانی و سه‌نهی زۆر که‌م له میژوودا بۆیان هه‌لکه‌وتبوو شۆخی و نه‌غه‌ده‌یی بناسن یان به‌یان‌دۆژن، بازگانیی کوردستان ده‌گه‌ڵ یه‌کتر نه‌بوو تا له پتگی بازگانییه‌وه ئێمه په‌یوه‌ندیان له‌گه‌ڵ یه‌کتر هه‌بن. پتگی ناسنی گه‌وره به نێو کوردستاندا تهنه‌ده‌په‌ری و ئیستاش تێناپه‌رئ. جاده‌یه‌کی فراوان و سه‌رتاسه‌ری ئه‌و کاته له کوردستاندا نه‌بوو، ئیستاش تهنها یه‌ک جاده هه‌یه که گوا‌یه کوردستان له‌م سهر تا ئه‌و سه‌ری بیات، په‌یوه‌ندیگرتن نه‌بوو. ئێمه یه‌کترمان نه‌ده‌ناسی، ئێمه‌ی کورد بۆ یه‌که‌م جار ئا‌وا به فراوانی له زانکۆ یه‌کترمان ناسی... بۆیه تا ئه‌و کات که حیزب‌یه‌تیش گرهبوو ههر هی یه‌ک ناوچه بوو ئه‌و ناوچه‌یه‌ش "موکریان" بوو. خه‌لکی موکریان یه‌کتریان ده‌ناسی، ها‌تو‌چۆ یه‌کتریان ده‌کرد، ده‌یان‌توانی له نێو ده‌زگای حیزبدا خۆیان ته‌نزیم بکه‌ن، به‌لام ئه‌و پتکه‌خراوه زۆر به‌ که‌می پله‌ی ده‌هاو‌یسته ده‌روه‌ی ناوچه‌ی موکریان، که وا بوو هه‌م ژبانی حیزب‌یه‌تی، هه‌م یه‌کتر ناسین و ناگادار بوون له ده‌رد و مه‌رگ و ئاره‌زووه‌کانی یه‌کتر ئێمه به‌ هۆی زانکۆکانه‌وه ده‌ستمان پێی گه‌یشته و ده‌سه‌لاتمان به‌ سه‌ریدا په‌یدا بوو...

پ: ئه‌و ئه‌دیبانه کۆ بوون که له زانکۆکاندا په‌روه‌رده بوون؟

و: منیش خه‌یاڵم هه‌بوو ئه‌وه‌ت بۆ به‌لێم...

له پهنجا و هه‌شت بۆ پهنجا و نۆ، ئه‌و ژماره‌زۆره‌ی خه‌لک هاتنه زانکۆکانی نهرانوه، له یه‌که‌مین دیداردا ئێمه که‌سانێک یه‌کترمان ناسییه‌وه، که سه‌یرمان کرد هه‌موومان جو‌رتیک له په‌یوه‌ندیان به ئه‌ده‌ب و شه‌هروه هه‌یه، وه‌کو: "عه‌زیز ژبان"، "عه‌لی حه‌سه‌نیانی"... دیاره ئه‌وانه‌ی که یه‌که‌مجار یه‌کترمان ناسی، من له هه‌موویان که‌م ته‌مه‌ن‌تر بووم، به‌لام رهنه‌گه رابردووی خه‌ریک‌بوونی من به ئه‌ده‌به‌وه، له هه‌موویان له‌م‌پێش‌ینه‌تر بوویی. به‌ هۆی وه‌زعی بنه‌مه‌اله و عادات و ئاره‌زووه‌کانی بنه‌مه‌اله، له ههر شوێنێکدا شتێک پاوه، له شوێنی ئێمه‌دا قسه‌کردن له ئه‌ده‌ب و دانیه‌شتن و به‌حسی ئه‌ده‌بی و سیاسیی شه‌وه‌ره‌ی دیوه‌خان بوو، له‌به‌ر ئه‌وه من زۆر له مندالییه‌وه له‌گه‌ڵ ئه‌وه راها‌تی‌بووم! که ها‌تی‌شه زانکۆ پێم وابوو ههر منم ئه‌و

شتانه دوزانم و زهوقم له گه‌لی هه‌یه، به‌لام دیتم نه‌خیر خه‌لکی تر هه‌یه له منیش زیاتر ده‌زانیو له منیش شاره‌زاتره و ته‌مه‌نیشی له من زیاتره. نه‌وه فرسه‌تیکێ ژۆر گه‌وره‌بوو. هیشتا "سواره" نه‌هاتبوو بۆ زانکۆ، "فاتیح شیخولی‌سیلامی"ش نه‌هاتبوو، نه‌وان پرێک دره‌نگتر هاتن. "سواره" له ته‌مه‌نی ئێمه‌دا بوو، ده‌بوو ده‌گه‌ل من بێ، به‌لام به‌ هێ نه‌خۆشیه‌که‌یه‌وه که گرتی دواگه‌وت. تۆ ده‌زانی "سواره" له ته‌مه‌نی پانزه شانه‌ه سالییه‌وه تووشی نه‌خۆشیه‌که‌ هات که ناچاری کرد سێ سالی په‌ه‌ق له جینگادا بکه‌وی، هه‌لیشه‌سایه‌وه به‌ نه‌خۆشی و به‌ شه‌لی هه‌له‌مه‌ستایه‌وه. ئه‌مه سێ سالی دوا خست، به‌لام سه‌رنه‌نجام نه‌ویش هات.

من خه‌یالم هه‌یه مێژووی سه‌ره‌له‌دانی شیعیی نوێت له کوردستانی ئێران بێ بلیتم... راستی له ئێر هه‌مووماندا ئاره‌زوویه‌ک هه‌بوو که شیعیی کوردی نوێ بکه‌ینه‌وه.

پ: ئه‌و قسانه‌ی که تا ئێستا له سه‌ر شیعیی نوێی کوردی گراون، راستکردنه‌وه‌یان ده‌وێ، ئایا ئه‌م قسانه‌ی جه‌ناپت راستکردنه‌وه‌ن، یان چی؟

و: جا نازانم چی وتراوه له سه‌ر شیعیی نوێی کوردی کوردستانی ئێران. من وه‌کو قاره‌مانی چیرۆکێک ده‌بم که چیرۆکه‌کی خۆی ده‌گێڕته‌وه. ئێمه هه‌موومان ژۆرمان بێر له‌وه ده‌کردمه‌وه چۆن شیعیی کوردی نوێی بکه‌ڕێته‌وه، له‌وێنه (ئه‌وه‌ی که پوه‌به‌پوو بووین) وه‌کو: "عه‌زیز ژبان" و "عه‌لی حه‌سه‌نیانی" و من: هه‌ر سێکمان به‌ یه‌که‌وه له "کۆلیژی یاسا" قه‌بوول بووین و له یه‌ک پۆلیش بووین.

پ: که‌ستان رسته‌ی ئه‌ده‌بیاتان ته‌مه‌ن ده‌خوێند؟

و: که‌سمان رسته‌ی ئه‌ده‌بیاتمان نه‌ده‌خوێند. "سواره" له "ته‌هریز" ده‌یخوێند. "فاتیح" له "مه‌ریوان" بوو. ئێمه ئه‌و سێیه (عه‌لی حه‌سه‌نیانی و عه‌زیز ژبان و من) به‌ یه‌که‌وه قسه‌ی ژۆرمان له سه‌ر نوێکردنه‌وه‌ی شیعیی کوردی ده‌کرد. له‌گه‌ل "سواره"ش له په‌نگه‌ی نامه‌نووسینه‌وه. "سواره" هه‌م هاوێتم بوو، هه‌م نامۆزام بوو.

پ: ژۆر له "له‌تیف هه‌لمه‌ت" و "له‌تیف حامید"ی نامۆزای ده‌چن، من له ژماره‌یه‌کی بڵاوکراوه‌ی "ژۆفار"دا که تایه‌ت به‌ "له‌تیف حامید"، په‌راوهرێکم له نه‌وان "سواره ئه‌لخانزه‌ده" و "له‌تیف حامید"دا کردوه. "له‌تیف حامید" خاوه‌نی نامۆزایه‌کی شاعیر و ده‌قه‌نمه‌ر که "له‌تیف هه‌لمه‌ت"، "سواره ئه‌لخانزه‌ده" خاوه‌نی نامۆزایه‌که‌ قسه‌ له نوێکردنه‌وه‌ی شیعیی کوردی ده‌کا! هه‌ر ژۆر له یه‌ک ده‌چن. نه‌خۆشیه‌که‌ی "سواره ئه‌لخانزه‌ده" و نه‌خۆشیه‌که‌ی "له‌تیف حامید"، ده‌وره په‌ادی و په‌شمه‌واپه‌یه‌که‌ی "سواره ئه‌لخانزه‌ده" له‌گه‌ل ده‌وره په‌ادی و په‌شمه‌واپه‌یه‌که‌ی "له‌تیف حامید" ژۆر سه‌یرن!

و: نەم بۆچوونانەى ئىتمە رېنگاى نەدەردە ھېچ جىگايەك. واتە كەلە بەر تىكمان نەدۆزىتۆۋە كە لەۋىتۆۋە باردى نۆتۈ دىنباى تازە بېيىن بۆ شىعەر. ئىتمە نۆزىكتىن شت كە بەدەستمان دىگە شىت شىعەرى نۆتى فارسى بوو، مامۇستاي شىعەرى نۆتى فارسىيىش "نىما يوشىچ" بوو. دواى نەۋەش خەلكى تر ھاتن كە تىپاياندا بوو لە "نىما"ش بەرزتر بوو، ۋەكو: "تەحمەد شاملو" كە ناۋە شىعەرىيەكەى "۱. باەداد" بوو، "مەھدى نەخەۋان" كە ناۋە شىعەرىيەكەى "م. نۆمىد"ە، "سپاۋەش كەسرايى" (نەمە لە دەۋرەى يەكەمدا)، بەلام ھەر چۆنىتىك بىن دەۋرى مامۇستايى "نىما" لە جىگاي خۆيدا بوو، بە ھەر حال دەستمان كەرد بەۋە كە چۆن دەكەرى نەم گۆزانكارىيەى شىعەرى فارسى لە شىعەرى كوردىدا چار لىجەكەين يان تەقلىدى بەكەين يان بېكوردىتەين، بېگونجىتەين لەگەل زمان و نەدەبى كوردى...

ب: لە زمانە كوردىيە نەدەبىيەكدا بېچتەنا

و: بېچتەنەۋە و بېكەينە شىۋەيك شىعەر كە نۆتى كرايىتەۋە! نەو تايىتەنەندىيانەى نۆتكەردنەۋەى شىعەر كە ئىتمە لەبەر چاۋمان بوو ئەۋە بوو: خۆمان نەبەستىنەۋە بە ۋەزىنە عەرووزىيەكەۋە، خۆمان نەبەستىنەۋە بە ۋەى دوو مىسراخ بە قەدەك بىن، خۆمان نەبەستىنەۋە بە ۋەى كە لە دواى ھەر شىعەرەكدا قافىيە دەپ جارىتەك دوۋيات بەكرىتەۋە، ئەمانە لە شىعەرى نۆتى فارسىدا ھەبوون، ئىتمە لەبەر چاۋمان بوون، بەلام چۆن ئەمە بەھتەنە نۆتۈ زمانى كوردىيەۋە؟ لەنەكاۋ روۋداۋىكى زۆر خۆش و باش و بەخىر و بەرەكەت، بەلام زۆر لەنەكاۋ و كىتوپ ھاتە گۆرئ!! لە پىش ھەمووشياندا بۆ مەن و "عەزىز ژيان" كە لە ئىتمە بە ئەزموونتر و بە تەمەنتر بوو، ماۋەيك پىش ئەۋە كارى كەردبوو، ھەم لە بوارى سىياسى و ھەم لە بوارى كۆمەلەياتى و ھەم لە بوارى نەدەبىشدا، بەلام دواى ماۋەيك ھاتىتۆۋە سەر خوتەندىن لەگەل ئىتمە بۆ "كۆلىزى ياسا" قەبۇل بېوو. "عەزىز ژيان" پىشۋەندى زۆرى دروست كەردبوو. خەلەك دەھاتن بۆ كوردستانى عىراق كىتەبى تازەيان بۆ دەھتەنا. دوو جەلد كىتەبى "گۆزان" يان بۆ ھىناپو: "بەھەشت و يادگار" و "فرھىتىك و ھونەر"، مەن تا ئەۋكات ھېچ شىتەك لە "گۆزان" نەدەزانى، سەرەراى ئەۋەى لە مەندالىيەۋە لەگەل زمان و نەدەبى كوردى خەرىك بوۋەم گۆيەم لىن بېوو و باسى نەدەبىم لە لا كراپو، بەلام ھەموو ئەۋانە تايىتە بوون بە نەدەبى كلاسىكى كوردىيەۋە ئەۋەندەى لە سەر "ئالى و سالم و كوردى و ۋەفائى و مەھرى" دەمزانى ھەر ھېچ شىتەك لە سەر نەدەبى نۆتى كوردى و شىعەرى نۆتى كوردى و نۆتىۋەنەۋە نەدەزانى، تا زۆر پەن نەچۈ "عەزىز ژيان" كىتەبىكى دىكەى بۆ ھات كە لىتەكلىنەۋەكەى "رەفىق ھىلمى" بوو لە سەر شىعەر و نەدەبى كوردى "بەرگى دوۋەمى"، ئەۋەى لە كۆتايىدا چاپ بوو. نەم دوو كىتەبە، بە تايىتە ھەر دوو جەلد كىتەبەكەى "گۆزان" دىنبايكەى تازەى لەبەردەم

نیمه‌دا کرده‌وه. دیاره کتێبه‌که‌ی "ره‌فیع حیلمی" بێجگه له "گۆزان" خه‌لکی دیکه‌ی وه‌کو "شیخ نووری شیخ صالح" یشی به نیمه ناساند. نیه‌ستا نیمه تێده‌گه‌یشتن که پرۆسه‌ی نوێکردنه‌وه‌ی شیعره‌ی کوردی و دامه‌زراندنی بناغه‌یه‌ک بۆ شیعره‌ی نوێ له میتزه‌هه‌ولی بۆ ده‌درێ و نیمه ناگامان لێ نه‌بووه و به‌ر له نیمه خه‌لکیکی زۆر هه‌ولی بۆ داوه، کاری تێدا کردوه، پیاوی گه‌وردشی تێدا په‌یدا بووه. دیاره نه‌مه ناگایی نیمه‌یه، ره‌نگدانه‌وه‌یه‌کی نه‌م دا‌ه‌رانه‌ی کوردستانه له یه‌کتر، نه‌م دا‌ه‌رانه سیاسی و فه‌رهه‌نگی و ئابورییه‌ی که چه‌ند سالێکه له کوردستاندا ته‌حمیل کراوه، نه‌مه وای کردبوو نیمه وه‌کو گه‌نج هیچ ناگایه‌کمان له گۆزانکاریه‌کانی نێو شیعره‌ی کوردی له کوردستانی عێراقدا نه‌هێن، به‌لام که شیعره‌که‌ی "گۆزان" مان بێنی، بارو‌دۆخه‌که گۆزا. من شاعیر نه‌بووم، من کارم کاری لێکدانه‌وه و په‌خه‌گری بوو، نه‌م په‌خه‌ گرته و دوو کتێبه‌که‌ی "عه‌زیز ژبان" وای لێ کردم ته‌مجار به چاوێکی وردتر و قوول‌تیره سه‌یری نه‌م نه‌زمونه تازه‌یه به‌کم، کورد گوتنه‌ی: "به چاوی موشته‌ری سه‌یری به‌کم." با له پێشدا ب‌لێم شاگه‌شکه بووم به دیتنی هه‌ر دوو کۆمه‌له شیعره‌که‌ی "گۆزان" و تێگه‌یشتم که نه‌و شته‌ی لێی ده‌گه‌رتین نه‌مه‌یه! نه‌مه‌یه تایی ته‌رازوو مان بۆ راست ده‌کاته‌وه له به‌رامبه‌ر نه‌و سه‌رچاوه‌یه‌ی نه‌ده‌هی فارسی که له "نیمه" وه هاتبوو بۆ نوێکردنه‌وه‌ی شیعره‌ی فارسی و نیمه ته‌نیا نه‌ومان له‌به‌ر ده‌ستدا بوو بۆ چاو‌لیکه‌ری! "گۆزان" ته‌رازووی بۆ راست کردینه‌وه و تێگه‌یان‌دین که له زمان و نه‌ده‌هی کوردیشدا نه‌م تێکۆشان و هه‌ول و ته‌قه‌لایه دراوه، رێگا که دۆزراوه‌ته‌وه و نمونه‌ی یاشمان له‌به‌ر ده‌ستدا‌یه... من نه‌وه‌ندهم پێ خۆش بوو، نه‌وه‌نده خه‌ریک بووم به "گۆزان" وه ته‌نانه‌ت له خۆشیان ده‌رس و سیاسه‌تیشم له بیر چوو بۆ وه...

له بێر مه "سواره" له ته‌ورێز بوو، من هه‌ر له نێوان هه‌فته‌یه‌ک یان له نێوان ده‌ رۆژ جارێک نامه‌یه‌کم بۆ ده‌نووسی، نامه‌یه‌کی زۆر دوور و درێژ! جاری وا هه‌بوو ده‌ پازده لاپه‌ره! له هه‌ر یه‌ک لهو نامه‌نه‌دا کردبوومان به عاده‌ت شیعرێکم له شیعره‌کانی "گۆزان" بۆ ده‌نووسی، دوا‌یی بۆچوونی خۆم و لێکدانه‌وه‌ی خۆم له سه‌ر نه‌و شیعره (چه‌نده ده‌توانی یارمه‌تییان بدات بۆ دۆزینه‌وه‌ی رێگا) بۆ ده‌نووسی.

پ: نه‌و نامه‌ی ده‌توسین بۆ "سوله"، هه‌چیان ماون؟ بۆ نه‌وه‌ی بزانن توانای نه‌ده‌هی و لێکدانه‌وه‌ی په‌خه‌گرانه‌ی نه‌و سات چۆن بووه و له چ ناستێکدا بووه؟ نه‌وه‌ یه‌ک: دووم، نایا وه‌لامی "سوله" ته‌ له لا ماون که له نه‌رشیفی خۆتدا پارسته‌تێت و تا نه‌مستا نه‌که‌وتنه به‌رامه‌ستی خۆته‌ر؟

و: خۆ نه‌گه‌ر من له کوردستان نه‌ژیابایه‌م و لهو خه‌باته سیاسیه‌دا به‌شدارم نه‌کردبایه

نیستا نهوانه سهرچاوه‌ی ماده‌یه‌کی زۆر باش بوون بۆ چاپکردنی کتێبێک، به‌لام نەک ته‌نیا نه‌وانهم هه‌یچی نه‌ما و هه‌موی سووتا و تالان کران (هه‌م ه‌ی من و هه‌م ه‌ی "سواره") به‌لکو کاتێک من له‌ سالی ١٩٦٨ چومه‌ زیندان و دوا‌ی ماوه‌یه‌ک که‌ پێگا درا نیتر نامه‌ نالوگۆز به‌کم و خه‌لک بێته‌ دیدارم و جارێکی تر له‌گه‌ڵ "سواره" شه‌ره‌نامه‌مان ده‌ستی پێکده‌دوه، نه‌وانیشم هه‌موی فه‌وتا!! دیاره‌ نهم سه‌فه‌ره‌ چونکه‌ ده‌مانزانی نامه‌کاغان ده‌خوتندرته‌وه، زۆر به‌ به‌مز و راز و له‌ توتی چه‌ندین په‌رده‌دا ده‌ماننووسین! به‌لام له‌گه‌ڵ نه‌ومشدا نیجگار خوش بوو!! من و "سواره" هه‌ر دووگمان قو‌ناغیکمان به‌ربوو. حه‌وت هه‌شت سالی پێن چووبوو، یه‌که‌مه‌ین نامه‌ نووسیمان له‌ سه‌ر "گۆزان" وا بزانی له‌ ده‌وره‌یه‌ی ١٩٥٩ - ١٩٦٠ دا بوو، به‌لام که‌ له‌ زیندانه‌وه‌ نامه‌م ده‌نووسی و "سواره" جوابی ده‌داده‌وه‌ ١٩٦٨ بۆ ١٩٧٠ بوو. لانی که‌م نامه‌کانی "سواره" م لای خۆم راگرتیو له‌ زیندان، به‌لام له‌ کاتی هاته‌ ده‌ری هه‌رجی نامه‌ی دۆستان و په‌قیان و ته‌نانه‌ت که‌سوکار و خزمیشم هه‌بوون که‌ له‌گه‌ڵ خۆم بیا نه‌یتمه‌ ده‌ری، هه‌مویان ده‌ستیان به‌ سه‌ردا گیرا، هه‌ی شتیکیان پێ نه‌هه‌شتم جگه‌ له‌و جلوه‌یه‌رگی له‌به‌رمدا بوو!! پێگایان نه‌دا هه‌ی شتی که‌ ده‌گه‌ڵ خۆم بێته‌ ده‌ری، حکومه‌ت هه‌موی به‌رد و ده‌ستی به‌ سه‌ردا گرت! له‌و نامه‌دا که‌ نالوگۆز ده‌کران من بۆچوونه‌کانی خۆم ده‌گوت: "چۆن نهم شیعه‌ ده‌توانی بێته‌ نمونه‌ و سه‌رمه‌شتیک بۆ نێمه‌؟ جیاوازییه‌کی چیه‌ له‌گه‌ڵ شیعه‌ نوێیه‌ فارسییه‌که‌؟ چه‌نده‌ ده‌توانی یارمه‌تیده‌رمان بێ؟" "سواره"ش له‌ به‌رامه‌به‌ردا هه‌م وه‌کو نه‌دیپ و هه‌م وه‌کو شاعیر بۆچوونه‌کانی خۆی ده‌گوت. به‌رێک له‌و بۆچوونه‌ی منی قه‌ه‌بوو له‌کردن، به‌رێکی وه‌لام ده‌دانه‌وه‌، به‌رێکی په‌ت ده‌کرده‌وه‌. نهمه‌ وای لێ کردم ته‌نیا کا به‌رایه‌ک نه‌یم خوتنه‌ر بێ، به‌لکو من له‌ سه‌ر "گۆزان" ده‌ست به‌کم به‌ کاری لێکۆڵینه‌وه‌ و به‌یکه‌م به‌ سه‌رچاوه‌ی ئیله‌هام بۆ دۆزینه‌وه‌ی چه‌ نوێکه‌ی شیعه‌ی کوردی له‌ کوردستانی ئێران. به‌لام پێش نه‌وه‌ له‌ نیو نێمه‌دا زیاتر شیعه‌ نوێیه‌ فارسییه‌کان له‌به‌ر ده‌ستدا به‌وون یان نه‌و شیعه‌انه‌مان له‌به‌ر ده‌ستدا به‌وون که‌ به‌ زمانی بێگانه‌ گوترا به‌وون وه‌کو: "قه‌ره‌نسی، ئینگلیزی، نه‌لمانی" ده‌شزانی به‌زووته‌وه‌ی وه‌رگه‌شته‌ران له‌ ئێران به‌زووته‌وه‌یه‌کی زۆر به‌هه‌لاو و به‌نرخ و ده‌وله‌مه‌نده‌، نێمه‌ نمونه‌یه‌کی زۆری شیعه‌ی کۆن و نوێی بێگانه‌شمان له‌به‌ر ده‌ستدا به‌وون که‌ بیه‌کین به‌ سه‌رمه‌شتی شیعه‌ی نوێی کوردی. وا بزانی نه‌گه‌ر من هه‌له‌ نه‌که‌م یه‌که‌مه‌ین که‌س که‌ به‌ شێوه‌ی نوێ شیعه‌ی گوت له‌ کوردستانی ئێران "عه‌لی حه‌سه‌نیانی" بوو.

پ: هاو‌ق‌نا‌خ له‌گه‌ڵ "گۆزان" دا، یان له‌ چه‌ر کاریه‌که‌یه‌ی "گۆزان" دا؟

و: کاریه‌که‌ی یه‌وونی "گۆزان"، به‌لام کاریه‌که‌یه‌یه‌کی جاری سه‌ره‌تایی بوو. "عه‌لی حه‌سه‌نیانی" پێش نه‌ومش که‌ دیوانه‌که‌ی "گۆزان" مان ده‌ست که‌وتی، خۆی هه‌ولی نه‌وه‌ی ده‌دا

نمونه‌ی یکی شیعی نوتی کوردی بخاته روو. شیعیکی هه‌بوو به ناوی "جه‌لاد" شیعیکی ساکار بوو، به‌لام شیعیکی پر حماس و پر شۆز و به‌ترانه‌بوو... شیعیکی تری هه‌بوو ناوی «به‌ز دوومان» بوو. هه‌ر دوو شیعه‌که ته‌واو سیاسی بوون. شیعه‌که‌ی باسی به‌مبارانی ده‌کرد، یه‌که‌م به‌ر ده‌گه‌ده‌ی رووداو ده‌کانی کوردستانی عێراق بوو له سهر ئێمه، ده‌گه‌یه‌تموه به‌ ۱۹۶۰ - ۱۹۶۱.

پ: کاک سه‌لاح من لهم قساندها واته‌ده‌گم که به‌ر کردنه‌وه‌ی نه‌وه له نوێ کردنه‌وه‌ی شیعی کوردی، به‌نه‌وه‌ی به "روانگه" وه نه‌بووه!

و: زۆر راسته. نه‌ک ناگامان له "روانگه" نه‌بوو، به‌لکو "روانگه" هه‌شتا نه‌هات‌بووه سهر شانۆی کوردی، نه‌مه ده‌گه‌هه کوته‌یه‌یه‌کانی ۱۹۵۹ و سه‌ره‌تا‌کانی ۱۹۶۰.

پ: که واته ده‌توانی "سواره" له به‌شی به‌شه‌وه ده‌بنی و به‌سه‌یه‌یه به‌شی گرووی "روانگه" شه‌وه؟

و: نه‌وه‌یان با نه‌و که سه‌انه‌ی لی‌کۆلینه‌وه ده‌که‌ن قه‌زاوه‌تی له سهر به‌که‌ن. با نه‌وه‌ش به‌لیم که به‌ر له "سواره"، "عه‌لی جه‌سه‌نیانی" شیعی نوتی ده‌ست به‌یک‌کرد، دواي "عه‌لی" نه‌وه‌ی زۆر تر هاته‌مه‌یه‌ده‌وه "سواره" و "فاتیح" بوون، به‌لام هه‌یچیان نه‌یان‌توانی نه‌و کاریه‌گه‌یه‌یه له سهر شیعی نوتی کوردی ده‌بنی که دواي "سواره" داینا. ئێمه هه‌ر شه‌وه نه‌بوو کاری نه‌ده‌یی به‌ یه‌که‌وه به‌که‌ین، به‌لکو کۆریکی سیاسی بووین و هه‌یه‌یه‌کی سیاسیش بووین.

پ: نه‌و هه‌یه‌یه سیاسییه گامه به‌وه؟

و: ئێمه له به‌شدا (وابه‌زانم ۱۹۵۸ - ۱۹۵۹ دا)، له‌گه‌له یه‌که‌م به‌ن سالی چو‌وه‌مان به‌ زانکۆ) یه‌که‌یه‌یه‌که‌مان دروست کرد به‌ ناوی "یه‌که‌یه‌یه‌ی خوێندکارانی کورد له زانستگای تارلن".

به‌یک‌خراوه‌یه‌کی نه‌یه‌تی بوو، به‌لام نه‌وه‌نده به‌ په‌له. نه‌وه‌نده خه‌یرا، نه‌وه‌نده ده‌ست‌بهر، کاری کرد و له نه‌و خوێندکارانی کورددا له کوردستانی ئێران لایه‌نگر و هه‌واداری په‌یدا کرد که شه‌ش مانگ یان نه‌وه‌یه‌ی سالی‌که که‌مه‌تری به‌چوو، هه‌یچ خوێندکارێکی کورد نه‌ له "زانستگای تارلن" و نه‌ له هه‌یچ گام له زانستگا‌کانی ئێران ده‌ست نه‌ده‌که‌وت سهر به‌و به‌یک‌خراوه نه‌به‌ن و نه‌ندام نه‌به‌ن ته‌یه‌دا!!! هه‌ر به‌یه‌ش دواي ماوه‌یه‌که ناوی خۆی گۆڕی به‌ "یه‌که‌یه‌یه‌ی خوێندکارانی کورد له زانستگا‌کانی ئێران" به‌ نه‌وه‌ی به‌ هه‌موو ئێران به‌ین.

پ: ته‌قدیری نه‌و به‌یک‌خراوه به‌ نه‌دیپ به‌ن به‌وه؟ جوم‌جولێ نه‌ده‌یی له نه‌وه‌یه‌دا به‌ن به‌وه؟

و: باوه‌ر به‌که به‌یک‌خراوه‌که به‌ هۆی نه‌وه که خوێندکار دروستی کرد‌بوو، به‌ هۆی نه‌وه‌ش که به‌یک‌هه‌ته‌ره‌ن و دامه‌زره‌نه‌رانی خۆیان نه‌دیپ و خوێندکار و روونا‌گه‌یر و زمانه‌وان بوون، وای له‌ها‌ته‌بوو دیاری نه‌ده‌کرد که نه‌مه ته‌نیا به‌یک‌خراوه‌یه‌کی خوێندکاریه‌یه‌که کاری سیاسی

دهکات یان کۆز و نه‌نجومه‌نێکی نه‌ده‌بێی کوردیه‌یه‌؟! ئهم دووه‌ی وا تێکه‌هلکێش کردبوو له‌گه‌ڵ یه‌کتهدا نه‌ده‌ناسرانوه‌ (ئێستاستا جه‌نگای باسکردنی نییه‌)، به‌لام نه‌وه‌ گرینگه‌ بونی نه‌ده‌ب و زمان بۆ مان و بونی نه‌ته‌واپه‌تیبی کورد نیشان ده‌دا. زمان هه‌میشه‌ ئهو فاکته‌ره‌ گرینگه‌ بووه‌ که به‌ درێژایی مێژووی ئێمه‌ توانیویه‌ بونی نه‌ته‌وه‌یی بیاریزی.

باسه‌که‌ درێژه‌... با بچمه‌وه‌ سه‌ر نه‌و به‌شه‌ که پاش ئهم یه‌ک دوو شیعه‌ی "عه‌لی" ورده‌ کۆژه‌که‌ زیادێ کرد. سالی پێچوو "سواره‌"ش هات بۆ تاران، نه‌ه‌جار کۆژه‌که‌مان ده‌وله‌مه‌ندتر و گه‌توگۆکانیشمان گه‌رموگوتر ببوو... "فاتح" جیاوازی له‌گه‌ڵ زۆریان نه‌وه‌ بوو که به‌ ته‌نیا شاعیر نه‌بوو، نه‌دیبه‌ش بوو.

پ: (بۆ ئه‌وه‌) چه‌ڕۆکی ده‌نووسی؟

و: نه‌خێر... لێکۆلینه‌وه‌ی له‌سه‌ر نه‌ده‌بی کوردی باش و زۆر بوو، به‌لام چه‌ڕۆکی نه‌ده‌نووسی... کاربایه‌کی ئه‌دیب بوو، کاربایه‌ک بوو سه‌ره‌رای ئه‌وه‌ی که ئه‌وکاته‌ ته‌مه‌نی کم بوو (شتێک له‌ من منالتر بوو)، به‌لام هاته‌ نه‌تو کۆژه‌ نه‌ده‌بیه‌که‌وه‌، زۆر زوو (وه‌کو که‌سێکی ده‌ره‌وه‌ی ناوچه‌ی موکریان) گه‌شی کرد...

پ: کاک سه‌لاح ئهم پێداگرتنه‌ له‌سه‌ر ناوی "فاتح" یان له‌سه‌ر ناوی ده‌یکه‌ سه‌ندنه‌وه‌ی ئهو ته‌عتبه‌اره‌ نییه‌ له‌ "سواره‌" و گه‌ترانه‌وه‌ی بۆ نه‌و که‌سانه‌ی که له‌ ئه‌سلدا خۆیان خاوه‌نی ئهو ته‌عتبه‌ارن؟

و: نا... ئه‌مه‌ به‌خشینی زانیارییه‌که‌ به‌و که‌سه‌ی که ئهم زانیاریانه‌ی نییه‌. گه‌ترانه‌وه‌ی مێژوو به‌و جوهره‌ی که واقیعه‌ن بووه‌ نه‌رکێتی سه‌رشانی منه‌. ره‌نگه‌ ئێستا تۆ نه‌زانی یا خه‌لکێک نه‌زانی که "فاتح" له‌و که‌سانه‌یه‌ که من له‌ بواری سیاسه‌ته‌دا به‌ویه‌ری توندی ره‌خنه‌م له‌سه‌ری هه‌یه‌ و له‌ دوو ته‌وه‌ری زۆر لێک جیاواز و زۆر دژ به‌ یه‌کتهدا راوه‌ستاوین. له‌ سه‌ر سیاسه‌ت، له‌ سه‌ر مه‌سه‌له‌ی میلی، له‌ سه‌ر دواڕۆژی گه‌لی کورد و لێکۆلینه‌وه‌ له‌ سه‌ر بزووتنه‌وه‌ی رزگاریخوازی کوردا "فاتح" خاوه‌نی ئهو قسه‌یه‌یه‌ که (به‌داخه‌وه‌!) ده‌لتی: "هیچ بزووتنه‌وه‌یه‌کی رزگاریخوازی کوردی، له‌ هیچ ده‌وره‌یه‌ک له‌ زه‌ماندا، هیچ هه‌قانه‌یه‌ تێکی نه‌بووه‌، هیچ پێشکه‌وتنه‌خوازییه‌کی له‌ ده‌رووندا نه‌بووه‌ و نه‌گه‌ر ده‌بی به‌رگرییه‌کی لێ بکړی، ته‌نیا له‌به‌ر ئه‌وه‌یه‌ که داگیرکه‌ره‌کانی زۆر به‌تره‌مانه‌ گرتویه‌نه‌ و کوشته‌ویه‌نه‌ و له‌ روانگه‌یه‌کی مرقیبه‌وه‌ مرۆڤ ده‌بی به‌زه‌یی پێداپێسته‌وه‌"... که‌سێک وا بێت و بۆچوونی منیش دژ یه‌وه‌ زۆر ناشکرا و دیاره‌. له‌به‌ر ئه‌وه‌ من ده‌مه‌وتی بێتم: هه‌لوێستی سیاسیی ئێستای "فاتح" نابێ ده‌وری گرینگێ ئه‌و له‌ کۆز و کۆمه‌ل و نه‌نجومه‌نه‌ کوردیه‌یه‌کان له‌به‌ر چا و ون بکا. نابێ ده‌وری ئه‌و له‌ داھێتان و دامه‌زراندنی ئه‌و به‌ناغه‌

به‌هیزی که شیعی نوتی کوردی له کوردستان سه‌رنه‌نجام به خۆیه‌وی گرت له‌بیر هکا. سیاسه‌تیک له چل په‌نجای سالی رابردو به‌ردوام هه‌بو و من له دژی راه‌ستاوم نه‌ویش نه‌ویه: "ده‌وری نه‌ده‌یی و هونه‌ری شاعیریک ده‌به‌ستنه‌وه به هه‌لقه‌سته سیاسیه‌که‌یه‌وه." به‌و نمونه "گۆزان" که چۆده‌ته نیتو "حیزبی شیوعیی عێراق" ده‌و نیتو و حساب ده‌کرت که نه‌مه شاعیری "حیزبی شیوعی" به و ته‌نیا شیوعیه‌کان به‌یان هه‌یه پێیدا هه‌لدن و نه‌وانه‌ی له نیتو به‌زووته‌وه‌ی رزگاریخوازی کوردا بوون، به تاییه‌تی نه‌ندام و لایه‌نگرانی پارتی له ۵۰ سالی رابردو دا هه‌رگیز ناچنه سه‌ر باسکردنی "گۆزان" و ته‌عریف و پێداهه‌لگوتنی.

پ: واته، پخت وایه به‌زووته‌وه‌ی کوردی شه‌دای له "گۆزان" کردووه به‌وه‌ی نه‌یه‌شتشووه شه‌رت په‌یدا هکا؟! به‌لام هه‌ن ده‌لێن: "شیخ نووری شیخ صالح" پش "گۆزان" پش دا‌هه‌ت‌ان دمست پێده‌کا! که چی به‌و حوکمه‌ی که "شیخ نووری" حیزبکی به‌توانای وه‌کو "حیزبی شیوعیی نه‌وسای عێراق" له پشته‌وه نه‌به‌وه، ناوی ده‌رنه‌کردووه؟! واته، هه‌ن پێچه‌موانه‌ی قسه‌ی جه‌ناپه‌ت ده‌لێن: نه‌وه "حیزبی شیوعیی" به‌وه که ده‌وری هه‌به‌وه له گه‌وره کردنه‌وه‌ی ناوی "گۆزان" دا؟! به‌هه‌ر حال من به‌وا ناکه‌م "حیزب" یان "په‌که‌خراو" یان "گروپ" و "ده‌سته‌ی سیاس" به‌توانن تا سه‌ر ناوێک به‌خه‌نه ژه‌روه و په‌که‌تکی تر به‌خه‌نه سه‌رمه‌وه زه‌مانه خۆی دواجار نه‌م شتانه په‌کلا‌یی ده‌کاته‌وه.

و: جا نه‌یستا نه‌و زه‌مانه‌یه نه‌که‌یه‌شتووه‌ته لای نیه!! نیه قسه له نه‌یستا ده‌که‌ین.

من دژی نه‌و به‌زۆچونه‌م که "حیزبی شیوعیی" به‌وه که ناوی خۆی خه‌ستۆته سه‌ر ناوی "گۆزان" وه، مانه‌ی نه‌وه به‌وه "گۆزان" نه‌و جێگا گرێنگه و نه‌م مه‌قامه به‌رزده‌ی که به راستی شیاوه‌تی له نه‌ده‌یی کوردیدا به‌گه‌رتنه‌وه. "حیزبی شیوعیی" به‌وته هۆی نه‌وه‌ی که نه‌وانه‌ی له‌گه‌ل "حیزبی شیوعیی" جیاوازن "گۆزان" فه‌رمۆش به‌کن، وازی لێ به‌ن، ناوی نه‌هه‌ن.

نه‌گه‌ر نه‌یه‌ته به‌زۆچونێکی کێج وکال یان به‌زۆچونێکی توندوتیژ (مه‌رۆف له‌ بواری نه‌ده‌یدا نابێ نیت‌ج‌ار توندوتیژ و دا‌ه‌راو بێ) نه‌وا من به‌زۆچونێکم هه‌یه له سه‌ر "گۆزان": "من دوا‌ی تالی" له هه‌موو نه‌ده‌یی کوردیدا هه‌چ که‌س نابینم به‌ قه‌د "گۆزان" کار‌ی‌گه‌ری له سه‌ر شیعی کوردی هه‌به‌ویی! هه‌چ که‌س نابینم به‌ قه‌د "گۆزان" مافی خۆی بێ که نه‌م پانا‌و‌که فراوان و به‌رین و قه‌وله له نه‌ده‌یی کوردیدا به‌گه‌رتنه‌وه، به‌لام هه‌چ که‌سیش نابینم به‌ قه‌د "گۆزان" شه‌دای لێ کرابێ و مافی زه‌وت کرابێ! نه‌مه‌ش تازه‌ نییه!! له نیت‌ه‌راستی په‌نجاکان به‌ دواوه، به‌تاییه‌ت له په‌نجای هه‌شت به‌ دواوه، که ده‌وری سیاس و چالاکیی سیاس "گۆزان" له نیتو "حیزبی شیوعیی" دا به‌ نا‌شکرا په‌ری سه‌ند، نیتو نه‌و لێکه‌دا‌ه‌رانه‌ی به‌ینی "گۆزان"، به‌ینی باقی به‌زووته‌وه‌ی رزگاریخوازی کورد رووی دا و وای کرد "گۆزان" نه‌و ده‌وره

گرینگهی نەدریتی!! رەنگە هەندێک کەس بڵێن: (کە لە راستیدا نینکاریشیان ناکەم!!) نەم
 گرینگییە "گۆزان" لەبەر چاوی من. رەنگە لەبەر ئەوە بێ کە تێمە یەکەم ناشانییمان لەگەڵ
 ئەدەبی نۆی کوردی لە پێگای "گۆزان" ەو بوو، یان رەنگە پێشیان وایە من خۆم وەکو
 نووسەرێک یان لێکۆڵەر ەو ەبکێ ئەدەبی، کاری زۆرم لەگەڵ شیعری "گۆزان" کردوو، لەگەڵ
 پاها تووم، ەروەک چۆن بێت کەس پێشیان وایە بە ەوی لێکۆڵن ەو کەنم لە سەر "حاجی
 قادر" نێجگار ناوا مورییدی "حاجی" م، جا قەی چ دەکا؟ رەنگە وایە... رەنگە وایە...
 بەلام من بێم وایە وەک چۆن شیعری کلاسیکی کوردی بە ناوی "نالی" ەو دەناسرێ، شیعری
 نوێی کوردیش ەدەقە بە ناوی "گۆزان" ەو بناسرێ. چونکە ئەو شیعری نوێی کوردیی چەسپاندو
 دا ئێمە زاندا و خستییە سەر ئەم پێچکە یە، بە پێش ئەوە "شیخ نووری شیخ صالح" کاری
 گەورەشی کردبێ و یەکەمین رچەدی شکاندبێ، بەلام خۆ ەمیشە یەکەمین رچەمشکێن
 گەورەترین کەس نییە لە نێو رچەکەدا...

پ: بەلکۆ ئەو کەسە گەورە یە کە زۆتر لە نێو رچەکەدا دەمێنێت ەو...؟

و: ئەو کەسە ی زۆتر دەمێنێت ەو و لە نێو رچەکەدا و ئەو کەسەش کە کاری بەرزتر دەکا
 ئەو کەسە ی کە ەونەر و فەندەکی بەرزتر ە...

تا ئێستا هیچ کەس لە شیعری نوێی کوردیدا نەگەشتۆتە ئەو ەونەرە بەرزە ی کە "گۆزان"
 پێی گەشت... بەلام سروشتییە کە چاوەروان بێن لە سی چل سالی کۆتایدا، لە ئەدەبی
 کوردی و شیعری کوردیدا، چ لە کوردستانی عێراق و چ لە کوردستانی ئەو دیو، خەلکی
 دیکە بێن گەشە بکەن و لە "گۆزان" یش تێپەرن... بەلام تەنانت تێپەربوونی ئەوانیش لە
 "گۆزان"، لە مەکانەتی "گۆزان" کەم ناکات ەو...

جا بە پێچین ەو سەر شیعری نوێی کوردی لە کوردستانی ئێراندا...

پ: بە من بھێرێت بھەمم ەو کۆیو دەست پێکەین ەو. من پرسیم: ئایا شیعری کوردی لە
 کوردستانی ئێران دەتوانی بە سەر چەند قۆناغدا داھەش بکە ی؟

قۆناغی یەکەمەت ەاس کرد کە قۆناغی "هێمن، ەزار و خالەمین و سەید کامیل و..."
 ئەوان ە...

و: کە ەموویان بە شاگردی "تەبوڵەسەن سەیفی قازی" دەناسرێن.

پ: پاش ئەوە ی شیعری "سوارە" و شیعری ئەو گرووپی کە لە زاتێکۆکاندا تەشەنە دەکا
 و جێن پێی خۆی قایم دەکا، بەلام ئایا دەتوانی پاش ئەوانیش گرووپیەک یان تاقمێکی ترمان
 بۆ دەستێشان بکە ی؟

و: ەەر ئەو گرووپی کۆتایی کە شیعری نوێی کوردیی دانا لە (٦٠ - ٦١ و ٦٢) خۆی

قۆناغئىكى دووهمى به سەر هات كه نىتر زياتر گمىشى كرد و پهرى سەند... ئەوە بوو لە ناخر رۆژەكانى سالى ١٣٤٣ ئىترانى يان به دىققەت بلىتم لە شەوى نورۆزى ١٣٤٣ى ئىترانى كه دەكاتە ١٩٦٤ خەلكئىكى زۆر گىران، ئەوانى گىران هەمويان ئەو كەسانە بوون كه من ناويان دەبەم و باسيان دەكەم و لە پەرەگرتن و گەشەپێدانى شىعر و ئەدەبى نوتى كوردیدا دەستيان هەبوو و دەوريان هەبوو "من نەبى". چونكە من سالى و نىوتىك بەر ئەوە هاتبووم بۆ ئەم كوردستانى عىراق و پيشمەرگە بووم... دواى سالى و نىوتىك لە دامەزراندنى يەكێتەكەمان پێوەندىم كردبوو بە "حيزى ديموكراتى كوردستانى ئىران" ئەو... ئەو كات ئىتمە ئەندامىتىيى ئەو حيزەشمان وەرگرتبوو... جا هەم لە لایەن "كومىتەى حيزب" ئەو هەم لە لایەن "كومىتەى خۆپێندگاران" ئەو، منيان نارد بۆ كوردستانى عىراق لە بەر ئەوە من لە گىرانەكەدا بەشداریيى ئەو هاوڕێيانەم نەكرد... بەلام كاتىك دواى سێ سالى مانەو لە كوردستانى عىراق گەرامەو بۆ كوردستانى ئىران و گەرامەو بۆ نىو كۆرە ئەدەبىيەكان، گەرامەو بۆ زانكۆش، بۆ تەواوکردنى خۆپێندنە نێوچەكەم، نىتر ئەوانىش لە زىندان هاتبوونە دەرى و گەرايوونەو بۆ زانكۆ و بۆ تەواوکردنى خۆپێندنە نێو و ناچەكەيان... ئەوسا ئىدى ئىتمە ئەزموونىكى زۆرمان پەيدا كردبوو (دیارە كه دەلىلم زۆر، لە چارەخۆمان لە چارە نەوساش)، گىرانمان دىبوو، زىندانمان دىبوو، هەلەمانمان دىبوو، كوردستانى عىراقمان دىبوو... من هەلگى ئەو بۆچوون و بىرواپەرە بووم كه لە كوردستانى عىراق پەيدام كردبوو لە سەر چۆنىيەتى شۆرش و پرەلەبوون يان پرەلەبوون و بالەكانى... هەموو ئەو بىر و بۆچوونانەم لە گەل خۆم هەتايەو بۆ "زانكۆى تاران"، ئەوانىش بۆچوونەكانى نىو زىندانىيان هەتايەو...

پ: ئەى لە سەر شىعر هېچت نەبرەبۆو بۆ ئەوان؟

و: من لە سەر شىعر هەر ئەوەم برەووە كه تۆ ئىستا ئامارەت پێكرد... كه گەيشتمەو پێمگوتن: ئەو جۆرە ئىتمە ئاوا بە خۆشەويستى سەبرى "گۆزان" دەكەين، ئاوا بە پەرزى سەبرى دەكەين لە كوردستانى عىراق سەست نەپێشتوو ئەو پەرزى و مەكانەتەى هەين... پ: كێهان قوت كەربۆو لە پەرامەر "گۆزان" دا، خۆ دەين بۆ سەركوتكردنى كەستىك، كەستىك هەين لە پەرامەردا راپەگى يان پەرزى بگەيمەو...!

و: زۆر كەسيان هەبوو... بەلام لە پەلەى يەكەمدا "كامەران موكرى"...!

پ: "كامەران موكرى" يان پەرز كەربۆو!!

و: بەلى...!

گەرانەو بۆ تاران... جارىكى دىكه سەر بە يەكەمەنان، هەم بەرەمى سىياسى و هەم

بهره‌مندی ندهی....، بهره‌مندی سیاسی که نه‌بوی: نتیجه جارتیکی دیکه قه‌ناغه‌مان پیدا کرد ده‌بی! نو کۆمه‌له‌یه‌ی خۆمان دامه‌زێنینه‌وه، به‌لام زه‌مانه‌ گۆراوه، بیری نه‌ته‌وایه‌تی ناتوانی به‌ ته‌نیا له‌م سه‌رده‌مه‌دا کۆرد پرگار بکا.... له‌ به‌ر نه‌وه‌ هه‌موومان به‌و قه‌ناغه‌ته‌ گه‌یشتبوین که‌ نه‌م بیره‌ نه‌ته‌وایه‌تییه‌ پرگاریخواییه‌ی کۆرد، ده‌بی موتوریه‌ بکری به‌ بیری چه‌پ.... نتیجه‌ هه‌موومان که‌وتینه‌ سه‌ر مو‌تالایه‌کی (ده‌توانم به‌لێم) باش و فراوان له‌ "نه‌ده‌بیاتی مارکسی" دا و ده‌ستمان کرد به‌ خوێندنه‌وه... قه‌ناغه‌مان پیدا کرد که‌ هه‌ر پێک‌خواه‌یه‌کی تازه‌ ده‌بی له‌ سه‌ر به‌ناغه‌ی "مارکسیزم - لینینیزم" دا به‌زێ!!

پ: ناشی به‌ ته‌ماه‌بون نه‌ده‌به‌گه‌ش هه‌لکێشن له‌ "به‌ری چه‌پ" و "مارکسیستی"؟

و: به‌لێ، به‌لام نه‌وه‌ له‌به‌ر نه‌وه‌ نه‌بوو که‌ به‌یارمان دا به‌ ده‌بی وا به‌که‌ین. نه‌وه‌ له‌به‌ر نه‌وه‌ به‌و باوه‌ره‌کاغان پالی پێوه‌ ده‌ناین وا به‌که‌ین! تۆ وه‌ختیک شیعر ده‌لێی له‌ سه‌ر باوه‌ری خۆت ده‌یێتی، خۆ شیعر به‌ باوه‌ری خه‌لک ناڵی؟! به‌لام هه‌ولی نه‌وه‌شمان ده‌دا که‌ سنووری بایه‌خه‌ نه‌ده‌بییه‌کان نه‌شێتێن و نه‌یکه‌ین به‌ قوربانی باوه‌ر سیاسیه‌که‌!!

بهرمه "فاتیح" شیعرێکی خۆشی گوتبو به‌ ناوی "به‌رخه‌ مامز": "به‌رخه‌ مامز" شیعرێکی دلداریانه‌ی غه‌رامیی نێجگار خۆش و جوان بوو، هه‌رایه‌کی ساز کرد، له‌ممه‌و حه‌مه‌لی یێ کرا که‌: نێستا چ وه‌ختی نه‌و شیعره‌ غه‌رامیه‌یه، له‌ کاتیکدا نتیجه‌ له‌و خه‌باته‌ توندوتیژده‌این؟! کۆپێکی بۆ گیرا، له‌و کۆژده‌دا من زۆر به‌ توندی دیفاعم لێ کرد! (نێستاش که‌ به‌ر بووم نه‌و عاده‌تم هه‌ر هه‌یه، وه‌ختیک ده‌چه‌ نه‌تو جه‌ده‌له‌وه‌ توندوتیژ قسه‌ ده‌که‌م): خۆشییه‌که‌ی نه‌وه‌ بوو "فاتیح" خۆی له‌گه‌ل ڕه‌خنه‌گره‌کان بوو، ده‌یگوت: "به‌لێ کارێکی خراپم کردوه‌ که‌ نه‌م شیعره‌م گوتوه‌!" من هه‌رای توندی له‌ سه‌ر نه‌وه‌ بوو که‌: "نه‌خێر... کارێکی چاکت کردوه‌ و دیسان دووپاتی به‌که‌وه‌ و حه‌یفه‌ نه‌و توانا و ئاماده‌یییه‌ی خۆت له‌ بواری دلداری و نه‌وین و غه‌رام و هه‌ست و نه‌ستی تاکه‌که‌سی و مرۆیی خۆتدا به‌ کار نه‌به‌ی." خۆشییه‌که‌ی نه‌وه‌ بوو سه‌ره‌نجامیش من نه‌وانم به‌زاندا

پ: تۆ نه‌و هه‌موو ساڵه‌ پێش نێستا، به‌رگریته‌ له‌ تاکه‌گه‌رای و خودگه‌رای شاعیر کردوه‌ له‌ نه‌تو شه‌رده‌ا، نێستا سه‌یره (که‌م و زۆر) ده‌گه‌ڕێته‌وه‌ سه‌ر نه‌وه‌ی که‌ شاعیران ولز له‌وه‌یه‌تێن و زیاتر ته‌رخان به‌ن بۆ سه‌زووعییه‌ت، زیاتر ته‌رخان به‌ن بۆ گه‌شه‌ نه‌ته‌وه‌یی و کۆمه‌له‌یه‌تییه‌کان!!

و: نه‌گه‌ر وایێ نتیجه‌ له‌ قسه‌کانی پێشوو ماندا شوێنیک هه‌یه‌ که‌ حه‌قمن له‌و شوێنه‌دا باش له‌ یه‌کتر ته‌تیه‌گه‌یشتووین! من ناڵیم شاعیران با وایه‌!! ناڵیم ده‌بی شاعیر چ به‌که‌ن!! باسی نه‌وه‌م کردوه‌ که‌ نه‌ده‌بی کۆردی به‌ کام قوناغه‌دا تییه‌په‌یه‌؟، بۆ نه‌م شاعیرانه‌ وایان

کردوه؟ من نەوێم لێکداوەتەوه که نەوێ ناچار بێن بیهوه!

پ: بیهوره کاک سهلاح... سالاتی گهرا نهوه تان بۆ زانکۆکانی نهران (تۆ له کوردستانی عێراقهوه و هاوڕێکانهشت له زیندانیهوه) سالاتی "قۆناعی دووهم"ی گروپهکهی "تۆ" و "سواره" و "فاتیح" و "عەلی حەسەنەیان"یه؟

و: بهێن، "قۆناعی دووهم"یهتی. بهلام قۆناعهکه جیاوازیی کهم نهبوو له گهڵ "قۆناعی یهکهم". دواي گهرا نهوێ من له کوردستانی عێراق و دواي گهرا نهوێ برادهران له زیندان، له هروی سیاسیهوه جارتیکی دیکه خۆمان پێک خستهوه، بهلام وهکو ههموو بزوتنهو یهکی سیاسی که داهاینی به سهرا دادی و جارتیکی دیکه یه کهتر دهگرتهوه، مهراج نهیه ههموو نهو که سانهی جاری پیشوو له گهڵ بوون بۆ جاری دووهمیش له گهڵ بووین. نێمهش پێک خهڵکمان لێ جودا بوونهوه، پێک خهڵکی تازه مان زیادی کرد. له وانهی که جودا بوونهوه یان گهروگورپه کهی جارانیان نهما "عەلی حەسەنەیان"، "عەزیز ژبان" ... له وانیش که له "دهوری یهکهم" دا له گهڵمان نهبوون (چونکه منداڵ بوون) و پاشان ها ته پرزهوه: "موسلیح شینخولئیسلاهی - برای فاتیح" (وهکو لێکۆلەر ههم له هوار ی سیاسی و ههم له هوار ی نه ده بدها)، "عەبدوللا موهتهدی"، "نەمیر حەسەنپور"، "بایز مهردۆخی" ... کۆره که مان له ژیر باری عاتیفه و نێحساس ها ته دهی. هوار کرایهوه بۆ لێکۆینهوه له سهرا نه ده ب له روانگه یهکی زانستیهوه، تهنا ته هوار کرایهوه بۆ لێکۆینهوه له سهرا بزوتنهو یه رژگاریخوازی کورد له روانگهی مهعریفیهوه، ههروهها بۆ لێکۆینهوه له سهرا میژووی کورد، شۆڕه کانی پیشوو، ههله کان، تهنا ته شۆڕشی نه یلوول و ههله کانی...، نهوانه مان ههموو له بهر چاو بوو. رووداوه کانی نێو شۆڕشی کوردستان و نێو میژووی گهلی کوردمان لێکدا یهوه رهنگی ده دا یهوه له نێو شیهره کاغاندا! شیهره مه شهو ره کهی "فاتیح"، شیهری "شهوه"، رهنگه زۆر کهس نه زانن یان تا نێستا باس نه کرا ب، نه مه باستیکی شۆڕشی نه یلووله که ده لێ:

"له پێشدا دهنگتکی زۆر خوش دهاته بهرگویم، پتم وا بوو نه مه دهنگی بالنده یه که شهوه خوێنی و مژده ی ها ته یه یانی ده دا: دهنگی که سێکه که به نێو لێرهوار و جهنگه لدا تیده په ری و دار و درهخت ده بی بۆ نهوێ پێکا بکاتهوه و مژده ببات بۆ هاو پێکانی، یان دهنگی ناوی کانییه که که ده پێته سهرا خیره ورده کان و له دل کاری ده کا!! بهلام ورده ورده که نه مه دهنگه نزیک بۆوه، لێی حالی بووم که نه خیر نه مه شه قێرتیکی تاله!! پری کردم له وه خهشت: پری کردم له ترس و به چاوتیکی پر خوف و ترسهوه سهیری نێستا و داها تووی خۆمانم کرد نه مجا لیم بوو به "شهوه" یه ک نێستا منی وهکو منالێک له باوه شی خزیدا گرتوهوه خهریکه ده مخنکتهی.

شيعرى "شعوه" نو حاله ته دهگي پته وه... بهلام دياره نو كات پيمان باش نه بو، نم شرجه له سر بدرئ! پيمان وا بو خوشييه كه له رمزاوييه كه پدايه، له نيوه روكه پدايه، له ناوه داپوشراوه كه پدايه.

همروها شيعره كه ي "سواره" "خه وه بهردينه"، باسي همسو رابردووه كان دهكا كه (چون ناويك خبريكه له دروون و دلي كيوتيكه وه دپته دهري... نم ناوه چنده خوشه ويسته! همسو مان چاوهرتي هاتني دهكه ين! بهلام كه دپته دهري لكى زوري لي دهپتسوه، بهلام همسو لكه كان به رتگاي راست و روادا نارونا هي وا هديه سوري لي دمشيوني، هي وا هديه به لاپندا دهروا، هي وا هديه نيستكاي به خوي نيه، پالپشتي به دهروه ي خويته، بهلام له نيوه همسو نه وانده ايك "چاوگ" هديه كه به تنيا نو شاره زاي كوسپ و كه ندالي رتيه... نيحه نو كات پيمان و ابو نو رتگايه نه وه كه نيحه دوزيومانه ته! نمه مانيقيستي "سواره" بو كه له واقعا نك هر بچونه ندمه ييه كان، بهلكو بچونه سياسييه كاني سرده هميشي به يان دهكرد.

پ: "سواره" له "خه وه بهردينه" دا، روشنتر بلتي ديهوي بلتي چي؟

و: من خه يالم هديه له سر "خه وه بهردينه" شتيك بنوسم، بهلام تا نيستا سهرقالبون نه بهيتستوه! سهرقالي له لايك و دژوايي كوردستان له لايك و كاري زوري سياسي كه ماوه يك پتوي خريك بووم له لايك و له لايكي تروه بير لهوش دهكه موه، نايان من نم پرده يه له سر نو هوكه لادم، نو جوانييه ي دمشيني له بهر چاوي خلك كه نيستا هديه تي؟! يا ليتي كه پتم لمزتر نو تارايده ا خلك تارمايييك بيهن و خويان به خيالي خويان بهري لي بكه نموه كه ديهن چنده جوان بين؟!

"سواره" له شيعره كه پدا مانيقيستكي به يان كرد له بچونه سياسييه كاني نم سرده مماندا...

پ: چكه لموي كه له دوو توي شيعردا و به شتوبه كي ناراسته وخ "سواره" دهري بهوه، نايان گروهي نته له هيچ كام له دوو قوناغه كي ناياندا مانيچتستكي روشن و راسته وخ و بهرچاوي دمكرد و كه نموي روانكه؟

و: نهخير... له بوايي سياسي دا. له بوايي نه ديهيدا نيحه پيمان و ابو بهرهمه كان خويان دهتوانن نو مانيقيستين! من خوم چندين چيروكي كورتم نوسي، وهكو "برارو"، وهكو كي رچي شكاند"، وهكو "نان و فېشهك"، وهكو "به رتوبه ي قوناخانه"... خلكي ترش دواي من دستيان كرد به نووسين، وهكو "موسليح شتخه لئسلامي"، "مه محمود مهردوخ"... چكه له وه ليتكولينه وه بهبو له سر ميژووي كورد، له سر كاري

پ: "سواره" په پوهندځي له گڼل نمدېاني کوردستاني عتراق همېو؟

و: له راستيدا له بهر نښه من نيوه نيوه له هه لھاتن و خوتاردنوه و هاتنه ودا بووم زور ناگدار نه بووم. بهلام دهمبست نوان پرېک له نووسراوه کاني نيو پوژنامه کاني کوردستاني عتراقيان پښ دهگېشت، به تاييه ته له قوتاغي دواي هاتنه دهره وي من له زيندان پاش سالي (۷۰)، من يه کم جار (وا بزانم سالي ۷۱ يا ۷۲ بو) شيعريکي "شترکو بيکس"م خوتندوتوه، نوه بو گوښاريک کهوتيسود دمت "سواره". سواره نو شيعري به من نيشان دا! وا بزانم نومه سالي (۷۲)، بهلام نيت له و کاته دا نيمه نونجوومه نه نده بيهبه که مان وهک خوي نه ما بو. "سواره"ش تازه نيت دهری له شيعري کوردیدا نه ما بو!! "سواره" دواي گيراني من له ۷۰ به دواوه کهوته ژير چاودتري، ناچار هم وازی له کاری سياسي و هم تا راده يک وازی له کاری نده يي هينا...

پ: باري تندرستمې سواره خراب بو؟

و: باري تندرستمې هر خراب بو، وه زعي مادي و بهر تود چووني ژيانيشي له همويان خراپتر بو...

پ: وام دزمانې نو که کوري غوتزانتکي خانمدان بووه، هرگز په کي له پاره نه کهوتوه!!

و: له هموي ژياندا به دهننگي و به فغيري ژياوه!! باوکي "سواره" له گڼل نوه که له رابردودا پياوړکي به دهنلات و خاوهن مولک بو، بهلام کاتیک "سواره" گېشتي هيچ شتيکي نه ما بو! براکاني خوي يارمه تيبان ددا و ده يانژياندا! له بهر نوه هيچي وای بژ نده ما يوه تا يارمه تيبی "سواره" بدا! "سواره" له تاران يکتيک له خوتندکاره هواره کان بو! بهلام له بهر نښه پياوړکي هه تا بلتي دلته بو، پياوړک بو هميشه خريکي نون و دلداري و هنژليکړدوي بو، راده يکي که ميشي ما ياه هر جلوه رگي جواني پتده گري و خوي دهرانده و و پوژي جاريک هيچ نه بوايه دبوو بچي دلداريک بيبني، کچتيک بيبني، به يي نوه هلي نده کرد...

له قوتاغي دووه ددا نده ر نويسي په خشاني حيساب بکهين، چيرک که کاني من له همويان زياتر ناوي دهر کرد. نده ر شيعريش حيساب بکهين شيعره کاني "سواره" بوون به شيعري قبولکړاوي قوتاغي دووم. هر که ستيکي دیکهش که تازه بهرو لای شيعر دهات، چاوي له شيعره کاني "سواره" دکرد. بزيه نيت پاش نوه تا کوتايي نو قوتاغي "سواره" بو به شزوه سواړي مه يده انه که! "سواره" له (۷۰) دا پاش هموي نده خوشي و نارده تي و نه داريه که ناچار بو بچي له شوتنيک دابه زري وهکو فرمان بهر. بو نم مده بسته چند که ستيک کاريان بژ کرد و يارمه تيبان دا، له وانه: (يادي به ختر) ماموتساي شهيد "جهميل

رۆژمەبانی "که خۆی ئەو کاتە لە تاران بوو و نیشی بۆ رادیۆ و TV ی ئێترانی دەکرد. ئەو و کۆمەڵیکێ دیکە یارمەتییان دا. "سوارە" که دامەزرا ئیتر نەیدەوترا زۆر پرکێشی بکا چونکە دەترسا نیشەکی لە دەست بچێ!! وای لێهات لە شیعر کەوتەوه! وەک چۆن مەرشک لە هێلکە دەکەوێ "سوارە" تازە ئیتر لە شیعر چۆوه.

لە دوایین قۆناغەکانی ژبانی ئەدەبیی خۆیدا شیعرێکی بۆ من نارد بۆ زیندان، من ئەو کات حوکمی نیەدام درابووم، دواي شەش - هەوت مانگێک حوکمەکم بوو بە ئەبەد. یەکیجار پێگایان دا چاوپێکەوتنم هەبێ، لەو چاوپێکەوتنەدا دایکم هات بۆ دیدارم، "سوارە" شیعرێکی داو بوو، ئەویش لە نێو چێشت و ناندا شاردبوویوه (لە نێو یا پراخدا) هێنای بۆ زیندان، "سوارە" ئەو شیعرە ی پێشکەش کردبوو بە من، ئەو شیعرە بە کە دەلێ: "من دەلێم بەپۆلەیک فەری بە بالی سەوز و سورەوه" تیایدا کەسێک وەلامی دۆستەکی دەداتەوه کە پێی گوتوو:

واز بێتە دەتگرن و دەتکوژن! فەرموو ئەوانە ی کە رۆشتن و گیران چێیان بە سەر هات؟
ئەمیش دەلێ:

من واز ناھێتم، چونکە منیش واز بێتم خۆ زەمانە واز ناھێتی!
"دەیا، دەیا ی جوانیە، لە پەنجەری ئەوە تاکێ بوسە لێتەوه چاوم لە دەینی کچی
بەیانێیە!"

ئەمە رەنگە ناخەین شیعرێ "سوارە" بووبێ کە پر بە دل گوتیبێتی!! لە دواییدا "سوارە" شیعرەکانی بۆ بۆنەیک دەگوت! یان نارامتری دەگوت! یا شۆر شگێترانە و ناگەرن نەبوو! یا جار جار ئەگەر زەوقی هەبایە و هاوڕێکانی زۆر رەخنەیان لێ نەگرتایە، شیعرێکی بە مەعشوقەکانی خۆیدا دەگوت! بەلام تازە نەکەوتەوه سەر ئەم شیعرە!

شیعرێکی هەیه "تۆ دەریامی"، ماویدەیک بوو "سوارە" م نەدیسیو، جوابی نارد کە شیعرێکم گوتوو و لەمێژەگوتوومە، بەلام دەرم نەخستوو، با بۆت پێتێم. من لە بۆکان بووم، ئەو لە تاران بوو، گەرمە ی نارهەتی و توند و تیژی نێجە بوو، وەزەمان زۆر ناخۆش بوو، خەریکی کاریکی نەهێتی بووین و لەوتێر چاودێریدا بووین، دیارە "سوارە" بەشدار نەبوو، "سوارە" سەری خۆی داخستبوو و لە سەر هێلکەکانی کێکەوتبوو!! بەلام کە ئەم شەری بۆ من نارد، من بە هۆی ئەوەوە کە هەم هاوڕێ بووین و هەم نامۆزا، شەرە قسەمان هەبوو، شەرە جێنۆمان هەبوو، لەگەڵ کۆلێک جێنۆ راسپاردەیکم بۆ نارد کە: "ئەم شیعرە دوو بەشە، تۆ نیوەت لە کاتیکیدا گوتوو، نیوەت لە کاتیکیتردا گوتوو..." دیم نیوەی ئەوەی شتیکی زۆر گەشتی بوو بۆ خەبات و بۆ تێکۆشان و بۆ پێداهەلگوتن بە جوانیدا نووسرابوو، بەلام

نیوهی دووهم، باسی "شۆڤشی کوردستانی عێراق" و باسی "حیزبی به عس"ی دهکرد. تیگه‌یشتنهم نه‌مه له‌بهر دلی "حکومه‌تی ئێران" ده‌لی، چونکه‌نهم کات ئێران نه‌و جۆره شیعره‌ی هان ده‌دا! له عێراقه‌ش خه‌لکیان هان ده‌دا که به خه‌بات له کوردستانی ئێراندا هه‌لبدا و خه‌لک به ناوی کوردستانی عێراقه‌وه هه‌ندێ قسه‌ی خۆی ده‌کرد! من ده‌مزانێ حکومه‌تی ئێران نه‌و شیعره‌ی پێ خۆشه، له‌بهر ئه‌وه جوابم لێ گێترایه‌وه گوتم: "ته‌لێ نه‌یزانی!!" گوتم: "تعم شیعره دوو به‌شه... له دوو قۆناغی جیاوازا گوتووته!!" "سواره" له وه‌لامدا گوتیوی: "پیتی به‌لێن به‌و "سه‌گه" دياره سیاسه‌ت هه‌شتا زه‌وقی نه‌ده‌یی لێ تێک نه‌داوه! راست ده‌کا نه‌مه دوو به‌شه، به دوو جۆر گوتومه..."

مه‌سه‌له‌که‌ش به‌م جۆره بوو:

"وه‌فدیکی کوردستانی عێراق، وا بزانی "دارا تۆفیق" و ئه‌وان بووبوون، چوو بوون بۆ ئێران، له وێ ده‌وله‌ت برده‌بوونی رادیو و TVیان پێ نیشان بدا، "سواره"شیان وه‌کو شاعیر پێ ناساندبوون! وه‌فده‌که پرسیبووین: "شیعری تازه چیت هه‌یه؟" "سواره" گوتیوی: "به‌لێ شیعریشم هه‌یه، به‌لام هه‌ممو لایه‌ره‌کانی له لای خۆم نین، سه‌به‌ینێ وه‌رنه‌وه ده‌تانه‌م." سه‌به‌ینێ نه‌و شیعره‌ی که کۆن گوتیوی دا‌بوونی و له‌بهر دلی ئه‌وان به‌شی دووهمیشی خستبووه‌ سه‌ر.

پ: جا "سواره" هه‌ر به راست له‌بهر رازیکردنی دلی پێتیک نه‌و شیعره‌ی گوتیو!!

و: نیوه‌ی یه‌که‌می شیعره‌که‌ی: "ئێمه خه‌لکی رۆژه‌لاتین، فێر نه‌بوین به‌زین و دا‌به‌زین! ئێمه خه‌لکی رۆژه‌لاتی سوورین!" وه‌ها نه‌بوو که ده‌وله‌تی ئێران ته‌حه‌مولی به‌کات له هه‌یج شه‌را‌یتیکدا!! له‌بهر ئه‌وه ده‌بوو ئیزافه‌یه‌کی به‌خاته سه‌ر، که "سواره"، "دارا تۆفیق" و ئه‌وانی دیبوو، به فرسه‌تی زانیبوو نه‌و ئیزافه‌یه‌ی له سه‌ر به‌کات و شیعره‌کانی پێشکه‌ش به‌ وان به‌کات، بۆ ئه‌وه‌ی به‌توانێ نیوه‌ی یه‌که‌میشی به‌لاو به‌کاته‌وه!

پ: با لێره‌دا راوه‌ستین و قۆناغی دوا‌ی ئه‌و قۆناغه‌نام به‌و با‌سی به‌که‌ی که جه‌مانه‌شتن.

و: قۆناغی دوا‌ی ئه‌وه ده‌بێ له خه‌لکی تر به‌رسی، من ئه‌وه‌ی که بۆم گێترایه‌وه، وه‌کو که‌سێکم که له نیو چیرۆکی‌که‌دا، به‌لام خۆی چیرۆکه‌که به‌گێترایه‌وه! من له‌و قۆناغه‌دا له‌گه‌ڵ بووم.

له حه‌فتا به‌ دوا‌وه تا حه‌فتا و نۆ، وه‌ها خه‌باتی سیاسی توند و تیژبوو له لایه‌ن ئێمه‌وه، وه‌ها لێدان و گرتن و کوشتن توند بوو له لایه‌ن ده‌وله‌تی ئێران‌وه، هه‌یج به‌را‌یه‌کی وا نه‌مایه‌وه بۆ کۆبوونه‌وه‌ی نه‌ده‌یی!! نه‌ک ته‌نها به‌و به‌ر یه‌که‌تر به‌ینه‌وه نه‌مایه‌وه، به‌لکو که‌س نه‌ده‌یه‌ر‌زا تازه به‌ نه‌ده‌مه‌وه خه‌ریک به‌ی!! ئێمه بۆچوونیکمان هه‌به‌و (ئایا راست به‌وین یان هه‌له) ئه‌وه

بو: "خهباته که له وه توند و تیرتره و له وه دهستهویه خهتره بچی له دوورده سهنگهر و ستره
 له بگری!! (بۆته شه ره خهجر)... " نهمه نهگهر فرسه قان ههبايه، نمو فرسه ته مان بۆ کاری
 نهیتنی، بۆ پتکخستن، بۆ تشکیلات به کار دهبرد. پرتکمان سوور ماینه وه له سهر کاری
 سیاسی، پرتکیش سوور نه ماینه وه وهکو "سوارة". "سوارة" خۆی له سهر کاری سیاسی
 نالووه نه کرد، دواي نهوش نهات دژی قسه کانی پیشووی خۆی قسه بکات. تازه نیتر بو
 نه مابو بۆ نهم رتبه بازه شیر بلی! نهگهر شیر بۆ شتی دیکهش گوتبايه دهبو هه مو
 شانازییه کانی خۆی تیک بدا! "سوارة" نهم شانازییه ی هه یه که نمو کاره ی نه کرد! له گه
 نه وهدا که له رادیو بو (رادیو مه رکه زیک بو له ژیر چاودیری حکومه تدا) و ته کلیفیان
 له ده کرد شیر بلی، که چی سابت مایه وه، هه چی تری نه گوت!!

"فاتح" کهوته نیتو کاریکی سیاسی زۆر توند و تیر، بواری شیر بۆ خۆی
 نه هه شته وه! "عه لی حه سه نیانی" چو له "وه زاره تی نه خو" بو به فه رمانبه ر، ناریدان بۆ
 شوپنیک، دوور کهوته وه له شیر (نه وهنده ی من پین پزانم) نمو قوتناغه له دواي حه فتا
 کۆتایی هات. له حه فتا تا حه فتا و نو، به نیسه بت نهمه وه قوتناگی خه باتی توند و تیری
 سیاسییه. من له وه قوتناگی حه فتا تا حه فتا و نۆیه دا سێ جار گیراوم!! سێ جار گیراوم و
 چومه ته زیندان و هاتومه ته وه. خه لکه که ی دیکهش کهس حالی له حالی من باشت نه بو!
 به لām نه لبه ته هه چ مه لله تیک قسر ناب و له سک و زا نا کهوئ، خه لک شتی شی گوتوه،
 نه ملی تازه هاتوه، نهم مه ژووه ی نه ملی تازه خودی نه ملی تازه که ده بی بیگه تر نه وه... من
 تا کۆتایی حه فتام بۆ گه یه ته وه... یه ک شت له حه فتا و نۆدا بۆ نيزافه بکه م، نه ویه که
 "شۆرش کوردی" له کوردستانی ئیران دهستی پتکرد، نه یه توانی به پهی په یوست خزه ته ی
 زمان و فه رهنگ و نه ده بی کوردی بکا!! خه ریکه یون به کاری سیاسییه وه، خه ریکه یون به
 شه ری پتشمه رگانه وه، بۆ چوونیک هه له له سه ر زمان که گوایه زمان ته نها هۆی تیکه پشت و
 تیکه یاندنه، نه شیانده زانی زمان هۆی وجودی مرۆفه، هه مو نه وانه وای کرد که له حه فتا و
 نۆه شتیکی وه له بواری نه دهب و زماندا نه کرئ که قابیلی قسه لیکردن بی و ناگامان
 له بی بی! پرتک سه روودی نه شتمانیه ی جوان جوان ده رکه وتن که "فاتح" ده یگوت، "مه سلح"
 ده یگوت، "ته حه مد بازگر" ده یگوت، "سه لیمان قاسمیانی" ده یگوت و که سی وه کو: "ته حه
 غولامی"، وه کو "تاسر په زازی" ده بانکرد به سه روود. له وانه یه بلیتم نه مه ته نیا ده سته کوتی
 نه ده بی هه مو نمو قوتناغه بو (که کورد ده سه لاتی هه بو!!) نمو کاته که ده سه لتمان نه بو، له
 ژیر زهخت و زۆری حکومه تدا بوین، کاری نه ده یمان زۆر بو! به لām نمو کاته ی که ده سه لات
 کهوته ده ست کورد و رتگا کرایه وه و رۆژنامه نازاد بو، به ره ده میتکی وام نه دی! یان په نگه

هه‌بووین و من ناگادار نه‌بوویم!

پ: له سهر قسه‌ی جمنابته‌گه‌ر ده‌یه‌ی نټوان ٦٠- ٧٠ ده‌یه‌ی "سواره" و "فاتح" و نټوه‌بووین، نهمین پتم وایه ده‌یه‌ی نټوان ٧٠- ٨٠ش ههر بۆ نټوان حساب بکه‌ین، چونکه‌لهم ده‌یه‌یه‌شدا هیچ جمرحوولتکی نده‌یه‌ی له کوردستانی نټواندا نه‌بووه که شاپانی باس و مایه‌ی دلخووشی بێ! تمنا‌ناته ده‌یه‌ی نټوان ٨٠- ٩٠یش من پتم وایه ده‌توانین ههر به درټووشی شکوهمندییه‌کانی قوژاغی "سواره" و فاتح و نټوه‌ی حساب بکه‌ین، به‌لام له نه‌وه به دواوه تا نټیستا، جمرحوولتک له ئارادا نییه، ده‌توانین نمو قوژاغه به قوژاغتکی سه‌رمخۆ حساب بکه‌ین (نه‌گه‌ر که‌ستیک نهمم لێ به ئه‌راد نه‌گرێ)...

و: نه‌خه‌یر به لای منه‌وه راسته! من نه‌سله‌ن ناگادار نیم نهم نه‌سله نو‌تییه، لهم قوژاغه نو‌تییه‌دا، چهند ناگاداری نمو کارانه‌یه که له رابردوودا کراون! من پتم وایه زۆر ناگادار بێ، له‌به‌ر نمو باوه‌ر ناکهم زۆر پشت نه‌ستووریش بێ! ههر چهند نه‌گه‌ر به ته‌واویش ناگاداری ته‌واوی ورده‌کارییه‌کانی "سواره" نه‌ین، به‌لام نمو وه‌کو تارمایییه‌کی نټیجگار گه‌وره و فراوان بالی به سهر ههموو ده‌یه‌ی نه‌وه به دوا‌ی نټیستای کوردستاندا کټ‌شاهه! من نمو له پرووی نمو ههموو باس و گفتوگۆ و له سهر نووسینه‌نه‌وه ده‌لټیم که له سهر "سواره" ده‌کرێن! جا بڕتکی باشی بۆ‌چوون و بڕتکی باشی بۆ نه‌چوون... زۆر جارن ته‌عنه ده‌بینم، (به‌هین نمو‌ی ناو بټیخ) به نیشاره و کینایه ده‌لټین: گوا‌یه ههر که‌ستیک هه‌یه که ده‌توانی له سهر "سواره" قسه بکا، به‌لام نایکا! خۆ ده‌زانم به کټ ده‌لټین، به‌لام ههموو نمو قسانه نیشان ده‌دا که "سیه‌ری" "سواره" هټیستا سیه‌ریکی سه‌نگینه" من ههر نه‌وه‌نده ده‌زانم له نه‌ده‌یه‌ی تازه‌ی نهم سه‌رده‌مه...!

پ: من زۆر زۆر خوشحال بووم...

نه‌گه‌ر فرسه‌تی نه‌وه‌مان هه‌بوو جارێکی تر قسه‌ی دیکه بکه‌ین و درټو به گفتوگۆکه‌مان بده‌ین، نمو ته‌وه‌ری دیکه ده‌دۆزینه‌وه بۆ گفتوگۆ! به‌لام نه‌وه‌کو نهمه کۆتایی باسوخواس و گفتوگۆکه‌مان بێ، نه‌گه‌ر قسه‌یه‌ک هه‌یه بۆ کۆتایی نهم باسه، ده‌توانی بیلټی...
و: من قسه‌ی زۆرم کردووه و تۆش که‌مهت نه‌کردووه! له به‌ر نمو با نهمه دوا‌قه‌مان بێ و سوپاس.

خویندنه ویهکی تازهی سه لاهه ددین موته دی^(۱)

له سهر، خه و به ر دینه،

پیش نه و دی بهمه سهر خویندنه ویهکی و یه که یه که بهوتان بخویندنه و بهزانم نه و شیمه ده لئی چی، ده بی قسه له وه بهکم خه و به ر دینه چۆن به وجود هات. هه ده بی نه ویه چ به لئی. چی ده گه پته وه و به چی بهو زمانه نوو سراوه.

له راستیدا سه ره له دانی شیمه ری نو بی کوردی له کوردستانی ئێران ده گه پته وه به کۆتایی ده یه سی و ده سپهنگردنی ده یه ی چل. دیاره تاریخه کان ئێرانین. یانی کۆتایی سه کانی په نجاکانی زابینی و سه ره تایی شه سه کان. لهو سالانه دا ژماره یه کی زۆر خویندکار قبول بوون به زانکۆی تاران، که نه و کاته ش زانکۆ له ئێران کهم بوون، گه و به ترینیان زانکۆی تاران بوو، دوو هه مینیان ته وریز بوو.

بهو نالوگۆزه نابوری به یه له نێر ئێراندا، له نه ته یه ی گران بوونی نرخه نه و ت، هاته گۆژی، پاره یه کی زۆر که و ته ده ست ده و له ت. جینگه ی بوون و سه قامه گه ی بوونی رۆژی شا، که توانی ده ست بهکا به به رنامه ی نابوری و ته و سه یه و گه شه گردنی نیه و خۆ له جیه ته ته قویه تی سه رمایه داریی داخه لیدا بوو. ئیسه لاحتی نه رزیش بوو به نه چینه یه که به نه ویه نه و نه خشه یه به توانی سه ریگری. له لایه که وه به هزی ئیسه لاحتی نه رزیته خه لکیکی زۆر بوون به خاوهن زه و ی، خه لکیکی زۆر تریش که هه ر زه و بیان نه بوو له دئی و پێشان ده گو ت رما یی یان قه ره، بوون به نیرووی کاری هه رزان به سه رمایه داریی تازه پێگه یشتووی ئێران. نه وانه نه که به ده یان و هه زاران و ده یان هه زار، به لکو به سه تان هه زار له کوردستانه وه روه یان کرده شوینه کانی دیکه ی ئێران به کار کردن له شیرکه ت، چونکه نه و ناوه دانی و گه شه گردنه کوردستانی نه ده گه رته وه. هه ر وه کو ئیسه تاش وایه. روه یان کرده به قه یبه ی ئێران به کار کردن. نه و خه لکه ی که نه خویندنه وار بووه، له دێیه که ی خۆی به ده گمه ن چۆته ده ری و شاره کانی نه یزیکه خۆشی که مته ر دیوه، وای لیه ات رۆژی و گه به شته دوو ره ترین شاره کانی ئێران: به چه ند مانگ و شه ش مانگ و سال مایه وه، له تاران و ته وریز و نه هواز و شیراز و ناها دان و گورگان و به لووچستان و به نده ر عه بباس، خه لکی تازه ی دیت، زمانی تازه فیه ر بوو، میقه داریک وه زعی نابوری به یه کی باش بوو، پوو له پاره یه کی هه تاه و به مال و مندال، له گه ل خۆی به ریک و سه یلی ژبانی تازه ی هه تاه. فه ره شیک، که نه ریه که، چراته ریک، زه به تیک، رادیۆیه که. نه مه هه م له باری فه ره نه نگه ی، هه م له باری کۆمه له یه تی، هه م له باری سیاسیه وه، وه زعی نیه و خۆی کوردستانی زۆر گۆژی. هاوکات له گه ل نه وه دانیه شگا کانی ش

زیادبان کرد. خەلک زیاتر توانی مندالی خۆی بنێرتێته مه‌درسه و که مه‌درسه‌شی ته‌واو ده‌کرد پ‌رووی ده‌کرده دانیشگا و خ‌وتندن، له نه‌تیجه‌دا ژماره‌ی خ‌وتندکاران له دانیشگا‌دا زیادی کرد.

سالی ١٣٣٨ نه‌گەر من هه‌لهم نه‌کردبێ و له بیرم مایب، به یه‌که‌مین سال داده‌ندری بۆ یه‌که‌مین شیعری نوێی کوردی له کوردستانی ئێران و ده‌یه‌ته ١٩٥٩، ١٩٦٠ی زایینی. ژماره‌یه‌ک خەلک کۆ به‌و‌نومه له هه‌موو دانیشکه‌ده‌کانی تاران، به‌لام به‌تایبه‌ت وا هه‌لکه‌وت به‌شی زۆریان له دانیشکه‌ده‌ی حق‌ووق بوون، که هه‌م له لایه‌که‌وه سیاسی بوون و به‌یروبا‌وه‌ری سیاسی و نیشتمانپه‌روه‌ری و کوردایه‌تی‌یان له لا هه‌بوو، هه‌م له لایه‌که‌وه زه‌وقی نووسین و نه‌ده‌ب و شیعریان له لا هه‌بوو. به‌ر له‌وه‌ده‌که‌رایه‌وه نایا شیعری کوردی هه‌ر له سه‌ر نه‌و چ‌ه‌ کۆنه کلاسیکه‌ی خۆی به‌وا و هه‌ر چ‌ون وه‌کو نالی شیعری گوتوه تا نیشته‌ش هه‌ر ده‌بێ وابێ؟ یا شێوه‌یه‌کی تازه ده‌بێ به‌گ‌رینه به‌ر. من خ‌وم شاعیر نه‌بووم و نیشته‌ش هه‌ر شاعیر نیم، به‌لام من کاری سه‌ره‌که‌یم له نیتو نه‌و جه‌مه‌دا، په‌خه‌نه‌گریی نه‌ده‌بی بووه، بۆیه زۆر تیکه‌ل بووم له‌گه‌ل نه‌و مه‌سه‌له‌یه که چ‌ون پ‌یگایه‌ک به‌د‌زینه‌وه بۆ شیعری نوێی کوردی. نیشه هه‌تا نه‌و کات هیچ غ‌وونه‌یه‌ک و هیچ غ‌ه‌زه‌لیک، قه‌ته‌یه‌ک یا شیعریکی تازه‌ی کوردی‌یان پ‌ن نه‌گه‌یشتیوو، ناگادار نه‌بووین که نایا له ش‌وئنی دیکه شیعری کوردی هه‌یه یان نا، تا سالانی ١٩٥٩ - ١٩٦٠ دوو پ‌یگامان له به‌ر به‌و، به‌راستی وه‌بیر هه‌ردوو پ‌یگاکه که‌وتی‌بوون. یه‌که‌تیکیان که نه‌زیکتر به‌و، له به‌ر ده‌ست به‌و، شیعری نوێی فارسی به‌و، جا هه‌ر نه‌و شیعره نوێیه فارسییه‌ی که له «نیم‌ا» وه‌ستی پ‌ن‌کرد به‌و، دوایه به‌ ته‌وانی پ‌یش‌ووتر، وه‌کو فه‌ریدوون موشری و نه‌وانه‌دا ها‌ت‌بووه پ‌یش‌ن، گه‌یشتی‌بووه نادر نادرپ‌ور، ئه‌نجا گه‌یشتی‌بووه سه‌رده‌می شیعری نوێی راسته‌قینه، گه‌یشتی‌بووه ده‌ورانی شاملوو، گه‌یشتی‌بووه ده‌ورانی نه‌خه‌ولن سالیس. نه‌وه هه‌ر پ‌یش نه‌وه که فره‌وخ وا یه‌که‌جار به‌رز به‌یت‌ه‌وه، به‌لام ده‌ورانی شاملوو و نه‌خه‌وان سالیس به‌و.

چا‌ولی‌کردن له‌م شیعره نوێیه فارسییه پ‌یگایه‌ک به‌و. دوو: نیشه حم‌ولی نه‌وه‌مان ده‌دا له پ‌یگای نه‌و خ‌وتندکاره کوردانه‌ی که زمانی خاریجی باش ده‌زانن، یا نینگلیسی یان فه‌رانسه، ده‌ستمان به‌گاته شیعری نوێی ئوروپایی. باشه میلیه‌ته‌کانی دیکه شیعری نوێی خ‌ویان چ‌ون ده‌لێن دیاره نیشه به‌شیک ده‌ستمان ده‌یگه‌یشتی، له پ‌رووی نه‌و ته‌رجمانه‌ی که له‌و شیعرا‌نه ده‌کران به‌ زمانی فارسی. ده‌زانی که زمانی فارسی به‌تایبه‌ت له به‌واری ته‌رجمه‌کردن و وه‌رگێژان‌دا زۆر ده‌وله‌مه‌نده.

قه‌دی‌یش وابوو، نیشته‌ش وایه هه‌ر به‌ق‌یدش پ‌روونا‌ک‌بیری ئێرانی، به‌ کورد و غه‌یره

كورده‌وه، هه‌میشه نه‌و به‌اره‌ی بۆ په‌خساوه. كه زوو ده‌ستی به‌گاته يه‌كه‌مێن به‌ره‌مه‌مكه‌انی
 فكه‌رو به‌ير و هه‌ژشی نووسه‌ران و شاعیره‌ران و فه‌یله‌مسوفان و كه‌ومه‌لناسانی جیهانی. نه‌وه‌ش
 یارمه‌تی ده‌داين تا پرو‌داویك پروی دا: بۆ ئەم پرو‌داوه‌ش خۆم و هه‌ژگرانی شیعه‌ری نو‌تی
 كوردی له‌ كوردستانی ئێران ده‌یه‌ له‌ به‌یرمان نه‌چێ و سیاسي «عه‌زیز ژيان» به‌كه‌ین. عه‌زیز
 ژيان خوتن‌دكار بوو، وه‌كو ئێمه‌ دانیشجوو بوو له‌ دانیشگاهی تاران، پێشكه‌وه‌ ده‌مانخوتیند و
 هه‌مسوومان له‌ دانیشگاهی حقوق‌بووین و له‌ یه‌ك كلاس. عه‌زیز ژيان، قه‌دییم ناوی
 «نا‌نه‌وا‌زاده» بووه‌، چونكه‌ نه‌وانه‌ له‌ بنه‌مه‌اله‌ی نا‌نه‌وا‌زاده‌ی ساب‌لاغه‌ین. به‌رای حاجی هاشمی
 نا‌نه‌وا‌یه‌ كه‌ نه‌و سالانه‌ فه‌وتی كرد، خه‌می نا‌نه‌وا‌زاده‌ن كه‌ له‌ زه‌مانی جهمهوری كوردستاندا
 فره‌مانده‌ی هه‌یز بوو. له‌ ته‌یاره‌كه‌ به‌ن‌بۆوه‌ و شه‌هید بوو: یا به‌ریان داود.

له یه کتیک له دانشکده دکان یا دانشگاګاګانی نیران قه بول بووین و نه هاتین و به جوړیک یا راسته وخو یا ناراسته وخو سر وه یه کتییی خویندګارانې کورد نمبووین، یانی کهس نه ما بوو.

هم من و هم عهزیز ژبان له ګډل برادرانې تر نندامانې چالاګی نهم بزووتنمویه بووین و کومیتې به پرتویه ریش بووین. له بهر نه وهی نیمه رفیق بووین، رفیقی سیاسې بووین، به لام نه وهی له خه لکې دیکه ی زیاتر لیک نریک ده کړینه وه، نه وهی که رفیقی نه ده بی بووین. کاک عهزیز ژبان جاریکی به منی ګوت: «دیار یی کم بو هیناوی بو خوشت باور ناکه ی». کوم چی؟ کوتی وه لاهی دوو جلد دیوانی شیعه، به دانسته ناردووه و رامسپاردوه و هیناومه و به تاییه تیش بو توّم هیناوه چونکه ده زانم توّش چمند له وه ده ګمرتی رچه یه کی تازه بو شیعی نوتی کوردی دروست بکړی، جا نه وه من سرچاوه یه کت نیشان ددهم که هینای دوو جلد کتیب بو، زور جوانیش جلد کرابوون. له بیرمه له دوو جلدی رمشی شیک و جوان. یه کیان «به هشت و یاد ګار»، یه کتیکیان «فرمیسک و هنره». هر دوکیان نی ساموستا ګوزان. نهمه سره تای ناشنایه تی من و له پتګای منی شمه وه، سره تای ناشنایه تی هممو خویندګارانې کورد و هممو شاعیرانې کوردیش بو، له ګډل بهر هم و نه سهری ګوزان. نه وه پتګای کړدوه که نیمه جګه له شیعی نوروپایی. که وه کو سرچاوه یه ک چاومان لن ده کړد. جګه له شیعی نوتی فارسی، سرچاوه یه کی تازه مان ده ست کوئی، نویش شیعی نوتی کوردیه. دیتمان خه لک پتیش نیمه و زور پتیش نیمه ش نهم رچه یی شګاندوه و نهو رتیاره خه لکې پتدا ریشته وه، نه ک خه لکې ناسایی و کم و یا کم عومق، کم قوولایی، به لکو که سیک که پراویر میتشک و زهن و دهرونی نیمه ی پر کرد له خوشمویستی و له نیعجاب بهر انیر به خوی، له تحسین بهرامیر به شیعه ګانی. من هر نو ګاته که نهو نه سهری «ګوزان» له منی کړدوه که بلتین دوروبه ری سالانی ۱۳۳۸ ی نیرانییه، ده ګاته ۵۹، که تا نه لئان نه وه په نجی سالتیکه. هر ګیز نه متوانیوه خوّم له ژیر تنسیر و کاریګه ری شیعی ګوزان بهر مه درئی.

نه وه پتګای کړدوه نیمه پچینه نیر دنیا یه کی تازه، نهم دنیا یه هر نه وه نه بو دیاره نه وه به شتکی ګرینګ بو، ګوزان وهن و قافییه شی ګوړیو، درتیی و کورتیی میسره ګانه شی ګوړیو، له شیعی کلاسیک لایدا بو، به لکو ګرینګتر نه وه بو که شتیه قسه کړدنیشی ګوړیو، ګرینګتر نه وه بو نیتوړوکی قسه ګانه شی دوپاره هر ګوړیو، که و او بو هم له شتوړ و هم له نیتوړوګدا شتیکې تازه مان هاته بهر دم. نه ګمر من هله نه کم یه که مین که سیک له کورستانی نیران که یه که مین شیعی نوتی کوردی دانا و خوی تاقی کړدوه،

عەلی حمەسەنیانی بوو. ئەو وەختە ناوی خۆی نابوو «هاوار»، بە ناوی «ناگری» شەو شتی چاپ دەکرد. دواتر دیارە بە «هاوار» دەچوو. عەلی کە گیرا لە زیندان شیعەریکی چاپ کرابوو بە ناوی «ناگر ساہلاغ» کە گۆیا «ناگر» ئەو شیعەری لە ساہلاغ کوتوو. بازجوکانی سازمانی ئەمنییەت نەیانزانیشوو بیخوێننەو، دەیانخوێندنەوە «ناگرسا». جا نە دەیانزان «ناگرسا» بە تەنیا مەعناي چییە، نە دەشیانزان «ئەوی دیکەش دەبیته «بلاغ»، نە «بلاغ» چییە؟ لەسەر ئەوی گەلێکیان لێ داوو، ئەو دەلێن ئی تۆیە، بابە وەللا ئی من نییە، ناخە «ناگرسا» مەعناي نییە، لە خەلک پێرسن، لە ئەوانە کوردی دزانن، بزائن ئەمن شتی وا دەلێم؟ نە «ناگرسا» مەعناي هەیە، نە «بلاغ» مەعناي هەیە. گۆیا ئەم (-)ی خەتی کە بەینیان کێشابوو چاپخانەکە بە خرابی دانابوو «سا» یەکەمی بە سەر «ناگر» خستبوو و «بلاغ» هەمش بە جۆی دانابوو، ئەمە بوو بە نیعمەت.

وا بزائەم ئەو یەکەم کەس بوو، نەگەر من هەلە نەکەم، هەرچەند قسە یەک هەبە کە لە شاری سنە برادەرێک بە ناوی «کوردۆ» یا «کاردۆ» پیش ئەو تەجەربە یەکێ شیعەری کوردیی نوێی کردوو، پیش ئێمە، راستیکە من ئەمدیو، بەلام نەگەر بووشیی ئەم داپەری ئێمە دا نەبوو، ئەویش بۆخۆی تەجەربە یەکێ خۆی هەبوو. سالانی گۆتایی سببەکانی ئێرانی و چلەکان، کاری سیاسی زۆر پەڕی نەستاندبوو. کاری سیاسی لە لایەکەوە یەکیتمیی خوێندکارانی کورد بوو، لە لایەکیشەوە ئێمە، دوایە چووین و تێکەل بە حیزبی دیموکراتی کوردستانی بووین، دیارە لەسەر پیشنہازی خۆمان و ئێمە خۆمان ناساند بە حیزب و حیزبیش زۆری پێخۆش بوو، تێکەل بووین، بەلام تا سالی ۱۳۴۳ بەلێن نەورۆزی ۱۳۴۳ کە خەلکە کە گیرا ئەم حالەتە نەداوەی پەیدا کرد. من پیش ئەو لە نێو راستی ۱۳۴۱ کە دەبیته تەقریبەن نێو راستەکانی ۱۹۶۲ی میلادی رۆژستبووم. هەر لەسەر داخوازی و پیشنہازی یەکیتمیی خوێندکارانی کورد کۆمیتە ی حیزبی من ئێرانم بەجێ هێشت و هاتم بۆ بەشداری لە شۆرش کوردستانی عێراقدا و ئەو مەجرەراکە ی دوورودرێژە.

سال و نیوێک دواي رۆژستنی من کۆمیتە کەش گیرا. کە دەکاتە ناخەین شەوی سالی ۱۳۴۲ و بەرەبەیان ی رۆژی نەورۆزی ۱۳۴۳ واتە ۶۴ی میلادی. بە مە دەورە یەک لە شیعەری نوێی کوردی سەری هەلدا و بەلام راشومەستا، چونکە شیعەری نوێی کوردی تا ئەو کاتە نەوێندە فراوان و ئیقلیمگیر نەبوو، کە بەلێی بلاو بوو بیتهو و هەموو کەس نیستی قبالی لێ کردبێ و خەلکێکی زۆر وەدووی کەوتبێ. بە پێچەوانە موخالەفەتێکی یە کەجار زۆری دەکرا، لایەنگرانی شیعەری کلاسیکی کوردی کە تەقریبەن یانی هەموو کەس، هەرچی خوێندەوار یەکی بوو، لە کۆلکە مەلا و کۆلکە مێرزایە کەو بەرە هەتا پیاوی خوێندەوار و

هروناکبیری سه‌ردهم هه‌موی دژی شیهری نوێ بوون، هه‌موی پیتیان واهوو نه‌مه تێکدان و رووخاندنی زمانی کوردی و شیهری کوردیه، به‌قهولی خۆیان ده‌یانکوت به‌دهوله‌تان ده‌رنه‌هات به‌ناغی زمانی کوردی، به‌لام ئێوه‌ خه‌ریکن ئهم به‌ناغیه‌ له‌ به‌نه‌رتدا ده‌ردپێن و زمان تێکده‌هن. له‌به‌ر نه‌وه‌ سێ چوار سالی هه‌مۆلێ، له‌م ده‌وره‌ی یه‌که‌مدا شیهری کوردی نویی هه‌رچهند حه‌ولی بۆ درا، له‌ لایهن شاعیره‌کانیه‌وه، که‌ ئێستا بۆت باس ده‌که‌م، به‌ سواره‌ی ئێلخانیزاده‌وه، به‌ فاتح شیخوئیسلامییه‌وه به‌عه‌لی حه‌سه‌نیه‌یه‌وه، به‌لام زۆر په‌ره‌ی نه‌سه‌ند. ئه‌ما له‌م سه‌رده‌مه‌ نه‌مه‌ پیتی ده‌لێن ده‌وره‌ی یه‌که‌م، من دوايه‌ باسی ده‌وره‌ی دووه‌مه‌ت بۆ ده‌که‌م، سواره‌ له‌ سالاڤی یه‌که‌مدا له‌گه‌ڵ ئێمه‌، نه‌یتوانی بیته‌ دانشگاهی تاران هه‌ر چهند هاوڕه‌تی ئێمه‌ بوو، به‌لکو سالتیکش له‌ من گه‌وره‌تر بوو، به‌لام ئهو به‌ هۆی نمو نه‌خۆشیه‌ که‌ تووشی هات و سێ سالی ته‌واو له‌ سه‌ر جێگا خستی دوا که‌وت له‌ خۆندن. کاتێک چا‌بۆوه‌ بۆوه‌ی جاری ده‌وره‌ی ده‌یروستان ته‌واو کا هات بۆ ته‌وریز بۆ خۆندن.

ئێمه‌ له‌ تاران بووین، چووبوین بۆ دانشگا، بۆیه‌ دوو سالی پێنجوو، ئهو دوا‌ی ئێمه‌ گه‌یشته‌ دانشگا، به‌لام زۆر نه‌هلی زه‌وق بوو، زۆر شاره‌زا بوو له‌ نه‌ده‌بیاتدا، زۆریش زمانیکی پاراو و کوردیه‌کی جوانیشی ده‌زانی و من و ئهو جگه‌ له‌ هه‌موی به‌وا‌ره‌کانی دیکه‌، به‌وا‌ری نه‌ده‌ب و شیعر و جگه‌ له‌ به‌وا‌ری سیاسه‌ت که‌ به‌ یه‌که‌وه‌ بووین، په‌فیکی درێژی ته‌مه‌نی مندالیشمان بووین. له‌ عومری سێ ساڵ و چوار و پێنج سالتیه‌ که‌ نه‌نسان شتی وه‌بهر دێ و رابردووی وه‌بهر دێ، من و ئهو وه‌کو دوو ئاموزا، وه‌کو دوو به‌را پێکه‌وه‌ بووین، مالتیشمان پێکه‌وه‌ بوو، هه‌ستان و دانشتمان پێکه‌وه‌ بوو، تا پێکه‌وه‌ گه‌وره‌ بووین، تا پێکه‌وه‌ دلداریمان کرد تا پێکه‌وه‌ سیاسه‌تمان کرد. له‌به‌ر نه‌وه‌ ته‌بیه‌یی بوو که‌ من ناگاداری به‌که‌مه‌وه‌ له‌و ده‌سکه‌وته‌ تازه‌مان و له‌و دیارییه‌ تازه‌مان که‌ دیوانه‌کی گۆزانه‌. من چم کرد: هه‌ر به‌ نه‌توان ده‌ رۆژ، پازده‌، بیست رۆژ به‌ گۆزیه‌ی نه‌وه‌ی که‌ له‌ ده‌ستم هاتیی، شیهرتیک له‌ شیهره‌کانی گۆزانه‌ هه‌لده‌به‌ژارد، که‌ خۆم به‌ لاهه‌وه‌ خۆش بوو یا تاییه‌قه‌نده‌یه‌کی بۆ ئێمه‌ تێدابه‌وو و بۆ ئێمه‌ تازه‌ بوو، شتیکی وای تێدا بوو ده‌کرا لیتی فێر بی، یه‌کیکی ئاوام هه‌لده‌به‌ژارد، ده‌گه‌ڵ نامه‌یه‌کی خۆم، من له‌و نامه‌دا شه‌رحی ئهو شیهره‌م ده‌دا، تاییه‌قه‌نده‌یه‌که‌مان به‌یان ده‌کرد، ئێمه‌ ده‌توانین چی لێ فێر بین، نامه‌یه‌ک که‌ هه‌موی جاری هه‌شت و نۆ و ده‌ لاپه‌ره‌ی ده‌گرت، بێجگه‌ له‌ شیهره‌که‌ و نه‌مه‌م بۆ ده‌نارد به‌ پۆستدا. ئهو که‌ ده‌یخۆنده‌وه‌ هه‌م له‌سه‌ر شیهره‌که‌ی گۆزان و هه‌م له‌سه‌ر نووسراوده‌کی من بۆچوونی خۆی ده‌نووسی. په‌نگه‌ به‌ درێژیی سالتونیه‌تیک به‌ ده‌یان نامه‌ی ئاوا له‌ به‌ینماندا هات و چوو. په‌نگه‌ سی چلێک نه‌مه‌ خۆی کتیبێکی زۆر خۆشی لێ دروست ده‌بوو که‌ ده‌یتوانی به‌ی به‌

یەکتێک لە سەرچاوەکانی مێژوویی بۆ ئەوەی خەڵکی دواي نێمه بزانی شیعرى نوێی کوردیی لە کوردستانی نێران چۆن سەری هەلدا، بەلام بەداخەوە ئەوە وەکو هەموو شتەکانی تر لە هێرشە یەک لە دواي یەکەکانی پزێی نێران بۆ سەرمان سووتا و هیچی نەما و پەرتو بەلا بوو، نە دەستخەتەکانی من نە دەستخەتەکانی کاک سوارە. ئەوەی لە لای یەکمان هەبوو، هیچی نەما. بە ئەوەت بۆ بگێرمەوه: نێمه جارتیکی دیکشم دەستخەتەکانمان فەوتا، ئەویش ئەوە بوو لە سالی ١٣٤٧ مین گیرام کە دەکاتە ١٩٦٨ ی میلادی، دواي ماوەیەک کە هیچ پتگا نەبوو، شەش مانگی پێچوو چاوپێتکەوتن نەبوو، بەلام دواي ئەوە ملاحظات و چاوپێتکەوتن نازاد بوو، نامە نووسین نازاد بوو. چونکە زیندانەکی نێمه لە ورمێ زیندانتیکی تاییەت بە خەڵکی سیاسی نەبوو، نێمهیان تێکەڵ کردبوو بە زیندانی نیعتیادی، زیندانی ناساییەکان، کە ئەنواعی جەریمە و جانیەتیان کردبوو. تاوانی بەشی زۆریان هەر مەوا دی موخمدیر و تریاک و قەتل بوو، دزی و ئەوانەبوون. لەبەر ئەوە کاربەدەستانی زیندانەکی ئەوئ پانەهاپیون لە باری سیاسییەوه کونترۆلی نامە بکەن. ئەوان بەس کاریان بەوه بوو مەوا دی موخمدیر و تریاک و هێرۆین هاتوچۆ ئەکا بۆ نێو زیندان. نێمه لەوەی نیستیفا دەمان کرد. مەزو سوارە. بە درێژایی زیندان نامەمان پێکەوه هەبوو. جارجار نێمه حیسامان دەکرد مومکینە دەولەت بێسینتی، پۆیه حملمان دەدا ئەو قەسە یەدیکەین لە توتی هەزار پەرەدا بپێچینەوه، بەلام هەر دوو کیشمان فرسەتێکی زۆرمان لەبەر دەستدا بوو بۆ نووسین.

مەن دورانی لێدان و زیندان و شکەنجەکم تەواو ببوو، ژوورم هەبوو، لە ئەوەلی سبەرا هەتا ئێوارێ دەستوانی فەقەت بنووسم، لە هەموو رەفیعەکانیشم دوور کەوتبووەوه و بێرم دەکردن. جگە لەوه پتەم خۆش بوو بزانم باشە دواي گرتنی مەن دەری چی لێهاتووه و خەڵک چۆن بێر دەکاتەوه.

سوارەش کە بێ مەن لە واقیعدا - بە قەولی خۆی گۆچانی دەستەکی لێ گۆم ببوو- لەگەڵ خەڵکەکی دیکە بە قەد ئەو ئەندازە ی لەگەڵ مەن بوو لەگەڵ وان تەبابی و تێکەلاوی نەبوو و باوەری و دنیایییان ناوا بە یەکمەوه نەبوو لەبەر ئەوە هەرچی لەویش لەنێو خەڵکەکی دیکە نەیدەکوێت دەبێرکە نامە و دەبنووسی، ئەو نامانەش هەر دووکیان زۆر خۆش بوون. توانای خۆمان بە کار دەبرد لەوه چۆن پتوانی هەموو قەسەکانت بکە ی و سانسۆریش نەزانی. نێمه بۆ ئەوە نیستیفا دەمان کرد لەو زمانە ی کە دواتر پیت دەلێم زمانی خەو بەردینە یە. ئەم زمانی خەو بەردینە یە کە دوا یە بۆت باس دەکەم زمانێکە بە نێوهرۆکی کۆمەلایەتی و سیاسی و بێروباوەرێکە لە ژێر پەردە یەک رەنگ و روالەتی ئەدەبی و قافیە و وەزن و جیناس و تێکەلکردنی وشە ی هاووەزن یا هاوپییت، کە پیتەکانی لێک نزیک بێن، وا لێکیان دەداتەوه

که خەلک پیتی وایه نەمە هەر نینشا و نووسینیکە، هەر وشە رازاندنەوێکە. نەمە کە لکمان لێ وەرگرت بۆ ئەوە لە ژێر نەم پەردەدا بتوانین شتەکانی خۆمان بنووسین. بەم جۆرە - دیارە نامەی دووهم یا نامەی زیندان ئی دووهمە - دەورەی یەکەمی تەواو بوو.

من وەسەتەکانی سالی ١٣٤٢ رۆژبەست، سال و نیویک دواي من ئەو خەلکە گیرا. ئەو شتەمان بە سەر هات کە عەلی حەسەنیا ئی لە شیعەرێکدا باسی دەکا، دەلێ: «پۆلە کۆتێک بووین بێ خەم، بێ خەیاڵ، جوانترین مێرگی خودامان بوو...» جا لەویدا دەلێ کە کێ چی بە سەر هات. نیشارە بە هەموومان دەکا. دەبێ ئێمە خۆمان بزانین نەمە بە کێ دەلێ و ئەوە بە کێ دەلێ. «کۆتێک سەر پرا و کۆتێک گیرا و یەکێش لە شەقەمی شابالی دا و فری...» - ئەوەیان بە من دەلێ. ئەوی دیکەش یەک گیرا و یەک چی کرد. دیارە سوارە کە لەگەڵ عەلی حەسەنیا ئی هەم رەفێق بوون و هەم شەرەقسە و گالته و شەرەجێوی بوو، قسینکیشی بێ کۆتێک کە دەیکۆت لەو کۆترانە یەک چی کرد و یەک چی کرد و یەک فری و یەکێش چی لێهات، جا دەیکۆت ئەوەیان کە وای لێهات، ئەوە عەلی خۆیەتی. نەمە دەورەی یەکەم بوو.

دەورەی یەکەم بە تەسەوری من عەلی حەسەنیا ئی لە هەمووان زیاتر دەوری هەبوو، نەخشی هەبوو، لە هەمووان فراوانتر شیعری هەبوو. شیعەرەکانی زۆر کەم نەبوون تا ئەو سەردەم. چونکە پێش وان دەستی پێکردبوو. دیارە کە نەمە دەلێم پێش، سالتیک پێش وان، یا کەمتر لە سالتیک - دواتر فاتیح، دواتر سوارە، نەگەر بە ژمارەی زۆری شیعەر و هاتنە نێر مەیدانی گوتنەو بێ، بەلام لە سالی ١٣٤٥ من گەرامەو بۆ کوردستانی ئێران. جارێکی دیکە هەم لە باری سیاسیدا کۆیو ئەوەکانی خۆمان و کۆمیتە نەتێنێیە کەمان دەست پێکردەو. من لە دەروە هاتبوومەو و تەجرووبەی کوردستانی عێراق و شۆرش و پێشمەرگایەتیم لەگەڵ خۆم هێناپۆ، ئەوانیش لە زیندان هاتبوونە دەری. تەجرووبەی زیندان و لێدان و شەنجەمی نێر زیندانیان لەگەڵ خۆیان هێناپۆ. جگە ئەو دەستە یەکێ دیکە تازەشمان بێ نێزافە بوو کە جەوانتر بوون لە ئێمە - تەقریبەن بە نەسلێک یا نیو نەسلێک لە ئێمە جەوانتر بوون - وەکو عەبدوللا موهتەدی و موسلیح شێخولئیسلا می، نەمەش دەستە یەک بوون. ئەوانە ئی لە دەورەی پێشوویدا لەگەڵ بوون، وەکو نەمیر حەسەنسور، وەکو بايز مەردوخی، وەکو مەحمود مەردوخی، ئەوانیش دووبارە هەر هاتنەو نێر پێزی پێشوو، بەلام لەم سەردەمی دووهمەدا کە لە چل و پێنجەو دەست پێدەکا ئێران زۆر گۆراو، ئەو تەحەولە ئی من لە نووولی قسەکاندا بۆم کردی کە لەگەڵ ئیسلاحتی نەزری لە ١٣٤١ هە دەستی پێکرد. راستییە کە لە ١٣٤٥ - ١٣٤٤ هە نەسەر و کارایی خۆی نیشان دا، کۆمەلگای گۆزی، نەم کۆمەلگا جوتیاری و دێهقانێی ئێرانی گۆزی و کۆمەلگایەکی کە بە سورەت بەرەو

سەنەتیی بوون دەروا بە سورەت بەرەو زیادبوونی ژمارەیی خۆتەندکاران دەروا، بەرەو گەورەبوونەوی شارەکان دەروا، بەرەو زیادبوونی دەوری شار لە ژبانی سیاسی و کۆمەڵایەتیدا دەروا. نەم وەزەحە سالی ١٣٤٥ لەگەڵ خۆی نێدنۆلۆژی و بیروباوەری تازەشی هیتا، نەمە سەردەمی هەرە توندی گەشەکردنی بیروباوەری چەپە لە نێران. هەموو حیزبە سیاسییەکانی کە دوایە لە نێراندا سەریان بەرز کردەو و ناوێکیان پەیدا کرد، ئەو چریکی فیدایییە، ئەو ئیتیحادییە کۆمۆنیستە، ئەو سازمانی ئینقلابییە لە نێو سەرتاسەری نێراندا کە بێلێن - هەموو ئەوانە بەرەمی نەم دەورەین.

لە کوردستانی نێران ئەو چەرەگەتە چەکدارییە شۆڕشگێژانەییە بوو کە بێتک لە کادر و ئەندامەکانی دیموکراتی کوردستانی نێران، سولەیمان موعینی، سمایل شەریفزادە، مەلا ناوارەو رەفیقەکانیان، لە پیشدا لە کوردستانی عێراق بە هاوکاری بێتک کەس، وەکو سالار حەیدەری، سەعید کۆستانی، لە حیزبی دیموکرات جیا بوونەو، یانی لە سەرکردایەتی حیزبی دیموکرات، سەرکردایەتی سەنەتییە، جیا بوونەو شەتکیان دروست کرد بە ناوی کۆمیتەی ئینقلابیی حیزبی دیموکراتی کوردستانی نێران. ئەمەش چاویلکەرییەک بوو لەو کۆمیتە ئینقلابییە حیزبی تۆدە کە لە ئوروپا سەری بەرز کردبۆوە. لە سەرکردایەتی سەنەتییەکی حیزبی تۆدە جیا بۆوە، ناوی خۆی نابوو کۆمیتەی ئینقلابیی حیزبی تۆدەیی نێران. یانی لە واقیعدا کۆمیتە بەکی ئینقلابییان لە دژی حیزبی تۆدە و ئەفکارەکی پێکھێنا. دیارە ئەوانە لە دەروە بێ دۆست بوون، بەشەکیان وەک «سمایل شەریفزادە» هەر گاتی دەورەیی یەکەمی پێکەو بوونان لە یەکیەکی خۆتەندکارانی کورد و لە هەموو فەعالییەتە کەدا بە یەکەو بپوین. لەگەڵ هەموومان دۆست بوو. بەشەکی دیکەشیان وەکو «مەلا ناوارە» و وەکو «سولەیمان موعینی» لەگەڵ خۆی مەن دۆست بوون، کاتێک کە لە کوردستانی عێراق بووم و بە یەکەو پێشەڕگە بووین، لەبەر ئەوە یەکەمین کاری ئەوان کە هاتنەو بەرەو کوردستانی نێران پەڕەندی گرتن بوو لەگەڵ نێمە. ناوەی دوورودۆژان دەنۆسی و پرایانگەیاندا کە نێمە لەگەڵ بیروباوەرەکی نێو هەین. نێو راستان کۆتووە، چونکە ئەوانە لە دەورەیی یەکەمی کێشە نێمەدا لەگەڵ حیزبی دیموکرات و لەگەڵ نەحمەد توفیق لە سەریان نەکردینەو، بەتایبەت سولەیمان موعینی هەر دۆست و هاوکار و هاوێپانی «نەحمەد توفیق»ی بوو - بێلێن سەید عەبدوللا نێسحاقی - دەستی راستی ئەو بوو، موخالفەتی نێمە کردبوو، بەلام دواي ماوەیەک خۆی کەوتە موخالفەت لەگەڵ نەحمەد توفیق. ئەویش هاتە نێو جەرەیانە، رەگەڵ سمایل و مەلا ناوارە کەوت. ئەوانە پرایانگەیاندا کە رێگای نێو راست بوو، نێمە قسەکانی نێویمان قبوڵ و نامادەین بۆ هاوکاری

له‌گه‌لتان: نهمه‌ش وه‌کو به‌کیتیی خوتندکارانی کورد و کومیتە‌ی تاران زۆرمان پیتخۆش بوو: زۆرمان پێ چاک بوو هاوکاریمان ده‌ست پێکرد.

جا نهمه له ژێر ته‌نسیری ئەم فه‌زایه‌یدا که له تاران هه‌بوو، یانی هه‌ر که‌تی چه‌پ و شۆرشگێته‌ری و ڕووناکیبیری که به‌ خه‌یرایی و به‌رفه‌روانی خه‌ریک بوو سه‌ر به‌رز کاته‌وه. ئه‌وانیش له ژێر ته‌نسیری ئه‌و هه‌ر که‌ته‌دا به‌وون که له ئوروپا هه‌بوو له پتی هه‌ر ئه‌و کومیتە ئینقلابیه‌ی حیزبی تووده‌وه و له پتی به‌عزتیک که‌سیانه‌وه که له ئوروپا به‌وون - وه‌کو محهمه‌د موه‌ته‌دی، برای من - که ره‌فیق و دۆست و براده‌ری سمایل شه‌ریفزاده بوو، پێش ئه‌وی سمایل به‌چێ بۆ کوردستانی عێراق و محهمه‌د به‌چێ بۆ ئوروپا هه‌ردووکیان به‌ په‌که‌وه له دانیشگای تاران به‌وون پێوه‌ندیان گرت له‌گه‌ڵ ڕێک که‌سی ناسراوی ئه‌و کاته‌ی سازمانی ئینقلابی، وه‌کو کۆرش لاشایی که له چالاکه‌کانی ئه‌و وه‌خته‌ی کومیتە ئینقلابیه‌ی حیزبی تووده‌ بوو: به‌ هاوچۆی له ئوروپاوه‌ بۆ ئێتو عێراق و ئێر کوردستان بوو به‌ هه‌لقه‌ی وه‌سل. ئه‌و وه‌خته‌ ده‌وله‌تی عێراقیش ته‌مایولی چه‌پی هه‌بوو و له‌گه‌ڵ شوهره‌وی دۆست بوو و ته‌واو ده‌یانه‌ویست موخاله‌فه‌تی ئێران به‌کن. له‌به‌ر ئه‌وه‌ ڕێگای هێزی چه‌پ و شۆرشگێته‌ری ئێرانیان ده‌دا که به‌توانن موخاله‌فه‌تی شای ئێران به‌کن. له‌و حااله‌ته‌دا کومیتە ئینقلابیه‌ی حیزبی تووده‌ و کۆرش لاشایی و ره‌فیقه‌کانی پارساژاوه‌ و ئه‌وه‌ی که من ئێستا ناوه‌کانم له‌ بیر بن، ئه‌وانه له پیاوه‌ مه‌شه‌هوره‌کانی چه‌پی ئێرانی به‌وون، هه‌رچه‌ند دوايه‌ ڕووخان و به‌ خاین ده‌رچوون، به‌لام ئه‌و کاته له هه‌ر ره‌به‌ره‌انی به‌زووته‌وه‌ی چه‌پی ئێران به‌وون. ئه‌وانه به‌وون به‌ هه‌لقه‌یه‌کی وه‌سل له به‌ینی محهمه‌د و سمایل شه‌ریفزاده. سه‌رده‌مه‌تیکه که به‌الی مه‌که‌ته‌بی سیاسه‌ی له‌گه‌ڵ مه‌لا مسته‌فا بارزانییش له ئیختیلافدايه‌ و مام جه‌لال به‌ خۆی و هه‌موو دۆستان و لایه‌نگران و هێزی چه‌پی کوردستانی عێراق مه‌قه‌ریان به‌دۆته‌ به‌که‌ره‌جۆ، بۆیه به‌که‌ره‌جۆ بوو به‌ مه‌رکه‌زیک بۆ هاوچۆی هێزه‌ چه‌په‌کانی ئێرانی، ئەم هێزه‌ چه‌پانه له ڕێگای مام جه‌لاله‌شه‌وه له‌گه‌ڵ ئەم کومیتە ئینقلابیه‌ی حیزبی تووده‌ی ئێران ده‌ستیان کرد به‌ هاوکاری و پێوه‌ندگرتن به‌ سوله‌یمان موعینی و مه‌لا ناواره و سمایل شه‌ریفزاده و به‌ هه‌موویانه‌وه. به‌م ته‌رتیبه‌ ئه‌و هێزه‌ شۆرشگێته‌ره‌ چه‌کداره له کوردستانی عێراقه‌وه هاوته‌وه ئێران. ئه‌وان سه‌رچاوه‌ی خۆیان هه‌یه بۆ وه‌ی موته‌نه‌سیر بن له بیروباوه‌ری تازه، نهمه‌ش له تاران سه‌رچاوه‌ی خۆمان هه‌یه بۆ وه‌ی ته‌نسیر و درگیرین له هه‌ر که‌ی تازه‌ی هه‌م ئێرانی و هه‌م جیهانی. نهمه په‌که‌مان گرت‌ه‌وه. ئەمن زۆر ناچه‌ سه‌ر باسه‌ سیاسیه‌که، من باسه‌ سیاسیه‌که‌م بۆیه کرد تا زه‌مینه‌سازی به‌که‌م بۆ ئه‌وه‌ی بزانی ئەم ئه‌ده‌بیاته‌ی که پێی ده‌لێن ئه‌ده‌بیاتی سالی ٤٦، ٤٧ چۆن دروست بوو.

نەم ھەر ھەركەتە سیاسییە چەكدارییە، كە لە كوردستان چەكدار بوو، بەلام لە بەقییە نێران نێمە بەلە سیاسییەكە ی ھوین، لە واقیعدا ئەوان بەلە چەكدارەكە بە یكەوە كارمان دەكرد. خۆشمان لە تاران لەگەڵ ھێزی شۆرشگێڕ و ئازادیخوازی نێرانی، چەپ و غەیرە چەپ دۆستایەتیحمان ھەبوو. ھەموو ئەوانە زەمێنەیان خۆش كرد بۆ ئەو كە نێمە ئەمجار قوولتر، بەرینتر و بە ھەست بە مەسئولیەتیكی زیاترەو دەست بەدەینە پەرەپێدانی ئەدەبی كوردی لە ھەموو ھوارەكاندا. لە شیعەر، لە نەسر، لە لێكۆڵینەوێ كۆمەلایەتی، لێكۆڵینەوێ میژووویی، نمایشنامە نووسین و ئەو شانە. ھەر ئەو سەردەمە یە كە پڕێك لە نێمە دەستمان كرد بە نووسینی چیرۆکی كورت. مەن یەكێك لە وانەم، مەحمود مەردووخ یەكێك لە وانە یە، دواتر مەسلیح ھاتە نێو ئەو ھەلقە یە، بوو بە یەكێك لە وانە. لایەنەكە ی دیکە دەستی كرد بە شیعەر، دەورە ی دووھەم. كە لە ١٣٤٥ ھە دەست پێدەكا - لە باری شیعەرەو دەورە ی سوارە یە، یانی بەرجەستەترین و دیارترین ھو لە دەورە ی دووھەمدا. مەن كۆتە لە دەورە ی یەكەمدا ەعلی ھەسەنیا نی بەرچاوتر ھو.

سوارە لەم دەورە یەدا، ھەم بەردەوام ھەم زۆر بە پەلە گەشە ی دەكرد. وەك دەلێن یەك رۆژە ی دوو رۆژ ھوو. وەكو مندالێك وایوو. لە ھواری ئەدەب و نووسیندا رۆژ دەگەڵ رۆژ فەرقي دەكرد، شیعەر لەگەڵ شیعری نیشانی كامەل ھوون و بەرزبوونەو و قوول رۆیشتن بە ناخی ئەدەب و بە ناخی فەرھو ی دیار ھو. دیارە لووتكە ی ئەم بەرزییە خەو بەردینە ی، بەلام فەزای سیاسیی سەردەم چ لە نێو نێراندا چ لە نێو كوردستادا و چ لە نێو نێمەدا فەزای چەپ ھوو. بە گشتی بێرگەردنەو یەكی چەپ ھوو، بەلام ئەم بێرگەردنەو یە، بێرگەردنەو ی چەپی كوردی ھوو. جا بە «كۆمەلە» بۆخۆ ی ھەزار جار تەفسیری سیاسیی بۆخۆ ی داھێن كە مەن چۆن دروست ھووم و چۆن دروست نەھووم، بەلام «كۆمەلە» سیراتگری ئەم فەزایە یە. ئەم چەپە كوردییە ئەوئەدە ی سیاسەتی دەكرد دوو ھێندە زیاتر خەریكی ئەدەب و شیعەر و نووسین و خەریكی كاری فەكری و كاری فەلسەفی و كاری كۆمەلناسی ھوو.

ھەموو ئاساری ئەدەبی كە نێستە مەشھورن بە دەورە ی ٤٦، ٤٧ كە دەكاتە ١٩٦٧ ی مەیلادی لەو دوو خالەدا خۆیان دەبیننەو: یەك: ئەندیشە یەكی چەپ. دوو: بێرێكی رزگاریخوازی كوردی. لە تێكەلێكشان و تێكەلجونی ئەم دووانە ئەندیشە یەكی چەپ لەگەڵ بێرێ رزگاریخوازی كوردی ھەموو ئاسارە ئەدەبیەكانی گرتەو، جگە لەو خۆی شۆرشە چەكدارییەكە و ھاوکاری نێمەش لەگەڵ ئەو شۆرشە چەكدارییە ھەر تێكەلێكیشێكی ئەم دوو فەرھە ھوو. ھەم چەپ ھوین و ھەم كوردستانی ھوین، ھەم چەپ ھوین و ھەم رزگاریخواز ھوین.

هه موو شیهره کانی سواره، شیهره نه ساسیه کانی، شیهره گرینگه کانی باش نازاندري نه گهر شه ننی نزوولیبیان نه زاندری یانی نه زانی که بۆ چی داندراوه و که ی داندراوه و نیشاره به کوئی دهکا. بهشی زۆری شیهره کانی کاک سواره له م سهرده مه دا نیشاره به پرووداوه کانی نمو سهرده مه. که تو شیهری مه سه له ن «دیواری چین» ده خوئینیوه شیهرتکه که نمو سهرده مه تکه له نئو نئمه دا گومان پهیدا بووه. که جاران هیچ گومانان نه بوو. نه ویش نمو بوو که باشتین رتباری شوو شگهتری رتباری چین و رتباری نه ندیشه ی ماتوتستتوتنگه. په که مین گومان له سه ره نمو که پهیدا بوو له شیهری سواردها دیاره، به ناوی «دیواری چین» که باستیکی رووخانی دیواری چین دهکا. نمو له واقیعه دا باستیکی رووخانی نمو نئیدتوتوتیه دهکا که نمو وهخت نئیدتوتوتی موسه له ت بوو، ته قریبه له بهشتیکی زۆری نئیران و له نئو نئمه ی کوردیشدا.

زۆریش به داپۆشراوی و سه ره سه باس دهکا، به لام باسی رووخانی دیواری چین، دهلی: «سهرده مه تکه زهمانه شت زۆر ده رووختن، دیواری چین سهرده می رووخانیتی». نمو نیشاره به نمو گۆپنی نئیدتوتوتیه دهکا. یا باسی ختلی درۆ:

نئوه کهن؟ ختلی درۆ

نمی گهلی دم پر له ههرا

نمو ه ی کاتیکه که نمو پتشمه رگانه دوا یه کدوو زه ره که وچیان کهوت داوایان له نئمه گرد که نئمه سه ره ژکه کاغان، مه شوول و به رتبه به رکاغان بهشی زۆریان شه هید بوون، نئوه ودرنه ناومان. نئمه به نه ندازه ی پتویست پتشمه رگمان هیه، پتویستمان به پتشمه رگه نییه، به لام پتویستمان به کادری سیاسی و به رتبه به هیه. خۆمان پتیش نمو ی نه وان نمو داوایه مان لئ به کن له کتوونه وه یه کی خۆماندا به ربارتکمان دا بوو. نئمه چونکه به ربارمان نمو بوو شه ری چه کداری ده ست پئ به کن، پتیش هاتنه می نمو باله چه کدارد، بناغه مان نمو بوو نئمه چه پین، مارکسیستین، رزگاریخوازی کوردین. له بهر نمو به رزگاری کوردستان له سه ره بناغه ی نه ندیشه و به روباوه ری مارکسیسم نئمه پتویستمان به به رپاکردنی شه ری چه کداری بوو. نمو به روباوه ره له نئو نئمه دا سه لئندرا بوو، به لام داماننا بوو که ی؟ خۆم نئیتا له به رمه ژماره یه کمان دانا بوو، نه گهر نئمه سه د کادری سیاسی و دوو سه د پتشمه رگه بتوانین ناماده به کن ده بی یه که مین حه ره که تی چه کدارانه و یه که مین ته قه ده ست پتبه کن. جا که نه وانه هاتنه وه و نئمه هاوکاریمان له گه لیان ده ست پتکرد مه سه له یه ک هاته گۆرئ، نئمه ده مانکوت خۆ نه وانه له دوو سه ت پتشمه رگه زیاتریان هیه، نئمش خۆمان له سه ت کادر زیاترین. که وابوو شه رته که ی که داماننا وه هاتوته دی. به تاییه ت خه بهر هات که سوله یان موعینی شه هید

کراود، خه‌میریش هات همر لهو پتیازدها سمایل شهریفزاده شه‌هید کراود، مه‌لا ناو‌اره‌ش زۆری پیتنه‌چو له دیوالان له دتیبه‌ک له سهردهشت گیرا و دوایه نه‌ویش شه‌هید کرا.

هتیزی پیتشمه‌رگه داوایان لی ده‌کردین هه‌رچی زووتر وه‌ن: نیتمه له به‌ینی خۆماندا نه‌مانده‌توانی رێک که‌وین به‌اله سیاسیه‌که، یا بلیتین به‌اله خۆتندکاریه‌که، رێک نه‌ده‌گه‌وتین. ده‌سته‌یه‌ک لاما و ابوو و هختیتی، به‌لتی ده‌بن به‌چین، ده‌سته‌یه‌ک ده‌یانکوت نه‌خه‌یر کاتی نیبه و نا‌بی به‌چین. نا‌خرجار که یه‌کترمان دیبه‌وه ناوا به فراوانی کۆبوونه‌وه‌مان کرد. کۆبوونه‌وه‌یه‌که‌مان کرد، به کۆبوونه‌وه‌ی سه‌قز ده‌ناسریته‌وه. له‌وی نیتر زۆر نیختیلافی نه‌زه‌رمان په‌یدا کرد، ده‌سته‌ی به‌ینی به‌چین و نه‌چین. ده‌سته‌ی به‌ینی به‌چین و نه‌چین به‌ دوو قۆل. جا فاتیح شیخ‌ولئیسلامی له لایه‌که‌وه شاعیر بوو، نه‌دیب بوو. وه‌کو مو‌قابیل به «سواره» و ابوو، به‌لام له لایه‌کیشه‌وه سیاسی بوو. تیکۆشه‌ر بوو به یه‌که‌وه بووین: ده‌یکوت نه‌چین.

ده‌لیلش نه‌وه بوو ده‌یکوت نیتمه که کورتو‌مانه با سه‌ت کادر به‌ین و دووسه‌ت پیتشمه‌رگه به‌ین، کورتو‌مانه هه‌موو کادری مارکسیست - لینینیست به‌ین، هه‌موو پیتشمه‌رگه‌کان ته‌ریبه‌ت بووین، هه‌موو مارکسیست بووین، جا نه‌وده‌می نیتمه به‌چین شۆرش به‌که‌ین. خۆ نه‌وانه وا نه‌ین. نه‌و پیتشمه‌رگانه نه باشیان ده‌ناسین نه ده‌زانین چه‌نده بیرو‌با‌وه‌ریان له‌گه‌ل نیتمه دیته‌وه: چۆن به‌چین!

نیتمه‌ش به‌رامبه‌ر به وان ده‌مانکوت نا‌خر بۆ په‌روه‌رده کردنی‌شیان به‌ ده‌بن نیتمه به‌چین. نه‌دی چۆن‌یان په‌روه‌رده به‌که‌ین ته‌گه‌ر نه‌چینه نیتوان؟ نه‌خه‌یر با به‌چین. جا سواره نهم شیعه‌ری کۆت که ده‌لتی «نیتوه دانیش‌توون وه‌دووی قسه‌ی خۆ‌پایی که‌وتوون».

نیتسه‌ وا گرمه له کێوان به‌رزه

مته‌ش ته‌مخاته له‌شی گا به‌وله‌رزه

نیتوین و نیتوین و لۆکه‌ی گویتان

ده‌لتی نیتوه دانیش‌توون هه‌ر قسه ده‌که‌ن، مێش‌تیک‌ی چکۆله‌ش ده‌توانی گایه‌ک به‌نیتته له‌رزوه، و هختیک له پیتسه‌که‌ی نیت، به‌لام نیتوه هاتوون قسه ده‌که‌ن، که ده‌لتی: «به‌وکی به‌ن تارای سوور»، بۆیه ده‌لتی خه‌لک په‌نگی سوور ده‌کا به نالای شۆرش‌گه‌یه‌ری، نیتوه په‌نگی سوورتان کردووه به تارا، خۆتان له ژێردا شارده‌وته‌وه. «هل به به‌رمسووری وشه‌ی په‌نگاره‌نگ!» خه‌لک وشه ده‌کا به گولله و له سینگی دوژمنی هه‌لده‌کا، نیتوه وشه‌تان کردووه به به‌رمسوور له ملی خۆتان کردووه خۆتانی پێ ده‌رازیتنه‌وه. نیتوه له ژێر شو‌عاری

چه پیوندا ناشوږشگتېری خوځتان ده شارنوه. قسه که ی نهو په: «خټلی درو» هم مو قسه که ی نهو په. دهلې نټوه له ژر شواری چه دا به ناوی چه پیون ناشوږشگتېری خوځتان ده شارنوه. بټیه دهلې وشه شتان خسار کردوه، نالای سووړیستان خسار کردوه، کردو تانه به تارای بووگتېنی بوځوځتان. هیچ ته نسیرتان نییه و هتتا دهلې هه ناسه ی نټوه ناتوانی په رده په که له بهر په نجه ریه که لاېدا. راسته خو نهو شیعه نه گهر نه شزانی که ی گوتراوه و بټو گوتراوه هر کس له زمانې خوځیدا ده توانی مه سداقه کانی نه مه بېنیته مو، یانی بزانی مه سداقی خار بجی نه مه کټیه؟ شهرت نییه سرده میتک یی و بټو فلان کس یی. هر کسه به سرده می خوځیدا ده زانی نه مه به کټ ده کړی پگوتړی و نهو په کسک له خوځی هر شاعیریکو په کټیک له رازی جاویدانه بوون و نمری شاعیریکه شه. شیعه که ی هر چه ند بټو مونساهه ټیکي تاییه ت پگوتړی، به لام وای گوتوه له هر زمانیکدا هر کس ده توانی به مونساهه ټیکي خوځی و بټو بیروه ری به کاری بټنی، نه مه خسله تی شیعی حافزه، یا له کوریدا خسله تی شیعی سواره یه. له شیعی نویدا ده لټم. هر چه ند به جوړیک نالیش نه م خسله تی تیدایه، له شیعه کانیدا، له شیعی کلاسیکدا. به لام له شیعی نوی کوریدا سواره له هه مو شاعیریکي زیاتر نه م خسله تی تیدایه که شیعه که ی وا گوتوه هر کس له هر سرده میتکدا ده توانی نه مه به زمانې حالی خوځی و هی سرده می خوځی و هی دټسته کان و هی ره قبه کانی خوځی بزانی. نهو په کټیک لهو شتانه یه و سواره شیعی دیکه شی لهو بابه ته کم نین. شیعی کیانی هر به مونساهه ت وختیک کوت که دهلې: من ده لټم په پوه لیه که فري به بالی سوز و سووړوه. نه مه کاتیکه که من گیراوم، دادستان حوکمی نیعدامی بټو داوا کردووم، هیچ پټوه ندیم له گهل دهر وه نهیه. خدک بیستو یانه توه داوای حوکمی نیعدام بټو کراوه، به لام نازانن نایا نیجرا کراوه یا نیجرا نه کراوه. سواره نهو شیعی بټو من نارد بوه زیندان که بزانی به دهستم دهگا یان نا. نهو شیعه دیاره به دهستم که پشت به لام درهنگتر، له شیعه دا سواره نهو ده گټرته توه که دټسته که ی یا ژنه که ی پټی دهلې «وه دووی کلاوی خوار مه که وه، له دووی چوان مه چوو، باشه کوان نموانی رږیشتن، کس نه هاته وه. ده زانی چیان لټهات؟ ده توش دامرکتی، دامه زری، نالی زالی شو چاری بټخه وی چره»، له بهر نهو هانی ددا بټو نهو واز بټنی و دامه زری و دامرکتی، چونکه دهلې «فه رمو نه و تا نهو ی تو دهلې نهو رږیشت و نهو کوژا، نهو نیعدامیان کرد. توش وات لټدی، خدکه که ی دیکه هه مو وایان لټدی، بټفایده یه». سواره جوابیکي ددهاته وه هه مو باری کوته لاسی سرده می خوځی تیدایه، به لام یی نهو ی تو پټ وای نهو بټو کسکي دیار ی کراوه. نه مه له هه مو سرده میتکدا بټو هه مو کسک ده گوتړی. نیشانه ی نومیدو

ناره زووه بۆ دواړوژ، نيشانه ي هيوايه. هر کس له سمرده مي خږدا که نيختيناق زوره، که سرکو تکردن زوره، که داپلوسين زوره، ده تواني نم شيعره بښتته وه بۆ پره پيداني هيو. ناره زوو و دلنيابي له وه که سمره نجام دواړوژ هي نيتمه يه. بۆه شيعره کاني سواره هدم جهنبه ي تايپه تيبان هه يه، هدم جهنبه ي گشتي.

جا بښتته وه سمر خه وه بردينه. خه وه بردينه له مه جمووعی نو وه فزايه ي که شيعره کاني سواره ي تيدا کو تراوه به در نيه. راسته نو وه لووتکه ي به رزي شيعره کاني تي، به لام هه مووی له درووني نم فزا فيکريه، نم فزا سياسييه و نم فزا کۆمه لايه تيبه، له عه يني حالدا نم فزا فهره ننگيه ي خوځي که شيعري پتده کوت و نم زمانه تايپه تيبه ي خوځدا يه. خه وه بردينه ده لي چي؟ خه وه بردينه ده يه وي حه ره که تي کۆمه لايه تي بشو به پتي به ناو، له پتيدا ناو له درووني کيتو تکه يه حه به، سهرچاوه ي ناو عاده تمن له نيو کتوه کاندایه. چون حه ول ددا يه کم جار بښته ده ري. نم من دوايه نو وه تان پي ده ليم، له گمل مه عناکي، به لام جاري هر بزاني خه ريکه چي بلتي، خه ريکه چي بگه يه ني. ناو خه ريکه له درووني کيتو تکه ديته ده ري، نه مه ته وه للودي حه ره که تيکه، نه مه له دايکيووني بزوتته وه يه کي ديار يکراوه. که دپاره نو کاته نيتمه وامن به بزوتته وه که ي خوځمان و بزوتته وه جه ماوهر يسه شوځگيرانه که ي کوردستان ده کوت. که هاته ده ري نو جوار نو ناوه چي ليدتي، ناوه کان پهرم پهرم دهن و چاره نووسي جياواز به خوځانه وه ده پتي. يک هه يه کاتييه، به هارن فقه ت کانييه که ده توقي دوايه ناوي نامتي. نو بزوتته وانه ن که بۆ سرده مي تکه سمر هه لده دن و به لام يرشيه ي نين و ناتوان به رد هوم بن. يک هه يه دي، به لام له سر جتي خوځ راو مستي.

به هون بگره پتي هه وي به هاري.

ره هان

له زنداني به ردي غارا

يک هه يه به ژير عمر زدا دي، پتي وايه ده يي خوځي بشارتته وه. نو وه ژني کاريزيه، پتي وايه ده يي هه تا قياصه ت هر له نه پتي کاريدا بښتته وه. ته وش دپاره حه مله بو بۆ نو که سانه ي که زياتر ته که يه يان له سر نه پتي کاري ده کرد. نه دي که ي خوځمان ناشکرا که ين. يکي ديکه ناوتيکه پاش به يتي تکه دي و له شوتني تکه ده وه ستي، ده پتيه گولاو. ناو ده يي پروا، که چي نو را ده وه ستي. هه مو نو وانه ده لي: يک. دم به هاوارن. «زني دم به هاواري هاري دروزن هه زارن» نو وه زنن و دم به هاوارن و له لا و له لا قسه ده گمن، به لام هيچيان پي نيه. له نيو هه مو نو وانه دا خراپه رينيان و چاکه رينيان ده پتيته وه: خراپه رينيان نو وه ته به دي ل ده يي به ديځي خوځي: ده پتيه به رد، چونکه ناو ره مزي بزوتته وه و حه ره که ت و حه يات و ژيانه، ده يي نه سره وي، که چي ته به دي ل ده يي به شتي تکه که ره مزي و دستان و نه گورانه. ده پتيه

بهرد، نهمه گپاوه - نهو کاته نېمه نيستلاحيتمان ههبرو، دهمانگوت جا نهوه جاشه. چونکه نهوه کافي نيبه بهوه که همر له مالي خوی دانيشن و خهبات نهکا و شورش نهکا، دهين به دزی هدرهکه تهکوی خوی - نهوه جاشه - نهمه خهون به بهردهوه دهينن، خهون به وهوه دهينن که له بزووتن و له سهرزويی دور که وختهوه، بکه وخته ژيانیکی به ناسايش و نهمن، که بوشي دست نادا به قيمه تی خيانت نهين، نهمه به رهزی خيانت.

ههتا جوگه ناوي به وشکی دهينم.

دهلتي مترگی روعساری کورتي کال و مناله

به کورزی تهممن جار هوانتيکی پر خهوشوخاله،

تمشه ننداره جهرگی بهينم.

جا که دهلتي نهو گپاوه نستر وشک دهين و پاشان دهين به بهرد، دهلتي ههموو لايه کيش ههولی بژ ددهن وا نهکا. باسی نهوه دهکا که نه بارانی بههار که دي، دهتوانن بيبورتيختهوه - چونکه باران سهرچاوهی ناوه - نه توکی برای ريسواری، يانی نهم برایی خوی که وهکو نهوه، بهلام نيستاش دهپوا و رتيواره. نهو ههمروهوعايهی لي دهکا و نهو ههمروه نفرينهی لي دهکا. کورپ نامهردا کورپ وره! بيزوو! هيچ کام له وانه ناتوانن له کاسی خهوا فيتري راسانی ناکهن. له مانا، له مانگرتنی سخت و بهرديني خویا فيتري ههستان و راسانی ناکا.

جا نهو شوينه نيستا له بيرمه. نهو جينگايهی که من دستم ليذا و کاک سواره کوتی بهلتي حهقييه تی راست نيرهيه. من کوتم رهنکه زور زهحمهت بين کهسيک تيبگا ههقسود له «مان» مانگرتنهکيه، بهلام با بيکهين به مانگرتن. مانگرتن يانی له جينگای خق مانهوه، نهبزووتن نهمه ههره خراپهکه يانه يانی ههموو لايه نهکاني ديکه تهوار دهين، نهم دوو لايه نه دهميننهوه. لای ههره خراپ، لای ههره چاک. لای ههره چاک کامهيه، لای ههره چاک نهوهيه. که دهزانن دهين بيزوي، ههره دکهت بکا.

له ناو نهو ههموو ناوه ههر چاوهيهک

باوی ههنگاوی خوزه

به تمنيا نهوه شارمزي کوسپ و کهندالی ريمه

نمزاتن ههول معنزلی زيمه، ناواتی بهرزی زيمه

.....

نمزاتن نهمن ههرين و بازي، تا بزي تا بختن

ههناوی بههنگاوه، نهمروتنه کورلهکوی روهی ناوه.

نم ناوه دوو شت ده زانن، په کټکیان جهوههري وجودی خوځی، جهوههري وجوددهکی بزووته، نهمهروته و جههکه تکرډن. دوو: نو وهخته ی نيمه دهانکوت نهمه تاکتیک و نیستراتیژی، تاکتیک و نیستراتیژی دهکی خوځی ده زانن، یا به عیباره ټیکی دهقیتر بلنیم نامانجی دوو و نامانجی نیزیکی خوځی ده زانن. نامانجی نیزیکی نهمهیه ههموو جوگه و جوهرهکان پټکوه کو بنهوه، به ههمویان زتییهکی گهوه دروست بکمن، نهمه بزووتهوهی رزگارپخوانی کورده. له ههموو توانا و له ههموو هټوکان و له ههموو ناوچهکان و له ههموو پارچهکانی کوردستان، له هر جوگه و جوپاری، له هر جیگا ناوټیک دهی ههموو بټن و خر بنهوه و پټکوه بټن به زتییهکی گهوهی بههټزی به توانای خروشان. نهمه نامانجیټکی نیزیکمانه که دهی به دوستی پټنن. دواي نهمه ی نو نامانجهمان به دهست هټنا نهوجار له گمل ههموو گهلانۍ جیهان دهی بز دوستکردنی جیهانټکی گهوهی پر له نازادی، عه دالته تییکوشتن، نهویش دهرایه. بټه له پټشدا نهم ناوه دهپهویټی بټن به زی، دوايه نهم زتییه دهی له گمل زتییهکانی دیکه یا له گمل رووباره گهوههکانی جیهان په کتر بگرتهوه و پټکوه جیهانټیک دروست بکمن که جیهانی عه دالته و نازادی و بهر اهری نینسانه. نهمه مهجمووعی بیروکی خهوههردینهیه، بهلام خهوههردینه ماوههردی زوری پټچوو ههتا داندر. نهگر له بیرم بټن په کمین بهشی که دانا نهمهیه که دهلی:

وههپه:

که گانهی به هیوا

بههارنه لووزو نه بهستن بهرو شاری دهرا

بهلام داخی جهرگم له گمل هر بههاری

که دانهچلهکن سهوزملانی

له خاکپنه خدونی گرانا

له دلما خدوم و دلخی نهم دهرده سهوزه:

که دهردی گرانی ههموو پټپورانی وهنموزه.

نهمه بهشی په کمیتی. بهینی بهشی په کم له گمل بهشهکانی دیکه فاسیلهیهکی زهمانی نیسبهتمن درټزی کهوتوته بهینهوه. زور کس له دۆستان، زور کس له وانه که له گمل شیهر و نهدهی کوردی و له گمل کوچه دهکی نيمه له نیزیکوه ناشنا بوون پټیان واپوو سواره یا ناتوانی تازه نیدامه ی بدا یا ناهن نیدامه ی بدا. برټک پټیان واپوو نیتر هرچی جوانه و جوانییه ههموی گوتراون، مه عتاکه ی خوځی داوه، نهمه که دهی بیلټی گوتویه، نیتر کافییه. با لټره بوټستین، برټک دهیانکوت سواره که یشتوته لووتکی بهرزی شیهرهکی، نهگر

لهوه زیاتر بهر دیتیموه خوارې، له بهر نهوه ناتوانې بیلې. من له گڼل کاک سواره له گه لاله کړدنی پیر ژکې شیعره که دا پټکهوه بووین، یانې رږڅ به رږڅ داده نیشیتین و قسه لهوه دهکرا نم شیعره چوڼ بچیتته پیتشین، چی لن زیاد کوی، چی لن کم کوی. دیاره به شتیکی نیمه نهوه ندهی که قسه مان دهکرد له شیعره و نه دهب نهوه نده شمان گالته و شه به جنیو دهکرد پټکهوه، جا باسی نهو شمان دهکرد که نهوه یان به کټ بلتی، نهوه یان به کټ بلتی. جاری واپوړه رفیقہ کانی خوځمانی دهکرتوه. نهوه یان مه به ستمان که س بیت یا جهره یانانی سیاسی نیو کوردستانی نیران: یا جاری واپوړه جهره یانه سیاسییه کانی نیو کوردستانی عیراقی دهکرتوه. نهمه به کوږی بلتی و به کټ بلتی، له بهر نهوه ههنگاو به ههنگاو له گڼل شیعره که بروم. من دهمزانی پر ژده که دورود ریزتر و تولانیتر و فراوانتر و بهر نیرته، بویه گومانم لهوه دا نه بوو که ده توانی، جگه لهوه نهوه ندهش له گڼل یک تیکه ل بووین، من له هاری شیعرزاین و توانا نه ده بییه که شیعره و له سهر دسه لاته هونه ریبه که شیعره شیهه نه بوو. بویه دهمزانی دهیلتی، بهلام ماوه یه کی زور پیتجوو که ته قریمن هه موو کس نهوه نده شیعره ی له بهر کړد و پتی واپوړه تهاوه. نهمجا جاری دووهم سواره له سهری رږڅیت.

سواره له خهوه بهر دینه دا نهوهی له بهر چاو گرتوه و دهکو باقی شیعره کانی خوځی و باقی شیعری شاعیره کانی نهوه سهر دهمه که دهی زور زوق و رفق و ناشکرا نه بی، چونکه نیمه له سهر دهمی زهمانی حوکمی پولسیی دورانی شادا بووین و راسته وخو چاب نه دهکرا و نه دهکرا له نیراندا پلاو پیتتهوه، بهلام هه میسه نهوه مه ترسییه هه بوو خه لکی دیکه به داته دست دهولت و نوسخه یه کی دست که وئ. ده بوو واپی تا حه ددی مومکین جیتیگی تنویل و جیتیگی خو دزینه وهی هه بی، ده بوو تا حه ددی مومکین تیکه یشتنی مه عناکوی، تیکه یشتن و که شفکړدنی له لایمن سانسور چییه کانه وه گران و رفق بیت. نهمه به شتیکی که سهر تا پا له بهر چاو گیراوه بچ خه وه بهر دینه و نهوه که سانهی که ده لټین بچی شاردراوه دهی له بهر چاو بگرن که نهمه پتداو سیسیه کی زهمانه بووه، بهلام هه نهوه نده نییه، یانې نه گهر هه نهوه نده بلتین ناحه قیمان کردووه، سواره خوځی پتی ناخوځ نه بوو. گه یشتبووه راده یه که له شاعیری که ده به وست شیعریک بلتی نهوچی شاعیری خوی، لووتکه ی شاعیری خوی تپدا نیشان بدا. دسه لاتی له زمانه وانی، دسه لاتی له سهر هینانی رهمز و رازی جوداوجور، دسه لاتی له سهر تشبیه و پچواندنی باریک. ته نانه نهوهی من پتی ده لټم تشبیهی موړه که ب، یانې وپچواندنی تیهه لکیتش. شتیک به شتیک و تیکه دچوڼی و نهویش به شتیک دیکه و جاری وایه نهویش به شتی چوارم، یانې جاری وایه سن چوار شت به یه کتر دچوڼی، هه تا له نیهایه تدا ده گاته نهوهی که خوځی مه به سستی بلتی چییه، نهمه له

باری ته شبيهه كانيه وه. دوو ههم له باري هتاني وشه ي كورد بيه وه سواره ده به ويست
 غونونه يكي زور به رزي كورد ي. نه گهر به تين زمانتيكي فاخير، زمانتيكي نه شراف ي. پيتته
 گزتي: كه نم زمانه عاده تيه به ردمسته ي نيمه مانان نيه كه ده يلين، رزانه قسه ي
 پتده كه ين يا جاري وايه شتي ين ده نو سين، يا شيعري ين ده تين. زمانتيكي به رزتره،
 زمانتيكي شيعري، به لام ده زاني، تو ده تواني به چندين جوړ شيعر به تني، به لام زمانتيك
 هه به، وه كو چون له نيو چينه كاني كومه لدا چيني جياواز هه به، قه ديمتر نه وانه پتيان ده كوت
 زماني فاخير، يا زمانتيكي نه شراف ي. ياني نمم له نيو جوړه زمانه كاندا نه ك زمان ي چيني
 نه شرافه، نا مه به سه كه نه وه نيه، وه ي زمانه كه خوي حاله تتيكي نه شراف ي هه به له نيو باقي
 زمانه كه دا. زمانتيكه كه لك وه رده گري له جوانترين وشه.

يوك: وشه هره ره سن نه بن نايلن، وشه عاده تي زماني رزانه ي خه لك كه متر به
 كار دها، نه وشانه به كار دها كه رهنه نامز بن بو عامه، به لام ناسراون بو خه واس، جكه
 له وه له باري به يده كه وه گونجاني وشه كان، زوري ين خوش بو رسته يوك دادر پزي كه
 وشه كاني له په نا يوك نه وعيتك جيناسيان تيدا بن، پسته كانيان وه كو يوك به چي، نه گهر
 شتيك به سين ده ست پتده كا نيو ي جومله كه هره به سين دمست ين بكا، نه گهر به شين
 دمست ين ده كا به شين ته واري بكا وه كه ده تي:

له هره گاز و رهازي وا گاري ناوي نه گاتي

نه ازي هه زاران كه زوي په نازي وه ي دي

گاف و زني حموت هه شت جار تيكراري ده كاته وه ين نه وه ي نمم نافه سيحي بكا،
 به پتچيه وانه نمم فه سيحتر و به ليفتر و جوانتر و رازاو ه تري ده كا. ياني سواره مه به ستيشي
 بو ده سه لاتي خوي به سه ر زماني كورديدا دهر بكا، جا نم مه به سه هونه ريه بو دهر خستني
 ده سه لاتي خوي به سه ر زماني كورديدا بو. نم مه به سه ي خوي كه پتي خوش بو لوو ته كي
 هونه ري شيعري، ياني لوو ته كي ده سه لاتي شاعيري خوشي دهر بكا، له گه ل نم مه به سه ي
 كه ده يو ست له نيو په رده يه كي شدا حه شاري بدا و له بهر چاوي سانسورچي بيشار تيه وه.
 هه مه و نه وانه و ايان كرد خه وه به ردينه بگاته نم په ليه ي نيتا له شار دراوه يي، له وه كه خوي
 به ده سه تمه و نادا و به هاساني ناي زاني. زور كه س ده تي كز كز د نه وه ي هه نديك وشه ي
 ره نگاو ره نگه له په ناي يوك، ره نگه زور كه س واي بو به چي كه خه وه به ردينه ته نها هونه ره كي
 نه وه به به رتيك وشه ي ره نگاو ره نگي له هه نديك رسته ي زور رازوله له په ناي يوك داناون. به لام
 شه رت نيه مه عنايه كي هتنده ريكوي تيكي شي هه يي. خوي شاعير ده يه وي خه لك وا تي بگا و
 نه وه يه كيكيك له مه به سه كاني سواره بو كه مه گهر كه سانيك زوري خو پتوه ماندو و به كن و

را دهی تیکه یشتنی هونه‌ری و نه‌ده‌بیشیان به‌رز بِن، دهنه خه‌لکی دیکه با تِنه‌گا.

جا نه‌مه دیاره خو له سهرده‌میتکدا نه‌تو ده‌توانی، نه‌وه به عه‌پیتک دانیتی، به‌لام له سهرده‌میتکدا نه‌مه به هونه‌ریکی زوَر به‌رز حیساب ده‌کرت. په‌نگه له کاتیکدا که ولات نارامو نازاده و خه‌لک پیوسته قسه‌کانی خو ی به شتو‌یه‌کی زوَر ره‌وان و هاسان بکا، بز نه‌م نه‌وه خه‌لکه نه‌م جوَره قسه بکه‌ی عه‌پیتکی تندا بِن، به‌لام له زهمانیتکدا که له لایه‌که‌وه حکومتیکی پزلیسی هه‌یه، تو ده‌توئ قسه‌کان و وت‌کانتی لی بشاریت‌وه، له لایه‌که‌وه تو ریسالته و په‌یامیتک پتیه که ده‌توئ زمانی کوردی به‌رز بکه‌یه‌وه، نه‌ده‌بی کوردی په‌ره بِن بده‌ی، جوانی بکه‌ی، به‌پرا‌زنییه‌وه. له‌م کاتانه‌دا نه‌مه هونه‌ریکی زوَر گه‌وره‌یه.

من له‌سهر خه‌وه‌به‌ردینه و باسه‌که‌ی په‌نگه هه‌ر نیستا نه‌وه‌ی له‌به‌ر چاومه هه‌ر نه‌وه‌نده بِن که کوتم. نه‌گه‌ر تئوه پرسپاریکتان هه‌یه لیم بکمن، نه‌مجا هه‌ول دده‌م شیعه‌که‌تان بز بخو‌نمه‌وه و له هه‌ر جیگاه‌ک که بزم خو‌نندنه‌وه مه‌عناکه‌ی له‌گه‌ل خو‌نندنه‌وه‌که‌ی به‌یان ده‌که‌م.

له یه‌که‌مین به‌شیدا باسی نه‌وه ده‌کا ناو چوَن له ده‌روونی کتو‌ه‌که‌دا به نیازه بته‌ ده‌رت، به‌لام هه‌شتا ریگای لی گه‌یراوه و ناتوانی بته‌ ده‌رت. نه‌مه شمرخی گوروانی نوتفه‌ی حه‌ره‌که‌تتکی کۆمه‌لایه‌تیه له ژیر کتوی نه‌زانیانی فراوانی تو‌وده‌ی بِن خه‌به‌ری خه‌لک. نه‌م تو‌وده فراوانه بِن خه‌م یا بِن خه‌یاله‌ی یا بلتین ساویلکه‌یه که پشتی چه‌ماوه‌توه له ژیر باری سته‌م. چوَن بزوتنه‌وه‌یه‌کی کۆمه‌لایه‌تی، سیاسی، فهره‌نگی، فکری خه‌ریکه نوتفه‌ی ده‌گورئ و خه‌ریکه سهر ده‌ردنن، نه‌مه له واقعه‌دا وه‌لاده‌تی یه‌که‌مه. له‌وه‌دا سواره که‌وتک به‌ میسال دینن، که له زیندانی قه‌غه‌سدا‌یه، به‌لام با شیعه‌که‌تان بز بخو‌نمه‌وه جا مه‌عنای لی دده‌مه‌وه.

له چه‌شتی گه‌رووی که‌و،

که‌وی دۆمی په‌خسهری زیندانی داری،

په‌ی سه‌وزه‌به‌ست‌ی خرۆشانی باری

ته‌ره‌ی باومه‌ی تاسه‌باری به‌ناری

وای داناوه که‌وتک دئ، که‌وه‌که که‌وی دۆمه، گه‌یراوه له زیندانیکی داریندا. چونکه قه‌غه‌سی که‌و دارینه‌ بزیه پتی ده‌لتی زیندانی داری. به‌سته‌ی سه‌وز ده‌لتی. به‌سته‌ی سه‌وز دیاره به‌سته‌ی ژبان، به‌لام نه‌و به‌سته‌ی سه‌وزه هه‌ر نه‌وه‌نده نییه، نه‌مه به‌سته‌ی خرۆشانیتکی که‌نجیتیشه، باره‌که‌وه، به‌ری چی ده‌کا نه‌م که‌وه؟ نه‌م که‌وه به‌ری نه‌و کاته ده‌کا که له باوه‌شی بناردا به‌وه و تاسه‌ی نه‌و سهرده‌مه‌ی هه‌یه. جا بزیه وه‌سفه‌که دو‌ورو‌دریژه. که‌وتکه له قه‌غه‌سی

دارینی دۆمیتکدایه، گه نجه و پره له سهوزهی خروشانى دورهی باړتیی خۆی، له باوهشی بناریش دور کهوتۆتوه و دهناڵینی بۆ مەوتەن و نیشتمانەکی. ئەم گەوه گەرووی چۆن دههاری و پره له بەسته، ئاوه که له دهروونی کێوه کهدا ئاوا دههاری. ئەمه لیتره کۆپله یه که و تهواو دهبن. ئەمجا دهچیته سه رهشتیکی دیکه.

شه پۆلی له گۆتن خۆتی شهرمی کچانه
له سه رهو مه تی ماتی بووکی رهزاسووک
به تهنی بتاوتنی روانینی زاوا
گهرمه تر له پرشنگی تاوی به هاری

ئەمجا چۆن کاتیک بوو کتیک له بهر دم زاوا که راوه ستاوه، زاوا به تین تینی دهروانی و دهیتاوتنیتوه، وهکو چۆن بهر دهتوتوه. بهفریش چۆن دهتوتوه به پرشنگی به هار. جا چۆن پرشنگی به هار بهر دهتوتنیتوه، روانینی زاواش ئاوا خۆین دیتیته «سه رهو مه تی ماتی بووکی رهزاسووک». ئەم هه ره که تی خۆنه له سه ره کولمه ی ئەم بوو کهش جارێکی دیکه به هه ره که تی ئاوه که له نێو کێوه کهدا دهشوبهینتی. ئەمهش کۆپله یه که لیتره تهواو دهبن.

وهکو نهرمه ههنگاوی لاوی به رهو ژوان
له جێژوانی زیندوو به گهانی کچی جولان

ئەمهش تهشبههینکه، خۆی شههریکه. چۆن نه گهر لاوتیک ههنگاو هه لدیتنیتوه دهچتی بۆ ژوان، ژوانیک که دهزانی نیتسا کچیکی ته دایه، زیندوو جێژوانه که، ژوانگه زیندوو به گهانی کچیکی جوان که نیتسا له وێ چاوه روانی دهکا، ئەم لاوه به چ تین و تهوژمیک ههنگاو هه لدیتنیتوه بۆ گه یشتن بهم ژوانه. ئاوه کهش دیسانه که بهم تین و تهوژمه له نێو کێوه کهدا ده بزۆی. ئەمجا کۆپله یه کی دیکه دهست پێدهکا:

وهکو گهرمه یاوی قه شهی دهستی تارلو
له بژۆینی ده ربای به روونی به روینی

ئەمه دوو سێ تهشبهه تیکی خستونهوه. له پێشدا دهستی شوبه اندوو به ماسیه که . ماسی قه شه . چۆن قه شه ماسی که دور ده که ویتته وه له ده ریا هه لدبه زۆی بۆ ناو. ئەي نه گهر دهستیک له ده ربای بژۆینی سینگ و بهرۆکی مه حبویه که ی خۆی دور که ویتتیه وه، ئەي ئەم دهسته چۆن خۆ ده کوتی بۆ وه ی جارێکی دیکه بگا ته وه نیتو ده ربای سینگ و بهرۆکی یاره که ی. جا ته وهش وهکو ئاوه که دهچتی که له نێو کێوه کهدا دووباره ده بزۆی. هه مو نه وانه ده لێ، جا ئەمجار له جینی دیکه دا ده لێ: وهکو نه وانه، وهکو نه وانه، وهکو نه وانه.

به خور خُز به دیواری کتوا نه‌دا ناو
له‌گمل گاشمهردا سهر نوسوئ، سهر نوسوئ.

نهمه سهره‌تای هاتنه دهرتتی. که واپور نهم پینج شمش کزیله جی‌اوازه ههر یه‌که به جیا
بۆ نه‌ویه چۆنیه‌تی بزوتن و گهران و به ده‌وری خۆدا، سوورانی ته‌قه‌لای ناو له نینو کتودا
ده‌ربخا.

کچی نورو قه‌تیمسی ده‌ستی دهری کتوه
له نه‌نگوسته‌چاوی دلی ختوری کتوا
به‌رو دهر، به‌رو شاری دهریا به‌رتوه.

ته‌شپیهی ده‌کا به کچینگ که دهرتک گرتویه‌تی، قه‌تیمسه له ده‌ستی دهریدا که نه‌و
دیوه‌ش دهری کتوه. نهمه کچی نورو که ناو مه‌زه‌ه‌ری نورو و په‌مزی رووناکییه. له
کتودا، له نه‌نگوسته‌چاوی که له نه‌په‌راستی دلی کتودا مه‌وجوده، خهریکه دهرت دهر و
خهریکه به‌رواته‌وه به‌رو نه‌و شاره‌ی که هی خۆیه‌تی، که کچی نورو نی نه‌وییه و به‌لام دهری
کتو نوسیری کردوه، خهریکه دهرت دهرت به‌رواته‌وه به‌رو شاره‌کی خۆی، به‌لام به کتودا
ده‌روا، تا نیره هاتوه، خهریکه بیه‌ته دهرت.

سواره لیره‌دا خهریکه بلتی: وه‌کو ناو که ده‌یه‌وی بیه‌ته دهرت، دهرتش چاوه‌روانه ناو به‌ت.
من له به‌رمه له‌گمل سواره که‌یشتینه نه‌و جینگایه، نه‌و شیرهی مه‌ولانا جه‌لاله‌ددنمان له به‌ر
به‌و که ده‌لتی:

وگر که تشنه آب جوید در جهان آب هم جوید به‌عالم تشنه‌گان

نهمه به‌زچوونیک‌کی فله‌سه‌فی زۆر جوانه. خۆ ههر نه‌وه نیه‌یه خه‌لکی تینو و ده‌ووی ناو
که‌وتوون، کور ناویش له دنیا‌دا و ده‌ووی نه‌وه ده‌که‌وئ کت تینویه، چونکه ناو پتووستی به‌وه
نیه به‌خووتیه‌وه. نه‌گه‌ر ناو نه‌خووتیه‌وه کت بزانت ناو چیه، چهند خۆشه، چهند پتووسته،
چهند په‌روژه. جا نهم ده‌یه‌وی راپه‌سته‌کی فله‌سه‌فی و مه‌نتیقی له به‌ینی نیازی خه‌لک به ناو
و نیازی ناویش به خه‌لک نیشان بدا.

سواره لیره نه‌وه ده‌لتی. ناوه‌که راسته به ته‌مایه بیه‌ته دهرت، به‌لام دهرتش به ته‌مایه ناو
بیگانت. جا بۆیه باس ده‌کا، ده‌لتی:

گه‌رووی ویشک و چاوی سه‌ی چاوه‌کانی
ده‌رووی روونی ناوه

نه‌وه نیه‌یه ده‌لتین: «فلان که‌س ده‌روویه‌کی روونی هه‌یه، جینگای نوم‌یده».
چاوه‌کانی گه‌رووی ویشک به‌وه له توونجیان، چاوشی سه‌ی به‌وه له نینتیزار. چونکه

چاوی سپی همیشه نیشانه‌ی چاوه‌روانیید بۆیه کانی گه‌رووی ویشکه، چاوی سه‌پیه له نیتتیزار، هه‌ر ئه‌م نیتتیزاردی ئه‌و، ئه‌و چاوه‌روانییه‌ی ئه‌و یانی خواستنی ئه‌وه‌ی که ئاو به‌تته ده‌ر، ئه‌م خواسته‌ ده‌رووی پرونی ناوه. ئاو به‌و ئومێده‌ دێته‌ ده‌ر چونکه‌ خه‌لک ده‌یانیه‌وئێ. خه‌لک داوای ده‌گه‌ن. جا هه‌ر ئه‌وه‌ نییه‌ له‌سه‌ر زه‌وی، له‌ ته‌بیه‌هه‌ت هه‌مووی داوا ده‌کا.

به‌ فائۆسی ئه‌ستیره‌ به‌رچاوی پرونه

نه‌ستیره‌ی بۆ پۆته‌ فائۆستیک و بۆی گرتوه‌ هه‌تا به‌تته‌ ده‌رئ.

له‌ به‌ر پیتی هه‌ریری که‌ودی سێهه‌ره

به‌ پۆی مانگه‌شه‌و چنده‌راوه‌.

که‌ له‌ سه‌ره‌وه‌ فائۆسی ئه‌ستیره‌یان بۆ راگرتوه‌، له‌ خواره‌وش مانگه‌شه‌و که‌ له‌ چیمه‌ن ده‌دا و له‌ سێهه‌ره‌ ده‌دا ده‌لتی هه‌ریریکه‌، به‌لام تیشکی مانگه‌شه‌و به‌ته‌ رایله‌ و پۆ پیتی چنده‌راوه‌.

ئه‌لتی بورجی خاپووری مێژووی له‌مێش

له‌ درزی هه‌زار خشتی پۆژ و شه‌وانی

دله‌یه‌ی چه‌می پۆلی په‌ریانی دا‌دا

تا نیتستا باسی ئه‌وه‌ ده‌کا، ئاو ده‌یه‌وئێ به‌تته‌ ده‌رئ. جه‌ماوه‌ر یا خه‌لک و جیه‌هانیش ده‌یه‌وئێ ئاو به‌تته‌ ده‌رئ. له‌م دوو نیازه‌وه‌، له‌م دوو ئاواته‌یه‌ که‌ بزووتنه‌وه‌ له‌گه‌ل خه‌لک پێکه‌هه‌گه‌ن. بزووتنه‌وه‌یه‌ک ده‌یه‌وئێ بگاته‌ خه‌لک، خه‌لکیکیش ده‌یه‌وئێ بزووتنه‌وه‌ له‌ نیتیدا دروست بێ. جا نینجا که‌ دێته‌ ده‌رئ باسی خوشی ده‌نگی ئاو ده‌کا. ئه‌مه‌ی که‌ خوێندمه‌وه‌ باسی خوشی ده‌نگی ئاو که‌یه‌، به‌لام یه‌که‌جار زۆر. وه‌کو فارسی ده‌لتی - موعه‌قه‌دی کردوه‌.

ئه‌لتی بورجی خاپووری مێژووی له‌مێش

له‌ درزی هه‌زار خشتی پۆژ و شه‌وانی

دله‌یه‌ی چه‌می پۆلی په‌ریانی دا‌دا

ئه‌م حیسابی کردوه‌ تاریخ وه‌کو قه‌لایه‌ک ده‌چێ، قه‌لا یا به‌لتین بورجیک به‌ چی دروست کراوه‌؟ به‌ خشت، خشت له‌سه‌ر خشت، تاریخیش به‌ پۆژ و شه‌و دانه‌راوه‌، هه‌ر پۆژ و شه‌وه‌ خشتیکه‌ له‌م بورجه‌. پۆلی په‌ریش ئه‌وه‌ن که‌ له‌ ئه‌فسانه‌دا دێ، له‌ پێش تاریخه‌وه‌، بۆیه‌ له‌م بورجه‌ خاپووره‌دا، له‌م بورجه‌ له‌مێژنه‌دا مێژووی قه‌دی له‌ درزی شه‌و و پۆژه‌کانیدا له‌ خه‌یالی تاریخی کۆندا ده‌نگی په‌ریانمان هه‌یه‌، ده‌نگی ئه‌و په‌ریانه‌ی له‌ ئه‌فسانه‌دانو نێمه‌ هه‌موومان پیتی راها‌توین، چونکه‌ چیرۆکه‌مان بۆ کوتراوه‌، که‌ دایکه‌مان قسه‌ی بۆ کردوین، که‌ ئه‌فسانه‌مان هه‌ی کوتراوه‌، باسی ئه‌و په‌ریانه‌مان کردوون که‌ له‌

نفسانەى كۆندە ناويان ھەيە. دەنگى نەو پەريانە چەندە خۆشە كە لە خيالى مېژووى
لەمېژين و ئەفسانەى كۆنەو پەيحان دەگەن نەويش لە درزى خشتى رۆژ و تاريخدا، دەنگى
نەو ناوەى دېتە دەرى بە قەد نەمە خۆشە، يانى ھەموو نەو تەشبيھانە بۆيە دەكا بەلى ناوەكە
دەنگى خۆشە.

ئەلتى پتەكەننى كچى سەرگوزشتەى قەدىمى

لە ئەندامى تاپۆى وەكو بوومەلتىلى

- سنوورى شەوى دويتى و ئەورۆى بەيانى -

پەچەى قورسى نېسانى ئەنسانى لادا.

نەمە وا دادەنن سەرگوزشتەى قەدىمى كە دەكاتە ئەفسانەى كۆن، وەكو سنوورىكە لە
نيتوان دويتى و ئەورۆدا. شەوى دويتى و ئەورۆى بەيانى، نەمە سنوورى بەينى تاريخ و پيش
تاريخە. نەم سنوورە ناديارەى بەينى دويتى و ئەورۆ دەشوبەيتى بە كچىك كە نەم كچە لەو
ديوى مېژووە كە دەنگى قاقاي پتەكەننى دى، دەپەوئ ئەفسانە كۆنەكانان بۆ بگيتەتەو، بەم
ئەفسانەى كە نەو دەيگيتەتەو بۆ نېمە و لەگەل رابردوو ناشانمان دەكا لەسەر نەم تاپۆيە،
لەسەر نەم شەبەحى تاريخە، پەچەى قورسى لەبەرچوونەوئ نېسان لادەدا، نېسان شتى لە
بەر دەچيتەو نەگەر بيتو تاريخ يارمەتى نەدا.

نەم كچەى كە سەرگوزشتەى قەدىمى تەشبيھى دەكا بە كچىك كە پتەكەنن دېتن لەسەر
نەم بوومەلتىلە، لەسەر نەم تاپۆى بوومەلتىلى بەينى سنوورى شەوى دويتى و ئەورۆى بەيانى
نەم نېقابە ھەلدەگري كە نېقابى فەرامۆشې نېسانە سەبارەت بە رابردووى خۆى. نېمە ناشنا
دەكاتەو جارىكى ديكە بە تاريخى كۆن، جا نەم پتەكەننە ئى نەم كچە، ئى نەو سەرگوزشتە
قەدىمىيە، وەك دەنگى ناوەكە دەچن. نەمەش دووبارە بۆ نەوئەيە كە جارىكى ديكە دەنگە
خۆشەكەى ناو بگەيەنن. جارىكى ديكە ھەر دەچيتەو سەر بەندەكە و دەلتى:

ئەلتى دەنگى شمشالە رەشمالى دۆلى دريوە

شمالى دەرى دوورشارى

پشوى پر لە عەترى بەھارى كچى كورد

بە بلوتىرى شوشى گەرووى زەردوزۆلى

لە زەنۆرى زۆنلۆتى ساي زۆنگانەوئى شەو

بە خور زەمەمەى ھەلپەرە

واى دادەنن كچىكى كورد لە دەريەكى دوورشار كە پرە لە عەترى بەھار بە گەرووى
خۆى كە دەلتى بلوتىرەكە، بە گەرووى زەردوزۆلى كە دەلتى بلوتىرەكە، كەى؟ لەو كاتى

زه‌نویزی که دنیا زیتونان کراوه، بژی؟ چونکه مانگمشو لیتی داوه و جیهانی سپی کردووه، بویه زیتونان کراوه ده‌لئی به زیتو چاندووته. لهو کاته‌دا که شه و ده‌زینگیتنه‌وه کچیک لهم دۆلدا لهو کاتی به‌هاردا نه‌گمر به خوږ زه‌مزه‌می هه‌لبرئ و گۆزانییه‌ک بلتی، نه‌ نهمه وه‌ک دهنگی ناوه‌که ده‌چن.

جا ئینجا دیته سه‌ر هاتنه ده‌ری شکلی ناوه‌که. نیشاره به وه‌ی ده‌کا که شه‌قولقه‌مه‌ر هه‌یه که له حه‌دپسی کۆندا هه‌یه، که پتغه‌مه‌به‌ر به قامک نیشاره‌ی کرد و مانگ دوو له‌ت بوو، پیتی ده‌لین شه‌قولقه‌مه‌ر، ده‌لئ:

به نه‌ه‌جازی نه‌نگوستی پاکی مه‌مه‌مه‌د

شه‌تی نوور به پرووی مانگی عمرزا کشاوه

نوور به عاساندا ده‌کشتی، به‌لام نهم به سه‌ر عمرزا شه‌تیکتی له نوور را‌کیشاوه، نه‌ ناوا قامکیک هتیاویتی.

ترووسکه‌ی پرووسکه‌ی شه‌وی دم به‌هاری به هه‌وره

له‌سه‌ر عاسمانی زه‌وی را‌خوشاوه.

چۆن پرووسکه له‌سه‌ر ناسمان را‌ده‌خوشت، له شه‌ویکی ده‌مه‌و به‌هاریدا که هه‌وری زۆره، نهم له باتی به سه‌ر ناسمانیدا را‌خوشت له‌سه‌ر زه‌وی نهم پرووسکه‌یه را‌خوشاوه. نه‌مه شتیه ناوه‌که‌یه که دپته ده‌رئ، جا نه‌مجا ده‌لئ نهم ناوه که ده‌گاتنی ئیستیفا‌ده‌کی چیه‌یه:

له هه‌ر گاز و پتیاژن وا گازی ناوی نه‌گاتنی

نیازی هه‌زاران گه‌زیه‌ی به‌نازی وه‌دی دئ

ده‌بووژیتنه‌وه داری چاکی به ودمی هه‌ناسه‌ی

شه‌نی نهمه‌لاوتنی دم پای نه‌هاتنی.

له هه‌ر گاز و پتیاژیک دیاره هه‌م گاز و هه‌م پتیاژ هه‌ردوو‌ک یانی شوین، یانی مه‌کان. گازی دووه‌میش یانی ده‌نگ، یانی سه‌دا. گازی ده‌کا یانی بانگی ده‌کا. جا له هه‌ر شوین و پتیاژیک که دهنگی ناوه‌که‌ی گه‌یشتنی نیاز و ئاره‌زووی هه‌زاران گه‌زیه‌ی به‌ناز وه‌دی دئ، پیتی ده‌بووژیتنه‌وه. «ده‌بووژیتنه‌وه داری چاکی به ودمی هه‌ناسه‌ی». چونکه داری چاکی ره‌مزی پیریتی و وشکیتی و نه‌بووژانه‌ویه. داری سه‌ر شه‌خس یا داری چاکی، داری پیره و وشکه و تازه قابیلی بووژانه‌وه نییه. «نووری» ده‌لئ:

له‌سه‌ر به‌ستووی ژبان وه‌ک داری چاکی

به ته‌نیا مامه‌وه به‌ به‌رگ و به‌ به‌ر

گه‌لن به‌ ته‌نتره تاوی هومبم

له زه‌رده‌ی رۆژبه‌ری مانگی هه‌زه‌له‌وه‌ر

له شیعرې کلاسیکې نم سردهمې کوردستاني نيراندا نهمه په کتیک له خوشرین
شیعره گانه، نم شیعرې نووری.

داری چاکیش که وا پیر و وشکه، تنانندت نودش به بهرکه تی همناسی ده بوژیتنه وه،
به ودمی همناسی، ده زانی ودمیش نم هیزه به که به پتی باوهری جهماوهری خه لک هیزیکي
سبحراوییه. که سیک توانا یا بهرکه تیکي تاییه تی هدی به چاکرودنموی برپک شت، برپک
ماران گمستی پچ چاک ده بیتنه وه، برپک شیتی پچ چاک ده بیتنه وه... نهمه پتی ده لیتن «ودمی
پتییه». جا نم داره چاکه یه وا پیر و وشکه که ده بوژیتنه وه، وهاشی ده بوژیتنه وه وهکو
داری لاوینی بهر دم شنه پای لیده کا. ده زانی لاوین داری بیسه، به لام بی دوو جوزه: نو
بیسه یی که بن نمستور ده بی و زه لام ده بی و گه وره ده بی نهمه جوزه که. نموی دیکه یی که
شو له و خه لکه و ده میتنه وه و سه وده و قمر تاله یی لی ده چن، نهمه نهمه که یه تی. نم جوزه
بیسه پتی ده لیتن لاوین. جا نم داره لاوینه هتا ناخری هر زور نهمه، که با لیتی دودا
ده شیتنه وه. نم داری پیری سر شخس و چاکه و لیده کا وهکو لاوینی بهر دم شنه با. جا
نهمجا پاش نموی ناو هاته درین و وهری کهوت نهمجا ناو بهوختی بهر ده کاته وه.

به بی نم بهرکړدنه ویه، به بی نم وره به ناو ناتوانی پروا. مه بهستی سواره لیرده نهمه یه
بلتی ناو له خورا ناروا، نیازیکی هدی، بهرنامه یی که هدی، نامانجیکي هدی. وه دووی
خه ونه کانی خوی کهوتنه وه، وه دووی نامانج و ناره زووه کانی خوی کهوتنه وه، بویه له دهروونی
خویدا ناو بهر ده کاته وه:

نه لیتن تاجی زومروتی دووگی له سر ناوه دریا

هتا چاو هه تر کا، شه پوله، شه پوله

له پرونا، له چوونا

به ناهنگه سمر بند یی بزوتی خوشی

له بهر خوزه تاوا نه لیتی سینگ یی نه نهمان

نه لیتی: هانی همستانه دنگی خوشی

سرودی خوناو یی بهاره له گرما

له هر شپه چو ناری، هر دهمته چو من

له دلما یی بهر یی به دریا که به شق

له تاریکه تارلو که کم واه به سرچو

زمانی تمریکم

نهمتر غیر و خوشی له رما.

ناو ناوا بیر دهکاتهو. باشه نوو جیگایه من بۆی دهچم چییه؟ من نارمزوم چییه؟ من
ههلوهدای چیم؟ نهم ههموو حهول و تهقه لایه له بهر چییه دهیدم؟ من دهمه وئ بهگم به دهريا.
نامالچی من نهویه بهگم به دهريا. جا نهمجا دهلتی دهريا چۆنه، دهريا جیگایه که:

ههتا چاو ههتر کا، شه پۆله، شه پۆله

له بوونا، له بوونا

چ به وجودی که بوونه که به، چ به چوونی، یانی بزوتنه که به تی، نهمه دهريا به. دهريا
سرودیک دهلتی، نهم سرووده:

به ناهنگه سه بهندی بزوتنی خوشی

سرودی دهريا سرودیکی بزوتنه و سرودیکی به ناهنگه. دهريا چۆنه:

له بهر خۆزه تاوا دهلتی سینگى ژینه نه هارێ

دهريا راکشاره، له ژیر خۆزه تاوا و سینگى که ده هارێ دهلتی عهینی ژيانه، دهلتی نهمه
ژيانه هه ناسه ددها.

دهلتی هانی ههستانه دهنگی خروشی

دهنگی خروشی دهريا دهنگیکه بۆ راهه رین، هاندانه بۆ راهه رین. من سرودی خوناوی
به هارم له گویدایه، من ده زانم باران دهباری، بارانی به هاره و نهویشه که هومیدی ژيان و
هومیدی بزوتن به من ددها. له بهر نهوی خوناوی به هار سرودیکه له گویم، به لام چۆن
نهم یهک دهگرهوه، هه به ته نهم، من به ته نهم:

له هه هه شهو جۆباری، هه دهشته چۆم

نیمه نهو ههموو جۆبار و نهو ههموو چۆمین که یهک دهگرهوه. خوناوه بارانی ورده به
گشتی. خوشیه که ی نهویه هه کهسه دهتوانی مهعناى خۆی لیداتهوه، به لام لیره دا دهیه وئ
بلی من سه رچاوه که لهو خوناوی به هاریسه وه به. نهم ناویه که ژيان ددها به من،
به ده وامبیر ده به خشت به من. پاکیی خوشی سه بهت دهکا که من لهو خوناوه پاکم، به لام
من ناوا یهک دهگرهوه:

له هه هه شهو جۆباری، هه دهشته چۆم

هه سومان پتیکه دهتوانی بهینه نهوه، له نه تیجه ی نهوه دا به که هه سومان یهک
دهگرهوه:

له دلما به بهروای بهرینی به دهريا گهیشق

بۆیه ناوا نیسانم پهیدا کردوه که نیمه دهتوانی به دهريا بهگهین، چونکه به ته نهم،
چونکه نیمه زۆرین.

له تاریکه تارلوگه کم وا بهسر چوو

زهمانی تهریکم

نو زه مان نهماوه من له دلی کیتوه کهدا به تنن تهریک مابیتم و کهسم له گهل نهین.

نیتر خترو خوشی له رتجا.

نیتر نهوه کهوتومه پئی و نهمه سه رتهای حهره که قه، نهمه سه رتهای بزوتنمه، له بیرمه کاتیک له گهل سواره ی به یه که وه نهو شیرهی «کوش آبادی» مان ده خوتنده وه: «رستگاری قدمیست که زجا برکندت. خسته ای می پرسد رستگاریان کو/ به عبث قله کوهی را در پله می نغایانمش/ و کسی نیست بگوید باری رستگاری قدمیست که زجا برکندت».

نهم شیرهی سواره نهویه که من هه ر له رتجا وه پئی کهوتم نیتر ختیر و خوشی له رتجا. من رزگار بووم له نیتو کیتوه کهدا. نیتر هه رچی دیته پیتش تازه رزگارییه. جا تا نیتره قسه ی ناوه که بوو. نهمجا شاعیر خوی ده لئ:

وهایه:

که کانیه به هیوا

به هارانه لووزمو ده مستن بهرو شاری ده ریا

نهو هه مووه کانیه که به هارئی دینه ده رئی و روو به ده ریا له بهر نهو هیوایه ناوا ده رۆن.

بهلام داخی جهرگم له گهل هه به هارئی

که رانه چله کن سهوژملانی

له خاکینه غمونی گرانا

نهوه نهو وه لئی به هاره و کاتی نهویه که نیتر لهو خه وه خاکیه ره ابچه کن و وه خه بهر بهین و بهوژینه وه و بهکونه سه ر رتجا، که چی لهو کاته دایه من:

له دلما غم و داخی نهم ده رده سهوژه:

که ده ردی گرانی هه موو رهوارئی وه نهوژه.

تو ده چی، رهسواری، به رتگادا ده رۆی خهریکی به گیه یی، بهلام له نیتو رتگا کهدا خه ونوو چکه ده ترگئی و وه نهوژ ده دی و ناگه به مه قسه د. که مده وامی، نیتو چلئی، نه گه یشتن به مراد و دست هه لگرتن له خه بات میترووی کورده، که نهویش ناوا داخی بو ده خوا و ده لئی به داخه وه له نیوهی رتگادا خه لک دهو مستن. نه گه ر نهو و مستانه نه بایه ده گه یشتین. بهم ته رتبه نهم به شهی خه وه بهر دینه که سواره کوتی، له قو ناخی یه که مدها تا نیتره بوو. جا لیتره به دو او سواره خهریکه نیتر په ردی پتده دا، که ورده ده کاته وه و ورده کاریه کانیشی یه که یه که به بیان دهکا، به یانی دهکا هه ر ناوه ی چۆنه. نهم ناوه چۆنه و ناوه که ی دیکه چۆنه، ده لئ:

له بهر نووری خُودا

گهلی کویره‌گانی شموارن

وه‌کو بالنده وان. بالنده نه‌گهر له تاریکی‌را هاته پرووناکیی شمواره دهبن. کانیش، کانی چکۆله پیتی ده‌لێن کویره‌گانی، بۆیه ده‌لی نهم کویره‌کانییانه شمواره دهبن، عاده‌تیهان به نوور نه‌گرتووه.

زنهی دم به هاواری هاری درۆزن هه‌زارن

ده‌زانی زنه له‌په‌را هه‌لده‌قوتی، زۆر بزۆز و هاره. به‌لام به‌داخموه ئاوه‌که‌ی که‌مه و درۆزنه‌و هیچی تێدا نییه و بیه‌ده‌وه نه‌ ده‌بێته کانی و نه‌ ده‌بێته چۆم. جا خوشییه‌که‌ی ئه‌وه‌یه ئێمه داده‌نیشتن و دهمان‌کوت نهمه له‌سه‌ر کتی دێته‌وه و نهمه له‌سه‌ر کتی نایه‌ته‌وه.

زنهی دم به هاواری هاری درۆزن هه‌زارن.

ئهمانه چۆن، نهم زنانه:

که ته‌سلیمی سهر و ته‌لیسمی بنارن

بنار، بناری شاخ هێنده ترساندوونی، هێنده ته‌لیسمی خۆی به سه‌ریاندا زāl کردووه که ته‌سلیم بوون. له بهر ئه‌وه‌ی ته‌سلیمی به‌اره‌که بوون، ته‌سلیمی کێوه‌که‌ن. له زیندانه‌که‌ی خۆیان ناوێرن بێته ده‌ری. له بهر ئه‌وه:

به‌ین هه‌ولی هه‌لدان و چاراتی چارن

له بهر ئه‌وه‌ی چونکه ئه‌وان هیچ هه‌ولێک ناده‌ن عیلاجێک به‌خۆیان بکه‌ن، هه‌لدانێک، به‌رزبوونه‌وه‌یه‌ک به‌ خۆیان‌وه به‌ین، چونکه ته‌سلیم بوون به شاخ و کێوه‌که، ته‌سلیم بوون به زیندانه‌که‌ی که تێیدا هه‌ن و ته‌سلیم بوون به‌و کۆمه‌لگایه‌ی که له نیویدا ده‌ژین و په‌رشه له سته‌م. ئه‌وانه ده‌لی:

به هیوان به‌گرمیتێ هه‌وری به‌هاری

ره‌ها بن

له زیندانی به‌رده‌نی غارا.

ئه‌وه نییه نه‌گهر هه‌ور ده‌گرمیتێ ده‌لێن کانی تو‌قی، ئه‌وانه به هیوان له ده‌روه هه‌ورێک به‌گرمیتێ و ئه‌وان جا له‌و زیندانه به‌رده‌نی نی‌و غاره‌که‌یاندا پرزگار بن و بێته ده‌ری، خۆیان نه‌وه‌نده توانایان نییه وه‌کو خۆی ده‌لی سه‌ری ده‌گه‌ل بسوون و سه‌ره‌نجام رێگایه‌ک به‌دۆزنه‌وه بۆ هاتنه ده‌ری. ئه‌مانه به ته‌م‌ای هه‌وری به‌هاری بۆیان به‌گرمیتێ، له‌م زیندانه‌دا بیانه‌یتیتیه ده‌ری، له ئومیدی موعود ده‌گه‌ری، له یارمه‌تیده‌ریکی ده‌روه ده‌گه‌ری.

به‌لام ئه‌وانه‌ش که خۆیان ناتوانن بێته ده‌ری. وه‌ریان نییه، به ته‌مان که‌سی‌ک له ده‌ری

بڼ پرگاريان کا، له سر پتي خزيان ناتوان راوستن. نه گهر که سه کمش هاتو به جوړتک
هينانيه دهرئ له زبنداني بهر ديني غاره، نه مچا ناتوان پرژن، رتگا نادوزنموه، بويه دهلي:
به هيوان بگرميتن هموي به هاري

رهما بڼ

له زبنداني بهر ديني غارا.

له دوايه ليتي زياد دهکا، دهلي:

که چي وا که وي و دسته موي دسه لاني رکه ي دؤل و شيون

له بهر سامي رڼي وا به زيو و ته زيون

له گمل گزچي گردن گزنگي،

چمو لاشن له پتچي نزارا.

نه وانه هينده که وين، وها دسته موي که وي بوون له موقابيل دسه لاني رکه ي دؤل و
کيتودا، زبنداني (که فسي) دؤل و کيتو، له بهر سامي رتگا که و ترسي نه و رتگا دورودريزه
هيند به زيو و ته زيون هر له گمل گزنگي به ياني ليتي دان، له گمل گزنگي هه تاو گزچي گردن
چمو لاشه دهن ده نيتو نزار بکدا، له پتچي شاخ و کيوتکدا، ياني که له پيشدا ناتوان له
زبندانه که يان بيشه دهرئ تا يارمه تپه درتک دوايه ده ستيان نه داته دستي. هاتيشنه دهرئ
ناتوان به رتگا که دا پرژن، له بهر نه و له رتگا ترساون. نه مچ جوړتک ناوه.

نه مچا ده گمپنه جوړتکي دپکه. نه و ناوه ي که راو مستاوه، نا، نه و جوړي نه و ناوه به که
خوي دهلي نه مچه خراپه نمانه.

هه تا بهري تالي گراوي

به دلما گمراوه

هه تا ياد نه کم ناوه به و ورمه بهر دينه کاري گراوه

نه ليم سد مه خاين

و هجاخت که رووگي هه زاران نزي شينه باهوي به تاسن

و بهر و نه و همست و هان هه ناسن

چلونه که بهر ووي گراوان نه بپيښ

له نيتو چاوي نه و خاندانه

له ي چلونه به ي پراوه.

باسي نه و دهکا که من و ختک باسي بهري تالي گراوتک به دلما دي گراویش نه و

به رده يه. نه و ناوه به له ناست خوي راو مستي، ناوي مه عده نه که پاش به نيتک راو مستي له

جيتگای خوی، دهبی به بهرد. ناو جهوههري بوونی بزوتن و نهوهستانه. بهردیش جهوههري بوونی وهستانه و نهبزوتنه. نهمه تهبدیل بوونه به دژی خۆت. جا لتهردایه دهلتی من تا بیر لهوه بهکهعموه بهو ورمه بهردینهیه. یانی بهو خهونه بهردینهیه کاری کراوه و ناوا کۆلهی کوتراوه نهوه ناوه. نهوهش ناو. جا دهلتیم سهده مخابن، هزار حهیف. هزار حهیف له نیتو چاوی نهو بنهمالهیده. بنهمالهی ناو. که زهمانیک قبيله بوون بۆ هزاران دوعای باسکی شینی هزاران گیا، هزاران دار و درهخت. هر داریک، هر درهختیک، هر گیایه که بهرز دهبتسهوه دهلتی باسکتیکی شینه و هاواری ناو دهکا. نهم هزاران باسکه شینهی که هاواری ناو دهکن رویان له کتی بوو؟ رویان لهم بنهمالهیه بوو، رویان له وهجاخلی ناو بوو. نهم ناوهی که بووژینهروهوه و زیندوکه رهوهی ههست و هان و ههناسهیه. باشه نهو چۆن دهبوو بیژویهک ببینی، چۆن دهبوو زۆلتیک ببینی، که نهم زۆله گراوه، چۆن دهبوو ناوا له نیتو خۆیدا نهم وهجاخه تهبدیل بی به دژی خۆی و چۆنه بیژووی گراوان دهبین. باشه له چاره نووسی نهو خانه داندما بۆ لهی، یانی تۆفان، لافاو، لافاو و تۆفانیش تهنانت بهرکه تئ نهماوه، پیتی براه. باشه نیتو خانه دانیکن له نیتو نیتو ده تۆفان دروست دهبت، کوا تۆفانه کتان؟ بۆ بوون به بهرد؟ جا نهمجا دهلتی که خویان گه یشته نهو قه ناعه تهوه بوون به بهرد، تازه نه به تشویق و لئ پارانهوه، نه به جیتودان و رهخنه گرتن چاریان ناکرئ.

نه سۆزه ی بلاوتنی میری خوناووی به هاری

له چیرۆکی کۆندا نهقلتیک دهگێرنهوه: «پادشایهک بوو پێشان دهکوت میرخوناوکه. نهمه یادگاری نهو زمانهیه که ئینسان باوهری بهوه ههروه که هر مهزه ریک له مهزه هیری تهبیعهت خوایهکی ههیه. خوی ناو، خوی باران، خوی خۆره تاو و پۆژ و مانگ و با». له زمانی کوردیشدا میرخوناوکه، میری خوناوکه به میری باران دهلتن. دهیهوی ئیشاره بهم نهفسانه کوردیه بهکا، دهلتی: نه نهم سۆزه ی بلاوتنه، نهم سۆزه ی که پیتی دهلاوتنیهتهوه که خوی باران دهیلاوتنیهتهوه، نه نهوهش که برا پهبواره کهی خۆی تووکی لئ دهکا و رهخنه ی لئ دهگری و قسهی پئ دهلتی (تووککردن، فرهقی بهینی نزا و تووک: نزا، پارانهوه و دوعای خیره، تووک دوعای شهڕ و نفرینه) جا نه نهوهی که میرخوناوکه ی بههار دهلاوتنیهتهوه، نه نهوهی که برای پهبواری تووکی لئ دهکا و نفرینی دهکا:

له کاسی عهوا، فتهری رسانی ناگن

له مانا، به نامان و بریا

پهشمانی ههمانی ناگن

له مانا، یانی له مانهوهدا و له مانگرتندا لهم مانگرتن و مانهوهیدا، ج به ناماندا

به‌زی‌و‌ج به بریا هات‌بایه‌ی په‌شیمانی هه‌ر مانه‌وه‌که‌ی خۆ‌ی نا‌کا. یانی جاویدانه‌ی هه‌یه.
تازه له به‌رد به‌ونی خۆ‌یدا قابیلی ئی‌سلاح نی‌یه، تازه نا‌گۆ‌ڕێ.

وه‌ها گه‌ی له‌شی به‌و که به‌ردینه‌ی گاو‌ی درلوه
که‌هت‌لێ‌که، کۆ‌ڕۆ‌ن و حه‌له‌ی نه‌ماوه

که، یانی به‌ند، گاو کرد‌نیش نه‌وه‌یه که شت‌یک ده‌شک‌ن پێ‌ی پێ‌وه ده‌نوس‌ینه‌وه، وه‌ها
که‌ی له‌شی به‌و که به‌ردینه‌ی که کراوه، گاو درلوه و پێ‌که‌وه نووساوه، وه‌کو نه‌سپ‌یک ده‌چ‌ن
کۆ‌ڕۆ‌ن و حه‌له‌ی نه‌ما‌ین، تازه له‌وه که‌وت‌وه به‌گۆ‌ڕێ‌تن. ناخ‌ره‌که‌ی ده‌لت‌ی:

وه‌ها‌یه که هه‌ر گه‌یا‌یه له‌و ده‌شته شین

له‌سه‌ر ماته‌می نا‌وه‌به‌ردینه سه‌رش‌ین و سه‌رگه‌رمی شین

عه‌اده‌ت وایه له وه‌خت‌ی تاز‌ی و ماته‌مدا قه‌دیم خه‌ل‌ک سه‌ری خۆ‌یان به‌ خم شین ده‌کرد،
خه‌میان له لکی سه‌زانی و له‌سه‌ر شان‌یان د‌دا، بۆ‌یه پێ‌ی ده‌لت‌ین سه‌رش‌ین، سه‌رش‌ین که‌سه‌یکه
که تاز‌ی‌باره. ده‌لت‌ی هه‌ر گه‌یا‌یه‌ک له‌و ده‌شته‌یه یا شینه یا سه‌رگه‌رمی شینه، یا سه‌ری شینه،
یانی ماته‌می گرت‌وه، هه‌موو ماته‌میانه که بۆ‌ ناو نایه. من لام وایه ئه‌م به‌شی که نی‌ستا بۆ‌م
خۆ‌ت‌ن‌د‌یه‌وه‌ده‌بوو ناخ‌ر به‌ش به‌ی پێ‌ش نه‌وه‌ی که ده‌گاته نه‌وه‌ی ده‌لت‌ی:

له‌ نه‌تو ئه‌و هه‌موو ناوه هه‌ر چاوه‌یه‌ک

با‌وی هه‌نگاو‌ی خۆ‌شه

یانی ئه‌م دووانه، نه‌وه‌ی نی‌ستا خۆ‌ت‌ن‌د‌مه‌وه، ره‌مز و نیشانه‌ی هه‌ره خراب‌ی ناوه. نه‌وی
تریش که ده‌لت‌ی:

له‌ نه‌تو ئه‌و هه‌موو ناوه هه‌ر چاوه‌یه‌ک

با‌وی هه‌نگاو‌ی خۆ‌شه

نه‌وش ره‌مز و نیشانه و می‌سالی کامیله بۆ‌ چاکی و بۆ‌ حه‌یات و حه‌ره‌که‌تی ناو، نه‌و
دووانه ده‌بوو به‌کونه ناخ‌ری شیع‌ره‌کان، به‌لام له هه‌ر حا‌ل‌دا ئه‌م نو‌سخه‌یه وای نه‌کرد‌وه. بۆ‌یه
نی‌ستا ده‌گه‌ینه نه‌وع‌یک‌ی دی‌که‌ی ناو، نه‌و ناوه‌ی که راده‌وه‌ست‌ی، نه‌ویش گۆ‌له.

گه‌ل‌ن گۆ‌له له‌و چۆ‌له په‌خس‌ه‌ری خا‌کن

به‌ رو‌یا گه‌لا وه‌ک چه‌مۆ‌له‌ی کۆ‌لی وه‌ه‌ون

وه‌خت‌یک ناو ده‌چ‌ن و له گۆ‌لی‌که‌دا راده‌وه‌ست‌ی ته‌به‌ه‌ن دا‌ره‌کان‌ی ده‌و‌روبه‌ری به‌ سه‌ری‌دا
شۆ‌ڕ ده‌بنه‌وه، گه‌لا‌کان‌یان که ده‌که‌وت‌ته نی‌تو ناو ده‌لت‌ی چه‌مۆ‌له‌ی لێ‌ ده‌ن‌تن. چه‌مۆ‌له‌ی کۆ‌لی
لێ‌ ده‌ن‌تن. دیاره نه‌وه دوو مه‌ع‌نای هه‌یه. یادی به‌خ‌ت‌ر، جاری واه‌و ئه‌یه له‌سه‌ر نه‌و دوو
مه‌ع‌نایه کێ‌شه‌مان بوو، که مه‌ع‌نا ئه‌س‌ل‌یه‌که‌ی کامه‌یه. تۆ ده‌توان‌ی دوو مه‌ع‌نای لێ‌ به‌دی.

«وهكو چه مژله‌ی كلژولی وهریوه» یانی نهم گه لایه‌ی که که مورتوته خوارئ ده‌لئی چه مژله‌یه کی کلژولیه وهریوه. نوونه‌که‌ی دوايه نوونی جمع یئ، نهمه جۆرتکه. جۆرتکی نهمه‌یه بلئی. «وهكو چه مژله‌ی كلژولی وهریون»، نهمه دوو جۆره. بلئی به پرویا گه لا وهك چه مژله‌ی كلژولی وهریون.

گه مارۆی زه‌لی نۆزه، وا ته‌نگی یئ هه‌لچنیه‌ن،

که یئ دهره‌تی پتکه‌نیه‌ن به سه‌د به‌رزگی زهرده‌ماسی

تۆ ده‌زانی زۆر جار له‌ نیتو چه‌مدا که سه‌یری ماسی ده‌که‌ی، ماسی به‌ینیک خۆی هه‌لده‌گێرتهمه‌ به‌رزگی دهرده‌خا و به‌رزگیسی سه‌یه، نهمه وهرزشیکه ماسی ده‌یکا له‌نیتو ناودا. جا نهم خۆ هه‌لگێرتهمه‌ی ماسی نهم به‌رزگ دهرخستنه‌ی که سه‌ی و جوانه، سواره نهمه ده‌شوبه‌نن به‌ پتکه‌نیه‌نی چۆم یا به‌ پتکه‌نیه‌نی ناو، ناو به‌ وه‌سیله‌ی نهم هه‌مووه زهرده‌ماسیه که هه‌لده‌گێرتهمه‌ و به‌رزگی سه‌یه خۆیان دهرده‌خمن ده‌لئی ددانی سه‌ی خۆی دهرده‌خا. به‌یه نهمه به‌ پتکه‌نیه‌نی ناو ده‌شوبه‌نن.

به‌لام زه‌لی نیتو یانی نیتو زه‌ل ده‌ واقیعدا، پاش و پتیش کردنه، یانی قامیش، نیتو قامیش، وه‌ها ته‌نگی یئ هه‌لچنیه‌و و گه‌مارۆی داوه که ڕیگای نهم‌اوه ته‌نانه‌ت ماسیه‌کانیشی جارێک خۆیان هه‌لگێرتهمه‌ و به‌رزگی زهردی خۆیان نیشان به‌دن و ناو جارێک وه‌كو پتکه‌نیه‌ن، پتکه‌نیه‌نیک به‌کا به‌ مانه.

لق و پۆپ و هه‌زگه‌ل

وه‌ها ده‌رویه‌شتی ته‌نیه‌ن

که یئ فرسه‌تی چاوه‌ڕکێ

له‌گه‌ل عمرشی پاکن.

ناو ده‌ین له‌گه‌ل ناسمان چاوه‌ڕکێ به‌کا نهم‌ستیره‌کان ڕه‌نگی خۆیان و عه‌کسی خۆیان له‌ نیتو ناودا به‌ینه‌نهمه، به‌لام هه‌نده‌ لق و پۆپ و هه‌زگه‌ل له‌ ده‌رویه‌شتی کۆ به‌ته‌وه و ته‌نیه‌شتی ناسمانی لئ دیار نییه تا چاوه‌ڕکێیه‌کی له‌گه‌ل به‌کا. نهم‌ش به‌شیکه. نهم‌جا به‌شیکه ده‌گاته‌ ناوێک، که نهمه ناوێکه ڕاده‌وستی، که هه‌یج ناکا، ناوێکه که ده‌روا، به‌لام پاش به‌ینیک ته‌واو ده‌ین و وشک ده‌ین و جۆکه‌که وشک ده‌ین، ده‌لئ:

هه‌تا جۆکه‌ ناوئ به‌ وشکی نهم‌نم

نه‌لئی مه‌ترگی روخساری که‌رتکی کال و مناله

به‌ کورۆی ته‌منن جار به‌ جوتانه‌کی ڕه‌خه‌روشوخاله،

ته‌شه‌نداره جه‌رگی ڕه‌نم.

چار نو شته‌یه که پیشو حاسلِیکی لِنِ بووه، زهرعاتِیکی لِنِ بووه، که غمِیکی لِنِ بووه، جوَیه‌کی لِنِ بووه، به‌لام درواوه‌تموه، نِه‌سته هِیچی لِنِ نییه، به‌لام جِتِگه‌کِی دِیاره که نِه‌مه جِتِگای گنم بووه، نِه‌مه‌یه چاره‌گنم، نِه‌مه‌یه چاره‌جو، نِه‌مه‌یه چاره‌نوک. ده‌لِی ژنی جوان که سه‌یری ده‌کِی با پیریش بِنِ، نِه‌گهر خوشی جوان نِه‌بِنِ چاره‌جوانه به جِحِیلی جوان بووه جا جوَکه ناویش وایه، چ نِه‌ستا وشک بِنِ، یادگاری نِه‌ویه زهمانِیک ناوی پِنِدا هاتووه، وه‌کو ژنِیکی خاومن تِه‌مه‌نه که به کِجِیتی جوان بووه، به‌لام چوَن؟ تِه‌شِبِیهی ده‌کا به روخساری کِیژِیکی کال و منال. نِه‌م روخساره‌ش دِه‌شِوهِیتی به مِترِگ. تِه‌مه‌ن وه‌کو گاسن کووزی به سه‌ردا هِتِنِابِنِ، چوَن مِترِگِیک گاسن دِه‌پِرووشِیتِنِ، کووزی لِنِ دِدا، تِه‌مه‌نِیش لِه‌سه‌ر مِترِگی روخساری کِیژِیکی کال و منال ناوا کووزی خوی داده‌نِ و پیری ده‌کا و ده‌یکا به چاره‌جوان. جا هِه‌موو نِه‌وانه وه‌کو جوَکه ناوِیکِن که لِه پِنِشدا ناوی تِنِدا بووبِنِ، به‌لام نِه‌ستا وشک بووبِنِ، نِه‌ویه که تَو دِه‌بینی تِه‌شِبِیه‌کانی سواره سِنِ چوار تِه‌شِبِیه‌ن لِه نِیو یه‌کدا. حاله‌تِیک به حاله‌تی دووهم، حاله‌تی دووهم دِه‌شِوهِیتِنِدرِی به حاله‌تی سِتِه‌م جا لِه حاله‌تی چواره‌م و پِنِجِه‌مدا ده‌کاته نِه‌و جِتِگایه‌ی که نِه‌و مِه‌ه‌سِتِه‌تی، جا ده‌لِی، که وا دِه‌بینم.

تِه‌شه‌نداره جِه‌رگی بَرِینم.

ده‌توانِی دوو مِه‌عنای هِبِنِ. یه‌کیان نِه‌ویه ودری گِتِرِیه‌وه، یانی تِه‌شه‌نداره بَرِینی جِه‌رگم، جِه‌رگم که بَرِینداره بَرِینه‌کِی تِه‌شه‌نداره. نِه‌مه جوَریکِه، یه‌کیانِیش نِه‌ویه، دِه‌بِنِ بِلِتی جِه‌رگ به مِه‌عنای عومقه، یانی قوولایی، نِه‌و نِیه ده‌لِتِن نِیو «جِه‌رگه» قوولایی بَرِینم تِه‌شه‌نداره، لِه‌بِه‌ر نِه‌و جِه‌رگی بَرِینم به هِرِدووک جوَردِه‌توانی حِیساب بَکِی. بَرِینی جِه‌رگم یا قوولایی بَرِینی جِه‌رگم.

پاش نِه‌و هِه‌مووانه بَو خوی بیر ده‌کاته‌وه نِه‌و هِه‌مووه ناوه یه‌ک به خه‌سار چوو، یه‌ک به فیرِوِ رَوِی، یه‌ک پاوِمستا، یه‌ک بوو به دِزی خوی، یه‌ک بوو به جاش، پاش نِه‌وانه هِه‌مووی، ده‌لِی:

بِلِتی، دووره گِرمِیتی دِه‌ریا

بِلِتی، وایه، کانی هِوارِن

نِه‌زَلِیم

نِه‌وانه که پاراوی ناوِن بَرِارِن

نِه‌زَلِیم لِه رِیگا،

مِه‌ترِسی گِلِتی ژِه‌نگ و ژارِن.

به‌لام کاکه نِه‌و گِشته عه‌قَلِی خه‌سارِن

نعمه له دوو مهسەلی کوردی ده‌یه‌وێ که‌لک وەرگرتی. یه‌کیکیان نه‌وه‌یه به کوردی ده‌لنی «گهرمێن دووره بۆ پیاوی هه‌زار» یان «گهرمێن دووره بۆ پیاوی فه‌قییر». قه‌دیم خه‌لک له کویتستانه‌وه ده‌بوو بێته گهرمێن بۆ کار و کاسپی، کار و زه‌راعت و قه‌لاحه‌ت له کویتستان که‌م بوو، خه‌لک ده‌بوو به‌روا و به‌چینه ولاتی گهرمێن و گهرمه‌سێر و له‌وێ کار و کاسپیه‌یک به‌کا و پاشان زستانه‌که‌ی [نه‌وه‌ی په‌یدای کردووه] به‌یه‌تێته‌وه له‌گه‌ل ماڵ و مندالی خزی به‌یخوا. جا ده‌یانکو‌ت خه‌لکی فه‌قییر ناگاته گهرمێن. نعمه یه‌کیکیان نه‌وه‌یه ده‌لنی گهرمێن دووره بۆ پیاوی هه‌زار.

یه‌کیکیانیش له مه‌سه‌لیکی دیکه نیسته‌یاده ده‌کا، ده‌لنی «هه‌ر عه‌قله له خه‌سارێک» یانی تۆ ده‌بی خه‌ساره‌تیکت توش هاتین، تۆ ده‌بی زه‌هره‌تیکت کردی‌تی جا ده‌رسی لێ وهرده‌گری، ده‌لنی به‌لنی وایه، نه‌و هه‌مه‌وه شناخته‌ی که تۆ بۆت باس کردم، یا خۆم دیتیم به چاوی خۆم تۆم دهرده و نه‌م کو‌لهمه‌رگییه‌ی به سه‌ر ناو هات خۆ منیش ناگادارم، به‌لنی وایه. به‌لنی دووره گهرمێن و ده‌ریا، به‌لنی کانیش هه‌زارن، کو‌تیشمان گهرمێن دووره بۆ پیاوی هه‌زار، نه‌وه راسته. ده‌شزانم تۆ ناوانه‌ی که ده‌رۆن هه‌مه‌و به جێگای خۆیان ناگن: به‌شێکی به‌زار ناو دده‌ن، یانی گیای بێته‌که‌لک، نیسته‌یاده‌یه‌کیان لێ ده‌کرتی که له جێی خۆی نییه. ده‌شزانم له پێگادا مه‌ترسی زۆر ژه‌نگ و ژار و مو‌شکه‌له و ده‌رده‌سه‌ری و کو‌لهمه‌رگی هه‌یه، به‌لام ناخه‌ر چی به‌کی؟ نه‌ی نه‌گه‌ر نه‌وه نه‌که‌ی چی به‌کی؟ ده‌بی تۆ نه‌زمونانه به‌کی، ده‌بی به‌م پێگایدا به‌رۆی چونکه کاکه نه‌وه گشتی عه‌ق‌لی خه‌سارن. «هه‌ر عه‌قله له خه‌سارێک» نه‌گه‌ر تۆ نه‌و خه‌ساره‌تت به سه‌ردا نه‌یه و هه‌مه‌و تۆ زه‌هرانه نه‌که‌ی و هه‌له‌مه‌ستییه‌وه نه‌زموون په‌یدا ناکه‌ی. له‌به‌ر نه‌وه ناتوانی به مراد به‌گی، له‌به‌ر نه‌وه سه‌هر نییه که تۆم کو‌یره‌وه‌ریانه‌مان به سه‌ر دئی. تۆوانه هه‌مه‌وێ ده‌بته نه‌زموونی تازه و هه‌ر خه‌سارێک ده‌بێته عه‌ق‌لیک. به‌م ته‌رتیبه قه‌سه‌ی ناخه‌ری خۆی ده‌کا. ده‌لنی تۆم پێگایانه‌ی که که‌وته به‌رمان، تۆم زه‌حمه‌ته، تۆم کو‌یره‌وه‌رییه، تۆم کو‌له‌واریه نه‌مه چاره‌ی نا‌کرتی. نه‌مه ده‌بی به‌ی، نه‌مه به‌شێکه له نه‌زموونی پێگه‌یشتن، به‌ی نه‌وه‌پێگه‌یشتن نییه. جا نه‌مجا ده‌گاته سه‌ر ناوی ناخه‌ر.

له ناو تۆ هه‌مه‌و تۆوه هه‌ر چاوه‌یه‌ک

باوی هه‌نگاوی خۆشه

به ته‌نها نه‌وه شاره‌زای کو‌سپ و که‌ندالی پێه

چونکه بۆ نه‌وه‌ی تۆ پێه‌گی موهیم نه‌وه‌یه پێگاکه‌ت به‌زانی، شاره‌زا بی که له‌م پێگایدا چه‌نده‌ی کو‌سپ و که‌ندال تێدا‌یه، جگه له‌وه ده‌بی باوی هه‌نگاویشت خۆش بی، ده‌بی به‌ وه

بی، دهې دلت پټی خوښ یې، دهې زموږ لسمې هې. نو نارو «ههول» مېنډلی زښه. ناوای بهرزی زښه» ههول مېنډلی که دهې بیگاتې نهو په وکو میللت رزگار یې. لټره دایه که قوناخی په کم و قوناخی دوهم یا ناوای نېزیک و ناوای دور دیاری دهکا، ناوای نېزیک نهو په، نو جوکه و جبارانه همو کږ بېنوه پټکه و بېنوه زښه و نو زښه شوېتړاوه به رزگاری میلی. دهې تو وکو نه تموه سهره خو یې. یې نهو تو ناتوانی له گڼل دریا په یو بگریه و که واپو شرتی لازم نهو په که تو بزانی په کم ههنگاو دروستکردنی نم زې گموره په که بریتیه له یو کږته و دی میللت و سهره خو یې و رزگاری میللت، بهلام وکو سواره دلتی شرتی دوهمی نهو په، جا به و ش نه وستی، ناوایکی دورتر و بهر تریش هې، نویش نهو په له گڼل به شریعت، له گڼل دریای ټینسان ټیکل بېه و، بډ دروستکردنی جامع په کی پر له عدالت و نازادی و بهر بهری، جا بډه دلتی:

ههول مېنډلی زښه، ناوای بهرزی زښه

نم زانی له هلدېره هاتی بهرزی

هاتی به هیزیه کی که په. نو کاته ی هلدېره درې. تو تا حمود پست به سر نه په و تا نه کوی و تا هلدېره کوی پټی قوی نابی.

له نسکوند و چالایه هلدان و گټی

وختیک جتگاهه که نسکوند و چاله، بهرزی بیه که و نویا بیه که. نه سکونده که بهرزی بیه و چاله کهش نویا بیه له کاتیکدا، لهو نهو دا هلدېره و گټیش دهخوا، تا نه چیت نهو نم بهرزی و نرمیه و نه ده توانی هلدېره، نه ده توانی گټی بهخوا، جا دلتی:

بهرزی شینی سمر شانی دریا په دنی کمری

نم دلتی ژبانی که ریزی بډ ناوه. که ریز نهو په ناوه که به ژر عه رزدا دئ. دلتی تا که ی به ژر عه رزدا بهرزی. «به رزی شین» پندیکي له میښنه ی کور دیه. نه گمر بهرزی شینان له سمر شانی که سیک به ستایه نیشانه ی عیب و شوروی و شهره زاری بو.

نم زانی له یې ناگمو پټه پتلوی تاسی پهاسی له یې یې

نم پټیه کی پتلویکی له یې یې، نو پتلوهش له چی دوست کرابی، له مهیلی پهاسه کردن، یانی مهیلی پهاسه کردن و حه رکه ت بډی بو پټه پتلویک و چوپټه نټو پټیه و، نو پټیه له یې ناکه وئ.

نه وهستان نه وستی به دست

که خارلوی نقش و سواوی سوئی یې

وهستانیش، یانی ماندو و بوون، ماندو و بوون ناتوانی بهم دهسته بوئی یی پټی بوستی،

دوره‌قه‌تی بڼ، که نهم دهسته خاراوی نښه - شتیک که ده‌خاری پانی راډی - و سواویشه له ژان و نازار، هیند ژان و نازار و ناروحتی و مهینه‌تی چټشتوه، هیند له نټو خهم و خه‌فته و کویره‌ویردا ژاوه و راهاتوه که تازه خاراو. جا ده‌ستیک له جیگاه‌کی ناوادا گوره بویو و خارابی و هستان پټی ناو‌هستی. جا ده‌لی:

له هر شوقن راماره، دلماره، کاری تمواره

ده‌کری پټی کاری کراوه. نه‌گر له جیگاه‌ک رامار، بی‌ری کردوه. لټره‌دا مه‌به‌ست له بی‌رکردنوه و ته‌زه‌ل‌زول و پراپیسه - له هر جیگاه‌ک که رامار، که‌وته به‌ر به‌ر، که‌وته خه‌یلاوی بون، که‌وته سه‌ر نه‌وی گومانی لټ پیدا بو سه‌بارت به‌راستی و پړوایی ری‌تازه‌کی خوی، لهو جیگاه‌یدا نی‌تر داماره و کاریشی کراوه. نی‌تر تمواره. هه‌ناوی به‌هنگاو. نار به‌وه که هه‌نگاو بټی هه‌ناوی هه‌یه و هټزی هه‌یه و ترانای هه‌یه. «نه‌سره‌وته نه‌کوله‌کی روحی ناوه»، به‌لام هه‌مو زنده‌وه‌ریک کوله‌کی هه‌یه که روحی له‌نی‌تر نه‌و کوله‌کی دایه. نه‌گر نه‌و کوله‌کیه شکاروچه‌کی ده‌فته‌وتی. کوله‌کی روحی نار نه‌سره‌وته‌کیه‌تی. به‌م ته‌رتیبه‌ خوه‌به‌ردینه‌ ته‌واو ده‌بی. جا لټره من‌حولم داوه‌له کورترین موده، له‌که‌م‌ترین وه‌خت‌دا نه‌و مه‌غنا یه‌ لټ بده‌م‌وه، نه‌گر ته‌و به‌راستی به‌ته‌وه‌ی خوه‌به‌ردینه‌ بزانی، جگه له‌مه‌غنا راسته‌قینه‌کی، نه‌من ته‌نیا مه‌غنا راسته‌قینه‌کم لټک دایه‌وه. نه‌گر به‌ته‌وه‌ی هونه‌ره شیعریه‌کی بټیبه‌ گوږی، پټکه‌وه گوږاندنی نه‌م هه‌مووه وشه جوانانه له‌نی‌تر پسته‌پکه‌دا. دارشتنی کټله و مه‌فته‌عه جیاجیاکان، جگه له‌وه ده‌وریکي که خوه‌به‌ردینه‌ بویو‌تی له‌به‌رکردنوه‌ی زمانیکي فاخیر، زمانیکي هونه‌ری به‌و شیعری کوردی، ته‌نسیری له‌سه‌ر هاو‌زده‌مانانی خوی، یان سی‌سال دوا‌ی خوه‌به‌ردینه‌ که نی‌ستا بڼ، نه‌گر به‌ته‌وه‌ی له‌سه‌ر نه‌وه قسه‌ بکه‌ی یه‌کجار زوری وه‌خت ده‌وی. نه‌من خوم‌ لام وایه نه‌گر عومرم هه‌بی. یه‌کټیک له‌باشترینی نه‌و کارانه‌ی که من‌ناره‌زوم هه‌یه له‌ژباندو دوو شقن. زور شته، به‌لام لانی‌کم دوو شتیان له‌لام مه‌به‌ستن، به‌لام به‌عه‌زه و ختیک خوه‌به‌ردینه‌که نه‌وه‌لیانه. پټیم خوزه‌ کتیبیک بنووسم هر ناویشی بنټیم «له‌سه‌ر خوه‌به‌ردینه». نی‌تر جا هه‌موو شتیک له‌سه‌ر خوه‌به‌ردینه. پټشه‌کیه‌کانی، زه‌مینه‌ فکریه‌کانی، زه‌مینه‌ فدره‌نگیه‌کانی، خه‌سایس و تایه‌قه‌ندی زمانه‌کی، ته‌نسیری له‌چی وه‌رگرتوه، ته‌نسیری له‌سه‌ر کټ داناوه، نه‌وه به‌شیکیتی. من‌له‌راستیدا پټشم خوزه له‌پله‌ی دووه‌مدا له‌سه‌ر نه‌ده‌بیانی کوردی سالی ۷۰۴۶ه ته‌که‌لی‌وونی نه‌و نه‌ده‌به‌له‌گه‌ل بزووته‌وه سیاسی و له‌گه‌ل بزووته‌وه چه‌کداریه‌کی ۷۰۴۶ه‌یش شتیک بنووسم. چونکه نه‌وه‌یان به‌تاقی ته‌نی نه‌ده‌بیات نیسه، نه‌مه‌یان به‌شیکه له‌تاریخ، له‌میثرووی گه‌لی کورد. نه‌ده‌بیاتی نه‌م سه‌رده‌مه به‌شی زوری له‌

پێوهندی له گهڵ نهو چهڕه که ته سیاسیه دایه، نهک چهڕه که ته چه کداریه که: له بهر چهڕه که ته سیاسیه که ی که له دوری دووهمی چالاکیی ئێمه دا، له سالی ١٣٤٥ بهم لاوه دهستی پێکرد. بهشتیکی زۆری نهو چالاکییه نه دهی و فکری و فرههنگیه له گهڵ نهو سهری هه لدا، جا ته نسیری دانشگای تاران له سهرد، ته نسیری راهه پنه کانی ئوروپای له سهرد. ته نانهت ته نسیری چه وادیهی پارسی ١٩٦٨ ی له سهرد، هه تا ده گاته دوریه که که ١٩٦٨ ی میلادییه. هه موو نهو دوریه هه تا ده گاته ته واپوونی ده دهی شمهت، ده دهی شهست ده دهیه کی تاریخیه له مێژووی ئوروپا شدا، ده دهیه کی جوولانه دهی فکری، فرههنگی - شۆرشگیری و رادیکاله له عاله دا.

نهم ته نسیره جیهانییه ئێمه شی گرتوه و ئێمه شی برده نیو باووشی خۆی، به لام ئێمه پهنگیکی کوردیمان لیدا و بهم ته رتیه یه کتیک له شوعبه کان یا یه کتیک له لقه کانی نهم بزوتنه وه جیهانییه له کوردستاندا سه ری هه لدا، به لای منه وه نهو شتی که ته تا ئیستا یا ته وه جوهی پێ نه کراوه یا که می له سهر نو سراه. هیوادارم نه گهر عومرم مودا بدا له سهر نهو دووانه به توانم به نووسم - به لام له راستیشدا سی ساله وا ده لیم - له بهر نهو نیو زۆر به ته ما مه بن.

بۆکان به خه وه به ردینه و به سواره وه جوانه. خۆ دیاره گومان له ودا نییه که سواره ئی هه موو گه لی کورده، ئی هه موو نه ده بیاتی کوردیه، ئی هه موو نه نسانیکی ئازادیخوازیه، که بهیری له عه دالهت و به راهه ری نه نسان کرد بیه وه، به لام هه چ گومان له ودا نییه که وه کو هه موو که س شانازی یه که می ئی ولاته که ی خۆیه تی، شانازی یه که می ئی نهو شاره یه که زمان و فرههنگه که ی له وئ فیر بوو، له وئ وه ری گرت. جگه له وه له بیرتان نه چێ که بهشتیکی زۆری شانازییه که ی نهک ئی شاره که، به لکو هی نهو دیوه خان و بنمهاله شه که له ویدا زمانی کوردی، فرههنگی کوردی، شهیری کوردی هه تته باو بوو، هه تته به یان ده کرا، هه تته ده کو ترا، جهمدل و لیکۆلینه وه و گو فوگۆ و شه ره شهیر به یوو به شو وچه له ی دیوه خان. سواره یه که مین زمانه وانی و فرههنگ و زمانناسی کوردی له وئ په یدا کرد. جگه له وه بۆکان جیگا یه که که شاعیرانی دیکه ی وه کو هه ژار، وه کو خاله مین، وه کو چه قیقی، وه کو سه یدا کامیل، وه کو نووری - لێ هه لکه وتوه، نهو له دوری جمهوری کوردستاندا - پیش جمهوری کوردستانیش ئی وه کو نه ده ب، وه کو سه یفی قازی لێ هه لکه وتوه: راسته سه یف زیاتر په نگه به ره وه هه باد حه سابه بکری، به لام نه تو ده زانی له ئێران مه هه باد و بۆکانه نهو پیاده گه وانه ی لێ بوون. مه سباح خۆی له قۆناعی نه توان وه فای و سه یفی قازیده. له ساکارکردنی زمان، له پاراوکردنی زمان، له ده رخستنی شهیره کو نه ره ق و ته قه کانی

عمره‌بی و فارسیی کۆن له‌وانه‌دا نه‌ده‌ب خۆی دوور خسته‌وه له‌ عه‌سری وه‌فایی و سه‌رده‌می وه‌فایی و پێش وه‌فایی، به‌لام جیاشه‌ له‌ سه‌یفی قازی. راسته‌ زمانه‌که‌یان، زۆر وه‌کو یه‌ک ده‌چێ. هاو‌دم و دۆست و براده‌ریش بون. به‌لام له‌ نیوه‌رۆکه‌دا سه‌یفی قازی زیاتر به‌ره‌و نیوه‌رۆکی کۆمه‌لایه‌تی - سیاسیی چوو. بۆیه‌ نه‌گه‌ر تۆ به‌ حیسابی دانته‌ی نه‌ده‌ب قۆناغی گواسته‌نوه‌یه‌ له‌ وه‌فایه‌را بۆ سه‌یفی قازی نه‌وه‌ی هیچ گومانی تێدا نییه‌، نه‌ودی له‌ نه‌ده‌بی کوردیدا ده‌بی حیسابی بۆ به‌کۆی نه‌وه‌یه‌ که‌ سه‌یفی قازی مامۆستای شیعری کوردیه‌یه‌ له‌سه‌ر شێوه‌ی کلاسیزمی نوێ. شیعریکه‌ بۆیه‌ پێی ده‌لێن کلاسیک چونکه‌ له‌ وه‌زن و قافیه‌دا وه‌زن و قافیه‌کانی خۆی تا راده‌یه‌ک پاراستوه‌. هیچ که‌س نییه‌ له‌ ژێر ته‌نسیری نه‌ودا نه‌بوویه‌ له‌ هه‌موو شاعیرانی ده‌وره‌ی جهمووری و پاش جهمووری.

سه‌یفی قازی به‌و نیعتیباره‌ که‌ شاعیریکی کلاسیکه‌ که‌ وه‌زن و قافیه‌ی په‌یایه‌ت کردوه‌، به‌لام کلاسیزمی نوێیه‌ چونکه‌ دووری خسته‌وه‌ له‌و کلاسیزمه‌ی که‌ ته‌نیا به‌ شیعری غه‌رامیته‌وه‌ خۆی ده‌به‌ستیه‌وه‌، به‌ عیشق و عاشقی و پێداهه‌لگوتن و زولف و خالی دو‌لبه‌روه‌، به‌لکو شیعری خسته‌ سه‌ر ژبانی پۆژانه‌ی خه‌لک و شیعری خسته‌ سه‌ر به‌واری لێهه‌رسینه‌وه‌، که‌ نه‌و مه‌للته‌ به‌و دو‌اکه‌وتوه‌. هه‌ندره‌ی نه‌وه‌ به‌و که‌ تێمه‌ ده‌بی راپه‌رین، تێمه‌ ده‌بی ده‌وله‌تی خۆمان هه‌بی، تێمه‌ ده‌بی دو‌اکه‌وتویه‌ی خۆمان چاره‌سه‌ر به‌که‌ین. جگه‌ له‌وه‌ مه‌وزووعی شیعره‌که‌شی له‌ خه‌یال برده‌ ده‌ری و هه‌نای کردی به‌ واقیع، دێیه‌کی کوردی، زستانیکێ کوردی ساز کرد. زستانه‌که‌ی سه‌یفی قازی شاگارتیی. «سالی هه‌زار و سێسه‌د و دو‌ازده‌، بیه‌ستی فه‌ره‌وه‌ردین داد و بێداده‌». یانی بیه‌ستی فه‌ره‌وه‌ردین به‌وه‌. خاکه‌لێوه‌. که‌ نه‌و به‌فه‌ر زۆره‌ هه‌به‌وه‌ و مه‌ر و ماله‌ت هه‌موو قه‌ریان ته‌ی که‌وتوه‌. نه‌م جۆره‌ی که‌ نه‌و به‌سی ولات ده‌کا زستانیکێ واقیعه‌یه‌ نه‌ک زستانیکێ خه‌یالی، به‌راستی قات و قه‌ریکه‌ ڕووی داوه‌. که‌ به‌سی کۆچ و کۆچار ده‌کا، به‌سی عه‌یل و عه‌شیره‌ته‌کان ده‌کا، نه‌و عه‌یل و عه‌شیره‌ته‌ن که‌ هه‌ن، مه‌ه‌ج‌وودن، به‌ نه‌سه‌پانه‌وه‌، به‌ زین و به‌رگیانه‌وه‌، به‌ ره‌بازیانه‌وه‌، به‌ مه‌ر دۆشیانه‌وه‌.

پاش نه‌وانه‌ ده‌چێته‌ نه‌و قه‌وولایی به‌زووته‌وه‌ی ره‌زگار به‌خوایه‌ی کوردی، هه‌ندانی به‌یری کوردايه‌تی. بۆیه‌ سه‌یفی قازی به‌ مامۆستای دوو شت حیسابه‌، به‌ شێوه‌یه‌کی هیچ قسه‌ له‌سه‌ر نه‌به‌و که‌ ناتوانی که‌س گومانی تێدا به‌کا، یه‌ک، مامۆستای به‌یری کوردايه‌تییه‌. دوو، مامۆستای نه‌ده‌بی کوردیه‌یه‌، نه‌ده‌بی نوێ. نه‌هه‌ن مه‌به‌ستم شیعری نوێ نییه‌، مه‌به‌ستم نه‌ده‌بی نوێیه‌ به‌ مه‌عنا و نیوه‌رۆکه‌وه‌. هه‌ر هه‌موو که‌س له‌ ژێر ته‌نسیرتیی، له‌ نووسه‌رانی نه‌سه‌ریش مه‌سه‌له‌ن یه‌کیکی وه‌کو قازی کاکه‌ حه‌مه‌، قه‌زنجی، یه‌کی وه‌کو مه‌لا نه‌مه‌جده‌ قه‌لایی، یه‌کی وه‌کو حاجی ره‌حماناغا‌ی باوکی من، یه‌کی وه‌کو حه‌قیقی، یه‌کی وه‌کو خاله‌مین، یه‌کی وه‌کو

سەید کامیل، وەکو نووری، هەژار و هێمن بە تەواوی پێشان لە جێگا پیتی سەیفی قازی
داناو و چەکە ئەو شکاندوویدەتی. بۆیە نووسین لە سەر سەیفی قازی یەکێک لە مەبەجە
زۆر گرێگەکانی باسکردنی ئەدەبی کوردییە لە کوردستانی ئێران و بەداخەوێ زۆر کەمی باس
لەسەر کراوە. ئەویش تاییەقەندیی خۆی هەیە.

١ - ئەم وتووێژە کاک «سەلاحەددین موهتەدی» (سالی ٢٠٠٤ ز) کراوە کە لە ئینتەرنێت
وەرگیراوە.

ره بهر مەحمودزاده

(١)

له بارى چىرى «بژاردەپىشى» دا، دۆلان بارت له شوتنىكددا دەلى: «ئەو ھەموو بژاردەى، ئەو ھەموو سەرەتايە»^(١) ھەك ئەوئى گوتىتى گرتى دۆزىنەوئى راستىيەكان، له راستىدا گرتى دۆزىنەوئى دەسپىكەكانە و لەبەر ئەوئى بۆ دووان لەمەر بابەتتىكەو، دەكرى چەندان دەسپىكى جۆزاوچۆر دەستىشان بكرى، كە واتە ھەر سەرەتايەك رىگە بەرەو حەقىقەتتىكى جىا لەوئى تر دەردەبا. ئەگەر ئەم لىكدانەوئى لە بارى گوتەى بارتدا راست بى، بۆمان ھەيە بۆچونەكەى بەم شتوئى رافە بكەين: «ئەو ھەموو سەرەتايە، ئەو ھەموو حەقىقەتە».

ئەم گوتەى بارت، خزمایەتییەكى نزیكى لەگەڵ پىرسپىكتىوئىسى (روانگە باوەرى) نىچەدا ھەيە كە دەلى: «ئەوئى مەن بۆ لاى نىچە كىش دەكا، فلائە يان فیسارە كىتیبەى نىبە بگرە بژاردەپىشىكەىتى، واتە ئەو مەتۆدەى بۆ نووسىن رەچاوى دەكا. «بارت دواچار بەم نەغىامە دەكا كە» لە ھەرچى شۆنە بۆت ھەيە دەفستەرى یادداشتەكانت ھەلگەرى و نە نەندىشەىك، بگرە تەكانىك بنووسىيەو»^(٢) و بەم جۆرە لە روانگەى بارتووە سات و سەوداى مرۆڤ ھەر بەتەننى لەگەڵ وردەكارىيەكاندا دەبن نەك لەگەڵ گشتایەتییەكان و لەم رىگەو زەینىيەتى نىزامسازى مرۆڤ دەچىشە ژىر پرسیارەو، بەلام مەبەستى مەن لە ھىنانەوئى ئەم گوتەى بارت ئەو نىبە كە رىگە بۆ نووسىنىكى تەواو بژاردەپىشانە لەسەر شيعرى سواره نىلخاننى زادە خوش بكەم، بگرە مەبەستە ئەوئى نەھىلەن ئەو گوتەى بەى پرسیار لىكران و رەخنەكارى لە چنگى سەرنجمان قوتار بى، يان ھەر نەبى وابكەين سەلماندنى ئەم بۆچونە لە لاى نىبەو دواى خۆراگرتنى لە بەرامبەر پرسیارەكان و رەخنەكان، روو بەدا. راستە سەرەتاكەى دووان لەمەر بابەتتىكى ديارەو دەكرى فرەجۆر بن، بەلام نایا ھەموو سەرەتاكەى ھەكوئەك شياوون بۆ خستە سەر پشتى ھەرگەى باسوخواستىكى رەوشتمەند و مەنتىقى لەسەر بابەتتىكى ديارىكرائى؟ مەن پىم وایە دەتوانىن ئەو شىمانەىە لەبەر چا و بگرىن كە ھەندىك جار، ھەلپژاردنى ھەندىك لە سەرەتاكەى بۆچونە نىو جىھانى باستىكى تايەتى شياوتر و پىر جىگەى مەتەنەىە.

ئەگەر ئەم گوتەى راست بى بەراستى ج سەرەتايەك بۆ ھىنانە بەرباسى بابەتى «شيعرى سواره» شياوترە و ئەگەریش نەمانھەوئى بە داسەپاندنى ئەم بۆچونە كە تاقە سەرەتايەكى

باشتر، بۆنم باهه ته له گۆرێدايه. باسه كه مۆنۆپۆل بکهین - بێ گومان ناشمانهوی ناوا بکهین - وا باشتره پرسیار بکهین ئه و چهند سه رده تايه ی وهکو یهک شیاوی بوون به نوخته ی دهسپێکن بۆ قسه کردن له سه ر شیعری سواره کامانه؟ فۆرمی شیعره کانی یان راڤه یان؟ سه مبولیزمی شیعری سواره یان رۆمانتیزمی؟ چۆنیه تی تێبه رانن له نه زمونی گۆران یان چۆنیه تی پێوه ندی له گه ل شیعری فارسی؟ له وانه یه ئه و سه رده تايانه هه موویان بۆ مه به ستی ئیسه له بار بێ، به لام من له م وتاره مدا، به دوای دهسته مۆکردنی دهسپێکتیکی ترم. ئه و دهسپێکه «شار»ه، شار وهکو چه مک و وهکو مۆتیف. چه مک و مۆتیفی شار له نێو شیعری سواره دا چ رۆلتیکی له نه ستۆدايه، وهکو پاژیک چۆن له گشتایه تی شیعری سواره دا جێی بێ ده درێ و به چ شێوه یه ک سات و سه ودای له گه لدا ده کری؟

(٢)

مۆتیفی شار یه کتیک له مۆتیفه سه ره کیه کانی شیعری سواره و له راستیدا سواره یه که م شاعیر و (تا ئیستا تا قه شاعیرێکه که) له چوارچێوه ی نه ده بی گوردیدا، چه مکێ شاری کردیسته مۆتیفی شیعره کانی. سه رنج به نه نه دوو پاتیبوونه وی ئه م وشه یه له م به ندانه ی خواره ودا:

تۆ دهشتی نه وه ر نادیا ری
 بۆ چۆله ری له بێ که و تو و
 تا بۆی شاری

کچی نوور قه تهمی دمی دتۆری کتۆه
 له نه نگوسته چاوی دلی ختۆری کتۆا
 به ره و دهر، به ره و شاری دهریا به رتۆه

وه ها یه
 که کانی به ره و
 به هارانه لووژو نه به ستن به ره و شاری دهریا

نه ئێی دنگی شمشاله ره شمالي دۆلی دهره
 شمالي دهری دهره شاری

زمستان به پوی بادن هه رمسی تانی

شہر و زندگی تعمی

هه‌ڕێژێی هه‌یه‌ به‌رز و نه‌وی

شار و ددري لټم گرته بهس

نتیجہ کتنی اعلیٰ درجہ

گہلی دم پر لہ ہمارا

نیستہجتی شاری بہ گرمہ و دووکل

* * *

دهبى شيعرى «شار» يش به نمونه كانى سدره زيار كه نهم مۆتىفقه پازده جار تتيذا دوويات دهبيتهود.

له قه سېده څخه بهر دینه دا، لمېر نه وې «شار» وېکو (مېشه به) ی «دېریا» که لکې لڼې وړگې راوړه، په شته یو په کی سر و شته ی همدغو نو وې سفانې به ډېریا کړاون، پټو ښیږیان به څارې شوه دې، له څخه بهر دینه دا، ډېریا بهم شته یو ی څوار ووه وټا کړاوه:

ههتا چاو ههتەر کا، شه پۆله شه پۆله

لہ ہونا لہ چونا

به ناهمگي سربندي بزواني خوشي

لەبەر غۆزەتاوا ئەلنی سینگى ژىنە ئەھارنى

تعلیمی هائی ہستانہ دہنگی غرضی

لەم قەسیدەیدا، «شار» و «دەریا» دوو مۆتیفی لێک جیا نەکراوەن. نەگەر بە حوکمی مانای سەمبۆلیکی نەم قەسیدە بە مانەهەوی لێ گوزاری «کانی بهوای بهرینی به دەریا گەشتنی لێ دلدایە»، چەمکی تر جێنشینی چەمکی «کانی» بکەین (بۆ غۆنە مەزنی خەباتکار) نەو دەین چ چەمکی جێنشینی «دەریا» بکەین؟ بێ گومان یەکیەک لەم چەمکە بێ تێچووانە چەمکی شارە. کە واتە نەو شارە کە دەنگی خەروشی وەکو هانی هەستان وایە و دەلتی سینگێ ژێن ئەهاری و گەشتن بەم شارە بهوای بهرینی زۆر لێ تاکەکان و کۆمەڵگاکانە. بەم شێوەیە چەمکی شار لە چەمکی بهریلاوتری مۆدێرنیستە گرێ دەدرێ، چونکە هەر لە جێدا بێچم گرتهی سووژی مۆدێرن و هەروەها هەموو گۆرانکارییهکانی نەم سووژی، لە شوێنێکی (تێکەڵاوی واقعی و مەجازی) بەناوی «شار» دا ڕوو دەدەن، بەلام لە دوو هەمین شیعری بەناوبانگی سواره دواي شیعری «خەو بەردینه»، واتە لە

شيعری «شار» دا، روانگه يه کي تهوار جياواز لږم روانگه يه بۆ چه مکي «شار» ره چاو کړاوه. لږم شيعره دا شار و هاره هاري نمو، گياني مني شيعری وهرز ده کښ. لږم شاره دا که ره مزی ناسن و مناره يه (پان په مزمه کي ناسن و مناره يه) مه لي نموين نامتويه و له هر شه قام و کوچه يه کي يوه شه پوز و شين بهرزه ده پته يوه. لږم شاره دا شتر زه ليله و پتوی باويه تي ...

نوه جيتگای سه رنجه که له هر دوو شيعری «خه وه بهردينه» و «شار» دا که به ناوېانگترين شيعره کاني شاعيرن، چه مکي شار به شپويه کي بهر چار، بهرجه سته ده پته يوه و له هر دوو کياندا، دورتي کي سهره کي ده گيتي و جگه له مه، له چند روانگي جياوازي شه وه بوی د پروانتي. هر ليره وه به شپويه کي مه نتيقي بهم نامنجه ده گين که چه مکي «شار» له شيعری سواره، له ناستي موزيتيقيش بهر تر ده پته يوه و ده به به پرس و به پرېليمي نيو شيعری سواره. که واته من گوته يه کي پيشتري نيو نم و تاره که باسي موزيتيقي شاري له شيعری سواره ده کرد، به شپويه کي تيروته سله تر دوو باره داده پترمه وه و ده لږم سواره يه که شاعير و تا نيسستا تاقه شاعير ته که له چوار چپوه ي نه ده ي کورديدا، چه مکي شاري کردېته پرېليمي شيعره کان و من پښ و ايه هر له سونگي نمو به پرېليما تيک کردني چه مکي شاره که شاعير توانويه تي حقه نم چه مکي بدا. چونکه ماناي شار بهم کوپتو ه نديسانه که له گهل چه مکي کاني موزيترنسته وه و سوژه ي موزيترن دا ه ده ي، له زاتي خويدا چه مکي تيکچنراو و کوپليکسه و روانگه يه کي تاک په هه ند ناتواني حقه نم چه مکي بدا. هه لسه نگانديکي ساکار و سريپي موزيتيقي «شار» له گهل چند موزيتيقي تري شيعری سواره، واته چه مکي کاني «تاپو/ تراوکه» «په نجه ره»، «داري چاکي» و «نمې/ که خيل/ جانوو»، راستي بۆچوني سهره وه مان پي دسه مليتن.

هه نديک لږم موزيتفانه، له شيعری سواره، ده دورتي که نه گوپي ناسراويان ه ده ي و له هه مو نمو شيعره اندي دوريان تيډا ده گيتن، که سايه تيه يه کي زور و که م پتناسه بۆکراويان ه ده ي. له مانه ده کړي ناماژه به موزيتفه کاني «نمې/ که خيل/ جانوو»، تاپو/ تراوکه و هه روه ها موزيتيقي «په نجه ره» به کين.

موزيتيقي نمې، له گهل چه مکي سهره ستي و له گهل که سايه تيه ي سهره ستيخواز، پتو ه نديپه کي نه پساوه ي ه ده ي و بهم شپويه شوپتيکي ديار يکراوي له نيو شيعری سواره ده ه ده ي.

کوا شنگه سوار

که درو شانمو ي پمري سهری نمې

چاو تيک بخانه بهري تلوو عي

دل وک دوو ته پله ی

سولرې کوردي

جوانوړی نه گير او

مه پل نمخاته پال

ته نمانت نمو کاته ش که ده لڼ (وه ها گي لمشي بهو گه بهر دینه گاوی دراوه/ که حېلتی که کوپړن و حیلې نه ماوه) کوڼتر است و دژوستانیکي بهرچاو له نښوان دڅي ناپیديال و چاوه پروانکراوی نه وروستان و سهرېستی له لایه ک و دڅي نه خوازراوی دامان و بین دهرېستی له لایه کی تر، ساز ده درې. موټیشی «تا پز/ تراوکه» ش نه گهرچی وه کو وینه، کارکرده کی سازکردنی تم و مرژیکي نه و تویه که ناهیلن دیارده کان به شپوه یه کی بهرچاو خویان بنوین، به لام هر نمو وینه و نمو کارکرده. وه کو وینه و رڼلنیکي پیناسه بزکراو، بز نمو موټیښه چه سپاون.

نملشي پتکلمنې کچی سرگوزشتمی قه دیی

له نندامی تا پزی وه کو بومو لنلی

. سنوړی شموی دولتی، نموړی به پانی .

په چهی قورسی نیسیانی نینسانی لادا.

تو تراوکی جاری دیار گاهن نادپاری

هوای تنوختی بقواری

به لام له پرژسې وه گهرخستنی موټیښه کاندا، لم دڅه ناماژه پیکراوه. که تنیدای موټیښه کان، به شپوه یه کی نه گوزر دېن به خاوهنی رڼلنیکي دستنیشانکراو. حهره که تیکي بهرچاو بز لای شپوه به کاره یتاننیکي تیکچنراوتر و کو مېلنیکستر و بهرچاو ده که وئ. موټیشی (داری چاکي) خاوهنی نم شپوه رڼله فره لایه نه یه.

له هندنیک شویندا «داری چاکي بې نغشه و شنه» سه مېولی په ککه و ته یی و له کار وه ستانه. له هندنیک شوینی تردا وک «به هر بومبای سووتینه ریک پیشمه رگه یه ک/ داری چاکیک دانه قرچن» داری چاکي، سه ره پای په تاقکه و تنی، دیارده یه کی هه لکه و ته یه و به شپوه یه کی نیجبابی بزې ده پروانری. هر لم کاته شدا چییه تی «داری چاکي» بزې هه یه بز ماهیه تی «شورېی» - و به پیچده وانه شه و - بگوزر دې و نم دوو موټیښه له بووتیقای شیمری سواره دا، دېن به دیارده یه ک به دوو سیمای جیاوازموه. له هندنیک شویندا، شورېی جیگه و پتگی خزی له گال لایه نی سله یی داری چاک ده گوزرته وه (شورېی که بوته داری چاکي بې نغشه و شنه/ زه لکه گهر ته یاری تیر و قوشه نه/ خوشه ویسته کهم له په نجه ره ی نیو تاکي

بوومه لیتسه وه / چاری من له دیمه نی کچی به یانیسه ، به لام نکهه داری چاکی به ودمی
هه ناسه یه کی پیروژه وه بیوژیتسه وه ، ته نانه ت نکهه له نیو شوره کاتیکیشدا به تاق که وتین ،
نه خشی بوژیتنه ره وه ده گپری .

تۆ شۆره یی ناو شۆره کاتیک گهرمی

له بهر نیگای تاسه باری ئه میندارا

خۆدا پۆشور به لک و پۆی گه زه ی نه رمی

کاتیک له مۆتیلی وهک نه سپ و تاپۆده دست یه به کین و به ئاراسته ی تیکچنراویدا
به گه یه «داری چاکی / شۆره یی» ، بۆمان هه یه ئه م پۆره وه کۆمیلکسه به ره و پتیشتریش به یه .
له نیو سه رجه می شیعی سواره دا ، مۆتیلی شار له و په ری تیکچنراوی خۆدا ، له لیوتکه ی
به پۆلیتیک کردندا راوه ستاوه . له جیهانی شیعی سواره دا ئه م چه مکه له سن
گۆشه نیگای جیاوازه وه بۆی رواناوه . ئه م روانگانه بریتین له :

ـ (ئا) گۆشه نیگای نیجایی : (تۆ دهشتی ئه و په ر نادیا ری / بۆ چۆل به ری له یه کمو توو /
تاپۆی شاری) و (کچی نووری قه تیزی ده سی دپۆی کتیه / له نه نگوسته چاوی دلی خپری
کتیا / به ره و ده ر ، به ره و شاری ده ریا به رپۆه) .

ـ (ب) گۆشه نیگای سه لبی : (وه ره ز بوو گیانی من له شار و هاره هاری ئه و / له رۆژی
چلکنی نه خۆش و تاو و یاوی شه و / ئه لیم به رۆم له شاره که ت / له شاری چاو له بهر چرای
نیۆن شهواره که ت) و (ئیه و کتین؟ خیلی درۆ / گه لی دم په ر له هه را / نیسته جیتی شاری
به گر مه و دوو کمل) .

ـ (پ) گۆشه نیگای به ی لایه ن : (ئه لیتی دهنگی شماله ره شمالی دۆلی درپوه / شه مالی
ده ره ی دووره شاری) و (زمستان به پۆی به رن هه رمسی تانی / شه وه زهنگی ته نی / هه رچی
هه یه به رز و نه وی / شار و ده ری لیم گرته به س) .

هه ر له بهر ئه و تیکچنراو یه ونه ی چه مکی شار له شیعی سواره دایه که نیسه تانی
روانگه یه کی تاک په هه ندانه بۆ ئه م چه مکه ، وه لای دهقی ئه م شیعرانه هه ولتیک تری له
په له پرووژی و ناواقیع به نانه یه .

(۳)

ئه و ناواقیع به نییه ، جگه له پشتگوێ خهستنی روانینی تیکچنراوی سوژه ی شیعی
یان منی شیعی بۆ چه مکی شار له خۆندنه وه ی شیعی سواره دا ، له ئاراسته یه کی گشتی
دیکه شه وه سه رچاوه ده گری ، که ئه م ئاراسته له نگ و لۆره تا نیستا کاریگه رتیبه کی سه لبی

له‌سه‌ر خوتندنه‌وه‌ی میترووی نه‌ده‌یی کوردی داناره. نهم ناراسته‌یه بریتیه له به‌رته‌سک کردنه‌وه‌ی ږه‌خنه‌ی نه‌ده‌یی بارت‌ه‌قای شیکاری نیتودروکی پرووت. نمو کاته‌ی ده‌قی نه‌ده‌یی به شتویه‌کی تاک ږه‌ه‌ندانه هه‌ر به‌ته‌نیا وه‌کو مه‌خزه‌نیکي مانایی چاوی لڼ ده‌کرئ و «چی گوتن» ده‌پسته تاقه‌ پرسپاریک که ناراسته‌ی ده‌ق ده‌کرئ و «چون گوتن» به ناشکرا هه‌لده‌په‌سیدردئ و نارو‌ه‌شتمه‌ندانه بن گوم و بی شوین ده‌کرئ، نمو کات «دانه‌ی» ده‌قی نه‌ده‌پیش، نیتو نه‌ک وه‌کو نووسه‌ر، بگه‌ر وه‌کو نووسپاریک چاوی لڼ ده‌کرئ و که که‌لکه‌له‌ی نه‌ک زمان و قوولاییه‌کانی بگه‌ر هه‌ندیک باب‌ه‌ت له ده‌ره‌وه‌ی زمانه، وه‌کو باب‌ه‌ته‌کانی کومه‌لناسانه یا سیاسی یا فله‌سفی و... هتد.

هه‌ر له‌سه‌ر نهم به‌مه‌ایه که بۆ غه‌وه له خوتندنه‌وه‌ی میترووی شیعی کوردیدا، شیعی حاجی قادری کژی وه‌کو نوخته‌گۆزانیکی به‌رچاو قسه‌ی له‌سه‌ر کراوه. نمو له حالیک‌دایه که نه‌گه‌ر وه‌کو نافه‌راندنیکي هونه‌ری چاو له شیعه‌ر بکه‌ین، ده‌په‌نین شیعی حاجی له شیعی شاعیرانی وه‌کو نالی و کوردی و سالم تیی نه‌په‌راندوه و بگه‌ر له باری هونه‌رییه‌وه له ناستی شیعی نهم شاعیرانه ژنراتره. هۆی ده‌رپین و وه‌رگه‌ترانی نهم بۆچونه ناراسته، هه‌ر نه‌و ناراسته‌یه که دا‌کوکی سه‌ره‌کی له‌سه‌ر شیکاری نیتودروکی پرووته و شیعه‌ر نه‌ک وه‌کو نافه‌راندنیکي هونه‌ری زمانی، بگه‌ر وه‌کو وتاریکی کومه‌لناسانه یان سیاسی له به‌رچاو ده‌گرئ. حاشا له‌وه ناکرئ که شیعی حاجی له باری نیتودروکه‌وه، شیعی کوردی به‌ره‌و ناراسته‌یه‌کی نه‌توه‌خوازانه به‌رد. من پیم وایه نه‌گه‌ر به‌لین بیری حاجی نوخته‌گۆزانیکی له میترووی بیری مروفی هه‌رفانی کورد پتک هینا، بۆچوونیکي راست و واقع بینانه‌مان ږه‌چاو کردوه، به‌لام پیم وانیه، شیعی حاجی له باری هونه‌رییه‌وه وه‌رچه‌رخانیکي له شیعی کوردیدا پتک هینابن.

هه‌ر نه‌و ږوانینه نارو‌ه‌شتمه‌ندانه‌یه که شیعی حاجی زیاتر له‌وه‌ی هه‌یه سه‌رخستوه، هه‌ولئ ژرخستنی شیعی سواره‌ی داوه. هه‌ل‌ه‌ت هاویه‌شیه‌که له به‌په‌توانه‌کردنی بیری نه‌توه‌خوازیدا نییه، بگه‌ر له به‌گه‌یشه‌کردنی شیکاری نیتودروکی پرووتدایه. هه‌ندیک له ږه‌خنه‌گران کاتیک ږوانیویه‌ته شیعی سواره. هه‌ل‌ه‌ت ږوانینه‌که‌شیان هه‌ر به‌ته‌نئ شیعی «شار»ی گرتوه‌توه - سواره‌یان وه‌کو کومه‌لناسیک له به‌رچاو گرتوه‌د که خه‌ریکه بۆچوونی کومه‌لناسانه‌ی خۆی فۆرموله ده‌کا. راسته سواره له نووسینی شیعه‌رکانیدا که که‌لکه‌له‌ی فیکری جزاو‌جوژی هه‌بووه و له نووسراوه‌کانی سواره له «تاپۆ و بوومه‌لنل» دا ده‌رده‌که‌وی که نمو به‌روای به نه‌ده‌یی ده‌روه‌ست هه‌بووه، به‌لام له بیرمان نه‌چت سواره له پله‌ی یه‌که‌مدا شاعیر بووه و هه‌ر نه‌بئ نه‌وه‌ندی که که‌لکه‌له‌ی نیتودروکی هه‌بووه، که که‌لکه‌له‌ی فۆرمیشی هه‌بووه. نمو

له شمعره کانیدا ویستوویه تی قابلی تازه و داپشتنی نوی و سیستمی جیواواری پۆنانی وینه و ږیکه خستی پدیف به تاقی بکاته وه.

نهم باسانه لهوانه به رهرو پروی پرسپاریکی میتودۆلۆژیکمان بکهنه وه: لیکدانه وهی نیهو ږۆکی دهقی نهمه یی چ جیتکه و پتیکه یه کی له ږه خنه ی نهمه پیدایه ده و هتا چ ناستیک ده توانی پهل باوین؟ من پتیم وایه لیکدانه وهی نیهو ږۆکی دهق به دوو مه رج ده توانی جیتکه و پتیکه یه کی شیوا له ږه خنه یه کی ږیکو پتیک و بهرنامه بۆ داپۆژاودا بدۆزیته وه. نهم مه رجانه بریتین له:

له ږه وتی لیکدانه وهی دهقدا بۆ وهلامدانه وهی نهم پرسپاره که «نهم دهقه له باره ی چیدایه» نوو خاله دهین له بهرچاو بگرین که نه گهر وهلامی نهم پرسپاره به لگنه نویست بئ، نیمه له کایه ی ږا فدها خپچاوین و کایه که مان داناوه.

ږا فده ی هیرمینۆتیک کی دهین بپتته بنه مایه ک بۆ ته تلنه کردنی بووتیقایی (له ته تلنه کردنی بووتیقاییدا، ږه خنه گر مانایه ک یان کارکردیک کی دهق وهکو مانا و کارکردیک کی فیکس له بهرچاو ده گرتی و نوو پرسپاره دپتته گۆږی که چ ته مهیدکه لیک کی فۆرمیک بوونه ته هوی وه دیهاتی دهق وهکو مانا و کارکردانه و دواچار هه ولی وهلامدانه وهی نهم پرسپاره ددها.)

مه رجی یه که م له سر بناغی بۆچوونیک کی جانانان کالیر دامه زراوه. کالیر بۆ ږوونکردنه وهی بۆچوونه که ی غوونه یه ک دپتته وه. نوو دهلن: نه گهر له وهلامی پرسپاری «دهقی هاملت له باره ی چیدایه؟» بلتین «دهقی هاملت له باره ی شازاده یه کی دانیما رکیدایه» لیکدانه وه که مان نه که یشتووته ناستی ږا فده یه کی سه ره که وتوو، به لام نه گهر بۆ غوونه بلتین دهقی هاملت له باره ی ترسی پیاوان له هه وهسی جینسیی ژناندا یه توانیومه انه پتسه کییه ک بۆ ږا فده ی نهم دهقه داپۆژین⁽⁴⁾. من ههر له سر بنه مای بۆچوونه که ی کالیر له ږوانگه یه کی تازه وه چاو لهو باه ته ده که م و ده لیم وهلامی پرسپاری «نهم دهقه له باره ی چیدایه». نابیی له قابلی گوزاره یه کی شیکراو (ته حللی - analytic) دا بدرتته وه. (گوزاره ی شیکراو، گوزاره یه که که به کړی مانای محموله که ی له مانای معوزووه که یه وه ده ریکه وئ، وهکو «پیاوی سه لته بئ ژنه» یان «پیاوی سه لته، سه لته.»)

بۆ غوونه کاتیک ږۆمانی «هالته دکانی دم با» ی عه تای نه هایی ده خویننه وه، هه موومان ده توانین زۆر ساکار به جارتیک خویندنه وهی نهم ږۆمانه، له سر نه مه ږتیک که وین که نهم ږۆمانه باسی دوو که سه ایته یی سه ره کی ده کا که دوا ی دۆراندنی ته مه نیان په ی به تراویلکه به وونی ناو ته کانیان ده بن و توشی خه مۆکی دهین، به لام لهو رسته یه دا که نیمه له وهلامی پرسپاری «نهم ږۆمانه له باره ی چیدایه؟» دروستی ده که یین، نهم کورته شه رجه ی

سهرهوه له حوکمی مهوزووعی رسته که ماندایه و نه گهر نیمه ههر به وونده شهرهوه بهوستین (یان بکړئ هممو لیکدانه و کاغان لهو رسته یه دا کورت بکړیته وه) له راستیدا هیچ راقیه کمان لهو رزمانه به دهسته وه نه داوه. له بهر نه وهی وه لاسی نیمه بهم شتویه بهوه:

«نمو دقه که له مهر دژانی ژبانی دوو که سایه تی له پتناوی ناواتیکي تراویلکه ییبه، له باره ی به ناوات نه گیشتن و تیداچوونی تمعنی نمو دوو کهسه دایه.»

دهینین لم رسته یی سهرهوه دا، مانای مه حموله که، له راستیدا ههر بریتیه له مانای مهوزووعه که. له بهر امهر نم وه لاسمه دا ده توانین وه لاسمیکي دیکه به شتویه کی تر ړیک بخهین:

«نمو دقه له مهر دژانی ژبانی دوو که سایه تی له پتناوی ناواتیکي تراویلکه ییبه، له باره ی سهرهوه میک ددوئ که لم سهرهوه مه دا، پتکه اته یه کی کومه لایه تی و شارستانی نه وتو زاله که ههرسه به نایدولژیه کان و ریوايه ته هه راوه کان دتنی.»

نم دهر پرنه تا ناستی راقیه کی سهرکه وتوو بهرز ده پشته وه. به لام ههر نمو کاته ی بهو سهرکه وتوو ییبه که یشتین، ده بن به گوږه ی مهرجی دوو هم. نم سهرکه وتوو ییبه به کین به پشته کی هه لئانه وهی هه نگاوتکی دیکه و راقه که مان به کین به به نه مای ته تلنه کردنیکي بووتیقایی.

نه گهر بگه رپینه وه بژ باسی شیعی سواره و بمانه وئ وده پها تن یان ودهی نه هاتنی نمو دوو مهرجانه له مهرجی شیعه رکانی که له لاین هه ندیک ره خه گرده کراوه. به تاقی به کینه وه، دهینین هیچ کام لم مهرجانه لهو لیکدانه وانه دا ره چاو نه کراون.

شیعی «شار» به پتی دیارترین چینی مانایی خوی باسی سووژه بهک دهکا که ده بهه وئ شار به جی بیتلی و بچی بژ دئ. له بهر نه وهی رژه کانی شار، چلکن و نه خوشن و شهوه کانی ش تاو و یاوین، به لام بهاری پر به هاری دئ، رهنگی سوور و شین له شیعر و عاتیسفه ی که شی ددها. نمو سووژه به پهروه ده کراوی ژیر ددواری عه شیرته. ههر لیکدانه وده کی وا نمو مه به ستانه ی سهرهوه که له دیارترین چینی مانایی ده قدا خویان دهنوتن، دوویات کاته وه. ناتوانی بگا به ناستی راقیه کی شیار.

هه ندیک لهو لیکدانه وانه ی له باره ی نم شیعه ده کراون. کم و زوری ده کړئ له قالبی گوزاره یه کی شیکراودا بهر هم بیتنه وه بژ غوونه:

«نمو سووژه یی له بهر چلکن بوونی شار ده بهه وئ شار به جی بیتلی و بچیته ود نیتو ژبانی پاقری دئ، له شار تووړیه و پهروه ده کراوی ژیره ددواری عه شیرته». ههر نمو کاته ی له زمانی سووژه ی گوږینه وه باسی چلکن بوونی شار ده که ین ده توانین په ی به تووړیه ی نم

سوژه‌ی‌ش بیهین. نموه له‌حالتیکدایه که مهرچی دووه‌می رافمش وهدی نه‌هاتوه و نموه لیتکدانه‌وانه بۆ هیچ چه‌شنه ته‌تله‌کردنیکئی بووتیقایی که‌لکیان لئ وهرنه‌گیراوه. ههر له‌سهر نمو پنه‌مایه که لیتکدانه‌وهی مهرجدارئ نیتوه‌پۆکی ده‌قی نه‌ده‌یی ده‌توانئ بۆ ره‌خنه‌کارییه‌کی په‌کانگیر و ره‌وشتمه‌ند رینگا خوشکهر بن. هه‌ول ده‌ده‌ین له‌م به‌شه‌ی وتاره‌که‌ماندا، رافقه‌یک له‌ شیعرئ شار به‌خینه‌ی روو و ههر له‌م رینگه‌وه روانینیکئی دروست له‌ پرس و پڕۆبلیمی «شار» له‌ شیعرئ سواره‌دا ده‌سته‌به‌ر بکه‌ین، هه‌تا به‌توانین له‌ به‌شه‌کانئ تری نم و تاره، بیه‌رژینه‌ی سهر هه‌ندیک لایه‌نی بووتیقایی شیعرئ سواره. من نمو رافقه‌یه به‌ هه‌تانه‌ی ههر باسی دوو خال که به‌ به‌روای خۆم ده‌توانم له‌م به‌اره‌وه‌دا به‌که‌لک بن. په‌روه‌رده ده‌که‌م.

هه‌لف - نمو تهروانین و تیفکرینه‌ی سوژه‌ی ناسکاری نیتو شیعرئ شار په‌چاوی ده‌کا. و واش نییه که نم سوژه ناسکاره، ناچاره‌کی خودی سواره بن - به‌شیکه له‌ چناره‌ی (باقت) نمو تهروانین و تیفکرینه‌ی وه‌ختی خۆی باو به‌وه. له‌و سه‌رده‌مه‌یدا، شۆرشئ چه‌پی ماڤو له‌ ولاتئ چین ببوه هۆی نه‌وه‌ی پروناکبیرانی چه‌پ، له‌و پارادایمه‌ مارکسیستییه‌ی له‌ ناویاندا باو به‌و بکه‌ونه‌ گومان و درۆژنگی و هه‌ولئ خۆیتندنه‌وه‌یه‌کی نوئ له‌ مارکسیزم به‌دن. له‌م خۆیتندنه‌وه‌ نوێیه‌دا، دئ وه‌کو نوخته‌ ده‌سته‌پیکئ شۆرش داده‌نرئ نه‌ک شار. چونکه له‌ ولاتینیکئ وه‌ک ئیران و به‌تایه‌تی له‌ کوردستاندا پڕۆلیتاریایه‌ک که به‌و راده‌یه له‌ هه‌یز که‌یشتین به‌توانئ بیه‌تسه‌ داینه‌مۆیه‌ک بۆ وه‌دییه‌تانی گۆزانکاری به‌رچاوی کۆمه‌لایه‌تی و سیاسی، بوونی نییه و له‌ به‌رامبه‌ر نمو پڕۆلتاریا وه‌همیه‌دا، نموه وه‌رزیره‌کانئ گوندین که ده‌توانن هه‌یزیکئ خۆپیکه‌هر و بزۆینه‌ر بن.

نم تهروانینه. به‌ چاره‌پۆشیکردن له‌ راده‌ی مه‌نتقی بوونی، کانی خۆی کاریگه‌رییه‌تی له‌سهر شیعرئ «نیما یوشیج» یش هه‌بووه و ناشئ سواره ناگاداری بۆچوونی نمو په‌خنه‌گرانه نه‌بن که باسی هه‌ندیک نامه‌زه له‌ شیعرئ «هرف» ی نیما، بۆ شۆرشئ چین ده‌که‌ن. نیما له‌و شیعره‌دا، باسی شۆرشئ «سوور» ی ولاتئ «زه‌رده» ی چین ده‌کا و ئیترانی شیناوی زه‌مانئ په‌زا شا له‌گه‌ل ولاتئ چین که خۆزئ شۆرشئ لئ هه‌لانوه به‌رناو‌رد ده‌کا. وشه‌ی دیوار له‌م شیعره‌دا هه‌تایه‌که بۆ دیواری چین.

زودها بی خود قرمز نشده‌اند

قرمزی رنگ نماند لخته است

بی خودی بر دیوار

صبح پیدا شده آن طرف کوه «آزادی» اما

«واژنا» پیدا نیست

گرته‌ی روشنی مردی بر فی همه کارش آشوب

بر سر شیشه‌ی هر پنجره بگرفته قرار

واژنا پیدا نیست

من دلم سخت گرفته است از این

میهن‌خانه‌ی مهمان کش‌روزش تاریک

که به جان هم نشناخته انداخته است

چند تن خواب آلود

چند تن ناهموار

چند تن ناهشیار

هر لیره‌دا ده‌بین و شه‌ی «سور» له مه‌نزومه‌ی شیهره‌کانی سواره‌دا، و کو سه‌مبول،

خزمایه‌تی له‌گه‌ل و شه‌ی «قرمز» ی شیهری نیمادا هه‌یه. نو کاته‌ی ده‌لی:

نپوه

حاشاگر ی روویه‌ندی و شه

بوکی بن تارای سور

یه‌کتیک له‌ دلالتی ریتی‌چووه‌کانی نم شیهره ده‌توانی نووه بی که «خه‌لک په‌نگی سور

ده‌کا به نالا و هه‌لی ده‌دا، نی‌وه کردووتانه به تارا و به سه‌ری خوتان داداوه بز

خوژینه‌وه» (۵).

زور به‌لگه‌ی نو‌تو به‌ده‌سته‌وه‌یه که نیشان ده‌دن سواره و پرای بالی پادیکالی

بزووتنه‌وه‌ی کوردستان له‌و سه‌رده‌میدا، نو خوتنده‌وه نو‌تیه‌ی له تیغ‌کرنی چه‌پ، قبول

کردبو.

له‌سر به‌نمای نم راه‌یه، به‌م راستیه ده‌گه‌ین که جار راه‌یلاتی سوژه‌ی ناسکاری

شیهری، له شیهری شاردای بز و وکردن له دئ، دوا جار گه‌رانه‌وه بز شاری به‌دواوه‌یه، به‌لام

نوو شاره که سوژه‌ی بز ده‌گه‌پتیه‌وه، نیتر هر نوو شاره چلکن و نه‌خوشه نییه که له شیهری

گوریندا له روانگه‌یه‌کی سه‌لبیه‌وه بز روانراوه. بگره نوو شاره‌یه له شیهری خه‌وه به‌ردینه‌دا

به شینه‌یه‌کی نیجایی چاوی لی کراره. که‌واته بز شیکاری مانایی شیهری سواره،

شیهره‌کانی «شار» و «خه‌وه‌به‌ردینه». ده‌بی وه‌کو ناوال دووانه چاویان لی بکری. سوژه‌ی

ناسکاری شیهری له «شار» دا به‌رو دئ رتیکه ده‌گرتیه به‌ر و له «خه‌وه‌به‌ردینه» دا به

رتیکه‌ختنی ته‌کووز و له‌سر به‌نمای هه‌ندیک بزچوونی نامانیدا دیسان ده‌گه‌پتیه‌وه بز شار.

ئەو بۆچۈنە تەتەلەكردىكى شىاومان لە بارەى تىكچىراۋىيۈنى مۆتىقى شار لە شىعرى سوارەدا بۆ دەستەبەر دەكا.

ب. «چۆلغاڭگ قۇن گۆتە» لە بەرھەمى خۆى دا. (فاوست) دەپتە گىنەرەھەى گۆرانكارىيەكانى سووۋەى مۆدېرن لە كاتى داېرانيەھە لە سۈنەت ھەتا گەپشتى بە سووۋەىيەكى بەتواناى گەشە پىتەر. گۆتە باسى گۆرانكارىيەكانى سووۋەى مۆدېرن لە سىن قۇناغ يان لە سىن سەفەردا دەكا^(۱). ئەو پىتەندى بە باسى ئىتەھە ھەيە. ھەر بەتەنيا قۇناخى يەكەمى گۆرانكارىيەكانى سووۋەى مۆدېرنە. لەم قۇناخەدا سووۋە لەسەر بناغەى ھەندېك خەون و خەيالى تازەھ ئاسۆى روانىيەكانى زۆر ھەراوتر دەكا. ئەو خەون و خەيالاۋە دەپن بە پىشەكى ئالۆگۆزىكى زۆر بەرلاۋ لە رەوتى بەرەوپىش چۈنى سووۋەى مۆدېرنەدا ھەرچى نىۋەرۆكىيان دەۋلەمەندتر بىن. سووۋە لە رۆپىشتى بەرەو مۆدېرنىتە بە ھەشتاۋ و تاۋدانىكى پتەرە پىگەى نۆپىۋەنەۋە دەگىرتەھە. بەلام بەرەوۋوۋوۋەى ئەم سووۋە خەون دىتۋە لەگەل واقىقى دەۋرۋىشتى دوو دۆگەدەۋى جىاۋازى تىدا بەدى دىتى:

دۆۋازى جىھانى نىۋە خەۋنەكانى سووۋەى مۆدېرن لەگەل جىھانى راۋەستاۋ و داۋەستاۋى دەۋرۋىشتى لە قالبى ھەندېك دەنگ ھەلېرېن و شۆرش و ياخىيۋندا ۋەدىار دەكەۋى. سووۋەى مۆدېرن نىتر ئەو ھاۋسەنگىيەى كە پىشتەر لەگەل جىھانى دەۋرۋەرى خۆى ھەيۋو لە كىس داۋە و ناتوانى ۋەكو پىشۋو ئارام و رەزامەندانە تەعامولى لەگەلدا بكا.

ئەو ھەستە شۆرگىترانەپە ھەر ناۋا خالىس و رووت بېچم ناگرې و ھەر بەتەنيا روۋى لە داھاتوۋ نىيە. بگرە بە ئاگايانە يان ناھەئاگايانە لەگەل ھەستىكى نۆستالژىكىش ئاۋتە دەپن. «راپردۋىيەكى جوانى لە دەست چو، دەپتە بابەتى خەون بېنېن و شەپۆلى سۆزى لە كىسدرەۋ و ئەۋىن و ئاۋات و دلۇفانىيەكان، لە زەپىندا ۋەگەر دەكەۋن و لەم رېگەپەۋە سووۋە، خۆى بە كانگەى ۋەزى ئەتۆ دەبەستىتەۋە كە دەتوانن بېيۋرۋىتەنەۋە... كاتىك فاوست توۋشى ئەم ھالەتە دەپن، ھەرەتى مندالى دىتەۋە بېر. ئەو پىتەۋەنە، ھەمان پىرۋەى رۆمانىيىكى رىزگارى رۆخى و دەروۋىيە كە لە پىرۋەى مېتروۋىي مۆدېرنىزاسىۋن و لە پانتايىي شارسازىي مۆدېرنەدا سالانى زۆر دۋاى نوۋسراۋەكى گۆتە، لە سەرەتادا بە روانىيىكى نۆستالژىك بۆ راپردو و دۋاپەش بە روانىيىكى ژيان بەخش بۆ چىراۋە كۆنەكان ۋەدى ھات^(۲)».

ھەز دەكەم سەرنىچ بەدەنە رىستەى دۋايىن پەيغى سەرۋە و لەگەل دوو ناراستەى جىاۋاز لە شىعەرەكانى شار و خەۋە بەردىنە، بەراۋردى بگەن. سووۋەى شىعرى «شار» ھەردوۋ ناراستەى سەرۋەى گرتۋەتە بەر. ياخىيۋن و مىل رانەكىشان بە دۆى نۆرمەكانى «شارى مەۋجۇد» لە لاپەك و ھەستىكى نۆستالژىكىش بۆ گەپانەۋەى فاوست بەرەو ھەرەتى مندالى. كە لەم

شيعردا له قالبی گهړانه وه بډی خویا دهی - هردو وکیان وک یک له «شار» ی سواره دا وهبر چا و دهکون.

من پتم وایه نه گهر نو سووږه یه، به شیوه یه کی به ناگایانه روانینه مه یله و ماتو نیستی به که په چا و دهکا، نه مجاره به شیوه یه کی ناه ناگایانه وهبر شه پوښی نو روت و گزړانکاریانه دهکوی که همدو سووږه موډیرنه کان کم و زور ده گرتنه وه و گوته له قالبی گپړانه وه ی سرورده ی فاوستا، تاوتویان دهکا.

نم دوو خاله ناماږه پتیکراوه، لم شوته دا یک ده گرنه وه که له هردو وکیاندا سووږه ی شیعری ده به وئ لسه رنه مای پرږه یه کی رزگاری که هاوکات خاوه ی لایه ی شوږش گپړانه وه لایه ی رڼمانتیکه، به گرتنه وه بډی و به مه شه وه نو یستی و جارتکی دیکه به پرږه یه کی تازه وه روو له شار بکاته وه، به لام نم شاره، همدان شاری موجود نیسه، به گره شاری موډیرنه که سووږه له خونه کانیدا دیو به تی. به روانه نم رښتن و گهړانه وه یه لم دوو پاږه ی خواره وه دا:

نه لثم برڼم له شاره کمت

گولم هریمی زونگ و زلم

چلون دمیته چاره گولم

وهما یه

که کانی به میوا

به هارانه لووږو نه میستان بهرو شاری دهریا

له کوڅایي نم شیکاری به ماناییه دا که تپیدا باسیتکیشان له پتوهندی شیعری سواره له گهل شیعری کی نیمادا کرد، لسه رنه مای لیکوژینه وه ی زیاتر لسه رنه پتوهندیه نیوان دهقیانه و هر له چوارچینه ی نو مه نته ناوه رڼکیه دا که له به شوی وتارده ماندا په چاومان کردوه، هوډی ده سنیشان کردنی هندیک له پتوهندیه کانی تری شیعری سواره له گهل شیعری شاعیرانی دیکه دده ی.

تا نیست، لسه رنه مای پتوهندیه کانی نیوان دوقی، ته نانه ت له تاقه لیکوژینه وه یه کیشدا، هوډی ده سنیشان کردنی هندیک له پتوهندیه ی شیعری شار له گهل تیکسته ناسراوه کانی بهر له شیعری سواره له نیو نه ده بی گهلانی هاوسیدا نه دراوه. له حالتکدا یه کتیک له بهر چاو ترین وینه کانی شیعری شار. که ته عبیر له دژوه ستانی نیوان تیشکی دهسکری چرای نیشون و تیشکی سروشتی مانگه شه و دهکا، له چامه یه کی به ناوبانگی سؤهراب سپتیهری واته له چامه ی «خشیه ی پتی ناو» وه و ده گیسراوه سؤهراب

دوای نه‌وی باسی داپووشان و خه‌وشداربوونی سه‌فای مسروشت به‌هزی سه‌ره‌لدانی
هه‌نده‌سی دیارده‌کانی نیتو شار ده‌کا، دوای باسکردنی شه‌ره‌کان و هیت‌شه‌کان و ده‌ستیه‌سه‌ر
داگرتنه‌کان، ده‌گاته باسی قه‌تله‌کان و لم باسه‌شدا دوای:

قتل یک جفجفه روی تشک بعد از ظهر

قتل یک قصه سر کوچی خواب

قتل یک غصه دستور سرود

ده‌گاته نهم وینه باسکراوه‌ی نیتمه:

قتل مهتاب به فرمان نئون

شاعیری شیعی شار نهم وینه‌به‌ی دارشتوته‌وه و گزرا‌نکاری به‌مه‌ردا هیتاوه:

ده‌لیم برزم له شاره‌کعت

له شاری چاو له‌بدر چرای نیتون شواره‌کعت

برزومه دئ که مانگه‌شه‌و بزخته ناو برزم

چلن برزم له شاره‌کعت

که بر به‌دل دئی گزوم

به‌لام سه‌رکه‌وتوویی به‌رچاوی شیعی سواره له‌وه‌دایه که له‌و که‌لک وهرگرتندی له نه‌ده‌بی
که‌لانی تر، وینه‌کانی زور ساویلکانه وهرنه‌گتراوده‌سه‌ر زمان و شیعی کوردی، بگره به
دووباره دارشتتیک هونه‌ریه‌وه له نیتو نه‌زموونی تایبه‌تیی ختیدا قالی کردوونه‌ته‌وه. حز
ده‌که‌م نهم سه‌رکه‌وتوویییه‌ی سواره له‌گهل نه‌و وهرگترانه وشه به وشه‌یه‌ی شیعی فارسی
هه‌له‌س‌نگیتیم که هه‌ندیک شاعیری کورد، سی سال دوای سواره نهم وهرگترانه، به ناوی
ته‌جره‌به‌ی شاعیرانه‌ی خویان بلاو ده‌که‌نم‌وه. هه‌روه‌ها نه‌و چه‌شنه سه‌رکه‌وتوویییه‌ی به سانایی
نه‌و بزچوونه رت ده‌که‌نم‌وه که ده‌لئ سواره هه‌ر به‌ته‌نیا که‌لکی له شیعی نیما وهرگرتوه و
کاریگه‌رتتی شه‌پزله تازه‌کانی شیعی فارسی زه‌مانی خوی به شتیه‌کانییه‌وه دیار نییه و نه‌و
شه‌پزلانه‌ی نه‌ناسیه‌وه.

هه‌ر له سۆنگه‌ی نهم سه‌رکه‌وتوویییه‌وه‌یه کاتتیک ده‌نگی سۆه‌راب ده‌بیستین که ده‌لئ:

شهر پیدا بو:

رویش هندسی سیمان، آهن، سنگ

سقف بی کفتر صدها اتروس

گل فروشی گل‌هایش را می کرد حراج

هست بهوه دهکین بهر له خولقانی شیعرې شار لهم شیعره شدا له بهرام بهر هندیک
 دیاردهی ژبانی شارنشین، دنگ هلېرداوه و هروها هست بهوه دهکین نم شیعره له
 باری نیتوه روکمه له هندتک بارهوه له گڼ «شار» ی سواردا هاو بهشی هیه، دوزینه وی نهو
 هاو بهشیانه، به هیچ کلوزجیک بهم ناکامه مان ناکه بهنن که «شار» له بهر هل لگرتنه و به کی
 سووک و چرووک و به تاو لهم و ټانه یه، بگره به پیچه وانه بهم ناکامه دهکین که نه زمونی
 سواره که لک و هرگرتنی له هندتک سه چاوهی جیاواز - که چامه ی «خشپه ی پتی نار»
 به تنن په کتیک لهو سه چاوانه یه - نه زمونځکی تاییدت به خویه تی و مژکی دیاری په یفی
 سواره ی پشویه و ناسینه وی وینه و ټکچو و کان و ته عبیره هاو به شه کانی له گڼ هی
 شاعرانی تر، نیتجگار دژواره:

له شاره کت که ره مزی ناسن و مناره یه

مهی نمون غمواره یه

نه لشی له دهوری هست و پتم

نوهی که تټل و تان و رایله، که له بهچیه

نوهی که په پکمره میسالی دلو له

نوهی که دلر ټله، مه زهری قناره یه

له شاره کت که مهندي دوو که له

که دټه در له مالی دول مهندي

وه تیشکی بن گوناخی غور نمخاته بهند

(۴)

بریار و ابو خویند نوهی تیماتیکي شیعرې سواره بکهین به بنه ما و بیانوی شیکاری
 بوو تیقایي نم شیعرانه. نه گهر نم رافیه که له بهشی پیتشوی نم و تاردها خستمانه روو،
 راست بن دد تانین بهم نه نجامه مهنه تیقایي بکهین که له شیعرې سواره دا به گشتی روانینی
 سووږه ی شیعرې بز بابه ته کان و دیارده کان روانینیکی ټیکچنراو و کو مېلنیکسه، هندیک
 چاو هتا نهو راده یه ده چیتته پتش که هر وه کو پیتشتر باسما ن کرد به شتیک لهو بابه ته
 به ریاسانه، به شپوهی پرس و پر و ټیم بهر هم دینتته وه. پرس یار لیره دایه که نایا نم به
 پرس کردنه هر به تنن له ناستی نیتوه روکی شیعردها ماوه توه یان له ناستی فزومیک و
 پتیکهاته یی شیعره کانیشدا پر و سه ی به پر و ټیماتیک کردن له گو ټدا هه بووه. به دهر پیننیکي

دیکه نایا هر نیتجه به‌ته‌نیا له ناستی نیتودرؤکی شیعری سواره‌دا له‌گډل تیکچنراوی به‌رهو رووین یان له ناستی فؤرمیکیشدا تووشی کؤمپلیتکس ده‌بیننه‌وه؟
 به سووکه سهرنجیتک به‌مان دهرده‌کوئ که هاورپژه‌یی (تناسب) و پتیکه‌وه گونجانیکی زؤر له نیتوان فؤرم و نیتودرؤکی شیعری سواره‌دا به‌دی ده‌کړئ. هه‌روه‌ک چزن له خوتندنه‌وه‌ی په‌کهمی سهرجه‌می شیعه‌ره‌کانی سواره‌دا له‌وانه‌یه تیکچنراوی نیتودرؤکی شیعه‌ره‌کانی سهرنجمان بۆ لای خوی راکیشتی، هر ناواش ده‌کړئ تیکچنراوی فؤرمی و پتیکه‌ته‌ییشیان هر له‌م خوتندنه‌وده‌دا، له لاینه‌م خوتنه‌روه پشتر است به‌کړئ. نیتودرؤکی کؤمپلیتکسی شیعری سواره له چوارچیتوه‌ی فؤرمیکي کؤمپلیتکسدا به‌چم ده‌کړئ.

سیستمی تیکچنراوی رۆزانی په‌یث و خولقاندنی نیماژ له لاینه‌م سواره‌وه، هر له‌یه‌کهم به‌ندی چامه‌ی خه‌وه به‌ردینه‌دا وه‌دیار ده‌کوئ. له‌م به‌نده سهره‌تاییبه‌دا، تیکچنراوکردنی فؤرم له دوو لایه‌نه‌وه کاری بۆ کراوه. له‌پله‌ی په‌که‌مدا بۆ ویناکردنی ناوتیک که به‌تاسه و تاسه‌زرزییبه‌وه ده‌یه‌موئ رکه‌ی به‌ردین به‌جی بیتلی و به‌ده‌ریا بگا، چوار وینه‌ی جیاواز له پال په‌ک دانراون و به‌شویه‌یکی «عرضی» وینه تیکچنراوه‌که‌ی دواییان پتیکه‌یتاوه:

له‌چمشنی گه‌رووی که‌و

که‌وی دؤمی په‌خسیری زیندانی داری

پری سه‌وزه به‌ستمی خرۆشانی باری

تهری باومشی تاسه‌باری بناری

شه‌پۆلی له‌گوتن خوتنی شهرمی که‌چانه

له‌سهر روومه‌تی بووکی ره‌زا سووک

به‌ته‌نی به‌تاوتنی روانه‌نی زاوا

گهرمتر له‌په‌شنگی تاوی به‌هاری

وه‌کو نهرمه هه‌نگاوی لای به‌رهو ژولن

له‌جیژوانی زیندوو به‌گه‌انی که‌چی جوان

وه‌کو گهرمه پاوی قه‌شه‌ی دهمتی تارلو

له‌بژوتنی ده‌ریای به‌لوورینی به‌روئ

له‌گډل گاشه‌به‌ردا سهر نه‌سوئ، سهر نه‌سوئ

«نم ناوه وډک گهرووی کموده، وډک شه پټلی خوټنه که، وډک نهرمه ههنگای لاهه که و وډک دمه ته تاراوه که، خو به دیواری نمو کټودا ددا که تپییدا یه خسیره»^(۸)، به لام رهوتی نم تیکچنینه، هر به له پالیه که دانانی وینه عمرزیه کان کوتاییان پین نایه، بگره له پلهی دوهدهمدا همدیک له وینه کان، جیا لهوانی تر به شیوه کی «طولی» و به سازکردنی وینهی به نیویه کداچو، به رهو تیکچنراوی زیاتر دهرؤن. بؤ غموه لهو جیگایدا که تامه زرقی ناو بؤ گه یشتنی به ده ریا به تامه زرقی دهستی تاراو له سنگ و به رۆکی خوشه ویستیک شوبهیتراوه، تامه زرقی دهستی تارایش جاریکی دیکه به تاسه ی ماسیه کی له ناو دهرهاوئراو شوبهیتراوه. هم شیویه له دوو ته شبیهی به نیویه کداچوودا، سن ماکه ی جیاوازی: ناوی دورکه و ته له ده ریا، دهستی تاراو له به رۆک و ماسی دهرهاوئراو له ناو له سر بنه های مهنتی شیعی، پتوهندییه کی گونجاویان له نیواندا ساز کراوه.

له چه شنی نم وینه به نیویه کداچونه، غموه ی تریش، هر له م چامه یدا ده دوزینموه. پروانه نم برکه یه:

هتا جوکه ناوی به وشکی دهیم
نه لئی میترگی روخساری کیترکی کال و مناله
به کووزی تممن جاره جوانیکی پر غموش و خاله
تمهندلره جهرگی بریم

له م برکه یدا، جوکه ناو شوبهیتراوه به روخساری کیترکی کال و منال و روخساری کیترکه شوبهیتراوه به میترگی. «چون میترگ دینی... جووتی به نیودا ده که ی و کووزی به سه ردا دینی و ده پرووشینی، روخساری نم کیزه کال و مناله ش نیستاکه بۆته «روخساری» ژنیک پییر (که) به کووزی تممن، شوین شوین کراوه»^(۹).

هر نم تیک ته نران و به نیویه کداچونی په یف و وشه ی وینه یه که له ساکارترین شیوه ی خویدا به چه شنی «تایع اضافات» به رهه م دیتوه:

من که گچی تاوی گمری به ردوله که ی هه شه رتم (۵ نیزافه به دوا یه کدا)
به دلا ترمی کوچه ته نگه کانی شاره کت (۳ نیزافه به دوا یه کدا)
رانهاتوه له شم

بهو دمهت که بۆنی سه د به هاری لته دئ
بۆنی دمشی به ختاری باومشی چهای به دمشی با
به گول چناوی لته دئ (۷ نیزافه به دوا یه کدا . له گه ل دیری پیتشودا)

بژنی سمر سه کزې به کاکلی به ناو پړاوی لټوه دهی (۳ نیزافه به دواي په کدا)

پټم مدلی ته داکوم

جگه له تنموده پټدانی وینه به دوو ناراسته ی جیاوازا، هره له بنه رتدا سیستمی وینه سازی له بووتیقای شیهری سواره دا، سیستمیکي جیاواز لهو شتیه وینه سازیانه به هر له شیهری سواره ترجمه کراون.

دهزانین له نده بدا وشه کان «به شت ده کړن». له دوزخیکي نارامدا، وشه ی نیتو ده قیکي نده بی، نهک وهکو نیشانه ی شتیکي تر، بگرد وهکو شت یان چشتیکي (عین) سهره خو چاوی لن ده کړی. نم گوته به هم مانایه به له نیتو ده قی نده پیدا، وهک دیارده په ک دور ده کړنې که بهر له وهی پټوست یی فام بکړی، گهرده که به گشتیترین مانای هست پټکړنموه. هستی یی بکړی. بیروکده ی به چشت بوون یان کریستالیزه بوونی وشه ی نیتو ده قی نده بی، ده کړی تنه وهی یی بدری و ده قی نده بی له گشتایه تی خویدا، وهکو شتیک که ده کړی راسته وخو به یی نېونج هستی یی بکړی، له بهر چاو بگېړی. بهم شتیه به نو سهر ده توانی به ستراتیژی به کی تازه وه، وینه په کی ته وواو زهینی له دیارده په ک ساز بکا که نم وینه زهینی به بتوانی ههمان نهو شویند انانه وهی یی نه که رووداوه واقعی به کیان له سهر زهینی داده نین. لټره دا ده لټین نم وینه به به شت کراوه.

بهر له وهی قسه له م شتیه تازه به یی وینه سازی بکین، با چند نمونه په ک له شتیه ی کونی وینه سازی یی نینه وه. پټکوه هه ردو پرکه شیهری خواره وه ده خو نینه وه:

هین:

ونه وشه ی جوانی خوش یز
هاته دهر له لټووی ج
دار دهری ک
که رویشکی کورد گمنم و جو

کوزان:

کرگالی لټووالی، پرشنگی نیگا کال
نهی کچه جوانه کده ی سرگوتا نهمختی نال

لهم دوو شیهره دا دوو وینه ی جیاواز خولقاون، به لام له هه ردو کیاندا که لک له شتیه په کی هار به شی وینه سازی وه گرپراوه. لهم شیهرانه دا، راسته که دوو چشتی کریستالیزه کراوه زمانیان له بهر دستدایه، نهما له وانه به ههمان نهو شویند انانه ی خویند نموه ی نم وینه

شيعرييانه له سر زهينمان دهېټ به بهينې دوو دېهني واقعيېش وېدي بټن، بهلام نو وټه بهي خواروود دهخوټينهوه، پې بهم راسټييه ده بهين که گهرچې نهم وټه بهي تا راده پکې زور زهينيه و نټمه لاسر بناغې تيگه يشتني هاروېشمان (Common sense) ناتوانين له جيھاني واقيعدا تووشې وټه بهي کي ناوا بټن، بهلام نو وټه شيعرييه زهينيه هېر نو شونتدانه لاسر زهينمان بهجې دټلي که ديه نتيکي واقيعي ده بټن.

گملې کږله لمو چوږمه پهخسري خاکن

به رويا گلا وک چه مزلې کلزلي وريون

گماروې زلي نټزه، وا تنگي پټ هلچنپون

که بټ دهره تي پټکمنځ به سد بهرزي زهرده ماسي

لهم شيعر دا، ديهني نو زهرده ماسي يانه مان پيشان دهرې که له بټ ناوي گولټک دا، خوځيان وهرده گټرېن و نه گهر روون بټ، بهم کارهيان بهرزي سپييان وهديار ده که وي. (له زماني کورديدا بهم خوځوگرته اندي ماسي ده لټن سپياو کردن^(۱۰)) شاعير نو بهرزي سپيانه به دداني مروفتک دادنه که له کاتي پټکه نيندا وهديار ده که ون و ديهه وي بټي نهم گولانه که گلاي وريويان وک چه مزله لټنراوه دهره تي پټکه نينان لټ سندر او ده وه. به ناشکرا ده بين که لټر دا سيستمې وټه مازي، سيستمکي جياوازه. لټر دا، وټه بهي کي ناواقيعي، پټک وک ديه نتيکي واقعي توپر که کټيف کراوه و قهباري پټ دراوه. غوونه نهم چه شنه قهباره و بارستانه به ديار ده پکې زهيني، لهم وټه بهي خواروود شدا به دي ده کړي:

کوا شمنگه سوار

که دروشانموي پوري سوري نمسې

چاوټک بخاته بهري تلووعن

هر لاسر بنهماي نهم روونکردنمويه، ده توانين پې به چوټيه تي ټيپه راندني شاعير له شټوي روټاني پيټ بهر له خوې بهين کاتيک سواره ده لټي:

له په لاسرې نمره تاگي بوومهلټاموه

چاوي من له ديهني کچي به ياناموه

له لاسرې زه مانه موه

گوټم له زه مزمه ي زولالي خيزه ورده کاني کانيمه

زور پټگاي ټيده چې بؤ ولسفي خيزه ورده کاني کاني، که لکي لهم شيعري گوزان وهرگر بټن:

کانیبه کی پوونی بهر تریفی مانگمشو له بنیما پلمرزئ سروری زیخ و چمو جوانتیره له لای من له دهریای بن سنوور شه پوولی باته تیشکی پلا شلپ و هورو

نوه له حالیکدایه دیمه نی خیزی وردی بن کانیبه کی بهر تریفی مانگمشو، له شیعی گوزاندا، هه له ناستی وینه یه کی رۆمانتیکیی ساکاردا دهمنیتته وه. کهچی سواره نهم وینه یه وه کو ماده یه کی خاو، بۆ دروستکردنی وینه یه کی تیکچنراوتر به کار هیناوه. نهم وینه تیکچنراوه، به پالدانی دهنگی «زهمزه یه کی زولال» وه لای نهم خیزه وردانه که «له حه نجه ره ی زمان» موه دهگاته کوتی منیکی شیعی، که نو منه شیعییه ش له «به نجه ره ی بوومه لیتمه» دهروانتته «دیمه نی کچی به یان»، بیجم دهگری.

هه تیکچنراو بوونی فۆرمی نو شیعرانه یه که شیعی سواره ی - تا کاتی خۆی - کردوه به شارترین شیعی کوردی. له پیکهاته خوازی رسکانه پیدا (ساختارگرایی) تکوینی **genetic structuralism** باسی نوه دهگری که له پڕۆسه ی پیکهاتی دهقدا، فۆرماسیونی کۆمه لایه تی پیوهندی له گه ل داپشت و پیکهاته ی دهقی بهرهمهاتو لهو کۆمه لگایه دا دهبن. نه گه ر نو گریمانه یه قسبوول بکهین که «شار» وهک چه مک و وهک چشت، به به تیکی تیکچنراوه، دواچار دهوانین هاوشیه ی نهم تیکچنراویه، ههم له نیوهرۆک و ههم له فۆرمی شیعی سواره دا بدۆزینه وه. - ههروهک چۆن نه گه ر لیکترازان و له بهر به ک هه لوه شانه وه ی پیوهندییه کان لهو کۆمه لگایه ی «ویرانه خاک» ی «ت.س. نلیۆتی» تیدا بهرهمهاتووه قسبوول بکهین، هاوشیه ی نهم لیکترازانه له فۆرم و پیکهاته ی نو قه سیده شه دا به جوانی به دی دهگری. -

من پیم وایه چه واشه ترین ناراسته که لهم باره یه دا دهگری به نیسه تی شیعی سواره ره چاو بکری نهویه که هه به به لگه هینانه وه له موفره داتی شیعی سواره و له سه ر به نه مای لیکدانه وه یه کی مانایی په تی، بمانه موئ به دوا ی روونکردنه وه ی سروشتی نو شیعرانه دا بین. راسته له گه ران به دوا ی نهم موفره داته دا، زۆر جار له گه ل مۆتیقی نه تو به ره و روو ده بینه وه که باری رۆمانتیک یان ناتوورالیستیان هیه، به لام لهم باره وه نابێ دوو خالمان له بیر بجی:

- رۆمانتیزی شیعی سواره گونجاو له گه ل سه مبولیزمه که په تی و سه مبولیزمه که ش گونجاو له گه ل رۆمانتیزمه که په تی. هه ر نهم تیکه لا و بوونه یه که سروشتیکی تایبه تی داوه به شیعه کانی سواره.

- ناراسته ی ریشانه تر نهویه که بۆ دۆزینه وه ی سروشتی شیعی سواره نهک له موفره داتی شیعه کان، بگه ره له پله ی یه که مه دا له سینتاکس و ههروه ها له پیکهاته ی

شيعرهكان ورد بېينهوه و له دووهه مډا، راډي هه راوبوني جيهاني نو مانا يانه ي شيعر ده يان خولقيتنې بکهينه پتوانه ي راډه پرېنمان.

نه گهر نو ناراسته ناراسته ي باسي لټوه کړا په چاو بکهين، دهين پلټين له زه مانې نيمادا، شيعري نيمه نمونو ي گوند يترين شيعري کاتي خو ي بوه. چونکه موفره داتي شيعري نيمه زوړه يان دهالمت دهکڼ هؤ ژباڼي نيؤ سروشتيکي دهست لټ ندر او ي دووره شار، پروانن له نمونو شيعري خواړه وې نيمادا، چؤن سينتاکس کؤمپلټکسي شيعره که، موفره داتي گوندي هه نديک جار رؤمانتيک و هه نديک جار ناتوراليسي شيعره که يان له راپه لږه يکي توکمه ي نهوتؤدا پټک خستوه که وات لټ دهکڼ ههست بکه ي نم سيستم ي په يشه، نهک له زهينتيکي ساکاروه بگره په پټچه وانه له زهينتيکي سيستماتيکي ټيکچنراوډه، سه رچاو ي گرتوه:

ترا من چشم در راهم شاهنگام

که می گیرند در شاخ «تلاجن» سایهها رنگ سهای

وزلن دگستگانست رلست اندوهی فراهم،

ترا من چشم در راهم

شاهنگام، در آن دم که برجا دره ها چون مرده ماران خفتگانند:

در آن نوبت که بندق دست نیلوفر به پای سرو گوی دلم

گرم یاد آوری یا نه، من از یادت نمی گاهم

ترا من چشم در راهم

هه بهم شټوره يه، ته نهيا هؤ ساتيکيش ناتوانين بير له وه بکهينه وه که نو سيستمه

دارشته ي لهو پرکه يه ي خواړه وې شيعري سواره دا به دي دهکړي له سيستماتيکي ټيکچنراوي

به رهمه مهيناني په يټ که تايبه ت به زهينيه تيکي کؤمپلټکسه به رهم نه هاتېن:

هه تا بيري تالي گړلوي

به دلما گه رلوه

هه تا ياد نه کم ناوه به و وره به رډينه کاري کرلوه

نه لټم سد مدخان

وه جاخې که روگه ي هه زارلن نژاي شنه باهو ي به تا سمن

وه هؤينه وې ههست و هان و ههنا سمن

چلؤنه که به ژوي گړلون نه مين

له نهو چاوي نو خانه دانه

له هي چؤنه به يتي براوه

قسمه کردن له بابه تی تیکچنراوی یان ساکاری فزومی شیعر، دهرغه تیکی له باره بۆ هه لسه نگاندن تیکی شیکاراندهی شیعری سواره له گه ل شیعری گۆزلان. له وانده یه که مهین جیوازی و دژوستان که له خویندنه وه یه کی بهر اورد کارانهی سه ریئیی بهر هه می هه ردوو شاعیری سه روه سه رنجمان بۆ لای خۆی راده کیشتن، ساکاربونی چنراوی شیعری گۆزلان له بهرام بهر تیکچنراوی شیعری سواره دا بۆن، نهم ساکاربونه وای کردوه دهره تانی نموه هه بی شیعری نوتی گۆزلان. جگه له چهند نمونه یه کی ده گمن. له لایه ن زهینی خویندنه ریکی ناناشنا به شیعریش به سانای هه لئاوتن درئ.

کوڤ:

به روانه شایمه چو مه له و ماله
گویی به گره زوړنایه دهوړله شمشاله
زهرد و سوور تیکه ل بوون، ژن و پیاو هه رایه
له و ناوه هه هاری هه پاسمه ی تز نایه

کچ:

گول نه بهی بۆ سهرم، ئال چه بهکی زهرد چه بهکی
ناهم بۆ زه ماوند ناهم بۆ هه له بهر گن

له بیرمان نه چن که ساکاری یان تیکچنراوی نابۆ وه کو فاکته ریک له لای فاکته ره کانی دیکه چاویان لۆ بکړئ. له راستیدا ساکاری یان تیکچنراوی له نه بجای ته رکبیی چه ندین فاکته ری ورد و هه راوی فزومی و مانایی، بیچم ده گړئ. به دهر پرین تیکی تر، دوق بهر له وهی له سه ر ساکاربون یان تیکچنراو بوون ساغ بهیته وه له سه ر هه ندیک فاکته ری دیکه ساغ ده بهیته وه که کوئی نهم فاکته رانه ده به نه هۆی ساکاربون یان تیکچنراوی دوق.

خالی شیواوی سه رنج له سه ر شیعری گۆزلان نه وه یه که له شیعه ر کلاسیک و عه رووزیه کانیدا. له چاو شیعه ر نوتیه کانی. تیکچنراویه کی قوولتر و بهر فراوانتر به دی ده کړئ. له راستیدا هه لگه پانه وهی گۆزلان له پتساکانی شیعری عه رووزی، هه لگه پانه وه له فزومی گرلن رژیشتنی به ره و جوړه په یشتیکی ساکاریش بوو. هه ر بۆیه تیکچنراوترین و فزومیکترین شیعری گۆزلان، کاتیک ده نووسن که شاعیر دیسان سیله چاوتیکی کردوه ته وه پتساکانی شیعری عه رووزی. به بهر وای من «جیلوهی شانۆ» تیکچنراوترین و پیکهاته مه ندترین شیعری نوتی گۆزانه:

له چهرگی پەردوهه تک تک دلۆق عوود نەژا

بە نووکی تەفسیری

تەربە ئەهاتە خۆش تالعی سروور نەژا

بە ناھی دڵگیری

کەمان - شەهیق و زەهیری فرشتەیی ئەلخان -

نەکەوتە ناو دلی مردووش هەناسی هەهەجان

دەزانین نەم بەکەم پەلەبوونە لە بارە پێکەتە مەندێبەوه لە شیعری سوارەدا، بە بالای «خەمە بەردینە» دەبێ. هەر لەسەر ئەو پەروایەم کلیلی سەرکەوتویی بۆ پێکەوه هەلەسەنگاندنی شیعری گۆزان و شیعری سوارە، بەراوردی نێوان ئەو دوو شیعرانەیە. خالی شیاوی سەرنج نەوێه کە خودی سوارە لە شیعری «خەمە بەردینە»دا ناماژەیکەکی زۆر زیرەکانەمان بۆ ئەو بەراوردکارییە دەدات.

نەلێ پێکەنێنی کچی سەرگۆزشتی قەدیی

لە ئەندامی تاپۆی وەکوو پوومەلێلی

- سنووری شەوی دۆلێ نەوێ بە پانی -

پەچە قورسی نەسیانی نەسانی لادا

سەرنج بەدە تەعبیری نیسانی لەم بەرگەیدا. هەردوو وشە نێو ئەم دەستەواژەیە بەجیا لە نێو شیعری «جیلووی شانۆی گۆزاندا هەن و لەم شیعردا بوونە تە وشە سەروا:

مەتاھیبی گۆزەران

هەولاش هەولاش ئەتکێتە دەروونی نەسیانیک

کە رەمزی لەزەتە، مەفتاحە بۆ تەلەسمی ژبان

ژبانی نەسیانیک

جگە لەم چەمک خواستە هەندەکیە، هیچ چەشنە وێکچوونێکی پێکەتەیی و مانایی دیکە لە نێوان ئەم دوو شیعردا بوونی نییە. بە بەراوردکردنی ئەم دوو شیعەرە، بە سانایی دەیسەلمێنین کە سوارە شیعری نۆتی کوردی بەروو جوغرافیایەکی دیکە و کەش و هەوایەکی دیکە گواستۆتەوه.

حەز دەکەم بۆ ساتیک بێر لە وەلامی ئەم پرسیارە بکەنمەوه کە درێژەیی مەنتقی شیعری گۆزان و شیعری سوارە، هەر کامەیان بەجیا بۆیان هەیه بەروو چ ناکاریک پێکە بێن؟
رەخنەگرانی نێوانی پێشان وایە شیعری نیما وەکوو رووباریک وایە کە شاعیرانی دواتری لە هەر شوێنێکی ئەو رووبارە کە ویستوویانە، ناویان هەلگرتۆتەوه. مەبەستی ئەو

ره‌خنه‌گرانه نه‌ویه که بۆ غوونه شیعرى ساکارى شاعیرتکى وه‌کو فه‌ره‌یدوونى موشیرى و شیعرى تینکچنراوى شاعیرتکى وه‌کوو یه‌دوللا رونیایی هه‌ردووک وه‌کو یه‌ک، ریشه‌یان ده‌گه‌پتیه‌وه سه‌ر شیعرى نیما. شیعرى نیما ده‌ره‌تانى هه‌ر دوو شیه‌وه به‌ره‌مه‌یتنانى شیعرى هه‌یه.

داوه‌رییه‌کى لعم چه‌شنه له‌ به‌رى شیعرى گۆزندا وه‌راست ناگه‌رت. هه‌ر لعم سۆنگه‌یه‌ویه که له‌ شیعرى شاعیرانى نه‌وى پاش گۆزان، واته‌ له‌ شیعرى شاعیرانیتکى وه‌ک کاکه‌ی فه‌للاح و ع. ح. ب و کامهران موکریدا، دۆزینه‌وى به‌ لێشاوى شیعرى ساکار و سست و ناهونه‌رى، کارتکى دژوار نییه. نه‌و مه‌نتیقه‌ی بنه‌مای نووسینى شیعرتکى وه‌ک نه‌م شیعرى خواوه‌رى کاکه‌ی فه‌للاحى پتیک هه‌تانه، مه‌نتقى باوى زۆر شیعرى شاعیرانى دواى گۆزانه:

خواه‌مرست بى، له‌ خوا زیاتر

خۆم خۆش نه‌وى

نه‌گه‌ر دنیا به‌مرسته‌ش بى

زۆر زۆر لعم دنیا به‌ زیاتر

خۆم خۆش نه‌وى

نه‌وه‌نده من خۆم خۆش نه‌وى

له‌به‌ر تۆیه، تۆم خۆش نه‌وى

هیچ کام له‌ شاعیرانى دواى گۆزان. له‌گه‌ل نه‌وى که هه‌ندى جار جیاوازییه‌کى زۆر له‌ نیتوانیدا به‌دى ده‌گرت و بۆ نموونه شیعرى نه‌حمه‌د هه‌ردى له‌ شیعرى هاوالانى به‌رچاوتره. له‌ گۆزانیان تینه‌به‌راندوه. من پێم وایه‌ نه‌م تینه‌ه‌راندنه له‌ کوردستانی باشووردا، هه‌تا سه‌ره‌له‌دانى گه‌رمانیتکى نه‌ده‌بى وه‌ک روانگه‌ یان سه‌ره‌له‌دانى شاعیرانیتکى وه‌ک ره‌فیع سابیر له‌ ده‌ره‌وى جه‌غزى روانگه‌دا، دوا ده‌که‌وت. به‌شیک له‌ هۆیه‌کانى نه‌م دواکه‌وته ده‌گه‌پتیه‌وه بۆ سروشتى شیعرى گۆزان.

نه‌وه‌ تیزتکى ناراسته‌ بلتین وه‌ک چۆن شیعرى نیما به‌ گۆرمیک، شیعرى فارسى نوێ کردوه. هه‌ر ناواش گۆزان به‌ ته‌کانیک شیعرى کوردی نوێ کردوه، به‌لام تیزى ناراسته‌ نه‌ویه بلتین شیعرى گۆزان له‌ نه‌تکردنه‌وى شیعرى کوردیدا ده‌وریتکى که‌مى هه‌به‌وه. من پێم وایه‌ له‌ نیتوان نه‌م دوو بۆچوونه‌ ناراسته‌دا، ده‌توانین تیزتیک ره‌چاو بکه‌ین که له‌گه‌ل واقیعى میترووی نه‌ده‌بى کوردیدا، زۆر باشتر پتیک ده‌که‌وت. شیعرى کوردی نه‌ک به‌ گۆرمیک و له‌سه‌ر ده‌ستى تاقه‌ که‌ستیکدا، به‌گه‌ر به‌ شیه‌وى پرۆسه‌یه‌کى به‌ر درێژتر وه‌کوو گه‌رمانیتکى میترووی نوێ بۆوه. یه‌که‌مین گۆرم سه‌رکه‌وتووانه له‌ لایه‌ن گۆزانه‌وه وه‌دى هات. له‌ شیعرى

گوزاندا جگه له تټکدانی پټساکانی وړمنی عهرووزی، له گمل هندیک تاییه تمه ندیی وهک پټکهاتنی جوانیناسییه کی پارمینانه ی ماددی، له بهرامبر جوانیناسیسی گشتبینانه و لاهوتی شیعری کلاسیک و ههروها پټکهاتنی کهش وههوا یکی دراماتیکی زیندوو، له زړه ی شیعره کاند ا بهرو وړوین. نهم گوژمه بهراییه ته کانتیکی له گوژمنی گوژمنی شیعری سواره ی پتویست هو هه تا پټکهوه، لانی خوارووی مه رجه کانی تازه کردنه وه ی شیعری پټک بیتن.

[illegible]

من یتیم وایه له نوټکردنه وهی شیعرې کوردیدا، شیعرې سواره، گوښی دووهم بوو،
گوشیک که قهره بوی هه نډېک له کم وکوروپه کانی شیعرې گۆرانی کردوه.

(7)

سەمبولیزمی شیعری سواره، سەمبولیزمیکی کۆمەڵایەتییە. واتە مانای شاراوێ نێو شیعەرەکانی، زۆر جار ئاراستەیان بەروو بابەتگەلی کۆمەڵایەتی و سیاسییە. هەر ئەم تایبەتەندییە وای کردوو هەندیک جار شیعری سواره لەجیاتی کەلک وەرگرتن لە سەمبۆلی فرەمانای ئەوتۆ کە بۆ مانایەکی دەسنیشانکراو دانابەژێندڕین، لەو چەشنە کۆدانە وەرەگرێ کە بەپیتی هەندیک گرێبەستی دیاریکراو، ماناکانیان پوون و ناشکرایە. هەندیک جار شیعەرەکان لەم دۆخەش دەترازێن و مەبەستەکان تێیاندا دەرووتێنەوه. ئەمە لایەنی بێ هێزی شیعری سوارهیە. ئەگەر بەم پێوانەیە پێوانین شیعری سواره، لەگەڵ دوو جەمسەری دژ بەیەک بەروو روو دەپێنەوه:

جهمسهریک که ټیډا سەمبولیزمیکي هونەریی فرەمانا وەهەرچاو دکهوئ و له غوونەي وەک «کوا شەنگە سوار» که درەوشانەوێ پەری سەری نەسپی / چاوێک بختانە بهیری تلوعنی، وەدیار دکهوئ و جهمسهریکیش که ټیډا، ناماژەکان ناشکرا دهبە و «تاڤۆ» له کەش وەهوای کاتی «بهومەلێل» دەرەدکهوئ زەق و زۆپ له چاوێدا خۆی دنۆتتی، وەک: «بەلام نەمۆرۆ / که هەر ساتنی دلی دایکێ / له کوردستان هەلنەقرچێ / به هەر بۆمبای

سووتینه‌ریک، پیتشمه‌رگه‌یهک / داری چاکتیک دائه‌قرچن / نه‌تکوتبایه لایه‌کی بیرم لای
تویه»

نم ململاتتیبه به ناشکرا له شیعی سواره‌دا وه‌دیار ده‌که‌وی. سواره له لایه‌که‌وه خه‌ریکی
گواستنه‌وه‌ی تازه‌ترین ته‌جره‌به‌ی هونه‌ری و ته‌کنیکیه‌کان بۆ پانتایی شیعی کوردی ده‌بن و
بۆ نمونه له شیعی «بانگه‌وازی په‌نجه‌ره» دا، سه‌رکه‌وتووانه هاوشتیوه‌ی نه‌و نه‌زمونه‌ی فرووغ
فه‌روخزاد به‌که‌لک وهرگرتن له راویژ و زمانی ناخافتنی رۆژانه تیپیه‌راند، به‌تاقی ده‌کاته‌وه.
به‌چه‌شنیک که زمانی نم شیعه له‌گه‌ل زمانی «خه‌وه به‌ردینه» ته‌عبیر له دوو ته‌جره‌به‌ی
زمانی سه‌رکه‌وتوی ته‌واو لیک جیاواز ده‌که‌ن:

ته‌وژم و تین نه‌گه‌را

نه‌گه‌را نوله‌دانێ په‌لجهره‌کان

وه مالی یی زگ و زا

په‌ نه‌بو له تقوی به‌هار

شنه هه‌میشه وه‌کوو

ویردی زاری په‌لجهره

نه‌بو به‌ سه‌ر به‌ندێ

له قایی سموزی زه‌مه‌ندا

دوو‌پات نه‌کراوه

منه‌ش دلم پشکووت

به‌لێنی دمه‌وه‌تی ره‌نگینی په‌لجهره‌ی تاکێ

به‌ره‌و به‌هاردا

له لایه‌کی دیکه‌شه‌وه کاتیک سواره بۆ هه‌ریمی شیعی فارسی ده‌روانی، ده‌بینی
ته‌نانه‌ت «پیتشمه‌رگه» وه‌کو مۆتقیق چۆته نیو شیعی سیاسی فارس‌شه‌وه. نیتر له‌م
پێودانه‌دا، شاعیر نه‌یتوانیوه‌ خۆی له‌ خه‌توکه‌ی رووتانده‌وه‌ی مه‌به‌ست بپۆتری. شاعیریک به
ناوی «میرزا آقا عسکری» ده‌لێ:

ای نه‌رد المازات هه‌

مه‌ریانی و انتظار

هنگر

از کوره به‌ زهر می آورند پشمرگه‌را

په‌چیده در شولای بلند مرگ

نامش شهایی است سوزن

هەر لښم سۆنگه یوه ده بڼه شیعریکی وډک «کچی به یان» که خاوه نی ده سپتیکتیکی بهرزو هونه ریبه، کاتیک ده گاته نم دترانه ی خواره وه، له باری هونه ریبه وه نستر بهر وه لیتراییی ده چی:

نیمه نوڼه ری خه باتی رڼه هلات

رڼه هلاتی سوړی ناگرین

فتر نه بوین به زین و دله زین

رانه هاتوه چاوی قارمانی کوړد

به شولمی گرین

به لام نه وانه «نه سکوند و چالی» شیعری سوار هن. تو ناتوانی نه سکونده کانی شیعری سواره بناسی هه تا چاله کانیشی نه ناسی. نه زمونی شیعری سواره به گشتی، نه زمونیکی سرکه وتوو بوو. هه مو نه نه زمونه سرکه وتوانه، نه زمونه سره تاییه کانی سواره بوون. له وانه به بهر زترین شیعره کانی سواره، نهو شیعره نه بوین که قه ده نه بهیشت هه رگیز له گه رووی پری سه وزه به سته ی، به لوړ وه پرژینه ده ری و چاویان به دنیای روونی نه ده به هلبی.

* مانای هندیک وشه و زاروهی نیر نم وتاره:

گوژم: (ته کانی توند)

برارد بهیژی: گزینگویه، قطعه نویسی

تیکچنراو: پیچیده

تیکچنراوی: پیچیدگی

دوستان: تقابل

خیجان: سوختن در بازی

ته تله کردن: تبیین (explanation)

یه کانگیر: منسجم

ناچاره کی: ناگزیر

چنراوه: بافت

گوندی: (خه لکی دی)

ریتیتچوو: محتمل

شیمانه: احتمال
 گۆرین: مذکور
 تەکووز: منظم
 ههشتاو: شتاب
 ههراو: ۱. وسیع ۲. کلان
 دهنگ ههلهیه: اعتراض
 داوهستاو: (مهییو)
 هاوسهنگی: تعادل
 پیتودان: ۱. (پێ وشوین) ۲. حالت
 ناراسته: ۱. جهت ۲. جهت گیری
 خۆیا بوون: ظهور کردن
 لهبهرههه لگرتنهوه: کپی (Copy)
 هاوپێژهیی: تناسب
 هاوپێژه: متناسب
 بهنیهیه کداچوو: متداخل
 تهنمه پیتدان: بسط دادن
 چشت: (تشت) - عین
 رسکانه: ژین (gene)
 رسکانهیی: ژنتیک، تکوینی
 ههلتاواندن: هضم کردن
 ههلتاوتیندران: هضم شدن
 ههندهکی: جزئی
 ههههکی: کلی
 گرتهیهست: قرارداد

(۱) - بابک احمد، ساختار و تاویل متن، نشر مرکز، تهران، ۱۳۸۰، ص ۲۱۳

(۲) - همان، ص ۲۱۳

(۴) - جانانان کالر، نظریه ادبی، ترجمه ی فرزانه طاهری، نشر مرکز، تهران، ۱۳۸۲، ص ۸۲

(۵) - نهم لیکدانه وهیه هی سه لاهه ددینی موته ددیه. بهروانه نهم سه رچاوه یه:

- محمد بهرهور، سواره و پخشانی کوردی، دهزگای چاپ و پخش سهردهم، سلیمان، ۲۰۰۵، ل ۲۶۳

(۶) - پروانه نهم سرچاوانه:

- یوهان ولفگانگ فون گوته، فاوست، ترجمه‌ی م.ا. به‌آدین، انتشارات نیلوفر، تهران ۱۳۸۲

- مرتضی هادی مقدم، شهر و مدرنیته، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تهران، ۱۳۷۹

- مارشال برمن، ترجمه‌ی مدرنیته، ترجمه‌ی مراد فرهادپور، انتشارات طرح نو، تهران ۱۳۷۹

(۷) - مرتضی هادی جابری مقدم، شهر و مدرنیته، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تهران ۱۳۷۹، ص ۱۱۱

(۸) - نهم لیکدانه‌ویه هی مارف ناغایییه. پروانه سرچاوه‌ی ژماره ۴ ل ۱۶۸

(۹) - نهم لیکدانه‌ویه هی سه‌لاحه‌ددین موته‌دیه. پروانه سرچاوه‌ی ژماره ۴ ل ۲۸۲

(۱۰) - نهم لیکدانه‌ویه هی نه‌محمد قازیه. پروانه سرچاوه‌ی ژماره ۴ ل ۲۰۴

وتووێژ لە گەڵ فاتح شیخوڵیسلامی

سەرچاوە: رادیۆ هاوێشتی، ۲۰۰۳/۶/۱۴

من هیچ پرۆدایێکی نەدەبی و فەرھەنگی بە جیاوازی لە زەمەنی کۆمەڵایەتی و سیاسی نابینم. ئێستا گەڕانەوە و باسکردن لە حدودی چل سال لەو پێش دیارە لایەنێکی نەدەبی و نەوانی هەیە، بەلام قەتەن لەم وتووێژدا ناکرێ لە لایەنی کۆمەڵایەتی و سیاسییەکە بە تەواوی چاوپۆشی بکەین.

نەویش [سوارە] ھاتۆتە دانیشتگای (جامیعی) تاران، منیش لە جامیعی تاران بووم، پێش ئەوەی کە ئەو بێ. سالی ۱۹۶۲ یانی چل و یەک سال لەو پێش. ئەوەی کە من پێتانم وەبیر خۆمی بەتێمەو، ئەو وەختە ھاوکات بوو لە گەڵ مەرگی گۆزان. گۆزان مرد، ئێجە لە جامیعی تاران جەماعەتێک خۆتەندکاری نەم سەردەمە کە لە گەڵ ئەدەبیات و شیعەر و نەوانە سەرکارمان بوو، ھەولتیکمان دا بۆ ئەوەی کە ژمارەیەکی تاییەتی پۆژنامەیەکی کوردی، کە ئەو سەردەمە لەوێ دەرئەچوو، بە ناوی «کوردستان» دەرپێنین، بە پۆنە مەرگی گۆزان و بۆ پێزگرتن لە گۆزان. دواي ئەو بوو، یانی لەو کۆششە دا کە ئێجە کردمان سوارە تیا نەبوو. سوارە دواي ئەو ھاتە تاران. لە دواي ئەو ئێستر ئێسمە بە یەکەو ھاوێی بووین، ھەتا وەختێک کە من تارانم بە جێھێشتوو و ھاتوو مەتووە بۆ کوردستان، بۆ نیشکردن لەوێ. کە من ئەو وەختە موعلیمی سانەویە بووم. ئەو ھاوێ، تەقریبەن پێنج سال، ئەمە بە یەکەو بووین لە تاران. زۆر نزیک بووین. دواي ئەو ھەش بە ماوێ ھەوت سالی تر کە من لە کوردستان ئەو ئەھام بۆ تاران، ھەموو جارێک سوارم ئەدی. دیارە ئەم ھەوت سالی دواي کە من لە کوردستان بووم ئەویش لە تاران لە رادیۆی بەشی کوردیی ئەو وەختە نیشی نەکرد و ئێستر سالی جارێک، سالی دوو جار، یەکتەمان ئەدی. دیارە ئەو پێنج سالی ئەو ئە زۆر لە یەک نزیک بووین، چ لە باری دۆستایەتیە. چ لە باری زوق و چ لە باری ئەوەی کە ھەردوو کمان پۆلتیکمان ھەبوو لە نوێکردن ئەو فۆرمی شیعەر و ھەتتا نێوەرۆکی شیعەر بە دەردەجەیک، شیعری کوردیی ئەو سەردەمە. ئەمە تەواوی ما جەرگە یە.

لە سالی ۷۵ ئێستر سوارە لە بێن چوو. زۆر لە نا کاو و لە سەردەمی جەوانیدا، ئەگەر جەوان لە خوار چل سال دابنێت، ئەو لە خوار چل سالەو ھوو وەختێک کە ھەر پرۆدایە، کە پرۆدایێکی ناگەھانی بوو، مەشیتن (سەیارە) لێی دا، بەلام دوايە کە بەردیانی خەستەخانە،

لهوئ تووشی نهخۆشینی زهردوویی (په‌ره‌قان) بوو. به‌و نهخۆشینیه له به‌ین چوو. زستان بوو، له کوردستان بووین، ناگادار بووین و دوايه چووین بۆ سه‌رده‌خۆشی له بۆکان. نه‌مه کوللی ماجة‌رای دۆستایه‌تی من و سواره‌یه، به‌لام هه‌روه‌ک باسم کرد نه‌و سه‌رده‌مه سه‌رده‌میتکی تایبه‌تی بوو. دوايه نه‌توانین به‌چینه نه‌هوه که چ سه‌رده‌میتک بوو له باری کۆمه‌لاهه‌تییه‌وه و هه‌روا له باری سیاسیه‌وه.

من پتموایه نیتسا، نه‌و شتانه‌ی که له به‌یست سالی رابردودا دیومن له باری سواره‌وه نووسراون، به‌شیتکی میتۆلۆژی تیکه‌له، به‌شیتک نه‌فسانه دروستکردنی تیکه‌له. دیاره من سه‌ر و ساخه‌تیکم له‌گه‌ل نه‌فسانه دروستکردن نیسه، به‌لام رۆژنیکي زۆرم هه‌یه بۆ به‌یسه‌وه‌یه‌یه‌ک و بۆ زیانیکی نه‌م سه‌رده‌مه که له‌گه‌ل سواره بوومه. زۆرم خۆش وێستوه و نه‌لنايش خۆشه‌ویستی له دلمایه. دیاره که به‌چینه نیتو به‌حسه‌که باسی نه‌وه نه‌کم که نه‌فسانه‌سازییه‌ک که مه‌عمولهن له ده‌وری نه‌نسانی هونه‌رمه‌ند و نه‌نسانی مه‌شه‌هور نه‌کرئ، له مه‌وریدی سواره‌دا چۆن بووه تا نیتسا.

«سواره و عه‌لی حه‌سه‌نیانی و من هاوکات بووین، له یه‌ک سه‌رده‌ما بووین. سه‌رده‌میتک بوو که شیعری کوردی له کوردستانی نه‌ران له شیعری کلاسیک و سونه‌تی و کۆنه‌وه ته‌یه‌ر بوو بۆ سه‌رده‌میتکی فقه‌وی نوێ و نیتوه‌رۆکی نوێ، به‌لام دیاره نه‌م سن که‌سه هه‌ر یه‌ک به‌ جۆرتیک به‌شارد بووین. ... عه‌لی حه‌سه‌نیانی نه‌قشیتکی وا زۆر به‌رجه‌سته‌ی نه‌بوو، نه‌و جۆره‌ی که سواره به‌جێدیدی گرت. منیش هه‌ر نه‌قشیتکی وه‌ک سواره نه‌بوو، به‌لام نه‌کرئ به‌لێم من و سواره وه‌کو یه‌ک ته‌قربه‌ن نه‌قشمان نواندوه. نه‌وه‌ی که وه‌کو یه‌ک ناومان ناوه‌ی دوو هۆی هه‌یه: یه‌ک نه‌وه که سواره به‌جه‌وانی مه‌رد، یانی جوانه‌مه‌رگیی سواره بۆته هۆی نه‌وه که ناوبه‌نگیتکی زیاتری له‌و په‌یوه‌نده دا ده‌کردوه. یه‌کیش هۆی سیاسی هه‌یه. به‌لام به‌هێجگه له‌وه، به‌ه‌روای من ناسیۆنالیزمی کوردیش هه‌ر ته‌نسییری بووه له‌وه دا، به‌لام یه‌ک شت من نه‌سه‌لمێتم، نه‌ویش نه‌وه‌یه که سواره به‌ شتیه‌یه‌کی پڕۆفیشناڵ شاعیر و نووسه‌ر بوو، من وا نه‌بووم. من هه‌یج کات، نه‌و ماوه‌ی پێنج ساله که باسم کرد، نه‌وه نه‌کتیوترین ده‌وره‌ی نه‌دده‌یبی من بووه که له‌و کاته‌شا هه‌ر کاری نه‌سله‌یی من نه‌بووه. من خۆم وه‌کو شاعیر یان وه‌کو نووسه‌ر نه‌ناساندوه. ... له‌ حالیکه‌دا سواره عه‌مه‌له‌ن وای لێهات. من زۆرتر وه‌کو نه‌کتیوترین سیاسی بووم. به‌لام به‌ هه‌ر حال له‌و ده‌وره‌دا نێمه نه‌قش و ده‌وریکمان بوو له‌ هه‌ینانی شتیه‌ی نوێ له‌ شیعری کوردی له‌ کوردستانی نه‌ران. له‌ کوردستانی نه‌ران نه‌وه ره‌وتیکي تازه بوو که له‌ ساله‌کانی ٦٠ ده‌ستی پێک‌کرد. من و سواره و چه‌ند که‌سی تر. دواتر مه‌سه‌له‌ن ره‌یوار (موسلیح شتخولنیسلامی) ته‌نسییرمان بووه له‌ سه‌ر نه‌و ره‌وته، به‌لام

گیترا نه‌وی نه‌و میژووه وه‌کو یه‌ک نییه. له‌چهند روانگه‌وه ده‌توانی بی‌گیت‌پسته‌وه. په‌یوه‌نده به‌ود که‌تۆ له‌کوئ راوه‌ستایی و چۆن ته‌ماشای نه‌و میژووه بک‌ی. به‌هر حال سواره، نه‌ل‌به‌ته نه‌وش بل‌تیم که‌په‌خشانی زۆر جوانی نه‌نوسی، له‌شيعره‌کانی زۆر جوانتر به‌ون. «تاپۆ و بوومه‌لین» په‌شیک له‌کاری نه‌و بو که‌به‌پروای من‌چ به‌حه‌جم، چ به‌فۆرم، زۆر غه‌نیستر و ده‌وله‌مه‌ندتر به‌ون تا شيعره‌کانی. سواره سه‌رحه‌م شازده شيعری کوردی لڼ ماوه‌ته‌وه، به‌لام نی‌تر وه‌کو شاعیر ناوی ده‌رکردوه. نه‌وش بو‌خۆی به‌حس‌یکه که‌له‌نیو ولاتانی پۆژه‌هلانا، به‌تایبه‌ت له‌نیو کوردا، نه‌گه‌ر که‌س‌یک ده‌نه‌وه‌ندی شيعر، په‌خشانی نووس‌یی، به‌لام نه‌گه‌ر چوار شيعری نووس‌یی ه‌ر به‌ناو شاعیر ناوی ده‌رته‌کن.

ه‌ر وه‌ک باس‌م کرد، به‌تایبه‌ت له‌فه‌ره‌نگ و نه‌ده‌بیاتی کوردیا، که‌ناس‌یۆنالیستییه، شاعیر به‌یک می‌تۆلۆژی تی‌که‌ل نه‌ک‌ری. شاعیر نه‌ک‌ری به‌نیسان‌ییکی تۆزیک زیاد له‌حه‌د، له‌حه‌دی نیسان‌یی خۆی گه‌وره نه‌ک‌ریته‌وه و نوو‌ریک به‌ده‌وریا دروست نه‌ک‌ری. بۆ سواره‌ش ه‌ر وا به‌وه. له‌حال‌یک سواره زیاتر نووس‌ه‌ر بو، زیاتر په‌خش‌ان‌نوس بو، دیاره ه‌ه‌ردووکی ه‌ر ژانری نه‌ده‌بی به‌ون، به‌لام سواره نووس‌ه‌ری په‌خشان بو، زیاتر له‌وه‌ی که‌شاعیر بڼ، به‌لام شاعیریه‌که‌ی زیاتر به‌رحه‌سته کراوه‌ته‌وه. دیاره نه‌وه نه‌ل‌به‌ته نه‌ش‌کال‌ییکی وای نییه، یانی مو‌ش‌کیله‌یه‌ک ئی‌جاد نا‌کا، به‌لام ه‌ر وه‌کو تۆ با‌ست کرد په‌خشانی سواره زۆر زۆر پاراو و جوان و سوار بو و خۆشی ده‌نگ‌ییکی زۆر خۆشی بو بۆ شت خو‌ڤ‌نده‌وه، مه‌نزو‌رم نه‌وه بو پیر‌فۆرم‌ت‌نس و ئی‌جرا‌که‌ی له‌را‌دی‌ۆه له‌تو‌لی چوار پ‌ت‌نج سال‌دا بو به‌باع‌یسی نه‌وه که‌سواره له‌لای‌ن را‌دی‌ۆه نا‌وبان‌گی ده‌ر‌کرد. چو‌ن‌که نه‌و وه‌خته شيعر به‌د‌سن‌وس نه‌نو‌س‌راوه، زۆر مه‌جالی نه‌وه نه‌بو که‌شيعر چاپ بک‌ری و به‌ناش‌کرا ه‌لاو بک‌ریته‌وه، به‌لام را‌دی‌ۆ می‌دی‌ۆمی‌تی مونا‌س‌تر بو. سواره به‌و بۆنه‌وه نا‌وبان‌گی ده‌ر‌کرد.

... نه‌گه‌ر شيعره‌کانی من له‌به‌ر چاو بگ‌ری، ه‌ر هی نه‌و سه‌رده‌مه، که‌من‌یش حد‌ودی بی‌ست شيعری‌کم ه‌یه، هی نه‌و سه‌رده‌مه، زۆر ش‌تی‌کی وا عه‌جایب نییه، به‌لام فه‌رق‌ت‌یک که‌له‌به‌ینی شيعره‌کانی من و شيعره‌کانی سواره دا ه‌یه له‌و با‌به‌ته‌وه‌یه که‌سواره زۆر خۆی به‌ند کرد‌بو به‌زمان‌ییکی په‌ت‌یی کوردی و ه‌ر‌چی کوردی‌کردنی کوردی. من به‌پ‌ت‌جم‌وانه زۆ‌تر زمان‌ییکی کۆمه‌لاه‌ت‌یم به‌کار نه‌برد، نه‌وه‌ی ژیا‌نی خه‌ل‌ک بو، زۆر په‌تی نه‌بو و ه‌ر له‌و‌یش ئی‌شاره‌ به‌ک‌م که‌به‌هر حال له‌و که‌سان‌ه‌ی که‌نه‌و ده‌وره‌یه، له‌حه‌یاتی نه‌ده‌بی نه‌و ده‌وره‌یه له‌کوردستانی ئی‌ران، نه‌کت‌یو به‌ون، دوو په‌وت نه‌که‌وته رڼ که‌په‌وت‌ییکی به‌ره‌و کوردایه‌تی چو و په‌وت‌ت‌یکی به‌ره‌و کوردایه‌تی نه‌چو و به‌ره‌و چه‌پ و به‌ره‌و کۆمۆنیزم و به‌ره‌و سی‌اسه‌تی چه‌پ هات. که‌نه‌مه په‌نگ‌ی دا‌وه‌ته‌وه له‌مه‌سه‌له‌ی چاو‌له‌ت‌کردن له‌ژیا‌ن و له‌شيعر و له‌فۆرم و

له هه موو شتیک، به هه حال چونکه به حسه که به حسی سواره به من با بهمه وه سه ره نوو. به لای خوه به ردینه بهو مه عناه قورسه، خه لکی ناسایی لای حالی نای. من خۆم یه کتیک لهو که سانه بهوم که تقریبه من خوه به ردینه نوو زمانه له بهر بهو. بهلام به به تجرو بهی خۆم له زۆر شوین، که مسی خوینده وه، که مسی دانیشگاه دیتوو، له جامه به ده رچوو، که من بهوم نه خوینده وه مه بهر بهوم دتیر به دتیر بهی باس به که نه وه بهسی چی نهکا و له ناخریسا هه سه رکه وتوو نه به بهوم له حالیکردنیان. به عنی نهو عتیک زمانی نیلته، زمانی روونا کبیر بهو، زمانی که نه به توانی زمانی کوته لانی خه لک به و نه وه دوایهش کیشه به که بهو. وهختیک که من بهر بهی را دیو کوته له بهوم هه نهو کیشه به بهو، که من بهیوانه بهو زمانی بهی زۆر زمانی که به و دواتر عه قیده بهیا کرد که له هیچ زمانی که زمانی بهی باشر نیبه له زمانی که خه لک قسه ی به نهکا، بهلام به هه حال خه وه به ردینه گه وه ترین شیعی سواره به.

من بهیوانه به کتیک له به علیاتیک که له بهری سواره وه کردو یانه نه وه به. من مه نزو به نه وه نیبه که نهو شیعه نهی که بهسی مه زه بهیانی ته دایه یا بهسی شتیخیان تهیاه شیعی سواره نین. بهلام اوکا من سواره ناسیبه، سواره نیمانی مه زه بهی نه بهو و خۆ به نیسانیک له مه زه به نیسانی، بهلام دواتر له چ تهحه ولاتیک، که له را دیو نیسی نه کرد، بهو، چ سازشکار بهی بهی نهو سه ده مه له گه له مه زه به کردوه، که له گه له زۆر شتی تریشی کردوه، بهته به عیسی نهو، من زۆر ناگادار نیم، بهلام نهو ی که نهیستا نهو که سانه ... نهو بهشیان هینا وه قوتیان کردو ته وه، بهرجهسته یان کردو ته وه، به بهوی من زۆر زۆر بهی و اقعیبه. سواره بهوه نه ناسرا وه. نهو که سانه ی که سواره نه ناسن نهزان که سواره هه رچی بهو به مه زه بهی نه بهو، بهلام دیاره نهو شیعه نهی و توه. من ناتوانم بهیم که نهو شیعه نه هی نهو نین. منیش نهو شیعه نهیم دیون. ... وهختی خۆی شیعی به تاریخی کوئی نیران و نهوانش و توه. بهلام بهیوانه نهو شیعه نه، به هه مه بهستیکی و تهیتی، هی خۆی نه بهو. به بهوی من نهوانی ... نهو بهشیان بهرجهسته کردو ته وه، ناسیونالیزمی کوود، بهشی کوودا به تهیه که یان زۆر بهرجهسته کردو ته وه، که نه بهته نه مه واقعیبه ته زیاتره، بهلام به هه حال سواره روونا کبیریک موهالیفی بهی شای بهو. لهو سه ده مه دا، دیاره عه لاقه ی به کوودا به ته بهی بهو، بهلام له هه مان کاتدا نیسانیک پی شکه وتوو بهو، به نیسه بهت زه مانی خۆی. دواتر وتم نهو بهوت سالی ناخری ژبانی که له را دیو بهو، من سال به سال نه مدی. زۆر ناگاداری نیم و زۆر شاره زا نیم لهو ی که لهو ده وه دا چ نا لوگو بهی به که سه ره فکریا هاتوه. ... من نه میسته وه سواره له سه ده میتکا بهره مه زه به چوو به.

نیوه‌روژکی خه‌وه‌بردینه حه‌ره‌که‌تی کانیه‌که که نه‌یه‌وی پروا به‌ره‌و ده‌ریا، به‌و ساده‌گییه و نه‌م شته له نه‌ده‌بیاتی نه‌و زهمان و له نی‌تو پروونا‌کبیری نه‌و زهمانی موخالیفی وه‌زعی مه‌وجود ته‌مسلیتیک بوو. مه‌سه‌لن «ماهی سیاه کوچولو»، هی «سه‌مه‌د بیتهرنگی»، نه‌ویش حاله‌تییکی ناوای هه‌یه. به‌ پروای من سێ، چوار دیری ناخبری خه‌وه به‌ردینه هه‌موو نی‌توهرژکی خه‌وه‌بردینه‌یه که باسی نه‌وه نه‌کا، نه‌لێ:

«له ههر شوێنی راماره، دالماره، کاری تمولوه
نه‌زانی نه‌بێت ههر بێتی و به‌لوی، تا بیتی
هه‌ناوی به‌ هه‌نگاره،

نسه‌روه‌ته، گووله‌که‌ی رووحی ناوه.»

باسی نه‌وه نه‌کا و نه‌سه‌لن ناوی خه‌وه‌بردینه، ناوه‌که‌شی نه‌وه‌یه. کانی نه‌گهر به‌توانی پروا حه‌ره‌که‌ت به‌کا و رانه‌ه‌ستن، نه‌کا به‌ ده‌ریا و نه‌گهر راوه‌ستن نه‌بێت به‌ به‌رد، وه‌کو گراو، یانی نه‌گهر خه‌وی لێ به‌کموئ، نه‌گهر وه‌نوز بدا، نه‌گهر له حه‌ره‌که‌ت به‌کموئ. نه‌مه ته‌مسلیتیکه بۆ حه‌ره‌که‌ت و نه‌یشاره‌م کرد به‌وه که سواره فکرتیکی پیتشکه‌وته‌نخوازی بوو، یه‌کیان ههر نه‌مه‌یه: عه‌قیده به‌ حه‌ره‌که‌ت، عه‌قیده به‌ نالوگۆز، عه‌قیده به‌وه که رانه‌ه‌ستی، به‌ره‌و نامانجیتیک به‌رو و هه‌ولده‌ی که به‌و نامانجه به‌گی و له پیتگا خه‌وت لێ نه‌که‌وئ و دانه‌میتنی، چونکه نه‌گهر دا‌میتنی، رانه‌میتنی و نه‌بی به‌ به‌رد و موخجه‌مید نه‌بی، موته‌حه‌جیر ده‌بی. نه‌مه نی‌توهرژکی خه‌وه‌بردینه‌یه، به‌لام نی‌ستر نه‌ه‌نده‌ی ته‌فسیلات تیتدایه، له‌خه‌وه‌بردینه‌دا نه‌نسان نه‌یساس نه‌کا که سواره به‌ شوێن که‌لیمه‌دا چوه‌، به‌ شوێن وشه‌دا، وشه‌یه‌کی تر رایکتشاهه، نه‌له‌ته زۆر هونه‌رمه‌ندانه به‌ شوێن وشه‌دا رۆیشته‌وه، به‌لام خه‌ته‌که‌شی به‌رنه‌داوه، یانی نه‌کرا نه‌و شته کو‌رتتر بێ، شاکاره‌که‌شی وا له‌وه دا که درێژشه، به‌لام نه‌گهر که‌ستیک لێی تیتگا وه‌ه‌ز نابێ.

نو‌کته‌یه‌که‌ش له به‌هت وه‌زنه‌که‌یه‌وه به‌لێم: ئیمه نه‌و سه‌رده‌مه له دوو شت موته‌نه‌سیر به‌وین، یه‌کتیک له گۆزان و نو‌یکارییه‌کانی گۆزان له شیعه‌دا، که من پیتماوه ئیتستاش نه‌و نو‌یکارییه‌نای که گۆزان له شیعه‌ی کوردی کردویه له کوردستانی عێراق زۆر ته‌نسه‌یرتکی موهمیمی بووه. ... من زۆر پێ‌ز بۆ گۆزان قایلیم. ئیتستا ناتوانم به‌چه‌م نی‌تو نه‌و به‌حه‌سه‌وه. به‌حریتکی گه‌وره‌یه نه‌و به‌حه‌سه، به‌لام به‌ ههر حال گۆزان وه‌زنی په‌نجی هیتا. دیاره نه‌و ناوی نا وه‌زنی نه‌ته‌واپه‌تی که من پیتماوه‌یه وه‌زنی په‌نجی وه‌زنی نه‌ته‌واپه‌تیه‌یه. وه‌زنیکه، به‌لام وه‌زنیکي ناشایه، ناشاتره به‌ گرتی خه‌لکی کورد زبان. به‌ ده‌له‌لی نه‌وه‌ی نه‌کسه‌ری فۆلکلۆری کورد زبان به‌ وه‌زنی په‌نجیه‌یه. ئیمه وه‌زنی په‌نجه‌مان له لایه‌ک وه‌رگرت. له لایه‌ک

شيعری نوتی نمو وختی فارسی. دوی نیما که سهره‌تای دامه‌زراند، شاملو له نوجی خویا بو و فروغ فەروخزاد. نیمه، هم من، هم سواره زۆر موعجیب بووین به شاملو وه فروغ فەروخزاد، کاری نمو دووانه له کاری نیمه دا ڕهنگی داوه‌ته‌وه، به‌لام نمو سهردهم هیتن به نیمه‌ی نموت، به بێ وهی نیمه بهین، له دووره‌وه چه‌ره‌که‌ته‌که‌ی نیمه‌ی باش هه‌له‌ده‌سه‌نگاند. نه‌لبه‌ته‌ دوایی هیتن نه‌زه‌ری گۆزا له‌و باب‌ه‌ته‌دا، به‌لام نمو وه‌خته به نیمه‌ی نموت «جوجه گۆزان»، «جوجه‌له‌گۆزان»، به‌لام واقیعه‌یه‌ته‌ نموده‌یه نمو وه‌خته نیمه هم له گۆزان موته‌نه‌سیر بووین هم له‌شاملو و فروغ فەروخزاد و له شيعری نوتی نمو زهمانه‌ی فارسی و نوێکارییه‌کانی نمو زهمانه.

...خودی سواره له‌گه‌ل شانامه زۆر ناشا بوو. که‌سێک به ناوی «ره‌زا به‌راه‌نی» هاتبو وه‌زنی شانامه‌ی شکانه‌بوو، درێژی کردبووه. زۆر هم‌وایه‌کی خۆشی بوو نمو وه‌زنه. من و سواره به‌پارمان دا که به‌و وه‌زنه شيعری کردی به‌لێن. بۆیه‌که‌م جار، نمو خه‌وه‌به‌ردینه‌ی وت، منیش هه‌وته‌وانان. نم دووانه هه‌ردوکی له‌سه‌ر وه‌زنی شانامه‌یی، به‌لام وه‌ک شانامه‌ دوو دێپێ نییه. دێپێکی مومکینه چوار که‌لیمه‌ بێ، دێپێکی ده‌ که‌لیمه‌ بێ، ناوا نیتر. نم وه‌زنه‌ش وه‌زنێکی تازه‌ بوو و به‌ داخه‌وه هه‌ر ته‌نیا خه‌وه‌به‌ردینه و نمو شيعره‌ی من که «هه‌وته‌وانان» و ناوا ده‌ست یێ نه‌کا:

«به‌لێ وای نه‌تو»

وه‌ک زنجاری یێ خه‌وته‌ی مانگه‌شمو

به‌ مهن‌دی شکۆدله‌ر و گه‌وره‌ و گرانی،

نه‌ویش:

«له‌ چهن‌ی گه‌رووی که‌و»

که‌وی دۆمی یه‌خسیری زیندانی داری»

نهمه‌ش وه‌زنێکی زۆر سوار بوو، نه‌یخواره‌ به‌و نێوه‌رۆکه‌ که‌ چه‌ره‌که‌تی ناو به‌ره‌و ده‌ریا و نه‌وانه‌ بوو. له‌م به‌ره‌وه‌ سه‌رکه‌وته‌نێکی باش و نوێ بوو، هم بۆ سواره، هم بۆ من، به‌لام وه‌ک باسم کرد دوایی نمو، که به‌ داخه‌وه عومری زۆر نه‌کرد، منیش کاری شيعریم زۆر نیدامه‌ نه‌دا. که‌می تریش نم وه‌زنه‌ی به‌ ده‌سته‌وه نه‌گرت، یا نم جۆره‌ نوێکردنه‌وانه. به‌ نه‌زه‌ری من نیتسا شيعری نوێ له‌ کوردستانی ئێران له‌ سه‌ر ڕچه‌ی نمو شته‌ی و نیمه‌ دامه‌زراند نه‌ڕۆش‌توه. نیتسا گه‌راوه‌ته‌وه سه‌ر نمو نوێکارییه‌ی کوردستانی عێراق، دوی مه‌که‌ته‌بی ڕوانگه. زۆرتر وه‌زنی ته‌سته‌یره‌کان، نیتسا له‌ کوردستانی ئێرانیش باوه. به‌ به‌روای من وه‌زنێکی زۆر خۆش و موته‌نه‌وێع نییه. به‌ هه‌ر حال نه‌ویش وه‌زنێکه‌ بۆخۆی. به‌ هه‌ر حال

نه‌مانه باری فه‌ننی شیعره‌دکانن. به‌لام قه‌سدم نه‌مه بوو نیشاره به‌کم به‌وه که سواره چۆن به شوین نویتکاریا نه‌گه‌را و چۆن له شیعره‌ی نوئی فارسی که‌لکی وهرنه‌گرت، وه‌کو منیش هر لهو سه‌رده‌مه‌دا و خه‌وه‌به‌دینه په‌کیک له کاره پاشه‌کان بوو. جه‌وته‌وانانی منیش نهو سه‌رده‌مه هر بهو به‌ونهو زۆر ناویانگی دهرکرد و ده‌ست به ده‌ست گه‌را. نه‌مه نهو وه‌خته تیتکه‌لنیک له وه‌زنی عه‌رووزی و وه‌زنی په‌نجه کارمان له سه‌ر کرد. بۆ هیچ کامیان ته‌عوویمان نه‌بوو، مه‌سه‌له‌ن وه‌زنی عه‌رووزی به‌جی بیتلن به‌حسابی نه‌وه‌ی که گۆیا نه‌وه وه‌زنیکی عه‌ره‌بیه و بیتگانه‌یه. نهو سه‌رده‌مه نه‌مه وامان به‌ر نه‌نه‌کرده‌وه و سواره‌ش وای به‌ر نه‌نه‌کرده‌وه.

نه‌وه‌ی که جه‌مه‌عه‌تیک پتیا‌نوابن ره‌خنه له سواره نابن بگیری، به‌هروای من ناسیۆنالیزمی کورد سواره‌ی موساده‌ره کردوه، سواره‌ی کردوه به‌هی خۆی و به‌وتیکی لن دروست کردوه. نه‌فسانه‌یه‌کی لن دروست کردوه نه‌گۆر. بۆیه پتی خۆش نییه هیچ نه‌وه ره‌خنه‌یه‌کی لن بگیری. له‌حالتیکا سواره‌ش وه‌ک من، وه‌ک تۆ، وه‌ک نه‌وه‌ی به‌شه‌ریه‌ت، نه‌کرئ مه‌وزووعی ره‌خنه‌ی، نه‌کرئ مه‌وزووعی لیکۆلینه‌وه بێ. ئینسان نه‌وه‌یه که ئینسان بزانی سواره له‌چ سه‌رده‌مه‌یکا ژیاوه و نه‌و شتانه‌ی که له شیعره‌ی سواره‌دا خۆی دهرخستوه نیشانه‌ی چیه.

... به‌هر حال پووناکییری نه‌و سه‌رده‌مه له‌ئیرانا به‌هۆی دژایه‌تی له‌گه‌ل پۆلمی شا و به‌هۆی ته‌حه‌ولاتی کۆمه‌لایه‌تیه‌ک که نه‌و سه‌رده‌مه، مه‌سه‌له‌ی لاچوونی مونا‌سباتی فیتودالی و ئیسلاماتی نه‌ری بوو، که‌وتبونه په‌به‌ریه‌کی، به‌هروای من، دواکه‌وتوانه به‌رامبه‌ر به‌مۆدیریزم و به‌رامبه‌ر به‌شار و به‌رامبه‌ر به‌گه‌رانه‌وه بۆ دێ. ... نه‌و سه‌رده‌مه سه‌رده‌می بوو که زۆریه‌ی خه‌لکی عادی له‌کوردستان و له‌باقی ئێران له‌دیه‌و باریان نه‌کرد، نه‌هاتن بۆ شار، به‌لام پووناکییری نه‌و سه‌رده‌مه به‌شیک له‌چه‌وتبینیان نه‌وه بوو که له سه‌رده‌مه‌یکا که خه‌لک نه‌هاتن بۆ شار، نه‌وان له‌شاره‌وه نه‌چونه‌وه بۆ لادێ. نه‌مه قه‌تعه‌ن کۆنه په‌رستانه‌یه، قه‌تعه‌ن به‌ره‌و دوا گه‌رانه‌وه‌یه. شیعره‌ی «شار» نه‌گه‌ر به‌خۆیتیه‌وه نه‌مه‌یه، به‌لام من خۆشم نه‌و وه‌خته هر شیعره‌ی وام هه‌یه. مه‌سه‌له‌ن من شیعره‌یکم هه‌یه، شیعره‌ی جه‌وته‌وانان، دێرێکی ناوایه، باسی سه‌رنج نه‌کا، باسی نیگای خۆی نه‌کا شاعیر، من گوته‌ومه: «سه‌رنج ده‌مه‌یکه زولالیی نه‌ماوی چه‌په‌لگه‌ی هه‌راسانه‌ری گه‌وره‌شاره». نه‌و وه‌خته من پتیمو‌پوو شاری گه‌وره چه‌په‌لگه‌یه، ئینسان هه‌راسان نه‌کا و سه‌رنجی ئینسان له‌نێو شاری گه‌وره‌دا زولالیی نامیتن، نه‌بێ به‌گه‌رته‌وه بۆ دێ، بۆ داوینی ته‌بیه‌ت تا سه‌رنج زولال بیته‌وه. نه‌لنان وه‌ختی من ته‌ماشای نه‌کم، نه‌به‌ین نه‌وه دواکه‌وتوانه بوو.

شاری گهوره و به تایبیت لهو دهوران، نهو دهورههک بوو، دهورهی گۆرانی کۆمهلگای نێران له فیتوڤالییهوه بۆ سهرمایه‌داری، زۆر شتی ناحهز و خراپی تیا بوو، زۆر مالوێزانیی خه‌لکی تیا بوو. سه‌رمایه‌داری له هه‌موو جێگه‌یه‌ک له نێو خۆین و ئاره‌قی خه‌لکا هاتۆته پێش، هه‌علوومه خۆ. ... ئێمه له زۆر باهه‌تهوه نه‌مانزانی که نه‌مه باشه. من خۆم یه‌که‌تیک لهو که‌سانه‌ بووم که موخالیفی ئیسلامه‌تی نه‌زی نه‌بووم لهو سه‌رده‌مه‌دا، له خه‌لتیکا کوردایه‌تی، ناسیۆنالیزمی نێرانی، لهو سه‌رده‌مه‌دا، موخالیفی ئیسلامه‌تی نه‌زی بوو، به‌لام نێتر نه‌مه بوو نه‌و شته. سواره‌ش ته‌حتی ته‌نسیهری نه‌و جه‌وه بوو و خۆشی له بنه‌ماله‌یه‌کی فیتوڤالیی گه‌وره‌ بیه‌و. من پێموایه سه‌رده‌می لاریی سواره‌ هاوکات بوو له‌گه‌ڵ نه‌و سه‌رده‌مه‌ که به‌زوتنه‌وه‌یه‌کی جیوتیاری له ناوچه‌ی بۆکان بوو و تایفه‌ی نه‌وان ده‌رگه‌یه‌ر بوون له‌گه‌ڵ جیوتیاران. نه‌وه به‌شێکه له مێژوو که من پێموایه قه‌تعه‌ن ته‌نسیهری کردۆته سه‌ر سواره که زۆر ته‌ماویلی به‌ لادی و به‌ نه‌فسانه‌کردنی لادی، ئیده‌ئالیزه‌کردنی لادی، بوو. نه‌وه له هه‌موو شیه‌ره‌کانیا ته‌قربه‌ن هه‌یه. من پێموایه نه‌گه‌ر که‌ستیک نه‌و ره‌خنه‌یه به‌گه‌رێ ئیمرۆ، ره‌خنه‌ لهو شیه‌ره‌ نه‌گه‌رێ نه‌ له سواره. سواره ئینسانی نه‌و سه‌رده‌مه‌ بوو، رووناکیه‌ری نه‌و سه‌رده‌مه‌ بوو. دو‌اکه‌وتووبیه‌کانی نه‌و سه‌رده‌مه‌ی رووناکیه‌ریی ئێران و کوردستانی له خۆیا نیشان داوه، نه‌ز جومه‌ له پێوه‌ند له‌گه‌ڵ شار و دی. ... من خۆم پێموایه نه‌و ره‌خنه‌یه دروسته، به‌ تایبیت نێستا. نێستا تو‌بێنی شار به‌ شتیکی خراپ دانه‌تی و دی به‌ شتیکی باش دانه‌تی، خودی خه‌لکی دی لێت تو‌وره‌ نه‌بن، به‌ حه‌ق.

«کچی به‌یان» م پێ یه‌که‌تیک له جوانترین شیه‌ره‌کانی سواره‌یه. «هانگه‌وازی په‌نجه‌ره» ش هه‌ر شتیکی باشه. من پێموایه «کچی به‌یان» نومه‌یدیکی تێدايه، ره‌هیتیکی تیا به‌ینی ئینسان و سیاسه‌ت، ئینسان و خه‌بات، که ره‌هیتیکی واقیعه‌یه. له هه‌موو جێگه‌یه‌کی شیه‌ره‌کانی سواره‌ وایه. له زۆر جێگا ئینسان فیده‌ی سیاسه‌ت کراوه، ئیساسات فیده‌ی خه‌بات کراوه. من پێموایه کوللن له نه‌ده‌بیاتا کارتیکی باش نییه، یانی وه‌جه‌تیکی باش نییه له نه‌ده‌بیات. نه‌ده‌بیات مه‌جالێکه بۆ نه‌وه‌ی که ئینسانبوونی ئینسان، ئینسانیه‌تی فهردی ئینسانه‌کان زۆرتر خۆ بنه‌تی و نه‌گه‌ر زۆر بێ به‌ سیاس، زۆر بێ به‌ خه‌باتکارانه، زۆر بێ به‌ شوعار، نه‌وه‌ی خۆی له ده‌ست نه‌دا. له بیرمه‌ مایاکۆفسکی شیه‌رتیکی هه‌یه، مه‌شه‌وره‌ به‌ ناوی «لێتین». من هه‌میشه، له سی سال به‌ر له‌نێسته‌وه، هه‌موو جارێک نه‌و شیه‌ره‌م خۆیندۆته‌وه، به‌شیتی هه‌یه زۆرم پێ ناخۆشه، شوتنێکه باسی فهرد و هه‌یز نه‌کا. نه‌لن: «فهرد چییه؟ فهرد نه‌گه‌ر به هه‌موو ده‌نگی خۆی هاوار به‌کا، ده‌نگی ره‌نگه‌ فقه‌ت به‌گاته‌ گوتی ژنه‌کی، نه‌ویش به‌ شه‌رتیک که ژنه‌کی نه‌چووبێ بۆ که‌ین. فهرد چییه؟ فهرد هه‌ج

نییه. نه‌وی که هه‌یه حیزه.» به هه‌ر حال حیزب مه‌علومه به‌لام له ته‌قابول له‌گه‌ل فهدر، له‌گه‌ل ئینسان، نا‌وای لێ بکری من زۆر موخالیفی نه‌وم و زۆر موخالیفی مایاکۆفسکی بووم له‌و شیعره‌دا که فهدر نا‌وای لێ نه‌کا. به هه‌ر حال ئیسته جینگه‌ی په‌خنه‌ی مایاکۆفسکی نییه، به‌لام سواره‌ش له چهند شونیتیک نه‌و کاره‌ی کردووه، مه‌سه‌له‌ن شیعره‌کی فارسی هه‌یه «زرد و سیاه‌و رنگی» و له چهند جینگه‌ی تر نه‌وه هه‌یه، به‌لام په‌کینیک له خه‌سه‌ته‌کانی سواره نه‌وه بوو که ئینسانیکه‌ی موته‌نه‌و یه‌و، جۆر به جۆر بوو، به‌ه‌روای من خۆی شه‌خسه‌ن ئینسانیک بوو نه‌ه‌لی عیشق بوو، نه‌ه‌لی خۆشه‌ویستی بوو، نه‌ه‌لی گوزهرانی خۆش بوو. زۆر ده‌سته‌نگ بوو، به‌لام زۆر چه‌زی نه‌کرد له ژیان. هه‌ر کام له شیعره‌کانی نه‌و خه‌سه‌ته‌ی خۆی تها ده‌رخستوه، به‌ه‌روای من شیعره‌کی جوانه. «کچی به‌یان» له‌وانه‌یه و «هانگه‌وازی په‌نجه‌ره» ش هه‌ر له‌وانه‌یه، تیا نا نه‌و هه‌سته ئینسانیه، هه‌ستی عیشق و نه‌وانه ده‌رکه‌وتوون.

من نه‌ومه‌ پاس کرد، وتم نه‌و سێ که‌سه، له زۆر جێیان نا‌وی ئیمه سێ که‌س به‌ په‌که‌وه‌ براره، وه‌کو نه‌و که‌سه‌نه‌ی که پۆلیان بووین. دیاره نه‌و دوو که‌سه‌که‌ی تر (سواره و عه‌لی حه‌سه‌نیانی) نه‌ماون به‌ داخه‌وه، به‌لام من وه‌کو شتیکی نۆژیکتیو و عه‌ینی ده‌مه‌ویست نه‌وه پاس به‌که‌م که له‌نیو نه‌م سێ که‌سه‌دا سواره زیاتر ته‌نسیری بووه، عه‌لی حه‌سه‌نیانی که‌مه‌تر ته‌نسیری بووه. ... مه‌به‌ستم که‌مه‌کردنه‌وی جیگا و په‌نگای نه‌و نییه، نه‌ویش دۆستی زۆر خۆشه‌ویستی من بووه. هه‌تا ناخه‌ری ژیا‌نیشی پێوه‌ندیان، نه‌وه‌نده‌ی توانیومه‌انه، به‌ په‌که‌وه هه‌ر بووه.... به‌لام وه‌کو واقع پیمویه عه‌لی حه‌سه‌نیانی له‌ به‌واری نوێکردنه‌وه و ده‌ره‌نیانی شیعه‌ری له‌ کوردستانی ئێزلن، له‌ په‌وتی نوێ، نه‌و ته‌نسیره‌ی نه‌بوو که سواره بوویه‌تی. دیاره من به‌اسی خۆم نا‌که‌م، چونکه من حیره‌یه‌ی شاعیره‌ نه‌بووم، نه‌بووم به‌ شاعیره‌کی حیره‌یه‌ی....

نه‌و سه‌رده‌مه‌ دوو چه‌ره‌که له سه‌ر روونا‌کبیره ته‌نسیری دانا‌بوو. په‌کینیک چه‌ره‌که‌ی چریکی ئێزلن، به‌نجگه له‌وه له سه‌نخی جیهانی‌شا چه‌ره‌که‌ی چریکی ئه‌مریکای لاتین.... نه‌و سه‌رده‌مه نه‌و چه‌ره‌که‌ته‌ی ئه‌مریکای لاتین و چه‌ره‌که‌تیک که له ئێزلن مو‌نه‌که‌س بووه، چه‌ره‌که‌ی چریکی، وه هه‌روه‌ها چه‌ره‌که‌ی سالی (٤٧.٤٦ - ٦٧ - ٦٨ زایینی) له کوردستانی ئێزلن، که به ناوی سماییلی شه‌ریفزاده و مه‌لا نا‌واره‌ مه‌شه‌ووره، روونا‌کبیره‌ن بیه‌وون به‌ دوو به‌ش نیستر. نه‌م «خه‌لتی درۆ» و هه‌روه‌ها په‌ک دوو شیعه‌ری فارسی‌یه هه‌یه سواره، له ژێر ته‌نسیری نه‌و چه‌وه‌ دایه، ... له شیعه‌ فارسی‌یه‌که‌شیا مه‌سه‌له‌ن به‌اسی نه‌وه نه‌کا که نه‌گه‌ر تۆ نه‌ته‌وی حه‌قیقه‌ت بیه‌سی، حه‌قیقه‌ت نه‌به‌ی له زبانی

خه تېبه وده.... مه سله لن نه لئ:

«من و تو هر دو نیک آگاهیم
که دهانهای انتباهت از باد جلد را
باید بست
و فصاحت را
در رولق کوهستان
از خطیبی که کلامش سری است
باید آموخت».

... من پتموایه له ژبانی خویا سواره وا نه بوو به تهوری واقعی. بهلام نه ووش فزایه ک
بوو، جمونیک بوو، هات و زال بوو، وه دواي نه ووش سواره هر ما و هر له گهل نه ووشا نه ما،
بهلام نیتر شیعره کانی ماون. «خیتلی درؤ» هی نهو سرده مه دیه. مه سله لن نه لئ «کرمی
کتیب»، «یاری غاری هؤده»، نه ووش یه کتیک له نیختلافاتیک بوو که نهو سرده مه دیش له نیو
نهو جه ماعه تدها بوون. من خوم یه کتیک له وانه بووم که پتموانه بوو نه کرئ به که سینک بلئی
«کرمی کتیب»، چونکه کتیب نه خوینتته وده. کتیب خویندنه ووم پت بایه ختیک باش بوو، یا
جده لکرند، ... به هر حال نه مه دیه. نیستا کن نه مرؤ «خیتلی درؤ» دووباره دینت باسی
نه کاته وده، به پت نه وده به قه ولی تژ له راپته دی واقعی و تاریخی خوی، نهو رؤژدها باسی
بکرئ. نه وده نیشی من نییه نیستا باسی له سر بکهم. نه گهر شتیک کونکریت با نینسان
ده پتوانی جوابی بده تده وده. بهلام به هر حال وهک باسم کرد نه فسانه دروستکردن له سواره
به شیکه له میژووی سواره شناسی ناسیونالیزمی کورد. نه فسانه ی لن دروست نه کهن، بوتی
لن دروست نه کهن، وهک نه ودهی سواره هه همیشه هه وده کو «خیتلی درؤ» بیتری کردو تده. له
حالتیکا مه سله لن شیعره کانی تری ته ماشا که ی، ته ماشا نه که ی نه ووشی وا تیا یه،
نه ویشی وا تیا یه. دوا یه ش نهو شیعره ی بؤ «ته ختی» و توه، ته ختی کوشتیگیر، که زور
ناسیونالیزمی نیرانی تیا یه... شیعره که به فارسیه، ناوی «امشاسپند هشتم» ده. به پروای
من نهو شیعره زور کونه پرستانه دیه. ... بهلام به هر حال سواره وه کو مه وجودیک
واقعی، زیندو، که ژباوه، نانی خواردووه، عیشقی کردووه، سیاسه تی کردووه. شیعره ی
وتوه، نوو سراوه ی هه یه، له زده مینه ی واقعی میژووی خویا نه گهر باسی لن بکرئ، به
پروای من جتی رتزه. جتی خوشه ویستییه، بهلام جتی بوت کردن و نه فسانه کردن نییه.
نهو حمره که یه، حمره که یه کی فهره نگی، سیاسی بوو، له ساله کانی شمه سته کانا، له
کوردستانی نیران، که تیکه لاهه له گهل وه زعی نهو وه ختی نیران، له گهل وه زعی نهو وه ختی

کوردستانی عێراق، که نوو شتی پیتی ئەلێن شۆرشی ئەیلوول، تازه دەستی پێکردبوو، بەلام
 نوو کەسانەی که لەو سەردەمدا وجودیان بوو، حوزوریان بوو، فەعال بوون، زیاتر بە دوو
 ڕەوت هاتن. دیارە سوارە ئەما تا شۆرشی ئێران، بەلام بە دوو ڕەوت هاتن. بە دوو ڕەوت
 چوون. کە مەسەلەن، فەرەز کەین عەلی حەسەنیاڵی بۆ غۆنە لە ڕەوتی ناسیۆنالیزمدا مایەوه و
 لەوێ جێگیر بوو. بۆ غۆنە مەسەلەن منیش لە ڕەوتی ناسیۆنالیزمدا ئەمامەود و ئەلنان
 یە کێچم لەو کەسانەی که دزایەتی ئەکەم لە گەل کوردایەتی و لە گەل ناسیۆنالیزم. لەم
 تاریخەدا، ئەمانە لە ئەزەر ناگیرێ. وەک ئەوەیە که مێژوو هەر لەو سەردەمدا قەتیس
 ماوه.... ئەوەی که لەو کەسانەی که نوو سەردەمدا فەعالی ئەو ڕەوتە ئەدەبییە بوون، بۆ
 غۆنە دواڵی پێوار (موسلیح شیخولئیسلامی) که شاعیرێکی ئەکتیو بوو، تا ئێستاش هەر
 بوو، یا دواتر سولەیمان قاسمیانی (کاکە) یا سەردەمێک من... ناسیۆنالیزمی کورد ئێمە
 بە سەرمایەیی خۆی دانان. بەلام سوارە، چونکە ئەوانێک بێکا بە سەرمایەیی خۆی، بە ڕوای
 من ناسیۆنالیزمی کورد شاعیرەکان و ئەدیبەکان موسادەرە ئەکا، ئەیانکا بە مالی خۆی و لە
 حالەتی واقعی و ئینسانی خۆی دەریاننەهێن. ئێستا من باسی ئەم ڕەوتی چەپە ناکەم،
 بەلام باسی ئەو ئەکەم که سوارە لە ئاوتنە ناسیۆنالیزمی کوردا تەسویرتێکی واقعی لێ
 نەدراوه و ئەو تەسویری لێی دراوه، «سرو» که تەسویرتێکی مەزەبیشی لێ داوه که بە
 ڕوای من جەعلتێکی زۆر قەیزەونە، بەلام ئەوانەش که تەسویرتێکی تەواو ناسیۆنالیزمی
 کوردییان لێ داوه، بە ڕوای من تەسویرتێکی واقعی نییە ئەو. ئەلێم بوو، بەلام بەو
 ئەندازە نەبوو. بە هەر حال باسی مێژوویەکی سی، چل سال لەو پێشە، زۆر شتی هەیە. بە
 تاییبەت من ئەمەوێست زۆرتر باسی ئەو لایەنە بکەم، لایەنی تەحوولاتی کۆمەلایەتی، که
 کۆمەلگای کوردەواری، بە تاییبەت ئەو وەختە لە ژێر موناڵاتی فێتووالی دەرنەهات. ئەچوو
 بەرەو سەرمایەداری. ئەو وەختە ئێمە، بە هەر حال بە تەفاوت ئەو شتەمان دەرک ئەکرد یا
 دەرکمان نەئەکرد و هەلوتیست بەرامبەر بەو لە شیعری سوارەدا، ئەمانە بە ڕوای من ئەو
 شتانەیه که ئەکرا، یەعنی لە ئەدەبیاتی ئەو زمانەدا من خۆم شیعیرتیکم هەیە: «لە
 ڕۆلەتیکێ قەتیساً نەزیرە ج ناہین». ئێستا وەختی ئەوە نییە، بەلام بە هەر حال ئەگەر
 فۆرسەتیکێ تر بێ باسی ئەو بزووتنەو ئەدەبییە لە ڕوانگەی کۆمەلایەتی و سیاسییەوه
 بکری، ئەو وەختە جێگا و ڕێگای سوارەش و هی کەسانی تریش باشتەر دەرنەکەوی.

له ، نه فسانه ، ی ، نیا یوسنج ، دوه تا ، خه وه به ردینه ، ی ، سواره نیل خانۍ زاده ،

« مراد نه غزمی »

چالاګانۍ پانتایۍ نه دهب ، کم و زور له سر نه م پایه ګوګن که سواره لانی کم په کیکه له نوټکه رمه دکانۍ شیعی کوردی . په کم برون و نه بونی سوارش له م پر ژبه دا هر ه بوبو نه م وتاره زور له سر نه م ګیشه په ناروا . بم حاله ش هندیګ له نو سهران به لیکدانه وده کی سدریټی تیتم خوازانه و نایدول ژبیانه وه همول ددهن به لیتن که سواره شاعیری لادییه . نه م وتاره بم پتشفه پرزانه وه له دو به شدا همولی روانیټکی دیکه ددها بو رخنه به ګشتی و شیعی سواره به تاییه تی . په کم به شیوی مه جازی پاژ بو ګشت ، سواره ده ګاته نیشانیه ګ بو نه وی باسیکی میټو دیک سه بهارت به رخنه و خوټندنه وی شیعر بوروژنی ، دوهم دینه وه سر پاژ و پراکتیکانه باسی زمانی تاییه تی سواره ده ګا .

۱- شهر ، سهرتا وګ بهرهمی زمانی ده خوټندنه په مان چمک ؟

بو تیقای مؤدیرن و نه نانه ت زوری ریازه رخنه ییبه کانی کلاسیکیش شیعر به بهرهمی کی زمانی داده نین که مانا ده خوټنیتن . نه رستو ګرینګترین ناسه واری خوی بهارت به خوټندنه وی ده ګه کانی نه ده بی به Politic ناودیر کردووه . بهو پییه کی زمان لهو پری چربو نه وی خویدا ، ده ګاته لووتکه کی شیعر .

نه ګه رکوو زمان خوټو بی . نه دهب ده ګار ګه ری نه م خوټو پیوه . دواچار رخنه به تیټو ریبه کانی وه کار له سر نه ده بییه تی ده ګه کان ده ګا . بهو پتشفه پرزه وه که نه مان بهرهمی زمانین . نه ک بهم روانګه یه وه که کار کردی فله لسه ف و تیټو ریبه کانی و ګومه ناسی و ... له ده ګه کانیدا چونه و تاج راده یه که ؟

به ګورتی رخنه ی نه ده بی دواړی له سر ده ګتک هله ددها که سهرتا بهرهمی زمانی بیت و دواچار دیارده و چه مکه کانی زانستی و فکری و سروشتی دناخی خویدا به ټوټنیته وه و که لکیان لن و مرګری .

پروسه ی خوټندنه وی ده ق له دوو جه مسره وه بوی هیه رووبدا په کم جه مسه ری نانه ده بی (ګومه ناسی ، د پرووناسی و د پروون شیکاری ، فله لسه ف ، میټووناسی ، رامباری و ...) په . جه مسه ری دوهم ، جه مسه ری نه ده بییه که راسته وخو ده چیته سر ده قی

ندهبی و دۆزینه‌وی لایه‌نه داهینه‌ردکانی زمانی له دوو توقی ده‌قدا.

نهم دوو جهمسه‌ره پتکه‌ینه‌ری «پترسه‌یتکتیوه» یک نین که نیه‌ره‌استیان هه‌بی و تیکه‌لاریک له هه‌ر دووکیان بیسته‌ جوهره‌ روانیتیک. به‌لکو هه‌ردوو ده‌لاکه‌ن و به‌س. به‌ له‌ونیک که له‌ یه‌ک ئاندا هه‌ر له‌ یه‌کیان پاروانین بۆ ده‌ق مه‌یسه‌ر ده‌بی.

خوێندنه‌وی ده‌ق له‌ ره‌ه‌ندی نانه‌ده‌بییه‌وه‌ له‌ یه‌که‌م هه‌نگاودا به‌ سه‌پنه‌وی به‌ره‌می زمانی بوونی شه‌ه‌روه‌ ده‌ست پتده‌کا. له‌ درێژه‌شدا هه‌نگاو زیاتر له‌ باسه‌ نانه‌ده‌بییه‌کاندا رۆده‌چێ و له‌ politic دوور ده‌که‌وته‌وه‌. نهم شه‌هر خوێندنه‌ویه‌ و گه‌ران به‌ دوا‌ی نیشانه‌کانی کۆمه‌لناسی، نایدیلۆژیک، ده‌رووناسی، فه‌لسه‌فی و... و دیاریکردنی کارکردی نهم چه‌مکانه‌ له‌ دوو توقی ده‌قدا و شه‌یه‌وی بۆچوون و لیکدانه‌وی سه‌ستمی تیفه‌کرینی به‌ره‌مه‌ینه‌ره‌که‌ی سه‌بارت به‌م دیاردانه‌ له‌ جێی خۆیدا شیای سهرجیه‌، به‌لام له‌ ناکامدا هه‌ر نانه‌ده‌بییه‌، له‌به‌ر نه‌وه‌ی ده‌لاقه‌ هه‌لبێژێردراوه‌که‌ بۆ چوونه‌ نیه‌رژووری باسه‌که‌ له‌ سه‌ره‌تاوه‌ نانه‌ده‌بی بووه‌. واتا له‌ رووی میتۆدیکه‌وه‌، شه‌یواز و ره‌ه‌ندی نانه‌ده‌بی گرتووته‌ به‌ر و نه‌گه‌رش جار نا‌جار لای‌ بیت و بۆ‌ لای باسه‌ زمانی و نه‌ده‌بییه‌کانه‌وه‌ تووشی ئالۆژکاری میتۆدیک ده‌بی و باسه‌که‌ مه‌نتقی لیکدانه‌وی خۆی ده‌دۆزێت. نهم شه‌یوازه‌ به‌ راشکاو‌ی به‌دوا‌ی چی گوتندایه‌ نه‌ک چۆن گوتن.

ره‌ه‌ندی دووه‌م واتا نه‌ده‌بی سه‌ره‌تا به‌و پتیه‌سه‌رزوه‌ ده‌روانیتیه‌ ده‌قی نه‌ده‌بی که‌ به‌ره‌مه‌یتکی نه‌ده‌بی و زمانیه‌یه‌. به‌و پتیه‌ لیکدان و لیکۆلینه‌وه‌ زمانیه‌یه‌کان ده‌کاته‌ نه‌وه‌ری باسی خۆی و له‌ پال نهم باسه‌ سه‌ره‌که‌یه‌دا، ئاوێ ده‌داته‌ سه‌ر لایه‌نه‌ مانایی و نیه‌ره‌پۆکی و چه‌مکیه‌کانی ده‌ق و چۆنیه‌تی هه‌لسوکه‌وتی له‌ ته‌ک زمان و نۆژدنی و ژيانده‌وه‌ی لایه‌نه‌ زمانیه‌یه‌کان و چۆنیه‌تی خولقاندنی مانا ده‌بسته‌ هه‌وتی باسی نهم شه‌یوازه‌ ره‌خنه‌یه‌یه‌. واتا چۆن گوتن، ئاوه‌ندی باس و خواسه‌کانیه‌تی.

نهم دوو ده‌لاقه‌ و میتۆده‌ ره‌خنه‌یه‌یه‌، هه‌ردوو‌ک بوونیان هه‌یه‌ و نکۆلی له‌ هه‌یچیان ناکرێ. هه‌ردوو‌ک لایه‌نیش لایه‌نگری تایبه‌تی خۆیان هه‌یه‌ و خوێنه‌ری خۆیان.

تیسۆری نه‌ده‌بیی مۆدێرن، له‌ ره‌ه‌ندی دووه‌مه‌وه‌ ده‌روانیتیه‌ نه‌ده‌ب و ره‌خنه‌ی مۆدێرن به‌گشتی. به‌ره‌مه‌ی نه‌ده‌بی و به‌تایه‌ت شه‌هر سه‌ره‌تا به‌ به‌ره‌می زمانی و خولقاوی زمان ده‌ناسێ و نه‌وه‌ی بۆ ره‌خنه‌گری مۆدێرن سه‌ره‌تی هه‌یه‌، کایه‌ زمانیه‌یه‌کان و چۆنیه‌تی ته‌قینه‌وه‌ی زه‌ره‌فیه‌ته‌ که‌له‌که‌به‌وه‌کانی زمانه‌ له‌ ناخی ده‌قدا. نه‌وه‌ی مرۆف تووشی سه‌رسوورمان ده‌کا و دژوازیسه‌کی سه‌یر پتیک دیتن، نهم رووداویه‌ که‌ تاقمیتکی نوێخواز و به‌هروای خۆیان ئالانگار (که‌ حازر نین یه‌ک به‌ستیش لهم‌ پله‌یه‌ دابه‌زن) له‌سه‌ر به‌ره‌مه‌یتکی ته‌واو نه‌ده‌بی

(دهقی شیعی نوی) به دهلاقی نانه‌دهی و نامو‌دیرنه‌وه ددروانن و حوکی بۆ دده‌هن.
 تهنانت له مه‌ودای شۆ‌پوونموه یان له‌م ده‌لاقه‌یه‌وه بۆ ده‌قی نه‌ده‌ی، سووکه‌ناو‌پێکی‌ش
 له‌لایه‌نی زمانیی ده‌قه‌که‌ ناده‌نه‌وه. ئهم جۆره‌ پارادۆکسه‌ سه‌یرانه‌ش له‌وانه‌یه‌ هه‌ر له
 کۆمه‌لگای قه‌یراناوی و ناشی مجتێرانه‌ی خۆماندا به‌دی به‌کری، کۆمه‌لگای سونه‌تی،
 مو‌دێرن‌خوازی پۆسته‌مۆدێرن‌گه‌را! دیاره‌ ئهم ئالۆژکاوییه‌ له‌ بوا‌ری په‌خنده‌دا، هه‌له‌ی میتۆدی
 ساز ده‌کا و هه‌ر له‌ به‌نه‌رتدا لێک‌دانه‌وه و بۆ‌چوونه‌کان له‌ مه‌نتقی په‌خنه‌یی و «تخلیلی» بێه‌ش
 ده‌هن.

٢- شیعی سواره، مو‌دێرنه‌ یان نامو‌دێرنه‌؟

سالی ١٣٠١ی هه‌تاوی ١٩٢٢، سالی خو‌لقانی «نه‌فسانه‌»ی نیما و نو‌تبوونه‌وه‌ی
 شیعی شێدار و تۆزای و گن‌خاوی فارسییه. نزیک له‌ چل په‌نجای سا‌ل به‌ر له‌ خو‌لقانی
 «خه‌وه‌به‌ردینه» و «شار»ی سواره.

نیما، به‌ ته‌ریک بوونه‌وه‌ له‌ شار و دیاره‌کانی و هه‌راوه‌وری‌ای شارنشین و که‌شه‌وه‌وا‌ی
 ئاکادیمیک و ده‌مه‌ته‌قه‌ی ده‌رس و مه‌درسه‌ و زانسته‌گا‌کان و (که‌ به‌ له‌ونیک دۆستی دێرنه‌و
 شاعیری جاران و مامۆستای زانکۆی ناسراوی ئیستا. دکتۆر ناتل خانله‌ریشی و ده‌نگ
 هێناو مۆزکی لادیی و پاشکه‌وتویی و دووره‌په‌رتزی له‌ نیما‌دا) له‌نیو‌دلی دارستانه‌کانی
 چه‌رویری گیلان و له‌ بناری شاری ده‌ریا و چۆم و کانی‌او و شالی‌زاره‌کاندا. کۆشک و ته‌لاری
 ئانتیک و تۆزای و درز‌بردووی شیعی فارسی تووشی هه‌ژان کرد و هه‌ولی رووخان و
 به‌ماشکینی و دووباره‌بنیات نانه‌وه‌ی شیعی فارسی‌دا.

له‌ سه‌رده‌می شیعه‌ نه‌زموونخوا‌ز و پارادایم ناسایی‌یه‌ی نیما‌دا، دیه‌نه‌کانی سروشتی و
 دیاره‌لادیی و ناشاریه‌کان، له‌گه‌ل گاشه‌به‌ردی تیرمه‌کانی سوا‌ی شیعی فارسی سه‌ر
 نه‌سو‌ین.

...

چه‌ در آن کوهها داشت می‌ساخت
 دست مردم به‌الود در گل

سالها طی شدند از پی هم
 یک گوزن فراری در آنجا
 شاخه‌ای را ز برگش تهی کرد

گلهی چند بز در چراگاه
بعد از آن، مرد چوپان پیری
اندر آن تنگنا جست خانه

«بهشتک له نهلسانهی نیما»

۱- رهنه‌ی ناهدمی:

سهرجمی نهلسانهی نیما، ویناگردنی جیهانی لادییی و ناشاره، کیتو و دهشت و لیره‌وارو
شوان و رهوه و... کۆله‌که‌کانی شیعی نیما پتیک دیتن. کۆی نهم مۆتیهفانه و کارگردیان،
پازتلی تابلۆی نه‌ندیشه به‌ره‌مه‌پینه‌ره‌که‌ی پتیک دیتن، نه‌ندیشه‌یه‌کی ناشاریی و لادییی.
واتا نهم واره نامۆدیرانه. وه‌ک تیز و نانتی تیز، له ناکامدا پتیکه‌یه‌ک جگه له سه‌نتیزی نهم
بۆچونه ناگره بهر.

۲- ره‌ه‌ندی نهمی:

نهم شیعه‌ی نیما، له چهند باره‌وه له شیعی کلاسیکی باوی بهر له خۆی تیه‌پ‌اندوه و
بینای فه‌زایه‌کی نوئی شیعی دامه‌زاندوه.

۱- گوتاری باوی شیعی کلاسیکی وه‌لاناوه و له گوتاری سۆپ‌ریکتیو و ده‌ره‌ست و
رۆمانسیانه‌ی ناسیاو هاتوه‌ته نیه‌فه‌زایه‌کی به‌ره‌ست و ئاب‌ریکتیوانه‌ی نوئ و
دارشتنی دیمه‌نی ده‌وربه‌ری خۆی.

۲- فۆرمیکی ناسواو و ده‌کارنه‌کراوی به‌خۆره‌ گرتوه، که نه‌ غه‌زله و نه‌ قه‌سیده و نه
مه‌سنه‌وی و نه‌ فۆرم تایبه‌ته به‌م شیعه‌وه، فۆرم و نیه‌ره‌زۆک پتیکه‌وه خولقاوان. سه‌روا
سه‌روه‌ری خۆی له‌ ده‌ست داوه، به‌پیتی پتویست و بۆ خولقااندنی مۆسیقای ده‌روونی ده‌کار
کراوه. «داشت، می‌ساخت/شاخه‌ای/ بعد از آن، چوپانی، اندر آن/...» هه‌ر به‌م چهند
کارکردمه‌وه، بناغه‌ی گوتاری شیعی نوئی فارسی دامه‌زاندوه.

له‌نێو بینای تازه‌ی نیما و هه‌وای نۆزه‌نی نهم فه‌زایه‌دا، شیعی نوئی فارسی چه‌که‌ره‌ی
داو گه‌شه‌ی کرد و لق و پۆیی وه‌ک «نوسرت ره‌حمانی، ئیبتیه‌هاج، که‌سراییی، شاملو،
نه‌خه‌وان سالس، نادرپور، ئاته‌شی، فروغ، رۆبانی، سپته‌ری، سپانلو، نه‌حمه‌دی و...» و
سه‌دان داهینه‌ری دیکه‌ی له‌که‌موته‌وه. له ۱۹۲۲ه‌وه تا‌که‌وه‌نوکه، گه‌لێ له‌سه‌ر لایه‌نه
جۆراوجۆره‌کانی زمانی، جوانی‌ناسی، مانایی و ته‌نانه‌ت نیه‌ره‌زۆک و که‌سایه‌تی داهینه‌رو...
وتار و نووسراوه و باس‌و‌خواس دامه‌زراوه، به‌لام که‌متر هه‌بووه شک له‌ مۆدیرین بوونی نیما‌دا

بکهن و گوزاره‌ی داهاتوو پتیک هاتین:

«نیمیا، به پیتی نمو و لژه و دیارده و دیه‌نه لادییی و ناشارییانه‌ی له نیتو به‌ره‌مه‌کانیدا که لکی لئی وەرگرتون لادییی و نامۆدیرنه».

(به پینچموانه‌ی فه‌زای شییری و ره‌خنه‌یی نیتمه که به سانایی نهم گوزاره‌به‌ناراسته‌ی زۆر شاعیر و لموان سواره ده‌کړئ.)

بۆچ له پانتایی شییری فارسیدا نهم گوزاره‌یه پتیک نه‌هاتوو؟ دیاره سه‌رحه‌می نوسه‌ران و ره‌خنه‌گران و شاعیران ده‌لاقه و ره‌هنده‌که‌یان لئی تیتیک نه‌چوو. زانیویانه و چاوه‌روانیان هر نهمه به‌وه که نیمیا نه‌ کۆمه‌لناس به‌وه، نه‌ فه‌یله‌سووف و نه‌ ده‌رووناس. نیمیا شاعیر بو، ره‌فتاری شاعیرانه‌شی لئی چاوه‌روان ده‌کړا. نهرکی شاعیر، سه‌ره‌تا پالاوتنی زمانه. نیمیا پاه‌ند بو به‌ بایه‌خه‌کانی نه‌خلاقى نه‌ده‌یی. نهم بایه‌خانه له‌ جیهانی نه‌ده‌ب و له پانتایی شییردا، له‌ روانگه‌ی شاعیر سه‌بارت به‌ نایدویالوژیا و کۆمه‌لگه و نه‌خلاق و... پتیک نایه، به‌لکو له‌ بۆچوون و هه‌لسوکه‌وتی سه‌بارت به‌ زمان ده‌رده‌که‌وئ و نمو شاعیره‌ی هه‌لسوکه‌وتی له‌ تک نهم دیارده‌یه به‌ مه‌نتیقیتکی شاعیرانه‌وه بئ و خۆی به‌ پالاوتنیه‌وه م‌اندوو بکا، نه‌خلاقى شاعیرانه‌ی پاراستوه و نهرکی خۆی به‌جئ هیناوه، نه‌ک به‌ ده‌کارکردنی سه‌رییتی زمان و پته‌ه‌لاگوتن به‌ مۆدیرنه و نویتگرایی و نوژونی.

ده‌روونی نیتمه‌ خاوه‌نی چنده‌ ده‌نگ و رووحی جی‌اواز و دژ به‌یه‌ک نهرکی شاعیر سه‌بارت به‌م رووحه‌ چنده‌ پارچه و دژوازه‌ی ده‌روون و هه‌م‌زادی (دژهن) نیشن پتیدان به‌ وه‌ده‌نگ هاتنی نهم ده‌نگه‌ دژانه‌یه، دیاره نهم نهرکه‌ش سه‌ره‌تا له‌ ڕنگه‌ی زمانه‌وه به‌جئ ده‌که‌به‌نرئ، به‌م پیتیه‌ نه‌خلاق و نهرکی نه‌ده‌یی، خزمه‌ت به‌ زمانه‌ بۆ نه‌وه‌ی ده‌نگه‌ دژه‌کان وه‌ده‌نگ بئین.

نیمیا به‌م نهم‌سه‌ره‌کییه‌ی زانی و نهرکی زمان و نه‌ده‌یی به‌جئ هینا و خوینه‌ران و ره‌خنه‌گرانی جیددیی شییری فارسش نهم هه‌وله‌ی نیمایان قۆستوه‌ته‌وه، بۆیه‌ش گوزاره‌ گۆرینه‌که‌ ڕنگه‌ی پتیکه‌اتن و ته‌مه‌وه‌کردنی نه‌به‌وه.

سواره، له‌ پانتایی شییری کوردیدا، هه‌ولیتکی مه‌یله‌ونیمایی داوه و شییری کوردی نوئ ک‌ردوه‌ته‌وه، زۆرکه‌س له‌سم نهم به‌روایه‌ نین و گۆران به‌ نویتکه‌روه‌ی شییری کوردی ده‌زانن و سواره به‌ په‌یره‌ی گۆران داده‌نئین.

کیشه‌که‌ی مۆدیرن بوونی نیمیا، به‌ له‌ونیک بۆ گۆرانیش له‌ هه‌وزه‌ی شییری کوردیدا

کارکردی هدی، واتا کم کس هه بووه به نوتخواز و مۆدیرنی نه ناسن، به لام تاوانبارکردنی سواره به نامۆدیرن و لادیی به ناشکرا و به رها بپراوه و بیستراوه. به لگه بۆ ئەم تاوانبار کردنهش، تێم و وێنه و بۆچوونهکانی نیتو دهقه شیعریهه کانه سهبارهت به شار که نامۆدیرن و دژه شار و لادیین. ئەم تاقسه، سه رهبرای نهوهی به رهههندی نانهدهبییهوه دهقی شیعی سوارهیان خوتندوه تهوه، به گوزاره بهکی ساکارش ئەم تاوانبارکردنه جێبهجێ دهکهن. گوزاره فۆرمۆل ناسایه که ئەمهیه: «هه رکس بۆ مۆدیرنیه بنووسن و پیتی هه لیلی و دهسکه وتهکانی به پیرۆز بزانی مۆدیرنه و به پێچهوانه نامۆدیرن».

به ره لهوهی رێک بهجینه سه ره به ره مه کانی سواره بۆ هه لسه نگاندنی ئەم بۆچوونه، به بهراردیکیان هه بێ له مایه پنی شیعیکی مۆدیرن و شیعیکی لادیی به پیتوانی فۆرمۆله گۆرینه که، بۆ نهوهی کارکردی ئەم فۆرمۆله مان زیاتر بۆ روون بیتهوه.

مهدنیهت

مهدنیهت: گولی به هاری هه پات

مهدنیهت: ههوی نه شوفا

مهدنیهت: وه سیلهی نه حیا

بۆ هه موو میللت و عموومی ولات

مهدنیهت: نه له کتریک، قه مهر

ئهی زیانه موشی حالی نهوعی به مهر

(دیوانی گۆزان، لاپه ری ۸۴)

ئه گه به رهههندی نانهدهبییهوه بهروانیه ئەم دهقه. بهو ماکه و دیاردانی که له نیتو دهقه دا حزووریان ههیه. (مهدنیهت، نه له کتریک، قه مهر...) و بهو ده لاله تانهی که پێکهوه بهدی دین، (واتا مهدنیهت، به دیارده گهلی وه که نه له کتریک و قه مهر... بۆ نهوعی به مهر به ره مه پێنه ری پروناکی و گه شه و بووژانه و دیه)، نه مهش دیاره، پوختهی نهو زهینه مۆدیرنیهتخوازییه نه که مۆدیرن به ره مه پێنه ری ئەم دهقه بووبێ، به لام به روانین له ده لاقه ی نه ده بییهوه، به نه جمای جیاواز ده گه ی. نیهه جگه له حزووری زهقی چهند وازهی نوێ، وێنه گوتاریکی نویمان نایه ته بهرچاو، واتا تیز و ئانتی تیزگه لی نیتو به ره مه، به سه نتیزیکی دووپاته کراوه ناگهن. وازهکان به تنیا ماونه تهوه و پێکهوه نه یانسانیهوه خاوهنی فهزا و ده لاله تیکی نوێ بن.

فۆرمیش یه که موو له فۆرمی ناسیاری کلاسیک لای نه داوه. حزووری توخ و دله پاری

سەروا، يەكسانى بىرگەيى دېرەكان تەواۋى قۇرمى بەرھەميان تەنپۈتەۋە و ھېچ جەسارەتتىك سەبارەت بە قۇرمى كلاسېك لە رەھەندى ئانەدەبىيەشەش بۆ مۇدېرنىسۋنى ئەم بەرھەمە نادۆزىتەۋە.

بە كورتى ئەم ھۆنراۋەيە، تەواۋى ماسكەكانى شارىيۋون و لادىيى نەپۋونى (بە پىتۋانەي دۆستان) پىتۋە ديارە، بەلام نەگەر باسى ئەتۆم و ئىنتىرنىتېشى كىرەبايە، ديارە خاۋەنى تەواۋى چوارچىتۋە تەسك و داڭپۇرۋەكانى شىعەرى كلاسېكە. نە نۆپىيە و نە مۇدېرنە و تېنى مۇدېرنەخاۋانە، زمان و پىتكەتە ھەر كلاسېكە و كۆن.

گولم ھەرىمى ژۇنگ و ژەل

چەلۋن ئەپتە جەرەگول

لە شارى تۆ، لە بانى عەرشە قۇندەرى درلو

شارەگەت

ناسكە جوانەگەم

تەسكە بۆ ئەۋىن و بۆ خەلەت ھەراۋ

مىن كە كۆچى تاۋى گەرمى بەر دىۋارەگەي عەشەرەم

بە دەرەتەرمى كۈۋچە تەنگەكانى شارەگەت

راتەھاتۋە لەشم

(سوارە نېلخانىزادە. خەۋەبەردىنە - شىعەرى شار)

دەقى شىعەرى سوارە، بەپىچەۋانە، پەر لە دەلالەتەكانى دژە شار و دەسكەوتەكانى و سوارەش ھەر لەو دياردانەي گۆران پىتۋان ھەلدەلنى (ھەلبەت لە دەسكەوتە دژىۋەكانى) ھەلدنى و پەنا دەپاتە دىيەكەي. ئەم تىمە دژە شارە، لە قەۋاردى بەرھەمىكى شىعەرى ناكلاسېكدا چى دراۋە. پىتكەتە، قالب، سەروا و زمان تەواۋ نۆي كراۋنەتەۋە و لە شىعەرى كۆن و قابىلە داڭپۇرۋەكانى و سەرواى دىسەپاۋى دوۋپاتىۋو و زمان و ۋىتە و پىكەۋەند و دەستەۋلۇەي سۋا، خۆي رىزگار كىرۋوۋە و تەواۋ لە ھەۋاى نۆي و تازەدا ھەناسە ھەلدەكەتتى. ۱- يەكسانى عەروۋى (فاعىلا) تەكانى بەپىي پىداۋىستى شىعەر و رىزگار كىرۋەن لە زۆر بلىيى و دىژدادىرى بۆ پىر كىرۋەنەۋى جەدۋەلى كىش تىكشكاند.

شارەگەت... فاعەلۋن (۱)

ناسكە جوان / نەكەم ... فاعەلۋن فاعەل (۱/۵)

تەسكە بۆ / ئەۋىن و بۆ / خەفەت ھەروا / ... فاعەلۋن مەفاعەلۋن مەفاعەلۋن (۳/۵)

۲- تابووی سه‌روا و حزووری داسه‌پاوی وه‌لا نا و سه‌روا لهو جیگایانه‌ی که شیعر ده‌خوازئ ده‌کار کرا. موسیقی شیعر، نەک هەر به‌ه‌رووز و سه‌روای داسه‌پاوی ده‌ره‌کی، به‌لک‌و به‌ سه‌روای ناوه‌کی و هارمۆنایی پهیته‌کان دلبزوتنتر هاته‌ خولغان:

گولم همریمی زلنگ و زهل

چلۆن نه‌یه‌ته‌ چاره‌گول

له‌م دوو دێره‌دا، دووپاتی‌بون‌ه‌وی سێ پیتی (گ، ز، ل) به‌یێ حزووری دهباری سه‌روا، موسیقایه‌کی سه‌رنج‌راکێشی خولغان‌دوه. به‌ر له‌وه‌ی که دووپاتی‌بون‌ه‌وی پیتی (گ) حزووری «گول» چەند قات توخ ده‌کاته‌وه و به‌ دووباره‌ بوونه‌وی پیتی «زه‌ ناحه‌زی و ناله‌باری همریمی دژه‌گول و جوانی «شار» له‌ نێو گۆتچکه‌دا ده‌زنگێتیه‌وه. چوار جار هاتنی پیتی «ل»ش له‌م دوو تاکه‌یه‌دا، وه‌ک چوار گولمێخ وێنه‌ی خولقاوی دێره‌کان پته‌و ده‌کا و فۆرم و پهیچمیان ده‌داتن. هەر به‌م پێشه. خوێنه‌ری ژێر ئهم جۆره موسیقا ده‌روونییه‌ی له‌ به‌شه‌کانی دیکه‌ی به‌ره‌هم بۆ ده‌دۆزێته‌وه.

۳- پێکه‌وه‌ند و وێنه‌ی نوێ و نه‌سواو و ده‌کار نه‌کراوی هێنایه‌ نێو زمانی شیعر و تابووی تیرم و پێکه‌وه‌ندی فۆرمۆل‌ناسای کۆنی تێک دا. میتافۆزی نوێی «قۆنده‌ره‌ی دراو» و خوازه‌ی «داره‌ت‌رمی کووچه» دوو نمونه‌ن بۆ خوازه و میتافۆزگه‌لی نوێ و نه‌سواوی نێو به‌ره‌هم و ئهم جۆره‌ دارشتنه‌ شیعه‌یه‌ نوێیه‌ له‌ زمانی سواره‌دا دێته‌ به‌رچاو.

۴- شیعر و وه‌ک جه‌سته‌یه‌کی پته‌و و ئۆرگانیک که‌ ته‌واوی ماکه و پاژه‌کانی پێکه‌وه‌ پێوه‌ندی پته‌ویان هه‌بێ، خولغان و نه‌جازی گه‌یاندنه‌وه‌ پهری و جه‌شو و زێده‌ و وشه‌ی له‌ قه‌واره‌ی دق هه‌لاوارد. به‌م حاله‌ نایا فۆرمۆله‌ گۆڕینه‌که‌ ئیتر کارکردیکی ده‌مه‌نی؟ له‌ هەر دێتیک له‌ شیعر و شار، پاژتیک له‌ شاری مه‌به‌ستی شاعیر وێنا ده‌کری و سه‌ره‌مه‌ی ئهم پاژانه‌ پێکه‌وه‌ ته‌واو‌که‌ره‌وه‌ی جه‌سته‌ی شارن، به‌م جۆره‌ دق ده‌خوازئ که‌ به‌ شێوه‌ی نه‌ستوونی به‌خوێنێته‌وه، نەک ناسۆی. ته‌واوی وێنه و ده‌سته‌ولا‌ه‌کان پێکه‌وه‌ ده‌لکێن و به‌یێ یه‌ک نا‌ته‌واون.

ئهم چوار نمونه‌ و به‌لگه‌یه‌، هه‌لبژارده‌یه‌کن له‌ کۆی ته‌واوی نه‌و به‌لگه‌ و خالانه‌ی ده‌کری بۆ مۆدێرنی‌بونی شیعر و سواره‌ پێینه‌وه. دیسان پێویسته‌ به‌وترئ که‌ ئهم خوێندنه‌وه‌یه‌، له‌سه‌ر یه‌ک به‌ره‌هم (شار) دواجار له‌سه‌ر به‌شێکی کورت له‌م به‌ره‌مه‌ نه‌نجام دراوه. دیاره‌ هەر به‌ قیاسیکی ساده‌ش ده‌ره‌که‌وه‌ی که‌ باس له‌سه‌ر ته‌واوی به‌ره‌مه‌کانی سواره، تاج را‌ده‌یه‌ک ده‌ستی په‌خته‌گر و خوێنه‌ر بۆ به‌لگه‌ هێنانه‌وه‌ ناوه‌لا ده‌کا.

به‌م حاله‌ته‌ش، له‌به‌ر نه‌وه‌ی تاوانبارکه‌رانی شیعر و سواره به‌ شیعر و لادیتی، ناما‌زه

دهكهنه نيټوپړوك و مانای به تاييهت شيعری (شار)، نيمهش يو پاراستنی ميتودولټوی و وتار و باسهكه مان، هر ېمو شتويه و لمسر هم شيعره باسهكه مان دريژه ېې دده ېن.

نمه حاشاهه لنگره كه بېن كهشفي پټوهندی پاژهكانی نټو دق له گمل يوك و له تك جهستهی دق، ماناكانی دق نادوززقنه وه. واتا ماناكانی دق نو شتانه نين كه ولژهكان پيمان دهلټن. بلكو نو شتانهن كه ولژهكان يو يه كتری ددرکين.

هر دالټك مه دلولوټكي هيه و له مابهینی هم دوواندا ده لاله ټيک ساز ده ېن. نمه تيژيه به ناوبانگه كی سوسوزه كه «دریدا» بنمای هم تيژيه دهشکينی و سرله نوټ ناوا ليکی ده داته وه:

مه وداي مابهینی دال و مه دللول جاری وایه زور دورودريژه و جاريش هيه كه هر نه پراويه، هم مه ودايه له دهقی نه دهيدا و به تاييهت له شيعردا خاوهنی زورترین پله يه. كهشفي هم مه ودايه و زنجيرهی دال و مه دللوله كان، تا نو چنگه يه ي بلوی نرکی سرشانی ره خه گره، وهستان لمسر يه كم پټوهندی دال و مه دللول، له لای خوټنه رانی ناسایی چاو پروان ده كړی، به لام خوټنه ری چالاك و ره خه گر ناتوانی قناعت به ونده بكا و چاو له زنجيره ده لاله ته كان داپوشن.

«شار» له يه كم خوټننه وه دا و له توټی يه كمی ده لاله ته كاندا، خاوهنی نيشانه و ده لاله ته كانی به پړواله ت دزه شار و دسكه وته كانيه تی، به لام له توټی دووهمی ده لاله ته كاندا و كهشفي زنجيره كانی دال و مه دللول، مانای جياواز به ره هم دی.

(۱)

له شاردا، دوو كاراكتیری «من» و «شار»، دمورکی به رچاویان هيه. شار، له روانگهی «من» وه كومه ټيک ناوه لټاوی ده درقته پال. زوریهی هم ناوه لټاوانه دټيو و ناحهز و دزی جوانی و پاکی، به لام شار لټیکی ديكهشی لټ كمو توه توه كه كارکی نیجایی به نیسپهت «من» وه هيه، نوریش كاراكتیری تماوی «تو» يه. هم كاراكتیره قهت به شتوی سره ست نه هاتوه ته كایه، بهردوام لكاوه ته چند ولژه و دیارده و ناوه لټاوه وه.

كولم

دل ېره له دمرد و كول

نملټم بړوم له شاره كهت

نەتەجىم بە جامىن ناۋى كانىياۋى دىيەكەم
عەيلاجى كەم كۆلى دۆلى پەرم، لە دەردى نىنتىزارەكەت

...

لە سەرلەبەرى دەقدا، دىئ و دياردەكانى خراونەتە پال «مەن» كە لە شار ھەلدەئ و شار و دەسكەوتەكانى لەگەل «تۆ» ى لكاو ھاتووتە كايە.

گولم - شارەكەت - نىنتىزارەكەت

دلم - دىيەكەم

«تۆ» بە چەند ناوەلتاۋى ھلاۋىن و ئەويندارانەى دېش لە نىئ دەقدا جزوورى ھەپە.

گولم... ناسكە جوانەكەم

بەم حالە «مەن» لە لاىەك خولياى دىيە و لە لاىەكى دېش شەيداي «تۆ».

بەلام كاراكتىرى «تۆ»، لەگەل شار بەردەوام تىكھالاون و لە زۆرەى دەقدا، شار بە تەنيا

نەھاتووتە و لكاو بە «تۆ» واتا «شار» ى «تۆ».

سەرلەبەرى دەق بەم پىتوئەندىيانەو پىشان دەسلەئىن كە ئەگەر «شار» دياردەگەلى دزىۋى

وەك «ھارەھار، رۆژى چلەكن، شەوى پەرتاۋ و پاۋ، غەوارەبۇنى مەلى ئەوين، كەمەندى

دووكەل، دەستى چىسۋى، زەلەل بۇنى شىئە باۋ بۇنى پىۋى، پەتاداربۇنى نىگەكان،

تەسكەبۇنى مەودا بۆ ئەوين و ھەراۋبۇن بۆ خەفەت، دارەتەرمى كۆچەكان و... ى لى

كەوتووتەتو، دياردەبەكى دىگەر و خۆشەۋىستى وەك «تۆ» شى بەرھەم ھىتاۋە. بەكۆرتى شار

دوۋ لى لى بۇوتەتو:

- دياردە سەلبىيەكان

(ھارەھار، رۆژى چلەكن و...) شار

- دياردە ئىجابىيەكان

(كە تۆ سەمبولى تەۋاۋى ئەم دياردانەپە)

لە زنجىرەى دوۋھەمى دال و مەدلوۋەكان «تۆ» دەپىتە نىشانەپەك بۆ تەۋاۋى دياردە

ئىجابىي و بەكەلەك و باشەكانى «شار» كە «مەن» لەگەل ئەۋەى لە دەست دياردەسەلبىيەكان

پادەكا بۆ لاى پاكى و ھىمنى دىئ، چاۋىشى لە «تۆ» واتا دياردە ئىجابىيەكانە كە رۆژىك

بۆى بگەپىتەتو، واتا مەنى شىعەرى بە روانگەپەكى پەخنەگرانە دەروانىتە شار، وەك كەسەك

پىسەۋى كىشەكانى شارى مۆدەپىرەنەتە بىن و شاعىرانە پروانىتە ھەردوۋك لاىەنى ئەم

دياردەپە. لەوانەپە جزوورى «تۆ» لەم دەقە شىعەرىيەدا، ھەر بە بەردەنگىتەك بۆ تۆخكرەنى

باری دراماتیکی و عاتیفی شیعره که دابرنی و بمس، به لام نهمه هر تنیا دلاله تیکی ساکار و خوتندنه ویه کی پروکشی پاژدکانی بهره مه. نم خوتندنه ویه له گهل پتیکهانی پتهو و تیکچرژاو و نیجازی بهرچاوی دهق یک ناگریتمه و پتویسته دان بهودا بنیین که هیچ واژه و دیارده یک بهی کارکردیکی شوین دانهر و بهی پتوهدی له تک یک و له گهل دهق نایه ته کایه. بهم جوزه، دابه زاندنی نم کاراکتیره شیعریهش تا رادهی بهرده نگیکی شیعی، خوتندنه ویه کی تهقلیل گه رایانه یه. له پشت لکاندن بهرده واهی «تو» به «شار» و چهند پاته کردنه وی له قه واره ی دهقدا، دلاله تیکی هراوتر له بهرده نگیکی ساکار خوی حه شار داوه. دهق له سر سیکوچکی «من، شار، تو» دامه زراوه. که وابهو، «تو» بوی هیه کارکردیکی شوین دانهرتری بهی له بهرده نگیکی خه ساو و «منفعل» که ناماژی پندرا.

(۲)

عهقلانییه تی زالی شار و ناوه ندبونی نم عهقلانییه ته بۆ معرفه و کشفی حهقیقهت، بهره می فیکری سهدهی همزه بو، که رتیکویتی و عهقلانییه تی دهرخاند و جیهانی به ماشینیکی گه وره دهشوپهاند که پاژدکانی پتیکه وه کار دهکن و شار بۆ زه نیسه تی عهقلخوازی سهدهی همزه، ناوه ندی هونه و نه دب بو. نم بۆچونه، له ناخر و نوخری سهدهی همزه و سه ره تای سهدهی نوژه و دواي شوپشه کانی نهمریکا و فهره نسه نالوگۆری به سه ردا هات. له باری نه ده بیشتدا به بۆچونه کانی «ویلیم وردز ورس»، نم روانگه یه تیکچرو، نیر نهمه شار نه بو که مه کۆی کشفی حهقیقهت بی به جهسته ی وهک ماشین و عهقلانییه ت و رتیکویتی خوی و ناوه ند بی بۆ هونه و نه دب، به لکو شهوود بو به رتگا چاره ی کشفی حهقیقهت و جیهان نهک به ماشینیک که به نه ندامینکی زیندوو و بهرده وام له حالی گهشکردندا دانرا و گوند و لادئ و پاک و خاوتنی و هیمینییه کی بو به شوپشه یک بۆ مرؤف تاکو له په نای دا فتره مه عرفه بی و حهقیقه تی دهروونی خوی تیدا بدۆزیته وه. بهم حاله، نه گه رکو سه له فی و کۆنه په رستی و نوته خوازی و مۆدیرین بوون بههستینه وه به هاوتریسی له گهل زه مان و نالوگۆره کانی فیکری، سواره له شیعره کهیدا سه ره نالوگۆره فیکرییه کانی دواي سهدهی همزه ی تیپه پاندوه.

(۳)

لینکۆلینه وه له سه ره خه سه له ته کانی نیتوان دهقی له نیتوان دهقه شیعریه کانی سواره و دلاله ته کانی پته وکه ری نم دهقانه، و تارتیکی تیروته سسل و سه ریه خو ده خوازی، به لام بۆ

نموی جوتیکی دیکه‌ی سه‌ماندنی مؤدیرین سواره بخه‌ینه بهرچاو، سووکه‌ناورپیک له‌م لایه‌نه‌ش دده‌پنه‌وه:

نم‌گهر ده‌قی شیعی «شار» هه‌لاتنه له شاری توشی ده‌سکه‌وته دژیه‌کانی مؤدیرینه هاتوو، نه‌مه هه‌ر لایه‌کی کیشه‌که‌یه و پروه‌که‌ی دیکه‌ی نه‌م هه‌لاتنه گه‌رانه‌وده‌کی ریفورم‌خوازانه و هیوادارانه‌ی به‌دوا‌ویه. شاری کۆمه‌لگای سوننه‌تی، به‌پیتی دۆخی تییه‌راندنو له لایه‌کی دیکه‌ش ختیرایی هتیرشی دیارده‌کانی مؤدیرینه و پیشه‌سازی، ده‌بیته ناشی مجتوویکی سه‌یر و دیوه‌زمه‌یه‌کی ناحه‌ز که سواره‌ش له‌به‌ر نه‌م ناپتیکویتیکی و سه‌رسامیه هه‌لدی، به‌لام به‌م حاله‌ش چاوی له داها‌توه که له‌ودا، لایه‌نه ناحه‌ز و ناپتیکه‌کانی هه‌ردووک دۆخی سوننه‌ت و مؤدیرینه له کۆمه‌لگادا وه‌لا بنه‌ین و ولات به‌بیته تابلوی جوانی و گه‌شه و پاک‌ی و هسانه‌وه.

خۆشه‌یسته‌کم

له په‌نجمه‌ری نه‌وه‌تاک‌ی به‌ومه‌لته‌وه

چاوی من له ده‌قنی کچی به‌یانیه

له حه‌نجمه‌ری زهمانه‌وه

گرت‌م له زمزمه‌ی زولالی خه‌زه ورده‌کانی کانیه

...

(کچی به‌یان، خه‌وه‌به‌ردینه)

* په‌راوتز:

۱) میزگردي رژه‌ه‌لات - سالی په‌که‌م - ژماره ۱۸، ۲۷ ی ره‌زه‌ری ۱۳۸۳

* سه‌رچاوه‌کان:

- ۱- تکه‌خوانی دو صدایی - گفتگوی اوکتاویو پاز
- ۲- ره‌خنه‌ی نه‌ده‌یی و قوتا‌بخانه‌کانی، وه‌رگیتراوی عه‌بدولخالق یه‌عقوبی، (نووسینی چارلز بریسلیر)، ده‌زگای ناراس، ۲۰۰۲
- ۳- خه‌وه‌به‌ردینه - کۆمه‌له شیعی سواره نیلخانی‌زاده
- ۴- دیوانی گۆزان
- ۵- مجموعه اشعار نیما.

له نځوان هه لموږه لهدا

جدهغمر حوسټن پور (هتدی)

نیمه له میږه گیرۆده ی ساغرکړنده وی شیعر ی شاعیرانی رابردوومانین، به داخموه هه لموهرجی ناله باری رابردو و نه بونی نیمکانی چاپ و بلاو کړنده، هوونه کوسپی سره کی ټی هله و په له مانه وی شیعر ی نو شاعیرانه و سیر نییه که چنده بهر ی دوی نو شاعیرانه ش هر سمرقالی ساغرکړنده وی دیوانه کانیان بن: به لام سیرد که دیوانی نو شاعیرانه ی هیند له میږ نییه کوی دایبیان کردو و سرده می ژیانیان سرده می ټی نیمکاناتی و «ټی دهفته ری» نه بو و، دیوانه کانیان په له ی تی که وی و ناچار ټی خو به ساغرکړنده و یانه و خه ریک بکه ی.

دیوانی «خموه به ردینه» ی سواره ټیلخانی زاده» ده له په ر ی (۲۶) دا، شیعرکی ټیدا به نټوی «کوږه ی لټوبه بار»: نو شیعر د ټی کاکه سواری نییه و به داخموه له ناکامی هست به بهر سپاه ټی نه کړندا که وتوته نیو دیوانه کوه. وک له ټی شیعر که نو سواره، نو شیعره دیاری کاک «نه حمه د شریفی» یه. به ټی نو ناگاداریه ی نم هه و له راستیه کی دلتیام، دو ناشای کاک نه حمه دی شریفی نو شیعره یان نو سیره و به گالته، وک شیعر ی سواره دویانه به کاک نه حمه د. کاک نه حمه دیش که له میږه هوگری بهر هه م کانی سواره یه و له پیتاو کوکړنده و یاندا دلسوزانه له هه ولدا بو و، به داخموه له کاتدا که وی ټی بوته زړه که و نو شیعره ی وک شیعر ی سواره قوازتوته و پاشان ناردو یه ټی «گوفاری هیوا» و له ناکامی شدا که وتوته توی «خموه به ردینه» و!

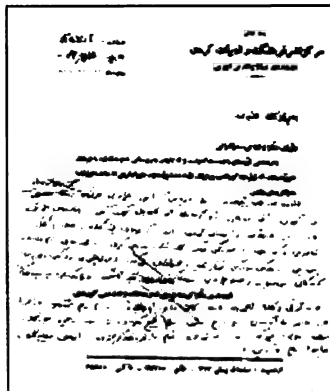
به پټوستی نازانم نو مه سه له یه زیاتر بهشکنم، به لام به نرکی سر شانی ده زانم تکا له بلاو که ره وی دیوانی کاکه سواره یکم هه تا له چایی دووه می «خموه به ردینه» دا نو شیعره دهره او و نو په له یه له دیوانه که بهر ټه و، هیوامه هوگرانی شیعر ی سواره ش، که دیوانه که یان له بهر ده سته، خه ټی کی راست و چه پ هو شیعره دا بیتن و له بیر خویانی بهر نه و.

حه ز ده کم له پاشکزی نو قسانمدا باسی شیعرکی دیکه یکم که به داخموه نویش به هله، وک شیعر ی «هیتن» بلاو کراهه تمه! له دویانه دا به هه لکه وت چاوم به چایی دووه می «پاشه روک» ی ماموستا هیتن که وت: له سهر پشته هرگی «پاشه روک» ی چایی دووه مدا نو چوارینه یم به دی کرد:

تاقه‌داری کزری پیری عه‌ودال
دهمنی هیمنی هتنامه عه‌مال
وه‌کوو نمو تاک و تهریک لهم لهر
عه‌یری سقرایی گراو نه‌په‌چتر

به له بهر چاو گرتنی نه‌وه‌ی که کۆمه‌لێک نووسراوه‌ی مامۆستا هیمنم به ده‌سخه‌تی خزی له‌بهر دستن و ده‌سخه‌ته‌که‌ی ده‌ناسمه‌وه، ناشکرایه که نمو چوارینه‌یه به خه‌تی هیمن نووسراوه‌ته‌وه، به‌لام نیمزای بن شیهره‌که نی هیمن نییه و له‌وانه‌یه‌شاکاریکی دیکه‌ی بلاوکه‌ره‌وه‌ی «پاشه‌روک» بێ! هه‌رکس له‌و نیمزایه ورد بێته‌وه ده‌زانێ قه‌له‌می نیمزاکه نمو قه‌له‌مه نییه که شیهره‌که‌ی پین نووسراوه، نه‌وجار شتوازی نووسینی شیهره‌که‌ش ده‌گه‌ل «شتوازی موکریانی» ی هیمن نایه‌ته‌وه. له‌وانه‌یه مام هیمن نمو شیهره‌ی، که بزوی نووسراوه، به دل بووین و له سهر کوته‌کاغه‌زکی نووسیبێته‌وه و پاشان که‌وتیبێته دست بلاوکه‌ره‌وه و نه‌ویش له ناشاره‌زایی لیتی بووین به شیهری هیمن و نیمزا و تاریخی لێ زیاد کردبێ! به‌پیتی تاریخی بن نیمزاکه، شیهره‌که سالی (٦٤) نووسراوه، به‌لام نه‌من نمو شیهرم زۆر پێش سالی (٦٤) له‌بهر بووه و به شیهری «فاتیحی شێخولئیسلاهی (چاوه)» م زانیوه و ئێستاش شیهرناسان هه‌ر به شیهری «چاوه» ی ده‌زانن و له‌وه دلیان که نمو چوارینه‌یه نی هیمن نییه. هیوادارم تامه‌زروویانی شیهر نمو گرتیان به‌که‌نه‌وه و نه‌هێلن لێیان بپێته گرتبووچکه.

تالمان - زستانی ١٩٩٨

بهرقز: کاک هتلی و قزای سلار و ناواتی سمرگهوتن

بهره می نئوه مان به دهست گه یشت و له لایمن بهر پرسانی نهم به شه و بهوردی خویندراوه. له ژیره و ده کورته ی بیرورای نئیمه ده خویننه وه. هیوادارین له اها توشدا هاوکاریمان بکدن. نامه کدی جه نابتمان پیگه یشت. زور سپاس که باسی چۆنیه تی خولقانی «کۆزیه ی لیویه بار» ت بۆ کردین، نئیمه ده زانین نهو که سانه ی نهو کاره یان کردوه کتین! دهستیان خوش یی. ته نیا فره نگ و نه ده بیاتی کوردی مابوو که قوماری پی بکهن. حه یف نییه گاته به شاعیرتکی وه ک سواره یا دلسۆزتکی وه ک کاک نه حمه د شریفی بکری. به هر حال نهم مه سه له یه پتو یستی بهر و نه کردنه و یه کی قوولتر هیه. هیوادارین رۆژنک له چوارچیویه وتاریکدا، هم ناوی که سه کان بنووسری و هم چۆنیه تی رووداوه که. نئیمه کاتیک دیوانه که مان چاپ ده کرد، به چهند قوولی (کاک نه حمه د قازی، کاک مارف ناغایی و...) له م شیعره دواين، هر چهند مانا که مان بۆ ساغ نه بۆزه، به لام هیچ فکرمان بۆ نه وه نه چو هی کاک سواره نه بن، چونکه بهر له نئیمه ش نهم شیعره بلاو کرابۆزه. با بزانی له چاپه کانی دوا ییدا ج ده که یین!

۱۳۷۶/۶/۱۱ - تار شهوی هتلی

روونکردنه‌وه‌ی روونکردنه‌وه‌یه‌ک

عذلی خدی

به‌ریز کاک نه‌حمده شهریفی له «سرو‌ی ژماره ۱۵۱، لاپه‌ری ۷۴» دا له به‌خه‌یال روونکردنه‌وه‌یه‌کدا، بینه‌وه‌ی هه‌موو باریکی مه‌به‌سته‌که هه‌لسه‌نگیتنی ژۆر دیزه و گۆزه‌ی به‌دهستی خۆی و نه‌م و نه‌و شکاوا! له‌سه‌ری مندا ده‌شکیتنی و به‌حورمه‌تی ده‌ستی راستی له‌چوار جێگا‌دا شکاوی نه‌با، گۆیا خاستری دهنووسی و نه‌و هه‌ویره‌ چهن‌دی ناو هه‌لگرتبا ناوی لێده‌نا. به‌لام هه‌ویر شیتلان، نه‌ویش به‌دهستی چه‌پ، ده‌ستاوتیکی چاوپێداخشانده‌وه‌ی گه‌ره‌ک بوو، که‌ دلنیا‌م نه‌و کات کاک نه‌حمده‌ بۆی روون ده‌بۆوه‌ کێ گالته‌ی به‌سواره‌ و خۆنه‌ری سروه‌ و میژووی نه‌ده‌بی کوردی کردووه‌؟ ده‌بوو به‌ گێترانه‌وه‌ی چۆنیه‌تی رووداو‌که‌ نه‌و دلوه‌ری و قه‌زلوه‌ته‌ باوێته‌ نه‌ستۆی خۆنه‌ران، نه‌ نه‌وه‌ که‌ ناوا به‌ که‌م‌لوتغی حوکم بدا.

به‌هاری سا‌لی ۶۲ی هه‌تاوی بوو، من و کاک نه‌حمده‌ له‌ رادیۆ کوردیی کرمانشان کارمان ده‌کرد. کتێبێکی کوردی کورده‌کانی «نێروان» ده‌ست که‌وتبوو که‌ به‌ پێستی رووسی نووسرا‌بوو. ده‌مه‌ه‌و‌یست بیهێتمه‌ سه‌ر پێنووسی پێستی عه‌ره‌یی و مانای هیندیک وشه‌ی نامۆ گرانی‌ش لێکه‌ده‌وه‌، به‌لام هه‌یچ فهره‌نگ و قامووسیکی وام له‌ ده‌ستدا نه‌بوو، هه‌تا رۆژێک له‌ ماله‌ کاک نه‌حمده‌ چاوم به‌ کتێبێک که‌وت که‌ هه‌رچه‌ند قامووس نه‌بوو، به‌لام کاری منی تا راده‌یه‌ک پێ جێبه‌جێ ده‌بوو. دلاوی نه‌و کتێبه‌م لێ کرد، به‌لام نه‌و له‌ سه‌ر عاده‌تی خۆی نه‌و کتێبه‌ی ته‌نا‌هت به‌ نه‌مانه‌تیش نه‌دام. ده‌یکوت کتێبه‌کانم هه‌موو هی تۆن، به‌لام به‌ مه‌رجێک له‌ ماله‌ خۆم نه‌چنه‌ ده‌رێ!

دیاره‌ منیش ده‌مه‌ه‌و‌یست وه‌ک مه‌رجه‌ع ماوه‌یه‌ک له‌ لام بێ. هه‌ر نێوه‌نێوه‌ لێم دوویاته‌ ده‌کرده‌وه‌، به‌لام بێ سوود بوو. به‌ره‌به‌ری هاوینێ بۆ به‌ریز کاک جده‌غه‌ر شێخولئیسلامی (ناشتی) بۆ سه‌ردانم ها‌ته‌ کرمانشان. کاک نه‌حمده‌ نه‌و کات به‌ گه‌رمی خه‌ریکی کۆکردنه‌وه‌ی شۆنه‌واره‌ جوانه‌کانی سواره‌ی نه‌مر بوو. رۆژێک له‌ رادیۆ سه‌نه‌ستی دانیشتبوین، کوتم: کاک نه‌حمده‌ نه‌گه‌ر بێتو نه‌و کتێبه‌م به‌ده‌یه‌ی شیعریکی به‌لاو نه‌کراوه‌ی سواره‌ت ده‌ده‌م. کوتم: باشه‌، سه‌ه‌ی بیهێتمه‌، منیش کتێبه‌که‌ دێم، نه‌گه‌ر شیعره‌که‌ هی سواره‌ی بوو نه‌وه‌ سه‌ودا‌مان سه‌ر ده‌گرێ.

شه‌و «ناشتی» په‌رسی جا به‌ راست تۆ شیعریکی وات هه‌یه‌؟
کوتم: نا، به‌لام هه‌ر نه‌وه‌نده‌ چهن‌د وشه‌ له‌و وشانه‌ی که‌ سواره‌ی نه‌مه‌ر ژۆرت‌ر له‌

شيعره كانيدا كه لكيان لږ ومړده گړئ له پەنايه ك دانيتم و دوو سږ پسته كوت و دريژيان لږ دروست كم دهمه خاوهني كتيبه كه! له سمر نهو مه بهسته باسټيكي تيروته سسل و خست وخول دامه زرا. «ناشتي» لاي واپو كاك نه محمد ده زانن و سر ناگړئ. به پيچنه وانه من لام واپو نه تنيا كاك نه محمد به لكه زور كسي ديش به داخوه نه ونډي سرنج دده نه سؤر و شه قتل نه ونډه گوئ ناده نه ناوك و نيسوړوك. بؤ سه لماندنې نهو بړوايه هه ولم دا تنانته شيعره كه هيچ مانايه كي نه بڼ، چونكه نه گهر ماناي بوايه ده كرا بلتن نهو شيعريكي لاوازي سواره يه.

بهو شيتويه شيعري «كزيه ي ليو به بار» بڼ نهو ي هيچي به سمر هيچوه بڼ له دايك بوو. بؤ به ياني تماشامان كرد كاك نه محمد كتيبه كي هيناوه، كه شيعره كم بؤ خوتنده وه كوتې باومر كه چنده ساله لهو شيعره ي ده گه رټم!!! بيسټبوم، به لام نهمه زاني كن هه يه تي. فهرمو نهو هس كتيبه كه!!!

نهو زؤر تر جهه ننگيكي دؤستانه بوو، نهك نهو گالته يه ي كاك نه محمد باسي دهكا. يهك دوو هه وتو رابرډ، راستيه كم بڼ كوت، به لام باوه پي نه كرد و لاي واپو گالته ده كم! زؤري بڼ نه چو له وپه پي سه رسو مانه وه ديتم گؤفاريكي دهره وي ولات نهو شعري له چاپ داوه. هر به دواي ويدا گؤفاريكي دي به ناوي دپاري كاك نه محمد شريف ي چاپي كرا نهو دم كاك نه محمد هاتووه سر نهو بړوايه نه گهر هي سواره ش نه بوو بڼ نهو جار بوو به هي سواره ي!!!

نهو هه ويره ي كاك نه محمد باسي دهكا، بؤيه زؤر ناو هه لده گړئ چونكه ده بو نهو دم نهو راستيه بؤ نهو دوو گؤفاره بنو سټي، نهو هس ياني زده دار بووني متمانه يه كي كه نهو وهك نوو سهر، وهر گيټر، ليتكؤلر، كارناس، فولكلورناس، شيعرناس، ديري نه ناس، ديناس، كؤمه لناس، زمانه وان و... پيكي هتاوه.

چنده سال رابرډ، مه به سته كه به رواله ت له بهر چوو بؤوه. وا ديار بوو شيعر دهن خؤي شيعر بڼ و به هؤي كړج و كالي نه فو تن، نه نهو كه ناوي شاعير بېهار تيؤ. كه چي كتيبي «خه وه بردينه» له ژيتر چاپ هاته دهر و ديتم نهو كؤريه ناشيرنه نه تنيا نهو مردوه به لكه له جيتگاي دوو همين شيعري جواني سواره قوت بؤتوه و داواي ميراث دهكا، وهك مه سه له ن له «خه وه بردينه» نه بڼ له واني تر جوان تره!!!

دياره هر ده بوو سه باره ت بهو زده دار نه بوونه كاك نه محمد نهو كؤريه به به كؤريه ي به حه قتي سواره بقه بلتن و سوور بڼ له سمر نهو كه خؤي شاهيدي له دايك بووني بووه! پاش دهر چووني «خه وه بردينه» چاوم به خواله خؤشبوو مارف ناغايي كه وت و روو داوه كم بؤ باس

سەیر ئەوەیە شیعری ئەو گۆزانییەکانی که بە ناوی شیعری گومان لیکراوی خوالیخۆشیو سواره دەریانهاویشتوون (چونکه دیوانە ساکار و سادەن) راست شیعری سوارەن، یان وێچوو تر ئەوەیە بەلێم ئەو بەرێزە زۆر شیعری بۆ گۆزانی داناون. لە بیرمە کاک ئەحمەد ئەو کات لە کرماشان بووین لە پرووی شریتی گۆزانییەکان ئەو شیعراوەی نووسینەوه.

رادیۆ کرماشان یەکمەم رادیۆی کوردیی بەهێز بوو (چونکه بەر لەویش رادیوی کوردی بوو) که خاوەنی ئارشیویکی زۆر باییدار بوو (که بەداخهوه فەوتا) بەپیتی باوی کاری رادیۆ که گۆزانییەک تۆمار دەکرا، ناوی گۆزانییێژ و شاعیر و موسیقار و ئۆپیراتۆر و کات و ساتی تۆمارکردنی، لە پشت قالبی ئەو شریته دەنوسرا، ئەمەن ماوەی هەشت سالا لەوێ کارم کردووه، چاوم زۆر بەو شریتانه کهوتووه که بە ناوی شاعیر ناوی «سواره ئیلخانی زاده» یان لەسەر نووسرابوو و جگە لەپەخشان و گۆزانی، تەنانەت بەیتی «لاس و خەزال» یشم دیوه و سوارە نەمر بە شێوێ چیرۆک دەرهێناوه و خۆشی دەوری تێدا گێترابوو، که وایزنام کاک ئەحمەد هەیدەتی.

بە برۆای من، خوالیخۆشیو سواره شاعیریکی بە توانا و بە دەسلەت بوو، هەرچەند زۆر کەس لای وایە ئەو بۆ دارژوتنی شیعەر، هەولی داوه لاسای شاعیرانی فارسی نوێ بێژر بکاتەوه، بەلام بە برۆای من ئەگەر هیندیک بە وردبینییەوه سرنج بەدینه پەخشان و شیعەر و کارەکانی تری سواره، دەبینین ئەو وا قالی باوێشی سروشت و پاکیی ژبانی دوور لە شار و ناوایی بووه و لەش بەباری، ئەویش لە هەپەتی گەنجی و کاتی فێر بووندا و نیزیکی بوون لە دیوێخان و هەپەتی باوی بەیتبێژ و حیکایەتخوان و حەیرانبێژ و... سەرچەم، بە باو و نەریتی پەسەنی کوردی و گوێش درابوو، که شۆتەوارێکی بەدی ناکە بە شێوێکی زۆر بەر چاو، ئەو پەنگ و بۆنە تێدا هەست نەکری و سواره که دەلی: وگولم دلم پەرە لە دەرد و کرل، ئەوه تارمایی ئەو دەنگە بە سۆزدی حەیرانبێژە پیرە راوێژ خوشەکەیه، که لە تارانێ پەر لە دووکەل و دەنگ و هەرا، ئیستاش وەبیر هاتنەوهی ئۆغزنی دەداتی و جوانترین موسیقاییە که ددیکوت «نای یی یی غەمی لە دلم چەندە زۆرە عەزیزەکە ی لە دنیا یەم، نای لە بەر ئەو ی غەمی، نای لەو ی زولس و...». سواره شێوێکی زۆر پەسەنی شیعری کوردی وەبیر هێناوه که بەر لەویش «گۆزل» ی نەمر نالاکە ی هەلگر تێبوو. هەروەک ژبانی ئێنسان پلە و قوژاگی جۆراوجۆری هەیه، ژبانی ئەدەبی شاعیریکی شەڕدەمی جۆراوجۆر تێبەر دەکا. شیعەرەکانی سوارەش ئەو پێشەیان بریوه، که وایوو هیچ سەیر نییە شیعری لاوازشی هەبێ و تەرازووی هیندیکیان لە وانی دی سەر بکەن.

نێجە دەبێ هەموو کات ئەوەمان لە بەر چاو بێ: شاعیرەکان شیعەر دەخولقێن و

شاعر هه‌کان شاعیره‌کان و نه‌ده‌یی گه‌له‌که‌یان. به‌لق، نه‌وه‌ راسته‌ که سواره‌ شیعر ی زیندووی زۆرن و نه‌وه‌ نه‌ کورته و نه‌وه‌ سه‌رکه‌وتنه و نه‌وه‌ پێ ژۆده‌ به‌ینه‌ و به‌له‌ز، توانا و هه‌تێکی زۆری ده‌وێ که سواره‌ به‌وی، به‌لام سه‌رکه‌وتووی شاعیر کاتێک ده‌رده‌که‌وێ که به‌ پانانی کاره‌ لاواز و به‌هه‌تیه‌کانی قه‌زاغه‌کانی ژبانی نه‌ده‌یی نه‌وه‌، به‌ناسرین. نه‌وه‌ ناما‌نج‌ه‌ش کاتێک دێته‌ دی که نه‌وه‌ به‌ره‌ هه‌لبه‌ستین، له‌ قه‌ده‌ر توانامان له‌ کاران رۆبێتین و ده‌رگای به‌یروپا گۆرپه‌نه‌وه‌ش ئاواله‌ بێ، نه‌گه‌ینا هه‌م له‌ خۆمان و هه‌م له‌وه‌ که‌سانه‌ش «نه‌وستووه‌ی درۆبین» دروست ده‌که‌ین و مه‌شرووی نه‌ده‌یان پر ده‌ین له‌ چاووپاو و په‌یدا‌هه‌ل‌خوێندن و «نه‌وه‌یه‌ی به‌شه‌ره‌» خوێنانه‌ن. له‌ حاله‌تکه‌دا، نه‌وه‌ که‌سانه‌ زۆریه‌ی زۆریان، له‌ ژبانی خوێاندنا، خاکی و به‌ن‌ فیروه‌ه‌وا به‌ون و له‌ نه‌وستووه‌به‌ون جازز و ده‌رز.

به‌یروه‌یه‌کی خۆشم له‌ مام هه‌یمنی نه‌مه‌ر هه‌یه‌ که نووسینی لێره‌دا رهنه‌گه‌ جیتی خۆی بێ. چه‌ند مانگ به‌ر له‌ دامه‌زرانی نه‌نه‌شتارانی سه‌لاحه‌دینی ته‌ییبووی و گۆفاری «سه‌روه‌» خوالیخۆشبوو مامۆستا هه‌یمنی نه‌مه‌ر، له‌گه‌ڵ چه‌ند هاوڕێ و دۆستی تر، له‌ کرماشان مه‌یوانم به‌ون. خه‌ریکی کار له‌ سه‌ر به‌یت و چه‌یران و به‌ووم، شه‌وێکی دانیه‌شتبوو ته‌ماشای ده‌کردین، له‌ نه‌وسراوه‌یه‌که‌دا چاوی به‌و دێره‌ که‌وت «ژن ده‌ین به‌ شه‌ووگوردی مه‌تردی به‌ش» ، فه‌رمووی:

- نه‌وه‌م بۆ لێکه‌ده‌وه‌.

له‌ وه‌لامدا کوتم:

- شه‌ووگورد له‌ دوو وشه‌ی «شه‌» و «گورد» پێکهاتوه‌، «شه‌» نه‌وه‌ موو یان خوری یان مه‌ره‌زه‌یه‌ که پێسراوه‌و ناماده‌یه‌ بۆ کاری جۆلایی، «گورد» که‌مه‌یه‌کی جۆلاییه‌ که وه‌ک «شانه‌»یه‌که‌ هه‌ر دوو لای گه‌راپێ و له‌ دار دروست ده‌کری. جا بۆ وێنه‌ بۆ چینی پۆیه‌شه‌مین له‌ «شه‌»یه‌ک که‌لک وه‌رده‌گیری که زۆر ورد پێسراپێ و بۆ چینی جاجم له‌ «شه‌»یه‌ک که درشت بێ. نه‌وه‌ «شه‌» یانه‌ به‌ ده‌نکه‌کانی نه‌وه‌ «گورد» انه‌وه‌ ده‌کری. هه‌ر «شه‌»یه‌ی «گورد» ی خۆی ده‌وێ. «شه‌» ی درشت له‌ «گورد» ی باریکه‌وه‌ ناچێ و «شه‌» ی باریکی له‌ «گورد» ی درشتدا کاره‌که‌ ناخه‌ز ده‌کا. مه‌به‌ست نه‌وه‌یه‌ ژن ده‌ین به‌زانی بار و هه‌وای مه‌ترده‌که‌ی چۆنه‌، ناوای ده‌گه‌ڵ پێن پراکێشتن.

فه‌رمووی نه‌مه‌ن نه‌وه‌م نه‌ده‌زانی، «شه‌ووگورد» م به‌یه‌ک وشه‌ دانابه‌و، لام وابه‌و یانی «لاوی شه‌وگه‌ر». نه‌مه‌ن نه‌وه‌ کات پێم ناخۆش بوو مامۆستا هه‌یمنی به‌لق فلان شتم نه‌زانی. به‌لام نه‌وه‌ی خۆی له‌ خه‌یالی نه‌ده‌هات نه‌وه‌ به‌و. نه‌وه‌ی نه‌یده‌زانی خۆ به‌ زل زانی به‌و. له‌ په‌رسیار و فه‌یرون نه‌ده‌وه‌ستا و به‌راست لای وابه‌و ده‌ین له‌ زۆر شیعر ی خۆشی پازی نه‌ین،

به لام وهک وینهی سمرده میکی تاییه تی له ژبانی، بوونیانی به پتویست ده زانی. ههر لمر
سه فهدا گتراهوه:

. ماوه یهک بوو له وشه ی هاوتای «مرنی» و «نامرنی» ده گهرام. پتیم سهیر بوو چون ده بئ
کورده نمو وشانه ی نه بئ، ماوه یهک له مه وهه گوتیم لئ بوو ژنیک تووک و دوعای له یه کتیک
ده کرد و ده بیکوت: ره بی تیری نه به دیت ویکه وئ!

لام واهوو باریکی گرانم له سهر شانی هه لگیراوه، چونکه بۆم روون بۆوه «به دی» و
«نه به دی» ته واهو پر به پتستی «مرنی» و «نامرنی» ن.

خزمهت به فهرهنگ و نه ده ب، یانی کردنه وهی دهرگای بهیری نهو نینسانانه و پشکنینی
ده روون و ناسینیان.

فینلاند - ۱۹۹۹/۶/۲۵

. نهو باهه ته له نارشیوی جه عهدهر حوسیتنهوور (هتیدی) وهه گیراوه و پتستر بلاو نه کراوه ته وه.

ناسۆ و وهبیر هینانهوهیهک

محمد محمد بهر هوه

کاتیک ژماره ۱۰۸ ی گۆزاری مه هابادم به دهست گه یشت و سرنجی بابه ته کانم دا، زیاتر له هه مووان «کۆرتیک بۆ سواره.... / نه نیستیته ئۆی خانی» سرنجی پاکیشام و به پهله لاپه ری سی و دووم هه لداوه و به وردی راهێرته کهم خوێندوه. یه کتیک لهو که سانه ی که لهو کۆره دا و تاری خوێندۆته وه کاک سه عید نه بجاری بهوه و له راهێرته که دا هاتوه:

«له درێزه ی نهم کۆره دا سه عید نه جاری (مامۆستا ناسۆ) وته یه کی پیشکه شی ناماده بوان کرد و ناماژه ی به مه کرد که هه رچه ند سواره زۆری له سه ر کوتراره و زۆری له سه ر نووسراوه، به لام به م جۆره ی که پتویسته نه ناسراوه و قسه ی له سه ر نه کراوه و سه به ارت به پوانین و تاییه ته ندیه کانی که سایه تیی سواره ناخواتنی پیشکه ش کرد و ناماژه ی به پۆلی هه والانی سواره (عه لی حه سه نیانی (هاوار)، فاتیح شتخولئیسلامی (چاوه)) کرد و کوتی: زۆر راشکاوانه ده لێم که شیعی «تۆ ده ریامی» هی سواره نییه و ده لێ: کاتیک سواره له را دیۆ تاران به رنامه ی تاپۆ و به و مه لیلی پیشکه ش ده کرد، شیعی زۆر شاعیری تری له ده فته ره که یدا ده نووسین، تا به ناخوێنته وه. دوا ی کۆچی دوا ی سواره به هه له به ناوی نه و له چاپ درا ون.

دیوانی «خه وه به ردینه» دوا ی نه وه ی تاپ ده کری، له لایه ن ژماره یه ک که سایه تی و شاعیر و نووسه ر ده خوێندریته وه و نیه رۆکی کتیه که به تیکرای ده نگ په سند ده کن. سالی ۱۳۷۲ دیوانی «خه وه به ردینه» له ناوه ندی به لا و کۆرنه وه ی فه ره هه نگ و نه ده ی کۆردی (نیششاراتی سه لاهه دینی نه ییوی) چاپ کرا و به لا به وه.

له «تییینی» ی لاپه ره (الف) ی کتیی «خه وه به ردینه» دا که خوالیه خوشبوو مارف ناغایی نووسیوه، نووسراوه: «نهم دیوانه دوا ی نه وه ی تاپ کرا، له لایه ن کاک قازی نه حمه د به نه نیایی و به رتزان مه لا محمد عه به یاسی، کاک نه حمه د مه ولانی، کاک فه تاح نه میری، کاک حوسین مه وته دی، کاک هه مزه ی عه لیار، کاک سه لاه عه ره بی، کاک سه عید نه بجاری، کاک سه عدوللا مه جیدی و کاک عومەر ئه لخانی به وه به کۆمه ل خوێندراوه و نه گه ر دلسۆزی و پتدا هاتنه وه ی ورد به نانه ی نه و به رتزانه نه بویه، دیوانه که به م شتویه ده رنه ده چو.» شیعی «تۆ ده ریامی» له لاپه ره ۳۸ ی دیوانی «خه وه به ردینه» دا هاتوه و مامۆستا ناسۆ ۱۷ سال له مه وه ره «وه به ال» ی له سه ر کیشاوه. که نی سواره یه. هه نو که باوه ر به قسه ی ۱۷

سال بهر له نئستای ماموستا ناسۆ بکهین یان نه و تاره تازه‌یهی که له کۆری پزگرتن له سواره، له ورمی پشیکهشی کردوه؟! ماموستا ناسۆ له و تاره کهیدا ناماوه به دهفته‌ری یادداشته‌کانی سواره ده‌کا و ده‌لن: «شعیری زۆر شاعیری تری له دهفته‌ره کهیدا دهنوسین، تا بیانخوینتیهوه. دواي کۆچی دوايي سواره به هه‌له به ناوی نهو له چاپ دراوین». نهو دهفته‌ره‌ی که سواره شعیری شاعیرانی تری تیدا نووسیوه بۆ تاكو نئستا له باسی نه‌کراوه؟ نه‌گه‌ر نهو بۆچوونه‌ی ماموستا ناسۆ راست بێ خۆ به‌شتیک لهو هه‌له‌یهی کراوه خوشی ده‌گرتیهوه، چونکه بۆخۆی په‌کتیک بووه لهو که‌سانه‌ی به‌ دیوانه‌که‌دا هاتوتهوه. رهنه‌گه‌ نهو گومانه‌ بۆ خۆنه‌رانیش بێته پیش و ب‌لێن له‌وانه‌یه هه‌ندیک له شیعهره‌کانی دیکه‌ی کاک سواره له‌گه‌ل شعیری شاعیرانی تر ته‌که‌ل بووین. ماموستا ناسۆ دواي کۆچی دوايي سواره که به‌ دیوانه‌که‌دا چۆتهوه له‌ سه‌ر سواره‌ی کرده‌ن به‌مال و پاشان هه‌ر خوشی لێی له هه‌للا دا و بێژی، «زۆر راشکاوانه ده‌لێم که شعیری «تۆ ده‌ریامی» هی سواره نییه». ماموستا ناسۆ له زۆریه‌ی نهو کۆر و کۆبوونه‌وانه‌ی بۆ پزگرتن له سواره به‌پتوه چوون به‌شداری کردوه و بیروپرای خۆی له‌ سه‌ر که‌سایه‌تی و شیعهره‌کانی سواره ده‌ریوه و نیشاره‌ی بهو دهفته‌ره نه‌کردوه که سواره شعیری زۆر له شاعیرانی تری له دهفته‌ره کهیدا دهنوسین، تا بیانخوینتیهوه. دواي کۆچی دوايي سواره به هه‌له به ناوی نهو له چاپ دراوین....».

ماموستا ناسۆ بۆ نه‌وه‌ی خاتره‌م بێ که شعیری «تۆ ده‌ریامی» نی سواره‌یه، با به‌زانین کاک سه‌لاحی موهته‌دی، نامۆزای شاعیر، له کتییی «سواره» و په‌خشانی کوردی، ل ٣١٤، چاپ و په‌خشی سه‌رده‌م سالی ٢٠٠٥ چیمان پێ ده‌لن: کاک سه‌لاح به‌م جۆره باسی شعیری «تۆ ده‌ریامی» ده‌کا: «شعیریکی هه‌یه «تۆ ده‌ریامی»، ماوه‌یه‌ک بوو «سواره»م نه‌دیووه، جوابی نارد که شعیریکم گوتوه و له‌میژه گوتومه، به‌لام دره‌م نه‌خستوه، با به‌وت بنێرم، من له بۆکان بووم، خه‌ریکی کاری نه‌هتی بووین و له ژێر چاوه‌دێریدا بووین، دیاره «سواره» به‌شدار نه‌بوو، «سواره» سه‌ری خۆی داخستبوو و له سه‌ر هه‌لکه‌کانی کر که‌وتبوو!! به‌لام که نه‌م شیعهره‌ی بۆ من نارد، من به هۆی نه‌وه‌وه که هه‌م هاوێی بووین و هه‌م نامۆزا، شه‌ره‌قه‌سه‌مان هه‌بوو، شه‌ره‌جێتومان هه‌بوو، له‌گه‌ل کۆلێک جێتو راسپارده‌یه‌کم بۆ نارد که «نه‌م شیعهره دوو به‌شه، تۆ نیوه‌ت له کاتیکدا گوتوه، نیوه‌ت له کاتیکێ تردا گوتوه...!!» دیم نیوه‌ی نه‌وه‌لی شتیکی زۆر گشتی بوو، بۆ خه‌بات و بۆ ته‌یکۆشان و بۆ په‌یدا هه‌لگوتن به جوانیدا نووسرا‌بوو، به‌لام نیوه‌ی دووه‌م باس و شوێشی کوردستانی عێراق و باسی «حیزی به‌عس»ی ده‌کرد، ته‌گه‌یه‌شتم نه‌مه له به‌ر دلی «حکومه‌تی ئێران» ده‌لن، چونکه نهو کات ئێران نهو جۆره شیعهره‌ی هان ده‌دا!! له عێراقیشدا خه‌لکیان هان ده‌دا که به‌ خه‌بات له

کوردستانی ئێراندا ههلبێدن و خه‌لک به ناوی کوردستانی عێراقه‌وه هه‌ندێ قسه‌ی خۆیان ده‌کرد. من ده‌زمانی حکومه‌تی ئێران نه‌و شیعره‌ی پێخۆشه، له‌به‌ر نه‌وه جوابم لێ گێترایه‌وه، گوتم: «نه‌لێ نه‌یزانی» گوتم: «نهم شیعره دوو به‌شه... له دوو قوناغی جیاوازا گوتووته!!» «سواره» له وه‌لامدا گوتبووی «پێی بێتین به‌و «سه‌گه»، دیاره سیاسه‌ت هێشتا زه‌وقی نه‌ده‌بی لێ تێک نه‌داوه، راست ده‌کا، نهمه دوو به‌شه، به دوو جۆر گوتومه‌».

سه‌رچاوه: گۆڤاری مه‌هاپاد، ژماره ١٠٩، ل ٢٢

خوشه‌کارانی زانگنه‌ی حقوقی ناران - ۱۳۴۲/۱۲/۲۵
 ریزی ینشهره، لهراسنه‌وه: شریف عهزتی - نهمسرحه‌ن‌پوور - ده‌حسان شریف‌زاده،
 سیراردیندخانی‌زاده - فاتح شتخوئیسلاهی (چاوه) - یارید مەردۆخی
 به‌پنوه، لهراسنه‌وه: سمایل شریف‌زاده، یوسف نه‌وراسی او‌هک میوانا - محهم‌ده‌مین داودی

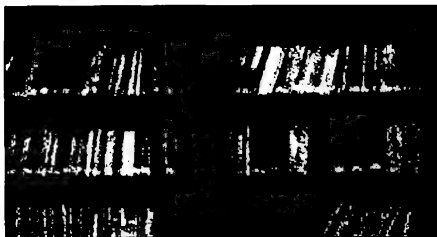
خویندگاران زانکۆی حقوقی تاران - ۱۳۴۲/۱۲/۲۵

بهمنیه، لهراستهوه: شەریف عەزیزی - سەبیل شەریفزادە، سوارە نەلحانی زادە
 دانیشتوو، لهراستهوه: نەمبەر حەسەن پووژ - رەحمان شەریفزادە، فاتح شەخوونبەسلاهی (چاوە) -
 محەممەد نەمەین داودی - سەردار جاف - یوسف نەورانی
 نەو دوو وێنەیه (۲، ۱) لەنارشیچی گۆفاری مەهەبابە وەرگیراون.

سەرچاوه‌كان:

- ۱- گۆفاری سروه، ژماره ۴، سالی یه‌كهم، زستانی ۱۳۶۴، لاپه‌ره ۴۴ تا ۴۷.
- ۲- گۆفاری سروه، ژماره ۱۲، سالی سێهه‌م، لاپه‌ره ۱۲ تا ۱۵.
- ۳- گۆفاری مامۆستای كورد، ژماره ۴ - ۵، سویدی، نهمسكه‌لم - ۱۹۸۷.
- ۴- گۆفاری مامۆستای كورد، ژماره ۳، سالی ۱۹۸۶.
- ۵- گۆفاری سروه، ژماره ۵۵، لاپه‌ره ۱۳ - ۱۹، ڕێهه‌ندانی ۱۳۶۹.
- ۶- گۆفاری سروه، ژماره ۶۲، سالی هه‌وته‌م، خه‌رمه‌مانی ۱۳۷۰.
- ۷- گۆفاری سروه، ژماره ۶۶، سالی هه‌وته‌م، به‌فرانه‌باری ۱۳۷۰.
- ۸- گۆفاری سروه - ژماره ۶۸، سالی هه‌وته‌م، ره‌شه‌مه‌ی ۱۳۷۰.
- ۹- خه‌وه‌به‌ردینه - سالی ۱۳۷۱.
- ۱۰- گۆفاری سروه، ژماره ۷۵، سالی هه‌شته‌م، ره‌زه‌ری ۱۳۷۱.
- ۱۱- گۆفاری سروه، ژماره ۸۴، په‌وشپه‌ری ۱۳۷۲، لاپه‌ره‌ی ۳۲ - ۳۴.
- ۱۲- گۆفاری سروه، ژماره ۹۴ - ۹۳، سالی ده‌هه‌م.
- ۱۳- سروه، ژماره ۹۳ - ۹۴، خاكه‌لیته‌وه - بانه‌مه‌ر، سالی ده‌هه‌م، لاپه‌ره ۲۴ تا ۲۷.
- ۱۴- گۆفاری سروه، ژماره ۹۶ - ۹۵، سالی ده‌هه‌م.
- ۱۵- گۆفاری نابیده‌ر ۱۶ - ۷۶/۹/۴.
- ۱۶- گۆفاری سروه، ژماره ۱۴۱، سالی سێزه‌هه‌م، لاپه‌ره ۶۰، خاكه‌لیته‌وه‌ی ۱۳۷۷.
- ۱۷- گۆفاری زه‌رتیار، ژماره ۳، جۆمه‌ردانی ۱۳۷۷، لاپه‌ره ۴۲ تا ۴۴.
- ۱۸- گۆفاری ڕوڤار، ژماره ۵، سالی ۷۷.
- ۱۹- تاپۆ و به‌سوومه‌لییل، نی‌ل‌خانی‌زاده - سواره، پێشه‌كسی سه‌لاحه‌ددینی عه‌ره‌بی (ناشتی)، لاپه‌ره‌ی ۹ - ۱۳، چاپی یه‌كهم سالی ۱۳۷۹، به‌لاوكرده‌وه‌ی پانی‌ز.
- ۲۰- گۆفاری مه‌هاباد، ژماره ۱۰، سالی یه‌كهم، به‌فرانه‌باری ۱۳۸۰، لاپه‌ره‌ی ۱۴ تا ۱۷.
- ۲۱- گۆفاری سروه، ژماره ۲۰۷، سالی هه‌ژده‌هه‌م، لاپه‌ره ۵ تا ۷ و "نوسخه‌ی نووسه‌ر".
- ۲۲- به‌رنامه‌ی كێتیبێك له‌ گفتوگۆدا - ته‌لمويزیونی كوردسات. ۲۰۰۳.
- ۲۳- گۆفاری گه‌لاوێژی نوێ، ژماره ۳۴، حوزه‌یرانی ۲۰۰۴.

۱. حەزەرەتی ئیبراھیم
۲. کۆیلە ی راپەرپو
۳. زەوی چاک
۴. گوندی نێمه
۵. تەنەکاوا
۶. سوارەو پەخشانی کوردی
۷. نامەپۆ منالیک کەھەرگیز لەدایک نەپوو (نامادە ی چاپ)

کتیبه چاپکراوه‌کانی کۆری زانیاری کوردستان و نه‌کادیمیای کوردی

کۆری زانیاری کوردستان:

- ١) فهره‌نگی زاراو (عه‌ره‌بی - کوردی)، به‌دراڤ نه‌حمه‌د حه‌بیب، هه‌ولێر، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی په‌روه‌رده، سالی ٢٠٠٢، (١٤٢ لاپه‌ره).
- ٢) کوردی تورکمانستان - میژوو - نه‌تقوگرلیا - نه‌ده‌ب، د. مارف خه‌زنه‌دار، هه‌ولێر، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی پۆشنه‌بیری، سالی ٢٠٠٣، (٢٥٨ لاپه‌ره).
- ٣) زاراو‌ه‌ی یاسایی، لیژنه‌ی زاراو له کۆری زانیاری کوردستان، هه‌ولێر، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی پۆشنه‌بیری، سالی ٢٠٠٤، (٤٠ لاپه‌ره).
- ٤) زاراو‌ه‌ی کارگێڕی، لیژنه‌ی زاراو له کۆری زانیاری کوردستان، هه‌ولێر، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی پۆشنه‌بیری، سالی ٢٠٠٤، (٤٧ لاپه‌ره).
- ٥) من ینابیع الشعر الکلاسیکی الكردی، ج ١، رشید فندی، هه‌ولێر، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی پۆشنه‌بیری، سالی ٢٠٠٤، (٢٤٠ لاپه‌ره).
- ٦) پێنوووسی په‌کگرتووی کوردی، به‌دراڤ نه‌حمه‌د حه‌بیب، هه‌ولێر، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی په‌روه‌رده، سالی ٢٠٠٥، (٥٦ لاپه‌ره).

- (۷) رێزنامانی کەسسی سێپێمی تاک، د. شێرکو بابان، هەولێر، چاپخانهی وهزارهتی
پۆشنییری، سالی ۲۰۰۴، (۱۵۹ لاپه‌ره).
- (۸) چوارینێن خه‌يام، د. کامیران عالی به‌درخان، وه‌رگێرانی له لاتینییه وه. د. عه‌بدوللا
یاسین ئامیدی، هه‌ولێر، چاپخانهی وهزارهتی پۆشنییری، سالی ۲۰۰۴، (۹۴ لاپه‌ره).
- (۹) شێوه‌ی سلێمانی زمانی کوردی، د. زه‌ری یوسوڤوفا، و: له‌ پرسییه وه. د. کوردستان
موکریان، هه‌ولێر، چاپخانهی وهزارهتی په‌روه‌رده، سالی ۲۰۰۵، (۲۱۶ لاپه‌ره).
- (۱۰) للمروض فی الشعر الکوردی، احمد هردی، هه‌ولێر، چاپخانهی وهزارهتی پۆشنییری،
سالی ۲۰۰۴، (۲۱۸ لاپه‌ره).
- (۱۱) ژانده‌کانی پۆزننامه‌وانی و میثووی چاپخانه ۱۴۵۰ - ۱۵۰۰، د. مه‌غید سه‌پان،
هه‌ولێر، چاپخانهی وهزارهتی په‌روه‌رده، سالی ۲۰۰۵، (۲۷۸ لاپه‌ره).
- (۱۲) زارلوه‌ی پاگه‌یاندن، لیژنه‌ی زارلوه له‌ کۆپی زانیاری کوردستان، هه‌ولێر، چاپخانه‌ی
وهزارهتی په‌روه‌رده، سالی ۲۰۰۵، (۱۰۸ لاپه‌ره).
- (۱۳) فره‌نگی زارلوه‌گه‌لی پاگه‌یاندن (شینگیزی - کوردی - عه‌ره‌یی)، به‌نران
ئه‌حمه‌د حه‌بیب، هه‌ولێر، چاپخانه‌ی وهزارهتی په‌روه‌رده، سالی ۲۰۰۵، (۱۶۵
لاپه‌ره).
- (۱۴) نه‌ده‌بی مندالانی کورد - لیکۆلینه‌وه - میثووی سه‌ره‌لدان، حه‌مه‌ که‌ریم هه‌ورامی،
هه‌ولێر، چاپخانه‌ی وهزارهتی په‌روه‌رده، سالی ۲۰۰۵، (۴۰۶ لاپه‌ره).
- (۱۵) گه‌ره‌گه‌ین زمانی کوردی، د. فازل عمر، هه‌ولێر، چاپخانه‌ی وهزارهتی په‌روه‌رده،
سالی ۲۰۰۵، (۱۳۴ لاپه‌ره).
- (۱۶) ل نۆر نه‌ده‌بی کرمانجی ل سه‌د سالانۆدی و بیستی زاییشی، ته‌حسین ئیبراهیم
نۆسکی، هه‌ولێر، چاپخانه‌ی وهزارهتی په‌روه‌رده، سالی ۲۰۰۵، (۲۷۶ لاپه‌ره).
- (۱۷) ده‌نگسازی و به‌رکه‌سازی له‌ زمانی کوردیدا، د. شێرکو بابان، هه‌ولێر، چاپخانه‌ی
وهزارهتی په‌روه‌رده، سالی ۲۰۰۵، (۲۰۶ لاپه‌ره).

۱۸) هۆنراوہی بہرگری لہ بہرہ می چند شاعریکی کرمانجی سرودا ۱۹۳۹ - ۱۹۷۰،
د. عبدالله یاسین علی نامیدی، ھولتیر، چاپخانہی وەزارەتی پەرورەدە، سالی
۲۰۰۵، (۳۲۰ لاپەرە).

۱۹) یوسف و زولەیفایا، ھەکیم مەلا سالح، ھولتیر، چاپخانہی وەزارەتی پەرورەدە،
سالی ۲۰۰۶، (۴۰۷ لاپەرە).

۲۰) زمانی کوردان - چەند لیکۆلینە وە یەکی فیلۆلۆجی زمان، پ. د فریدریش موولتیر
ئەوانی تر، و: لە ئەلمانییە وە د. حمید عزیز، ھولتیر، چاپخانہی وەزارەتی
پەرورەدە، سالی ۲۰۰۵، (۱۹۲ لاپەرە).

۲۱) پێبەری بیبلۆگرافیکە کوردییەکان ۱۹۳۷ - ۲۰۰۵، شوان سلیمان یابە، ھولتیر،
چاپخانہی وەزارەتی پەرورەدە، سالی ۲۰۰۶، (۴۰۰ لاپەرە).

۲۲) فەرھەنگی گەورە می. د. کوردستان موکریان، چاپی یەگەم، ھولتیر، چاپخانہی
وەزارەتی پەرورەدە، سالی ۲۰۰۶، (۸۰ لاپەرە).

۲۳) دیوانی عزیز - محەمەد علی قەرەداغی - ھولتیر، چاپخانہی وەزارەتی
پەرورەدە، سالی ۲۰۰۰، (۱۴۴ لاپەرە).

۲۴) زارواوەگەلی کاروباری مین - جەمال جەلال حوسێن - دلێر سابیر ئیبراھیم - دەزگای
گشتی مەریم بۆ کاروباری مین، ھولتیر، چاپخانہی وەزارەتی پەرورەدە، سالی
۲۰۰۶، (۸۰ لاپەرە).

۲۵) زارواوەی راگە یاندن - کەمال غەمبار - ھولتیر، چاپخانہی وەزارەتی پەرورەدە، سالی
۲۰۰۶، (۹۶ لاپەرە).

۲۶) زارواوەی ئەدەبی - ئامادە کردنی: لیئەنی ئەدەب لە کۆپی زانیاری کوردستان،
ھولتیر، چاپخانہی وەزارەتی پەرورەدە، سالی ۲۰۰۶، (۲۸۰ لاپەرە).

۲۷) ئیندیکسی گۆفاری کۆپی زانیاری کورد (۱۹۷۲ - ۲۰۰۲) - شوان سلیمان یابە -
ھولتیر، چاپخانہی وەزارەتی پەرورەدە، سالی ۲۰۰۶، (۲۴۰ لاپەرە).

د. جمال ره‌شید، هه‌ولێر، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی په‌روه‌رده، سالی ۲۰۰۶، (۱۰۷)

(لاپه‌ره)

۲۹) فره‌ه‌نگی کۆمه‌ڵناسی - عوبید خدر - چاپخانه‌ی ده‌زگای ئاراس - هه‌ولێر، سالی ۲۰۰۷، (۸۳ لاپه‌ره).

۳۰) بزالی بزگاریخواری نیشتمانی له‌ کوردستانی پۆژه‌لێدا (۱۸۸۰ - ۱۹۳۹) - د. سه‌عدی عوسمان هه‌روتی - چاپخانه‌ی ده‌زگای ئاراس - هه‌ولێر، سالی ۲۰۰۷، (۱۵۵ لاپه‌ره).

۳۱) شۆڤشی شێخ عوبه‌یدوللای نه‌هری له‌ به‌لگه‌نامه‌ی قاجاری دا، نووسینی: سه‌ه‌ن عه‌لی خانی گه‌ڕوسی، وه‌رگێڕانی له‌ فارسییه‌وه: محمهد حه‌مه باقی - چاپخانه‌ی ده‌زگای ئاراس - هه‌ولێر، سالی ۲۰۰۷، (۲۰۴ لاپه‌ره).

۳۲) شۆڤشی شێخ عوبه‌یدوللای نه‌هری له‌ به‌لگه‌نامه‌ی ئه‌رمه‌نیدا، نووسینی: ئه‌سکه‌نده‌ر غورینس، وه‌رگێڕانی له‌ فارسییه‌وه - محمهد حه‌مه باقی. چاپخانه‌ی ده‌زگای ئاراس - هه‌ولێر، سالی ۲۰۰۷، (۱۲۸ لاپه‌ره).

۳۳) فره‌ه‌نگی کوردی - فارسی، وه‌رگێڕانی له‌ فارسییه‌وه - محمهد حه‌مه باقی. چاپخانه‌ی ده‌زگای ئاراس - هه‌ولێر، سالی ۲۰۰۷، (۱۱۲ لاپه‌ره).

۳۴) شۆڤشی شێخ عوبه‌یدوللای نه‌هری له‌ به‌لگه‌نامه‌ی ئینگیزی و نه‌مریکی دا - نووسینی - وه‌دیع جوه‌یده. وه‌رگێڕانی له‌ عه‌ره‌بییه‌وه - محمهد حه‌مه باقی. چاپخانه‌ی ده‌زگای ئاراس - هه‌ولێر، سالی ۲۰۰۷، (۱۱۶ لاپه‌ره).

۳۵) شۆڤشی شێخ عوبه‌یدوللای نه‌هری له‌ به‌لگه‌نامه‌ی قاجاری دا، نووسینی: عه‌لی خان گۆنه‌خان ئه‌فشار. وه‌رگێڕانی له‌ فارسییه‌وه - محمهد حه‌مه باقی. چاپخانه‌ی ده‌زگای ئاراس - هه‌ولێر، سالی ۲۰۰۷، (۴۲۶ لاپه‌ره).

۳۶) شۆڤشی شێخ عوبه‌یدوللای نه‌هری له‌ به‌لگه‌نامه‌ی قاجاری دا، نووسینی: عه‌لی ئه‌کبه‌ر سه‌ره‌نگ. وه‌رگێڕانی له‌ فارسییه‌وه: محمهد حه‌مه باقی. چاپخانه‌ی ده‌زگای ئاراس - هه‌ولێر، سالی ۲۰۰۷، (۱۹۲ لاپه‌ره).

- (٣٧) چه پێك له زارلوه گهلى كشتوكاڵ - ئاماده كردنى - همه سالح فهرداى - چاپخانهى دهزگای ئاراس - ههولێر، سالى ٢٠٠٧، (١٤٤ لاپهه).
- (٣٨) شۆرشى شىخ عوبهيدوللاى نههرى له بهلگه نامه كانى وهزارهتى كاروبارى دهره وهى ئێران دا. وهركێرانی له فارسىیه وه: محمهد همه باقى. چاپخانهى دهزگای ئاراس - ههولێر، سالى ٢٠٠٧، (٢٧٠ لاپهه)
- (٣٩) فرههنگى ديوانى شاعيران (نالى، سالم، كوردی)، نووسینی - د. محمهد نوورى عارف، چاپخانهى دهزگای ئاراس - ههولێر، سالى ٢٠٠٧، (١٠٠٠ لاپهه).
- (٤٠) يهكهم فرههنگى تۆ، وهركێرانی: د. كوردستان موكریانی، چاپخانهى دهزگای ئاراس، ههولێر، سالى ٢٠٠٧، (٨٦ لاپهه).
- (٤١) نه دهههى منداڵانى كورد دواى پاپهین، نووسینی: محمهد كرىم ههورامى، چاپخانهى دهزگای ئاراس، ههولێر، سالى ٢٠٠٧، (٣٦٨ لاپهه).
- (٤٢) فرههنگى ههراشان، كوركینه وه و دلرشتنى: كۆمەڵێك مامۆستا، چاپخانهى دهزگای ئاراس، ههولێر، سالى ٢٠٠٧، (٣٣٦ لاپهه).

ئه كاديىمى كوردى:

- (٤٣) ئهلبومى كهشكۆل، ب ١، داترول: محمهد على قهره داغى، چاپخانهى خانى - دهوك، سالى ٢٠٠٨، (٣٥٢ لاپهه).
- (٤٤) الأدب الشفاهي الكردى، علي الجزيري، چاپخانهى خانى - دهوك، سالى ٢٠٠٨، (٢٠٠ لاپهه).
- (٤٥) بهركوێتى زارلوه سازى كوردى، ئاماده كردنى: جهمال عهبدول، دووهم چاپ، چاپخانهى خانى - دهوك، سالى ٢٠٠٨، (٣٣٠ لاپهه).
- (٤٦) ديوانى قاصد، ساغكرینه وهى: شوكر مستهفا وه حيم سورخى، چاپخانهى خانى - دهوك، سالى ٢٠٠٨، (٣٥٢ لاپهه).
- (٤٧) چه ند ليكۆلینه وه يهك دهریارهى ميژووى كورد له سه ده كانى ناوهراستدا، نووسینی: دكتور زرار سديق توفيق، چاپخانهى خانى - دهوك، سالى ٢٠٠٨، (٢٠٨ لاپهه).

- ٤٨) کیمیای ژەهری دەستکرد. نووسینی: پ.د.د. عزیز ئەحمەد ئەمین، چاپخانهی خانی - دهۆک، سالی ٢٠٠٨، (٢٠٨ لاپەڕە).
- ٤٩) پۆلی سەریازی کورد لە دەولەت و میرنشینە ناگۆردیەکان لە سەردەمی عەبباسیدا، نووسینی: مەهدی عوسمان حسێن هەروتی، چاپخانهی خانی - دهۆک، سالی ٢٠٠٨، (٣٦٨ لاپەڕە).
- ٥٠) دور نواب المسلمانية في المجلس النيابي العراقي (١٩٤٥ - ١٩٥٨)، دانانی: سالار عبدالکريم فندی الدومکی، چاپخانهی خانی - دهۆک، سالی ٢٠٠٨، (٣٠٤ لاپەڕە).
- ٥١) عبدالله گۆران، راندا لهرکه تەجید الشعر الکوردی، دانانی: کەمال غەمبار چاپخانهی خانی - دهۆک، سالی ٢٠٠٨، (٣٢٠ لاپەڕە).
- ٥٢) وئاشاق بریطانیە عن تشکیل دولة كوردية مستقلة ١٩٢٤ - ١٩٢٧، دانانی: د.عبدالفتاح علی البوتانی، چاپخانهی خانی - دهۆک، سالی ٢٠٠٨، (٢٦٨ لاپەڕە).
- ٥٣) سالتنامە ئەکادیمیای کوردی، ئامادەکردنی: پروفیسور د. وریا عومەر ئەمین - چاپخانهی حاجی هاشم - هەولێر، سالی ٢٠٠٩، (٥٦ لاپەڕە).
- ٥٤) مەمى و زینى، ئامادەکردنی: جاسمى جەلیل، نوکتۆر عیزەدین مستەفا پەسول خستووێتیبە سەر نووسینی کوردی عێراق و پێشەکیی بۆ نووسیبووە و لێى کۆلیۆتەر، چاپخانهی حاجی هاشم - هەولێر، سالی ٢٠٠٩، (١٦٨ لاپەڕە).
- ٥٥) هەنگاوێک لە سەر ڕێگەى لێکۆڵینەوێ (دیوانى سالم)دا، مەمەدعەلى قەرەداغى، چاپخانهی حاجی هاشم - هەولێر، سالی ٢٠٠٩، (٨٠ لاپەڕە).
- ٥٦) کەرەسە بەتالەکان لە روانگەى تیۆری دەسەلات و بەستەنەو (ئشتیۆمەزلی کرمانجی سەرۆک)، نووسینی: فیان سلێمان حاجی، چاپخانهی حاجی هاشم - هەولێر، سالی ٢٠٠٩، (٢١١ لاپەڕە).
- ٥٧) هێز و ئاواز لە دیالێکتی کوردیی ژوورودا، نووسینی: عەبدولوەهاب خالید موسا، چاپخانهی حاجی هاشم - هەولێر، سالی ٢٠٠٩، (١٤٦ لاپەڕە).
- ٥٨) گەپنامەى مێرگولان، نووسینی: رەسول دەروێش، چاپخانهی حاجی هاشم - هەولێر، سالی ٢٠٠٩، (١٧٦ لاپەڕە).

۵۹) دۆخەكانى ژۆيره وه لای فيلمقرو هه ندى لایهنى پسته سازى كوردى، ئاماده كړنى: يوسف شهريف سه عید، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولیر، سالى ۲۰۰۹ (۱۳۴ لاپهړه).

۶۰) هه ندى لایهنى ریزمانى ده سالات و به ستنه وه (GB) له زمانى كوردید، ئاماده كړنى: د سه باح په شید قادر، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولیر، سالى ۲۰۰۹ (۱۷۲ لاپهړه).

۶۱) الحياة الاجتماعية للكورد بين القرنين (۴ - ۹هـ / ۱۰ - ۱۵م)، دانانى: دكتوره فائزه محمد عزهت، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولیر، سالى ۲۰۰۹، (۲۷۲ لاپهړه).

۶۲) العلاقات الايرانية - السوفيتية ۱۹۲۹ - ۱۹۴۷، دانانى: نزار ايوب حسن الكولى، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولیر، سالى ۲۰۰۹، (۲۹۰ لاپهړه).

۶۳) ببليوگرافىای كوردناسى له سه رچاو هه رهنسيه كاندا، د نه جاتى عه بدوللا، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولیر، سالى ۲۰۰۹، (۵۲۸).

۶۴) ببليوگرافىای كوردناسى له سه رچاو ښنگليزيه كاندا، د نه جاتى عه بدوللا، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولیر، سالى ۲۰۰۹، (۴۴۸).

۶۵) امير امراء كوردستان (ابراهيم باشا الملى ۱۸۴۵ - ۱۹۰۸)، دانانى: ا. د. عبدالفتاح على البوتانى - على صالح الميرانى، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولیر، سالى ۲۰۰۹، (۱۶۰ لاپهړه).

۶۶) ديوانا مه لا محمد دى سه يدا، به هه فكر: سه يد جه لال نزلسى، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولیر، سالى ۲۰۰۹، (۸۸ لاپهړه).

۶۷) داستانى هه ياسى خاس و سولتان مه محمود، نووسينى: محمد سالح سه عید، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولیر، سالى ۲۰۰۹، (۲۲۶ لاپهړه).

۶۸) كيمياى ژينگه، پيسبوونى تاووه وا، پ. د. عزيز نه محمد نه مين، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولیر، سالى ۲۰۰۹، (۱۶۰ لاپهړه).

۶۹) گه شتنامه ي پوژولا بى كوردستان سالى ۱۸۲۷، وه رگيرانى: د نه جاتى عه بدوللا، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولیر، سالى ۲۰۰۹، (۱۹۸ لاپهړه).

۷۰) ریزمانى كوردى، وه رگيرانى: د نه جاتى عه بدوللا، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولیر، سالى ۲۰۰۹، (۱۴۴ لاپهړه).

- (٧١) بونیاتی زمان له شیعرى هاوچه رخى کوردیدا، دلنانى: د. نازاد نه محمد مه محمود، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولێر، سالى ٢٠٠٩ (٢٥٨ لاپههه).
- (٧٢) الحركة الشيوعية في تقارير مديرية الامن العامة ١٩٥٩ - ١٩٦٢، نووسینی: د. عبدالفتاح على البوتانى، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولێر، سالى ٢٠٠٩، (٢٨٨ لاپههه).
- (٧٣) فرههنگى سۆفیانى دیوانى (جزیری و مهحوی)، نووسینی: د. ئیبراهیم نه محمد شوان، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولێر، سالى ٢٠١٠، (٣٦٠ لاپههه).
- (٧٤) چیرۆكى منداڵان له ئندههه کوردیدا (١٩٩١ - ٢٠٠٥)، دلنانى: رازاو په شهید ههبرى، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولێر، سالى ٢٠١٠، (٢١٢ لاپههه).
- (٧٥) ههولێر له سهردهمى نهتابه گیاندا، نووسینی: پ. د. موحسین موحه محمد حوسین، عثمان على قادر کرهوه به کوردی، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولێر، سالى ٢٠١٠، (٤٧٣ لاپههه).
- (٧٦) ههولمان باشتەر بناسین، نووسینی: مه محمد ره شهیدی نه مینى، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولێر، سالى ٢٠١٠، (٩٦ لاپههه).
- (٧٧) فرههنگا کانى، نووسینی: مه محمد سالح پێندروى (جگر سۆن)، چاپخانهى سپرێز - دهوك، سالى ٢٠١٠ (٦٣٩ لاپههه).
- (٧٨) وشه نامه، نووسینی: جه مال حبیب اله (بێدان)، چاپخانهى سپرێز - دهوك، سالى ٢٠١٠ (١١٤٧ لاپههه).
- (٧٩) بېلیۆگرافىای نه کادیمیای کوردی، ئاماده کردنى لیژنهى بېلیۆگرافىای نه کادیمیای کوردی، چاپخانهى سپرێز - دهوك، سالى ٢٠١٠ (٤٠٠ لاپههه).
- (٨٠) ناسوورییه کانى باشوورى کوردستان، نووسینی: د. عه بدوللا غه فور، چاپخانهى سپرێز - دهوك، سالى ٢٠١٠ (٢٠٨ لاپههه).
- (٨١) جوگرافىای نابوورى نهفت له کوردستاندا، چاپى سێیههه، نووسینی: د. عه بدوللا غه فور، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولێر، سالى ٢٠١٠ (٣٠٥ لاپههه).
- (٨٢) فلسفه العشق الإلهی فی شعر الجزیری، تألیف محمد امین دوسكى، الطبعة الثانية، مطبعة سپرێز - دهوك، سنة ٢٠١٠ (١٩٦) صفحه.

٨٣) فرههنگی کوردی - فرههنگی، نووسەر: ئۆگست ژلبا، بلاوکهرهوهی زانستی: فیردیناند یۆستی، وههگێڕانی پیشهکی و دووباره له چاپدانهوهی: د. نهجانی عهبدوللا، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠١٠ (٥٠٥) لاپهه.

٨٤) فرههنگی ئابووری، دانانی: پ. ی. د. سهلاحهددین کاکو خوشناو، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠١٠ (٢٥٦) لاپهه.

٨٥) الوسائل التعليمية وموعاتھا في تدريس العلوم، رشید فندی، مطبعة سپيريز - دهوك، سنة ٢٠١٠ (١٣٠) صفحه.

٨٦) سايكۆلۆژى زمان

٨٧) الكرد في مؤلفات المقرري التاريخية - دراسة تحليلية، الدكتور فرهاد حاجي عبوش، مطبعة سپيريز - دهوك، سنة ٢٠١٠ (٤١٨) صفحه.

٨٨) من معالم الحياة الكردية في سوريا / تأليف ميديا عبدالمجيد محمود، مطبعة سپيريز - دهوك ٢٠١٠، ٢١٦ صفحه.

٨٩) ئێل و ئوچاخێن کوردال کوردستانا ئێرانى، وههگێڕانا مهسعود گۆلى، چاپخانه سپيريز - دهوك ٢٠١٠، ١٤٠ لاپهه.

٩٠) سمکوی شكاك و شوهرهشاوى د بهلگهنامهیێن ئێرانیدا، ئامادهكرن و تويژندن فاخر حهسهن گۆلى و وههگێڕان و پێداجوون نزار نهیوب گۆلى، چاپخانه سپيريز - دهوك ٢٠١٠، ٣٨٤ لاپهه.

٩١) الفارقي ومنهجه من خلال كتابه تاريخ ميافارقين وكمذ، تأليف سلطان محمد سعيد كوچرا، مطبعة سپيريز - دهوك ٢٠١٠، ٣٠٨ صفحه.

٩٢) پهندی کوردی، نووسینی ههمید رهشاش، چاپخانهی سپيريز - دهوك ٢٠١٠، ٢٢٤ لاپهه.

٩٣) دوفرههنگێن فههاندی نووبار و (مرصاد الأطفال) بهرههفكرنا تهحسين ئيبراهيم نۆسكى، چاپخانهی سپيريز - دهوك ٢٠١٠، ١١٢ لاپهه.

٩٤) دوفرههنگێن کرمانجی د علمى تهجویدی دا، بهرههفكرنا تهحسين ئيبراهيم نۆسكى، چاپخانهی سپيريز - دهوك ٢٠١٠، ١٠٠ لاپهه.

٩٥) لیکۆلینهوه و ساغکردنهوهی بهشیک له دیوانی موخلیس. د. ئيبراهيم نهحمهه شوان، چاپخانهی سپيريز - دهوك ٢٠١٠، ٢٢٤ لاپهه.

- ٩٦) دیولتا نه فعی، ساخکرن و به ره فکرن ته حسین ئیبراهیم ئۆسکی و مه سعود خالد گولی، چاپخانه سپریز/ دهۆک ٢٠١٠، ٣٦٠ لاپه ره.
- ٩٧) بنیاتی جۆره کانی پووداو له پێمانی کوردی باشووری کوردستان، نووسینی ریزان عوسمان (خاله دێوه)، چاپخانه سپریز/ دهۆک ٢٠١٠، ٢٧٦ لاپه ره.
- ٩٨) تورک له بولگارستان، کورد له تورکیا، نووسینی، عزیز نه سین، وه رگیزان و ناماده کورنی، به کر شوانی و سیروان په هیم، چاپخانه حاجی هاشم/ هه ولێز ٢٠١٠، ١٤٠ لاپه ره.
- ٩٩) الدولة الأيوبية وفق نظرية الدولة لابن خلدون، تأليف: د. حکیم عبدالرحمن البایری، مطبعة، حاجی هاشم/ آرپیل ٢٠١٠، ٣٢٠ صفحه.
- ١٠٠) فرههنگی پزشکی، دنانی د. جهمال ره شید، چاپخانه حاجی هاشم، هه ولێز ٢٠١٠، به رگی یه کهم ٨٤٠ لاپه ره.
- ١٠١) فرههنگی پزشکی، دنانی د. جهمال ره شید، چاپخانه حاجی هاشم، هه ولێز ٢٠١٠، به رگی دووه ٧٩٦ لاپه ره.
- ١٠٢) فرههنگی پزشکی، دنانی د. جهمال ره شید، چاپخانه حاجی هاشم، هه ولێز ٢٠١٠، به رگی سێیه ٦٨٠ لاپه ره.
- ١٠٣) راسپارده کانی کۆنفرا نسی به ره و پێنووسیکی یه کگرتووی کوردی، ناماده کورنی: لێژنه ی زاراو له نه کادیعیای کوردی، هه ولێز سالی ٢٠١٠، چاپخانه حاجی هاشم - هه ولێز، (٦٤) لاپه ره.
- ١٠٤) رۆژنامه نووسی پوڤفیشناڵ و ئیتیکسی رۆژنامه وانی، نووسینی: محمه د سالح پێندرویی (جگه رسۆن)، چاپخانه حاجی هاشم - هه ولێز، ٢٠١٠، (١٨٤) لاپه ره.
- ١٠٥) په وتی نوێکرنه وه ی شیعری کوردی له باشووری کوردستان له سالانی (١٩٨٠- ١٩٩١) دا، نووسینی: د. حوسین غازی کاک نه مین گه لاله یی، چاپخانه حاجی هاشم - هه ولێز، سالی ٢٠١٠، (٢٣٥) لاپه ره.
- ١٠٦) فرههنگی میدیا (کوردی- کوردی)، به رگی یه کهم، نووسینی: د. نه وه حمانی حاجی مارف، چاپخانه حاجی هاشم - هه ولێز، سالی ٢٠١٠، (٢٨٩) لاپه ره.
- ١٠٧) لایه نه په وانبێژییه کان له شیعری کلاسیکی کوردیدا، نووسینی: د. ئیدریس عه بدوللا مستفا، چاپخانه حاجی هاشم - هه ولێز، سالی ٢٠١١، (٤٢٥) لاپه ره.

١٠٨) فرههنگی زارواه کانی شاو، نووسینی: ناهیده تاله بانی - دخالید بهرزنجی - فرههنگه سهه نه عزیز، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠١١، (٤٢٨) لاپه ره.

١٠٩) مذكرات دولة الرئيس حسني بك البرازي رئيس الوزراء السوري الأسبق (١٨٩٥-١٩٧٥) تقديم: الدكتور عبدالفتاح علي اللبوتاني، مراجعة الهولمش: علي صالح الميراني، مطبعة الحاج هاشم - اربيل، سنة ٢٠١١، (١٢٤) صفحة.

١١٠) عهقیده نامه یێن کرمانجی، کۆمکرن و بهرهه فکرن: تهحسین ئیبراهیم دۆسکی، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠١١، (٤٢٥) لاپه ره.

١١١) المعجم التاريخي لإمارة بهدينان، تأليف: الدكتور عماد عبدالسلام رؤوف، مطبعة الحاج هاشم - اربيل، سنة ٢٠١١، (٤٢٣) صفحة.

١١٢) ما من مكانٍ نقتبئ فيه، مذكرات ممرضة بريطانية في العراق ١٩٥٤-١٩٩١، تأليف: سوزان فرانكس و أندريه كروفس، ترجمة: ابتسام نعيم الرومي، مطبعة الحاج هاشم - اربيل، سنة ٢٠١١، (٢٩٥) صفحة.

113) Aspects of the Verbal Construction in Kurdish, Auther : Dr.

Waria Omar Amin, Printed in : Haji Hashim Printing House, Erbil- 2011, (179) page.

١١٤) بیره وهه بیهه کانی عه لی ته که بهرخانی سه نهجای سهردار موقتیه، ساغکرته وهی: لکتور کهریمی سه نهجای، وه رگێزانی : لکتور سهه نه جاف، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠١١، (٦٨٧) لاپه ره.

١١٥) شیعری شانزوی له نه ده بی کوردیدا (باشووری کوردستان ١٩٢٥ - ١٩٦١)، نووسه: عبدالله ره همان عهوللا، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠١١، (٦٩٥) لاپه ره.

١١٦) شواهد المقبرة السلطانية في العمادية (دراسة تاريخية - أثرية)، المؤلف: الدكتور عماد عبد السلام رؤوف - الدكتور نرمن علي محمد أمين، مطبعة الحاج هاشم - اربيل، سنة ٢٠١١، (١١٤) صفحة.

١١٧) تقسیمات کیشوری در شرق کردستان، گردآورند: لکتور عبدالله غفور، چاپ دوم، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠١١، (٤٤٨) لاپه ره.

- ١١٨) الكورد في جيش الدولة المملوكية البحرية، المؤلف: عزت سليمان حسين، مطبعة الحاج هاشم - ربيع، سنة ٢٠١١، (٢٠٠) صفحة.
- ١١٩) قصائد كردية مترجمة ومقالات نقدية، ترجمة وتقديم: كمال حسين غمبار، مطبعة الحاج هاشم - ربيع، سنة ٢٠١١، (٤٢٤) صفحة.
- ١٢٠) نيزدياتي (جفاك، سه مبول، ريتووهل و ميت)، نووسەر: د. خاننا ئۆمه رخالی، چاپی دووهم، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولێر سالی ٢٠١١، (١٩٨) لاپهه.
- ١٢١) گهشتیک به کارگهی چۆلایی دا، نووسینی: عهبدوللا سه مه دی، چاپخانهی حلجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠١١، (١٢٢) لاپهه.
- ١٢٢) فرههنگی ناهید، نووسینی: محمه د ناهید، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠١١، (٨٢٦) لاپهه.
- ١٢٣) دراسة في أدب الفولكلور الكردي، الدكتور عزالدين مصطفى رسول، الطبعة الثانية، مطبعة الحاج هاشم - ربيع، سنة ٢٠١١، (١٧٦) صفحة.
- ١٢٤) زمانه وانێ، پروفیسۆر د. محمد معروف فتاح، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠١١، (٢٤٤) لاپهه.
- ١٢٥) ئۆسمان سه بری و ئالییه ک ژ سه ریه یای یا ئه ده بی، نووسینی: کۆلان خانکی، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠١١، (٣٣٦) لاپهه.
- ١٢٦) ببیلیۆگرافییای کوردناسی: کورد و کوردستان له سه چاوه پووسییه کاندای، نووسەر: ژ.س. موسانیلیان، وه رگێترانی له پووسییه وه: د.ئه فراسیای هه ورلی، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠١١، (٨٢٦) لاپهه.
- ١٢٧) شعر و په خشانێ سواره، لیکدانه وه و شیکرنه وه ی به ره مه کانی سواره، کۆکرنه وه و ناماده کرنی: محمه د به هره وه ر، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠١١، (٤٠٦) لاپهه.